

THESAURUS

BIBLICUS.

A=L

THESAURUS BIBLICUS

HOC EST

DICTA, SENTENTIAE ET EXEMPLA

EX SANCTIS BIBLIIS COLLECTA ET PER LOCOS COMMUNES DISTRIBUTA

AD USUM

CONCIONANDI ET DISPUTANDI

AUCTORE

PHILIPPO PAULO MERZ

OPUS OMNIBUS THEOLOGIS SPECULATIVIS, POLEMICIS, MORALIBUS, UTRIUSQUE JURIS STUDIOSIS, AC CUNCTIS LITTERATIS, IMPRIMIS VERO ANIMARUM PASTORIBUS, VERBIQUE DIVINI PRAECONIBUS UTILISSIMUM.

EDITIO PRIMA NEAPOLITANA

Quam plurimis mendis expurgata, et ad trutinam Sacrorum Bibliorum per singulorum textuum accuratissimam collationem revocata.

NEAPOLI

EX TYPOGRAPHIA PASCHALIS TIZZANÒ

1846

MONITUM

Typographi editoris Parisiensis.

Quanquam supervacaneum videatur plura de pretioso hoc aureoque *Thesauro* disserere, quam quae in ejus fronte, multoque magis in ipsius auctoris praefatione exponuntur, cum ibi quid sit, quid contineat, quid praestet luculenter edicatur; attamen operae pretium erit quaedam addere tum de ipso auctore, tum de hac nostra editione.

Philippus-Paulus Merz, primum theologus Lutheranus, per Scripturam Sacram et ex ipsa divinitus accepta luce, ut ipse testatur, ad fidem catholicam reversus an. 1724, sacros ordines suscepit, et varias parochias rexit in dioecesi Augustana. Defunctus est die 25 octobris, an. 1754. Praeter plura opuscula Ascetica et Polemica Germanico Idiomate conscripta, in compendium redegit quaecumque continebantur catechismis plus quam viginti, quod edidit sub hoc titulo: *quodlibet catecheticum*, 5 vol. in-4°. Sed praecipuam famam sibi comparavit per praesentem *Thesaurum Biblicum*, antea quidem exaratum ab Alotto anglo, et Antverpiae impressum an. 1581, sed ita auctum ab ipso et locupletatum, ut ejus auctor merito censeatur, et longe superet quaecumque opera fuerant in eodem genere evulgata. Prodiit primum Augustae-Windelicorum an. 1731-38; postea pluries impressus est, tum in eadem urbe an. 1751, 1791, tum Venetiis an. 1758, 1818 et novissime Parisiis 1822.

Ultimam hanc editionem nostram secuti sumus, multas quoque mendas sustulimus.

In prioribus enim multi inveniebantur Biblici textus, auctoris verbis ac dictis immixti: quod ab eo factum fuerat vel ut textus ipsos clariores redderet, et quodam modo explicaret; vel ut indicaret ea quae in extensum referre non opportunum judicabat: at fere ubique nullo adhibito distinctionis signo, quod verba Dei ab hominis verbis discerneret: ideo, post

editorem Italum, necessarium censuimus, diverso saltem charactere illa quae Scripturae, et illa quae auctoris sunt discriminare.

Deinde quam plurimi occurrebant textus ob innumeras varietates, additiones, transpositiones praetermissionesque ab iis qui in Vulgata leguntur, dissimiles: multae locorum Scripturae allegationes haud accuratae: non pauca hujus modi menda supererant, etiam post correctiones praecedentium typographorum: quibus malis ut occureremus, opera usi sumus viri, qui, nullo parcens labori, summo studio ac cura singulos textus revisit, et ad optimarum editionum trutinam revocavit. Idem praestitere plures alii post ipsum; ita ut affirmare vere possimus, nihil neglectum fuisse, ut opus illam integritatem et incorruptionem obtineret, quae, juxta Clementem VIII, sacros codices decet.

Demum ad commodiorem lectorum usum, materias ordine alphabetico digestas, primis uniuscujusque vocis litteris, in singularum paginarum titulo indicavimus, ut, veluti in dictionario, ea quibus opus sit quilibet statim facile reperiat.

Eademque vocabula quae in nostro Thesaurum Patrum reperiuntur ad usum concordantiae lectori notavimus.

Prodit ergo in lucem liber omnibus Sacrae Scripturae studiosis et praesertim divini verbi concionatoribus utilissimus, et, ut speramus, castigatissimus et ad genuinam Sacrae Scripturae integritatem absolutissime redactus: at certe cunctis editionibus praecedentibus longe praestantior.

Fruere igitur, B. L., hoc labore nostro et assidua opera, quam, Deo dante, omnibus voluminibus e typographia nostra prodituris, magis hac magis impendendam pollicemur.

PRAEFATIO AUCTORIS

Augustanae editioni praemissa.

AMICE AC BENEVOLE LECTOR

Nullus sane est, qui in dubium vocare possit, quod momenta, in quo vivimus temporis, praecipue requirant indagationem Scripturae Sacrae. Etenim nullo alio amplius titulo, nec sub ulla alia specie et umbra Heterodoxi, seu potius Acatholici, verbi Divini Ministri et Praedicantes, auditores suos ac discipulos a veritate Catholica detinent et adducunt, nisi cum praetensa ab ipsis Scriptura Sacra, quam perverse, arroganter, et insolenter ad suum sensum, contra universitatem, antiquitatem, et consensum contorquent, addunt, diminuunt, immutant. Verbum Domini clamitant ac vociferantur, illudque importuna verborum impudentia, tantaque Scholiorum et explicationum farragine et cumulo caecutienti multitudini effulminant, ut sive adversus Ecclesiam Catholicam, sive superiorem potestatem conspirent, sive Principes inescatos fascinent, orthodoxosque Patres contumeliis ac conviciis afficiant, sive disciplinam et hierarchiam Ecclesiasticam diruant, etc. omne illud debeat, esse purum putum Verbum Dei; ipsorum ergo principio et gladio, ad quem provocant, jugulentur.

Nec aliter Acatholici respondent suis in Religione innata vacillantibus, et ad veritatem Catholicam inclinantibus et convertentibus, quam olim, tempore Christi, Judaei responderunt Nicodemo, occulto illi discipulo Christi, de quo Joannis c. 7. v. 52. ita legimus: Dum Nicodemus

innocentiam Salvatoris defenderat, responderunt et dixerunt ei Judaei: *Numquid et tu Galilaeus es? Scrutare Scripturas, et vide, quia a Galilaea Propheta non surgit.* Nihil aliud, inquam, praetendunt et Acatholici, quam Scripturas, dicentes et inculcantes toto die: *Scrutamini Scripturas;* et invenietis, quod Roma sit Babylon, quod Papa sit Anti-Christus, quod Catholici contra Scripturam doceant, etc. Sed quam vana haec ipsorum putatitia gloria sit monstrabit praesens opus, in quo, quoniam tam pertinaciter et insulse nos quasi ignorantes ad Scripturas provocant, earum aperto testimonio at auctoritate convincentur.

Mihi sane, dum per Scripturam Sacram, et ex illa divinitus accepta luce veritatem Fidei et Religionis Romano-Catholicae divina gratia inveni, statim post salutiferam conversionem meam objecerunt, dicentes: se nihil magis optare, quam ut Catholicam fidem ex Scripturis ipsis demonstrem, bene scientes, quod et ego (absque omni vana gloria) Sacram Scripturam a juventute noverim, 2. ad Timoth. 3. 15. Demonstravi istam, et juxta monitum Divi Petri, dicentis: *Parati semper ad satisfactionem omni poscenti vos rationem de ea, quae in vobis est, spe*, 1. Petr. 3. 15. edidi librum germanice intitulatum: *Entweder Catholisch oder wider de Sibel*: sed quia iste libellus dudum distractus et tantummodo controversos in se continet articulos fidei, melior mihi et gratior atque acceptior oblata est occasio amorem meum et fervorem in studio Scripturistico publice demonstrandi, dum petiit a me Nobilis ac Spectatissimus D. Veith, vel ipsi libellum quemdam in octava forma: *Thesaurus Bibliorum*, etc. intitulatum, collectum a Gulielmo Alotto Anglo, ac divulgatum et typis mandatum Antuerpiae jam 1581, amplificare et corrigere. Adauxi hunc, et ex pluribus Auctoribus magni ponderis collegi hoc completum opus, quod tanta industria, sudore, et labore confectum est, ut vix completius ac perfectius esse possit, ad minimum a Lit. P. usque ad finem, cum his litteris colligendis plus temporis et adminiculi acquisiverim. Omnia et singula dicta ipse evolvi, recognovi, ac restitui, ita ut assecurare Lectorem possim, caput et versus accuratissime esse apposita.

De utilitate, usu et commodo hujus Operis non necesse est multum dicere, siquidem nullum adesse poterit dubium; nam quid pulchrius, quid utilius, quid magis necessarium, quam omnem suam scientiam, omnia principia, conciones, verba et prolata per totam Sacram Scripturam diductis et allatis testimoniis confirmare ac exemplis divinis illustrare? ut sive vera sententia eruenda, explicanda, confirmanda, aut exemplis sacris illustranda veniat, sive multiplices errorum labyrinthi et tenebrae detegendae ac detergendae sint, quas turpissima satanae mancipia, et mastigiae in extrema hac mundi senescentis tempestate offundere solent, mentem simul, et oculos per omnes Scripturae Sacrae locos, certis quasi capsulis inclusos, nullo negotio circumducere, et ancipitem illum usque ad divisionem animae simul et spiritus pertingentem verbi divini gladium (*Hebr. 4. 12.*) quaquaversum stringere possis. Si vis, exempli gratia, Theologus disserere de Attributis divinis, de Trinitate Personarum, de Incarnatione Christi, de Spiritus Sancti Professione a Patre et Filio, etc. evolve titulos: *Deus Christus*, *Spiritus Sanctus*, etc. et invenies dicta et argumenta Biblica, quotquot de ista materia in Scripturis Sacris extant. Visne de virtutibus et vitiis verba facere Moralista? quae titulos congruos, et satis tibi undique fiet. Visne controversiarum amator ac studiosus articulum controversum enucleare, et ex Scripturis S. demonstrare de Purgatorio, de invocatione Sanctorum, de Missa, de oratione flexis genibus, et sic de aliis? evolve titulos, et invenies omnia praetensa clara. Et sic erit in omnibus Facultatibus et scientiarum generibus; Physicus inveniet elementa quatuor, et quidquid alias in hoc sublunari occurrit; Casuista de restitutione, de Sacramentis, et reliqua; et tandem Orator et Concionator de omni debili materia reperiet dicta et exempla Biblica plurima, et singula in sacro textu utriusque Testamenti contenta. In summa, hoc opus nihil continet, quod non ad depravatos hominum mores corripiendos et reprehendendos, tum ad fidem Christi propagandam et illustrandam, atque haereses et sectas aeternis tenebris abdendas et reservandas, contundendas et infringendas plurimum valeat. Si daret Deus tempus, vires,

et arma, Thesaurus quidem similis Patristicus iisdem Titulis instructus et subdivisionibus, item Thesaurus profanus et historicus in lucem prodire posset: nonne vero ex his tribus Thesauris, Biblico, Patristico, et Historico mille et mille discursus, sermones, et conciones formari, firmari, ac confirmari possent, absque ullo alio librorum vehiculo (1)? Insuper vero vices hic Thesaurus supplere potest sic dictarum Concordantiarum, sed non vice versa; si quidem in istis Concordantiis solummodo verba, hic vero una cum verbis res maximi momenti continentur.

Non tandem titillantis alicujus laudis cupiditate pellectus sudorem in colligendis his titulis insumpsi, sed eo libentius hunc laborem, hanc operam suscepi (nam praeter hanc, et aliquam tenuem judicii exercitationem nihil meum dici potest) quo majorem inde utilitatem et fructum Ecclesiam Dei Romano-Catholicam, cujus depositum est Scriptura Sacra, juxta effatum S. Pauli ad Rom. 3. 2. percepturam esse credidi, adeoque officii mei et muneris esse duxi, omnem operam navare, omne onus subire, omneque studium meum eo referre, quo Dei et Ecclesiae suae sanctae promoveatur gloria.

Fruere igitur hoc Thesauro, Christiane Lector, et exspecta *Conciliatorium et Onomasticum Biblicum.* Vale, et fave, et pro me deprecare Deum.

---

(1) Prodiit Thesaurus Patrum floresque doctorum qui cum in Theologia, tum in Philosophia, olim claruerunt. 8 vol. in 8.° Parisiis, ex Typographia Beaucé-Rusand et apud Belin Mandar.

DE UTILITATE HUJUS OPERIS

QUIDAM ITA CANIT.

Exiguus quamvis sit praesens mole libellus,
  Nec modica in vastum pagina crescat opus,
Ast operis pretium bene justa appende bilance,
  Dicea, crede mihi, maximus iste liber:
Lectus enim poterit, me judice, vincere summas
  Divitias Cresi, divitiasque Midae.
Ille dabit dignos coelesti pectore mores,
  Vivendi leges et pietatis opes:
Divitis ubertim virtutis munera fundet,
  Quae potes undanti vix capere ipse sinu;
Huc oculos animumque refer, manibusque paratis
  Sedulus aeternas quilibet aufer opes.
Fertilis hortus adest, maturis fructibus ingens,
  Quo nihil uberius maximus orbis habet.
Multiplici hic surgunt aeterna munera vitae
  Germine, felici dona legenda manu.
Hesperidum celebrant pomaria carmina vatum,
  Quasque habet Alcioni nobilis hortus, opes.
Laudibus immodicis celebrantur Adonidis horti,
  Quique alii, Vatum, munere nomen habent.
Nos tibi non veterum canimus ludibria Vatum,
  Non petit hic falsam fabula vana fidem:
Omnia sed fidei refero, et plenissima veri,
  Fabulaque in nostro carmine nulla sedet.
Hic sunt aetherei felicia munera Regis,
  Sanctorum quidquid vota beata petunt.
Hic sunt nectarei fontes et flumina viva,
  Ambrosiae hic Diae dona beata fluunt.
Inde cibum vitae sumes e divite mensa,
  Quo sumpto, non est dira timenda fames.
Ille brevi gyro sacri mysteria verbi
  Claudit, et hace ubi sint invenienda, docet,
Omnia quae claudunt sacrata volumina legis,
  Turba Prophetarum, quae sacra cumque docet.
Sed quia nos rerum nimium nimiumque retardat
  Copia, tunc refert ordinis esse viam.
Hanc qui rite tenet, magna se fruge beabit,
  Sentiet et studii praemia certa sui;
Et cum sit aeries rerum laudanda probata,
  Officium auctoris consule, quaeso, boni:
Plurima nam pacis complectens ordine pleno,
  Ostendit capitis versiculique notas:
Adde quod et sensum breviter subnectit apertum,
  Ne subeant mentem taedia longa tuam.

Denique quidquid habet Divini pagina verbi,
Exiguo aut nullo hinc pene labore petes:
Sive monere voles, sive increpuisse jacentem
In vitiis aliquem, quem malus error habet,
Seu juvat immodicis languentia pectora curis
Erigere, et curas fortiter ejicere:
Sive aliquem ad virtutis opes et praemia vitae
Æternae certo cogis adire pede;
Denique quidquid erit quod praesens postulat usus,
Seu vis solari, sive docere virum:
Hinc posces, promptumque feres quodcumque requiris,
Seu res alterius, seu peragenda tua est.
Verba tibi in populi si sunt facienda corona,
Materies hinc est apta futura tibi.
Confesso rite lethalia vulnera cordis
Praesentem si sis ferre coactus opem,
Seu tibi miles erit duros armandus in hostes,
Ut bene pro Christi praelia laude gerat;
Carnis ut insultus, mundique furentis amaras
Fortiter insidias Marte potente domet,
Crudelis Satan, divini nominis hostis,
Proterat ut valido turpia signa pede:
Hinc gladios, hastasque petes, clypeosque fideles,
Qualia signa Dei turba sequenda gerit:
Omnia praestabit, quibus exornare secundas
Res potes, adversas intrepide excipere.
Si tua laeserunt funesti corda latrones,
Si vix curandum pectora vulnus habent,
Ars tibi mortalis potis est nec ferre salutem,
Ullius ingenium nec tibi spondet opem:
Huc oculos converte tuos, hunc consule Librum,
Atque salutares porriget ille manus,
Expedietque tibi, quaenam te cura levabit,
Unde petenda tibi sit medicina tua.
Hic tibi doctrinae praecepta recondita pandit,
Hic animo praebet grata alimenta tuo;
Ergo Deo quisquis carus cupit esse, suisque,
Hoc scriptum magna sedulitate legat.

THESAURUS
SACRÆ SCRIPTURÆ.

ABNEGATIO SUI IPSIUS.

Dixit Dominus ad Abram: Egredere de terra tua, et de cognatione tua, et de domo patris tui, et veni in terram, quam monstrabo tibi. *Gen.*12.1.

Dixit Dominus ad Abram: Tolle filium tuum, — atque offeres eum in holocaustum. *Ibid.*22.2.

At ille (*Eleazarus*) gloriosissimam mortem, magis quam odibilem vitam complectens, voluntarie praeibat ad supplicium. 2.*Mach.*6.19.

Christus ait Petro, et Andreae: Venite post me, faciam vos fieri piscatores hominum. At illi, continuo relictis retibus, secuti sunt eum. *Matth.*4.19.20.

Qui invenit animam suam perdet illam: et qui perdiderit animam suam propter me, inveniet eam. *Ibid.*10.39.

Si quis vult post me venire, abneget semetipsum, et tollat crucem suam, et sequatur me. *Ibid.*16.24. *Item Luc.*9.24.

Si vis perfectus esse, vade, vende quae habes, et da pauperibus, et habebis thesaurum in coelo: et veni, sequere me. *Ibid.*19.21. *Vide Marc.*10.21.

Si quis venit ad me, et non odit patrem suum, et matrem, et uxorem, et filios, et fratres et sorores, adhuc autem et animam suam, non potest meus esse discipulus. *Luc.*14.26.

Quicumque quaesierit animam suam salvam facere, perdet illam: et quicumque perdiderit illam, vivificabit eam. *Ib.* 17.33.

Qui amat animam suam, perdet eam: et qui odit animam suam in hoc mundo, in vitam aeternam custodit eam. *Joan.* 12.25.

Castigo corpus meum, et in servitutem redigo. 1. *Cor.*9.27.

ABNEGATIO OMNIUM RERUM.

Dixit Dominus ad Abram: Egredere de terra tua, et de cognatione tua, et de domo patris tui, et veni in terram, quam monstrabo tibi. *Gen.*12.1.

Haec dicit Dominus Deus Israel: Ponat vir gladium super femur suum, - et occidat unus-

quisque fratrem ; et amicum, et proximum suum. *Exod.* 32. 27. *Vide etiam Deuteron.* 33. 8.9.

Annuntiata sunt mihi omnia, quae feceris socrui tuae post mortem viri tui : et quod reliqueris parentes tuos, et terram, in qua nata es, et veneris ad populum, quem antea nesciebas. Reddat tibi Dominus pro opere tuo, et plenam mercedem recipias a Domino Deo Israel ad quem venisti, et sub cujus confugisti alas. *Ruth* 2.11.

Profectus ergo inde Elias, reperit Eliseum,—cumque venisset Elias ad eum, misit pallium suum super illum : *qui, relictis omnibus, secutus est eum.* 3.*Reg.*19.19.

Dominus dedit, Dominus abstulit : sit nomen Domini benedictum. *Job.*1.21.

Respondens Petrus, dixit ei : Ecce nos reliquimus omnia, et secuti sumus te : quid ergo erit nobis? Centuplum accipietis (*ait Christus*), et vitam aeternam possidebitis. *Matth.*19.27.29.

Dixit eis Jesus : Venite post me, et faciam vos fieri piscatores hominum. Et continuo, relictis retibus, secuti sunt eum. *Marc.*1.17.20.

Coepit ei Petrus dicere : Ecce nos dimisimus omnia, et secuti sumus te, etc. Respondens Jesus ait : Amen dico vobis, etc. In futuro saeculo (*accipies*) vitam aeternam. *Ib.*10.28.29.30.

Et subductis ad terram navibus, relictis omnibus, secuti sunt eum. *Luc.*5.11.

Si quis venit ad me, et non odit patrem suum, et matrem, et uxorem, etc., adhuc autem et animam suam, non potest meus esse discipulus. *Ib.*14.26.

Qui non renuntiat omnibus quae possidet, non potest meus esse discipulus. *Ibid.* 14. 33. *Vide etiam in hoc capite versum* 26. *Item Matth.* 19.29.

Ait ei Jesus : Adhuc unum tibi deest : omnia quaecumque habes vende, et da pauperibus, et habebis thesaurum in coelo : et veni, sequere me. *Ibid.*18.22.

Hoc autem dico vobis, fratres : tempus breve est, reliquum est, ut et qui habent uxores, tanquam non habentes sint. 1.*Cor.*7.29.

Non acquievi carni et sanguini. *Galat.* 1. 16. (*V. Thes. Pat.*) (*Vide Thesaurum Patrum*).

ABSTINENTIA A QUIBUSDAM CIBIS

De ligno autem scientiae boni et mali ne comedas : in quocumque enim die comederis ex eo, morte morieris. *Gen.*2.17.

Quis enim indicavit tibi, quod nudus esses, nisi quod ex ligno, de quo praeceperam tibi ne comederes, comedisti ? *Ib.* 3.11.

De fructu vero ligni, quod est in medio paradisi, praecepit nobis Deus, ne comederemus. *Ibid.* v. 3.

Excepto quod carnem cum sanguine non comedetis. *Ibid.* 9. 4. Et omne quod movetur et vivit, erit vobis in cibum: quasi olera virentia tradidi vobis omnia. *v.* 3.

Non comedetis ex eo crudum quid, nec coctum aqua, sed tantum assum igni: caput cum pedibus ejus, et intestinis vorabitis. *Exod.*12.9.

Septem diebus vesceris azymis: et in die septimo erit solemnitas Domini. Azyma comedetis septem diebus: non apparebit apud te aliquid fermentatum, nec in cunctis finibus tuis. *Ibid.*13.6.7.

Si bos cornu percusserit virum aut mulierem, et mortui fuerint, lapidibus obruetur, et non comedentur carnes ejus: Dominus quoque bovis innocens erit. *Ibid.*21.28.

Viri sancti eritis mihi: carnem, quae a bestiis fuerit praegustata, non comeditis, sed projicietis canibus. *Ibid.*22.31.

Quod si remanserit de carnibus consecratis, sive de panibus usque mane; combures reliquias igni: non comedentur, quia sanctificata sunt. *Ib.* 29.34.

Omne enim sacrificium sacerdotum igne consumetur, nec quisquam comedet ex eo. *Lev.* 6. 23. *Vide etiam ibid. c.* 10.

Si quis de carnibus victimae pacificorum die tertio comederit, irrita fiet oblatio, nec proderit offerenti: quin potius quaecumque anima tali se edulio contaminaverit, praevaricationis rea erit. Caro, quae aliquid tetigerit immundum, non comedetur, sed comburetur igni. *Ibid.*7.18.

Quidquid autem ruminat quidem, et habet ungulam, sed non dividit eam, sicut camelus, et caetera, non comeditis illud, et inter immunda reputabitis. *Ibid.*11.4.

Sanguinem universae carnis non comeditis, quia anima carnis in sanguine est: et quicumque comederit illum, interibit. *Ibid.*17.14.

Quidquid autem residuum fuerit in diem tertium, igne comburetis. Si quis post biduum comederit ex ea, profanus erit, et impietatis reus. *Ibid.*19.6.7.

Morticinum et captum a bestia non comedent, nec polluentur in eis; ego sum Dominus. *Ibid.*22.8.

Panem et polentam, et pultes non comedetis ex segete usque ad diem, qua offeretis ex ea Deo vestro. *Ibid.*23.14.

Uvas recentes, siccasque non comedent cunctis diebus, quibus ex voto Domino consecrantur: quidquid ex vinea esse potest ab uva passa usque ad acinum non comedent. *Num.* 6.3.

In sanctuario comedes illud: mares tantum edent ex eo, quia consecratum est tibi. *Ibid.*18. 10. *Vide et ibid.* 30.14.

Non poteris comedere in oppidis tuis decimam frumenti, et vini, et olei tui, primogenita armentorum et pecorum, et omnia, quae voveris, et sponte offerre volueris, et primitias manuum tuarum. *Deut.* 12.17.

Ne comedatis, quae immunda sunt. Hoc est animal, quod comedere debetis, bovem et ovem, et capram, cervum, et capream, etc. *Ibid.* 14. 3. De his autem, quae ruminant, et ungulam non findunt, haec comedere non debetis, ut camelum, leporem, choerogryllum: haecquia ruminant et non dividunt ungulam, immunda erunt vobis. *v.* 7. Sus quoque, quoniam dividit ungulam, et non ruminat, immunda erit. *v.*8.

Cave, ne immundum quidquam comedas. *Judic.*13.4.

Adjuravit autem Saul populum, dicens: Maledictus vir, qui comederit panem usque ad vesperam, donec ulciscar de inimicis meis. Et non manducavit universus populus panem. 1.*Reg.*14.24.

Ingressus est itaque populus saltum, et apparuit fluens mel, nullusque applicuit manum ad os suum: timebat enim populus juramentum. *Ibid.* *v.*26.

Dixit autem Saul ad Jonatham: indica mihi, quid feceris? et indicavit ei Jonathas, et ait: Gustans gustavi in summitate virgae, quae erat in manu mea, paululum mellis, et ecce ego morior. *Ibid.* *v.*43.

Cum audisset Achab sermones istos, scidit vestimenta sua, et operuit cilicio carnem suam, jejunavitque: *et placatus est Dominus*. 3. *Reg.* 21. 27. *Vide et v.* 4.

Praedicavit ibi (*Esdras*) jejunium juxta fluvium Achava, ut affligeremur coram Domino Deo nostro, etc. 1. *Esdr.* 8. 21. *Vide etiam* 2. *Paral.* 20. 3. *Item Judic. c.* 20. 26., 2. *Esdr.* 9. *Tob.* 23. *Baruch* 1.5.

Nehemias jejunabat et orabat ante faciem Dei coeli. 2. *Esdr.* 1.4.

Tobias filium suum ab infantia timere Deum docuit et abstinere ab omni peccato. *Tob.* 1. 10.

Et cum omnes ederent ex cibis Gentilium, iste *solus* custodivit animam suam, et nunquam contaminatus est in escis eorum. *Ibid.* 1.12.

Bona est oratio cum jejunio et eleemosyna. *Ibid.*12.8.

Humiliaverunt animas suas in jejuniis. *Judith.* 4.8.

Judith jejunabat omnibus diebus vitae suae, praeter Sabbata, et Neomenias, et festa domus Israel. *Ibid.* 8.6.

Judith dixit: Nunc non potero manducare ex his, quae mihi praecipis tribui, ne veniat super me offensio: ex his autem, quae mihi detuli, manducabo. *Ibid.* 12.2.

Non comedatis, et non bibatis tribus diebus, et tribus noctibus: et ego cum ancillis

meis similiter jejunabo. *Esther* 4.16.

Justus comedit,et replet animam suam; venter autem impiorum insaturabilis. *Prov*. 13. 25. *et cap*. 27.7.

Beata terra—cujus principes vescuntur in tempore suo ad reficiendum, et non ad luxuriam. *Eccles*. 10.17.

Sapiens cor, et intelligibile abstinebit se a peccato, et in operibus justitiae successus habebit. *Eccli*. 3.32.

Initium vitae hominis aqua et panis. *Ibid*. 29.28.

Utere quasi homo frugi his, quae tibi apponuntur. *Ibid*. 31. 19.

Noli avidus esse in omni epulatione, et non te effundas super omnem escam. In multis enim escis erit infirmitas, et aviditas appropinquabit usque ad choleram. Qui autem abstinens est, adjiciet vitam. *Ibid*. 27.32.33.34.

Si justitiam quis diligit, labores hujus magnas habent virtutes: sobrietatem enim,et prudentiam docet, et justitiam, et virtutem, quibus utilius nihil est in vita hominibus. *Sap*.8.7.

Sume tibi frumentum, et hordeum, et fabam, et lentem, et milium, et viciam: et mittes ea in vas unum, et facies tibi panes numero dierum, quibus dormies super latus tuum: trecentis et nonaginta diebus comedes illud, etc. *Ezech*. 4.9.

Cibus autem tuus, quo vesceris, erit in pondere. *Ibid*. 4. 10.

Proposuit autem Daniel in corde suo, ne pollueretur de mensa regis, neque de vino potus ejus, et rogavit eunuchorum praepositum, ne contaminaretur. *Dan*.1.8.

Dentur nobis *tantummodo* legumina ad vescendum. *Ibidem v*. 12.

Panem desiderabilem non comedi, et caro et vinum non introierunt in os meum. *Ibid*. 10. 3. *Vide et* 2. *Mach*. 6. 18. 24. *de Eleazaro, qui se abstinuit ab esu carnium porcinarum*.

Contigit autem septem fratres una cum matre sua apprehensos, compelli a rege edere contra fas carnes porcinas, flagris et taureis cruciatos. 2. *Mach*.7.1.

. Esca autem ejus (*Joannis*) erat locustae, et mel silvestre. *Matth*. 3. 4. *Vide etiam* 1. 18.

Salvator noster ductus in desertum, ibi jejunavit quadraginta dies. *Matth*. 4. 1. *Vide etiam Luc*.4.2.

Beati, qui esuriunt justitiam, quoniam ipsi saturabuntur. *Matth*. 5.6.

Quomodo intravit (*David*) in domum Dei, et panes propositionis comedit, quos non licebat ei edere, neque his qui cum eo erant, nisi solis sacerdotibus? *Ibid*. 12.4.

Anna vidua non discedebat de templo, jejuniis et obsecra-

tiouibus serviens nocte ac die. *Luc*. 2.37.

Jejunantibus Apostolis. *Actor*. 13.2.

Ut abstineatis vosab immolatis simulacrorum, et sanguine, et suffocato, et fornicatione, a quibus custodientes vos, bene agetis. *Ibid*. 15.29.

Abstinete vos ad tempus, ut expeditius vacetis orationi. 1. *Cor. Rom*. 7.3.

Omnis enim, qui in agone contendit, ab omnibus se abstinet; et illi quidem ut corruptibilem coronam accipiant; nos autem incorruptam. *Ibid*. 9. 25. Ego igitur sic curro, non quasi in incertum; sic pugno, non quasi aerem verberans. Sed castigo corpus meum, et in servitutem redigo, ne forte cum aliis prædicaverim, ipse reprobus efficiar. *v*. 26.27.

Spiritu ambulate, et desideria carnis non perficietis. Caro enim concupiscit adversus spiritum. *Gal*. 5.16.17.

Nos autem, qui Dei sumus, sobrii simus. 1. *Thess*. 5.8. Ab omni specie mala abstinete vos. *v*. 22.

Omnis creatura Dei bona est, et nihil rejiciendum quod cum gratiarum actione percipitur. 1. *Tim*. 4. 4. *Vide et v*. 3.

Juvenes hortare, ut sobrii sint. *Tit*. 2.6.

Carissimi, obsecro vos, tanquam advenas, et peregrinos, abstinere vos a carnalibus desideriis, quae militant adversus animam. 1. *Petr*. 2. 21. *Vide et* 2. *Petr*. 1.6.

ABSTINENTIA A VINO.

Vide etiam EBRIETAS, ET GULA.

Vinum, et omne quod inebriare potest, non bibetis tu et filii tui, quando intrabitis in tabernaculum testimonii, ne moriamini; quia praeceptum sempiternum in generationes vestras. *Lev*. 10.9.

Omnis cibus, quem comedetis, si fusa fuerit super eum aqua, immundus erit: et omne liquens, quod bibitur de universo vase, immundum erit. *Ibid*. 11.34.

A vino et omni quod inebriare potest, abstinebunt. Acetum ex vino, et ex qualibet alia potione, et quidquid de uva exprimitur, non bibeut. *Num*. 6.3.

Cave ergo, ne bibas vinum ac siceram, nec immundum quidquam comedas. *Judic*. 13.4.

Propter crapulam multi obierunt: qui autem abstinens est, adjiciet vitam. *Eccli*. 37.34.

Non bibimus vinum, quia Jonadab filius Rechab pater noster praecepit nobis, dicens: Non bibetis vinum vos, et filii vestri, usque in sempiternum. *Jerem*. 35.6.

Et vinum non bibet omnis sacerdos, quando ingressurus est atrium interius. *Ezech*. 44.21.

Erit enim magnus coram Domino, et vinum et siceram non bibet, et Spiritu Sancto reple-

bitur adhuc ex utero matris tuae. *Luc.*1.15.

ABSTINENTIA A CIBO ET POTU. EST LICITA PROPTER SCANDALUM ALTERIUS.

Non enim inquit (*Eleazarus*), aetati nostrae dignum est fingere, et multi adolescentium arbitrantes, Eleazarum nonaginta annorum transisse ad vitam alienigenarum. Et ipsi propter meam simulationem, et propter modicum corruptibilis vitae tempus decipiantur, et per hoc maculam atque execrationem meae senectuti conquiram. 2. *Mach.*6.24.

Noli propter escam destruere opus Dei. Omnia quidem sunt munda : sed malum est homini, qui per offendiculum manducat. Bonum est ei non manducare carnem, et non bibere vinum, neque in quo frater tuus offenditur, aut scandalizatur, aut infirmatur. *Rom.* 14.20. *et* 21.

Quapropter si esca scandalizat fratrem meum, non manducabo carnem in aeternum, ne fratrem meum scandalizem. 1. *Cor.*8.13.

ABSTINENTIAE PRAECEPTUM VIOLARE NOLENTES.

Qui responderunt (*Rechabitae*) : Non bibemus vinum, quia Jonadab filius Rechab, pater noster, praecepit nobis dicens: Non bibetis vinum vos et filii vestri, usque in sempiternum. *Jer.*35.6.

At ille (*Eleazarus*) gloriosissimam mortem magis quam odibilem vitam complectens, voluntarie praeibat ad supplicium ; *eo quod recusaverat carnem porcinam comedere*.2.*Mach.* 6.19.

Contigit autem, septem fratres una cum matre sua comprehensos, compelli a Rege edere contra fas carnes porcinas, flagris et taureis cruciatos. Unus autem ex illis, qui erat primus, sic ait : Quid quaeris, et quid vis dicere a nobis ? parati sumus mori magis, quam patrias Dei leges praevaricari. *Ibid.*7. 1.2. (*V. Thesaurum Patrum*).

ABUSUS VESTIUM.

Non induetur mulier veste virili, nec vir veste feminea ; abominabilis enim apud Deum est qui facit haec. *Deut.*22.5.

Non decent stultum deliciae, nec servum dominari principibus. *Prov.*19.10.

Per tria movetur terra, et quartum non potest sustinere : Per servum cum regnaverit ; per stultum, cum saturatus fuerit cibo ; et per odiosam mulierem, cum in matrimonio fuerit assumpta : et per ancillam, cum fuerit hæres dominæ suae. *Ibid.*30.21.22.

Tres species odivit anima mea, et aggravor valde animae illorum : pauperem superbum, divitem mendacem, et senem fatuum, et insensatum. *Eccli.* 25.3.4.

In illa die auferet Dominus ornamentum calceamentorum, et lunulas, et torques, et monilia, et armillas, et mitras, etc. *Isa*. 3.18.

Et ornamentum monilium suorum in superbiam posuerunt, et imagines abominationum suarum, et simulacrorum fecerunt ex eo: propter hoc dedi eis illud in immunditiam; et dabo illud in manus alienorum ad diripiendum, et impiis terrae in praedam, et contaminabunt illud. *Ezech*.7.20.21.

Tu scis necessitatem meam, quod abominer signum superbiae, et gloriae meae, quod est super caput meum in diebus ostentationis meae, et detester illud quasi pannum menstruatae, et non portem in diebus silentii mei, etc. *Esther* 14.16.

Quid exitis videre? hominem mollibus vestitum? Ecce qui mollibus vestiuntur, in domibus regum sunt. *Matth*. 11.8.

Cavete a Scribis, qui volunt in stolis ambulare, et salutari in foro, et in primis cathedris sedere in synagogis, et primos discubitus in coenis. *Marc*. 12. 38.39.

Homo quidam erat dives, et induebatur purpura et bysso, et epulabatur quotidie splendide. *Luc*. 16.19.

Similiter et mulieres in habitu ornato cum verecundia, et sobrietate ornantes se, et non in tortis crinibus, aut auro, aut margaritis, vel veste pretiosa. Sed quod decet mulieres promittentes pietatem per opera bona. 1. *Tim*. 2.9.10.

Quarum (*mulierum*) non sit extrinsecus capillatura, aut circumdatio auri, aut indumenti vestimentorum cultus. 1. *Petr*. 3. 3. (V. Thesaurum Patrum).

ACCEPTIO PERSONARUM.

Vide PERSONA, et Thesaurum Patrum.

ACCEPTIO MUNERUM.

Respondit Abram: Levo manum meam ad Dominum Deum excelsum, possessorem coeli et terrae. Quod a filo subtegminis usque ad corrigiam caligae, non accipiam ex omnibus quae tua sunt, ne dicas: Ego ditavi Abram. *Gen*. 14.22.

Cujus sunt ista quae sequeris? respondebis: Servi tui Jacob: munera misit Domino meo Esau. *Ibid*. 32.17.18.

Nec accipies munera, quae etiam excaecant prudentes, et subvertunt verba justorum. *Exod*. 23. 8.

Artifices venire compulsi, Dixerunt Moisi: Plus offert populus, quam necessarium est, etc. *Ibid*. 36.4.5.

Respondit Balaam: Si dederit mihi Balac plenam domum suam argenti, et auri non potero immutare verbum Domini Dei mei. *Numer*. 22. 18. *Vide etiam ibid*. *v*. 7. *et* 17.

Non accipietis pretium ab eo qui reus est sanguinis: statim et ipse morietur. *Ibid*. 35.31.

Quia Dominus Deus vester

ipse est Deus Deorum, et Dominus Dominantium, Deus magnus et potens et terribilis, qui personam non accipit, nec munera. *Deut.*10.17.

Non accipies personam, nec munera, quia munera excæcant oculos sapientum, et mutant verba justorum. *Ibid.*16.19.

Maledictus qui accipit munera, ut percutiat animam sanguinis innocentis : et dicet omnis populus : Amen. *Ib.* 27.26.

Miseruntque filii Israel per illum (*Aod*) munera Eglon regi Moab, *quae cum accipere voluerit : Judic.* 3. 15. *extendit Aod manum suam, et interfecit eum. v.* 21.

Dabimus tibi singuli mille et centum argenteos. *Ib.* 16.5.

Declinaverunt (*filii Samuel*) post avaritiam, acceperuntque munera, et perverterunt judicium. 1.*Reg.*8.3.

Loquimini de me coram Domino, et coram Christo ejus : utrum bovem cujusquam tulerim, aut asinum — si de manu cujusquam munus accepi, et contemnam illud hodie, restituamque vobis. Et dixerunt — neque tulisti de manu alicujus quidpiam, etc. *Ibid.*12.3.4.

David per munera pueri Siba pervertitur. 2.*Reg.*16.

Omnia dedit Areuna Rex regi. — Cui respondens Rex (*David*) ait : Nequaquam ut vis, sed emam pretio a te, et non offeram Domino Deo meo holocausta gratuita. 2.*Reg.*24.23.

Dixit Eliseus ad Giezi : Nunc igitur accepisti argentum, et accepisti vestes, ut emas oliveta, et vineas, et oves, etc. 4.*Reg.* 5.26.

Sit timor Domini vobiscum, et cum diligentia cuncta facite: non est enim apud Dominum Deum nostrum iniquitas, nec personarum acceptio, nec cupido munerum. 2. *Paralipom.* 19.7.

Congregatio enim hypocritæ sterilis, et ignis devorabit tabernacula eorum, qui munera libenter accipiunt. *Job.*15.34. *Vide Prov.*14.20.

Non te ergo superet ira, ut aliquem opprimas : nec multitudo donorum inclinet te. *Ib.* 36.18.

Conturbat domum suam, qui sectatur avaritiam : qui autem odit munera, vivet. *Prov.* 15. 27.

Munera de sinu impius accipit ut pervertat semitas judicii. *Ibid.* 17. 23. *et c.* 22. 9. *c.* 28. 21.

Multi colunt personam potentis, et amici sunt dona tribuentis. *Ibid.* 19. 6. *Eccli.* 4. 36. *et c.* 7. 6.

Xenia et dona excaecant oculos judicum, et quasi mutus in ore avertit correptiones eorum. *Eccli.* 20. 31.

Principes tui infideles, socii furum : omnes diligunt munera, sequuntur retributiones. *Isa.* 1. 23.

Qui justificatis impium pro

muneribus, et justitiam justi aufertis ab eo. *Ibid.* 5. 23. *et c.* 33. 15.

Daniel ait coram Rege: Munera tua sint tibi, et dona domus tuae alteri da. *Dan.* 5. 17. *Vide etiam* 1. *Machab.* 10. 1. *Machab.* 12. 2. *Machab.* 4.

Et congregati (*sacerdotes*) cum senioribus, consilio accepto, pecuniam copiosam dederunt militibus. *Matth.* 28. 12.

Cum vidisset autem Simon, quia per impositionem manus Apostolorum daretur Spiritus Sanctus, obtulit eis pecuniam. — Petrus autem dixit ad eum: Pecunia tua tecum sit in perditionem. *Actor.*8.18.19.20.

Felix sperabat, quod pecunia ei daretur a Paulo; propter quod et frequenter accersens eum, loquebatur cum eo. *Ibid.*24.26.

Hi sunt murmuratores, querulosi, secundum desideria sua ambulantes, et os eorum loquitur superba, mirantes personas quaestus causa. *Judae* 16.

ACCUSATIO FALSA.

Ingressus est ad me servus Hebraeus, etc. *Gen.*39.17. *Vide etiam Librum Esther, praecipue c.* 3. *Daniel c.* 6. *ejusdem cap.* 13. *In N. T. de Christo, Luc.* 23. 2. 10. *et alibi in Evangelio. De Paulo, Actor.* 24.

ACEDIA SEU NEGLIGENTIA.

Audiens autem Jacob, quod alimenta venderentur in Ægypto, dixit filiis suis: Quare negligitis? Audivi, quod triticum venumdetur in Ægypto: descendite, et emite nobis necessaria, ut possimus vivere, et non consumamur inopia. *Gen.* 42.1.2.

Et tædere cœpit populum itineris ac laboris, etc. *Num.*21.4.

David venit ad locum, in quo dormiebat Saul, et Abner filius Ner princeps militiae, etc. 1.*Reg.*26.5. *Vide et v.*7.

Quare ergo non custodisti dominum tuum regem? ingressus est enim unus de turba, ut interficeret regem dominum, tuum. Non est bonum, hoc quod fecisti. Vivit Dominus: quoniam filii mortis estis vos, qui non custodistis dominum vestrum Christum Domini. *Ib. v.* 15.

Cum autem ingressi fuissent domum; dormiebat ille (*Isboseth*) super lectum suum in conclavi, et percutientes interfecerunt eum. 2.*Reg.*4.7.

Dum solent reges ad bella procedere, remansit David in Jerusalem, et perpetravit adulterium, et homicidium gravissimum ex ista acedia. 1. *Reg.* 11.

Porro Levitæ egere negligentius: Et vocavit rex Jojadam Principem, et dixit ei: Quare tibi non fuit curae, ut cogeres Levitas, etc. 2.*Paral.*24.5.

Vade ad formicam, o piger, et considera vias ejus, et disce sapientiam. *Prov.*6.6.

Egestatem operata est manus remissa: manus autem fortium divitias parat. *Ibid.* 10. 4. Si-

cut acetum dentibus, et fumus oculis, sic piger his, qui miserunt eum. *v.* 26.

Qui operatur terram suam, satiabitur panibus: qui autem sectatur otium, stultissimus est. *Ibid.* 12.11.

Vult et non vult piger: anima autem operantium impinguabitur. *Ibid.* 13.4.

Pigrum dejicit timor: animæ autem effeminatorum esurient. *Ibid.* 18.8.

Pigredo immittit soporem, et anima dissoluta esuriet. *Ib.* 19.15. Abscondit piger manum suam sub ascella, nec ad os suum applicat eam. *v.* 24.

Propter frigus piger arare noluit; mendicabit ergo æstate, et non dabitur illi. *Ibid.* 20. 4. Noli diligere somnum, ne te egestas opprimat: aperi oculos tuos, et saturare panibus. *v.* 13.

Desideria occidunt pigrum: noluerunt enim quicquam manus ejus operari. *Ibid.* 21.25.

Per agrum hominis pigri transivi, et per vineam viri stulti, et ecce totum repleverant urticae, et operuerant superficiem ejus spinae, et maceria lapidum destructa erat. *Ibid.* 24.30.

Dicit piger: Leo est in via, et laena in itineribus. *Ibid.* 26. 13. Sicut ostium vertitur in cardine suo, ita piger in lectulo suo. *v.* 14.

Qui operatur terram suam, satiabitur panibus; qui autem sectatur otium, replebitur egestate. *Ibid.* 28.19.

Operatur in disciplina, et quaerit requiescere: laxa manus illi, et quaerit libertatem. *Eccli.* 33.26.

Haec fuit iniquitas Sodomae sororis tuae superbia, saturitas panis, et abundantia, et otium ipsius et filiarum ejus: et manum egeno, et pauperi non porrigebant. *Ezech.* 16.49.

Quid tu sopore deprimeris? surge, invoca Deum tuum. *Jonae* 1.6.

Cum dormirent homines, venit inimicus, et superseminavit zizania in medio tritici. *Matth.* 13.25.

Quid hic statis otiosi? *Ibid.* 20.6.

Serve male et piger! sciebas, quia meto ubi non semino, et congrego ubi non sparsi, oportuit ergo te committere pecuniam meam numulariis, et veniens ego, recepissem utique quod meum est cum usura, etc. *Ibid.* 25.26.

Jesus venit ad Apostolos, et invenit eos dormientes, et dicit Petro: Sic non potuistis una hora vigilare mecum? Vigilate et orate, ut non intretis in tentationem. *Ibid.* 26. 40.41. *Vide etiam Marc.* 14.37. *etc.*

(Vide Thesaurum Patrum).

ACQUISITIO INJUSTA.

Nec decipiat unusquisque proximum suum. *Lev.* 19.11.

Statera justa, et aequa sint pondera, justus modius, æquusque sextarius. *Ibid. v.* 36.

Quando vendes quippiam civi

tuo, vel emes ab eo, non contristes fratrem tuum. *Ib*.25.14.

Non assumes et transferes terminos proximi tui, quos fixerunt priores in possessione tua. *Deut*.19.14.

Non habebis in sacculo diversa pondera, majus et minus: nec erit in domo tua modius major et minor. Pondus habebis justum et verum, et modius aequalis et verus erit tibi, ut multo vivas tempore super terram, quam Dominus Deus tuus dederit tibi: abominatur enim Dominus Deus eum qui facit haec; et aversatur omnem injustitiam. *Ibid*.25.13.14.

Maledictus qui transfert terminos proximi sui. *Ibid*.27.17.

Mendaces filii hominum in stateris. *Psal*.61.10.

Sic semitae omnis avari, animas possidentium rapiunt. *Pr*. 1.19.

Statera dolosa abominatio est apud Dominum: et pondus aequum voluntas ejus. *Ib*.11.1.

Alii dividunt propria, et ditiores fiunt: alii rapiunt non sua, et semper in egestate sunt. *v*.24.

Substantia festinata minuetur: quae autem paulatim colligitur manu, multiplicabitur. *Ibid*.13.11.

Qui congregat thesauros mendacii, vanus et excors est, et impingetur ad laqueos mortis. *Ibid*.21.6.

Qui calumniatur pauperem, ut augeat divitias, dabit ipse ditiori, et egebit. *Ib*.22.16.

Qui autem festinat ditari, non erit innocens. *Ibid*.28.20.

Vir, qui festinat ditari, et aliis invidet, ignorat quod egestas superveniet ei. *Id*.*v*.22.

Peccatori autem (*Deus*) dedit afflictionem, et curam superfluam, ut addat, et congreget, et tradat ei qui placuit Deo. *Eccles*.2.26.

Quid necesse est homini majora se quaerere cum ignoret, quid conducat sibi in vita sua? *Ibid*.7.1.

Æstimaverunt, esse lusum vitam nostram, et conversationem vitae compositam ad lucrum, et oportere undecumque etiam ex malo acquirere. *Sap*.15.12.

Non sit porrecta manus tua ad accipiendum, et ad dandum collecta. *Eccli*.4.36. *Ib*.27.2.

Qui acervat ex animo suo injuste, aliis congregat, et in bonis illius alius luxuriabitur. *Ibid*.14.4.

Vae qui conjungitis domum ad domum, et agrum agro copulatis usque ad terminum loci. Nunquid habitabitis vos soli in medio terrae? *Isa*.5.8.

Vae qui praedaris, nonne et ipse praedaberis? *Ib*.33.1.

Vae ei qui multiplicat non sua; usquequo et aggravat contra se densum lutum? *Habac*. 2.6.

Vae qui congregat avaritiam malam domui suae, ut sit in excelso nidus ejus, et liberari se putat de manu mali. *Id*. *v*.9.

Ignis in domo impli thesauri iniquitatis, et mensura minor irae plena. *Micheae* 6.10.

Quid prodest homini, si universum mundum lucretur, animae vero suae detrimentum patiatur? *Matth.* 16.26. *Vide et Marc.*8.36. *et Luc.*9.25.

Ne quis circumveniat in negotio fratrem suum. 1.*Thess.*4. 6. (Vide Thesaurum Patrum).

ADHORTATIO AD BONUM.

Dimisit ergo fratres suos (*Joseph*) et proficiscentibus, ait: Ne irascamini in via. *Gen.* 45. 24. *Vide et c.*13.8.

Ita dumtaxat, ut custodiatis attente, et opere compleatis mandatum et legem, quam præcepit vobis Moyses famulus Domini, ut diligatis Dominum Deum vestrum, et ambuletis in omnibus viis ejus, et observetis mandata illius, adhæreatisque ei, ac serviatis in omni corde vestro, et in omni anima vestra. *Jos.*22.5.

Dixitque ad eos: Audite me, Levitæ, et sanctificamini; mundate domum Domini Dei patrum vestrorum, et auferte omnem immunditiam de sanctuario. 2.*Paral.*29. 5. *Vide et cap.* 30.6. *et Esdr.*5.6. *et* 9.

Viriliter agite, et confortamini: nolite timere, nec paveatis regem Assyriorum, et universam multitudinem, quae est cum eo: multo enim plures nobiscum sunt, quam cum illo. *Ibid.*32.7.

Qui (*Barnabas*) cum pervenisset et vidisset gratiam Dei, gavisus est: et hortabatur omnes in proposito cordis permanere in Domino. *Actor.*11.23.

Confirmantes animas discipulorum, exhortantesque ut permanerent in fide: et quoniam per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum Dei. *Ibid.* 14. 21. *Vide et c.* 20.17.

Propter quod consolamini invicem, et aedificate alterutrum, sicut et facitis. 1.*Thess.* 5.11.

Tu autem loquere quae decent sanam doctrinam: senes, ut sobrii sint, pudici, prudentes, sani in fide, in dilectione in patientia, etc. *Tit.* 2. 1. 2.

Admone illos, principibus et potestatibus subditos esse, dicto obedire, ad omne opus bonum paratos esse, etc. *Ibid.* 3.1.

Videte, fratres, ne forte sit in aliquo vestrum cor malum incredulitatis, discedendi a Deo, etc. *Hebr.*3.12.

ADOLESCENTIA.

Sensus enim et cogitatio humani cordis in malum prona sunt ab adolescentia sua. *Gen.* 8.21.

Adolescens juxta viam suam, etiam cum senuerit, non recedet ab ea. *Prov.*22.6.

Tria sunt difficilia mihi, et quartum penitus ignoro: viam aquilae in coelo, viam colubri

super petram, viam navis in mari, et viam viri in adolescentia. *Ibid.* 30. 18.

Lætare ergo, juvenis, in adolescentia tua, et in bono sit cor tuum in diebus juventutis tuæ, et ambula in viis cordis tui, et in intuitu oculorum tuorum: et scito quod pro omnibus his adducet te Dominus in judicium. Aufer ergo iram a corde tuo, et amove malitiam a carne tua: adolescentia enim et voluptas vana sunt. *Eccles.* 11. 9.

Adolescens, loquere in tua causa vix, etc. *Eccli.* 32. 10. In medio magnatorum non præsumas, et ubi sunt senes, non multum loquaris. *v.* 13.

Adolescentes, subditi estote senioribus. 1. *Petr.* 5. 5.

ADORATIO DEI.
Vide et CULTUS DEI.

Enoch coepit invocare nomen Domini. *Gen.* 4. 26.

Abraham adoravit in terram, etc. *Ibid.* 18. 2.

Postquam adoraverimus, revertemur ad vos. *Ibid.* 22. 5.

Inclinavit se homo, et adoravit Dominum. *Ibid.* 24. 26.

Pronusque adoravi Dominum. *Ibid. v.* 48.

Puer Abraham procidens adoravit in terram Dominum. *Ibid. v.* 52.

Adoravit Israel Deum. *Ibid.* 47. 31.

Joseph adoravit pronus in terram. *Ibid.* 48. 12.

Audieruntque, quod visitasset Dominus filios Israel, et quod respexisset afflictionem illorum: et proni adoraverunt. *Exod.* 4. 31.

Incurvatusque populus adoravit *Dominum. Ibid.* 12. 27.

Dixit Dominus: Adorabitis (*me*) procul. *Ibid.* 24. 1.

Stabantque ipsi, et adorabant Deum per fores tabernaculorum suorum. *Ibid.* 33. 10.

Festinusque Moyses curvatus est pronus in terram, et adorans ait, etc. *Ibid.* 34. 8.

Et adorato Domino Deo tuo. *Deut.* 26. 10.

Gedeon adoravit Dominum. Judic. 7. 15. *Vide etiam* 1. *Reg.* 1. 3. *Item v.* 16. *Item v.* 28. *cap.* 15. 25. 30. 31. 2. *Reg.* 15. 32. 3. *Reg.* 1. 48. 1. *Paral.* 29. 20. 2. *Esdr.* 8. 6. *Tob.* 1. 6. *Judith.* 6. 14. *c.* 13. 22. *c.* 16. 22. *Dan.* 14. 3. *et* 24.

Dominum Deum vestrum — timete, et illum adorate. 4. *Reg.* 17. 36. *Vide etiam* 1. *Paral.* 16. 29. *Tob.* 11. 7. *et* 12. *Psal.* 28. 2. 44. 12. 65. 4. 71. 11. 94. 6. 95. 9. *Sap.* 16. 28. *Jer.* 26. 2. *Baruch* 6. 6. *Zachar.* 4. 17. *Matth.* 4. 10. *Luc.* 4. 8. *Apoc.* 4. 10. *c.* 7. 11. *c.* 11. 16. *c.* 19. 4.

Venimus adorare eum (*Christum*). *Matth.* 2. 2. *Vide etiam v.* 11. *Item c.* 8. 2. *c.* 9. 18. *c.* 14. 33. *c.* 15. 25. *c.* 20. 20. *c.* 28. 9. *et* 17. *Marc.* 5. 6. *c.* 15. 19. *Luc.* 24. 52. *Joan.* 9. 38. *Apoc.* 14. 7.

ADORATIO ANGELIS ET HOMINIBUS TRIBUTA.

Cumque elevasset oculos (*Abraham*), apparuerunt ei tres viri stantes prope eum : quos cum vidisset, cucurrit in occursum eorum de ostio tabernaculi sui , et adoravit in terram. *Genes.* 18.2.

Veneruntque duo Angeli Sodomam vespere , sedente Lot in foribus civitatis. Qui cum vidisset eos , surrexit, et ivit obviam eis , adoravitque pronus in terram, etc. *Ibid.*19.1.

Adoravit Abraham coram populo terrae. *Ibid.*23.12.

Et serviant tibi populi, et adorent te tribus: esto dominus fratrum tuorum, et incurventur ante te filii matris tuae. *Ibid.*27.29.

Et ipse progrediens adoravit pronus in terram septies, donec appropinquaret frater ejus. *Ibid.*33.3. *Vide et* v.7.

Vestrosque manipulos circumstantes adorare meum. *Ib.* 37.7. *Vide et* v.9.10.

Et Joseph erat princeps in terra Ægypti , atque ad ejus nutum frumenta populis vendebantur. Cumque adorassent eum fratres sui, etc. *Ib.* 42.6.

Igitur ingressus est Joseph domum suam , obtuleruntque ei munera, tenentes in manibus suis: et adoraverunt proni in terram. *Ibid.*43.26.

Adorabunt te filii patris tui. *Ibid.*49.8. *Vide et* 50.18.

Qui (*Moyses*) egressus est in occursum cognati sui , adoravit , et osculatus est eum. *Exod.* 18.17.

Protinus aperuit Dominus oculos Balaam, et vidit Angelum stantem in via, evaginato gladio , adoravitque eum pronus in terram. *Num.*22.31. *Vide et Josue* 5.15.

Cumque abiisset puer, surrexit David de loco, qui vergebat ad austrum; et cadens pronus in terram, adoravit tertio, etc. 1. *Reg.* 20.41.

Cum autem vidisset Abigail David, festinavit, et descendit de asino , et procidit coram David super faciem suam, et adoravit super terram et cecidit ad pedes ejus. *Ibid.*25.23. *Vide et Ruth* 2. 10. 1. *Reg.*24. 9. *c.* 28. 14. 2. *Reg.* 9. *v.* 6. 8. *c.* 12. 20. *c.* 14. 4. *c.* 22. 33. *c.* 24. 21.

Qualis est forma ejus? Quae ait: Vir senex ascendit, et ipse amictus est pallio. Et intellexit Saul quod Samuel esset, et inclinavit se super faciem suam in terra, et adoravit. *Ibid.*28.14.

Cum autem venisset Miphiboseth filius Jonathae filii Saul ad David , corruit in faciem suam, et adoravit. 2.*Reg.*9.6.

Itaque cum ingressa fuisset mulier Thecuïtis ad Regem , cecidit coram eo super terram, et adoravit , etc. *Ibid.*14.4.

Ingressa est itaque Bethsabee ad Regem in cubiculum; rex autem senuerat nimis, et Abisag Sunamitis ministrabat ei.

Inclinavitque se Bethsabee, et adoravit regem, etc. 3. *Reg*.1. 15.16. *Vide et v*.23.31.53.

Et cum in faciem ejus intendisset, adoravit eum, prosternens se super terram. *Judith*. 10. 20. *Vide et* 4. *Reg*. 2. 15. *c*.14.37.

Cunctique servi Regis, qui in foribus palatii versabantur flectebant genua, et adorabant Aman. *Esther*.3.2.

Tunc rex Nabuchodonosor cecidit in faciem suam, et Danielem adoravit, etc. *Dan*.2.46.

Et factum est cum introisset Petrus, obvius venit ei Cornelius, et procidens ad pedes ejus adoravit. *Act*.10.25.

(*Vide Thesaurum Patrum*.)

ADULATIO.

Sufficiat vobis, quia omnis multitudo sanctorum est, et in ipsis est Dominus, *Num*. 16. 3. *Vide etiam* 2. *Reg*. 1. *et* 2. *Reg*. 4. 2. *Reg*. 15. 3. *Reg*. 22. 2. *Paral*. 24. 1. *Esdrae* 4. *Judith*. 2.

Melius est a sapiente corripi, quam stultorum adulatione decipi. *Eccles*.7.6.

Regis justa est indignatio. *Esther*.1.18.

Laudatur peccator in desideriis animæ suæ. *Psalm*.10.1.

Oleum autem peccatoris non impinguet caput meum. *Psalm*. 140.5.

Fili mi, si te lactaverint peccatores, ne acquiescas eis. *Prov*.1.10.

Vir iniquus lactat amicum suum, et ducit eum per viam non bonam. *Ibid*.16.29.

Qui dicunt impio: justus es, maledicent eis populi. *Ibid*. 24.24.

Qui benedicit proximo suo voce grandi, de nocte consurgens, maledicenti similis erit. *Ib*.27.14. Meliora sunt vulnera diligentis, quam fraudulenta oscula odientis. *v*. 6. Quomodo probatur in conflatorio argentum, et in fornace aurum, sic probatur homo ore laudantis. *v*. 21.

Qui derelinquunt legem, laudabant impium. *Ibid*.28.4. Qui corripit hominem, gratiam postea inveniet apud eum, magis quam ille, qui per linguæ blandimenta decipit. *v*.23.

Est qui nequiter humiliat se, et interiora ejus plena sunt dolo. *Eccli*.19.23.

Popule meus, qui te beatum dicunt; ipsi te decipiunt: et viam gressuum tuorum dissipant. *Isa*.3.12.

Væ! — qui justificatis impium. *Ibid*. 5.23.

In ore suo pacem cum amico suo loquitur, et occulte ponit ei insidias. *Jerem*. 9.8.

In malitia sua laetificaverunt regem, et in mendaciis suis principes. *Oseae* 7.3.

Magister, scimus quia verax es. *Matth*. 22.16.

Videns autem (*Herodes*) quia placeret Judaeis, apposuit ut apprehenderet et Petrum. *Act*.12.3.

Populus autem acclamabat (*Herodi*): Dei (*sunt*) voces, et non hominis. *Ibid. v.* 22. *Vide etiam Actorum* 24.2.

An quaero hominibus placere? *Galat.*1.10.

Neque enim aliquando fuimus in sermone adulationis, sicut scitis. 1. *Thes.*2.5.v.Th.Pat.

ADULTERIUM, LUXURIA, ET FORNICATIO.

Vide etiam FORNICATIO.

Omnis caro corruperat viam suam. *Ideo Luxuria, sive peccatum carnis, praecipua videtur fuisse causa, propter quam Deus mundum delevit diluvio. Gen.* 6. 12.

Videntes filii Dei filias hominum, quod essent pulchrae, acceperunt sibi uxores ex omnibus, quas elegerant. *Ib.* 6.2.

Dederunt itaque patri suo bibere vinum nocte illa: et ingressa est major, dormivitque cum patre: at ille non sensit, nec quando accubuit filia, nec quando surrexit, etc.*Ib.*19.33.

Idem peccatum luxuriae, et adulterii, et fornicationis fuit causa horribilis incendii Sodomae. Ibid. c. 19.

Pro ardenti amore Sichem filii Hemor, qui violenter Dinam oppressit, multa mala evenerunt. Ibid. c. 34.

Luxuriosi quandoque luxuriam in aliis detestantur, ut patet de Juda, qui dixit de Thamar: Producite eam, *ut comburatur Ibid.* 38. 24.

Occasione uxoris Levitae a viris Belial in Gabaa Benjamin incredibili libidinis furore vexatae, occisa sunt 25. *millia hominum. Judic. c.* 19. *et* 20.

Isboseth filius Saul redarguit Abner, qui ingressus fuerat ad concubinam patris sui. Abner autem iratus super haec, procuravit ei auferre regnum, et cito post amisit uterque patriam et vitam. 2. *Reg.* 3. 8.

David captus amore Bethsabeae uxoris Uriae, cum illa adulterium commisit, et cum proditione homicidium perpetravit. 2. *Reg.* 11.

Si seduxerit quis virginem necdum desponsatam, dormieritque cum ea, dotabit eam, et habebit eam uxorem. *Exod.* 22.16.

Ne prostituas filiam tuam, ne contaminetur terra, et impleatur piaculo. *Lev.*19.29.

Si mœchatus quis fuerit cum uxore alterius, et adulterium perpetraverit, cum conjuge proximi sui, morte moriantur et moechus et adultera. *Ibid.* 20.10.

Qui dormierit cum masculo coitu faemineo, uterque operatus est nefas: morte moriantur *Ibid.*20.13.

Sacerdotis filia si deprehensa fuerit in stupro, et violaverit nomen patris sui, flammis exuretur. *Ibid.*21.9.

Et ecce unus de filiis Israel intravit coram fratribus suis ad

scortum Madianitidem, vidente Moyse et omni turba filiorum Israel, qui flebant ante fores tabernaculi. 25.6.

Si dormierit vir cum uxore alterius, uterque morietur, id est, adulter et adultera: et auferes malum de Israel. Si puellam virginem desponderit vir, et invenerit eam aliquis in civitate, et concubuerit cum ea, educes utrumque ad portam civitatis illius, et lapidibus obruentur: puella, quia non clamavit, cum esset in civitate: vir, quia humiliavit uxorem proximi sui, et auferes malum de medio tuo. *Deut.* 22. 22. *Vide et Levitic.* 20. 10. *Item Num.* 5. 13. *et* 15. *et* 27.

Non erit meretrix de filiabus Israel, nec scortator de filiis Israel. *Ibid.* 23.17.

Attende tibi, fili mi, ab omni fornicatione, et praeter uxorem tuam nunquam patiaris crimen scire. *Tob.* 4.13.

Oculus adulteri observat caliginem, dicens: Non me videbit oculus, et operiet vultum suum. *Job.* 24.15.

Qui autem adulter est, propter cordis inopiam perdet animam suam: turpitudinem et ignominiam congregat sibi, et opprobrium illius non delebitur. *Prov.* 6. 32.

Et Ecce occurrit illi mulier ornatu meretricio, praeparata ad capiendas animas, garrula et vaga. *Ibid.* 7.10.

Qui autem tenet adulteram, stultus est et impius. *Ibid.* 18. 22.

Fovea enim profunda est meretrix, et puteus angustus aliena. *Ibid.* 23.27.

Vir—qui nutrit scorta, perdet substantiam. *Ibid.* 29.3.

Talis est et via mulieris adulterae, quæ comedit, et tergens os suum, dicit: Non sum operata malum. *Ibid.* 30.20.

Filii autem adulterorum in consummatione erunt, et ab iniquo thoro semen exterminabitur. *Sap.* 3.16.

Et inveni amariorem morte mulierem, quae laqueus venatorum est, et sagena cor ejus, vincula sunt manus illius: qui placet Deo, effugiet illam. *Eccl.* 7.27.

Duo genera abundant in peccatis, et tertium adducit iram et perditionem. Anima calida quasi ignis ardens, non extinguetur donec aliquid glutiat: et homo nequam in ore carnis suæ non desinet, donec incendat ignem. Homini fornicario omnis panis dulcis, etc. *Eccli.* 23.21.

Propter quod ego judico, non inquietari eos, qui ex gentibus convertuntur ad Deum, sed scribere ad eos, ut abstineant se a contaminationibus simulacrorum, et fornicatione, et suffocatis, et sanguine. *Actor.* 15.19.

Propterea tradidit illos Deus in passiones ignominiae; nam feminae eorum commutaverunt

naturalem usum in eum usum, qui est contra naturam. *Rom.* 1. 26.

Omnino auditur inter vos fornicatio, et talis fornicatio, qualis nec inter gentes, etc. 1. *Cor.* 5. 1.

An nescitis, quia iniqui regnum Dei non possidebunt? Nolite errare: neque fornicarii, neque idolis servientes — neque masculorum concubitores regnum Dei possidebunt. *Ibid.* 6. 9.

Sicut quidam ex ipsis fornicati sunt, et ceciderunt una die viginti tria millia. *Ibid.* 10.8.

Hoc enim scitote intelligentes, quod omnis fornicator, aut immundus, aut avarus, quod est idolorum servitus, non habet haereditatém in regno Christi, et Dei. *Ephes.* 5.5.

Mortificate ergo membra vestra, quae sunt super terram: fornicationem, immunditiam, libidinem, concupiscentiam malam, et avaritiam, etc. *Coloss.* 3.5.

Haec est enim voluntas Dei, sanctificatio vestra: ut abstineatis vos a fornicatione. 1. *Thess.* 4.3.

Fornicatores enim et adulteros judicabit Deus. *Hebr.* 13.4.

ADULTERIUM CARNALE ET SPIRITUALE INHIBETUR: COMMITTITUR, ET PUNITUR.

Venit autem Deus ad Abimelech per somnium nocte, et ait illi: En morieris propter mulierem quam tulisti: habet enim virum. *Gen.* 20.3.

Qui tetigerit hominis hujus uxorem, morte morietur. *Ibid.* 26.11.

Non concupisces domum proximi tui, nec desiderabis uxorem ejus, non servum, non ancillam, etc. *Exod.* 20.17.

Si moechatus quis fuerit cum uxore alterius, et adulterium perpetraverit cum conjuge proximi sui, morte moriantur, et mœchus et adultera. *Levit.* 20.12.

Vir, cujus uxor erraverit, maritumque contemnens, dormierit cum altero viro, et hoc maritus deprehendere non quiverit, sed latet adulterium, et testibus argui non potest, quia non est inventa in stupro, etc. adducet eam ad sacerdotem, etc. *Num.* 5.12.

Non concupisces uxorem proximi tui: non domum, non agrum, non servum, etc. *Deut.* 5.21.

Si dormierit vir cum uxore alterius, uterque morietur, id est, adulter et adultera. *Ibid.* 22.22.

Non accipiet homo uxorem patris sui, nec revelabit operimentum ejus. *Ibid.* 20.30.

Missis itaque David nuntiis, tulit eam (*Bethsabeam*); quae cum ingressa esset ad illum dormivit cum ea. 2. *Reg.* 11.4.

Quamobrem non recedet gladius de domo tua usque in sempiternum, eo quod despexeris

me, et tuleris uxorem Uriae Hethaei, etc. *Ibid.*12.10.

Oculus adulteri observat caliginem, dicens: Non me videbit oculus: et operiet vultum suum. *Job.*24.15.

Pepigi fœdus cum oculis meis, ut ne cogitarem quidem de virgine. *Ibid.* 31.1.

Quia ecce, qui elongant se a te, peribunt: perdidisti omnes qui fornicantur abs te. *Psal.* 72.26.

Favus enim distillans labia meretricis, et nitidius oleo guttur ejus. *Prov.*5.3.

Longe fac ab ea viam tuam, et ne appropinques foribus domus ejus. *Ibid.* *v.* 8. Quare seduceris, fili mi, ab aliena, et foveris in sinu alterius? *v.*20.

Ut custodiant te a muliere mala, et a blanda lingua extraneae. *Ibid.* 6. 24. Qui autem adulter est propter cordis inopiam, perdet animam suam. *v.*32.

Viae inferi domus ejus (*meretricis*), penetrantes in interiora mortis. *Ibid.*7.27.

Si dimiserit vir uxorem suam, et recedens ab eo, duxerit virum alterum: numquid revertetur ad eam ultra? numquid non polluta et contaminata erit mulier illa? Tu autem fornicata es cum amatoribus multis: tamen revertere ad me, dicit Dominus. *Jerem.*3.1.

Super quo propitius tibi esse potero? Filii tui dereliquerunt me, etc. et in domo meretricis luxuriabantur. *Ibid.* 5.7.

Unde et ego nudavi femora tua contra faciem tuam, et apparuit ignominia tua. Adulteria tua et hinnitus tuus, scelus fornicationis tuae: super colles in agro vidi abominationes tuas. *Ibid.*13.26.et 27.

Et filiorum illius non miserebor; quoniam filii fornicationum sunt. *Oseae* 2.4.

Filii autem adulterorum in consummatione erunt, et ab iniquo thoro semen exterminabitur. *Sap.*3.16.

Audistis, quia dictum est antiquis: Non moechaberis. Ego autem dico vobis: quia omnis, qui viderit mulierem ad concupiscendam eam, jam moechatus est eam in corde suo. *Matth.* 5.27.

Herodes enim tenuit Joannem, et alligavit eum: et posuit in carcerem propter Herodiadem uxorem fratris sui. Dicebat enim illi Joannes: Non licet tibi habere eam. *Ibid.* 14.3.

Dico autem vobis, quia quicumque dimiserit uxorem suam, nisi ob fornicationem, et aliam duxerit, moechatur: et qui dimissam duxerit, mœchatur. *Ibid.*19.9.

Adducunt autem Scribae et Pharisæi mulierem in adulterio deprehensam, et statuerunt eam in medio, et dixerunt ei: Magister, haec mulier modo deprehensa est in adulterio. In lege

autem Moyses mandavit nobis hujusmodi lapidare. *Joan.* 8. 3. *Vide Levit.* 20.10.

Neque fornicarii, neque idolis servientes, neque adulteri, neque molles — regnum Dei possidebunt. 1. *Cor.* 6.9.

Haec est enim voluntas Dei, sanctificatio vestra: ut abstineatis vos a fornicatione. 1. *Thess.* 4.3.

Fornicatores autem et adulteros judicabit Deus. *Hebr.* 13.4.

Adulteri, nescitis, quia amicitia hujus mundi inimica est Dei? *Jac.* 4. 4. *Vide Thes. Pat.*

ADVENTUS DOMINI EXSPECTAND.

Vigilate ergo, quia nescitis qua hora Dominus vester venturus sit. *Matth.* 24. 42.

Vigilate itaque, quia nescitis diem neque horam. *Ibid.* 25. 13.

Et venit ad discipulos suos, et invenit eos dormientes, et dicit Petro: Sic non potuistis una hora vigilare mecum? *Ib.* 26. 40.

Videte, vigilate et orate: nescitis enim quando tempus sit. *Marc.* 13.33.

Et vos estote parati, quia qua hora non putatis Filius hominis veniet. *Luc.* 12. 40.

Attendite autem vobis, ne forte graventur corda vestra in crapula et ebrietate, et curis hujus vitae, et superveniet in vos repentina dies illa. *Ibid.* 21.34.

Nox recessit, dies autem appropinquavit: abjiciamus ergo opera tenebrarum, etc. *Rom.* 13.12.

Orantes omni tempore in spiritu: et in ipso vigilantes in omni instantia et obsecratione pro omnibus sanctis. *Ephes.* 6.18

Orantes simul et pro nobis, ut Deus aperiat nobis ostium sermonis ad loquendum mysterium Christi, propter quod etiam vinctus sum, ut manifestem illud, ita ut oportet me loqui. *Coloss.* 4.3.

Igitur non dormiamus sicut et ceteri, sed vigilemus et sobrii simus. 1. *Thess.* 5. 6.

Patientes igitur estote et vos, et confirmate corda vestra: quoniam adventus Domini appropinquavit. *Jac.* 5.8.

In mente ergo habe qualiter acceperis, et audieris: et serva, et pœnitentiam age. Si ergo non vigilaveris, veniam ad te tanquam fur, et nescies qua hora veniam ad te. *Apoc.* 3.3.

Ecce venio sicut fur: Beatus qui vigilat, et custodit vestimenta sua, ne nudus ambulet, et videant turpitudinem ejus. *Ibid.* 16. 15. *Vide Thes. Pat.*

ADVERSITAS. *Vide* TRIBULATIO. *Et Thesaurum Patrum.*

AEGROTATIO ET MORBUS SUNT PAENA PECCATI.

Cunctum languorem, quem posui in Ægypto, non inducam super te: ego enim sum Dominus sanator tuus. *Exod.* 15.26.

Ego quoque haec faciam vobis : Visitabo vos velociter in egestate , et ardore , qui conficiat oculos vestros , et consumat animas vestras: frustra seretis sementem , quae ab hostibus devorabitur. *Levit*.26.16.

Auferet Dominus a te omnem languorem : et infirmitates Ægypti pessimas, quas novisti, non inferet tibi , sed cunctis hostibus tuis. *Deut*.7.15.

Percutiat te Dominus ulcere Ægypti , et partem corporis , per quam stercora egeruntur , scabie quoque et prurigine, ita ut curari nequeas. Percutiat te Dominus amentia et caecitate, ac furore mentis. *Ibid*. 28. 27. Augebit Dominus plagas tuas , et plagas seminis tui , plagas magnas , et perseverantes , infirmitates pessimas et perpetuas. Et convertet in te omnes afflictiones Ægypti , quas timuisti,etadhærebunt tibi. *v*.69.

Cumque venisset Gad ad David , nuntiavit ei , dicens : Aut septem annis veniet tibi fames in terra tua: aut tribus mensibus fugies adversarios tuos : et illi te persequentur: aut certe tribus diebus erit pestilentia in terra tua , etc. 2. *Reg*. 24.13. Immisitque Dominus pestilentiam in Israel de mane usque ad tempus constitutum,et mortui sunt ex populo a Dan usque ad Bersabee 70.millia virorum. *v*.15. *Vide et v*.16.

In diebus illis ægrotavit Ezechias usque ad mortem : *nempe post mirabilem victoriam de Assyriis , ne miraculoso hoc triumpho nimium extolleretur*.4. *Reg*. 20. 1.

Ægrotavit etiam Asa--dolore pedum vehementissimo , et nec in infirmitate sua quæsivit Dominum , sed magis in medicorum arte confisus est ; *ideo etiam mortuus est*. 2. *Paral*. 16. 12. *Vide et* 4. *Reg*. 1.

Sed et lepra Naaman adhaerebit tibi et semini tuo usque in sempiternum. Et egressus est ab eo leprosus quasi nix. 4. *Reg*. 5.27.

Et super haec omnia percussit eum (*Joram*) Dominus alvi languore insanabili. 2. *Paral*. 21.18.

Impius et superbus Antiochus per morbum , in quem incidit , coepit in cognitionem Dei et sui ipsius venire : unde Exclamavit : Justum est subditum esse Deo, et mortalem non paria Deo sentire.2.*Mach*.9.11.

Christus Dominus saepius infirmis remisit peccata , antequam eos sanaret , ut ostenderet , tum originem morborum esse peccata , tum optimum contra morbos remedium esse poenitentiam de peccatis. Matth. 9. 2. *Vide etiam Luc*. 5. 20.

Indignatur Dominus , quod novem leprosi ab eo sanati nullas ipsi gratias agant pro accepta sanitatis gratia. Luc. 17. 17.

Postea invenit eum Jesus in

Templo, et dicit illi : Ecce sanus factus es : jam noli peccare, ne deterius tibi aliquid contingat. *Joan.* 5.14.

AEGROTI VISITANDI, AC CONSOLANDI.

His ita transactis, nuntiatum est Joseph, quod aegrotaret pater suus: qui assumptis duobus filiis Manasse et Ephraim, ire perrexit. Dictumque est seni: Ecce filius tuus Joseph venit ad te. Qui confortatus sedit in lectulo, etc. *Genes.*48.1.

Porro Ochozias filius Joram rex Juda descendit invisere Joram filium Achab in Jezrael, quia aegrotabat ibi. 4. *Reg.*8. 29.

Eliseus autem aegrotabat infirmitate qua et mortuus est: descenditque ad eum Joas rex Israel, et flebat coram eo, dicebatque : Pater mi, pater mi, currus Israel, et auriga ejus. *Ibid.* 13.14.

Igitur audientes tres amici Job omne malum quod accidisset ei, venerunt singuli de loco suo, Eliphaz Themanites, et Baldad Suhites, et Sophar Naamathites. Condixerant enim ut pariter venientes, visitarent eum, et consolarentur. *Job.*2. 11.

Dominus opem ferat illi super lectum doloris ejus: universum stratum ejus versasti in infirmitate ejus. *Psalm.*40.4.

Melius est ire ad domum luctus, quam ad domum convivii: in illa enim finis cunctorum admonetur hominum, et vivens cogitat quid futurum sit. *Eccli.* 7.3.

Non desis plorantibus in consolatione, et cum lugentibus ambula. Non te pigeat visitare infirmum, ex his enim in dilectione firmaberis. *Eccli.* 7.38.

Tunc respondebunt et justi, dicentes: Domine, quando te vidimus esurientem, et pavimus te: sitientem, et dedimus tibi potum: infirmum — et venimus ad te, et visitavimus, etc. *Tunc respondebit eis*: Quandiu fecistis uni ex fratribus meis minimis, mihi fecistis. *Matth.* 25.37.

Miserunt ergo sorores ejus ad eum, dicentes: Domine, ecce quem amas, infirmatur. Audiens autem Jesus, dixit eis : Infirmitas haec non est ad mortem, sed pro gloria Dei, ut glorificetur filius Dei per eam. *Joan.*11.3.

Cognovit ergo turba multa ex Judaeis, quia illic est: et venerunt non propter Jesum tantum, sed ut Lazarum viderent, quem suscitavit a mortuis. *Ib.* 12.9.

Qui consolatur nos in omni tribulatione nostra, ut possimus et ipsi consolari eos, qui in omni pressura sunt, per exhortationem, qua exhortamur et ipsi a Deo. 2. *Cor.*1.4.

AEGROTATIO CURATUR PER DEUM

Fili, in tua infirmitate ne

despicias te ipsum : sed ora Dominum, et ipse curabit te. *Eccli.* 38. 9. *Vide Isa.*38.3.

Dominus mortificat, et vivificat : dedncit ad inferos, et redncit. 1. *Reg.* 2. 6. *Vide Deut.* 32.39.

Ezechias in infirmitate sua convertit se ad Dominum, et obtinet sanitatem 4. *Reg.* 20.

In memoria enim sermonum tuorum examinabantur, et velociter salvabantur. *Sap.*16.11.

Fere omnes aegroti, quos Christus sanavit, prius ab illo precibus sanitatem postulaverunt. Ergo ad Deum in morbo recurrendum. Matth. 9. *Vide Matth.* 10. *Luc.* 18. *Joan.*11.

Per Medicum.

Livor vulneris absterget mala. *Prov.*20.30.

Ante languorem adhibe medicinam: et ante judicium interroga te ipsum, et in conspectu Dei invenies propitiationem. *Eccli.*18.20.

Melior est mors, quam vita amara, et requies aeterna, quam languor perseverans. *Ibid.*30. 17.

Honora medicum propter necessitatem : et enim illum creavit Altissimus. A Deo est enim omnis medela, et a Rege accipiet donationem. *Ibid.* 38.1.2.

Altissimus creavit de terra medicamenta, et vir prudens non abhorrebit illa. Nonne a ligno dulcorata est aquaamara? *Ibid. v.*4.

Unguentarius faciet pigmenta suavitatis, et unctiones conficiet sanitatis. *Ibid. v.* 7.

Da locum medico : etenim illum Dominus creavit, et non discedat a te, quia opera ejus sunt necessaria. Est enim tempus, quando in manus illorum incurras. *Ibid. v.* 11.12.13.

Qui delinquit in conspectu ejus, qui fecit eum, incidet in manus medici. *Ibid. v.* 15.

Quomodo sancti viri in aegritudine et decessu ab hac vita se habuerint.

Jacob singulis filiis benedicens, et quorumdam defectus arguens, futura illis praedicit, tandemque declarato sepulturae suae loco, moritur. Gen. 49.

Viriliter agite, confortamini : nolite timere, nec paveatis ad conspectum eorum ; quia Dominus Deus tnus ipse est deductor tuus, et non dimittet, nec derelinquet te. *Deut.* 31.6.

Josue senex, jamque moribundus hortatur filios Israel ad servanda Dei praecepta, et cavendam societatem cum gentibus. Josue, 23.

Commemorantur beneficia Israelitis a Deo exhibita, foedus populi cum Domino, mors Josue, sepultura ossium Joseph, et mors Eleazari sacerdotis. Ibid. c. 24.

Appropinquaverunt antem dies David ut moreretur, praecepitque Salomoni filio suo dicens : Ego ingredior viam uni-

versæ terræ: confortare, et esto vir. Et observa custodias Domini Dei tui, ut ambules in viis ejus, ut custodias ceremonias ejus, et praecepta, etc. 3. *Reg.* 2.1.2.3.

In diebus illis aegrotavit Ezechias usque ad mortem, et oravit Dominum: exaudivitque eum, et dedit ei signum. 2. *Paral.* 32. 24. *Vide Isaiae* 38.

Job in morborum plurimorum doloribus patientissimus, exemplum patientiae, quam omnes in suis morbis debent habere exhibet. Job. 2. 7.

Permisit Deus, ut Tobias senior fieret caecus, ut posteris daretur exemplum patientiae, sicut et Job. Tob. 2. 12.

Igitur cum Tobias putaret orationem suam exaudiri, ut mori potuisset, vocavit ad se Tobiam filium suum, dixitque ei: Audi, fili, verba oris mei, et ea in corde tuo quasi fundamentum construe. Cum acceperit Deus animam meam, corpus meum sepeli; et honorem habebis matri tuæ omnibus diebus vitae ejus. *Ibid.*4.1.

Quia acceptus eras Deo, necesse fuit, ut tentatio probaret te. *Ibid.*12.13.

In diebus illis ægrotavit Ezechias usque ad mortem, et introivit ad eum Isaias filius Amos Propheta, et dixit ei: Haec dicit Dominus: dispone domui tuae, quia morieris tu, et non vives. *Isa.*38.1.

Et appropinquaverunt dies Mathatiae moriendi, et dixit filiis suis: Nunc confortata est superbia et castigatio, et tempus eversionis, et ira indignationis: nunc ergo, o filii, aemulatores estote legis, et date animas vestras pro testimonio patrum vestrorum. 1. *Mach.* 2. 49. 50. *Vide Thes. Pat.*

AEGYPTIACA CAPTIVITAS PRAEDICITUR ET INCIPIT.

Dictumque est ad eum, scito praenoscens quod peregrinum futurum sit semen tuum in terra non sua, et subjicient eos servituti, et affligent quadringentis annis. *Gen.* 15. 13. (*Incipit Exod.* 1. 1.) *Vide et Actor.*7.6.

Haec sunt nomina filiorum Israel, qui ingressi sunt in Ægyptum cum Jacob: singuli cum domibus suis introierunt Ruben, Simeon, Levi, etc. *Exod.* 1. 1. *Ibid. Vide et cap.* 46. 8.

Dixit Dominus ad Moysen: Ingredere ad Pharaonem, et dices ad eum: Haec dicit Dominus: Dimitte populum meum, ut sacrificet mihi. Sin autem nolueris dimittere, percutiam omnes terminos tuos ranis. *Ib.* 8.1.2.

Ait Moyses ad populum: Mementote diei hujus, in qua egressi estis de Ægypto, et de domo servitutis, quoniam in manu forti eduxit vos Dominus de loco isto, ut non comedatis fermentatum panem. *Ib.*13.3.

Cum autem appropinquaret

tempus promissionis, quam confessus erat Deus Abrahae, crevit populus, et multiplicatus est in Ægypto', quoadusque surrexit alius rex in Ægypto, qui non sciebat Joseph. *Actor.* 7.17.

De Ægypto exitus et liberatio populo Israelitico promittitur, et adimpletur.

Verumtamen gentem, cui servituri sunt, ego judicabo: et post haec egredientur cum magna substantia. Tu autem ibis ad patres tuos in pace, sepultus in senectute bona. Generatione autem quarta revertentur huc: necdum enim completae sunt iniquitates Amorrhaeorum usque ad praesens tempus. *Gen.* 15.14.15.16.

Joseph subjecit omnem terram Ægypti Pharaoni, et cunctos populos ejus a novissimis terminis Ægypti, usque ad extremos fines ejus. *Ibid.* 47.21.

Reversusque est Joseph in Ægyptum cum fratribus suis, et omni comitatu, sepulto patre. *Ibid.* 50.14.

Visitans visitavi vos, et vidi omnia, quae acciderunt vobis in Ægypto: et dixi, ut educam vos de afflictione Ægypti in terram Chananaei, et Hethaei — et Jebusoei, ad terram fluentem lacte et melle. *Exod.* 3.16.

Ideo dic filiis Israel: Ego Dominus, qui educam vos de ergastulo Ægyptiorum, — et inducam vos in terram, super quam levavi manum meam, ut darem Abraham, Isaac, et Jacob. *Ibid.* 6.6.

(*Adimpletur*, *et exierunt viri* 600000). Profectique sunt filii Israel de Ramesse in Socoth sexcenta fere millia peditum virorum, absque parvulis, et *mulieribus*. *Exod.* 12. 37. Et eodem die eduxit Dominus filios Israel de terra Ægypti per turmas suas. *v.* 51.

Cumque interrogaverit te filius tuus cras, dicens: Quid est hoc? respondebis ei: in manu forti eduxit nos Dominus de terra Ægypti, de domo servitutis. *Ibid.* 13.14.

Hae sunt mansiones filiorum Israel, qui egressi sunt de Ægypto per turmas suas in manu Moysi et Aaron, etc. *Num.* 33.1.

Observa mensem novarum frugum, et verni primum temporis, ut facias Phase Domino Deo tuo: quoniam in isto mense eduxit te Dominus de Ægypto nocte. *Deut.* 16.1.

Ego autem Dominus Deus tuus ex terra Ægypti: et Deum absque me nescies: et Salvator non est praeter me. *Oseae* 13.4. *Vide Isaiae* 63. 11.

Quia eduxit te de terra Ægypti, et de domo servientium liberavi te: et misi ante faciem tuam Moysen, Aaron, et Mariam. *Mich.* 6.4.

In Ægyptum redire desiderat populus Israeliticus.

Et dixerunt ad Moysen: For-

sitan non erant sepulcra in Ægypto? ideo tulisti nos, ut moreremur in solitudine:quid hoc facere voluisti, ut educeres nos ex Ægypto? *Exod.* 14. 11.

Dixeruntque — ad eos: Utinam mortui essemus per manum Domini in terra Ægypti, quando sedebamus super ollas carnium, et comedebamus panem in saturitate: cur eduxisti nos in desertum istud, ut occideretis omnem multitudinem fame? *Ibid.* 16.3.

Sitivit ergo ibi populus prae aquae penuria, et murmuravit contra Moysen, dicens: Cur fecisti nos exire de Ægypto, ut occideres nos et liberos nostros ac jumenta, siti. *Ibid.* 17.3.

Recordamur piscium, quos comedebamus in Ægypto gratis: in mentem nobis veniunt cucumeres, et pepones, porrique et caepe, et allia. *Num.* 11.5.

Dixeruntque alter ad alterum: Constituamus nobis ducem, et revertamur in Ægyptum. *Ibid.* 14.4.

Et versi in seditionem dixerunt: Utinam periissemus inter fratres nostros coram Domino: Cur eduxistis ecclesiam Domini in solitudinem, ut et nos, et nostra jumenta moriamur, etc. *Ibid.* 20.3.4.

Contra Ægyptum prophetatur.

Onus Ægypti, Ecce Dominus ascendet super nubem levem, et ingredietur Ægyptum, et commovebuntur simulacra Ægypti a facie ejus. *Is.* 19.1. Stulti principes Taneos, sapientes consiliarii Pharaonis dederunt consilium insipiens, etc. *v.* 11. Et erit terra Juda Ægypto in pavorem: omnis qui illius fuerit recordatus, pavebit a facie consilii Domini exercituum, quod ipse cogitavit super eam. *v.* 17.

Et dixit Dominus: sicut ambulavit servus meus Isaias nudus, et discalceatus, trium annorum signum erit et portentum super Ægyptum, et super Æthiopiam; sic minabit rex Assyriorum captivitatem Ægypti, et transmigrationem Æthiopiæ. *Ibid.* 20. 3.

Veniensque (*Nabuchodonosor rex*) percutiet terram Ægypti: quos in mortem, in mortem: et quos in captivitatem, in captivitatem, etc. Et succendet ignem in delubris Deorum Ægypti, et comburet ea, et captivos ducet illos: et amicietur terra Ægypti sicut amicitur pastor pallio suo: et egredietur inde in pace. *Jerem.* 43. 11.

Hæc dicit Dominus Ecce ego tradam Pharaonem Ephree regem Ægypti in manu inimicorum ejus, et in manu quærentium animam illius: sicuti tradidi Sedeciam regem Juda in manu Nabuchodonosor — inimici sui, et quærentis animam ejus. *Ibid.* 44. 30.

Dixit Dominus exercituum Deus Israel: Ecce ego visitabo super tumultum Alexandriæ, et

super Pharaonem, et super Ægyptum, et super Deos ejus, et super reges ejus, et super Pharaonem, et super eos, qui confidunt in eo, etc. *Ib.*46.25.

Fili hominis, pone faciem tuam contra Pharaonem regem Ægypti, et prophetabis de eo et de Ægypto, etc. *Ezech.* 29.2.

Fili hominis, propheta et dic: Haec dicit Dominus Deus: Ululate, væ, væ diei! quia juxta est dies, et appropinquat dies Domini, dies nubis—Et veniet gladius in Ægyptum: et erit pavor in Æthiopia, cum ceciderint vulnerati in Ægypto et ablata fuerit multitudo illius, et destructa fundamenta ejus. *Ib.* 30.2.3.4.

Cui assimulatus es, o inclyte atque sublimis inter ligna voluptatis? Ecce deductus es cum lignis voluptatis ad terram ultimam: in medio incircumcisorum dormies cum eis, qui interfecti sunt gladio: ipse est Pharao et omnis multitudo ejus. *Ibid.* 31.18.

Fili hominis, assume lamentum super Pharaonem regem Ægypti, et dices ad eum. Leoni gentium assimilatus es, etc. propterea — expandam super te rete meum, etc. Et projiciam te in terram, super faciem agri abjiciam te, etc. *Ib.*32.2.

Ægyptiaca redemptio frequenter revocatur in memoriam, tanquam summum Dei beneficium.

Ego sum Dominus Deus tuus, qui eduxi te de terra Ægypti, de domo servitutis. *Exod.* 20. 2.

Ego Dominus, qui sanctifico vos, et eduxi de terra Ægypti, ut essem vobis in Deum: Ego Dominus. *Levit.* 22.33.

Ego Dominus Deus vester: qui eduxi vos de terra Ægyptiorum, ne serviretis eis; et qui confregi catenas cervicum vestrarum, ut incederetis erecti. *Ibid.* 26.13.

Si fecit Deus, ut ingrederetur, et tolleret sibi gentem de medio nationum, per tentationes, signa atque portenta, per pugnam et robustam manum, extentumque brachium, et horribiles visiones, juxta omnia quae fecit vobis Dominus Deus vester in Ægypto, videntibus oculis tuis: ut scires quoniam Dominus ipse est Deus, etc. *Deut.* 4.34.

Memento, quod et ipse servieris in Ægypto, et eduxerit te inde Dominus Deus tuus in manu forti, et brachio extento. *Ibid.* 5.15.

Eduxitque vos (*Dominus*) in manu forti, et redemit de domo servitutis, de manu Pharaonis regis Ægypti. *Ib.* 7.8.

Elevetur cor tuum, et non reminiscaris Domini Dei tui, qui eduxit te de terra Ægypti, etc. *Ibid.* 8.4.

In loco, quem elegerit Dominus Deus tuus, ut habitet nomen ejus ibi; immolabis Phase vespere ad solis occasum,

quando egressus es de Ægypto. *Ibid*.16.6.

Haec dicit Dominus Deus Israel : Ego eduxi Israel de Ægypto, et erui vos de manu Ægyptiorum, et de manu omnium regum, qui affligebant vos. 1.*Reg*.10.18.

Factum est enim, cum peccassent filii Israel Domino Deo suo, qui eduxerat eos de terra Ægypti, de manu Pharaonis regis Ægypti, coluerunt Deos alienos.4.*Reg*.17.7.

Quia eduxi te de terra Ægypti et de domo servientium liberavi te : et misi ante faciem tuam Moysen, et Aaron, et Mariam.*Mich*.6.4.

Ægyptus affligitur plagis variis.

Feceruntque Moyses et Aaron sicut praeceperat Dominus : et elevans virgam, percussit aquam fluminis coram Pharaone, et servis ejus : quae versa est in sanguinem. Et pisces, qui erant in flumine, mortui sunt. *Exod*. 7. 20. (*Ut praedixit Dominus*, *Exod*. 3. 19. *etc*.) *Vide Exod*. *cap*. 7. *cap*. 8. *cap*. 9. *cap*. 10. *cap*. 11.

AFFECTIO CARNALIS, SEU AFFECTIO ERGA CONSANGUINEOS.

Nuntius dicebat ad Heli : Filii tui mortui sunt, et arca Dei capta est. 1. *Reg*. 4. 17. *Sed N. B. non propter filios* : *sed* cumque ille nominasset arcam Dei, cecidit de sella (*Heli*) retrorsum juxta ostium, et fractis cervicibus mortuus est. *v*.18

Dixit Joab ad David : Diligis odientes te — et vere cognovi modo, quia si Absalom viveret, et omnes nos occubuissemus, tunc placeret tibi. 2. *Reg*.19.6.

Supra modum autem mater mirabilis, et bonorum memoria digna, quae pereuntes septem filios sub unius diei tempore conspiciens, bono animo ferebat, propter spem, quam in Deum habebat : singulos illorum hortabatur voce patria fortiter, etc. 2. *Mach*. 7. 20.

Christus ait : Quae est mater mea, et qui sunt fratres mei ? — Quicumque enim fecerit voluntatem Patris mei qui in cælis est, ipse meus frater, et soror, et mater est. *Matt*.12.48.

Et omnis, qui reliquerit domum, vel fratres, aut sorores, aut patrem, aut matrem, aut uxorem, aut filios, aut agros propter nomen meum, centuplum accipiet, et vitam aeternam possidebit. *Ibid*. 19. 29. *Vide etiam Luc*.14.26.

Cum autem placuit ei, qui me segregavit ex utero matris meae, et vocavit per gratiam suam — continuo non acquievi carni et sanguini. *Galat*.1.15.

AGRICULTURA.

Si laeserit quispiam agrum vel vineam, et dimiserit jumentum suum, ut depascatur aliena : quidquid optimum ha-

buerit in agro suo, vel in vinea, pro damni aestimatione restituet. *Exod.* 22.5.

Si egressus ignis invenerit spinas, et comprehenderit acervos frugum, sive stantes segetes in agris, reddet damnum, qui ignem succenderit. *Ibid. v.* 6.

Sex annis seminabis terram tuam, et congregabis fruges ejus. Anno autem septimo dimittes eam, et requiescere facies, ut comedant pauperes populi tui: et quidquid reliquum fuerit, edent bestiae agri: ita facies in vinea et in oliveto tuo. *Ibid.* 23.10.11. (*V. Thes. Pat.*)

ALTARE HOLOCAUSTI.

Ædificavit autem Noe altare Domino: et tollens de cunctis pecoribus et volucribus mundis, obtulit holocausta super altare. *Gen.* 8.20.

Apparuit autem Dominus Abram — qui aedificavit ibi altare Domino, qui apparuerat ei. *Ibid.* 12. 27. *Vide etiam Gen.* 26. 24. *Idem de Isaac. Item Gen.* 35. 1. *et* 7. *Item Exod.* 24. 4. *Item Josue* 8. 30. *Item Judic.* 6. 24. *Item* 1.*Reg.* 14. 35. *Item* 2. *Reg.* 24. 25. *Item* 2. *Paral.* 4. 1. *et* 19. *Item c.* 15. 9. *Item* 1. *Mach.* 4. 44.

Facies et altare de lignis Setim, quod habebit quinque cubitos in longitudine, et totidem in latitudine, id est, quadrum, et tres cubitos in altitudine. *Exod.* 27. 1.

Fecit et altare holocausti de lignis Setim, quinque cubitorum per quadrum, et trium in altitudine. *Ibid.* 38.1.

Oblationes principum duodecim tribuum in dedicatione tabernaculi et altaris: loquitur Dominus Moysi de propitiatorio. Num. 7. *per totum.*

Emit ergo David aream et boves, argenti siclis quinquaginta. Et aedificavit ibi David altare Domino, et obtulit holocausta et pacifica: et propitiatus est Dominus terrae, et cohibita est plaga ab Israel. 2. *Reg.* 24.24.25.

Et aedificavit de lapidibus altare in nomine Domini: fecitque aquaeductum, quasi per ducas aratiunculas, in circuitu altaris. 3.*Reg.* 18.32.

Praecepit quoque rex Achaz Uriae sacerdoti, dicens: Super altare majus offer holocaustum matutinum, et sacrificium vespertinum, et holocaustum regis, et sacrificium ejus, et holocaustum universi populi terrae, etc. *Reg.* 16. 15.

Altare quoque æneum, quod fabricatus fuerat Beseleel, filius Uri, filii Hur, ibi erat coram tabernaculo Domini: quod et requisivit Salomon, et omnis ecclesia. 2. *Paral.* 1. 5.

Fecit quoque altare aeneum viginti cubitorum longitudinis, et viginti cubitorum latitudinis, et decem cubitorum altitudinis. *Ibid.* 4. 1.

Et surrexit Josue filius Jose-

dec, et fratres ejus sacerdotes, et Zorobabel filius Salathiel, et fratres ejus; et aedificaverunt altare Dei Israel, ut offerrent in eo holocautomata, sicut scriptum est in lege Moysi viri Dei. 1.*Esdr*.3.2.

Istae autem mensurae altaris in cubito verissimo, qui habebat cubitum et palmum: in sinu ejus erat cubitus, et cubitus in latitudine. *Ez*. 43. 13.

Et acceperunt lapides integros secundum legem, et aedificaverunt altare novum, secundum illud, quod fuit prius. 1. *Mach*. 4. 47. Et obtulerunt sacrificium secundum legem super altare holocaustorum novum, quod fecerunt. *v*. 53.

ALTARE INCENSI.

Facies quoque altare ad adolendum thymiama de lignis Setim, etc. *Exod*. 30. 1. Et deprecabitur Aaron super cornua ejus semel per annum, in sanguine, quod oblatum est pro peccato, et placabit super eo in generationibus vestris. Sanctum sanctorum erit Domino. *v*. 10.

Fecit et altare thymiamatis de lignis Setim, etc. *Ib*.37.25.

Altare holocausti et omnia vasa ejus *unges*, etc. *Ib*.40.10. Vid. Thesaurum Patrum.

AMBITIO.

Nonne et nobis similiter est locutus *Dominus*? (*Ambitiosa locutio*). *Num*. 12. 2.

Sufficiat vobis, quia omnis multitudo sanctorum est, et in ipsis est Dominus. Cur elevamini super populum Domini? (*Iterum ambitio*) *Ibid*. 16. 3.

Abimelech ambitiose petiit regnum, sed pessime successit, *Judic*. 9. *Vide etiam ibid*. *v*. 8. *parabolam de arboribus, quae ambitiosis potest aptari*.

De ambitione Absalonis, praecipue. 2. *Reg*. 15.3.

Adonias filius Haggit ambitiose elevabatur, dicens: Ego regnabo, etc. 3. *Reg*. 1. 5.

Ambitio Achiae Ibid. 11. 29. *Item* 3. *Reg*. 16. *Ambitio Zambri*. *Item* 4. *Reg*, 11. *Ambitio Athaliae matris Ochoziae regis*. *Item* 4. *Reg*. 15. *Item Judith*. 2. *Ambitio Nabuchodonosoris regis Assyriorum, qui omnem terram suo subjugare imperio voluit*. *Item Esther* 5. *Ambitio Amanis*. *Item* 1. *Mach*. 3, 14. *dictum ambitiosum Seronis*; Faciam mihi nomen, et glorificabor in regno, ed debellabo Judam. *Qui ipse cito debellatus fuit a Juda*. *Item* 1. *Mach*. 7. *Ambitio Alcimi, qui voluit sacerdos fieri*. *Item* 1. *Mach*. 11. *Ambitio Ptolemaei*. *Item* 2. *Mach*. 4. *Ambitio Iasonis*.

Sublevavit te cor tuum (*ait Joab rex Israel ad Amasiam regem Juda*). Contentus esto gloria, et sede in domo tua. 4. *Reg*. 14. 10.

Noli quaerere a domino ducatum, neque a rege cathedram honoris. *Eccli*. 7. 4.

Qui potestatem sibi sumit injuste, odietur. *Ibid.* 20.8.

Numquid regnabis, quoniam confers te cedro? *Jer.* 22.15.

Quicumque voluerit inter vos major fieri, sit vester minister. *Matth.*20.26.

Qui se exaltat, humiliabitur. Ib. 23. 12. *V. et Luc.* 14.11.

Et tu, Capharnaum, usque ad caelum exaltata *es, sed* usque ad infernum demergeris. *Luc.*10.15.

Quod hominibus altum est, abominatio est ante Deum. *Ib.* 16.15.

Jesus autem cum cognovisset, quod venturi essent, ut raperent eum, et facerent eum regem, fugit iterum in montem ipse solus. *Joan.*6.15.

Dilexerunt enim gloriam hominum magis, quam gloriam Dei. *Ibid.*12.43.

Cum vidisset autem Simon, quia per impositionem manus Apostolorum daretur Spiritus Sanctus, obtulit eis pecuniam — Petrus autem dixit ad eum: Pecunia tua, *et ambitio tua* tecum sit in perditionem. *Actor.* 8.18.19.20.

Caritas—non est ambitiosa, non quaerit quae sua sunt. 1. *Cor.*13.5.

Non efficiamur inanis gloriæ cupidi. *Galat.*5.26.

Quorum — gloria in confusione ipsorum. *Philip.* 3.19.

Si quis Episcopatum desiderat, bonum opus desiderat. 1. *Tim.*3.1

Nec quisquam sumit sibi honorem, sed qui vocatur a Deo tanquam Aaron: sic et Christus non semetipsum clarificavit, ut Pontifex fieret, etc. *Hebr.*5.4.

Fide Moyses grandis factus negavit se esse filium filiae Pharaonis. *Ibid.*11.24. *V. Thes. Pat.*

AMICITIA.

Amicitiae, divitarum ortus.

Infinitus thesaurus est hominibus, quo qui usi sunt, participes facti sunt amicitiae Dei, propter disciplinae dona commendati. *Sap.* 7.14.

Vos amici mei estis, si feceritis quae ego praecipio vobis. *Joan.* 15.14.

In veritate comperi, quia non est personarum acceptor Deus: sed in omni gente, qui timet eum, et operatur justitiam, acceptus est illi. *Actor.* 10.34.

Credidit Abraham Deo — et amicus Dei appellatus est. *Jacob.* 2.23.

Amicitia hujus mundi inimica est Dei: quicumque ergo voluerit amicus esse sæculi hujus, inimicus Dei constituitur. *Ib.*4.4.

Amicitiae fructus.

Mihi autem nimis honorificati sunt amici tui, Deus, nimis confortatus est principatus eorum. *Psalm.*138.17.

Amice, ascende superius. *Luc.*14.10.

Facite vobis amicos de mammona iniquitatis: ut cum defe-

ceritis, recipiant vos in aeterna tabernacula. *Ibid.*16.9.

Vos autem dixi amicos: quia omnia quaecumque audivi a Patre meo, nota feci vobis. *Joan.* 15.15.

Amicitia humana vera, debet esse firma.

Ruth adhæsit socrui suae, — *Et dixit ei*: Quocumque enim perrexeris, pergam: et ubi morata fueris, et ego pariter morabor. *Ruth* 1.14.16.

Qui negligit damnum propter amicum, justus est. *Prov.*12.26.

Omni tempore diligit qui amicus est, et frater in angustiis comprobatur. *Ib.*17.17.

Amicum tuum, et amicum patris tui, ne dimiseris. *Ib.*27.10.

Si possides amicum, in tentatione posside eum, et ne facile credas ei (*scilicet te ipsum*). *Eccli.*6.7.

Non agnoscetur in bonis amicus, et non abscondetur in malis inimicus. In bonis viri, inimici illius in tristitia: et in malitia illius, amicus agnitus est. *Ibid.*12.8.9.

Fidem posside cum amico in paupertate illius, ut et in bonis illius læteris: in tempore tribulationis illius permane illi fidelis ut et in haereditate illius cohaeres sis. *Ib.* 22.28.

Amicitia debet esse grata.

Vir amabilis ad societatem, magis amicus erit, quam frater. *Prov.*18.24.

Fatuo non erit amicus: et non erit gratia bonis illius. Qui enim edunt panem illius, falsae linguae sunt. Quoties, et quanti irridebunt eum? *Eccli.*20.17.18.

Amicitia debet esse honesta.

Impio praebes auxilium, et his qui oderunt Dominum, amicitia jungeris, etc. 2. *Par.*19.2.

*Tales amici Pilatus et Herodes. Luc.*23.

Noli fieri pro amico inimicus proximo: *Eccli.* 6. 1. Qui timet Deum; aeque habebit amicitiam bonam; quoniam secundum illum erit amicus illius. *v.*17.

Amicitia debet esse integra in corde.

Causam tuam tracta cum amico tuo, et secretum extraneo ne reveles: ne forte insultet tibi, cum audierit, et exprobrare non cesset. *Prov.*25.9.

Dilige proximum; et conjungere fide cum illo. *Eccli.* 27.18.

Non obliviscaris amici tui in animo tuo, et non immemor sis illius in operibus tuis. *Ib.*37.6.

Amicitia debet esse in ore.

Quae viderunt oculi tui, ne proferas in jurgio cito: ne postea emendare non possis, cum dehonestaveris amicum tuum. *Prov.*25.8.

Ferrum ferro exacuitur, et homo exacuit faciem amici sui. *Ibid.*27.17.

Verbum dulce multiplicat

amicos, et mitigat inimicos: et lingua eucharis in bono homine abundat. *Eccli*.6.5.

Mittens lapidem in volatilia, dejiciet illa: sic et qui conviciatur amico, dissolvit amicitiam. *Ibid*.22.25.

Qui denudat arcana amici, fidem perdidit; non inveniet amicum ad animum suum. *Ib*. 27. 17. Denudare autem amici mysteria, desperatio est animae infelicis. *v*.24.

Cave ab amicis de sermonibus improperii; et cum dederis, ne improperes. *Ib*.41.28.

Non duplices sermonem auditus de revelatione sermonis absconditi, et eris vere sine confusione, et invenies gratiam in conspectu omnium hominum. *Ibid*.42.1.

Amicitia debet esse in opere.

Qui tollit ab amico suo misericordiam, timorem Domini derelinquit. *Job*.6.14.

Perde pecuniam propter fratrem et amicum tuum: et non abscondas illam sub lapide in perditionem. *Eccli*.29.13.

Amicitiae verae conservatio.

Ne moliaris amico tuo malum, cum ille in te habeat fiduciam. *Prov*.3.29.

Qui despicit amicum suum, indigens corde est. *Ib*.11.12.

Amicus si permanserit fixus, erit tibi quasi coaequalis, et in domesticis tuis fiducialiter aget. *Eccli*.6.11.

Noli arare mendacium adversus fratrem tuum: neque in amicum similiter facias. *Ibid*. 7. 13. Noli praevaricari in amicum pecuniam differentem, neque fratrem charissimum auro spreveris. *v*.20.

Ne derelinquas amicum antiquum: novus enim non erit similis illi. Vinum novum, amicus novus: veterascet, et cum suavitate bibes illud. *Ib*.9.14.

Audisti verbum adversus proximum tuum? commoriatur in te fidens, quoniam non te dirumpet. *Ibid*. 19. 10. Corripe amicum, ne forte non intellexerit, et dicat: Non feci: aut si fecerit, ne iterum addat facere. *v*.13.

Amicum salutare non confundar, a facie illius non me abscondam; et si mala mihi evenerint per illum, sustinebo. *Ibid*.22.31.

Est qui prae confusione promittit amico, et lucratus est eum inimicum gratis. *Ibid*.20. 25.

Ad amicum et si produxeris gladium, non desperes: est enim regressus ad amicum, si aperueris os triste, non timeas: est enim concordatio, excepto convitio, et improperio, et superbia, et mysterii revelatione, et plaga dolosa: in his omnibus effugiet amicus. *Ibid*.22.26.27.

Amicitiae fructificatio.

Frater, qui adjuvatur a fra-

tre, quasi civitas firma: et judicia, quasi vestes urbium. *Prov.* 18. 19.

Gratia et amicitia liberant: quas tibi serva, ne exprobabilis fias. *Ibid.* 25. 10.

Unguento et variis odoribus delectatur cor: et bonis amici consiliis anima dulcoratur. *Ib.* 27. 9. Melior est vicinus juxta, quam frater procul. *v.* 10.

Melius est ergo duos esse simul, quam unum: habent enim emolumentum societatis suae: si unus ceciderit, ab altero fulcietur. Væ soli, quia cum ceciderit, non habet sublevantem se. *Eccles.* 4. 9.

Amicus fidelis protectio fortis: qui autem invenit illum, invenit thesaurum. *Eccli.* 6. 14. Amico fideli nulla est comparatio, et non est digna ponderatio, auri et argenti contra bonitatem fidei illius. *v.* 15. Amicus fidelis, medicamentum vitae, et immortalitatis: et qui metuunt Dominum, invenient illum. *v.* 16.

Amicum salutare non confundar, a facie illius non me abscondam: et si mala mihi evenerint per illum, sustinebo. *Ibid.*22.31.

Beatus qui invenit amicum verum. *Ibid.*15.12.

Amicitia ficta lucrum proprium attendit.

Amici vero divitum multi. *Prov.* 14.20.

Divitiæ addunt amicos plurimos: a paupere autem et hi, quos habuit, separantur. *Ibid.* 19. 4. Multi colunt personam potentis, et amici sunt dona tribuentis. *v.* 6. Fratres hominis pauperis oderunt eum: insuper et amici procul recesserunt ab eo. *v.* 7.

Multi homines misericordes vocantur: virum autem fidelem quis inveniet? *Ibid.* 20. 6.

Est enim amicus secundum tempus suum et non permanebit in die tribulationis. *Eccli.* 6. 8.

Sodalis amico condolet causa ventris, et contra hostem accipiet scutum. *Ibid.* 37. 5.

Malum proximo intendit.

Quomodo dicis, quod amas me, cum animus tuus non sit mecum? (*ait Dalila ad Samson*). *Judic.* 16. 15.

Simulator ore decipit amicum suum. *Prov.* 11. 9. Qui ambulat fraudulenter, revelat arcana; qui autem fidelis est animi, celat amici commissum *v.* 13.

Sicut noxius est qui mittit sagittas, et lanceas in mortem; ita vir, qui fraudulenter nocet amico suo: et cum fuerit deprehensus, dicit: ludens feci. *Ibid.* 26. 18.

Homo, qui blandis, fictisque sermonibus loquitur amico suo, rete expandit gressibus ejus. *Ibid.* 29. 5.

Annuens oculo fabricat iniqua, et nemo eum abjiciet: in conspectu oculorum tuorum

conculcabit os suum, et super sermones tuos admirabitur: novissime autem pervertet os suum, — et in verbis tuis dabit scandalum. Multa odivi et non coaequavi ei, et Dominus odiet illum. *Eccli.* 27. 25. *et seq.*

Qui autem tradidit eum, dedit illis signum, dicens: quemcumque osculatus fuero, ipse est, tenete eum — Dixitque illi Jesus: Amice, ad quid venisti? *Matth.* 26. 48.

Bonum falso praetendit.

Vir iniquus lactat amicum suum et ducit eum per viam non bonam. *Prov.* 16. 29.

Omnis amicus dicet: Et ego amicitiam copulavi: sed est amicus solo nomine amicus. Nonne tristitia inest usque ad mortem? Sodalis autem et amicus ad inimicitiam convertentur. O præsumptio nequissima, unde creata es cooperire aridam malitia, et dolositate illius? *Eccli.* 37. 1.

Odium intendit.

Occasiones quaerit, qui vult recedere ab amico; omni tempore erit exprobabilis. *Prov.* 18. 1.

Et est amicus, qui convertitur ad inimicitiam: et est amicus, qui odium et rixam et convitia denudabit. *Eccli.* 6. 9.

Equus emissarius, sic et amicus subsannator sub omni supra sedente hinnit. *Ibidem* 33. 5.

Opprobriosam se reddit.

Ei, qui revelat mysteria, et ambulat fraudulenter, et dilatat labia sua, ne commiscearis. *Prov.* 20. 19.

Ab inimicis tuis separare, et ab amicis tuis attende. *Eccli.* 6. 13

Amico et inimico noli narrare sensum tuum: et si est tibi delictum, noli denudare. Audiet enim te, et custodiet te, et quasi defendens peccatum odiet te, et sic aderit tibi semper. *Ibid.* 19. 8.

Unusquisque se a proximo suo custodiat, et in omni fratre suo non habeat fiduciam: quia omnis frater supplantans supplantabit, et omnis amicus fraudulenter incedet. Et vir fratrem suum deridebit, et veritatem non loquentur. *Jerem.* 9. 4.

(Vide Thesaurum Patrum).

AMICI VERI ET FICTI.

Loquebatur autem Dominus ad Moysen facie ad faciem, sicut solet loqui homo ad amicum suum. *Exod.* 33. 11.

Si tibi voluerit persuadere frater tuus, filius matris tuæ, aut filius tuus, vel filia, sive uxor, quae est in sinu tuo, aut amicus quem diligis, ut animam tuam, clam dicens: Eamus et serviamus diis alienis, quos ignoras tu, et patres tui, etc. non acquiescas ei, nec audias, neque parcat ei oculus tuus, ut miserearis, et occultes eum, sed statim interficies. Sit

primum manus tua super eum, et postea omnis populus mittat manum. *Deut.*13.6.8.9.

Anima Jonathae conglutinata est animæ David, et dilexit eum Jonathas quasi animam suam. 1. *Reg.* 18. 1. Nam expoliavit se Jonathas tunica sua, et dedit eam David, etc. *v.*4.

Cumque rediisset Abner in Hebron, seorsum adduxit eum Joab ad medium portae, ut loqueretur ei in dolo: et percussit ibi illum in inguine, et mortuus est in ultionem sanguinis Asael fratris ejus. 2. *Reg.* 3. 27. *Vide et* 2.*Reg.*2.8.

Chusai amicus David nuntiat Davidi, quid in eum meditetur Absalon. Ibid. 15. 32.

Idem Chusai dissipavit consilium Achitophel. Ib. 17.15.

Noluit autem acquiescere (*Amnon*) precibus ejus; sed praevalens viribus, oppressit eam (*Thamar*), et cubavit cum ea. *Ibid.*13.14.

Tres Amici Job, cum audissent omne malum quod accidisset ei, venerunt singuli de loco suo, ut visitarent eum et consolarentur. Job 2. *et* 6. *De quibus autem Job dicit*: Et subvertere nitimini amicum vestrum. *Ibid. c.* 6. 27.

Quod cum vidisset armiger ejus, videlicet quod mortuus esset Saul, irruit etiam ipse super gladium suum, et mortuus est cum eo. (*Fidelis et vera quidem, sed indiscreta amicitia*). 1. *Reg.* 31. 5.

Tu vero, homo unanimis, dux meus et notus meus. *Psal.* 54. 14. *Vide etiam Psal.* 40. 10.

Etiam proximo suo pauper odiosus erit: amici vero divitum multi. *Prov.*14.20.

Vir amabilis ad societatem, magis amicus erit, quam frater. *Ibid.*18.24.

Amicum tuum, et amicum patris tui ne dimiseris: et domum fratris tui ne ingrediaris in die afflictionis tuae. Melior est vicinus juxta, quam frater procul. *Ibid.* 27. 10. Quomodo in aquis resplendent vultus prospicientium; sic corda hominum manifesta sunt prudentibus. *v.* 19.

Si possides amicum, in tentatione posside eum, et ne facile credas ei: est enim amicus secundum tempus suum, et non permanebit in die tribulationis etc. *Eccli.* 6. 7. *Vide et v.* 13.

Noli praevaricari in amicum pecuniam differentem, neque fratrem charissimum auro spreveris. *Ibid.*7.20.

Cum aliena muliere ne sedeas omnino, nec accumbas cum ea super cubitum, etc. *Ibid.* 9.12.

Una hora tecum permanebit: si autem declinaveris, non supportabit, etc. *Ibid.*12.14.

Mittens lapidem in volatilia, dejiciet illa: sic et qui conviciatur amico, dissolvit amicitiam, etc. *Ibid.*22.25.

Volatilia ad sibi similia con-

veniunt : et veritas ad eos, qui operantur illam, revertetur. *Ib.* 27.10.

Unusquisque se a proximo suo custodiat, et in omni fratre suo non habeat fiduciam: quia omnis frater supplantans supplantabit, et omnis amicus fraudulenter incedet. *Jerem.*9.4.

Nam et fratres tui, et domus patris tui, et ipsi pugnaverunt adversum te, et clamaverunt post te plena voce: ne credas eis,cum locuti fuerint tibi bona. *Ibid.* 12. 7. *Vide Dan.* 11. 26.

Nolite credere amico, et nolite confidere in duce: ab ea, quæ dormit in sinu tuo,custodit claustra oris tui.*Mich.*7.5.

AMOR DEI, *Vide* DILECTIO DEI. ET THESAURUM PATRUM.

AMOR PROPRIUS.

Saul non dolet, quod peccaverit in Deum, sed ex amore proprio quod perdiderit apud populum suum honorem suum: unde rogat Samuelem, et ait: Sed nunc honora me coram senioribus populi mei, et coram Israel. 1.*Reg*.15.30.

Et ejeci te de monte Dei, et perdidi te, o Cherub — et elevatum est cor tuum in decore tuo. *Ex quo patet, peccatum Angelorum a nullo alio traxisse originem, quam ab amore propriae excellentiae, sicut etiam primi nostri parentes transgressi sunt mandatum Dei ex nulla alia causa, quam ex amore proprio; dum affectabant similitudinem Dei, et scientiam boni et mali. Ezech.* 28. 16. *et* 17. *Vide Genes.* 3.

Jonas amorem propriae vitae ita exuit, ut pro salute suorum comitum mortem elegerit. Jon. 1.12.

Ita amoris proprii fuit expers S. Paulus, ut Corinthiis suis de se scripserit: Paratus sum venire ad vos, et non ero gravis vobis. Non enim quaero, quae vestra sunt, sed vos. 2. *Cor.* 12.14.

(Vide Thesaurum Patrum).

AMOR PROXIMI. *Vide* DILECTIO PROXIMI.

ANGELI, ET EORUM MINISTERIUM ET NATURA.

Cumque invenisset eam Angelus Domini juxta fontem aquæ in solitudine, qui est in via Sur in deserto, dixit ad illam: Agar ancilla Sarai, unde venis? et quo vadis? Quae respondit: a facie Sarai dominaę meae ego fugio. Dixitque ei Angelus Domini: Revertere ad dominam tuam, et humiliare sub manu illius. *Gen.*16.*v.*7.8.9.

Apparuit autem ei Dominus in convalle Mambre, sedenti in ostio tabernaculi sui, in ipso fervore diei. Cumque elevasset oculos, apparuerunt ei tres viri stantes prope eum: quos cum vidisset, cucurrit in occursum eorum de ostio tabernaculi, et adoravit in terram. *Ibid.* 18. 1. *Vide et Hebr.* 13. 2.

Angeli, hospites apud Loth, ipsum volentes, sed pie, quasi

ex Sodoma extraxerunt, *ut evadat periculum. Gen.* 19.

Exaudivit autem Deus vocem pueri: vocavitque Angelus Dei Agar de cælo dicens: Quid agis, Agar? noli timere: exaudivit enim Deus vocem pueri de loco, in quo est. *Ibid.*21.17.

Et ecce Angelus Domini de caelo clamavit, dicens: Abraham, Abraham. Qui respondit: Adsum. Dixitque ei: Non extendas manum tuam super puerum, neque facias illi quidquam: nunc cognovi quod times Deum, et non pepercisti unigenito filio tuo propter me. etc. *Ib.* 22. 11. *Vide et v.*15.

Dixitque Abraham: Cave nequando reducas filium meum illuc. Dominus Deus caeli, qui tulit me de domo patris mei, et de terra nativitatis meae, qui locutus est mihi, et juravit mihi, dicens: Semini tuo dabo terram hanc: ipse mittet Angelum suum coram te, et accipies inde uxorem filio meo. *Ibid.* 24.6.

Viditque (*Jacob*) in somnis scalam stantem super terram, et cacumen illius tangens caelum: Angelos quoque Dei ascendentes et descendentes per eam: et Dominum innixum scalae, dicentem sibi: Ego sum Dominus Deus Abraham patris tui, et Deus Isaac: terram, in qua dormis, tibi dabo et semini tuo. Eritque semen tuum quasi pulvis terrae: dilataberis ad Occidentem et Orientem, et Septentrionem et Meridiem, et benedicentur in te, et in semine tuo cunctae tribus terrae. *Ibid.*28.12.

Dixitque Angelus Dei ad me in somnis: Jacob. Et ego respondi: adsum. Qui ait: Leva oculos tuos, et vide universos masculos ascendentes super feminas, varios, masculosos atque respersos. Vide enim omnia quae fecit tibi Laban. *Ib.*31. 11.12.

Jacob quoquem abiit itinere, quae caeperat: fueruntque ei obviam Angeli Dei. Quos cum vidisset, ait: Castra Dei sunt haec: et appellavit nomen loci istius Mahanaim, id est, castra. *Ibid.* 32. 1. 2. *Vide et v.*24.

Angelus, qui eruit me de cunctis malis, benedicat pueris istis: et invocetur super eos nomen meum, nomina quoque patrum meorum Abraham et Isaac: et crescant in multitudinem super terram. *Ibid.* 48. 16.

Apparuitque ei Dominus in flamma ignis de medio rubi, et videbat quod rubus arderet, et non combureretur. *Exod.*3. 2. *Vide Actor.*7.30.

Dominus autem praecedebat eos ad ostendendam viam per diem in columna nubis, et per noctem in columna ignis, ut dux esset itineris utroque tempore. *Exod.*13.21.

Tollensque se Angelus Dei, qui praecedebat castra Israel, abiit post eos: et cum eo pariter

columna nubis, priora dimittens post tergum. *Ibid.* 14.19.

Ecce ego mittam Angelum meum, qui praecedat te, et custodiat in via, et introducat in locum, quem praeparavi. Observa eum, et audi vocem ejus, nec contemnendum putes: quia non dimittet cum peccaveris, et est nomen meum in illo. *Ibid.* 23. 20.

Tu autem vade, et duc populum istum, quo locutus sum tibi: Angelus meus praecedet te. *Ibid.* 32.34.

Et mittam praecursorem tui Angelum, et ejiciam Chananaeum, et Amorrhaeum, et Hethaeum, et Pherezaeum, et Hevaeum, et Jebuzaeum, et intres in terram fluentem lacte et melle. *Ibid.* 33.2.3.

Et quomodo clamaverimus ad Dominum, et exaudierit nos miseritque Angelum, qui eduxerit nos de Ægypto. *Num.* 20.16.

Et iratus est Deus. Stetitque Angelus Domini in via contra Balaam, qui insidebat asinae, et duos pueros habebat secum. Cernens asina Angelum stantem in via evaginato gladio, avertit se de itinere, et ibat per agrum. Quam cum verberaret Balaam, et vellet ad semitam reducere, stetit Angelus in angustiis duarum maceriarum quibus vineae cingebantur. *Ib.* 22. 22. *et seq.*

Cum autem esset Josue in agro urbis Jericho, levavit oculos, et vidit virum stantem contra se, evaginatum tenentem gladium, perrexitque ad eum, et ait: Noster es: an adversariorum? Qui respondit: Nequaquam: sed sum princeps exercitus Domini, et nunc venio. Cecidit Josue pronus in terram. Et adorans ait: Quid Dominus meus loquitur ad servum suum? *Josue* 5.13.

Ascenditque Angelus Domini de Galgalis ad locum flentium, et ait: Eduxi vos de Ægypto, et introduxi in terram, pro qua juravi patribus vestris, et pollicitus sum, ut non facerem irritum pactum meum vobiscum usque in sempiternum. *Judic.* 2.1.

Maledicite terrae Meroz, dixit Angelus Domini: Maledicite habitatoribus ejus, quia non venerunt ad auxilium Domini, in adjutorium fortissimorum ejus. *Ibid.* 5. 23.

Venit autem Angelus Domini, et sedit sub quercu, quae erat in Ephra, et pertinebat ad Joas patrem familiae Ezri. Cumque Gedeon filius ejus excuteret atque purgaret frumenta in torculari, ut fugeret Madian, apparuit ei Angelus Domini, et ait: Dominus tecum, virorum fortissime. *Ibid.* 6. 11. *Vide et* v.20.

Cui apparuit Angelus Domini et dixit ad eam: Sterilis es, et absque liberis: sed concipies et paries filium, etc. *Ibid.* 13. 3. *Vide et* v.19.

Scio, quia bonus es tu in oculis meis, sicut Angelus Dei. 1. *Reg.* 29. 9. *Vide etiam* 2. *Reg.* 14. 17. *et* 20. *et ibidem c.* 19. 27. *Esther* 15. 16. *Zach.* 12. 8. *Galat.* 4. 14.

Cumque extendisset manum suam Angelus Domini super Jerusalem, ut disperderet eam, misertus est Dominus super afflictione, et ait Angelo percutienti populum: Sufficit: nunc contine manum tuam. Erat autem Angelus Domini juxta aream Areuna Jebusaei: Dixitque David ad Dominum, cum vidisset Angelum caedentem populum: Ego sum, qui peccavi, ego inique egi: isti, qui oves sunt, quid fecerunt? vertatur, obsecro, manus tua contra me, et contra domum patris mei. 2. *Reg.* 24. 16. 17.

Qui ait illi: Et ego Propheta sum similis tui: et Angelus locutus est mihi in sermone Domini, dicens: Reduc eum tecum in domum tuam, ut comedat panem et bibat aquam. 3. *Reg.* 13. 18.

Projecitque se; (*Elias*), et obdormivit in umbra juniperi: et ecce Angelus Domini tetigit eum et dixit illi: Surge, et comede. Respexit, et ecce ad caput suum subcinericius panis et vas aquae. Comedit ergo, et bibit, et rursum obdormivit, etc. *Ibid.* 19. 5.

Angelus autem Domini locutus est ad Eliam Thesbiten, dicens: Surge, et ascende in occursum nuntiorum regis Samariae, et dices ad eos: Nunquid non est Deus in Israel, ut eatis ad consulendum Beelzebub Deum Accaron? 4. *Reg.* 1. 3.

Locutus est autem Angelus Domini ad Eliam, dicens: Descende cum eo, ne timeas. Surrexit igitur, et descendit cum eo ad regem. Et locutus est ei. etc. *Ibid. v.* 15.

Factum est igitur in nocte illa venit Angelus Domini, et percussit in castris Assyriorum centum octoginta quinque millia, etc. *Ibid.* 19. 35.

Misit quoque (*Dominus*) Angelum in Jerusalem, ut percuteret eam: Cumque percuteretur, vidit Dominus, et misertus est super magnitudine mali, et imperavit Angelo, qui percutiebat: Sufficit, jam cesset manus tua. 1. *Paral.* 21. 15. *Vide et v.* 16.

Et misit Dominus Angelum, qui percussit omnem virum robustum et bellatorem, et principem exercitus regis Assyriorum. 2. *Paral.* 32. 21.

Et missus est Angelus Domini, sanctus Raphael, ut curaret eos ambos, etc. *Tob.* 3. 25.

Idem Angelus Raphael fuit dux Tobiae, qui et eripuit eum a devoratione piscis: uxorem ejus a daemonio: Tobiae seniori caeco visum restituit: et alia exhibuit grata et accepta. Ibid. c. 5. *Vide c.* 6. 7. *et* 8. *et reliqua. Item Judith* 13. 10.

Credo enim, quod Angelus Dei bonus comitetur ei, et bene disponat omnia, quae circa eum geruntur, ita ut cnm gaudio revertatur ad nos. *Tob.* 5. 27.

Angeli hortatu Tobias invadentem piscem apprehendit, et exenterat cor ejus, fel et jecur ad medicamenta reservans: et ad Raguelem divertunt, ut jussu Angeli petat in uxorem illius filiam Saram, cujus septem viros occiderat daemonium, discens ab Angelo, quo fine suscipiendum ac servandum sit conjugium. Ibid. c. 6.

· *Raphael Tobiae rogatu ad Gabelum pergit, quem recepta pecunia ad Tobiae nuptias adducit; ille autem Tobiae ac Sarae benedicit. Ibid. c.* 9.

Tobias cum filio de mercede Raphaelis consultans, auditis quae sibi ac filio praestiterat beneficiis, medietatem offert omnium, quae attulerant; at ille se Dei Angelum declarat, et post multa alia revelata mysteria in coelum sublevatur: quo facto, illi in terram proni ruentes, Deum benedicunt, etc. Ibid. c. 12.

Vivit autem Dominus quoniam custodivit me Angelus ejus, et hinc euntem, et ibi commorantem, et inde huc revertentem: et non permisit me Dominus ancillam suam coinquinari, sed sine pollutione peccati revocavit me vobis, gaudentem in victoria sua, in evasione mea, et in liberatione vestra. *Judith* 13. 20.

Si fuerit pro eo Angelus loquens— miserebitur ejus. *Job.* 33. 23. 24.

Cum sublatus fuerit, timebunt Angeli, et territi purgabuntur. *Ibid.* 41. 16.

Immittet Angelus Domini in circuitu timentium eum, et eripiet eos. *Psal.* 33. 8.

Fiant tanquam pulvis ante faciem venti, et Angelus Domini coarctans eos. Fiat via illorum tenebrae et lubricum, et Angelus Domini persequens eos. *Psal.* 34. 5. 6.

Quoniam Angelis suis mandavit de te, ut custodiant te in omnibus viis tuis. *Psal.* 90. 11. *Vide Matth.* 4. 6. *Luc.* 4. 10.

Adorate Deum, omnes Angeli ejus. *Psal.* 96. 8.

Benedicite Domino, omnes Angeli ejus: potentes virtute, facientes verbum illius; ad audiendam vocem sermonum ejus. *Psal.* 102. 20.

Qui facis Angelos tuos, spiritus: et ministros tuos, ignem urentem. *Psal.* 103. 4.

Domine, in conspectu Angelorum psallam tibi. *Psal.* 137. 2.

Laudate eum omnes Angeli ejus: laudate eum omnes virtutes ejus. *Psal.* 148. 2.

Semper jurgia quaerit malus: Angelus autem crudelis mittetur contra eum. *Prov.* 17. 11.

Neque dicas coram Angelo: Non est providentia. *Eccle.*5.5.

Dejecit castra Assyriorum, et contrivit illos Angelus Domini. *Eccli.* 48. 24.

Et volavit ad me unus de Seraphim et in manu ejus calculus, quem forcipe tulerat de altari. *Isa.* 6. 6.

Ite, Angeli veloces, ad gentem convulsam, et dilaceratam, etc. *Ibid.* 18. 2.

A voce Angeli fugerunt populi, etc. *Ibid.* 33. 3.

Angeli pacis amare flebunt. *Ibid.* v. 7.

Egressus est autem Angelus Domini, et percussit in castris Assyriorum centum octoginta quinque millia virorum. *Ibid.* 37. 36.

In omni tribulatione eorum non est tribulatus: et Angelus faciei ejus salvavit eos: etc. *Ibid.* 63. 9.

Angelus enim meus vobiscum est: ipse autem exquiram animas vestras. *Baruc.* 6. 6.

Angelus autem Domini descendit cum Azaria, et sociis ejus in fornacem, et excussit flammam ignis de fornace, et fecit medium fornacis, quasi ventum roris flantem, et non tetigit eos omnino ignis, neque contristavit, neque quidquam molestiae intulit. *Dan.* 3. 49. *Vide et v.* 58. *et* 59.

Deus meus misit Angelum suum, et conclusit ora leonum, et non nocuerunt mihi: quia coram eo justitia inventa est in me; sed et coram te, rex, delictum non feci. *Ibid.* 6. 22.

Et audivi vocem viri inter Ulai: et clamavit, et ait: Gabriel, fac intelligere, istam visionem: Et venit, et stetit juxta, ubi ego stabam, etc. *Ibid.* 8.16.

Adhuc me loquente in oratione, ecce vir Gabriel, quem videram in visione a principio, cito volans tetigit me in tempore sacrificii vespertini, etc. *Ibid.* 9. 21.

Et levavi oculos meos, et vidi: et ecce vir unus vestitus lineis, et renes ejus accincti auro obrizo: et corpus ejus quasi chrysolithus, etc. *Ibid.* 10. 3. *Vide et v.* 10. *et* 16.

In tempore autem illo consurget Michael Princeps magnus, qui stat pro filiis populi tui, et veniet tempus quale non fuit ab eo, ex quo gentes esse coeperunt usque ad tempus illud. *Ibid.* 12. 1.

Ecce enim Angelus Dei, accepta sententia ab eo, scindet te medium. *Dan.* 13. 55.

Manet enim Angelus Domini gladium habens, ut secet te medium, et interficiat vos. *Ibid.* v. 59.

Dixitque Angelus ad Habacuc: Fer prandium, quod habes, in Babylonem Danieli, qui est in lacu leonum. *Ibid.* 14. 33. *Vide et v.* 35. *et* 38. *Sic etiam Angeli multa et magna mysteria Danieli revelaverunt. Vide cap.* 9. *et* 10. *et* 11.

Et in fortitudine sua directus est cum Angelo, etc. *Oseae* 12. 3.

Et dixit ad me Angelus, qui loquebatur in me: Ego ostendam tibi quid sint haec. *Zach.* 1. 9. *Vide etiam v.* 11. *et v.* 19.

Et ecce Angelus, qui loquebatur in me, egrediebatur, et Angelus alius egrediebatur in occursum ejus. *Ibid.* 2. 3.

Et contestabatur Angelus Domini Jesum, dicens: Haec dicit Dominus exercituum: Si in viis meis ambulaveris, et custodiam meam custodieris; tu quoque judicabis domum meam, et custodies atria mea, etc. *Ibid.* 3. 6.

Et reversus est Angelus; qui loquebatur in me, et suscitavit me, quasi virum qui suscitatur de somno suo. *Ibid.* 4. 1.

Et egressus est Angelus, qui loquebatur in me, et dixit ad me: Leva oculos tuos, et vide, quid est hoc, quod egreditur, etc. *Ibid.* 5. 5. Et dixi ad Angelum, qui loquebatur in me: Quo istae deferunt amphoram? et dixi ad me, ut aedificetur ei domus in terra Sennaar et stabiliatur; et ponatur ibi super basem suam. *v.* 10.

Et respondi, et dixi ad Angelum, qui loquebatur in me: quid sunt haec, Domine mi? et respondit Angelus, et ait ad me: Isti sunt quatuor venti coeli, qui egrediuntur, ut stent coram Dominatore omnis terrae. *Ibid.* 6. 4.

Labia enim Sacerdotis custodient scientiam, et legem requirent ex ore ejus: quia Angelus Domini exercituum est. *Malach.* 2. 7.

Ecce ego mitto Angelum meum, et praeparabit viam ante faciem meam. Et statim veniet ad templum suum Dominator, quem vos quaeritis, et Angelus testamenti, quem vos vultis. *Ibid.* 3. 1.

Exiit Angelus, et percussit ex eis (*in castris Sennacherib*) centum octoginta quinque millia. 1. *Mach.* 7. 4. *Vide etiam* 2. *Mach.* 15. 22.

Cum fletu et lacrymis rogabant Dominum, et omnis turba simul, ut bonum Angelum mitteret ad salutem Israel. 2. *Mach.* 11. *Vide et* 2. *Mach.* 15. 22.

Apparuit praecedens eos eques in veste candida, armis aureis hastam vibrans. *Ibid. v.* 8.

Haec autem eo cogitante, ecce Angelus Domini apparuit in somnis ei dicens: Joseph fili David, noli timere accipere Mariam conjugem tuam: quod enim in ea natum est, de Spiritu sancto est, etc. *Matth.* 1. 20. *usque ad v.* 25.

Qui cum recessissent, ecce Angelus Domini apparuit in somnis Joseph, dicens: Surge, et accipe puerum, et matrem ejus, et fuge in Ægyptum: et esto ibi usque dum dicam tibi. Futurum est enim, ut Herodes quaerat puerum ad perdendum eum. *Ibid.* 2. 13. Defuncto autem Herode, ecce Angelus Domini apparuit in somnis Joseph

in Ægypto, dicens : Surge, et accipe puerum, et matrem ejus, et vade in terram Israel, etc. v.19.

Tunc reliquit eum diabolus : et ecce Angeli accesserunt, et ministrabant ei. *Ibid.* 4. 11. *Vide et Marc.* 1. 13.

Hic est enim, de quo scriptum est : Ecce ego mitto Angelum meum ante faciem tuam, qui, etc. *Ibid.* 11. 10. *Vide et Marc.* 1. 2. *Luc.* 7. 27.

Messores autem, Angeli sunt. *Ibid.* 13. 39.

Mittet Filius hominis Angelos suos, et colligent de regno ejus omnia scandala, et eos qui faciunt iniquitatem : et mittent eos in caminum ignis : ibi erit fletus, et stridor dentium. *Ibid.* 13. 41. 42.

Sic erit in consummatione sæculi : exibunt Angeli, et separabunt malos de medio justorum. *Ibid.* 13. 49. *Vide et Marc.* 13. 27.

Filius hominis venturus est in gloria Patris sui cum Angelis suis, et tunc reddet unicuique secundum opera ejus. *Ibid.* 16. 27.

Videte ne contemnatis unum ex his pusillis: dico enim vobis quia Angeli eorum in cælis semper vident faciem Patris mei, qui in caelis est. *Ibid.* 18. 10.

In resurrectione enim neque nubent, neque nubentur : sed erunt sicut Angeli Dei in caelo. *Ibid.* 22. 30. *Vide et Marc.* 12. 25. *Item Luc.* 20. 36.

Et mittet Angelos suos cum tuba, et voce magna : et congregabunt electos ejus a quatuor ventis, a summis cælorum usque ad terminos eorum. *Ibid.* 24. 31.

Diem judicii neque Angeli sciunt. Ibid. 24. 36. *Vide et Marc.* 13. 32.

Angeli cum Filio Dei in Majestate sua venient. Ibid. 25.31. *Vide et Luc.* 9. 26. *Item* 2. *Thessal.* 1. 7.

An putas, quia non possum rogare Patrem meum, et exhibebit mihi modo plus quam duodecim legiones Angelorum ? *Ib.* 26. 53.

Et ecce terrae motus factus est magnus : Angelus enim Domini descendit de caelo, et accedens revolvit lapidem, et sedebat super eum. *Ibid.* 28. 2.

De die autem illo, vel hora, nemo scit, neque Angeli in caelo, neque Filius, neque Pater. *Marc.* 13. 32.

Ait autem ad illum Angelus. Ne timeas, Zacharia, quoniam exaudita est deprecatio tua; et uxor tua Elisabeth pariet tibi filium, et vocabis nomen ejus Joannem. *Luc.* 1. 13. Et respondens Angelus, dixit ei : Ego sum Gabriel, qui asto ante Deum, et missus sum loqui ad te, etc. *v.* 19. Et ingressus Angelus ad eam, dixit : Ave gratia plena, Dominus tecum, etc. *v.* 28.

Et ecce Angelus Domini stetit juxta illos, et claritas Dei

circumfulsit illos, et timuerunt timore magno. Et dixit illis Angelus: Nolite timere: Ecce enim evangelizo vobis gaudium magnum, quod erit omni populo. *Ib.* 2. 9. 10. et factum est, ut discesserunt ab eis Angeli in caelum: pastores loquebantur ad invicem: Transeamus usque Bethleem, etc. *v.* 15. *Vide v.* 21.

Dico autem vobis: Omnis quicumque confessus fuerit me coram hominibus, et Filius hominis confitebitur illum coram Angelis Dei: qui autem negaverit me coram hominibus, negabitur coram Angelis Dei. *Ib.* 12. 8.

Gaudium erit coram Angelis Dei, super uno peccatore pœnitentiam agente. *Ibid.* 15. 10.

Factum est autem, ut moreretur mendicus, et portaretur ab Angelis in sinum Abrahae: mortuus est autem et dives, et sepultus est in inferno. *Ibid.* 16. 22.

Apparuit autem illi Angelus de caelo confortans eum. Et factus in agonia, prolixius orabat. *Ibid.* 22. 43.

Et dicit ei: Amen, amen dico vobis, videbitis caelum apertum, et Angelos Dei ascendentes et descendentes supra Filium hominis. *Joan.* 1. 51.

Angelus autem Domini descendebat secundum tempus in piscinam: et movebatur aqua. Et qui prior descendisset in piscinam post motionem aquae, sanus fiebat a quacumque detinebatur infirmitate. *Ibid.* 5. 4.

Turba ergo, quae stabat, et audierat, dicebat tonitruum esse factum. Alii dicebant: Angelus ei locutus est. *Ibid.* 12. 29.

Et vidit duos Angelos in albis sedentes, unum ad caput, et unum ad pedes, ubi positum fuerat corpus Jesu. *Joan.* 20. 12.

Cumque intuerentur in caelum euntem illum, ecce duo viri astiterunt juxta illos in vestibus albis, qui et dixerunt: Viri Galilaei, quid statis, etc. *Actor.* 1. 10.

Angelus autem Domini per noctem aperiens januas carceris, et educens eos, dixit: Ite, et stantes loquimini in templo plebi omnia verba vitae hujus. *Ibid.* 5. 19.

Et intuentes eum omnes, qui sedebant in concilio, viderunt faciem ejus, tanquam faciem Angeli. *Ibid.* 6. 15.

Et expletis annis quadraginta, apparuit illi in deserto montis Sina Angelus in igne flammae rubi. *Ibid.* 7. 30. *Vide et v.* 35. 38.

Qui accepistis legem in dispositione Angelorum. *Ibid.* 7. 53.

Angelus autem Domini locutus est ad Philippum, dicens: Surge, et vade contra meridianum, ad viam, quae descendit ab Jerusalem in Gazam: haec est deserta. *Ibid.* 8. 26.

Is vidit in visu manifeste,

quasi hora diei nona, Angelum Dei introeuntem ad se, et dicentem sibi: Corneli. *Ibid.* 10. 3.

Narravit autem nobis, quomodo vidisset Angelum in domo sua, stantem, et dicentem sibi: Mitte in Joppen, et accersi Simonem, qui cognominatur Petrus, etc. *Ibid.* 11. 13.

Et ecce Angelus Domini astitit; et lumen refulsit in habitaculo: percussoque latere Petri, excitavit eum, dicens: Surge velociter. Et ceciderunt catenae de manibus ejus, etc. *Ibid.* 12. 7.

Sadducaei enim dicunt, non esse resurrectionem, neque Angelum, neque spiritum. *Ibid.* 23. 8. *Vide et v.* 9.

Astitit enim mihi hac nocte Angelus Dei; cujus sum ego, et cui deservio. *Ibid.* 27. 23.

Certus sum enim, quia neque mors, neque vita, neque Angeli, neque Principatus, neque Virtutes, neque instantia, etc. neque creatura alia poterit nos separare a charitate Dei, quae est in Christo Jesu Domino nostro. *Rom.* 8. 3.

Apostoli Angelos judicabunt. 1. *Cor.* 6. 38.

Mulier ideo debet potestatem habere supra caput, propter Angelos. *Ibid.* 11. 10.

Ipse enim Satanas transfigurat se in Angelum lucis. 2. *Cor.* 11. 14.

Angelus Satanae colaphizat Paulum Ibib. 12. 7.

Sed licet nos, aut Angelus de caelo *aliud* evangelizet vobis, praeterquam quod evangelizavimus vobis, anathema sit. *Galat.* 1. 8.

Quid igitur Lex? Propter transgressiones posita est, donec veniret semen, cui promiserat, ordinata per Angelos in manu mediatoris. *Ibid.* 3. 19.

Nemo vos seducat, volens in humilitate et religione Angelorum, quae non vidit ambulans, frustra inflatus sensu carnis suae. *Coloss.* 2. 18.

Et manifeste magnum est pietatis sacramentum, quod manifestatum est in carne, justificatum est in spiritu, apparuit Angelis, praedicatum est Gentibus, creditum est in mundo, assumptum est in gloria. 1. *Tim.* 3. 15.

Testor coram Deo, et Christo Jesu, et electis Angelis, ut haec custodias sine praejudicio, nihil faciens in alteram partem declinando. *Ibid.* 5. 21.

De differentia inter Christum et Angelos. Hebr. 1. 4. *usque ad* 14.

Sermo per Angelos dictus, factus est firmus. Ibid. 2. 2. *Vide etiam v.* 5. 7. 9. 16. *differentiam inter Christum, Angelos, et homines.*

Sed accessistis ad Sion montem, et civitatem Dei viventis, Jerusalem caelestem, et multorum millium Angelorum frequentiam. *Hebr.* 12. 22.

Et hospitalitatem nolite oblivisci: per hanc enim latue-

runt quidam, Angelis hospitio receptis. *Ibid.* 13. 2.

In Christum desiderant Angeli prospicere. 1. *Petr.* 1. 12.

Christo homini subjecti sunt Angeli. Ibid. 3. 22.

Deus Angelis peccantibus non pepercit. 2. *Petr.* 2. 4. *Vide et Judae* 6.

Ubi Angeli fortitudine et virtute cum sint majores, non portant adversus se execrabile judicium. *Ibid.* 2. 11.

Cum Michael Archangelus cum diabolo disputans, altercaretur de Moysi corpore, non est ausus judicium inferre blasphemiae, sed dixit: Imperet tibi Dominus *Judae* 9.

Significavit Deus, quæ oportet fieri cito, mittens per Angelum suum servo suo Joanni. *Apoc.* 1. 1. *N. B. Totus liber hic est plenus revelationibus angelicis. Vide c.* 5. *v.* 2. *et* 11. *c.* 6. 7. *c.* 7. 1. *c.* 8. 2. 3. *c.* 9. 1. 11. 13. *c.* 10. 1. 5. 7. 8. 9. *c.* 11. 15. *c.* 12. 1. *c.* 14. 6. 8. 9. 10. 15.

Angeli septem Ecclesiarum. Ibid. v. 20. *nempe Ephesi.* 2. 1. *Smyrnae.* 2. 8. *Pergami.* 2. 12. *Thyatirae.* 2. 18. *Sardis.* 3. 1. *Philadelphiae.* 3. 7. *Laodiciae.* 3. 14.

Confitebor nomen ejus coram Patre meo, et coram Angelis ejus. *Ibid.* 3. 5. *Vide etiam c.* 15. 1. 6. 7. 8. *c.* 16. 1. 3. 5. 8. 10. 12. *c.* 17. 1. 7. *c.* 18. 1. 21. *c.* 19. 17. *c.* 20. 1. *c.* 21. 9. 12. 17. *c.* 22. 6. 8.

Angeli boni confortant deficientes.

Unde Angelus ancillae Sarae in deserto fontem ostendit. Gen. 21. 19.

Sic Eliae aquam et panem. 3. *Reg.* 19. 5.

Daniel prandium Habacuc in lacum leonum in Babylone e judaea apportavit. Dan. 30.

Flagellant praevaricantes.

Deus per Angelos populum pestilentia percussit ob peccatum David, septuaginta millium virorum. 2. *Reg.* 24. 15.

Factum est igitur in nocte illa, venit Angelus Domini, et percussit in castris Assyriorum centum octoginta quinque millia. 4. *Reg.* 19. 35.

Heliodorum templum spoliare volentem graviter caeciderunt. 2. *Mach.* 3. 25.

Confestim autem percussit eum (*Herodem*) Angelus Domini, eo quod non dedisset honorem Deo: et consumptus a vermibus expiravit. *Actor.* 12. 23.

Gratificant orantes.

Quando orabas cum lacrymis, et sepeliebas mortuos, et derelinquebas prandium tuum, et mortuos abscondebas per diem in domo tua, et nocte sepeliebas eos, ego obtuli orationem tuam Domino. *Tob.* 12. 12.

Si fuerit pro eo Angelus loquens unus de millibus, ut annuntiet hominis aequitatem:

miserebitur ejus, et dicet: Libera eum, ut non descendat in corruptionem: inveni in quo ei propitier. *Job*. 33. 23. 24.

Et alius Angelus venit, et stetit ante altare, — et ascendit fumus incensorum de orationibus sanctorum. *Apoc*. 8. 3. 4.

Honorant decedentes.

Factum est autem, ut moreretur mendicus, et portaretur ab Angelis in sinum Abrahae. *Luc*. 16. 22.

Juvant certantes.

Uti Angelus sub nube se intercastra Ægyptiorum et Israel posuit Josue. 5. 13.

Tollensque se Angelus Dei. *Exod*. 14. 19. *Sic Josue Angelum in agro evaginatum tenentem gladium vidit.* Cum autem esset Josue in agro: *Josue* 5. 13. *Sic precibus Elisei puer ejus montem plenum equorum et curruum igneorum in circuitu vidit Elisei*. Cumque orasset Eliseus. 4. *Reg*. 6. 17.

Deus meus, misit Angelum suum, et conclusit ora leonum, et non nocuerunt mihi: quia coram eo justitia inventa est in me. *Dan*. 6. 22. *Sic Machabaeo apparuit praecedens eques in veste candida, armis aureis hastam vibrans*. 2. *Macch*. 11. 8. Ut autem Machabaeus, *v*. 6. *Liberavit Apostolos e carcere Actor*, 5. 22. *Sic Petrum. Act*. 12. 17.

Mali Angeli hominibus moliuntur fraudulenter.

Unde Evam natura, et sexu infirmiorem callide solam, et simplici aggressus est quaestione diabolus. Gen. 3.

Ut non circonveniamur a Satana: non enim ignoramus cogitationes ejus. 2. *Cor*. 2. 11.

Ipse Satanas transfigurat se in Angelum lucis. *Ibid*. 11. 14.

Omnes quantumcumque sanctos tentant.

Venit enim princeps mundi hujus, et in me non habet quidquam. *Joan*. 14. 30.

Tunc Jesus ductus est in desertum a Spiritu, ut tentaretur a diabolo. *Matth*. 4. 1.

Et consummata omni tentatione, diabolus recessit ab illo usque ad tempus. *Luc*. 4. 13.

Et coena facta, cum diabolus jam misisset in cor, ut traderet eum Judas Simonis Iscariotae. *Joan*. 13. 2.

Sobrii estote et vigilate: quia adversarius vester diabolus, tamquam leo rugiens, etc. 1. *Petr*. 5. 8.

Horribiliter aggrediuntur.

Sic Job nedum in substantia, prole, et corpore, sed quam maxime in anima per blasphemiam laedere studuit. Job. 1.

Sed extende paululum manum tuam, et tange cuncta, quae possidet, nisi in faciem benedixerit tibi. *Ibid*. 1. 11.

Pellem pro pelle, et cuncta quae habet homo, dabit pro anima sua. Alioquin mitte manum tuam, et tange os ejus et carnem; et tunc videbis, quod in faciem benedicat tibi. *Ibid.* 2. 4. 5.

Non est super terram potestas, quae comparetur ei, qui factus est, ut nullum timeret. Omne sublime videt: ipse est rex super omnes filios superbiæ. *Ibid.* 41. 24. 25.

Sunt spiritus, qui ad vindictam creati sunt, et in furore suo confirmaverunt tormenta sua: in tempore consummationis effundent virtutem: et furorem ejus, qui fecit illos placabunt. *Eccli.* 39. 33. 34.

Unde reddit hominem caecum et mutum. Matth. 12. 22. *Luc.* 9. 39.

Angeli mali a Deo reprimuntur; ne quantum volunt, possint.

Ecce universa, quae habet, in manu tua sunt: tantum in eum ne extendas manum tuam. *Job.* 1. 12.

Ecce in manu tua est: verumtamem animam illius serva. *Ibid.* 2. 6.

Unde nec in porcos quidem, nisi permissi, intrare potuerunt. Matth, 8. 31.

Simon, ecce Satanas expetivit vos ut cribraret sicut triticum; ego autem rogavi pro te, ut non deficiat fides tua. *Luc.* 22. 31.

Ab homine repelluntur per gratiae assistentiam.

Deus autem pacis conteret Satanam sub pedibus vestris velociter. *Rom.* 16. 20.

Nolite locum dare diabolo. *Ephes.* 4. 27.

Induite vos armaturam Dei, ut possitis stare adversus insidias diaboli. *Ibid.* 6. 11.

Subditi estote Dei, resistite autem diabolo, et fugiet a vobis. *Jacob* 4. 7.

Cui resistite fortes in fide. 1. *Petr.* 5. 9.

Scribo vobis adolescentes, quoniam vicistis malignum. 1. *Joan.* 2. 14.

Per Deum expelluntur.

Vespere autem facto, obtulerunt ei multos daemonia habentes: et ejiciebat spiritus verbo. *Matth.* 8. 16.

Egressis autem illis, ecce obtulerunt ei hominem mutum, daemonium habentem: Et ejecto daemonio, locutus est mutus: et miratae sunt turbae. *Ibid.* 9.32.

Tunc oblatus est ei daemonium habens, coecus et mutus: et curavit eum, ita ut loqueretur, et videret. *Ibid.* 12. 22. *Item c.* 17. 14. *Vide Marc.* 5. 2. *c.* 7. 32. *c.* 9. 16. *Luc.* 4. 33. *c.* 8. 27. *c.* 11. 17. 18.

Per homines.

Et convocatis duodecim discipulis, dedit illis potestatem spirituum immundorum, ut eji-

cerunt eos. *Matth.* 10. 1. *Vide etiam Marc.* 3. 15. *Luc.* 9. 1.

Reversi sunt autem septuaginta duo cum gaudio dicentes: Domine, etiam daemonia subjiciuntur nobis in nomine tuo. *Luc.* 10. 17.

Si autem ego in Beelzebub ejicio daemonia: filii vestri in quo ejiciunt? *Ibid.* 11. 19.

Tentaverunt autem quidam et de circumeuntibus Judæis exorcistis, invocare super eos, qui habebant spiritus malos, nomen Domini Jesu. *Actor.* 19. 13.

Angelorum ruina.

Ecce qui serviunt ei, non sunt stabiles: et in Angelis suis reperit pravitatem. *Job.* 4. 18.

Ecce inter sanctos ejus nemo immutabilis, et caeli non sunt mundi in conspectu ejus. *Ibid.* 15. 15.

Ejeci te de monte Dei, et perdidi te, o Cherub — Et elevatum est cor tuum in decore tuo. *Ezech.* 28. 16. 17.

Vos ex patre diabolo estis, et desideria patris vestri vultis facere. Ille homicida erat ab initio, et in veritate non stetit: quia non est veritas in eo: cum loquitur mendacium, ex propriis loquitur; quia mendax est, et pater ejus. *Joan.* 8. 44.

Si enim Deus Angelis peccantibus non pepercit, sed rudentibus inferni detractos in tartarum tradidit cruciendos, in judicium reservari. 2. *Petr.* 2. 4.

Angelos vero, qui non servaverunt suum principatum, sed derelinquerunt suum domicilium, in judicium magni diei, vinculis aeternis sub caligine reservavit. *Judae* 6.

Angelorum nomine appellantur Doctores et Praedicatores.

Ecce videntes clamabunt foris, Angeli pacis amare flebunt. *Isa.* 33. 7.

Labia enim sacerdotis custodient scientiam, et legem requirent ex ore ejus: quia Angelus Domini exercituum est, *Malach.* 2. 7.

Ecce ego mitto Angelum meum, et praeparabit viam ante faciem meam. Et statim veniet ad templum suum Dominator, quem vos quaeritis, et Angelus testamenti, quem vos vultis. *Ibid.* 3. 1.

Hic est enim, de quo scriptum est: Ecce ego mitto Angelum meum ante faciem tuam, qui praeparabit viam tuam ante te. *Matth.* 11. 10.

Sicut scriptum est in Isaia Propheta (*Malach.* 3.): Ecce mitto Angelum meum ante faciem tuam, qui præparabit, etc. *Marc.* 1. 2. *Idem Luc.* 7. 17. *habetur.*

Puto enim quod Deus nos Apostolos novissimos ostendit, tanquam morti destinatos: quia spectaculum facti sumus mundo, et Angelis, et hominibus. 1. *Cor.* 4. 9.

Angelo Ephesi Ecclesiæ Scri-

be : Haec dicit, qui tenet septem stellas in dextera sua, qui ambulat in medio septem candelabrorum aureorum. *Ap.* 2. 1. *Vide et v.* 8. *Item v.* 12. *et v.* 18.

Et Angelo Ecclesiae Sardis scribe : Haec dicet, qui habet septem spiritus Dei, et septem stellas : Scio opera tua, quia nomen habes, quod vivas, et mortuus es, etc. *Ibid.* 3. 1. *Item v.* 7. *et* 14.

(*Vide Thesaurum Patrum*).

ANIMA.

Anima, quae peccaverit ipsa morietur. *Ezech.* 18. 4.

Nolite timere eos, qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere. *Matth.* 10. 28.

Quid enim proderit homini, si lucretur mundum totum, et detrimentum animae suae faciat? aut quid dabit homo commutationis pro anima sua? *Marc.* 8. 36.

Animæ quorumdam piorum statim post mortem sunt cum Christo: contra eos, qui dicunt, illas usque in diem judicii quiescere.

Audemus autem, et bonam voluntatem habemus, magis peregrinari a corpore, et praesentes esse ad Dominum. 2. *Cor.* 5. 8. *Vide et Philip.* 1. 24.

Et audivi vocem de cælo dicentem mihi : Scribe : Beati mortui, qui in Domino moriuntur : Amodo jam, dicit Spiritus, ut requiescant a laboribus suis : opera enim illorum sequuntur illos. *Apocal.* 14. 13.

(*Vide Thesaurum Patrum*).

ANIMAE IMMORTALITAS.

Congregatusque est (*Abraham*) ad populum suum. *Ex quo patet, quod in alio saeculo habeat populum, per consequens quod immortalis. Genes.* 25. 8. *Vide etiam simile dictum de Isaac. Gen.* 35. 29. *et de Jacob Gen.* 49. 29.

Descendam ad filium meum lugens in infernum. *Unde credebat, eum ibi esse secundum spiritum. Genes.* 37. 35.

Ego sum Deus Abraham, Deus Isaac, et Deus Jacob. *Atqui non mortuorum, sed viventium Deus. Exod.* 3. 6. *Confer. Matth.* 22. 32. *Marc.* 12. 26. *Luc.* 20. 37.

Descenderuntque vivi in infernum. *Num.* 16. 33. *Vide et v.* 30.

Si Saul credidisset, Samuelem penitus, quantum ad animam, fuisse extinctum, non petivisset ipsum suscitari. 1. *Reg.* 28. 11.

Ego vadam magis ad eum, *scilicet in aeternitate* : ille vero non revertetur ad me. 2. *Reg.* 12. 23.

Domine, Deus meus, revertatur, obsecro, anima pueri hujus in viscera ejus. 3. *Reg.* 17. 21.

Et nunc, Domine, secundum voluntatem tuam fac mecum : et praecipe in pace recipi spiritum meum. *Tob.* 3. 6.

Et revertatur pulvis in terram suam, unde erat, et spiritus redeat ad Deum, qui dedit illum. *Eccles*. 12. 7.

Ex verbis illis, quae dicunt damnati in inferno, ostendunt vivere tam bonos, quam malos in alio sæculo. Sapient. 5.

Si in praesenti tempore suppliciis hominum eripiar, sed manum omnipotentis nec vivus, nec defunctus effugiam. 2. *Mach*. 6. 26. *Vide et* 2. *Mach*. 7. *ubi ex verbis matris generosae et ejusdem filiorum patet, quod quantum ad animam non credebant se perire.*

Razias complexus intestina sua, projecit super turbas, invocans Dominatorem vitae ac spiritus, ut haec illi iterum redderet, et sic obiit. 2. *Mach*. 14. 46.

Nolite timere illos, qui occidunt corpus animam vero non possunt occidere, etc. *Matth*. 10. 28.

Domine Jesu, accipe spiritum meum: *Actor*. 7. 58.

Scimus enim, quoniam si terrestris domus nostra hujus habitationis dissolvatur, quod ædificationem ex Deo habemus, domum non manufactam, æternam in coelis. 2. *Cor*. 5. 1.

Desiderium babens dissolvi, et esse cum Christo. *Philip*. 1.

ANTICHRISTUS, ET EJUS REGNUM.

Habitantibus post reductam captivitatem secure filiis Israel in oppidis suis, adducet Dominus in novissimis diebus contra eos Gog cum exercitu grandi: sed et hunc cum suo exercitu multis cladibus postea consumet. Ezech. 38. *Gladius uniuscujusque in fratrem suum dirigetur. v*. 21. *Vide et c*. 39.

Post haec aspiciebam in visione noctis, et ecce bestia quarta terribilis, atque mirabilis, et fortis nimis: dentes ferreos habebat magnos, comedens atque comminuens, et reliqua pedibus suis conculcans: dissimilis autem erat caeteris bestiis, quas videram ante eam, et habebat cornua decem, etc. *Dan*. 7. 7. Post hoc volui diligenter discere de bestia quarta, quae erat dissimilis valde ab omnibus, et terribilis nimis: dentes et ungues ejus ferrei: comedebat, et comminuebat, et reliqua pedibus suis conculcabat. *v*. 19. Porro cornua decem ipsius regni, decem reges erunt: et alius consurget post eos, et ipse potentior erit prioribus, et tres reges humiliabit. *v*. 24.

De uno autem ex eis egressum est cornu unum modicum, et factum est grande contra Meridiem, et contra Orientem, et contra fortitudinem. *Ibid*. 8. 9. Et post regnum eorum cum creverint iniquitates, consurget rex impudens facie, et intelligens propositiones: et roborabitur fortitudo ejus: sed non

in viribus suis : et supra quam credi potest, universa vastabit: et prosperabitur et faciet. Et interficiet robustos, et populum sanctorum secundum voluntatem suam, et dirigetur dolus in manu ejus : et cor suum magnificabit, et in copia rerum omnium occidet plurimos, et contra principem principum consurget, et sine manu conteretur. *Ibid. v.* 23. 24. 25.

Confirmabit autem pactum multis hebdomada una : et in dimidio hebdomadis deficiet hostia et sacrificium : et erit in templo abominatio desolationis: et usque ad consummationem et finem perseverabit desolatio. *Ibid.* 9. 27. *Vide et Zach.* 11. 15.

In tempore autem illo consurget Michael princeps magnus, qui stat pro filiis populi tui : et veniet tempus, quale non fuit ab eo, ex quo gentes esse coeperunt, usque ad tempus illud. *Ibid.* 12. 1.

Surgent enim pseudo-Christi, et pseudo-Prophetae, et dabunt signa magna et prodigia, ita ut in errorem inducantur (si fieri potest) etiam electi. *Matt.* 24. 24.

Multi enim venient in nomine meo, dicentes, quia ego sum: et multos seducent. *Marc.* 13. 6.

Ego veni in nomine Patris mei, et non accipitis me : si alius venerit in nomine suo, illum accipietis. *Joan.* 5. 43.

Ego scio, quoniam intrabunt post discessionem meam lupi rapaces in vos, non parcentes gregi : Et ex vobis ipsis exurgent loquentes perversa, ut abducant discipulos post se. *Act.* 20. 29.

Ne quis vos seducat ullo modo : quoniam nisi venerit discessio primum, et revelatus fuerit homo peccati, filius perditionis, qui adversatur, et extollitur supra omne, quod dicitur Deus, aut quod colitur: ita ut in templo Dei sedeat, ostendens se, tamquam sit Deus. 2. *Thess.* 2.3. *Vide Ephes.* 5.6.

Spiritus autem manifeste dicit, quia in novissimis temporibus discedent quidam a fide, attendentes spiritibus erroris, et doctrinis daemoniorum in hypocrisi loquentium mendacium et cauteriatam habentium suam conscientiam, prohibentium nubere, abstinere a cibis, quos Deus creavit ad percipiendum cum gratiarum actione fidelibus, et iis qui cognoverunt veritatem. 1. *Tim.* 4. 1.

Erunt homines se ipsos amantes, cupidi, elati, superbi, blasphemi, parentibus non obedientes, ingrati, scelesti, sine affectione, sine pace, criminatores, incontinentes, immites, sine benignitate, proditores, protervi, tumidi, et voluptatum amatores, magis quam Dei : habentes speciem quidem pietatis, virtutem autem ejus abnegantes. 2. *Tim.* 3. 2.

Pseudoprophetae multos seducent, verum acriter punientur, sicut de malis actum est tempore diluvii, etc.[1] 2. *Petr.* 2. *Vide et Ibid.* 3. 3.

Filioli, novissima hora est: et sicut audistis, quia Antichristus venit, et nunc Antichristi multi facti sunt: unde scimus, quia hora novissima est. 1. *Joan.* 2. 18. Quis est mendax, nisi is qui negat, quoniam Jesus est Christus? Hic est Antichristus, qui negat Patrem et Filium. *v.* 22.

Et omnis spiritus, qui solvit Jesum, ex Deo non est: et hic est Antichristus, de quo audistis, quoniam venit, et nunc jam in mundo est. *Ibid.* 4. 3.

Quoniam multi seductores exierunt in mundum, qui non confitentur, Jesum Christum venisse in carnem: hic est seductor et Antichristus. 2. *Joan.* 7.

Subintroierunt enim quidam homines (qui olim praescripti sunt in hoc judicium) impii, Dei nostri gratiam transferentes in luxuriam, et solum Dominatorem, et Dominum nostrum Jesum Christum negantes. *Judae* 4. *et* 10.

Et cum finierint testimonium suum, bestia, quae ascendit de abysso, faciet adversum eos bellum, et vincet illos, et occidet eos. *Apoc.* 11. 7. *Vide et Ibid. c.* 13.

Et tertius Angelus secutus est illos, dicens voce magna: Si quis adoraverit bestiam, et imaginem ejus, et acceperit characterem in fronte sua aut in manu sua, et hic bibet de vino irae Dei, quod mistum est mero in calice irae ipsius, et cruciabitur igne, et sulfure in conspectu Angelorum sanctorum et ante conspectum Agni. *Ibid.* 14. 9. *Vide c.* 17. *et c.* 19. 20. *et c.* 20. 2. 10.

Vide Thesaurum Patrum.

ANTIQUAE VIAE INQUIRENDAE ET OBSERVANDAE, ET A NOVIS DECLINANDUM.

Sapientiam omnium antiquorum exquiret sapiens, et in Prophetis vacabit. *Prov.* 22. 28.

Ne transgrediaris terminos antiquos, quos posuerunt patres tui. *Eccli.* 39. 1. *Vide et Ibid.* 8. 11.

Haec dicit Dominus: State super vias, et videte, et interrogate de semitis antiquis, quae sit via bona, et ambulate in ea: et invenietis refrigerium animabus vestris. *Jerem.* 6. 16.

Rogo autem vos, fratres, ut observetis eos, qui dissensiones, et offendicula praeter doctrinam, quam vos didicistis, faciunt, et declinate ab illis. *Rom.* 16. 17.

Miror, quod sic tam cito transferimini ab eo qui vos vocavit in gratiam Christi, in aliud Evangelium: quod non est aliud, nisi sunt aliqui, qui vos conturbant, et volunt convertere Evangelium Christi.

Sed licet nos, aut Angelus de coelo evangelizet vobis, praeterquam quod evangelizavimus vobis, anathema sit. *Gal.* 1. 6.

O Timothee, depositum custodi, devitans profanas vocum novitates, et oppositiones falsi nominis scientiae, quam quidam promittentes, circa fidem exciderunt. 1. *Tim.* 6. 20.

Erit enim tempus, cum sanam doctrinam non sustinebunt, sed ad sua desideria coacervabunt sibi magistros, prurientes auribus; et a veritate quidem auditum avertent, ad fabulas autem convertentur. 2. *Tim.* 4. 3.

Vos igitur, fratres, praescientes, custodite; ne insipientium errore traducti, excidatis a propria firmitate. 2. *Petr.* 3. 17.

Vos, quod audistis ab initio, in vobis permaneat: si in vobis permanserit quod audistis ab initio, et vos in Filio et Patre manebitis. 1. *Joan.* 2. 24.

Omnis qui recedit, et non permanet in doctrina Christi, Deum non habet: qui permanet in doctrina, hic et Patrem et filium habet. 2. *Joan.* 9.

Vos autem, carissimi, memores estote verborum, quae praedicta sunt ab Apostolis Domini nostri Jesu Christi, qui dicebant vobis, quoniam in novissimo tempore venient illusores secundum desideria sua ambulantes in impietatibus. *Judae* 17.

De traditionibus.

Qui autem superbierit, nolens obedire sacerdotis imperio, — morietur homo ille. *Deut.* 17. 12.

Si autem Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut Ethnicus et Publicanus. *Matth.* 18. 17.

Super cathedram Moysi sederunt Scribae et Pharisaei. Omnia ergo quaecumque dixerint vobis, servate, et facite: secundum opera vero eorum nolite facere. *Ibid.* 22. 2.

Qui vos audit, me audit: qui vos spernit, me spernit, qui autem me spernit, spernit eum qui misit me. *Luc.* 10. 16.

Cum Paulus et Timotheus pertransirent civitatem Syriae, et Ciliciae, confortabant Ecclesias, et praecipiebant eis custodire praecepta Apostolorum, et decreta seniorum. Act. 16. 4.

Attendite vobis, et universo gregi, in quo vos Spiritus sanctus posuit Episcopos, regere Ecclesiam Dei: quam acquisivit sanguine suo. *Ibid.* 20. 28.

Laudo autem vos fratres, quod per omnia mei memores estis: et sicut tradidi vobis, praecepta mea tenetis. 1. *Cor.* 11. 2.

Scitis enim, quae praecepta dederim vobis per Dominum Jesum. 1. *Thess,* 4. 2. Itaque qui haec spernit, non hominem spernit, sed Deum, qui etiam dedit Spiritum Sanctum suum in nobis. *v.* 8.

State, et tenete traditiones, quas didicistis, sive per sermonem, sive per epistolam nostram. 2. *Thess.* 2. 14.

Quae et didicistis, accepistis, et audistis, et vidistis in me, haec agite: et Deus pacis erit vobiscum. *Philip.* 4. 9.

Obedite praepositis vestris, et subjacete eis: ipsi enim pervigilant, quasi rationem pro animabus vestris reddituri, ut cum gaudio hoc faciant, et non gementes: hoc enim non expedit vobis. *Hebr.* 13. 27.

Plura habens vobis scribere, nolui per chartam et atramentum: spero enim, me futurum apud vos, et os ad os loqui, ut gaudium vestrum plenum sit. 2. *Joan.* 12.

Multa habui tibi scribere, sed nolui per atramentum et calamum scribere tibi. 3. *Joan.*

APOSTATAE.

Salva animam tuam: noli respicere post tergum: nec stes in omni circa regione, sed in monte salvum te fac, ne et tu simul pereas. *Gen.* 19. 17. Respiciensque uxor ejus post se, versa est in statuam salis. *v.* 26.

Ne descendas in Ægyptum, sed quiesce in terra, quam dixero tibi. *Ibid.* 26. 2.

Non egrediar, sed hic moriar, *dixit Joab.* 3. *Regi* 2. 30.

Quare dereliquimus domum Dei? 2. *Esdr.* 13. 11.

Homo apostata vir inutilis, graditur ore perverso, annuit oculis, terit pede, digito loquitur, pravo corde machinatur malum, et omni tempore jurgia seminat. *Prov.* 6. 12.

Sicut avis transmigrans de nido suo, sic vir qui derelinquit locum suum. *Ibid.* 27. 8.

Si spiritus potestatem habentis ascenderit super te, locum tuum ne dimiseris. *Eccl.* 10.4.

Ne manseris in operibus peccatorum: confide autem in Deo, et mane in loco tuo: facile est enim in oculis Dei subito honestare pauperem. *Eccli.* 11. 22.

Sic conflabitur indignatio mea super vos, cum ingressi fueritis Ægyptum. *Jerem.* 42. 18. Nolite intrare Ægyptum. *v.* 19.

Reversi sunt, ut essent absque jugo: facti sunt quasi arcus dolosus. *Oseae* 7. 16.

Visitabo—super omnes, qui induti sunt veste peregrina. *Soph.* 1. 8.

Et in quamcumque domum intraveritis, ibi manete, et inde ne exeatis. *Luc.* 9. 4. Nemo mittens manum suam ad aratrum, et respiciens retro, aptus est regno Dei. *v.* 62.

Nolite transire de domo in domum. *Ibid.* 10. 7.

Homo quidam descendebat ab Jerusalem in Jericho (*de claustro ad saeculum*), et incidit in latrones. *Luc.* 10. 30.

Miror, quod sic tam cito transferemini ab eo, qui vos

vocavit in gratiam Christi. *Galat.* 1. 6.

Memor esto itaque, unde excideris: et age poenitentiam, et prima opera fac: sin autem, venio tibi. *Apoc.* 2. 5.

(*Vide Thesaurum Patrum*).

APOSTOLI, HABUERUNT LIBROS.

Penulam, quam reliqui Troade apud Carpum, veniens affer tecum, et libros, maxime autem membranas. 2. *Tim.* 4.

Hortantur ad studium legendi.

Dum venio, attende lectioni, exhortationi, et doctrinae. Noli negligere gratiam, quae in te est, quae data est tibi per prophetiam, cum impositione manuum presbyterii. 1. *Tim.*4.13.

Apostoli et Prophetæ habuerunt Spiritum Dei.

Perge igitur, et ego ero in ore tuo: doceboque te quid loquaris. At ille: Obsecro, inquit, Domine, mitte quem missurus es. *Exod.* 4. 12. *Vide et Matth.* 10. 20.

Spiritus Domini locutus est per me, et sermo ejus per linguam meam. 2. *Reg.* 23. 2.

Adhuc me loquente in oratione, ecce vir Gabriel, quem videram in visione a principio, cito volans tetigit me in tempore sacrificii vespertini: et docuit me, et locutus est mihi, dixitque: Daniel, nunc egressus sum, ut docerem te, et intelligeres, etc. *Dan.* 9. 21.

Nunquid non sunt verba, quae locutus est Dominus in manu Prophetarum priorum, cum adhuc Jerusalem habitaretur? *Zach.* 7. 7. Et factum est verbum Domini ad Zacariam dicens: Hæc ait Dominus exercituum, dicens: Judicium verum judicate, et misericordiam, et miserationes facite: unusquisque cum fratre suo. *v.* 8.

Non enim vos estis, qui loquimini, sed Spiritus Patris vestri, qui loquitur in vobis. *Matth.* 10. 20.

Et cum duxerint vos tradentes, nolite praecogitare quid loquamini: sed quod datum vobis fuerit in illa hora, id loquimini: non enim vos estis loquentes, sed Spiritus Sanctus. *Marc.* 13.11. *Vide et Luc.* 12. 12. *c.* 21. 15.

Et ego rogabo Patrem, et alium Paraclitum dabit vobis, ut maneat vobiscum in aeternum: Spiritum veritatis, quem mundus non potest accipere, etc. *Joan.* 14. 16.

Et repleti sunt omnes (*Apostoli*) Spiritu Sancto, et coeperunt loqui variis linguis, prout Spiritus Sanctus dabat eloqui illis. *Actor.* 2. 4.

Et cum orassent, motus est locus, in quo erant congregati: et repleti sunt omnes Spiritu Sancto, et loquebantur verbum Dei cum fiducia. *Ibid.* 4. 31.

Et abiit Ananias, et introivit in domum: et imponens ei manus, dixit: Saul frater, Do-

minus misit me Jesus, qui apparuit tibi in via, qua veniebas, ut videas, et implearis Spiritu Sancto. *Ibid.* 9. 17. *Vide et* 2. *Cor.* 13. 3.

Et cum imposuisset illis manus Paulus, venit Spiritus Sanctus super eos, et loquebantur linguis, et prophetabant. *Ibid.* 19. 6.

Nos autem non spiritum hujus mundi accepimus, sed Spiritum, qui ex Deo est, ut sciamus, quae a Deo donata sunt nobis, etc. 1. *Cor.* 2. 12.

Itaque qui haec spernit, non hominem spernit, sed Deum: qui etiam dedit Spiritum suum Sanctum in nobis, etc. 1. *Thess.* 4. 8.

Non enim voluntate humana allata est aliquando prophetia: sed Spiritu Sancto inspirati, locuti sunt sancti Dei homines. 2. *Petr.* 1. 21. *Vide et* 2. *Corinth.* 3. 16. *et* 1. *Petr.* 1. 11.

Apostolis contulit Christus potestatem Ordinis.

Coenantibus autem eis, accepit Jesus panem, et benedixit, ac fregit, deditque discipulis suis, et ait: Accipite et comedite: hoc est corpus meum: et accipiens calicem gratias egit, et dedit illis dicens: Bibite ex hoc omnes. Hic est enim sanguis meus novi testamenti, qui pro multis effundetur in remissionem peccatorum. *Matth.* 26. 26.

Et accepto pane, gratias egit, et dedit eis, dicens: Hoc est corpus meum, quod pro vobis datur: hoc facite in meam commemorationem. *Luc.* 22. 19. *Item Marc.* 14. 22.

Dominus Jesus, in qua nocte tradebatur, accepit panem, et gratias agens, fregit et dixit: Accipite et manducate: Hoc est corpus meum, quod pro vobis tradetur: hoc facite in meam commemorationem. 1. *Cor.* 11. 23.

Apostolis contulit potestatem jurisdictionis in foro interiori.

Accipite Spiritum Sanctum: quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, et quorum retinueritis, retenta sunt. *Joan.* 20. 23. *Vide et Matth.* 18. 18.

Apostolis contulit potestatem jurisdictionis in foro exteriori. V. *Excommunicatio.*

Amen dico vobis, quaecumque alligaveritis super terram, erunt ligata, et in cœlo: et quæcumque solveritis super terram, erunt soluta et in coelo. *Matth.* 18. 18. *et Joan.* 20. 23. *Idem habetur.*

Apostoli eliguntur ex discipulis. Luc. 6. 13. *Mittuntur ad annuntiandum regnum Dei in Judaeam. Matth.* 10. 5. *Mittuntur in universum mundum. Matth.* 28. 19. *Marc.* 16. 15. *Actor.* 1. 8. *c.* 13. 46.

(*Vide Thesaurum Patrum*).

APPARITIONES DEI, ANGELORUM ET HOMINUM.

Apparuit Deus Adam ante peccatum: Adamo, Evae et serpenti post peccatum. Gen. c. 2. *et* 3.

Apparuit. Deus Cain, et monuit ipsum ante fratricidium; post hoc vero dure arguit eum. Ibid. c. 4.

Apparuit Deus Noe, et praecepit ipsi structuram Arcae, et alia cum ipso locutus. Ibid. c. 6. *et* 9. *Vide per totum Caput.*

Apparuit Deus Abraham, et dixit ad eum: Egredere de terra tua, etc. *Ibid. c.* 12.

Apparuit iterum Deus Abraham. Ibid. v. 7.

Factus est sermo Domini ad Abraham: *qui dedit ei praeceptum circumcisionis. Ibid. c.*15. *et* 17.

Apparuit autem ei (*Abraham*) Dominus in convalle Mambre, — cumque elevasset oculos, apparuerunt ei tres viri stantes ante eum. *Ibid. c.* 18. *v.* 1. *et* 2.

Apparuerunt Loth duo Angeli, sedentes in foribus civitatis. Ibid. 19. 1.

Venit autem Deus ad Abimelech per somnium nocte. *Ibid.* 20. 3.

Apparuit Angelus in deserto Agar et filio ejus Ibid. 21. 17.

Tentavit Deus Abraham, et dixit ad eum. — Tolle filium, etc. *Ibid. c.* 22. *v.* 1. *et* 2.

Apparuit Angelus de coelo, etc. Ibid. v. 15.

Apparuit Dominus Isaac, et ait: Ne descendas in Ægyptum. *Ibid.* 26. 2.

Apparuit Deus multoties Jacob. Ibid. c. 28. *Vide et Gen.* 31. 31.

Vidit Laban Deum in somnis sibi loquentem. Ibid. 31.

Mansit solus: et ecce vir luctabatur cum eo usque mane: qui cum videret, quod eum superare non posset, tetigit nervum femoris ejus, et statim emarcuit. *Ibid.* 32. 24.

Apparuitque ei (*Moysi*) Dominus in flamma ignis de medio rubi: et videbat quod rubus arderet, et non combureretur. *Exod.* 3. 2.

Apparitio Angeli ad Baalam. Num. 22. 21.

Cum autem esset Josue in agro urbis Jericho, levavit oculos, et vidit virum stantem contra se, evaginatum tenentem gladium, perrexitque ad eum, et ait: Noster es, an adversariorum? etc. *Josue* 5. 13.

Ascenditque Angelus Domini de Galgalis ad locum flentium. *Judic.* 2. 1.

Venit Angelus Domini, et apparuit Gedeoni. Ibid. c. 6.

Apparuit Angelus Domini uxori Manue. Ibid. c. 13. *Vide et v.* 20.

Addidit Dominus, ut appareret in Silo, quoniam revelatus fuerat Dominus Samueli in Silo. 1. *Reg.* 3. 20.

Apparuit autem Dominus Salomoni per somnium nocte. 3. *Reg*. 3. 5. *Vide et* 3. *Reg*. 9. 1. 2. *Item* 2. *Reg*. 11. 9.

Angelus Domini apparuit Eliae fugienti. Ibid. 19. 5. *Eidem etiam apparuit Deus. v*.11.

Et aperuit Dominus oculos pueri, et vidit: et ecce mons plenus equorum, et curruum igneorum. 4. *Reg*. 6. 17.

Multa leguntur de apparitione Angeli Raphaelis. In Lib. Tob.

Apparuit enim illis quidam eques, terribilem habens sessorem. 2. *Mach*. 3. 25.

Cum vehemens pugna esset inter Timotheum et Judam Machabaeum, apparuerunt adversariis de coelo viri quinque, etc. *Ibid*. 10. 29.

Ter legitur apparuisse Angelum Domini Joseph : semel cum esset Maria adhuc gravida deinde cum esset Salvator natus : et tertio in Ægypto : Matth. c. 1. *et* 2. *Vide et Marc*. 1. 10. *Joan*. 1. 32.

Apparuit Spiritus Sanctus in specie columbae super Christum baptisatum. Ibid. 3. 16. *Luc*. 3. 22.

Et ecce apparuerunt eis Moyses et Elias, etc. *Ibid*. 17. 3.

Et monumenta aperta sunt, et multa corpora sanctorum, qui dormierant, surrexerunt. Et exeuntes de monumentis venerunt in sanctam civitatem, et apparuerunt multis. *Ib*. 52. 52.

Et ecce Terrae motus factus est magnus: Angelus enim Domini descendit de coelo: et accedens revolvit lapidem, et sedebat super eum. *Ibid*. 28. 2. Et ecce Jesus occurrit illis, dicens: Avete. Illae autem accesserunt, et tenuerunt pedes ejus, et adoraverunt eum. *v*. 9.

Et vestimenta ejus facta sunt splendentia et candida nimis, velut nix; qualia fullo non potest super terram candida facere, etc. *Marc*. 9. 2.

Et introeuntes in monumentum, viderunt juvenem sedentem in dextris, coopertum stola candida et obstupuerunt. *Marc*. 16. 5. Surgens autem mane prima sabbati, apparuit primo Mariae Magdalenae, de qua ejecerat septem daemonia, etc. *v*. 9. *Item v*. 12. et 14.

Surgens Christus mane, apparuit primo Mariae Magdalenae. *Ibid*. 16. 9.

Et ecce duo viri loquebantur cum illo; erant autem Moyses et Elias, visi in majestate. *Luc*. 9. 30. 31.

Et factum est, dum mente consternatae essent de isto, ecce duo viri steterunt secus illas in veste fulgenti. *Ibid*. 24. 4. *Item v*. 15. *et* 16.

Christus apparet discipulis suis Emmaus euntibus : et tandem discipulis suis omnibus, et exprobravit eis incredulitatem eorum. Ibid. 24. *v*. 13. 36.

Et vidit duos Angelos in al-

bis sedentes, unum ad caput, et unum ad pedes, ubi positum fuerat corpus Jesu. *Joan.* 20. 12. Hæc cum dixisset, conversa est retrorsum, et vidit Jesum stantem : et non sciebat, quia Jesus est. *v.* 14. *Vide, etc.*21.1.

Cumque intuerentur in caelum euntem illum, ecce duo viri astiterunt juxta illos in vestibus albis. *Actor.* 1. 10.

Apparet Christus Saulo et Ananiae. Idem c. 9.

Cornelio apparet Angelus. Ibid. 10. 3. *ut et Petro. v.* 9.

Apparet Angelus Petro in carcere, et educit eum. Ibid.

Et visio per noctem Paulo ostensa est : vir Macedo quidam erat stans, et deprecans eum, et dicens : Transiens in Macedoniam, adjuva nos. *Ibid.* 16.9.

Dixit autem Dominus nocte per visionem Paulo : Noli timere, sed loquere, et ne taceas : propter quod ego sum tecum, et nemo apponetur tibi, ut noceat te. *Ibid.* 18. 9. *Vide et Actor. c.* 23. *et in Apocal. per totum.*

(*Vide Thesaurum Patrum*).

AQUA.

Aqua nominatur persecutio.

Non me demergat tempestas aquae, neque absorbeat me profundum, neque urgeat super me puteus os suum. *Psal.*68.16.

Emitte manum tuam de alto, eripe me, et libera me de aquis multis, de manu filiorum alienorum. *Psal.* 143. 7.

Qui dimittit aquam caput est jurgiorum : Et antequam patiatur contumeliam, judicium deserit. *Prov.* 17. 14.

Et descendit pluvia, et venerunt flumina, et flaverunt venti, et irruerunt in domum illam, et non cecidit : fundata enim erat super firmam petram. *Matth.* 7. 25.

Similis est homini aedificanti domum, qui fodit in altum, et posuit fundamentum super petram : inundatione autem facta, illisum est flumen domui illi, et non potuit eam movere : fundata enim erat super petram. *Luc.* 6. 48.

Et misit serpens ex ore suo post mulierem, aquam tamquam flumen, ut eam faceret trahi a flumine. *Apoc.* 12. 15.

Aqua nihil nocumenti affert electis Dei.

Et ingressi sunt filii Israel per medium sicci maris : erat enim aqua quasi murus, a dextra eorum, et laeva. *Exod.*14.

Qui convertit mare in aridam: in flumine pertransibunt pede : ibi laetabimur in ipso. *Ps.*65.6.

Cum transieris per aquas, tecum ero, et fulmina non operient te : cum ambulaveris in igne, non combureris, et flamma non ardebit in te. *Isa.*43.2.

Et ego dixi : Abjectus sum a conspectu oculorum tuorum: verumtamen rursus videbo templum sanctum tuum. *Jonae* 2. 5.

Aquæ assimilantur cognitio Dei, et dona Spiritus Sancti.

Non nocebunt, et non occident in universo monte sancto meo: quia repleta est terra scientia Domini., sicut aquae maris operientes. *Isa.* 11. 9.

Haurietis aquas in gaudio de fontibus Salvatoris. *Ibid.* 12. 3.

Tunc saliet sicut cervus claudus, et aperta erit lingua mutorum; quia scissae sunt in deserto aquae, et torrentes in solitudine. *Ibid.* 35. 6.

Glorificabit me bestia agri, dracones; et struthiones: quia dedi in deserto aquas, flumina in invio, ut darem potum populo meo, electo meo. *Ibid.* 43. 20.

Effundam enim aquas super sitientem, et fluenta super aridam, etc. *Ibid.* 44. 3.

Et omnis anima vivens, quae serpit, quocumque venerit torrens, vivet: et erunt pisces multi satis, postquam venerint illuc aquae istae, et sanabuntur, et vivent omnia, ad quae venerit torrens. *Ezech.* 47. 9.

Et erit in die illa: Exibunt aquae vivae de Jerusalem: medium earum ad mare orientale, et medium earum ad mare novissimum: in aestate et in hieme erunt. *Zach.* 14. 8.

Respondit Jesus, et dixit ei: Si scires domum Dei, et quis est, qui dicit tibi: Da mihi bibere: tu forsitan petisses ab eo, et dedisset tibi aquam vivam, *Joan.* 4. 10.

Qui credit in me, sicut dicit Scriptura (*Deut.* 18. 15.) flumina de ventre ejus fluent aquae vivae. *Ibid.* 7. 38.

AQUA BENEDICTA. *Vide* BENEDICTIO.

ARBITRIUM. *Vide* LIBERUM ARBITRIUM. ET THES. PATR.

ARBOR.

Arbor bona ex fructu probatur.

Non potest arbor bona malos fructus facere: neque arbor mala bonos fructus facere. *Matth.* 7. 38.

Aut facite arborem bonam, et fructum ejus bonum: aut facite arborem malam, et fructum ejus malum: siquidem ex fructu arbor agnoscitur. *Ibid.* 12. 33.

Non est enim arbor bona, quae facit fructus malos: neque arbor mala faciens fructum bonum. Unaquaeque enim arbor de fructu suo cognoscitur. Neque enim de spinis colligitur ficus: neque de rubo vindemiant uvam. *Luc.* 6. 43.

Arbor bona commendatur.

Et erit tanquam lignum, quod plantatum est secus decursus aquarum, quod fructum suum dabit in tempore suo: et folium ejus non defluet. *Psal.* 1. 3.

Ego autem sicut oliva fructifera in domo Dei. *Psal.* 51. 10.

Justus ut palma florebit: sicut cedrus Libani multiplicabitur. *Psal.* 91. 13. Plantati in

domo Domini, in atriis domus Dei nostri florebunt. *v.* 14.

Et erit quasi lignum, quod transplantatur super aquas, quod ad humorem mittit radices suas: et non timebit, cum venerit aestus. Et erit folium ejus viride, et in tempore siccitatis non erit solicitum, nec aliquando desinet facere fructum. *Jerem.* 17. 8.

Et super torrentem orietur in ripis ejus ex utraque parte omne lignum pomiferum: non defluet folium ex eo, et non deficiet fructus ejus. *Ezech.* 47. 12.

Omnis arbor bona bonos fructus facit: mala autem arbor malos fructus facit. *Matth.* 7. 17.

Arbor mala reprobatur.

Non te extollas in cogitatione animæ tuae velut taurus, ne forte elidatur virtus tua per stultitiam, et folia tua comedat, et fructus tuos perdat, et relinquaris velut lignum aridum in eremo. *Eccli.* 6. 2. 3.

Et scient omnia ligna regionis, quia ego Dominus humiliavi lignum sublime, et exaltavi lignum humile, et siccavi lignum viride, et frondere feci lignum aridum. Ego Dominus locutus sum, et feci. *Ezech.* 17. 25.

Jam enim securis ad radicem arborum posita est. Omnis ergo arbor, quae non facit fructum bonum, excidetur, et in ignem mittetur. *Matth.* 3. 10.

Mala arbor malos fructus facit. Omnis arbor quae non facit fructum bonum excidetur, et in ignem mittetur. *Ib.* 7. 17. 19.

Arborem fici habebat quidam plantatam in vinea sua, et venit quaerens fructum in illa, et non invenit. Dixit autem ad cultorem vineae: Ecce anni tres sunt, ex quo venio quaerens fructum in ficulnea hac, et non invenio. Succide ergo illam, utquid etiam terram occupat? At ille respondens, dicit illi: Domine, dimitte illam et hoc anno, usque dum fodiam circa illam, et mittam stercora: et siquidem fecerit fructum: sin autem, in futurum succides eam. *Luc.* 13. 6. 7. 8. 9.

(*Vide Thesaurum Patrum*).

ARCA NOE.

Fac tibi arcam de lignis laevigatis: mansiunculas in arca facies, et bitumine linies intrinsecus et extrinsecus: *Gen.* 6. 14.

Ingresso Noe cum suis in arcam, statim aqua omnium montium cacumina 150 *cubitis superavit, reliquaque animantia submersit. Ibid. c.* 7.

Imminutis paulatim aquis diluvii, post corvi ac columbae emissionem, Noe cum universis, qui in arca continebantur, egreditur, et altari exstructo, offert holocausta. Ibid. c. 8.

Propter quem, cum aqua deleret terram, sanavit iterum sapientia, per contemptibile lignum justum gubernans. *Sap.* 10. 4.

Sed et ab initio cum perirent superbi gigantes, spes orbis terrarum ad ratem confugiens, remisit saeculo semen nativitatis, quae manu tua erat gubernata. *Sap*. 14. 6. *Vide et Gen.* 6. 4. *c*. 7. 7.

Sicut enim erant in diebus ante diluvium comedentes, et bibentes, nubentes, et nuptui tradentes, usque ad eum diem, quo intravit Noe in arcam, et non cognoverunt, donec venit diluvium, et tulit omnes: ita erit et adventus Filii hominis. *Matth*. 24. 38. *Vide et Gen.* 7. 7.

Edebant et bibebant: uxores ducebant, et dabantur ad nuptias, usque in diem, qua intravit Noe in arcam: et venit diluvium, et perdidit omnes. Similiter sicut factum est in diebus Lot: edebant et bibebant: emebant, et vendebant: plantabant et aedificabant. Qua die autem exiit Lot a Sodomis, pluit ignem et sulphur de coelo, et omnes perdidit: secundum haec erit, qua die Filius hominis revelabitur. *Luc*. 17. 27. *et seq*.

Fide Noe, responso accepto de iis, quae, adhuc non videbantur, metuens aptavit arcam in salutem domus suae, per quam damnavit mundum: et justitiae, quae per fidem est, haeres est institutus. *Hebr*. 11. 7.

Qui increduli fuerant aliquando, quando exspectabant Dei patientiam in diebus Noe, cum fabricaretur arca: in qua pauci, id est, octo animae salvae factae sunt per aquam. 1. *Petr*. 3. 20.

Arca foederis Domino paratur.

Arcam de lignis Setim compingite, cujus longitudo habeat duos et semis cubitos: latitudo, cubitum et dimidium: altitudo, cubitum similiter ac semissem. Et deaurabis eam auro mundissimo intus et foris, faciesque supra coronam auream per circuitum, etc. *Exod*. 25. 10. 11. In qua pones testimonium quod dabo tibi. *v*. 21.

Assumitur in castra contra Philistaeos.

Cumque venisset arca foederis Domini in castra, vociferatus est omnis Israel clamore grandi, et personuit terra. 1. *Reg*. 4. 5. (*Capitur arca*). Et arca Dei capta est: duo quoque filii Heli mortui sunt, Ophni et Phinees. *v*. 11.

Arca quid in se continebat.

Et scribam in tabulis verba, quae fuerunt in his, quas ante confregisti, ponesque eas in arca. *Deut*. 10. 2.

Tollite librum istum, et ponite eum in latere arcæ foederis Domini Dei vestri, ut sit ibi contra te in testimonium. *Ibid*. 31. 26.

In arca autem non erat aliud, nisi duae tabulae lapideae, quas posuerat in ea Moyses in Horeb, quando pepigit Dominus foedus

cum filiis Israel, cum egrederentur de terra Ægypti. 3. *Reg.* 8. 9. *Vide* 2. *Paral.* 5. 10. *ubi idem verbatim habetur.*

Aureum habens thuribulum, et arcam testamenti circumtectam ex omni parte auro, in qua urna aurea habens manna, et virga Aaron, quae fronduerat, et tabulæ testamenti, etc. *Hebr.* 9. 4. (*Vide Thes. Patr.*)

ARIOLI. *Vide* ET INCANTATIONES.

ARMA SPIRITUALIA CONGRUA.

Justitia indutus sum, et vestivi me, sicut vestimento et diademate, judicio meo. *Job.* 29. 14.

Accipiet armaturam zelus illius, et armabit creaturam ad ultionem inimicorum. Induet pro thorace justitiam, et accipiet pro galea judicium certum. Sumet scutum inexpugnabile aequitatem. *Sap.* 5. 18.

Indutus est justitia ut lorica, et galea salutis in capite ejus. Indutus est vestimentis ultionis, et opertus est quasi pallio zeli. *Isa.* 59. 17.

Sed neque exhibeatis membra vestra arma iniquitatis peccato: sed exhibete vos Deo, tamquam ex mortuis viventes: et membra vestra arma justitiæ Deo. *Rom.* 6. 13.

Abjiciamus ergo opera tenebrarum, et induamur arma lucis: sicut in die honeste ambulemus. *Ibid.* 13. 12.

State ergo succincti lumbos vestros in veritate, et induti loricam justitiae, et calceati pedes in praeparatione Evangelii pacis: in omnibus sumentes scutum fidei, in quo possitis omnia tela nequissimi ignea extinguere: et galeam salutis assumite, et gladium spiritus, quod est verbum Dei. *Eph.* 6. 14.

Nos autem, qui diei sumus, sobrii simus, induti loricam fidei, et charitatis, et galeam spem salutis: quoniam non posuit nos Deus in iram, sed in acquisitionem salutis per Dominum nostrum Jesum Christum. 1. *Thes.* 5. 8.

Arma spiritualia sunt utilia.

Nam arma militiae nostrae non carnalia sunt, sed potentia Deo ad destructionem munitionum, consilia destruentes. Et omnem altitudinem extollentem se adversus scientiam Dei, et in captivitatem redigentes omnem intellectum in obsequium Christi. 2. *Cor.* 10. 4. 5.

De caetero, fratres, confortamini in Domino, et in potentia virtutis ejus. Induite vos armaturam Dei, ut possitis stare adversus insidias diaboli: quoniam non est nobis colluctatio adversus carnem et sanguinem, sed adversus principes, et potestates, adversus rectores mundi tenebrarum harum, contra spiritualia nequitiæ in coelestibus. *Ephes.* 6. 10. 11. 12. Propterea accipite armaturam Dei, ut possitis resistere in die malo, et in omnibus perfecti stare. *v.* 13.

Nam et qui certat in agone, non coronatur, nisi legitime certaverit. 2. *Tim*. 2. 5.

Bonum certamen certavi, cursum consummavi, fidem servavi. In reliquo reposita est mihi corona justitiæ, quam reddet mihi Dominus in illa die, justus judex: non solum autem mihi, sed et iis qui diligunt adventum ejus. *Ibid*. 4. 7.

ARROGANTIA. *Vide* ET GLORIA VANA.

Et ait Josue ad Achan: Fili mi, da gloriam Domino Deo Israel. *Jos*. 7. 19.

Regemque sæculorum exaltate in cordibus vestris. *Tob*. 13. 6.

Omnem arrogantem humilia. *Job* 40. 6.

Afferte Deo gloriam et honorem. *Psal*. 28. 2. Date gloriam laudi ejus. *Psal*. 65. 2.

Arrogantiam et superbiam — detestor. *Prov*. 8. 13.

Abominatio Domini est omnis arrogans. *Ibid*. 16. 5.

Noli extollere te in faciendo opere tuo. *Eccli*. 10. 29.

Quia Dies Domini exercituum super omnem superbum, et excelsum, et super omnem arrogantem: et humiliabitur. *Isa*. 2. 12.

Arrogantiam fortium humiliabo. *Ibid*. 13. 11.

Omnis caro foenum, et omnis gloria ejus quasi flos agri, etc. *Ibid*. 40. 6.

Gloriam meam alteri non dabo. *Ibid*. 42. 8.

Non glorietur sapiens in sapientia sua. *Jerem*. 9. 23. *Vide et* 1. *Cor*. 1. 31. 2. *Cor*. 10. 17.

Arrogantia tua decepit te, et superbia cordis tui. *Ib*. 49. 16.

Et respondebit arrogantia Israel in facie ejus. *Oseæ* 5. 5.

Visitabo super omnem, qui arroganter ingreditur super limen, in die illa. *Soph*. 1. 9.

Cum feceritis omnia, quae praecepta sunt vobis, dicite: Servi inutiles sumus: quod debuimus facere, fecimus. *Luc*. 17. 10.

Non potest homo accipere quidquam, nisi ei fuerit datum de caelo. *Joan*. 3. 27.

Quomodo vos potestis credere, qui gloriam ab invicem accipitis: et gloriam, quae a solo Deo est, non quaeritis. *Ib*. 5. 44.

Dilexerunt enim gloriam hominum magis, quam gloriam Dei. *Ibid*. 12. 43.

Quid autem habes, quod non accepisti? Si autem accepisti, quid gloriaris? etc. 1. *Cor*. 4. 7.

Non est bona gloriatio vestra. *Ibid*. 5. 6.

Nam si evangelizavero, non est mihi gloria. *Ibid*. 9. 16.

Qui autem gloriatur, in Domino glorietur: non enim qui seipsum commendat, ille probatus est. 2. *Cor*. 10. 17. *Item* 1. *Cor*. 1. 31.

Si gloriari oportet, non expedit quidem. *Ibid*. 12. 1.

Non efficiamur inanis gloriae cupidi. *Gal*. 5. 26.

Hoc non ex vobis; Dei enim donum est: non ex operibus, ut ne quis glorietur. *Ephes.* 2. 8.

Confestim autem percussit eum (*Herodem*) Angelus Domini, eo quod non dedisset honorem Deo; et consumptus a vermibus expiravit. *Act.* 12. 23.

Nolite itaque errare, fratres mei dilectissimi. Omne datum optimum, et omne donum perfectum desursum est, descendens a Patre luminum. *Jac.* 1. 16.

ARTIFEX.

Artifices, qui dies noctesque aliis occupantur, jubentur non immiscere se Ecclesiasticis rebus.

Qui tenet aratrum, et qui gloriatur in jaculo, stimulo boves agitat, et conversatur in operibus eorum: et enarratio ejus in filiis taurorum. Cor suum dabit ad versandos sulcos, et vigilia ejus in sagina vaccarum. Sic omnis faber, et architectus, qui noctem tanquam diem transigit, qui sculpit signacula sculptilia, et assiduitas ejus variat picturam: cor suum dabit in similitudinem picturae, et vigilia sua perficiet opus. Sic faber ferrarius sedens juxta incudem, et considerans opus ferri: vapor ignis uret carnes ejus, et in calore fornacis concertatur: vox mallei innovat aurem ejus. Et contra similitudinem vasis oculus ejus, etc. *Eccli.* 38. 26. *usque ad* 31. Omnes hi in manibus suis speraverunt, et unusquisque in arte sua sapiens est. Sine his omnibus non aedificatur civitas, et non inhabitabunt, nec inambulabunt, et in ecclesiam non transilient, super sellam judicis non sedebunt, et testamentum judicii non intelligent, neque palam facient disciplinam, et judicium, et in parabolis non invenientur: sed creaturam ævi confirmabunt: et deprecatio illorum in operatione artis, accommodantes animam suam, et conquirentes in lege Altissimi. *v.* 35. *usq. ad fin. V. Thes. Patr.*

ASPECTUS INCAUTUS.

Vide OCULORUM CUSTODIA.

ASPERITAS VESTIUM.

Indutus est cilicio, lugens filium suum multo tempore. *Gen.* 37. 34.

Dixit autem David ad Joab, et ad omnem populum, qui erat cum eo: Scindite vestimenta vestra, et accingimini saccis, et plangite ante exequias Abner. 2. *Reg.* 3. 31.

Ponamus itaque saccos in lumbis nostris. 3. *Reg.* 20. 31. Accinxerunt saccis lumbos suos *Servi Benadad.* *v.* 32.

Operuit (*Achab*) cilicio carnem suam. *Ib.* 21. 27.

Viditque omnis populus cilicium, quo vestitus erat ad carnem intrinsecus. 4. *Reg.* 6. *v.* 30.

Et induerunt se sacerdotes ciliciis. *Judith* 4. 9. Praecincti

ciliciis offerrebant sacrificium. v. 16.

Saccum consui super cutem meam, et operui cinere carnem meam. *Job.* 16. 16.

Ego autem cum mihi molesti essent, induebar cilicio. *Psal.* 34. 13.

Posui vestimentum meum cilicium. *Psal.* 68. 12.

Et erit — pro fascia pectorali cilicium. *Isa.* 3. 24.

Accingite vos ciliciis, plangite et ululate. *Jerem.* 4. 8.

Filia populi mei, accingere cilicio, et conspergere cinere. *Ibid.* 6. 26.

Plange, quasi virgo accincta sacco super virum pubertatis suae. *Joel.* 1. 8. Ingredimini, cubate in sacco, ministri Dei mei. v. 13.

Praedicaverunt jejunium, et vestiti sunt saccis. *Jonae* 3. 5. Et indutus est (*Rex*) sacco, et sedit in cinere. v. 6.

Mathathias et filii ejus operuerunt se ciliciis. 1. *Mach.* 2. 14.

Jejunaverunt (*Judas Machabaeus et sui*) *induerunt se ciliciis et cinere. Ibid.* 3. 47.

Ipse autem Joannes habebat vestimentum de pilis camelorum, etc. *Matth.* 3. 4.

Ecce qui mollibus vestiuntur, in domibus regum sunt. *Ibid.* 11. 8. Olim in cilicio, et cinere poenitentiam egissent. v. 21.

ASTROLOGIA.

Astrologia quaedam humana.

Fiant luminaria in firmamento coeli, et dividant diem ac noctem, et sint in signa, et tempora, et dies, et annos: ut luceant in firmamento coeli, et illuminent terram. *Gen.* 1. 14.

Cunctis diebus terræ, sementis et messis, frigus et aestus, aestas et hiems, nox et dies non requiescent. *Ibid.* 8. 22.

Ne forte elevatis oculis ad coelum, videas solem et lunam, et omnia astra caeli, et errore deceptus adores ea, et colas, quæ creavit Dominus Deus tuus in ministerium cunctis gentibus, quæ sub coelo sunt. *Deut.* 4. 19.

Qui fecit luminaria magna — solem in potestatem diei, — lunam, et stellas in potestatem noctis. *Psal.* 135. 7. et 8.

Quare dies diem superat, et iterum lux lucem, et annus annum a sole? A Domini scientia separati sunt, facto sole, et præceptum custodiente. *Per Dei sapientiam dividuntur. Eccli.* 33. 7.

Dicebat autem et ad turbas: Cum videritis nubem orientem ab occasu, statim dicitis: Nimbus venit; et ita fit. Et cum austrum flantem, dicitis: Quia aestus erit; et fit. *Luc.* 12. 54. *V. et Matt.* 16. 2.

Quaedam vana.

Ego sum Dominus, faciens omnia, extendens coelos solus, stabiliens terram, et nullus mecum: irrita faciens signa divinorum, et ariolos in furorem vertens. *Isa.* 44. 24.

Convertens sapientes retrorsum, et scientiam eorum stultam faciens. *Ibid.* 44. 25.

Defecisti in multitudine consiliorum tuorum. Stent, et salvent te augures coeli, qui contemplabantur sydera, et supputabant menses, ut ex eis annuntiarent ventura tibi: ecce facti sunt quasi stipula, ignis combussit eos. Non liberabunt animam suam de manu flammae. *Ibid.* 47. 13.

Juxta vias Gentium nolite discere, et a signis caeli nolite metuere, quae timent Gentes: quia leges populorum vanae sunt. *Jerem.* 10. 2.

ASTUTIA ET CALLIDITAS MALA.

Primum astutiae exemplum habemus in diabolo, qui non virum, sed mulierem in serpente, qui erat astutior cunctis animantibus, aggressus est et seduxit. Gen. c. 3. *Vide* 2. *Cor.* 11. 3.

Vide astutiam Laban, qui voluit seducere Jacob, primo in uxore, secundo in mercede. Ibid. c. 29. *et* 30.

Astutia Rachelis. Ibid. c. 31.

Nec agas quidquam callide— ut benedicat tibi Dominus Deus. *Deut.* 15. 10.

Astutia Gabaonitarum. Josue 9. 4.

Qui apprehendit sapientes in astutia eorum. *Job* 5. 13. Vide 1. *Cor.* 3. 19.

Simulatores et callidi provocant iram Dei. Ibid. 36. 13.

Ut detur parvulis astutia. *Prov.* 1. 4.

Intelligite, parvuli astutiam. *Ibid.* 8. 5.

Qui autem dissimulat injuriam, callidus est. *Ibid.* 12. 16.

Astutus omnia agit cum consilio. *Ibid.* 13. 16.

Astutus considerat gressus suos. *Ib.* 14. 15. *Vide et v.*18.

Stultus irridet disciplinam patris sui: qui autem custodit increpationes, astutior fiet. *Ib.* 15. 5.

Callidus vidit malum, et abscondit se. *Ibid.* 22. 3. *Vide et cap.* 27. 12.

Radix sapientiae cui revelata est? et astutias illius quis agnovit? *Eccli.* 1. 6.

Omnis astutus agnoscit sapientiam. *Ibid.* 18. 28.

Est vir astutus multorum eruditor, et animae suae inutilis est. *Ibid.* 37. 21.

Comprehendam sapientes in astutia eorum. 1. *Cor.* 3. 19. *Vide Job.* 5. 13.

Non ambulantes in astutia. 2. *Cor.* 4. 2.

Cum essem astutus, dolo vos cepi. 2. *Cor.* 12. 16.

AUDIENDUM VERBUM DEI.
Vide VERBUM DEI.

AVARITIA.

Provide autem de omni plebe viros potentes, et timentes Deum, in quibus sit veritas, et qui oderint avaritiam. *Exod.* 18. 21.

Responditque Achan Josue, et dixit ei: Vere ego peccavi Domino Deo Israel; et sic, et sic feci. Vidi enim inter spolia palliumcoccineum valdebonum, et ducentos siclos argenti, regulamque aureamquinquaginta siclorum; et concupiscens abstuli, et abscondi in terra contra medium tabernaculi mei, argentumque fossa humo operui. *Josue* 7. 20.

Et non ambulaverunt filii illius in viis ejus: sed declinaverunt post avaritiam, acceperuntque munera, et perverterunt judicium. 1. *Reg*. 8. 3.

De avaritia Giezi. 4. *Reg*. 5. 20. *usque ad finem*.

Melius estmodicumjusto, super divitias peccatorum multas. *Psal*. 36. 16. Mutuabitur peccator, et non solvet; justus autem miseretur, et tribuet. *v*.21.

Sic semitae omnis avari, animas possidentium rapiunt. *Prov*. 1. 19.

Qui confidit in divitiis suis, corruet:justi antem quasivirens folium germinabunt.*Ib*. 11.28.

Non inveniet fraudulentus lucrum: et substantia hominis erit auri pretium. *Ibid*. 12. 27.

Melius est parum cum timore Domini, quam thesauri magni et insatiabiles. *Ibid*. 15. 16. Conturbat domum suam, qui sectatur avaritiam: qui autem odit munera, vivet. *v*. 27.

Dux indigens prudentia, multos opprimet per calumniam: qui autem odit avaritiam, longi fient dies ejus. *Ibid*. 28. 16. Vir, qui festinat ditari, et aliis invidet, ignorat, quod egestas superveniet ei. *v*. 22.

Sanguisugae duae sunt filiae, dicentes: affer, affer. *Ib*. 30. 15.

Avarus non implebitur pecunia: et qui amat divitias, fructum non capiet ex eis: et hoc ergo vanitas. *Eccles*. 5. 9.

Unus est, et secundum non habet — et tamen laborare non cessat, nec satiantur oculi ejus divitiis. *Ib*. 4. 8. *Vid. et cap*.59.

Vae, qui conjugitis domum ad domum, et agrum agro copulatis, usque ad terminum loci: numquid habitabitis vos soli in medio terrae? *Isa*. 5. 8.

Qui projicit avaritiam — in excelsis habitabit. *Ib*. 33. 15.

Omnes in viam suam declinaverunt, unusquisque ad avaritiam suam, a summo usque ad novissimum. *Ibid*. 56. 11.

Propter iniquitatem avaritiae ejus iratus sum. *Ibid*. 57. 17. *Vide etiam Amos* 9. 1. *Marc*. 7. 22. *Actor*. 5. *de Anania et Saphira Actor*. 16. 29. *de Quaestuariis*. *Item c*. 19. 24. *de Demetrio*. *Item c*. 24. 26. *Rom*: 1. 29. 2. *Cor*. 9. 5. *Ephes*. 4. 19. 2. *Petr*. 2. *v*. 3. *et* 14.

A minore quippe usque ad majorem omnes avaritiae student: a Propheta usque ad Sacerdotem cuncti faciunt dolum. *Jerem*. 6. 13.

Propterea dabo mulieres eorum exteris, agros eorum hæredibus: quia a minimo usque

ad maximum omnes avaritiam sequuntur: a Propheta usque ad sacerdotem cuncti faciunt mendacium. *Ibid.* 8. 10.

Ecce complosi manus meas super avaritiam tuam, quam fecisti, et super sanguinem, qui effusus est in medio tui. *Ezech.* 22. 13.

Vae qui congregat avaritiam malum domui suae, ut sit in excelso nidus ejus, et liberari se putat de manu mali. *Habac.* 2. 9.

Menelaus autem propter eorum, qui in potentia erant, avaritiam, permanebat in potestate, crescens in malitia ad insidias civium. 2. *Mach.* 4. 50. et *Cap.* 10. 20.

Nolite thesaurizare vobis thesauros in terra, ubi aerugo, et tinea demolitur, et ubi fures effodiunt, et furantur, etc. *Matth.* 6. 19.

Quid vultis mihi dare? et ego eum vobis tradam. *Ibid.* 26. 15. *Vide Joan.* 12. 4.

Tunc videns Judas, qui eum tradidit, quod damnatus esset, poenitentia ductus, retulit triginta argenteos principibus Sacerdotum, et Senioribus, etc. et laqueo se suspendit. *Ibid.* 27. 3.

Quid enim proderit homini, si lucretur mundum totum, et detrimentum animae suae faciat? *Marc.* 8. 36.

Dixitque ad illos: Videte, et cavete ab omni avaritia, quia non in abundantia cujusquam vita ejus est ex his, quae possidet. *Luc.* 12. 15.

Vir autem quidam nomine Ananias, cum Saphira uxore sua, vendidit agrum, et fraudavit de pretio agri, conscia uxore sua: et afferens partem quamdam, ad pedes Apostolorum posuit, etc. *Actor.* 5. 1.

Petrus ait Simoni Mago: Pecunia tua tecum sit in perditionem, quoniam donum Dei existimasti pecunia possideri. *Ibid.* 8. 20.

Neque fures, neque avari, neque ebriosi, neque maledici, neque rapaces, regnum Dei possidebunt. 1. *Cor.* 6. 10.

Fornicatio autem, et omnis immunditia, aut avaritia, nec nominetur in vobis, sicut decet sanctos. *Ephes.* 5. 3.

Mortificate ergo membra vestra, quae sunt super terram: fornicationem, immunditiam, libidinem, concupiscentiam malam, et avaritiam, quae est simulacrorum servitus. *Coloss.* 3. 5.

Nam qui volunt divites fieri, incidunt in tentationem, et in laqueum diaboli, et desideria multa inutilia, et nociva, quae mergunt homines in interitum, et perditionem. Radix enim omnium malorum est cupiditas, etc. 1. *Tim.* 6. 9.

Oportet enim Episcopum sine crimine esse, sicut Dei dispensatorem: non superbum, non iracundum, non vinolentum, non percussorem, non turpis lucri cupidum. *Tit.* 1. 7.

Quos oportet redargui, qui

universas domos subvertunt, docentes quae non oportet, turpis lucri gratia. *v.* 11.

Sint mores sine avaritia, contenti praesentibus: ipse enim dixit: Non te deseram, neque derelinquam. *Hebr.* 13. 5. *Vide Jos.* 1. 5.

AVERSIO A DEO PERVERSITATE HUMANA PERAGITUR.

Dereliquit Deum factorem suum, et recessit a Deo salutari suo. *Deut.* 32.15. Deum, qui te genuit, dereliquisti, et oblitus es Domini creatoris tui. *v.* 18.

Quae est ista transgressio? cur reliquistis Dominum Deum Israel? *Jos.* 22. 16. Absit a nobis hoc scelus, ut recedamus a domino, et ejus vestigia relinquamus. *v.* 29.

Absit a nobis, ut relinquamus Dominum, et serviamus diis alienis. *Ibid.* 24. 16. Si dimiseritis Dominum, et servieritis diis alienis, convertet se, et affliget vos atque subvertet. *v.* 20.

Clamastis ad me, et erui vos de manu eorum: et tamen reliquistis me, et coluistis deos alienos. *Judic.* 10. 12.

Vos reliquistis me (*dicit Dominus*), et ego reliqui vos in manu Sesac. 2. *Paral.* 12. 5.

Longe a peccatoribus salus. *Psal.* 118. 155.

Et reliquit ducem pubertatis suæ, et pacti Dei sui oblita est. *Prov.* 2. 17.

Longe est Dominus ab impiis. *Ibid.* 15. 29.

Perversae enim cogitationes separant a Deo. *Sap.* 1.3.

Ingratus sensu derelinquet liberantem se. *Eccli.* 29. 22.

Vae vobis, viri impii, qui dereliquistis legem Domini altissimi. *Ibid.* 41.11.

Dereliquerunt Dominum, blasphemaverunt Sanctum Israel, abalienati sunt retrorsum. *Isa.* 1. 4. Filios enutrivi, et exaltavi, ipsi autem spreverunt me. *v.* 2.

Sed iniquitates vestræ diviserunt inter vos et Deum vestrum, et peccata vestra absconderunt faciem ejus a vobis, ne exaudiret. *Ibid.* 59. 2. Multiplicatae sunt enim iniquitates nostrae coram te, et peccata nostra responderunt nobis: quia scelera nostra nobiscum, et iniquitates nostras cognovimus: peccare et mentiri contra Dominum. Et aversi sumus, ne iremus post tergum Dei nostri, ut loqueremur calumniam, et transgressionem: concepimus, et locuti sumus de corde verba mendacii. — Et veritas, et aequitas non potuit ingredi. Et facta est veritas in oblivionem: Et qui recessit a malo, praedae patuit. *v.* 12. *usq. ad* 15.

Quid invenerunt patres vestri in me iniquitatis, quia elongaverunt a me, et ambulaverunt post vanitatem, et vani facti sunt? Ubi est Dominus? *Jerem.* 2. 5. 6. Duo enim mala fecit populus meus: Me dereliquerunt fontem aquae vivae,

et foderunt sibi cisternas, cisternas dissipatas, quae continere non valent aquas. *v*.13. Quid vultis mecum judicio contendere? omnes dereliquistis me, dicit Dominus. *v*. 29.

Omnes, qui te derelinquunt, confundentur: recedentes a te, in terra scribentur: quoniam dereliquerunt venam aquarum viventium Dominum. *Ib*.17.13.

Dereliquisti fontem sapientiae. *Baruch* 3. 12.

Peccavimus, enim et inique egimus, recedentes a te, et deliquimus in omnibus: et praecepta tua non audivimus, nec observavimus, nec fecimus, sicut praeceperas nobis, ut bene nobis esset. *Dan*. 3. 29.

Projecit Israel bonum, inimicus persequetur eum. *Oseœ* 8.3.

Et abierunt alius in villam suam, alius vero ad negotiationem suam. *Matth*. 22. 5.

Jam enim quædam conversae sunt retro Satanam. 1. *Tim*. 5.15.

Melius enim erat illis non cognoscere viam justitiae, quam post agnitionem retrorsum converti ab eo. 2. *Petr*. 2. 21.

Sed habeo adversum te, quod caritatem tuam primam reliquisti. *Apoc*. 2. 4.

AVIDITAS MULIERUM.
Vide MULIERUM AVIDITAS.

BABYLONICA CAPTIVITAS.

Praedicitur septuaginta annorum.

Disperdamque terram vestram, et stupebunt super ea inimici vestri, cum habitatores illius fuerint. Vos autem dispergam in gentes, et evaginabo post vos gladium, eritque terra vestra deserta, et civitates vestrae dirutae. *Levit*. 26. 32.

Testes invoco hodie coelum et terram, cito perituros vos esse de terra; quam transito Jordane possessuri estis: non habitabitis in ea longo tempore, sed delebit vos Dominus, atque disperget in omnes gentes, et remanebitis pauci in nationibus, ad quas vos ducturus est Dominus. *Deut*. 4. 26.

Ducet te Dominus, et regem tuum, quem constitueris super te, in gentem, quam ignoras tu, et patres tui: et servies ibi diis alienis, ligno, et lapidi, etc. *Ibid*. 28. 36. Adducet Dominus super te gentem de longinquo, et de extremis terrae finibus, in similitudinem aquilae volantis cum impetu, cujus linguam intelligere non possis. *v*. 49.

Ecce dies venient, et auferentur omnia, quae sunt in domo tua, et quae condiderunt patres tui, usque in diem hanc, in Babylonem: non remanebit quidquam, ait Dominus. 4. *Reg*. 20. 17.

Propterea captivus ductus est populus meus, quia non habuit scientiam: et nobiles ejus interierunt fame, et multitudo ejus siti exaruit. *Isa*. 5. 13.

Civitates Austri clausae sunt,

et non est qui aperiat : translata est omnis Juda transmigratione profecta. *Jerem.* 13. 19. Et disseminabo eos quasi stipulam , quae vento raptatur in deserto. *v.* 24.

Dixit Dominus : Ecce ego auferam de loco isto in oculis vestris , et in diebus vestris , vocem gaudii , et vocem laetitiae , vocem sponsi, et vocem sponsae. *Ibid.* 16. 9. *Vide et cap.* 25. 10.

Quia haec dicit Dominus : Ecce ego dabo te in pavorem, te et omnes amicos tuos : et corruent gladio inimicorum suorum , et oculi tui videbunt : et omnem Judam dabo in manum regis Babylonis : et traducet eos in Babylonem, et percutiet eos gladio. *Ibid.* 20. 4. Tu autem , Phassur , et omnes habitatores domus tuae ibitis in captivitatem : et in Babylonem venies , et ibi morieris: ibique sepelieris tu , et omnes amici tui, quibus prophetasti mendacium. *v.* 6.

Haec dicit Dominus : Ecce ego do coram vobis viam vitae et viam mortis. Qui habitaverit in urbe hac, morietur gladio , et fame , et peste , etc. *Ibid.* 21. 8. Posui enim faciem meam super civitatem hanc in malum, et non in bonum, ait Dominus: in manu regis Babylonis dabitur, et exuret eam igni *v.*10.

Propterea haec dicit Dominus exercituum: Pro eo , quod non audistis verba mea , ecce ego mittam , et assumam universas cognationes Aquilonis , ait Dominus, et Nabuchodonosor regem Babylonis servum meum: et adducam eos super terram istam , et super habitatores ejus , et super omnes nationes , quae in circuitu illius sunt : et interficiam eos ; et ponam eos in stuporem , et in sibilum , et in solitudines sempiternas. *Ibid.* 25. 8. Et erit universa terra haec in solitudinem et in stuporem: et servient omnes gentes istae regi Babylonis septuaginta annis. *v.*11.

Denuntiat Propheta totius terrae extremam et inevitabilem vastationem proxime imminere propter eorum scelera. Ezech. c. 7.

Ezechiel suis factis portendit futuram Jerusalem , et regis ipsius captivitatem , reliquis gladio , et fame , et peste in Jerusalem consumptis : ostendit etiam visionem Prophetarum non cassam futuram , nec in longum differendam. Ib. 12.

Propter hoc , causa vestri , Sion quasi ager arabitur, et Jerusalem quasi acervus lapidum erit , et mons templi in excelsa sylvarum. *Mich.* 3. 12.

Dole , et satage , filia Sion , quasi parturiens; quia nunc egredieris de civitate, et habitabis in regione, et venies usque ad Babylonem: ibi liberaberis , ibi redimet te Dominus de manu inimicorum tuorum. *Ib.* 4. 10.

Quia ecce ego suscitabo

Chaldaeos, gentem amaram, et velocem, ambulantem super latitudinem terrae, ut possideat tabernacula non sua. *Habac.* 1. 6.

Propter peccata, quae peccastis ante Deum, abducemini in Babyloniam captivi, a Nabuchodonosor rege Babyloniorum, etc. *Baruch* 6. 1.

Babylonica captivitas adimpletur.

Joakim triennio servit regi Babyloniae, deinde varios patitur latrunculos; quo mortuo, succedit filius Joakim, quem cum thesauris templi ac domus regiae, universoque robore habitatorum Jerusalem ducit Nabuchodonosor in Babylonem, suffecto in regem illius patruo Mathania, quem vocavit Sedeciam. 4. *Reg.* 24. *Vide et cap.* 25.

Adduxit enim super eos regem Chaldaeorum, et interfecit juvenes eorum gladio in domo sanctuarii sui: non est misertus adolescentis, et virginis, et senis, nec decrepiti quidem; sed omnes tradidit in manibus ejus, universaque vasa domus Domini, tam majora, quam minora, et thesauros templi, et regis, et principum transtulit in Babylonem. Incenderunt hostes domum Dei, destruxeruntque murum Jerusalem, universas turres combusserunt, et quidquid pretiosum fuerat, demoliti sunt. 2. *Parul.* 36. 17.

Post hunc autem ascendit Nabuchodonosor rex Babylonis, et alligans eum in aereo vinculo, perduxit in Babyloniam etc. *Esdr.* 1. 40.

Finis captivitatis promittitur et prophetatur. *

Et recordabor foederis mei, quod pepigi cum Jacob, Isaac, et Abraham: terrae quoque memor ero. *Levit.* 26. 42.

Ibique servietis diis, qui hominum manu fabricati sunt, ligno et lapidi, qui non vident, nec audient, nec comedunt, nec odorantur. Cumque quaesieris ibi Dominum Deum tuum, invenies eum: si tamen toto corde quaesieris, et tota tribulatione animae tuae. *Deut.* 4. 28.

Et reversus fueris ad eum, et obedieris ejus imperiis, sicut ego hodie praecipio tibi, cum filiis tuis, et in toto corde tuo, et in tota anima tua: reducet Dominus Deus tuus captivitatem tuam, ac miserebitur tui, et rursum congregabit te de cunctis populis, in quos te ante dispersit. *Ibid.* 30. 2.

Exaudi in coelo, et dimitte peccatum populi tui Israel, et reduces eos in terram, quam dedisti patribus eorum. 3. *Reg.* 8. 34.

Si superatus fuerit populus tuus Israel ab inimicis (peccabunt enim tibi), et conversi egerint poenitentiam: et obsecraverint nomen tuum, et fuerint deprecati in loco isto; tu

exaudies de cœlo, et propitiare peccato populi tui Israel, et reduc eos in terram, quam dedisti eis, et patribus eorum, etc. 2. *Paral.* 6. 24: *Vide et v.* 37. *usq. ad finem.*

Prope est ut veniat tempus ejus, et dies ejus non elongabuntur. Miserebitur enim Dominus Jacob, et eliget adhuc de Israel, et requiescere eos faciet super humum suam: adjungetur advena ad eos, et adhaerebit domui Jacob. *Isa.* 14. 1.

Consolamini, consolamini, popule meus, dicit Deus vester. Loquimini ad cor Jerusalem, et advocate eam: quoniam completa est malitia ejus, dimissa est iniquitas illius: suscepit de manu Domini duplicia pro omnibus peccatis suis. *Ibid.* 40. 1.

Egredimini de Babylone, fugite a Chaldaeis, in voce exultationis annuntiate: auditum facite hoc, et efferte illud usque ad extrema terrae. *Ibid.* 48. 20.

Et cum evulsero eos, convertar, et miserebor eorum: et reducam eos, virum ad haereditatem suam, et virum in terram suam. *Jerem.* 12. 15.

Sed, vivit Dominus, qui eduxit filios Israel de terra Aquilonis, et de Universis terris, ad quas ejeci eos: et reducam eos in terram suam, quam dedi patribus eorum. *Ibid.* 16. 15. *Vide c.* 24. 5.

Cumque impleti fuerint septuaginta anni, visitabo super regem Babylonis, et super gentem illam, dicit Dominus, iniquitatem eorum, et super terram Chaldaeorum: et ponam illam in solitudines sempiternas. *Ibid.* 25. 12.

Quia haec dicit Dominus: Cum coeperint impleri in Babylone septuaginta anni, visitabo eos: et suscitabo super vos verbum meum bonum, ut reducam vos ad locum istum. *Ibid.* 29. 10.

Tu ergo, ne timeas, serve meus Jacob, ait Dominus, neque paveas Israel: quia ecce ego salvabo te de terra longinqua, et semen tuum de terra captivitatis eorum. Et revertetur Jacob, et quiescet, et cunctis affluet bonis, et non erit quem formidet. *Ibid.* 30. 10.

In fletu venient, et in misericordia reducam eos: et adducam eos per torrentes aquarum in via recta, et non impingent in ea, quia factus sum Israel; pater, et Eprhaim primogenitus meus est, etc. *Ibid.* 31. 9.

Ecce ego congregabo eos de universis terris, ad quas ejeci eos in furore meo, et in ira mea, et in indignatione grandi: et reducam eos ad locum istum, et habitare eos faciam confidenter. *Ibid.* 32. 37.

Propterea loquere: Haec dicit Dominus Deus: Congregabo vos de populis, et adunabo de terris, in quibus dispersi

estis, daboque vobis humum Israel. Et ingredientur illuc, et auferent omnes offensiones, cunctasque abominationes ejus de illa. *Ezech.* 11. 17.

Anno uno regni ejus, ego Daniel intellexi in libris numerum annorum, de quo factus est sermo Domini ad Jeremiam Prophetam, ut complerentur desolationis Jerusalem septuaginta anni, *Dan.* 9. 2. Scito ergo, et animadverte: Ab exitu sermonis, ut iterum ædificetur Jerusalem, usque ad Christum ducem, hebdomades septem, et hebdomades sexaginta duae erunt: et rursum aedificabitur platea, et muri in angustia temporum. *v.* 25.

Ingressi itaque in Babylonem, eritis ibi annis plurimis, et temporibus longis, usque ad generationes septem: post hoc autem educam vos inde cum pace. *Baruch* 6. 2..

Liberatio adimpletur.

Cyrus, completis septuaginta captivitatis Babylonicae annis, divinitus inspiratus, redditis vasis templi Salomonis 5400, *captivitatem Israelitis relaxat, concedens templi reædificationem.* 1. *Esdr.* 1.

Numerus revertentium duce Zorobabel e captivitate Babylonica, in Jerusalem, ac donorum in reaedificationem templi oblatorum. Ibid. c. 2.

Suscitavit Dominus spiritum Cyri regis Persarum, et praedicavit in toto regno suo simul per scripturam, dicens: Haec dicit Cyrus rex Persarum: Me constituit regem orbi terrarum Dominus Israel, Dominus excelsus, et significavit mihi ædificare domum sibi in Jerusalem, quae est in Judaea. Si quis est ex genere vestro, Dominus ipsius ascendat cum eo in Jerusalem. 3. *Esdr.* 2. 2.

Babylonicae captivitatis causa.

Factum est enim, cum peccassent filii Israel Domino Deo suo, qui eduxerat eos de terra Ægypti, de manu Pharaonis regis Ægypti, coluerunt deos alienos. 4. *Reg.* 17. 7. Et ambulaverunt juxta ritum gentium, quas consumpserat Dominus in conspectu filiorum Israel, et regum Israel, quia similiter fecerant. *v.* 8. Et testificatus est Dominus in Israel, et in Juda per manum omnium Prophetarum, et Videntium, dicens: Revertimini a viis vestris pessimis, et custodite praecepta mea, et caeremonias, juxta omnem legem, quam præcepi patribus vestris, et sicut misi ad vos in manu servorum meorum Prophetarum. *v.* 13. Iratusque est Dominus vehementer Israeli, et abstulit eos a conspectu suo, et non remansit nisi tribus Juda tantummodo. *v.* 18. Sed nec ipse Juda custodivit mandata Domini Dei sui: verum ambulavit in erroribus Israel, quos operatus fuerat, etc. *v.* 19.

Prophetiae contra Babylonem.

Filia Babylonis misera: beatus qui retribuet tibi retributionem tuam, quam retribuisti nobis. *Psal.* 136. 8.

Ingens et truculenta Babyloniorum vastatio a Medis, praedicitur. Isa. 13.

Et tenebunt eos populi, et adducent eos in locum suum: et possidebit eos domus Israel super terram Domini in servos et ancillas: et erunt capientes eos, qui se ceperant, et subjicient exactores suos. *Ibid.* 14. 2. *Vide et v.* 4.

Cecidit, cecidit Babylon, et omnia sculptilia deorum ejus contrita sunt in terram, etc. *Ibid.* 21. 9.

Babylonis humiliatio ac contritio praedicitur, propter ipsius superbiam, arrogantiam, et crudelitatem in Judaeos suos captivos, et quia in maleficis, auguribus, atque incantatoribus spem posuit. Isa. 47.

Cumque impleti fuerint septuaginta anni, visitabo super regem Babylonis, et super gentem illam, dicit Dominus, iniquitatem eorum, et super terram Chaldaeorum, et ponam illam in solitudines sempiternas. *Jerem.* 25. 12. *Vide et c.* 51. 8.

Babylon, quae in captivitate affligit filios Israel, his in suam terram feliciter reductis, penitus vastabitur a regibus Aquilonis. Ibid. c. 50.

Acuite sagittas, implete pharetras: suscitavit Dominus spiritum regum Medorum: et contra Babylonem mens ejus est, ut perdat eam; quoniam ultio Domini est, ultio templi sui. *Ibid.* 51. 11.

Et alius Angelus secutus est dicens: Cecidit, cecidit Babylon illa magna, quae a vino iræ fornicationis suæ potavit omnes gentes. *Apoc.* 14. 8.

Et facta est civitas magna in tres partes: et civitates gentium ceciderunt: et Babylon magna venit in memoriam ante Deum, dare illi calicem vini indignationis irae ejus. *Ibid.* 16. 19. *Vide c.* 17. *et* 18.

BACCHANALIA.

Omnis quippe caro corruperat viam suam super terram. *Gen.* 6. 12. *Propter quod iratus Dominus diluvio cuncta delevit.*

Tenebrae Ægyptiae, quae per tres dies durarunt, imago sunt tenebrarum et caecitatis, qua homines laborant, tribus diebus antecineralibus. Exod. 10. 22.

Sedit populus circa vitulum aureum manducantes et ludentes etc. Ibid. 52. 6.

BAPTISMUS.

Baptismus a Christo praeceptus.

Euntes ergo docete omnes gentes, baptizantes eos in no-

mine Patris, et Filii, et Spiritus Sancti. *Matth.* 28. 19.

Qui crediderit, et baptizatus fuerit, salvus erit: qui vero non crediderit, condemnabitur. *Marc.* 16. 16.

Amen dico tibi: Nisi quis renatus fuerit ex aqua, et Spiritu Sancto, non potest introire in regnum Dei. *Joan.* 3. 5.

Baptismum docuerunt Apostoli et administrarunt.

Petrus vero ad illos: Poenitentiam (inquit) agite: et baptizetur unusquisque vestrum in nomine Jesu Christi, in remissionem peccatorum vestrorum: et accipietis donum Spiritus Sancti. *Actor.* 2. 38. Qui ergo receperunt sermonem ejus, baptizati sunt: et appositae sunt in die illa animae circiter tria millia. *v.* 41.

Cum vero credidissent Philippo evangelizanti de regno Dei, in nomine Jesu Christi baptizantur viri ac mulieres. *Ibid.* 8. 12. Et jussit stare currum, et descenderunt uterque in aquam, Philippus et Eunuchus, et baptizavit eum. *v.* 38.

Et confestim ceciderunt ab oculis ejus tamquam squamae, et visum recepit, et surgens baptizatus est, etc. *Ibid.* 9. 18.

Nunquid aquam quis prohibere potest, ut non baptizentur hi, qui Spiritum Sanctum acceperunt, sicut et nos? *Ibid.* 10. 47.

Cum autem baptizata esset (*Lydia*) et domus ejus, deprecata est, dicens: Si judicastis me fidelem Domino esse, introite in domum meam, et manete. Et coegit nos. *Ibid.* 16. 15. *Vide et v.* 33. *Item c.* 19. 4.

Etnunc quid moraris? Exurge, et baptizare, et ablue peccata tua, invocato nomine ipsius. *Ibid.* 22. 16.

An ingnoratis, quia quicumque baptizati sumus in Christo Jesu, in morte ipsius baptizati sumus? *Rom.* 6. 3.

Gratias ago Deo, quod neminem vestrum baptizavi, nisi Crispum, et Cajum. 1. *Cor.* 1. 14. *Vide Actor.* 18. 8.

Baptismus salvat, et est lavacrum regenerationis.

Quod et vos nunc similis formae salvos facit baptisma: non carnis depositio sordium, sed conscientiae bonae interrogatio in Deum per resurrectionem Jesu Christi. 1. *Petr.* 3. 21.

Non ex operibus justitiae, quae fecimus nos, sed secundum suam misericordiam salvos nos fecit per lavacrnm regenerationis, et renovationis Spiritus Sancti, quem effudit in nos abunde per Jesum Christum Salvatorem nostrum. *Tit.* 3. 5.

Baptismus tollit omnia peccata.

Masculus, cujus præputii caro circumcisa non fuerit, delebi-

tur anima illa de populo suo, quia pactum meum irritum fecit. *Gen.* 17. 14.

Effundam enim aquas super sitientem, et fluenta super aridam: effundam Spiritum meum super semen tuum, et benedictionem meam super stirpem tuam. *Isa.* 44. 3.

Et effundam super vos aquam mundam, et mundabimini ab omnibus inquinamentis vestris, et ab universis idolis vestris mundabo vos. *Ezech.* 36. 25.

In die illa erit fons patens domui David, et habitantibus Jerusalem, in ablutionem peccatoris, et menstruatae. *Zach.* 13. 1.

Fuit Joannes in deserto baptizans, et praedicans baptismum poenitentiae in remissionem peccatorum. *Marc.* 1. 4.

Qui crediderit, et baptizatus fuerit, salvus erit: qui vero non crediderit, condemnabitur. *Ib.* 16. 16.

Respondit Jesus: Amen, amen dico tibi: nisi quis renatus fuerit ex aqua, et Spiritu Sancto, non potest introire in regnum Dei. *Joan.* 3. 5. *Vide Ibid.* 1. 33.

Petrus vero ad illos: Poenitentiam (inquit) agite, et baptizetur unusquisque vestrum in nomine Jesu Christi in remissionem peccatorum. *Act.* 2. 38. *c.* 8. 12. 38. *c.* 16. 33: *c.* 18. 8.

An ignoratis, quia quicumque baptizati sumus in Christo Jesu, in morte ipsius baptizati sumus? Consepulti enim sumus cum illo per baptismum in mortem; ut quomodo Christus surrexit a mortuis per gloriam Patris, ita et nos in novitate vitae ambulemus. Si enim complantati facti sumus similitudini mortis ejus: simul et resurrectionis erimus. Hoc scientes, quia vetus homo noster simul crucifixus est, ut destruatur corpus peccati, et ultra non serviamus peccato. *Rom.* 6. 3. 4. 5. 6. *Vide Gal.* 3. 27.

Et haec quidem fuistis: sed abluti estis, sed sanctificati estis, sed justificati estis in nomine Domini nostri Jesu Christi, et in Spiritu Dei nostri. 1. *Cor.* 6. 11.

Ut illam (*Ecclesiam*) sanctificaret; mundans lavacro aquae in verbo vitae, ut exhiberet ipse sibi gloriosam Ecclesiam, non habentem maculam, aut rugam, aut aliquid hujusmodi, sed ut sit sancta et immaculata. *Ephes.* 5. 26.

Et vos cum mortui essetis in delictis, et praeputio carnis vestrae, convificavit cum illo, donans vobis omnia delicta: delens quod adversum nos erat chyrographum decreti, quod erat contrarium nobis, etc. *Coloss.* 2. 13.

Non ex operibus justitiæ, quæ fecimus nos, sed secundum suam misericordiam salvos nos fecit, per lavacrum regenerationis, et renovationis Spiritus

Sancti, quem effudit in nos abunde per Jesum Christum Salvatorem nostrum, ut justificati gratia ipsius, haeredes simus secundum spem vitae aeternae. *Tit.* 3. 5.

Accedamus cum vero corde — aspersi corda a conscientia mala, et abluti corpus aqua munda, etc. *Hebr.* 10. 22. *Vide* 1. *Petr.* 3. 22.

Baptismus non est iterandus.

Unus Dominus, una Fides, unum Baptisma. *Ephes.* 4. 5.

Impossibile est enim, eos qui semel sunt illuminati, gustaverunt etiam donum cæleste, et participes facti sunt Spiritus Sancti, gustaverunt nihilominus bonum Dei verbum, virtutesque saeculi venturi, et prolapsi sunt; rursus renovari ad poenitentiam, rursum crucifigentes sibi metipsis Filium Dei, et ostentui habentes. *Hebr.* 6. 4. 5. 6.

Voluntarie enim peccantibus nobis post acceptam notitiam veritatis, jam non relinquitur pro peccatis hostia, etc. *Ib.* 10. 26.

Masculus, cujus praeputii caro circumcisa non fuerit, delebitur anima illa de populo suo: quia pactum meum irritum fecit. *Gen.* 17. 14.

Et omnes mare transierunt, et omnes in Moyse baptizati sunt in nube, et in mari. 1. *Cor.* 10. 1. 2.

Baptismus Joannis.

Et baptizabantur ab eo (*a Joanne Baptista*) in Jordane, confitentes peccata sua. *Matth.* 3. 6. *Vide et v.* 11.

Baptismus Joannis unde erat? e coelo, an ex hominibus? At illi cogitabant inter se, dicentes: Si dixerimus e coelo, dicet nobis: Quare ergo non credidistis illi? etc. *Ibid.* 21. 25. *Vide Marc.* 11. 30.

Fuit Joannes in deserto baptizans, et praedicans baptismum poenitentiae in remissionem peccatorum. *Marc.* 1. 4. *Vide et v.* 8.

Et venit in omnem regionem Jordanis, praedicans baptismum pœnitentiæ in remissionem peccatorum. *Luc.* 3. 3. Respondit Joannes — Ego quidem aqua baptizo vos: veniet autem fortior me, cujus non sum dignus solvere corrigiam calceamentorum ejus. *v.* 16.

Et omnis populus audiens, et publicani justificaverunt Deum, baptizati baptismo Joannis. *Ib.* 7. 29.

Et interrogaverunt eum, et dixerunt ei: Quid ergo baptizas, si tu non es Christus, neque Elias, neque Propheta? Respondit Joannes, dicens eis: Ego baptizo in aqua, etc. *Joan.* 1. 25. 26. Et ego nesciebam eum: sed qui misit me baptizare in aqua, ille mihi dixit: Super quem videris Spiritum descendentem, et manentem super eum, hic est qui baptizat in Spiritu Sancto. *v.* 33.

Erat autem et Joannes ba-

ptizans in Ænnon juxta salim: quia aquæ multae erant illic, et veniebant, et baptizabantur. *Ibid.* 3. 23.

Quia Joannes quidem baptizavit aqua, vos autem baptizabimini Spiritu Sancto, non post multos hos dies. *Actor.* 1. 5.

Dixit autem Paulus: Joannes baptizavit baptismo poenitentiae populum, dicens: In eum, qui venturus esset post ipsum, ut crederent, hoc est, in Jesum. *Ibid.* 19. 4.

Baptismus poenitentiae praedicatur.

Fuit Joannes in deserto baptizans, et praedicans baptismum poenitentiæ in remissionem peccatorum. *Marc.* 1. 4. *Vide et Matth* 3. 1.

Et venit in omnem regionem Jordanis praedicans baptismum pœnitentiæ in remissionem peccatorum. *Luc.* 3. 3.

Petrus vero ad illos: Poenitentiam (inquit) agite, et baptizetur unusquisque vestrum in nomine Jesu Christi, in remissionem peccatorum vestrorum, et accipietis donum Spiritus Sancti. *Actor.* 2. 38.

Praedicante Joanne ante faciem adventus ejus, baptismum poenitentiae omni populo Israel. *Ib.* 13. 24.

Dixit autem Paulus: Joannes baptizavit baptismo poenitentiæ populum, dicens: In eum, etc. *Ibid.* 19. 4. *Vide et c.* 11. 16. *Item Rom.* 6. 3. *Coloss.* 2. 12.

Baptismi nomine significatur passio.

Respondens autem Jesus, dixit: Nescitis quid petatis. Potestis bibere calicem, quem ego bibiturus sum? Dicunt ei: Possumus. *Matth.* 20. 22.

Jesus autem ait eis: Nescitis quid petatis; Potestis bibere calicem, quem ego bibo? aut baptismo, quo ego baptizor, baptizari? At illi dixerunt ei: Possumus. *Marc.* 10. 38.

Baptismo autem habeo baptizari, et quomodo coarctor, usquedum perficiatur? *Luc.* 12. 50.

Baptismus in Spiritu Sancto, et igne.

Ego quidem baptizo vos in aqua in poenitentiam: qui autem post me venturus est, etc., ipse vos baptizabit in Spiritu Sancto et igni. *Matth.* 3. 11.

Ego baptizavi vos aqua, ille vero baptizabit vos Spiritu Sancto, *Marc.* 1. 8.

Respondit Joannes—Ego quidem aqua baptizo vos, etc., ipse vos baptizabit in Spiritu Sancto, et igni. *Luc.* 3. 16.

Et ego nesciebam eum: sed qui misit me, baptizare in aqua, etc. Hic est qui baptizat in Spiritu Sancto. *Joan.* 1, 33.

Quia Joannes quidem baptizavit aqua, vos autem baptizabimini Spiritu Sancto. *Actor.* 1.5. *Vide c.* 2. 4, *et c.* 11. 15.

Baptizandi sunt parvuli. Vide *et baptizatæ integræ domus.*

Masculus, cujus præputii caro

circumcisa non fuerit, delebitur anima illa de populo suo, quia pactum meum irritum fecit. *Gen*. 17. 4.

Cumque esset (*Moyses*) in itinere, in diversorio occurit ei Dominus, et volebat occidere eum. Tulit illico Sephora acutissimam petram, et circumcidit praeputium filii sui, tetigitque pedes ejus, et ait: Sponsus sanguinum,—ob circumcisionem. *Exod*. 4. 24. 25. 26.

Venite ad me omnes, qui laboratis, et onerati estis, et ego reficiam vos. *Matth*. 11. 28.

Sic non est voluntas ante Patrem vestrum, qui in coelis est, ut pereat unus de pusillis istis. *Ibid*. 18. 14.

Tunc oblati sunt ei parvuli, ut manus eis imponeret, et oraret: discipuli autem increpabant eos: Jesus vero ait eis: Sinite parvulos, et nolite eos prohibere ad me venire; talium est enim regnum coelorum. *Ib*.19. 13. *Et Marc*. 10. 14. *idem omnino habetur*.

Afferebant autem ad illum et infantes, ut eos tangeret, quod cum viderent discipuli, increpabant illos. Jesus autem convocans illos, dixit: Sinite pueros venire ad me, et nolite vetare eos: talium est enim regnum Dei. *Luc*. 18. 15.

Amen, amen dico tibi: Nisi quis renatus fuerit ex aqua et Spiritu Sancto, non potest, etc. *Joan*. 3. 5.

Vobis enim est repromissio, et filiis vestris, et omnibus, qui longe sunt, quoscumque advocaverit Dominus Deus noster. *Actor*. 2. 39.

Crispus autem Archisynagogus credidit Domino cum omni domo sua; et multi Corinthiorum audientes credebant, et baptizabantur. *Ib*. 18. 8. *Vide et cap*. 16. 15. *et v*. 33.

Baptizavi autem et Stephanae domum: caeterum nescio, si quem alium baptizaverim. 1. *Cor*. 1. 16.

Et sicut in Adam omnes moriuntur, ita et in Christo omnes vivificabuntur. *Ib*. 15. 22.

Baptizari, in Scripturis aliquando exprimitur et pro illuminari et renovari.

Impossibile est enim, eos, qui semel sunt illuminati gustaverunt etiam donum caeleste, et participes facti sunt Spiritus Sancti, gustaverunt nihilominus bonum Dei verbum, virtutesque saeculi venturi, et prolapsi sunt: rursus renovari ad poenitentiam, etc. *Hebr*. 6. 4.

Baptizatus est Christus, et descendit super baptizatum Spiritus Sanctus.

Baptizatus autem Jesus, confestim ascendit de aqua: et ecce aperti sunt ei coeli: et vidit Spiritum Dei descendentem sicut columbam, et venientem super se. *Matth*. 3. 16.

Et factum est: in diebus illis venit Jesus a Nazareth Galileæ,

et baptizatus est a Joanne in Jordane, etc. *Marc.* 1. 9.

Factum est autem, cum baptizaretur omnis populus, et Jesu baptizato, et orante, apertum est coelum, et descendit Spiritus Sanctus, etc. *Luc.* 3. 21. *Vide Joan.* 1. 33.

In Baptismo descendit Spiritus Sanctus.

Supra patet. Matth. 3. 16. Ego baptizavi vos aqua, ille vero vos baptizabit Spiritu Sancto. *Marc.* 1. 8. *Vide Luc.* 3. 21.

Et ego nesciebam eum; sed qui misit me, baptizare in aqua, ille mihi dixit: Super quem videris Spiritum descendentem, et manentem super eum, hic est, qui baptizat in Spiritu Sancto. *Joan.* 1. 33.

Baptizat Christus per Discipulos.

Post haec venit Jesus, et discipuli ejus in terram Judaeam: et illic demorabatur cum eis, et baptizabat. *Joan.* 3. 22.

Ut ergo cognovit Jesus, quia audierunt Pharisaei, quod Jesus plures discipulos facit, et baptizat, quam Joannes (quamquam Jesus non babtizaret, sed discipuli ejus), reliquit Judaeam, et iterum abiit in Galilæam. *Ibid.* 4. 1.

Baptizatœ integrœ domus.

Baptizavi — Stephanae domum. 1. *Cor.* 1. 16.

Cum baptizata esset (*Lydia*) et domus ejus. *Actor.* 16. 15. Baptizatus est ipse (*Custos carceris*), et omnis domus ejus continuo. *v.* 33. *Vide etiam c.* 18. 8.

Baptizati accipiunt Spiritum Sanctum.

Poenitentiam (inquit) agite, et baptizetur unusquisque vestrum in nomine Jesu Christi, in remissionem peccatorum vestrorum, et accipietis donum Spiritus Sancti. *Actor.* 2. 38.

His auditis, baptizati sunt in nomine Domini Jesu. Et cum imposuisset illis manus Paulus, venit Spiritus Sanctus super eos, et loquebantur linguis, et prophetabant. *Ibid.* 19. 5. 6.

Induunt Christum.

Quicumque enim in Christo baptizati estis, Christum induistis. *Galat.* 3. 27.

In morte Christi baptizantur.

An ignoratis, quia quicumque baptizati sumus in Christo Jesu, in morte ipsius baptizati sumus? *Rom.* 6. 3.

In unum corpus baptizantur.

Etenim in uno Spiritu omnes nos in unum corpus baptizati sumus, sive Judaei, sive Gentiles, sive servi, sive liberi: et omnes in uno Spiritu potati sumus. 1. *Cor.* 12. 13. Vos autem estis corpus Christi, et membra de membro. *v.* 27. (*Vide Thesaurum Patrum*).

BEATITUDO, SEU BEATORUM GAUDIUM, ET VITA AETERNA.

Fulgebunt justi, et tamquam scintillae in arundineto discurrent: judicabunt nationes, et dominabuntur populis, et regnabit Dominus illorum in perpetuum. *Sap*. 3. 7.

O quam pulchra est casta generatio cum claritate! immortalis est enim memoria illius, quoniam et apud Deum nota est, et apud homines. *Ibid.* 4. 1. Condemnat autem justus mortuus vivos impios, et juventus celerius consummata, longam vitam injusti. *v*. 16.

Et dicet in die illa: Ecce Deus noster iste, expectavimus eum, et salvabit nos: iste Dominus: sustinuimus eum, exultabimus, et laetabimur in salutari ejus. *Isa*. 25. 9.

Canticum erit vobis sicut nox santificatae solemnitatis, et laetitia cordis, sicut qui pergit cum tibia, ut intret in montem Domini ad Fortem Israel. *Ibid.* 30. 29.

Non esurient, neque sitient, et non percutiet eos aestus et sol, quia miserator eorum reget eos, et ad fontes aquarum potabit eos. *Ibid.* 49. 10. *Vide cap*. 60.

Tunc laetabitur virgo in choro, juvenes et senes simul: et convertam luctum eorum in gaudium, et consolabor eos, et laetificabo a dolore suo. *Jerem*. 31. 13.

Tu autem vade ad praefinitum, et requiesces: et stabis in sorte tua in finem dierum. *Dan*. 12. 13.

Tunc justi fulgebunt sicut sol in regno Patris eorum. *Matth*. 13. 43. *Vide et Dan*. 12. 3.

Amen dico vobis: quod vos, qui secuti estis me, in regeneratione, cum sederit Filius hominis in sede majestatis suae, sedebitis et vos super sedes duodecim, judicantes duodecim tribus Israel. *Ib*. 19. 28. *Vide et c*. 25. *per totum*.

Cum enim a mortuis resurrexerint, neque nubent, neque nubentur, sed sunt sicut Angeli in coelis. *Marc*. 12. 25.

Et ego dispono vobis, sicut disposuit mihi Pater meus regnum, ut edatis, et bibatis super mensam meam in regno meo: et sedeatis super thronos, judicantes duodecim tribus Israel. *Luc*. 22. 29.

Pater, quos dedisti mihi, volo, ut ubi sum ego, et illi sint mecum, ut videant claritatem meam, quam dedisti mihi: quia dilexisti me ante constitutionem mundi. *Joan*. 17. 24. *Vide et c*. 12. 26.

Quos autem praedestinavit, hos et vocavit: et quos vocavit, hos et justificavit, quos autem justificavit, illos et glorificavit. *Rom*. 8. 30.

Sed sicut scriptum est: Quod oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascen-

dit, quae praeparavit Deus iis, qui diligunt illum. 1. *Cor.* 2. 9. *Vide et Isa.* 64. 4.

In reliquo reposita est mihi corona justitiae, quam reddet mihi Dominus in illa die justus judex: non solum autem mihi, sed et iis, qui diligunt adventum ejus. 2. *Tim.* 4. 8.

(*Deus*) regeneravit nos in spem vivam — in haereditatem incorruptibilem, et incontaminatam, et immarcescibilem, conservatam in coelis in vobis. 1. *Petr.* 1. 3. Exultabitis laetitia inenarrabili et glorificata, etc. *v.* 8.

Et cum apparuerit princeps pastorum, percipietis immarcescibilem gloriae coronam. 1. *Petr.* 5. 4.

Beatus vir, qui suffert tentationem; quoniam, cum probatus fuerit, accipiet coronam, vitae, quam repromisit Deus diligentibus se. *Jacob* 1. 12.

Qui habet aurem, audiat, quid Spiritus dicat Ecclesiis: Vincenti dabo edere de ligno vitae, quod est in paradiso Dei mei, etc. *Apoc.* 2. 7. *et cap.* 3. *per totum.*

Post haec vidi turbam — amicti stolis albis, et palmae in manibus eorum. *Ibid.* 7. 9.

Ideo sunt ante thronum Dei, et serviunt ei die ac nocte in templo ejus: et qui sedet in throno habitabit super illos, etc. *Ibid. v.* 15.

Qui vicerit, possidebit haec, et ero illi Deus, et ille erit mihi filius. *Ibid.* 21. 7. *Vide et cap.* 22. *per totum. Item c.* 14. 1.

Beatitudo quomodo comparetur.

Calicem quidem meum bibetis: sedere autem ad dexteram meam, vel sinistram, non est meum dare vobis, sed quibus paratum est a Patre meo. *Matth.* 20. 23: *Item Marc.* 10. 40.

Tunc dicit rex his, qui a dextris ejus erunt: Venite, benedicti Patris mei, possidete paratum vobis regnum a constitutione mundi, etc. *Ib.* 25. 34.

Sic enim Deus dilexit mundum, ut Filium suum Unigenitum daret, ut omnis, qui credit in eum, non pereat, sed habeat vit m aeternam. *Joan.* 3. 16. Qui credit in Filium, habet vitam aeternam, etc. *v.* 36. *Vide et c.* 5. 24. *c.* 20. 29. *et Actor.* 16. 31.

Sed per gratiam Domini Jesu Christi credimus salvari, quemadmodum et illi. *Actor.* 15. 11. *Vid. et c.* 2. 21. *et Rom.* 1. 16.

Et cum essemus mortui peccatis, convivificavit nos in Christo (cujus gratia estis salvati), et conresuscitavit, et consedere fecit in coelestibus, in Christo Jesu. *Ephes.* 2. 5. *Vide et* 1. *Thess.* 5. 9.

Qui nos liberavit, et vocavit vocatione sua sancta, non secundum opera nostra, sed secundum propositum suum, et gratiam, quae data est nobis in

Christo Jesu ante tempora saecularia. 2. *Tim.* 1. 9.

Ut justificati gratia ipsius, haeredes simus secundum spem vitae aeternae. Tit. 3. 7. *Vide et v.* 5. (*Vid. Thes. Patrum*).

BELIS ET DRACONIS HISTORIA. DAN. 14. PER TOTUM.

BELLUM.

Bellum est poena peccati.

Quod si non audieritis me, nec feceritis omnia mandata mea, etc. ponam faciem meam contra vos, et corruetis coram hostibus vestris, et subjiciemini his, qui oderunt vos. *Lev.* 26. 14. *Vide totum Caput.*

Quod si nec sic volueritis recipere disciplinam, sed ambulaveritis ex adverso mihi : ego quoque contra vos adversus incedam, et percutiam vos septies propter peccata vestra. *Ib.* 26. 23.

Quod si audire nolueris vocem Domini Dei tui, ut custodias, et facias omnia mandata ejus, et cæremonias, quas ego praecipio tibi hodie ; venient super te omnes maledictiones istae, et apprehendent te. Maledictus eris in civitate, maledictus in agro: maledictum horreum tuum, et maledictae reliquiae tuae, etc. *Deut.* 28. 15. *Vide et v.* 36. *usq. ad finem.*

Iratusque Dominus contra Israel, tradidit eos in manus diripientium: qui ceperunt eos, et vendiderunt hostibus, qui habitabant per gyrum : nec potuerunt resistere adversariis suis. *Judic.* 2. 14. *Vide c.* 3. *et c.* 4.

Fecerunt autem filii Israel malum in conspectu Domini, qui tradidit illos in manu Madian septem annis, et oppressi sunt valde ab eis. *Ibid.* 6. 1.

Filii autem Israel peccatis veteribus jungentes nova, fecerunt malum in conspectu Domini, et servierunt idolis, etc. Contra qnos Dominus iratus, tradidit eos in manus Philisthiim, et filiorum Ammon. Afflictique sunt, et vehementer oppressi per annos decem et octo, omnes qui habitabant trans Jordanem in terra Amorrhaei, etc. *Ibid.* 10. 6. 7. 8.

Rursumque filii Israel fecerunt malum in conspectu Domini, qui tradidit eos in manus Philisthinorum quadraginta annis. *Ibid.* 13. 1.

Ideo iratus est furor Domini in populum suum, et extendit manum suam super eum, et percussit eum : et conturbati sunt montes, et facta sunt morticina eorum, quasi stercus in medio platearum. In his omnibus non est aversus furor ejus, sed adhuc manus ejus extenta. *Is.* 5. 25. *V. et Jer.* 5. 16.

O mucro Domini, usquequo non quiesces ? ingredere in vaginam tuam, refrigerare, et sile. Quomodo quiescet, cum Dominus praeceperit ei ? *Jerem.* 47. 6. 7.

Fugite, salvate animas ve-

stras, et eritis quasi mirycae in deserto. Pro eo enim quod habuisti fiduciam in munitionibus tuis, et in thesauris tuis, tu quoque capieris. *Ibid.* 48. 6. Et cessabit Moab esse populus, quoniam contra Dominum glcriatus est. *v.* 42. Quid gloriaris in vallibus? — Ecce ego inducam super te terrorem, ait Dominus Deus exercituum. *Ibid.* 49. 4. 5.

Arrogantia tua decepit te. — Cum exaltaveris quasi aquila nidum tuum, inde detraham te, dicit Dominus. *v.* 16.

Quomodo se quisque habere debeat in belli necessitate.

Patet in Abrahamo, quod in bello liceat insidias adhibere. Genes. **14.** *Vide etiam Josue* 8. *et* **10**. *Item historiam Gedeonis. Judic.* 6. *etc.*

Cumque levaret Moyses manus, vincebat Israel: sin autem paululum remisisset, superabat Amalec. *Exod.* 17. 11. *Vide et* 2. *Paralip.* 12. 6.

Venit autem Amalec, et pugnabat contra Israel in Raphidim. Dixitque Moyses ad Josue: Elige viros: et egressus, pugna contra Amalec; cras ego stabo in vertice collis, habens virgam Dei in manu mea. Fecit Josue, ut locutus erat Moyses, et pugnavit contra Amalec: Moyses autem, et Aaron, et Hur ascenderunt super verticem collis, etc. *Ibid.* 17. 8. 9. 10.

Habuit autem Asa in exercitu suo portantium scuta, et hastas de Juda trecenta millia. De Benjamin vero scutariorum et sagittariorum ducenta octoginta millia: omnes isti viri fortissimi. Egressus est autem contra eos Zara Æthiops cum exercitu suo, decies centena millia, et curribus trecentis: et venit usque Maresa. Porro Asa perrexit obviam ei, et instruxit aciem ad bellum in valle Sephata, quae est juxta Maresa, et invocavit Dominum Deum, et ait: Domine, non est apud te ulla distantia, utrum in paucis auxilieris, an in pluribus: adjuva nos, Domine Deus noster; in te enim, et in tuo nomine habentes fiduciam, venimus contra hanc multitudinem. Domine Deus noster tu es, non praevaleat contra te homo. Exterruit itaque Dominus Æthiopes coram Asa et Juda: fugeruntque Æthiopes. Et persecutus est eos Asa et populus qui cum eo erat, etc. 2. *Paral.* 14. 8. *usq. ad* 13. *Vide et Reg.* 14.6.

Josaphat impio Achab affinitate junctus, ascendit cum eo contra Ramoth Galaad, 400. pseudoprophetis victoriam promittentibus: Michaeas autem contrarium prophetans, incarceratur: sed Achab juxta Michaeae prophetiam in bello occiditur. 2. *Par. c.* 18.

Sennacherib Judam invadente, Ezechias populum hortatur

fidere in Deum, a quo ille minis, et blasphemiis nititur eum avertere. Oruntibus autem Ezechia et Isaia, Angelus dissipat exercitum Sennacherib, qui fugiens a filiis occiditur. Porro Ezechius nimia felicitate elatus, Deum offendit, cui impius filius Manasses succedit. Ibid. c. 32.

Judas Machabaeus dux eximius praedicatur, qui perambulans civitates Juda, trucidabat omnes impios: et occiso duce Apollonio, ejusque exercitu disperso, vicit cum paucis Syriae exercitum, una cum duce Serone. Iratus autem ob hoc rex Antiochus, profectus in Persidem, constituit Lysiam vice regem, dato belli in Judaeos apparatu, qui misit contra terram Juda Gorgium cum exercitu: Judas autem, et sui ad bellum se parant, maxime operibus poenitentiae, et oratione ad Deum. 1. *Mach.* 3.

Et ait Judas viris, qui secum erant (*adveniente Gorgia*): Ne timueritis multitudinem eorum, et impetum eorum ne formidetis: mementote, qualiter salvi facti sunt patres nostri in mari rubro, cum sequeretur eos Pharao cum exercitu multo: et nunc clamemus in coelum, et miserebitur nostri Dominus, etc. *Ibid.* 4. 8. 9. 10.

Judas Machabaeus, invocato Dei auxilio, post aliquot victorias, Nicanorem, qui certam sibi de Judaeis pollicebatur victoriam, suos primum ad constantiam adhortatus, profligavit interfectis de ejus exercitu, una cum Timotheo et Bacchide plus quam 29,000, *ita ut Nicanor solus effugiens, praedicaret, Judaeos Deum habere protectorem.* 2. *Mach.* 8.

Deus pugnat pro suis.

Et ait Moyses ad populum (*Pharaone Israelem persequente*) Nolite: timere: state, et videte magnalia Domini, quae facturus est hodie: Ægyptios enim, quos nunc videtis, nequaquam ultra videbitis usque in sempiternum. Dominus pugnabit pro vobis, et vos tacebitis. *Exod.* 14. 13.

Bellum contra Amalec, contra Amalecitas, et contra Madianitas, contra praeceptum Dei. Exod. 17. *Item Num.* 14. *Item Josue* 6. *Item* 7. *et* 8. *et* 10. *Vide et alibi, praecipue in Libris Machabaeorum.*

Nolite metuere, nec timeatis eos: Dominus Deus, qui ductor est vester, pro vobis ipse pugnabit, sicut fecit in Ægypto, cunctis videntibus. Et in solitudine (ipse vidisti) portavit te Dominus Deus tuus, ut solet homo gestare parvulum suum, in omni via, per quam ambulastis, donec veniretis ad locum istum. *Deut.* 1. 29. 30.

Ne timeas eos (*loquitur de Og rege Basan*): Dominus enim Deus vester pugnabit pro vobis. *Ibid.* 3. 22.

Dixit autem David ad Philisthaeum : Tu venis ad me cum gladio, et hasta, et clypeo : ego autem venio ad te in nomine Domini exercituum, Dei agminum Israel, quibus exprobrasti hodie, et dabit te Dominus in manu mea, et percutiam te, et auferam caput tuum a te, etc. 1. *Reg*. 17. 45.

Attendite, omnis Juda, et qui habitatis Jerusalem, et tu, rex Josaphat : Haec dicit Dominus vobis : Nolite timere, nec paveatis hanc multitudinem (*loquitur de Ammonitis, Moabitis ac Syriis contra Josaphat insurgentibus*) : non est enim vestra pugna, sed Dei, etc. 2. *Paral*. 20. 15.

Qui docet manus meas ad praelium, et posuisti ut arcum aereum brachia mea. *Psal*. 17. 35.

Benedictus Dominus Deus meus, qui docet manus meas ad praelium, et digitos meos ad bellum. *Psal*. 143. 1.

Si revertamini, et quiescatis, salvi eritis : in silentio et in spe erit fortitudo vestra : et noluistis : et dixistis : Nequaquam, sed ad equos fugiemus. *Isa*. 30. 15.

Bellandum armis quoque spiritualibus.

Abjiciamus ergo opera tenebrarum, et induamur arma lucis. *Rom*. 13. 12.

Nam arma militiæ nostræ non carnalia sunt, sed potentia Deo ad destructionem munitionum; consilia destruentes, et omnem altitudinem extollentem se adversus scientiam Dei, et in captivitatem redigentes omnem intellectum, etc. 2. *Cor*. 10.4.

Induite vos armaturam Dei, ut possitis stare adversus insidias diaboli : quoniam non est nobis colluctatio adversus carnem et sanguinem, sed adversus principes et potestates, adversus mundi rectores tenebrarum harum, contra spiritualia nequitiae in coelestibus : propterea accipite armaturam Dei, ut possitis resistere in die malo, et in omnibus perfecti stare, etc. *Ephes*. 6. 11.

Bellum fiat cum consilio et sapientia.

Si quando accesseris ad expugnandum civitatem, offeres ei primum pacem. *Deut*. 20.10.

Quando obsederis civitatem multo tempore, et munitionibus circumdederis, ut expugnes eam, non succides arbores, de quibus vesci potest, nec securibus debes per circuitum vastare regionem, quoniam lignum est, et non homo, nec potest bellantium contra te augere numerum. *v*. 19.

Gubernaculis tractanda sunt bella. *Prov*. 20. 18.

Vir sapiens fortis est, et vir doctus robustus, et validus : quia cum dispositione initur bellum : et erit salus ubi multa consilia sunt. *Ibid*. 24. 5.

Hanc quoque sub sole vidi sapientiam, et probavi maximam. Civitas parva, et pauci in ea viri. Venit contra eam Rex magnus, et vallavit eam, extruxitque munitiones per gyrum, et perfecta est obsidio. Inventusque est in ea vir pauper et sapiens, et liberavit urbem per sapientiam suam, et nullus deinceps recordatus est hominis illius pauperis. Et dicebam ego, meliorem esse sapientiam fortitudine. *Eccles.* 9. 13. *usque ad* 16. Melior est sapientia,qnam arma bellica.*v.*18.

Neminem concutiatis, neque calumniam faciatis: et contenti estote stipendiis vestris. *Luc.* 3. 14.

Bellum utiliter vitatur.

Quando egressus fueris adversus hostes tuos in pugnam, custodies te ab omni re mala. *Deut.* 23. 9.

Varius enim eventus est belli: nunc hunc, et nunc illum consumit gladius. 2.*Reg.*11.25.

Non litiges cum homine potente, ne forte incidas in manus illius. *Eccli.* 8. 1.

Abstine te a lite, et minues peccata. *Ibid.* 28. 10.

Esto consentiens adversario tuo cito, dum es in via cum eo. *Matth.* 5. 25. *Vide et Luc.* 12. 58.

Bellum quibus de causis susceperint olim fideles.

Quod cum audisset Abram, captum videlicet Lot fratrem suum, numeravit expeditos vernaculos suos, trecentos decem et octo, et persecutus est usque Dan, etc. *Gen.* 14. 14.

Ob hoc scelus (*scilicet uxoris Levitici viri raptae et mortuae*) *pugnantes reliquae tribus adversus Benjamin, semel atque iterum bello inferiores, tertioque committentes jussu Domini praelium, tribum illam, praeter sexcentos, qui in solitudinem fugerant, penitus deleverunt. Judic. c.* 20.

Quinque reges oppugnantes urbem Gabaon, immoto sole unius diei spatio vincuntur, et ex spelunca extracti suspenduntur pluresque aliae civitates exscinduntur. Josue c. 10.

Absente Davide, Amalecitae Siceleg incenderant, ablata præda. Quos David persequens occidit, recepta præda, quam singulis sociis ex aequo divisit, etiam iis qui ad sarcinas lassi remanserant. 1. *Reg. c.* 30.

(*Vide* Thesaurum Patrum).

BENEDICTIO.

Benedictio Dei in justos.

Et creavit Deus hominem ad imaginem suam, — benedixitque illis. *Gen.* 1. 27.

Benedixitque Deus Noe et filiis ejus. *Ibid.* 9. 1.

Dixit autem Deus ad Abram: Egredere de terra tua, — et benedicam tibi. *Ibid.* 12. 1.

Et benedicam ei (*Sarai*) et ex illa dabo tibi filium, cui bene-

dicturus sum. *Ib.* 17. 16. *Vide et v.* 20.

Per memetipsum juravi, dicit Dominus: quia fecisti hanc rem, et non pepercisti filio tuo unigenito propter me, benedicam tibi. *Ibid.* 22. 16.

Apparuit Isaac Dominus, et ait illi: Benedicam tibi: tibi enim et semini tuo dabo universas regiones has. *Ib.* 26. 3.

Et benedicentur in semine tuo omnes gentes terrae, eo quod obedierit Abraham voci meae: et custodierit præcepta et mandata mea, et caeremonias legesque servaverit. *Ibid.* 26. 4. 5. Benedicam tibi, et multiplicabo semen tuum, propter servum meum Abraham. *v.* 24.

Invocabuntque nomen meum super filios Israel, et ego benedicam eis. *Num.* 6. 27.

Benedixit Dominus autem Job in novissimis magis, quam principio ejus. Job. 42. 12.

Quoniam tu benedices justo. *Psal.* 5. 13.

Innocens manibus et mundo corde, qui non accepit in vano animam suam, — hic accipiet benedictionem a Domino. *Psal.* 23. 4. 3.

Benedictio Domini super caput justi; os autem impiorum operit iniquitas. *Prov.* 10. 6.

Qui vigilaverint ad illum invenient benedictionem. *Ecc.*32. 18.

Ascensurus in coelum Salvator, eduxit discipulos suos in Bethaniam, et elevatis manibus suis, benedixit eis. *Luc.* 24. 50.

Justos in finali benedicet Judicio.

Habitacula autem justorum benedicentur. *Prov.* 3. 33.

Benedictio Dei in mercedem justi festinat. *Eccli.* 11. 24.

Benedictio illius quasi fluvius inundavit. *Ibid.* 39. 27.

Tunc dicet Rex his, quia a dextris ejus erunt: Venite, benedicti Patris mei, possidete paratum vobis regnum a constitutione mundi. *Matt.* 25. 34.

Igitur qui ex fide sunt, benedicentur cum fideli Abraham. *Galat.* 3. 9.

Benedictus Deus et Pater Domini nostri Jesu Christi, qui benedixit nos in omni benedictione spirituali in coelestibus in Christo. *Ephes.* 1. 3.

Benedicere debet homo Deum.

Et benedictus Deus excelsus, quo protegente, bostes in manibus tuis sunt. *Genes.* 14. 20.

Qui sponte obtulistis de Israel animas vestras ad periculum, benedicite Domino. *Judic.* 5. 2.

Benedictus Dominus Deus hodie, qui dedit David filium sapientissimum. 3. *Reg.* 5. 7. *Vide* 3. *Reg.* 8. 15.

Benedictus Dominus Deus Israel ab aeterno usque in æternum, et dicat omnis populus: Amen. 1. *Paralip.* 16. 36. *Vide et* 1. *Esdr.* 7. 27. 2. *Esdr.* 8. 6. *c.* 9. 5. *Tob.* 3. 13. *c.* 8. 7. *c.*

12. 6. *Judith* 13. 24. *Psal.* 17. 47. *Dan.* 2. 20.

Et nunc in omni corde, et ore collaudate et benedicite nomen Domini. *Eccli.* 39. 41.

Benedic, anima mea, Domino, et omnia quae intra me sunt, nomini sancto ejus, anima mea benedic Domino, et noli oblivisci omnes retributiones ejus. *Psal.* 102. 1.

Et Zacharias repletus Spiritu Sancto prophetavit, dicens: Benedictus Dominus Deus Israel, etc. *Luc.* 1. 67. *Vide et Luc.* 2. 28. *c.* 24. 53. *Item* 2. *Cor.* 1. 3. *et* 1. *Petr.* 1. 3.

Humiliter.

Benedicite Deum coeli, et coram omnibus viventibus confitemini ei, quia fecit vobiscum misericordiam suam. *Tob.* 12. 6.

Dominus dedit, Dominus abstulit: sicut Domino placuit, ita factum est: sit Nomen Domini benedictum. *Job.* 1. 21.

Benedicta gloria Domini de loco suo. *Ezech.* 3. 12.

Perseveranter.

Omni tempore benedic Deum *Tob.* 4. 20.

Benedicam Dominum in omni tempore, semper laus ejus in ore meo. *Psal.* 33. 2.

Benedicentes Dominum, exaltate illum, quantum potestis: major enim est omni laude. Exaltantes eum replebimini virtute. Quis videbit eum, et enarrabit? et quis magnificabit eum, sicut est ab initio? *Eccli.* 43. 33.

Benedictio qua homo homini benedicit.

Benedixit ei (*Melchisedech*), et ait, Benedictus Abram Deo excelso, qui creavit coelum et terram, etc. *Gen.* 14. 19.

Jacob matris consilio benedicitur: loco Esau benedictionem accepit: ad cujus odium fugiendum monetur a matre, ut in Zaram ad Laban concedat. Ibid. c. 27. Cumque (*Esau*) ejulatu magno fleret, motus Isaac, dixit ad eum: In pinguedine terrae, et in rore coeli desuper erit benedictio tua. *v.* 39.

Deus autem omnipotens benedicat tibi, et crescere te faciat, atque multiplicet, ut sis in turbas populorum: et det tibi benedictiones Abrahae, et semini tuo post te: ut possideas terram peregrinationis tuae, quam pollicitus est avo tuo. *Ibid.* 28. 3. Vocavit itaque Isaac Jacob, et benedixit eum, etc. *v.* 1.

Post haec introduxit Joseph patrem suum ad regem — qui benedicens illi, etc. *Ibid.* 47. 7.

Benedixit Jacob filio suo Joseph, et postea etiam filiis ejus, et ait: Deus, in cujus conspectu ambulaverunt patres mei, — benedicat pueris istis — *Manasse et Ephraim. Postea etiam benedixit eis singulis benedictionibus propriis. Ibid. c.* 48. 15. *etc.* 49. 1.

Oves vestras et armenta assumite, ut petieratis (*ait Pharao Moysi et Aaron*), et abeuntes benedicite mihi. *Exod.* 12. 32.

* Quae postquam Moyses cuncta vidit completa, benedixit eis. *Ibid.* 39. 43.

Et extendens (*Aaron*) manus ad populum, benedixit ei: sicque completis hostiis pro peccato et holocaustis et pacificis, descendit. *Levit.* 9. 22.

Locutusque est Dominus ad Moysem, dicens: Loquere Aaron et filiis ejus: sic benedicetis filiis Israel, et dicetis eis: Benedicat tibi Dominus et custodiat te: ostendat Dominus faciem suam tibi, et misereatur tui: convertat Dominus vultum suum ad te, et det tibi pacem. *Num.* 6. 23.

Ad benedicendum adductus sum benedictionem prohibere non valeo. *Ibid.* 23. 20.

Qui benedixerit tibi, erit et ipse benedictus. *Num.* 24. 9.

Balaam tertio benedicit, et prospera vaticinatur de Israel et de Christo. Item de Amalecitis, Cinaeis, et Romanis. Ib.

Eo tempore separavit tribum Levi, ut portaret Arcam foederis Domini, et staret coram eo in ministerio, ac benediceret in nomine illius usque in praesentem diem. *Deut.* 10. 8.

Non pernoctabit apud te pignus (*pauperis*): sed statim reddes ei ante solis occasum, ut dormiens in vestimento suo, benedicat tibi. *Ib.* 24. 12.

Benedicit Moyses moriturus duodecim tribubus Israel. Ibid. c. 33.

Et primum quidem benedixit populo Israel: post haec legit omnia verba benedictionis et maledictionis, et cuncta, quae scripta erant in legis volumine. *Josue* 8. 33.

Cui Caleb: Quid habes, inquit? At illa (*illius filia Axa*) respondit: Da mihi benedictionem: terram australem et arentem dedisti mihi, junge et irriguam. *Ibid.* 15. 18.

Benedixitque eis Josue, et dimisit eos, *scilicet Rubenitas et Gaditas, et dimidiam tribum Manasse. Ibid.* 22. 6.

Benedicta inter mulieres Jahel uxor Haber Cinaei, et benedicatur in tabernaculo suo. *Judic.* 5. 24.

Reddat tibi Dominus pro opere tuo, et plenam mercedem recipias a Domino Deo Israel, ad quem venisti, et sub cujus confugisti alas. *Ruth* 2. 12. *Noemi videns Ruth nurum suam a Booz fuisse honoratam, dixit*: Benedictus sit a Domino, quoniam eamdem gratiam, quam praebuerat vivis, servavit et mortuis. *v.* 20.

Benedicta, inquit, es a Domino, filia; et priorem misericordiam posteriore superasti. *Ibid.* 3. 10.

Et benedixit Heli Elcanae et uxori ejus: dixitque ei: Reddat tibi Dominus semen de muliere hac pro foenore, quod

commodasti Domino. 1. *Reg.* 2. 20. *Vide et Josue* 14. 13.

Nuntiatum est David, quod viri Jabes Galaad sepelissent Saul, dixitque ad eos: Benedicti vos a Domino, qui fecistis misericordiam hanc cum domino vestro Saul, et sepelistis eum. 2. *Reg.* 2. 5. *Vide et* 2. *Reg.* 14. 22. *Item,* 3. *Reg.* 1. 47.

Cumque complesset (*David*) offerens holocausta et pacifica, benedixit populo in nomine Domini exercituum. 2. *Reg.* 6. 18.

Convertitque Rex (*Salomon*) faciem suam, et benedixit omni ecclesiae Israel, etc. 3. *Reg.* c. 8. 14. *Vide et* 2. *Par.* 6. 3.

Cumque complesset David, offerens holocausta et pacifica, benedixit populo in nomine Domini. 1. *Paral.* 16. 2.

Raguel cum lacrymis osculatus est Tobiam, et plorans supra collum ejus, dixit: Benedictio sit tibi, fili mi, quia boni et optimi viri filius es, *Tob.* 7. 6. Et apprehendens (*Raguel*) dextram filiae suae, dextrae Tobiæ tradidit, dicens: Deus Abraham, et Deus Isaac, et Deus Jacob vobiscum sit, et ipse conjungat vos, impleatque benedictionem suam in vobis. *v.* 15. *Vide et c.* 9. *v.* 9.

Porro Ozias Princeps populi Israel, dixit ad eam (*Judith*): Benedicta es tu, filia, a Domino Deo excelso, prae omnibus mulieribus super terram. *Judith* 13. 23.

Quae cum exisset (*Judith*) ad illnm (*Holofernem*), benedixerunt eam omnes, una voce dicentes: Tu gloria Jerusalem, tu laetitia Israel, etc. *Ibid.* 15. 10. *Vide et* 1. *Mach.* 2. 69.

Et non dixerunt, qui prætcribant: Benedictio Domini super vos: benediximus vobis in nomine Domini. *Psal.* 28. 8. *Vide et Psal.* 117. 26.

Benedictio patris firmat domos filiorum. *Eccli.* 3. 11.

Sic virgo Maria ob fidei munditiam, benedicta dicitur ab Angelo. Luc. 1. 28. Exclamavit voce magna (*Elisabeth*) et dixit: Benedicta tu inter mulieres, et benedictus fructus ventris tni. *v.* 42. Et beata, quae credidisti, quoniam perficientur ea, quae dicta sunt tibi a Domino. *v.* 45.

Et benedixit illis Simeon, et dixit ad Mariam matrem ejus, etc. *Ibid.* 2. 34.

Benedicite maledicentibus vobis, et orate pro calumniantibus vos. *Ib.* 6. 28.

Benedicite persequentibus vos; benedicite, et nolite maledicere. *Rom.* 12. 14.

Benedictio, qua creaturae Consecrantur, et sanctificantur.

Faciesque vestem sanctam Aaron fratri tuo in gloriam et decorem. *Exod.* 28. 2.

Et pones tiaram in capite ejus, et laminam sanctam super tiaram, et oleum unctionis fun-

des super caput ejus: atque hoc ritu consecrabitur. *Ibid.* 29. 6. Sanctificabisque et pectusculum consecratum, et armum, quem de ariete separasti. *v.* 27.

Pontifex, id est, sacerdos maximus inter fratres suos, super cujus caput fusum est unctionis oleum, et cujus manus in sacerdotio consecratae sunt, vestitusque est sanctis vestibus, etc. *Levit.* 21. 10.

Omne quod Domino consecratur, sive homo fuerit, sive animal, sive ager, non vendetur; nec redimi poterit, quidquid semel fuerit consecratum, sanctum sanctorum erit Domino. *Ibid.* 27. 28.

Assumetque aquam sanctam in vase fictili, et pauxillum terrae de pavimento tabernaculi mittet in eam. *Num.* 5. 17.

Urbem autem, et omnia, quæ erant in ea, succenderunt, absque auro et argento, et vasis aeneis, ac ferro, quae in aerarium Domini consecrarunt. *Josue* 6. 24.

Consecravi et vovi hoc argentum Domino, ut de manu mea suscipiat filius meus, et faciat sculptile atque conflatile, et nunc trado illud tibi. *Jud.* 17.3.

Sed et omnia vasa aurea, et argentea, et aenea consecravit David rex Domino, cum argento et auro, quod tulerat ex universis gentibus, tam de Idumæa, et Moab, et filiis Ammon, quam de Philisthiim et Amalec. 1. *Paral.* 18. 11.

Et sacra vasa Domini accepit Nabucodonosor *rex Babylonis*, et tulit et consecravit in templo suo in Babylonia. 3. *Esdr.* 1. 41.

Quia omnis creatura Dei bona est, et nihil rejiciendum, quod cum gratiarum actione percipitur: sanctificatur enim per verbum Dei, et orationem. 1. *Tim.* 4. 4. 5.

Tabernaculum enim factum est primum, in quo erant candelabra, et mensa, et propositio panum, quae dicitur sancta, etc. *Hebr.* 9. 2. *Hinc consecratio sacerdotum, vestium, altarium, templorum, cereorum, aquae lustralis, etc.*

(*Vide Thesaurum Patrum*).

BESTIAE.

Bestiæ et bruta animalia non sunt crudeliter tractanda.

Dixitque Jacob: nosti, Domine mi, quod parvulos habeam teneros, et oves, et boves fœtas mecum: quas si plus in ambulando fecero laborare, morientur una die cuncti greges. *Gen.* 33. 13.

Sex diebus operaberis: septimo die cessabis, ut requiescat bos et asinus tuus: et refrigeretur filius ancillae tuae et advena. *Exod.* 23.12. *Item Deut.* 5. 14.

Qui iratus vehementius caedebat fuste latera (*asinae ejus*), aperuitque Dominus os asinae, et locuta est: Quid feci tibi? cur percutis me? ecce jam tertio! etc. *Num.* 22. 27.

Non ligabis os bovis terentis in arca fruges tuas. *Deut.* 25. 4.

Novit justus jumentorum suorum animas: viscera autem impiorum crudelia. *Prov.* 12. 10.

Pecora tibi sunt? attende illis, et si sunt utilia, perseverent apud te. *Eccli.* 7. 24.

Fructus bonus eorum.

Diligenter agnosce vultum pecoris tui, tuosque greges considera. Non enim habebis jugiter potestatem. *Prov.* 27. 23. Agni (*sunt*) ad vestimentum tuum, et hœdi ad agri pretium: Sufficiat tibi lac caprarum in cibos tuos, et in necessaria domus tuae, et ad victum ancillis tuis. *v.* 26. 27.

BLASPHEMIA.

Non assumes nomen Domini Dei tui in vanum (*Quanto minus ad blasphemandum*)? *Exod.* 20. 7.

Educ blasphemum extra castra, et ponant omnes qui audierunt, manus suas super caput ejus, et lapidet eum populus universus. *Lev.* 24. 14. Qui blasphemaverit nomen Domini, morte moriatur. *v.* 16.

Si peccaverit vir in virum, placari ei potest Deus: si autem in Dominum peccaverit vir, quis orabit pro eo? 1. *Reg.* 2. 25.

Verumtamen quoniam blasphemare fecisti inimicos Domini, propter verbum hoc: filius, qui natus est tibi, morte morietur. 2. *Reg.* 12. 14.

Quia dixerunt Syri: Deus montium est Dominus, et non est Deus vallium; dabo omnem multitudinem hanc grandem in manu tua. 3. *Reg.* 20. 28.

Blasphemia Rabsacis Assyrii. Et prohibuit quidem Ezechias, ne populus imperitus responderet istis blasphemiis. 4. *Reg.* 18. 29.

Multum displicuerunt Deo blasphemiae, quas dixerunt servi Sennacherib; unde percussit Angelus Domini centum octoginta millia de exercitu ejus. Ib. cap. 19. *Vide et Isa.* 36. 4. *Item* 2. *Mach.* 10. 35. Cui exprobasti, et quem blasphemasti? contra quem exaltasti vocem tuam, et elevasti in excelsum oculos tuos? contra sanctum Israel. *Ibid.* 19. 22. Factum est igitur in nocte illa, venit Angelus Domini, et percussit in castris Assyriorum centum octoginta quinque millia. *v.* 35.

Indignatus Holofernes, eo quod Achior potentiam Dei coeli commendaverat, dixit ad eum: Quoniam prophetasti nobis, dicens: quod gens Israel defendatur a Deo suo: ut ostendam tibi quoniam non est Deus, nisi Nabuchodonosor: cum percusserimus eos omnes, sicut hominem unum. *Judith* 6. 2. 3.

Docuit enim iniquitas tua os tuum, et imitaris linguam blasphemantium: condemnabit te os tuum, et non ego. *Job.* 15. 5.

Ne desinas ab homine iniqui-

tatis : quia addit super peccata sua blasphemiam. *Ibid.* 34. 36.

Opprobria exprobantium tibi (*Pater*) ceciderunt super me. *Psal.* 68. 10.

Quousque irruitis in hominem ? (*Christum*) *blasphemando. Psal.* 61. 4.

Super dolorem vulnerum meorum addiderunt. *Psal:* 68. 27.

Vir multum jurans, implebitur iniquitate, et non discedet a domo illius plaga. *Eccli.* 23. 12.

Omnia enim, quae loquitur populus iste, conjuratio est (*ut videtur*). *Isa.* 8. 12.

Et jugiter tota die nomen meum blasphematur. *Ib.* 52. 5.

Facta est mihi hæreditas mea quasi leo in sylva : dedit contra me vocem, ideo odivi eam. *Jerem.* 12. 8.

Omnes maledicunt mihi (*dicit Dominus*). *Jerem.* 15. 10.

Numquid redditur pro bono (*Incarnationis et Passionis*) malum ? *Ibid.* 18. 20.

Et insurrexistis super me ore vestro, et derogastis adversum me verba vestra. *Ezech.*35.13.

Quia omnis fur, sicut ibi scriptum est judicabitur : et omnis jurans ex hoc similiter judicabitur. *Zach.* 5. 3.

Si affliget homo Deum, quia vos configitis me ? *Malach.* 3.8.

Ideo dico vobis : Omne peccatum, et blasphemia remittetur hominibus : Spiritus autem blasphemiae non remittetur. Et quicumque dixerit verbum contra Filium hominis, remittetur ei : qui autem dixerit contra Spiritum Sanctum, non remittetur ei, neque in hoc saeculo, neque in futuro. *Matth.* 12.31. 32.

Amen dico vobis, quoniam omnia dimittentur filiis hominum peccata et blasphemiae, quibus blasphemaverint. Qui autem blasphemaverit in Spiritum Sanctum, non habebit remissionem in æternum.*Marc.* 3. 28. 29.

Et omnis qui dicit verbum in Filium hominis, remittetur illi : ei autem, qui in Spiritum Sanctum blasphemaverit, non remittetur. *Luc.* 12. 10.

Nomen enim Dei per vos blasphematur inter Gentes. *Rom.* 2. 24.

Ideo notum vobis facio, quod nemo in Spiritu Dei loquens, dicit anathema Jesu. 1. *Cor.* 12. 3.

Nunc autem deponite et vos omnia : iram, indignationem, malitiam, blasphemiam, turpem sermonem de ore vestro. *Coloss.* 3. 8.

Rursum crucifigentes sibimetipsis Filium Dei, et ostentui habentes. *Hebr.* 6. 6.

Sit autem sermo vester: Est, est : Non, non (*non per Dominum aut alia membra sua*). *Jac.* 5. 12. *Vide et Matt.* 5. 34.

Cum Michael Archangelus cum diabolo disputans altercaretur de Moysi corpore, non est ausus judicium inferre bla-

sphemiae, sed dixit : Imperet tibi Dominus. *Judae* 9.

Et aperuit os suum in blasphemias ad Deum, blasphemare nomen ejus, et tabernaculum ejus, et eos, qui in coelo habitant. *Apoc.* 13. 6.

Et blasphemaverunt Deum coeli prae doloribus, et vulneribus suis, et non egerunt poenitentiam ex operibus suis. *Ib.* 16. 11. *Vide et v.* 9. *et* 21.

(*Vide Thesaurum Patrum*).

BONA OPERA.

Bona opera pietasque vera in Deum commendantur. Vide etiam infra, Opera.

Si ergo audieritis vocem meam, et custodieritis pactum meum ; eritis mihi in peculium de cunctis populis. *Exod.*19.5.

Custodiasque mandata Domini, et ceremonias ejus, quas ego hodie præcipio tibi, ut bene sit tibi. *Deut.* 10. 13. *Vide et Exod.* 23. 24. *Deut.* 5.6. *et* 11. *et* 16.

Facere misericordiam et judicium, magis placet Domino, quam victimae. *Prov.* 21. 3. *Vide et* 1. *Reg.* 15. 22.

Si volueritis, et audieritis me, bona terrae comedetis : quod si nolueritis, et me ad iracundiam provocaveritis, gladius devorabit vos, etc. *Isa.* 1. 19. 20. *Vide Psal.* 49. 41.

In praeceptis meis ambulaverit, et judicia mea custodierit, ut faciat veritatem, hic justus est : vita vivet, ait Dominus, etc. *Ezech.* 18. 9. *Vide Jos.* 22. 5.

Indicabo tibi, o homo, quid sit bonum, et quid Dominus requirat a te : utique facere judicium, et diligere misericordiam, et sollicitum ambulare cum Deo tuo. *Mich.* 6. 8.

Hæc ait Dominus exercituum, dicens : Judicium verum judicate, et misericordiam et miserationes facite, unusquisque cum fratre suo. *Zach.* 7. 9.

De Altissimo secundum datum ejus, et in bono oculo adinventionem facito manuum tuarum : quoniam Dominus retribuens est, et septies tantum reddet tibi. *Eccli.* 35. 12. 13.

Sic luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona, et glorificent Patrem vestrum, etc. *Matth.*5.16.

Non omnis, qui dicit mihi : Domine, Domine, intrabit in regnum cœlorum : sed qui facit voluntatem Patris mei, qui in coelis est, ipse intrabit in regnum coelorum. *Ibid.* 7.21.

Si autem vis ad vitam ingredi, serva mandata. *Ib.* 19. 17. Et omnis, qui reliquerit domum, vel fratres, aut sorores, aut patrem, aut matrem, aut uxorem, aut filios, aut agros, propter nomen meum, centuplum accipiet, et vitam aeternam possidebit. *v.*29. *Vide et Matth.* 7. 24.

Conventione autem facta cum operariis ex denario diurno, misit eos in vineam suam. —

Et dixit illis : Ite et vos in vineam meam, et quod justum fuerit, dabo vobis. *Ibid.* 20.2. 4. *Item* : Voca operarios, et redde illis mercedem. *v.* 8.

Quid autem vocatis me, Domine, Domine, et non facitis, quae dico? *Luc.* 6. 46. *Vide et Matth.* 7. 24.

Si quis mihi ministraverit, honorificabit eum Pater meus. *Joan.* 12. 26.

Qui habet mandata mea, et servat ea : ille est, qui diligit me. *Ibid.* 14. 21.

Vos amici mei estis, si feceritis, quae ego praecipio vobis, etc. *Ibid.* 15. 14.

Qui reddet Deus unicuique secundum opere ejus. Rom. 2. 6. Non enim auditores legis justi sunt apud Deum, sed factores legis justificabuntur. *v.* 13. Gloria autem, et honor, et pax omni operanti bonum. *v.* 10.

Ergo dum tempus habemus, operemur bonum. *Gal.* 6. 10.

Venit nox, quando nemo potest operari. *Joan.* 9. 4.

Ut ambuletis digne, Deo per omnia placentes, in omni opere bono fructificantes, et crescentes in scientia Dei. *Coloss.* 1. 10.

Non enim injustus Deus, ut obliviscatur operis vestri, (*laboris scilicet ex caritate suscepti*). *Hebr.* 6. 10.

Quid proderit, fratres mei, si fidem quis dicat se habere, opera autem non habeat? Numquid poterit fides salvare eum? *Fides enim per se, si non habet opera, mortua est : quemadmodum corpus sine anima mortuum est. Jacob* 2. 14. Vis autem scire, o homo inanis, quoniam fides sine operibus mortua est? Abraham pater noster nonne ex operibus justificatus est, offerens Isaac filium suum super altare? *v.* 20. 21.

Quapropter, fratres, magis satagite, ut per bona opera, certam vestram vocationem et electionem faciatis. 2. *Petr.* 1. 10.

Qui dicit se nosse eum (*Deum scilicet per fidem*), et mandata ejus non custodit; mendax est, et in hoc veritas non est. 1. *Joan.* 2. 4.

Qui autem servat verbum ejus, vere in hoc caritas Dei perfecta est. *Ibid.* 2. 5.

Opera enim illorum sequuntur illos. *Apoc.* 14. 13.

Et judicati sunt mortui ex his, quæ scripta erant in libris, secundum opera ipsorum. *Ib.* 20. 12.

Bonis operibus ex caritate factis debetur meritum.

Ego — merces tua magna nimis (*dixit Dominus Abrahae fideli*). *Genes.* 15. 1.

Retribuet mihi Dominus secundum justitiam meam : et secundum munditiam manuum mearum reddet mihi. Quia custodivi vias Domini, et non egi impie a Deo meo. 2. *Reg.*22.21.

De tribu Juda reperitur,

quod non tota deletur, quia in ea sunt inventa bona opera. 2. *Paral.* 12. 12.

Iram quidem Domini merebaris (*ait Jehu propheta*); sed bona opera inventa sunt in te. *Ibid.* 19. 2. et 3.

Et retribuet mihi Dominus secundum justitiam meam: et secundum puritatem manuum mearum in conspectu oculorum ejus. *Psal.* 17. 25.

Et tibi, Domine, misericordia: quia tu reddes unicuique juxta opera sua. *Psal.* 61. 13.

Inclinavi cor meum ad faciendas justificationes tuas — propter retributionem. *Ps.* 118. 112.

Juxta opera manum suarum retribuetur ei. *Prov.* 12. 14.

Justi — in perpetuum vivent, et apud Dominum est merces eorum. *Sap.* 5. 16.

Quodcumque facitis, ex animo operamini, sicut Domino, et non hominibus: scientes quod a Domino accipietis retributionem (*quae ob meritum dari solet*) haereditatis. *Coloss.* 3. 23.

Omnis misericordia faciet locum unicuique secundum meritum operum suorum. *Eccli.* 16. 15.

Gaudete, et exultate, quoniam merces vestra copiosa est in coelis. *Matth.* 5. 12.

Pater tuus, qui videt in abscondito, reddet tibi (*in propatulo*). *Ibid.* 6. 6.

Et quicumque potum dederit, — calicem aquae frigidae tantum in nomine discipuli: amen dico vobis, non perdet mercedem suam. *Ibid.* 10. 42.

Qui parce seminat, parce et metet. 2. *Cor.* 9. 6.

Ostendit Christus, quod in extremo judicio judicaturus sit secundum opera misericordiae: et his, qui opera misericordiae fecerunt, daturus est vitam aeternam. Matth. c. 25.

Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, et ex tota anima tua, et ex omnibus viribus tuis, et ex omni mente tua: et proximum tuum sicut te ipsum. *In his enim duobus praeceptis tota lex pendet, et Prophetae. Luc.* 10. 27.

Venit hora, in qua omnes, qui in monumentis sunt, audient vocem Filii Dei: et procedent, qui bona fecerunt, in resurrectionem vitae; qui vero mala egerunt, in resurrectionem judicii. *Joan.* 5. 28.

Mandatum novum do vobis: ut diligatis invicem, sicut dilexi vos, ut et vos diligatis invicem. In hoc cognoscent omnes, quia discipuli mei estis, etc. *Ibid.* 13. 34. 35.

Ego elegi vos, et posui vos, ut eatis, et fructum afferatis, et fructus vester maneat. *Ibid.* 15. 16.

Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum. *Rom.* 8. 28.

Nemini quidquam debeatis, nisi ut invicem diligatis: qui enim diligit proximum, legem implevit. *Ibid.* 13. 8.

Si linguis hominum loquar, et Angelorum, caritatem autem non habeam, factus sum velut aes sonans, aut cymbalum tinniens. Et si habuero prophetiam, et noverim mysteria omnia, et omnem scientiam: et si habuero omnem fidem, ita ut montes transferam, caritatem autem non habuero, nihil sum. Et si distribuero in cibos pauperum omnes facultates meas, et si tradidero corpus meum, ita ut ardeam, caritatem autem non habuero, nihil mihi prodest. 1. *Cor.* 13. 1. 2. 3.

Stabiles estote et immobiles, abundantes in opere Domini semper; scientes, quod labor vester non est inanis in Domino. *Ibid.* 15. 58.

Omnes enim nos manifestari oportet ante tribunal Christi, ut referat unusquisque propria corporis, prout gessit, sive bonum, sive malum. *Cor.* 5. 10.

Quæ enim seminaverit homo, hæc et metet: quoniam qui seminat in carne sua, de carne et metet corruptionem: qui autem seminat in spiritu, de spiritu metet vitam æternam. *Gal.* 6. 8.

Unusquisque quodcumque fecerit bonum, hoc recipiet a Domino, sive servus sit, sive liber. *Ephes.* 6. 8.

Non coronatur, nisi qui legitime certaverit. 2. *Tim.* 2. 5.

Bonum certamen certavi, cursum consummavi, fidem servavi: in reliquo reposita est mihi corona justitiae, quam reddet mihi Dominus in illa die, etc. *Ibid.* 4. 7. 8.

Beneficentiæ autem, et communionis nolite oblivisci: talibus enim hostiis promeretur Deus. *Hebr.* 13. 16.

Ecce venio cito, et merces mea mecum est, reddere unicuique secundum opera sua. *Apoc.* 22. 12.

Benefac justo, et invenies retributionem magnam; et si non ab ipso, certe a Domino. *Eccli.* 12. 2.

BONITAS ET BENIGNITAS DEI ERGA SUOS.

Dixitque Dominus ad eum (*Abraham*): Si invenero Sodomis, quinquaginta justos in medio civitatis, dimittam omni loco propter eos, etc. *Genes.* 18. 26.

Consolatur Dominus Israelitas per Moysen terrae Chanaan promissione, etc. Exod. c. 6.

Et percussit grando in omni terra Ægypti cuncta quae fuerunt in agris, ab homine usque ad jumentum: cunctamque herbam agri percussit grando, et omne lignum regionis confregit. Tantum in terra Gessen, ubi erant filii Israel, grando non cecidit. *Ibidem* 9. 26.

Apud omnes autem filios Israel non mutiet canis ab homine usque ad pecus: ut scia-

tis quanto miraculo dividat Dominus Ægyptios et Israel. *Ibid.* 11. 7.

Et faciens misericordiam in millia his, qui diligunt me, et custodiunt praecepta mea. *Ibid.* 20. 6.

Loquebatur autem Dominus ad Moysen facie ad faciem, sicut solet loqui homo ad amicum suum. *Ibid.* 33. 11.

Quo transeunte (*scilicet Moyse*) coram eo (*Domino scilicet*), ait: Dominator Domine Deus, misericors, et clemens, etc. *Ibid.* 34. 6.

Tolle virgam, et congrega populum, tu et Aaron frater tuus: et loquimini ad petram coram eis, et illa dabit aquas. Cumque eduxeris aquam de petra, bibet omnis multitudo et jumenta ejus. *Num.* 20. 8.

Cumque quaesieris ibi Dominum Deum tuum, invenies eum: si tamen toto corde quaesieris, et tota tribulatione animae tuae. *Deut.* 4. 29.

Et faciens misericordiam in multa millia diligentibus me, et custodientibus præcepta mea. *Ibid.* 5. 10.

Et scies quia Dominus Deus tuus, ipse est Deus fortis, et fidelis, custodiens pactum et misericordiam diligentibus se, et his, qui custodiunt praecepta ejus in mille generationes: et reddens odientibus se statim; ita ut disperdat eos, et ultra non differat, protinus eis restituens, quod merentur. *Ibid.* 7. 9. 10.

Recensentur varia Dei beneficia, multaque bona promittuntur servantibus ejus praecepta; mala autem non servantibus; hoc est benedictio, et maledictio. Ibid. c. 11.

Facit, (*Dominus*) judicium pupillo et viduae, amat peregrinum, et dat ei victum atque vestitum: et vos ergo amate peregrinos, quia et ipsi fuistis advenae in terra Ægypti. *Ibid.* 10. 18.

Multiplex promittitur servantibus legem benedictio, et transgredientibus maledictio. Ibid. c. 28.

Vera poenitentia Deum placat: praeceptum nobis datum, non longe a nobis separatur: proponitur bonum et malum, ut ultro bonum eligentes vivamus, et non pereamus malo adhaerentes. Ibid. c. 30.

Invenit eum in terra deserta, in loco horroris, et vastae solitudinis: circumduxit eum, et docuit: et custodivit quasi pupillam oculi sui. *Ibid.* 32. 10.

Cumque completi fuerint dies tui, et dormieris cum patribus tuis, suscitabo semen tuum post te, quod egredietur de utero tuo, et firmabo regnum ejus. 2. *Reg.* 7. 12.

Et dixit David ad Nathan: Peccavi Domino. Dixitque Nathan ad David: Dominus quoque transtulit peccatum tuum: non morieris. *Ibid.* 12. 13.

Omnes morimur, et quasi

aquae dilabimur in terram, quæ non revertuntur: nec vult Deus perire animam, sed retractat, cogitans ne penitus pereat qui abjectus est. *Ibid.* 14. 14.

Domine Deus Israel, non est similis tui Deus in coelo desuper, et super terram deorsum: qui custodis pactum et misericordiam servis tuis, qui ambulant coram te in toto corde suo. 3. *Reg.* 8. 23.

Ex praecepto Domini corvi deferebant panem et carnes Eliae: et postea Angelus Domini panem et aquam eidem ostendit. Ibid. c. 17. *et* 19. *Vide simile de Daniele in ejus Libro c.* 14.

Revertere, et dic Ezechiae duci populi mei: Haec dicit Dominus Deus David patris tui: Audivi orationem tuam, et vidi lacrymas tuas, et ecce sanavi te: die tertio ascendes templum Domini. 4. *Reg.* 20. 5.

Dominus bonus propitiabitur cunctis, qui in toto corde requirunt eum. 2. *Par.* 30. 9.

Et invenisti cor ejus (*Abraham*) fidele coram te: et percussisti cum eo fœdus, ut dares ei terram Chananaei, Hethaei, et Amorrhaei, et Pherezaei, et Jebusaei et Gergessæi, ut dares semini ejus: et implesti verba tua, quoniam justus es. 2. *Esdr.* 9. 8.

Sed misereris omnium, quia omnia potes, et dissimulas peccata hominum propter poenitentiam. *Sap.* 11. 24.

Quis enim permansit in mandatis ejus, et direlictus est? aut quis invocavit eum, et despexit illum? *Eccli.* 2. 12. *et cap.* 18. *misericordia Dei ostenditur.*

Dixi: confitebor adversum me injustitiam meam Domino: et tu remisisti impietatem peccati mei. *Psal.* 31. 5.

Justitia tua sicut montes Dei: judicia tua abyssus multa. Homines et jumenta salvabis, Domine: quemadmodum multiplicasti misericordiam tuam, Deus. *Psal.* 35. 7. 8.

Junior fui, etenim senui: et non vidi justum derelictum, nec semen ejus quaerens panem. *Psal.* 36. 25.

Quoniam tu, Domine, suavis, et mitis, et multae misericordiae omnibus invocantibus te. *Psal.* 85. 5. *Vide et Psal.* 102. *per totum*, *et* 135.

Miserator, et misericors Dominus: patiens, et multum misericors. *Psal.* 144. 8.

Propterea expectat Dominus, ut misereatur vestri: et ideo exaltabitur parcens vobis, quia Deus judicii Dominus: beati omnes, qui expectant eum. *Isa.* 30. 18.

Ad punctum in modico dereliqui te, et in miserationibus magnis congregabo te. *Ibid.* 54. 7.

Derelinquat impius viam suam, et vir iniquus cogitationes suas, et revertatur ad Dominum, et miserebitur ejus.

et ad Deum nostrum : quoniam multus est ad ignoscendnm. *Ibid*. 55. 7.

Et cum evulsero eos, convertar, et miserebor eorum : et reducam eos, virum ad haereditatem suam, et virum in terram suam. *Jer*. 12. 15.

Si poenitentiam egerit gens illa a malo suo, quod locutus sum adversus eam : agam et ego poenitentiam super malo, quod cogitavi, ut facerem ei. *Ibid*. 18. 8.

Et cum averterit se impius ab impietate sua, quam operatus est, et fecerit judicium, et justitiam : ipse animam suam vivificabit. *Ezech*. 18. 27. *Id. verbatim* 33. 14.

Exaudivit Dominus vocem Susannae, et quia per impudicos senes presbyteros injuste fuerat condemnata, per continentem puerum fuit justo judicio liberata. Dan. c. 13.

Et scindite corda vestra, et non vestimenta vestra, et convertimini ad Dominum Deum vestrum ; quia benignus, et misericors est, patiens et multae misericordiae, et praestabilis super malitia. *Joel* 2. 13.

Venite ad me omnes, qui laboratis, et onerati estis, et ego reficiam vos. *Matth*. 11. 28.

Et misericordia ejus a progenie in progenies timentibus eum. *Luc*. 1. 50.

Estote ergo misericordes, sicut et Pater vester coelestis misericors est. *Ibid*. 6. 36.

Amen dico tibi : hodie mecum eris in paradiso. *Ibid*. 23. 43.

Benedictus Deus, et Pater Domini nostri Jesu Christi, pater misericordiarum, et Deus totius consolationis. 2. *Cor*. 1. 3.

Deus autem, qui dives est in misericordia, propter nimiam caritatem suam, qua dilexit nos, etc. *Ephes*. 2. 4.

BONI LATENTES INTER MALOS.

Quamvis scriptum sit : Omnis caro corruperat viam suam : *tamen Domini dixit ad Noe :* Te vidi justum coram me in generatione hac. *Gen*. 7. 1.

Lot justus habitavit in medio Sodomorum. Ibid. 13. 12.

Joseph in Ægypto castam et fidelem vitam duxit. Ib. c. 39.

Samuel inter filios Heli pessimos ; sanctus et innocens fuit. 1. *Reg. c*. 2.

Sub Achab et Jezabel Elias omnes, se solo excepto, reputabat idololatras: sed dixit ei per responsum Dominus : Et derelinquam mihi in Israel septem millia virorum, quorum genua non sunt incurvata ante Baal. 3. *Reg*. 19. 18. *Vide de hoc etiam. Rom*. 11. 3. 4.

Tobias solus inter plurimos alios, probus et pius. Tob. 1. 5.

Mardochaeus erat in aula Assueri, ubi quasi omnes adorabant Aman superbissimum ; ipse vero Mardochaeus genua non flectebat. Esth. c. 3. *et* 5.

Sanctus Job Gentilis fuit, et de Esau dicitur descendisse; quem tamen constat fide et moribus mirabiliter claruisse. Et de se ipso dicebat: Frater fui draconum, et socius struthionum. *Job.* 2. 3. *et* 30. 29.

Dixit Dominus Ezechieli: Tu ergo, fili hominis, ne timeas eos, neque sermones eorum metuas: quoniam increduli et subversores sunt tecum, et cum scorpionibus habitas. *Ezech.* 2. 6. *Vide totum caput.*

Daniel et socii ejus habitaverunt cum Chaldaeis idololatris, qui eos ad idololatriam inducere, et a cultu veri Dei retrahere quidem laboraverunt; sed tamen boni persisterunt. Dan. c. 6. *et* 4.

Susanna fuit castissima in Babylone, ubi senes presbyteri erant impudici, et judices iniqui. Ibid. c. 13.

Videbatur tempore Antiochi Epiphanis, quod Judaei essent ferme omnes ad ritum Gentilium translati, sed inventi sunt Mathathias, et filii ejus, Eleazarus, et multi alii, qui in lege Dei valde stabiles fuerunt et firmi. In Libris Machabaeorum. Vide praecipue 2. *Mach. c.* 3.

Commendans Dominus fidem et devotionem Centurionis de Capharnaum, dixit: Non inveni tantam fidem in Israel. *Matth.* 8. 10.

Joseph ab Arimathaea occultus erat Discipulus Jesu: deposito tamen metu, audacter introivit ad Pilatum, et petiit corpus Jesu. *Marc.* 15. 42. *Vide et Matth.* 27. 57. *Luc.* 23. 50. *Joan.* 19. 38.

Nicodemus princeps Judaeorum venit ad Jesum nocte, et plane confitetur: Rabbi: scimus, quia a Deo venisti magister. *Joan.* 3. 2.

Vir autem quidam erat in Cæsarea, nomine Cornelius (*inter alios improbos*), religiosus, et timens Deum cum omni domo sua, faciens eleemoysinas multas plebi, et deprecans Deum semper. *Actor.* 10. 1.

BONORUM OPPRESSIO.
Vide OPPRESSIO BONORUM.

BONORUM SOCIETAS.
Vide SOCIETAS BONORUM.

CAECITAS.

Caecitas tum corporalis, tum spiritualis.

Et eos, qui foris erant, percusserunt caecitate, a minimo usque ad maximum, ita ut ostium invenire non possent. *Gen.* 19. 11.

Percutiat te Dominus amentia, et cæcitate ac furore mentis, et palpes in meridie, sicut palpare solet cæcus in tenebris, et non dirigas vias tuas. *Deut.* 28. 28. 29.

Hostes vero descenderunt ad eum: porro Eliseus oravit ad Dominum, dicens: Percute, obsecro, gentem hanc caecitate: percussitque eos Domi-

nus, ne viderent, juxta verbum Elisei. 4. *Reg.* 6. 18.

Vide, uti Tobias casu cæcus factus est. Tob. 2. 11.

Obscurentur oculi eorum, ne videant: et dorsum eorum semper incurva. *Psal.* 68. 24.

Dominus solvit compeditos, Dominus illuminat caecos. *Psal.* 145. 8.

Excaeca cor populi hujus, et aures ejus aggrava, et oculos ejus claude: ne forte videat oculis suis, et auribus suis audiat, et corde suo intelligat, et convertatur, et sanem eum. *Isa.* 6. 10. *Vide et Matth.* 13. 14. *Marc.* 4. 12. *Luc.* 8. 10. *Joan.* 12. 40. *Actor.* 28. 26. *Rom.* 11. 8. *et* 10.

Et audient in die illa surdi verba libri, et de tenebris et caligine oculi caecorum videbunt. *Ibid.* 29. 18.

Tunc aperientur oculi caecorum, et aures surdorum patebunt, etc. *Ibid.* 35. 5. *Vide et Matth.* 11. 5.

Ut aperires oculos cæcorum, et educeres de conclusione vinctum, de domo carceris sedentes in tenebris. *Isa.* 42. 7. Et ducam caecos in viam, quam nesciunt, et in semitis, quas ignoraverunt, ambulare eos faciam: ponam tenebras coram eis in lucem, et parva in recta: Haec verba feci eis, et non dereliqui eos. *v.* 16. Surdi, audite, et caeci intuemini ad videndum. *v.* 18.

Educ foras populum cæcum, et oculos habentem: surdum, et aures ei sunt. *Ibid.* 43. 8.

Speculatores ejus caeci omnes, nescierunt universi: canes multi non valentes latrare, videntes vana, dormientes, et amantes somnia. *Ibid.* 56. 10.

Palpavimus sicut caeci parietem, et quasi absque oculis attrectavimus: impegimus meridie, quasi in tenebris: in caliginosis, quasi mortui. *Ib.* 59. 10.

Haec cogitaverunt, et erraverunt: excaecavit enim illos malitia eorum. *Sap.* 2. 21.

Sinite illos: caeci sunt, et duces caecorum: caecus autem si cæco ducatum præstet, ambo in foveam cadunt. *Matt.* 15. 14.

Oculos habentes non videtis? et aures habentes non auditis? *Marc.* 8. 18.

Praedicare captivis remissionem, et cæcis visum, dimittere confractos in remissionem, prædicare annum Domini acceptum, et diem retributionis. *Luc.* 4. 19. *Vide et Joan.* 9. 1.

Et confestim eeciderunt ab oculis ejus tamquam squamae, et visum recepit, et surgens baptizatus est. *Act.* 9. 18. *V.* et *v.* 9.

Et nunc ecce manus Domini super te, et eris caecus, non videns solem usque ad tempus *Ibid.* 13. 11.

Quia cum cognovissent Deum, non sicut Deum glorificaverunt, aut gratias egerunt: sed evanuerunt in cogitationibus suis, et obscuratum est insipiens cor eorum. *Rom.* 1. 21.

In quibus Deus hujus saeculi excaecavit mentes infidelium, ut non fulgeat illis illuminatio Evangelii gloriae Christi, qui est imago Dei. 2. *Cor.* 4. 4.

Tenebris obscuratum habentes intellectum, alienati a vita Dei per ignorantiam, quae est in illis, propter cæcitatem cordis ipsorum. *Ephes.* 4.18. *Vide et Apoc.* 3. 17.

Qui *autem* odit fratrem *suum*, in tenebris est,—quia tenebrae obcaecaverunt oculos ejus. 1. *Joan.* 2. 11.

Cui enim non praesto sunt haec, caecus est, et manu tentans, oblivionem accipiens purgationis veterum suorum delictorum. 2. *Petr.* 1. 9.

(*Vide Thesaurum Patrum*.).

CAECI ILLUMINANTUR.

Quam (*albuginem*) apprehendes Tobias traxit ab oculis ejus, statimque visum recepit (*Pater ejus*). *Tob.* 11. 15.

Et aperti sunt oculi eorum (*duorum caecorum*): et comminatus est illis Jesus, dicens: Videte, ne quis sciat, etc. *Matth.* 9. 30.

Misertus autem eorum Jesus (*duorum caecorum*), tetigit oculos eorum, et confestim viderunt, st secuti snnt eum. *Ibid.* 20. 34.

Deinde iterum imposuit manus super oculos ejus (*caeci*): et coepit videre, et restitutus est, ita ut clare videret omnia. *Marc.* 8. 25.

Et veniunt Jericho: et proficiscente eo (*Jesu*) de Jericho, et discipulis ejus, et plurima multitudine, filius Timæi Bartimaeus caecus, sedebat juxta viam mendicans, etc. *Ibid.* 10. 46. Coepit clamare, et dicere: Jesu fili David miserere mei, etc. *v.* 47. Jesus autem ait illi: Vade, fides tua te salvum fecit: et confestim vidit, et sequebatur eum in via. *v.* 52. *Idem habetur.* Luc. 18. 35.

Me oportet operari opera ejus, qui misit me, donec dies est: venit nox, quando nemo potest operari. Quamdiu sum in mundo, lux sum mundi. Haec cum dixisset, expuit in terram, et fecit lutum ex sputo, et linivit lutum super oculos ejus (*caeci nati*). Et dixit ei: Vada, lava in natatoria Siloe, (quod interpretatur Missus): Abiit ergo, et lavit, et venit videns. *Joan.* 9. 4. 5. 6. 7.

Cerei. Vide *Infra cereorum et lampadum usus.*

CAEREMONIAE ECCLESIASTICAE, SEU CULTUS EXTERNUS.

Ædificavit autem Noe altare Domino: et tollens de cunctis pecoribus et volucribus mundis, obtulit holocausta super altare. *Gen.* 8. 20. *V. et Gen.* 33. 20.

At vero Melchisedech rex Salem, proferens panem et vinum (erat enim sacerdos Dei altissimi) benedixit ei, et ait: Benedictus Abram Deo excelso, qui creavit coelum et ter-

ram. *Ibid.* 14. 18. *Vide Hebr.* 7. 13.

Hoc est pactum meum quod observabitis inter me et vos, et semen tuum post te: circumcidetur ex vobis omne masculinum. *Ib.* 17. 10. *Vide et Exod. cap.* 12. *de agno Paschali.*

Et benedicentur in semine tuo omnes gentes terrae, eo quod obedierit Abraham voci meae, et custodierit praecepta et mandata mea, et caeremonias legesque servaverit. *Ibid.* 26. 4. 5.

Esto tu populo in his, quae ad Deum pertinent, ut referas, quae dicuntur ad eum: ostendasque populo caeremonias et ritum colendi, viamque, per quam ingredi debeant, et opus, quod facere debeant. *Exod.* 18. 19. *Vide totum Librum Levitici, et Numer.*

*Praecepit Dominus fieri sibi tabernaculum cum variis utensilibus, et ministros ad ministeria ordinaria ad cultum ipsius. Exod. c.*25. *et patet in multis capitibus. Exod.*

De ostio quoque tabernaculi non exibitis septem diebus, usque ad diem, quo complebitur tempus consecrationis vestrae; septem enim diebus finitur consecratio: sicut et impraesentiarum factum est, ut ritus sacrificii compleretur. *Lev.* 8. 33. *Vide et cap.* 10. 19.

Sed constitue eos (*Levitas*) super tabernaculum testimonii, et cuncta vasa ejus, et quidquid ad caeremonias pertinet, etc. *Num.* 1. 50.

Ritus et officia Levitarum juxta cujusque familiam distribuuntur. Ibid. c. 4. *Item cap.* 6 7. 8. *et* 9. *et* 15. *etc.*

David senex, Salomone rege designato, numeratorum Levitarum officia designat, Moysique filii Levitis annumerantur. 1. *Paral. c.* 23.

Templum plurimis victimis dedicatur, ac Pascha septem diebus celebratur. 1. *Esdr. c.* 6. (*Vide Thesaurum Patrum*).

CAEREMONIAE, SEU RITUS CERTI IN ORANDO.

Stetit autem Salomon ante altare Domini in conspectu ecclesiae Israel, et expandit manus suas in coelum, et ait: Domine Deus Israel, non est similis tui Deus in coelo desuper, et super terram deorsum, etc. 3. *Reg.* 8. 22. Factum est autem cum complesset Salomon, orans Dominum, omnem orationem et deprecationem hanc, surrexit de conspectu altaris Domini: utrumque enim genu in terram fixerat, et manus expanderat in coelum. *v.*54.

Et expandit se (*Elias*) atque mensus est super puerum tribus vicibus, et clamavit ad Dominum, et ait: Domine Deus meus, revertatur, obsecro, anima pueri hujus in viscera ejus. Et exaudivit Dominus vocem Eliae. *Ibid.* 17. 21. 22.

Elias autem ascendit in verticem Carmeli, et pronus in terram posuit faciem suam inter genua sua, etc. *Ib*. 18. 42.

Tam Levitae, quam cantores, id est, et qui sub Asaph erant, et qui sub Heman, et qui sub Idithun, filii, et fratres eorum vestiti byssinis, cymbalis, et psalteriis, et cytharis concrepabant, stantes ad orientalem plagam altaris, et cum eis sacerdotes centum viginti canentes tubis. 2. *Paral*. 5. 12.

Magi procidentes adoraverunt Christum, etc. Matth. 2. 11.

Et progressus pusillum, procidit in faciem suam, orans et dicens: Pater mi, si possibile est, etc. *Ibid*. 26. 39. *Idem habetur Marc*. 14. 35.

Jesus, positis genibus orabat. *Luc*. 22. 41.

Omnis vir orans, aut prophetans velato capite, deturpat caput suum. 1. *Cor*. 11. 4.

Volo ergo viros orare in omni loco, levantes puras manus sine ira, et disceptatione. 1. *Tim*. 2. 8.

Oratio flexis genibus.
Vide *Oratio*.

CALIX IRAE ET FURORIS.

Consurge, Jerusalem, quae bibisti de manu Domini calicem irae ejus. *Isa*. 51. 17.

Calix in manu Domini — *ex quo* bibent omnes peccatores terrae. *Psal*. 74. 9.

Quia sic dicit Dominus exercituum Deus Israel: Sume calicem vini furoris hujus de manu mea: et propinabis de illo cunctis gentibus, ad quas ego mittam te. *Jer*. 25. 15.

Ostendisti populo tuo dura, potasti nos vino compunctionis. *Psal*. 59. 5.

Et Babylon magna venit in memoriam ante Deum, dare illi calicem vini indignationis irae ejus. *Apoc*. 16. 19.

CALIX PASSIONIS.

Nescitis, quid petatis; potestis bibere calicem, quem ego bibiturus sum? *Matth*. 20. 22. *Item Marc*. 10. 38.

Tunc ait illis: Tristis est anima mea usque ad mortem: sustinete hic, et vigilate mecum. *Matth*. 26. 38.

Pater, si vis, transfer calicem istum a me. Verumtamen non mea voluntas, sed tua fiat. *Luc*. 22. 42.

Mitte gladium tuum in vaginam. Calicem, quem dedit mihi Pater, non vis, ut bibam illum? *Joan*. 18. 11.

CALIDITAS. *Vide* ASTUTIA.

CALUMNIA.

Introducti sumus, ut devolvat in nos calumniam, et violenter subjiciat servituti. *Gen*.43.18.

Non facies calumniam proximo tuo. *Levit*. 19. 13.

Omnique tempore calumniam sustineas, — nec habeas, qui liberet te. *Deut*. 28. 29.

Si quempiam calumniatus sum, si oppressi aliquem, si de manu cujusquam munus accepi : et contemnam illud hodie, restituamque vobis. *Reg*. 12. 3.

Deus humiliabit calumniatorem. *Psal*. 71. 4.

Feci judicium et justitiam: non tradas me calumniantibus me. *Psal*. 118. 121. *Vide et v*. 122. 134.

Qui calumniatur egentem, exprobrat factori ejus. *Prov*. 14. 31. *Vide etiam c*. 22. 16.

Vir pauper calumnians pauperes, similis est imbri vehementi, in quo paratur fames, *Ibid*. 28. 3.

Dux indigens prudentia, multos opprimet per calumniam.— Hominem, qui calumniatur animae sanguinem, si usque ad lacum fugerit, nemo sustinet. *Prov*. 28. 16. 17.

Et vidi calumnias, quæ sub sole geruntur, et lacrymas innocentium, et neminem consolatorem. *Eccles*. 4. 1.

Si videris calumnias egenorum, et violenta judicia, et subverti justitiam in provincia; non mireris super hoc negotio. *Ibid*. 5. 7.

Calumnia conturbat sapientem, et perdet robur cordis illius. *Ibid*. 7. 8.

A tribus timuit cor meum, et in quarto facies mea metuit: delaturam civitatis, et collectionem populi, calumniam mendacem, etc. *Eccli*. 26. 5. 6. 7.

Qui projicit avaritiam ex calumnia, iste in excelsis habitabit. *Isa*. 33. 15.

Recede procul a calumnia. *Ibid*. 54. 14.

Haec est civitas visitationis: omnis calumnia in medio ejus. *Jerem*. 6. 6.

Advenæ, et pupillo, et viduæ non feceritis calumniam, — et habitabo vobiscum. *Ibid*. 7. 6.

Et eruite vi oppressum de manu calumniantis. *Ibid*. 21. 12.

Pater ejus quia calumniatus est, et vim fecit fratri, — ecce mortuus est in iniquitate sua. *Ezech*. 18. 18.

Populi terræ calumniabantur calumniam, et rapiebant violenter: egenum, et pauperem affligebant, et advenam opprimebant calumnia absque judicio. *Ibid*. 22. 29. *Vide et v*. 7. *et* 12.

Congregamini super montes Samariae, et videte insanias multas in medio ejus, et calumniam patientes in penetralibus ejus. *Amos* 3. 9.

Audite verbum hoc, vaccae pingues, quae estis in monte Samariae, quae calumniam facitis egenis. *Ibid*. 4. 1.

Et viduam, et pupillum, et advenam, et pauperem nolite calumniari. *Zach*. 7. 10.

Et accedam ad vos in judicio, et ero testis velox maleficis, et adulteris, et perjuris, et qui calumniantur mercedem mercenarii. *Malach*. 3. 5.

Orate pro persequentibus, et calumniantibus vos. *Matth.* 5. 45. *Vide et Luc.* 6. 28.

Neminem concutiatis, neque calumniam faciatis; et contenti estote stipendiis vestris. *Luc.* 3. 14.

Quare non magis injuriam accipitis? quare non magis fraudem patimini? Sed vos injuriam facitis, et fraudatis, et hoc fratribus. 1. *Cor.* 6. 7. 8.

Captivitas Ægyptiaca.
Vide *Ægyptiaca Captivitas.*

CAPTIVOS INVISERE.

Pergebat ergo (*Tobias*) ad omnes, qui erant in captivitate, et monita salutis dabat eis. *Tob*. 1. 15.

Tunc respondebunt ei justi, dicentes: Domine, quando te vidimus esurientem, et pavimus te sitientem, et dedimus tibi potum? *Matth.* 25. 37.

Et Petrus quidem servabatur in carcere. Oratio autem fiebat sine intermissione ab Ecclesia ad Deum pro eo. *Actor.* 12. 5.

Det misericordiam Dominus Onesiphori domui: quia saepe me refrigeravit. Et catenam meam non erubuit. 2. *Tim.* 1. 16.

Mementote vinctorum, tanquam simul vincti: et laborantium, tanquam et ipsi in corpore morantes. *Hebr.* 13. 3.

CAPTIVOS NON DESERIT DEUS.

Fuit autem Dominus cum Joseph, et misertus illius, dedit ei gratiam in conspectu principis carceris. *Gen.* 39. 21.

Haec venditum justum non dereliquit, — descenditque cum illo in foveam. *Sap.* 10. 13. *Vide Gen.* 37. 28.

Angelus autem Domini per noctem aperiens januas carceris, et educens eos (*Apostolos*), dixit: Ite, et stantes loquimini in templo plebi omnia verba vitae hujus. *Act.* 5. 19. 20.

Annuens autem eis manu, ut tacerent, narravit quomodo, Dominus eduxisset eum de carcere, dixitque: Nuntiate Jacobo et fratribus haec. *Ib.* 12. 17.

Qui cum tale præceptum accepisset, misit eos in interiorem carcerem, et pedes eorum strinxit ligno. Media autem nocte Paulus et Silas orantes, laudabant Deum. *Ibid.* 16. 24. 25.

CARITAS. *Vide* ET DILECTIO.

Videbantur illi pauci dies, prae amoris magnitudine. *Gen.* 29. 20.

Qui autem diligunt te, sicut sol in ortu suo splendet, ita rutilent. *Judic.* 5. 31.

Et universa delicta operit caritas. *Prov.* 10. 12.

Qui despicit proximum suum, peccat. *Ibid.* 14. 21.

Ordinavit in me caritatem. *Cantic.* 2. 4.

Fortis est, ut mors, dilectio: dura sicut infernus aemulatio. — Aquae multae non potuerunt exstinguere caritatem,

nec flumina obruent illam. *Ib.* 8. 6. 7.

In tempore tribulationis illius permane illi fidelis, ut et in haereditate illius cohaeresis. *Eccli.* 22. 29.

Ne avertas faciem a proximo tuo. *Ibid.* 41. 26.

In his duobus mandatis universa lex pendet, et Prophetae. *Matth.* 22. 40.

Et quoniam abundavit iniquitas, refrigescet caritas multorum. *Ibid.* 24. 12.

Bene, Magister, in veritate dixisti, quia unus est Deus, et non est alius praeter eum. Et ut diligatur ex toto corde. — Et diligere proximum tanquam se ipsum, majus est omnibus holocautomatibus et sacrificiis. *Marc.* 12. 32. 33.

Majorem hac dilectionem nemo habet, ut animam suam ponat quis pro amicis suis. *Joan.* 15. 13. Qui manet in me (*per caritatem*), et ego in eo, hic fert fructum multum: quia sine me nihil potestis facere. *v.* 5.

Caritas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum Sanctum, qui datus est nobis. *Rom.* 5. 5.

Caritate fraternitatis invicem diligentes. *Ibid.* 12. 10. Necessitatibus sanctorum communicantes. *v.* 13.

Per caritatem Spiritus servite invicem. *Gal.* 5. 13.

Caritas patiens est, benigna est: Caritas non æmulatur, non agit perperam, non inflatur, non est ambitiosa, non quaerit quae sua sunt, non irritatur, non cogitat malum, non gaudet super iniquitate; congaudet autem veritati, omnia suffert, omnia credit, omnia sperat, omnia sustinet. 1. *Cor.* 13. 4. 5. 6. 7.

Si linguis hominum loquar, et Angelorum, caritatem autem non habeam, factus sum velut aes sonans; — et si habuero omnem fidem, ita ut montes transferam, caritatem autem non habuero, nihil sum. *Ibid.* *v.* 1. 2. Et si distribuero in cibos pauperum omnes facultates meas, et si tradidero corpus meum, ita ut ardeam, caritatem autem non habuero, nihil mihi prodest. *v.* 3. Caritas nunquam excidit. *v.* 8. Nunc autem manent, fides, spes, caritas, tria haec: major autem horum est caritas. *v.* 13.

Sectamini caritatem, aemulamini spiritualia. *Ibid.* 14. 1.

Omnia (*Opera*) vestra in caritate fiant. *Ibid.* 16. 14.

Fructus autem Spiritus est caritas, etc. *Galat.* 5. 22.

Alter alterius onera portate, et sic adimplebitis legem Christi. *Ibid.* 6. 2.

Si praeoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos qui spirituales estis, hujusmodi instruite in spiritu lenitatis, considerans te ipsum, ne et tu tenteris. *Ibid.* *v.* 1.

Suscipite infirmos, patientes estote ad omnes. 1. *Thess.* 5. 14.

In caritate radicati et fundati, ut possitis comprehendere cum omnibus sanctis, quae sit latitudo et longitudo, et sublimitas, et profundum, etc. *Eph.* 3. 17. 18.

Veritatem autem facientes in caritate, crescamus in illo per omnia. *Ibid.* 4. 15.

Et ambulate in dilectione, sicut et Christus dilexit nos. *Ibid.* 5. 2.

Et hoc oro, ut caritas vestra magis ac magis abundet. *Philipp.* 1. 9.

Super omnia autem hæc, caritatem habete, quod est vinculum perfectionis. *Coloss.* 3. 14.

Finis autem praecepti est caritas de corde puro, et conscientia bona, et fide non ficta. 1. *Tim.* 1. 5.

Consideremus invicem in provocationem caritatis, et bonorum operum. *Hebr.* 10. 24.

Caritas fraternitatis maneat in vobis. *Ibid.* 13. 1.

Ante omnia autem, mutuam in vobismetipsis caritatem continuam habentes: quia caritas operit multitudinem peccatorum. 1. *Petr.* 4. 8.

Deus caritas est: et qui manet in caritate, in Deo manet, et Deus in eo. 1. *Joan.* 4. 16.

In hoc apparuit caritas Dei in nobis, *quoniam ille pro nobis animam suam posuit: et nos debemus pro fratribus animam ponere. Ibid. v.* 9. *Vide totum Caput, et Ibid. c.* 3. *v.* 16.

Diligamus nos invicem, quia caritas ex Deo est. *Ibid. v.* 7.

Timor non est in caritate: sed perfecta caritas foras mittit timorem: quoniam timor poenam habet. *Ibid.* 18.

Haec est enim caritas Dei, ut mandata ejus custodiamus. *Ibid.* 5. 3.

Et haec est caritas, ut ambulemus secundum mandata ejus. 2. *Joan.* 6.

(*Vide Thesaurum Patrum*).

CARITAS EST VIRTUS FIDE PRAESTANTIOR.

Odium suscitat rixas: et universa delicta operit caritas. *Prov.* 10. 12.

Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, et in tota anima tua, etc. Hoc est maximum et primum mandatum. *Matth.* 22. 37. *Et cap.* 25. *excluduntur a nuptiis non habentes oleum caritatis.*

Diligere proximum tamquam se ipsum, majus est omnibus holocautomatibus et sacrificiis. *Marc.* 12. 33.

Si linguis hominum loquar, et Angelorum, caritatem autem non habeam, factus sum velut aes sonans, etc. 1. *Cor.* 13. 1. Nunc autem manent fides, spes, caritas, tria haec: major autem horum est caritas. *v.* 13.

Super omnia autem haec, caritatem habete, quod est vinculum perfectionis. *Coloss.* 3. 14.

Finis autem praecepti est ca-

ritas de corde puro, et conscientia bona, et fide non ficta. 1. *Tim.* 1. 5.

Ante omnia autem, mutuam in vobismetipsis caritatem continuam habentes: quia caritas operit multitudinem peccatorum. 1. *Petr.* 4. 8.

Deus caritas est, et qui manet in caritate, in Deo manet, et Deus in eo. 1. *Joan.* 4. 16.

CARITAS FRATERNA,
Vide ET DILECTIO PROXIMI.

Dixit ergo Abram ad Lot: Ne, quæso, sit jurgium inter me et te, et inter pastores meos et pastores tuos: fratres enim sumus. *Gen.* 13. 8.

Non oderis fratrem tuum in corde tuo. *Lev.* 19. 17. *Vide et* 1. *Joan.* 2. 11. *c.* 3. 15.

Non videbis bovem fratris tui, aut ovem errantem, et praeteribis: sed reduces fratri tuo. *Deut.* 22. 1.

In tribus placitum est spiritui meo, quae sunt probata coram Deo, et hominibus: Concordia fratrum, et amor proximorum, et vir et mulier bene sibi consentientes. *Eccli.* 25. 1. *Vide et* 1. *Reg.* 18. 1.

Ecce quam bonum et quam jucundum, habitare fratres in unum. *Psal.* 132. 1.

Quid autem vides festucam in oculo fratris tui: et trabem in oculo tuo non vides? *Matth.* 7. 3.

Honora patrem tuum, et matrem tuam; et diliges proximum tuum sicut te ipsum. *Ibid.* 19. 19.

Si ergo ego lavi pedes vestros, Dominus et Magister: et vos debetis alter alterius lavare pedes. *Joan.* 13. 14. Mandatum novum do vobis: ut diligatis invicem, sicut dilexi vos, ut et vos diligatis invicem. *v.* 34.

Hoc est praeceptum meum, ut diligatis invicem, sicut dilexi vos. *Ibid.* 15. 12. *Vide et* 1. *Joan.* 3. 23.

Caritate fraternitatis invicem diligentes. *Rom.* 12. 10.

Ostendit Paulus caritatis necessitatem, ipsius officia, perpetuitatem, et præexcellentiam supra fidem et spem, reliquaque Dei dona. 1. *Cor.* c. 13.

Omnis enim lex in uno sermone impletur: Diliges proximum tuum sicut te ipsum. *Galat.* 5. 14.

Implete gaudium meum, ut idem sapiatis, eamdem caritatem habentes, unanimes, idipsum sentientes. *Philipp.* 2. 2.

Supportantes invicem, et donantes vobismetipsis, si quis adversus aliquem habet querelam, sicut et Dominus donavit vobis, ita et vos. *Coloss.* 3. 13.

De caritate autem fraternitatis non necesse habemus scribere vobis. Ipsi enim vos a Deo didicistis ut diligatis invicem. 1. *Thess.* 4. 9.

Caritas fraternitatis maneat in vobis. *Hebr.* 13. 1. *Vide et Prov.* 10. 12.

Ante omnia autem mutuam in vobismetipsis caritatem continuam habentes. 1. *Petr.* 4. 8.

Carissimi, diligamus nos invicem; quia caritas ex Deo est. Et omnis qui diligit, ex Deo natus est, et cognoscit Deum. 1. *Joan.* 4. 7.

CARNEM SUAM CRUCIFIGERE QUOMODO OPORTEAT.

Operarius ebriosus non locupletabitur: et qui spernit modica, paulatim decidet. Vinum et mulieres apostatare faciunt sapientes, et arguent sensatos. *Eccli.* 19. 1. 2.

Cibaria et virga, et onus asino: panis, et disciplina, et opus servo. *Ibid.* 33. 25.

Ultionem accipite de ea (*scilicet carne*): sicut fecit, facite ei. *Jerem.* 50. 15.

Ex die primo, quo posuisti cor tuum ad intelligendum, ut te affligeres in conspectu Dei tui, exaudita sunt verba tua. *Dan.* 10. 12.

Sicut fecisti, fiet tibi: retributionem tuam convertet in caput tuum. *Abdiae v.* 15.

Intra in lutum et calca, subigens tene laterem. *Nahum.* 3. 14.

Ingrediatur putredo in ossibus meis, et subter me scateat: ut requiescam in die tribulationis. *Habac.* 3. 16.

Homo agricola ego sum (*proprii corporis*); quoniam Adam exemplum meum ab adolescentia mea. *Zachar.* 13. 5.

Vetus homo noster simul crucifixus est, ut destruatur corpus peccati, et ultra non serviamus peccato. *Rom.* 6. 6. Non ergo regnet peccatum in vestro mortali corpore, ut obediatis concupiscentiis ejus. *v.* 12. *Vide et cap.* 8. 12.

Si enim secundum carnem vixeritis, moriemini: si autem spiritu facta carnis mortificaveritis, vivetis: quicumque enim Spiritu Dei aguntur, ii sunt filii Dei. *Ibid.* 8. 13. 14.

Obsecro itaque vos, fratres, per misericordiam Dei, ut exhibeatis corpora vestra hostiam viventem, sanctam, Deo placentem, rationabile obsequium vestrum. *Ibid.* 12. 1.

Sed castigo corpus meum, et in servitutem redigo: ne forte cum aliis praedicaverim, ipse reprobus efficiar. 1. *Cor.* 9. 27.

Semper mortificationem Jesu in corpore nostro circumferentes, ut et vita Jesu manifestetur in corporibus nostris. 2. *Cor.* 4. 10.

Christo confixus sum Cruci. Vivo autem, jam non ego: vivet vero in me Christus. *Galat.* 2. 19.

Dico autem: Spiritu ambulate, et desideria carnis non perficietis. *Ibid.* 5. 16. Qui autem sunt Christi, carnem suam crucifixerunt cum vitiis, et concupiscentiis. *v.* 24.

De caetero nemo mihi molestus sit: ego enim stigmata

Domini Jesu in corpore meo porto. *Ibid.* 6. 17.

Deponere vos secundum pristinam conversationem veterem hominem, quia corrumpitur secundum desideria erroris. *Ephes.* 4. 22.

Fornicatio autem, et omnis immunditia, aut avaritia, nec nominetur in vobis, sicut decet sanctos. *Ibid.* 5. 3.

Configuratus morti ejus, (*Christi*): si quo modo occurram ad resurrectionem, quae est ex mortuis. *Philipp.* 3. 10.

Adimpleo ea, quae desunt passionum Christi in carne mea pro corpore ejus, quod est Ecclesia, cujus factus sum ego minister. *Coloss.* 1. 24. 25.

Erudiens nos, ut abnegantes impietatem, et saecularia desideria, sobrie, et juste, et pie vivamus in hoc saeculo. *Tit.* 2. 12.

Deponentes igitur omnem malitiam, et omnem dolum, et simulationes, et invidias, et omnes detractiones. Sicut modo geniti infantes, etc. 1. *Petr.* 2. 1.

Propter hoc enim et mortuis evangelizatum est: ut judicentur quidem secundum homines in carne: vivant autem secundum Deum in spiritu. *Ib.* 4. 6.

Reddite illi, sicut et ipsa reddidit vobis (*scilicet caro*): et duplicate duplicia secundum opera ejus: in poculo, quo miscuit *vobis*, miscete illi duplum. Quantum glorificavit se, et in deliciis fuit, tantum date illi tormentum et luctum. *Apoc.* 18. 6. 7.

CARO PRO NECESSITATE CURANDA.

Fratres, debitores sumus, non carni, ut secundum carnem vivamus. *Rom.* 8. 12.

Et carnis curam ne feceritis in desideriis. *Ibid.* 13. 14.

Caro, et sanguis regnum Dei possidere non possunt. 1. *Cor.* 15. 50.

Carissimi, mundemus nos ab omni inquinamento carnis et spiritus, perficientes sanctificationem in timore Dei. 2. *Cor.* 7. 1.

In carne enim ambulantes, non secundum carnem militamus. *Ibid.* 10. 3.

CARO A VOLUPTATE REFRENANDA, QUIA BONUM IMPEDIT.

Qui autem in carne sunt, Deo placere non possunt. Vos autem in carne non estis, sed in spiritu: si tamen Spiritus Dei habitat in vobis. *Rom.* 8. 8. 9.

Cum enim sit inter vos zelus, et contentio: nonne carnales estis, et secundum hominem ambulatis? 1. *Cor.* 3. 3.

Caro enim concupiscit adversus spiritum: spiritus autem adversus carnem. Haec enim sibi invicem adversantur, ut non quaecumque vultis, illa faciatis. *Galat.* 5. 17.

Carissimi, obsecro vos, tanquam advenas, et peregrinos, abstinere vos a carnalibus desideriis, quae militant adversus animam. 1. *Petr.* 2. 11.

CARO SPIRITUM INTERIMIT.

Non permanebit spiritus meus in homine in æternum, quia caro est. *Gen.* 6. 3.

Nihil ergo nunc damnationis est iis, qui sunt in Christo Jesu, qui non secundum carnem ambulant. *Rom.* 8. 1. Qui enim secundum carnem sunt, quae carnis sunt, sapiunt. *v.* 5. Si enim secundum carnem vixeritis, moriemini; si autem spiritu facta carnis mortificaveritis, vivetis. *v.* 13.

Dico autem: spiritu ambulate, et desideria carnis non perficietis. *Galat.* 5. 16. Manifesta sunt autem opera carnis: quae sunt fornicatio, immunditia, impudicitia, luxuria, inimicitiae, contentiones, aemulationes, irae, rixae, dissensiones, sectae, invidiae, homicidia, ebrietates, comessationes, et his similia: quae praedico vobis, sicut praedixi, quoniam qui talia agunt, regnum Dei non consequentur; *v.* 19. 20. 21.

Nolite errare: Deus non irridetur. Quae enim seminaverit homo, haec et metet: quoniam qui seminat in carne sua, de carne et metet corruptionem. *Ibid.* 6. 7.

CASTITAS.

Castitas caelibum praefertur castitati conjugali.

Quandiu primi nostri parentes in paradiso fuerunt, virgines exstiterunt, sed ipsis ejectis, dicitur: Adam vero cognovit uxorem suam Hevam. *Gen.* 4. 1.

*Post debellationem Madianitarum factam per Phinees, et alios pugnatores, Moyses mulieres corruptas jugulari, et virgines reservari jussit. Num.*31.18.

Mundi esse debebant, maxime a mulieribus, qui panes sacerdotales comedebant. 1. *Reg.* 21. 4.

Quando mulier Sunamitis, hospita Elisei, volebat ei loqui, mittebat ad eam Eliseus puerum suum, quasi vitans colloquia mulierum. 4. *Reg.* 4. 12.

Tu scis, Domine, quia nunquam concupivi virum, et mundam servavi animam meam ab omni concupiscentia. *Tob.*3.16.

Incorruptio autem facit esse proximum Deo. *Sap.* 6. 20.

Sunt enim eunuchi, qui de matris utero sic nati sunt, et sunt eunuchi—qui seipsos castraverunt propter regnum cœlorum. *Matth.* 19. 12.

In resurrectione enim, neque nubent, neque nubentur: sed erunt sicut Angeli Dei in cœlo: *Ib.* 22. 30. *V.etiam Luc.*20.34.

Beata Virgo Maria ab Angelo venerabiliter salutata, non

est oblita voti et propositae castitatis, licet Angelus dixerit, quod ex ea Filius Altissimi nasceretur. Luc. 1. 26.

Castitatis argumentum fuit in beato Stephano; quia ipse ab Apostolis fuit deputatus ad ministerium vel custodiam mulierum. Actor. 6. 3.

De virginibus autem praeceptum Domini non habeo: Consilium autem do, tanquam misericordiam consecutus a Domino, ut sim fidelis. 1. *Cor.* 7. 25. Volo autem vos sine sollicitudine esse. Qui sine uxore est, sollicitus est, quae Domini sunt, quomodo placeat Deo: qui autem cum uxore est, sollicitus est, quae sunt mundi, quomodo placeat uxori, et divisus est. *v.* 32. 33. Et mulier innupta et virgo cogitat, quae Domini sunt, ut sit sancta corpore, et spiritu: quae autem nupta est, cogitat, quae sunt mundi, quomodo placeat viro. *v.* 34. Igitur et qui matrimonio jungit virginem suam, bene facit, et qui non jungit, melius facit. *v.* 38.

Hi sunt, qui cum mulieribus non sunt coinquinati; virgines enim sunt; hi sequuntur Agnum quocumque ierit. Hi empti sunt ex hominibus primitiae Deo, et Agno. *Apoc.* 14. 4.

Castitas consulitur ut perfectio Evangelica. Matth. 19. 12.

Item 1. *Cor.* 7. 25. *ut supra.*

Vide *et Votum castitatis.*

Vide *Thesaurum Patrum.*

CASTITATIS LAUS.

Tu gloria Jerusalem (*Judith*), tu laetitia Israel, tu honorificentia populi nostri: quia fecisti viriliter, et confortatum est cor tuum, eo quod castitatem amaveris, et post virum tuum, alterum nescieris: ideo et manus Domini confortavit te, et ideo eris benedicta in aeternum. *Judith* 15. 10.

Erat etiam virtuti castitas adjuncta, ita ut non cognosceret virum omnibus diebus vitae suae, ex quo defunctus est Manasses vir ejus. *Ibid.* 16. 26.

Qui diligit cordis munditiam, propter gratiam labiorum suorum habebit amicum regem. *Prov.* 22. 11.

Maledicta creatura eorum (*impiorum*); quoniam felix est sterilis: et incoinquinata, quae nescivit torum in delicto, habebit fructum in respectione animarum sanctarum. *Sap.* 3. 13.

O quam pulchra est casta generatio cum claritate! immortalis est enim memoria illius, quoniam et apud Deum nota est, et apud homines. Cum praesens est, imitantur illam: et desiderant eam, cum se eduxerit: et in perpetuum coronata triumphat, incoinquinatorum certaminum præmium vincens. *Ibid.* 4. 1. 2.

Incorruptio autem facit esse proximum Deo. *Ibid.* 6. 20.

Omnis autem ponderatio non

est digna continentis animae. *Eccli.* 26. 20.

Propter boc dabit Dominus ipse vobis signum : Ecce virgo concipiet , et pariet filium, et vocabitur nomen ejus Emmanuel. *Isa.* 7. 14.

Et non dicat eunuchus: Ecce ego lignum aridum. Quia haec dicit Dominus eunuchis: — Dabo eis — nomen melius a filiis et filiabus: nomen sempiternum dabo eis , quod non peribit. *Isa.* 56. 3. 4. 5.

Quid enim bonum ejus est, et quid pulchrum ejus , nisi frumentum electorum , et vinum germinans virgines ? *Zach.* 9. 17.

Hic (*Razias*) multi temporibus continentiae propositum tenuit in Judaismo, corpusque et animam tradere contentus pro perseverantia. 2. *Mach.* 14. 38.

Sunt enim eunuchi , qui de matris utero sic nati sunt : et sunt eunuchi, qui facti sunt ab hominibus: et sunt eunuchi, qui se ipsos castraverunt propter regnum coelorum. *Matth.* 19.12.

Et ait illis Jesus: Filii hujus sæculi nubunt , et traduntur ad nuptias. Illi vero , qui digni habebuntur saeculo illo, et resurrectione ex mortuis , neque nubent , neque ducent uxores : neque enim ultra mori poterunt: æquales enim Angelis sunt et filii sunt Dei , cum sint filii resurrectionis. *Luc.* 20. 34. 35. 36. *Vide et Matth.* 22. 30.

De virginibus autem praeceptum Domini non habeo: consilium autem do, tanquam misericordiam consecutus a Domino, ut sim fidelis. 1. *Cor.* 7. 25.

Æmulor enim vos Dei aemulatione. Despondi enim vos uni viro virginem castam exhibere Christo. 2. *Cor.* 11. 2.

Fructus autem spiritus est : Caritas — continentia , castitas , etc. *Gal.* 5. 22. 23.

Hi sunt, qui cum mulieribus non sunt coinquinati: virgines enim sunt. Hi sequuntur Agnum quocunque ierit. Hi empti sunt ex hominibus primitiae Deo, et Agno , etc. *Apoc.* 14. 4.

CAVENDUM A PSEUDOPROPHETIS.
Vide ET PSEUDOPROPHETAE.

Attendite a falsis Prophetis , qui veniunt ad vos in vestimentis ovium ; intrinsecus autem sunt lupi rapaces. A fructibus eorum cognoscetis eos , etc. *Matth.* 7. 15. 16.

Et praecipiebat eis (*Jesu*) dicens : Videte , et cavete a fermento Pharisaeorum , et fermento Herodis. *Marc.* 8. 15.

Multi enim venient in nomine meo, dicentes : quia ego sum : et multos seducent. *Ibid.* 13. 6.

Et dicent vobis : Ecce hic , et ecce illic. Nolite ire , neque sectemini. *Luc.* 17. 23.

CENSUS. *Vide* EXACTIO ET THESAURUM PATRUM.

CEREORUM ET LAMPADUM USUS IN TEMPLO.

Fecitque Salomon omnia

vasa domus Dei, et altare aureum, et mensas, et super eas panes propositionis. Candelabra quoque cum lucernis suis, ut lucerent ante oraculum juxta ritum, ex auro purissimo: et florentia quaedam, et lucernas, et forcipes aureas, omnia de auro mundissimo facta sunt. 2. *Paral.* 4. 19. 20. 21.

Ignis autem in altari semper ardebit, quem nutriet sacerdos, etc. *Levit.* 6. 12.

CERTI NON SUMUS DE ACCEPTA PECCATORUM REMISSIONE, VEL VITA AETERNA CONSEQUENDA. *Vide* ET PECCATUM. REMISSIO PECCATORUM. *Item* VITA AETERNA.

Omnia haec tractavi in corde meo, ut curiose intelligerem. Sunt justi atque sapientes, et opera eorum in manu Dei: et tamen nescit homo, utrum amore an odio dignus sit: sed omnia in futurum servantur incerta, eo quod universa aeque eveniant justo et impio, bono et malo, etc. *Eccles.* 9. 1. 2.

De propitiato peccato noli esse sine metu: neque adjicias peccatum super peccatum. *Eccli.* 5. 5. *Vide Rom.* 8. 17.

Propter incredulitatem fracti sunt. Tu autem fide stas: noli altum sapere, sed time. *Rom.* 11. 20. *Vide Philipp.* 3. 11. 1. *Tim.* 1. 19. *Hebr.* 3. 14. c. 4. 1.

Nihil enim mihi conscius sum: sed non in hoc justificatus sum: qui autem judicat me, Dominus est. 1. *Cor.* 4. 4. *c.* 9. 27.

Itaque, qui se existimat stare, videat ne cadat. *Ibid.* 10. 12.

Cum metu et tremore vestram salutem operamini. *Phil.* 2. 12. *Vide* 2. *Petr.* 3. 17.

CHOREAS DUCERE.

Surgentesque mane (*Israelitae*), obtulerunt holocausta, et hostias pacificas, et sedit populus manducare et bibere. *Exod.* 32. 6. Cumque appropinquasset (*Moyses*) ad castra, vidit vitulum et choros: iratusque valde, projecit de manu tabulas, et confregit eas ad radicem montis. *v.* 19. *Vide in sequentibus terribilem poenam, quam sibi per choreas istas attulerint. Vide et Judic.* 11. 21.

Revertente autem Jephte in Maspha domum suam, occurrit ei unigenita filia sua, cum tympanis et choris: non enim habebat alios liberos: *et male ipsi successit res. Judic.* 11. 34.

Filii Benjamin rapiunt virgines, ducentes choreas in solemnitate Domini. Ibid. 21. 21.

Cumque transcendissent, qui portabant arcam Domini sex passus, immolabat bovem et arietem: et David saltabat totis viribus ante Dominum: porro David erat accinctus Ephod lineo. 2. *Reg.* 6. 13. 14.

Sara uxor Tobiae junioris aiebat: Nunquam cum ludentibus miscui me, neque cum his, qui in levitate ambulant, participem me praebui. *Tob.* 3. 17.

Cum saltatrice ne assiduus sis,—ne forte pereas. *Eccli.* 9. 4.

Pro eo quod plausisti manu, et percussisti pede, et gavisa es ex toto affectu, — idcirco ecce ego extendam manum meam super te, etc. *Ezech.* 25. 6. 7.

Saltus filiae Herodis caput et vitam abstulit Joanni Baptistae. Matth. 14. 6.

CHRISTUS JESUS. *V.* ET DAVID.

Promittitur verus Deus et verus homo.

Inimicitias ponam inter te et mulierem, et semen tuum, et semen illius: ipsa conteret caput tuum, et tu insidiaberis calcaneo ejus. *Gen.* 3. 15.

Benedicam benedicentibus tibi, et maledicam maledicentibus tibi (*Abraham*); atque in te benedicentur universae cognationes terrae. *Ibid.* 12. 3.

Et ait Deus ad Abraham: Sara uxor tua pariet tibi filium, vocabisque nomen ejus Isaac, et constituam pactum meum illi in foedus sempiternum, et semini ejus post eum. *Ibid.* 17. 19. Pactum vero meum statuam ad Isaac, quem pariet tibi Sara tempore isto in anno altero. *v.* 21.

Et benedicentur in semine tuo omnes gentes terrae, quia obedisti voci meae. *Ibid.* 22. 18. *Idem habetur c.* 26. 4. *et c.* 28. 14.

Non auferetur sceptrum de Juda, et dux de femore ejus, donec veniat qui mittendus est, et ipse erit exspectatio gentium. *Ibid.* 49. 10.

Videbo eum, sed non modo: intuebor illum, sed non prope. Orietur stella ex Jacob, et consurget virga de Israel, et percutiet duces Moab, vastabitque omnes filios Seth, etc. *Num.* 24. 17.

Prophetam suscitabo eis de medio fratrum suorum, similem tui: et ponam verba mea in ore ejus, loqueturque ad eos omnia, quae praecepero illi. *Deut.* 18. 18.

Dominum formidabunt adversarii ejus, et super ipsos in coelis tonabit: Dominus judicabit fines terrae, et dabit imperium regi suo, et sublimabit cornu Christi sui. 1. *Reg.* 2. 10. Et suscitabo mihi sacerdotem fidelem, qui juxta cor meum et animam meam faciet, et aedificabo ei domum fidelem, etc. *v.* 35.

Ipse aedificabit domum nomini meo, et stabiliam thronum regni ejus usque in sempiternum. Ego ero ei in patrem, et ipse erit mihi in filium: qui si inique aliquid gesserit, arguam eum in virga virorum, et in plagis filiorum hominum. 2. *Reg.* 7. 13. 14.

Astiterunt reges terrae, et principes convenerunt in unum adversus Dominum, et adversum Christum ejus. *Psal.* 2. 2. Dominus dixit ad me: Filius meus es tu, ego hodie genui te, etc. *v.* 7. *per totum. Vide Item totum Psal.* 21.

Dixit Dominus Domino meo: Sede a dextris meis, donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum. *Psal.* 109.1.

Ecce virgo concipiet et pariet filium, et vocabitur nomen ejus Emmanuel: butyrum et mel comedet, ut sciat reprobare malum, et eligere bonum. *Isa.* 7. 14. 15. *Vide c.* 40. 9. *et c.* 46. 13.

Parvulus enim natus est nobis, et Filius datus est nobis, et factus est principatus super humerum ejus: et vocabitur nomen ejus, Admirabilis, Consiliarius, Deus, Fortis, Pater futuri sæculi, Princeps pacis. *Ibid.* 9. 6.

Egredietur virga de radice Jesse, et flos de radice ejus ascendet, etc. *Ibid.* 11. 1. In die illa, radix Jesse, qui stat in signum populorum, ipsum gentes deprecabuntur: et erit sepulchrum ejus gloriosum. *v.*10.

Haec dicit Dominus Deus: Ecce ego mittam in fundamentis Sion lapidem, lapidem probatum, angularem, pretiosum, in fundamento fundatum: qui crediderit, non festinet. *Ibid.* 28. 16. *Vide Dan.* 7. 13. *et c.* 9. 24.

Ecce servus meus, suscipiam eum: electus meus, complacuit sibi in illo anima mea: dedi spiritum meum super eum: judicium gentibus proferet. *Ibid.* 42. 1. *Vide et c.* 45. 8.

Et dixit (*Deus*): Parum est, ut sis mihi servus, ad suscitandas tribus Jacob, et fæces Israel convertendas. Ecce dedi te in lucem gentium, ut sis salus mea usque ad extremum terrae. *Ib.* 49. 6.

Non esurient, neque sitient, et non percutiet eos aestus et sol, quia miserator eorum reget eos, et ad fontes aquarum potabit eos. *v.* 10. *Vide c.* 50. 5. *et c.* 52. 10.

Prophetatur de Christi nativitate et ignominiosa passione ac morte ipsius, propter peccata nostra: contemptui habitus est, qui salutem nobis peperit, etc. Ibid. c. 53.

Christi Salvatoris officium, et humani generis reparationem pulchre explicat; praedicatione quoque ministrorum Christi, gentes ad fidem convertendas, etc. Ibid. c. 61.

Ecce Dominus auditum fecit in extremis terrae, dicite filiae Sion: Ecce Salvator tuus venit: ecce merces ejus cum eo, et opus ejus coram illo. *Ibid.* 42. 11.

Ecce dies veniunt, dicit Dominus: et suscitabo David germen justum: et regnabit Rex, et sapiens erit: et faciet judicium et justitiam in terra.

Jerem. 23. 5. *Vide c.* 30. 9. *Idem verbatim habetur. c.* 33. 15.

Et suscitabo super eas pastorem unum, qui pascat eas, servum meum David: ipse pascet eas, et ipse erit in pastorem. *Ezech.* 34.23. *et v.* 11. 15. *Vide et c.* 37. 24.

Nunc vastaberis, filia latronis: obsidionem posuerunt super nos, in virga percutient maxillam judicis Israel. Et tu, Bethlehem Ephrata, parvulus es in millibus Juda: ex te mihi egredietur qui sit Dominator in Israel. *Mich.* 5. 1. 2. *Vid. Matth.* 2. 6. *et Joan.* 7. 42.

Et veniet desideratus cunctis gentibus: et implebo domum istam gloria, dicit Dominus exercituum. *Agg.* 2. 8. *Vide et Malach.* 3. 1.

Lauda, et laetare, filia Sion: quia ecce ego venio, et habitabo in medio tui, ait Dominus. *Zach.* 2. 10.

Audi, Jesu sacerdos magne, tu et amici tui, qui habitant coram te, quia viri portendentes sunt: ecce enim ego adducam servum meum orientem, etc. *Ibid.* 3. 8.

Exulta satis, filia Sion, jubila, filia Jerusalem: ecce Rex tuus veniet tibi justus, et Salvator: ipse pauper et ascendens super asinam, et super pullum filium asinae, etc. *Ib.* 9. 9. *Vide Isa.* 62. 11. *Matth.* 21. 5. *Joann.* 1, 18. *Joan.* 3. 16.

Christus secundum promissum Dei Patris, primum in tempore propter nos verus homo factus, et nobiscum conversatus est.

Et verbum caro factum est, et habitavit in nobis. Et vidimus gloriam ejus, gloriam quasi unigeniti a Patre, plenum gratiae et veritatis. *Joan.* 1. 14.

Deus in carne manifestatus est.

Et manifeste magnum est pietatis sacramentum, quod manifestatum est in carne, justificatum est in spiritu, apparuit Angelis, praedicatum est Gentibus, creditum est in mundo, assumptum est in gloria. 1. *Tim.* 3. 16.

In hoc cognoscitur Spiritus Dei: omnis spiritus, qui confitetur Jesum Christum in carne venisse, ex Deo est, etc. 1. *Joan.* 4. 2.

Deus misit Filium suum in similitudinem carnis peccati.

Nam quod impossibile erat legi, in quo infirmabatur per carnem: Deus Filium suum mittens in similitudinem carnis peccati, et de peccato damnavit peccatum in carne, ut justificatio legis impleretur in nobis, qui non secundum carnem ambulamus, sed secundum spiritum. *Rom.* 8. 3. 4.

Christus est verus Dei Filius.

Et ecce vox de coelis dicens:

Hic est Filius meus dilectus, in quo mihi complacui. *Matth.* 3. 17. *Idem habetur Marc.* 1. 11. *Item cap.* 5. 7. *Luc.* 3. 22. 2. *Petr.* 1. 17. *Luc.* 1. *Mat.* 17. 5.

Qui autem in navicula erant, venerunt, et adoraverunt eum, dicentes : Vere Filius Dei es. *Ibid.* 14. 33. *Vide et Marc.* 5. 7.

Videns autem Jesum a longe (*qui a dæmonio vexabatur*), cucurrit, et adoravit eum : et clamans voce magna, dixit : Quid mihi : et tibi, Jesu Fili Dei altissimi : adjuro te per Deum, ne me torqueas. *Marc.* 5. 6. 7. *Vide Joan.* 1. 34. 49. *c.* 6. 69. *c.* 9. 35. *Matth.* 8. 29.

Videns autem Centurio, qui ex adverso stabat, quia sic clamans expirasset, ait : Vere hic homo Filius Dei erat. *Ibid.* 15. 39. *Vide et Hebr.* 1. 2. *c.* 5. 8. *c.* 6. 6. *c.* 7. 3.

Et ait Angelus ei : Ne timeas, Maria, invenisti enim gratiam apud Deum : Ecce concipies in utero, et paries Filium, et vocabis nomen ejus Jesum. *Luc.* 1.30.31. *Vide Rom.* 1. 4. *Hebr.* 10. 20.

Ait illi (*Martha*) : Utique, Domine, ego credidi, quia tu es Christus Filius Dei vivi, qui in hunc mundum venisti. *Joan.* 11. 27. *Vide et c.* 7. 41.

Nam quod impossibile erat legi, in quo infirmabatur per carnem : Deus Filium suum mittens in similitudinem carnis peccati, et de peccato damnavit peccatum in carne. *Rom.* 8. 3.

Qui facit peccatum, ex diabolo est : quoniam ab initio diabolus peccat. In hoc apparuit Filius Dei, ut dissolvat opera diaboli. 1. *Joan.* 3. 8.

In hoc apparuit caritas Dei in nobis, quoniam Filium suum unigenitum misit Deus in mundum, ut vivamus per eum. *Ib.* 4. 9. *Vide et c.* 5. 20.

Christus conceptus de Spiritu Sancto.

Ecce Angelus Domini apparuit in somnis ei, dicens : Joseph fili David, noli timere accipere Mariam conjugem tuam : quod enim in ea natum est, de Spiritu Sancto est. *Matt.* 1. 20.

Et respondens Angelus dixit ei : Spiritus Sanctus superveniet in te, et virtus Altissimi obumbrabit tibi : ideoque et quod nascetur ex te Sanctum, vocabitur Filius Dei. *Luc.* 1. 35.

Christus natus ex Maria Virgine.

Ecce virgo concipiet, et pariet filium, et vocabitur nomen ejus Emmanuel. *Isa.* 7. 14.

Et non cognoscebat eam, donec peperit Filium suum primogenitum : et vocavit nomen ejus Jesum. *Matth.* 1. 25.

Et ait Angelus ei : Ne timeas, Maria ; invenisti enim gratiam apud Deum : ecce concipies in

utero, et paries Filium, et vocabis nomen ejus Jesum. *Luc.* 1. 30. 31.

Factum est autem, cum essent ibi, impleti sunt dies, ut pareret. Et peperit Filium suum primogenitum, et pannis eum involvit. *Luc.* 2. 6.7. Ecce enim (*ait Angelus Domini*) evangelizo vobis gaudium magnum, quod erit omni populo. Quia natus est vobis hodie Salvator, qui est Christus Dominus, in civitate David. *v.* 10. 11. *Vide Galat.* 4. 4.

Natus in Bethlehem.

Et tu, Bethlehem Ephrata, parvula es in millibus Juda: ex te mihi egedietur, qui sit Dominator in Israel. *Mich.* 5. 2.

Cum ergo natus esset Jesus in Bethlehem Juda in diebus Herodis regis, ecce Magi ab oriente venerunt Hierosolymam. *Matth.* 2. 1. *Vide Luc.* 2. 6. 11.

Nonne Scriptura dicit: Quia ex semine David et de Bethlehem castello, ubi erat David, venit Christus? *Joan.* 7. 42.

Christus est sine peccato.

Et cum sceleratis reputatus est, et ipse peccata multorum tulit, et pro transgressoribus rogavit. *Isa.* 53. 12. *Vide totum caput. Item Joan.* 8. 46. *Hebr.* 4. 15. *et c.* 7. 26.

Eum (*Christum*), qui non noverat peccatum, pro nobis peccatum fecit, ut nos efficeremur justitia Dei in ipso. 2. *Cor.* 5. 21.

Qui peccatum non fecit, nec inventus est dolus in ore ejus. 1. *Petr.* 2. 22.

Et scitis, quia ille apparuit, ut peccata nostra tolleret: et peccatum in eo non est. 1. *Joan.* 3. 5.

Circumciditur.

Et postquam consummati sunt dies octo, ut circumcideretur puer, vocatum est nomen ejus Jesus, quod vocatum est ab Angelo, priusquam in utero conciperetur. *Luc.* 2. 21.

Baptizatur in Jordane.

Baptizatus autem Jesus, confestim ascendit de aqua, et ecce aperti sunt ei coeli; et vidit Spiritum Dei descendentem sicut columbam, et venientem super se. *Matth.* 3. 16.

Et factum est in diebus illis, venit Jesus a Nazareth Galilaeæ, et baptizatus est a Joanne in Jordane, etc. *Marc.* 1. 9. *Vide Luc.* 3. 21.

Christus manifestatur et demonstratur certis testimoniis.

Liber generationis Jesu Christi filii David, filii Abraham. *Matth.* 1. 1. Jacob autem genuit Joseph virum Mariae, de qua natus est Jesus, qui vocatur Christus. *v.* 16. Ecce virgo in utero habebit, et pariet filium: et vocabitur nomen ejus Emmanuel, quod est interpretatum, nobiscum Deus. *v.* 23.

Ego quidem (*ait Joannes*), baptizo vos in aqua in pœnitentiam: qui autem post me venturus est, fortior me est, cujus non sum dignus calceamenta portare: ipse vos baptizabit in Spiritu Sancto, et igni. *Ibid.* 3. 11.

Et ecce clamaverunt (*duo dæmonia habentes*) dicentes: Quid nobis et tibi, Jesu Fili Dei? Venisti huc ante tempus torquere nos? *Ibid.* 8. 29.

Et respondens Jesus, ait illis (*discipulis suis*): Euntes renuntiate Joanni, quae audistis et vidistis. Caeci vident, claudi ambulant, leprosi mundantur, surdi audiunt, mortui resurgunt, pauperes evangelizantur, etc. *Ibid.* 11. 4. 5.

Respondens Simon Petrus dixit: Tu es Christus, Filius Dei vivi. *Ibid.* 16. 16.

Adhuc eo loquente, ecce nubes lucida obumbravit eos. Et ecce vox de nube, dicens: Hic est Filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui: ipsum audite. *Ibid.* 17. 5.

Dicit illi (*principi sacerdotum*) Jesus: Tu dixisti: verumtamen dico vobis: amodo videbitis Filium hominis sedentem a dextris virtutis Dei, et venientem in nubibus coeli. *Ib.* 26. 64.

Et exeuntes de monumentis post resurrectionem ejus, venerunt in sanctam civitatem, et apparuerunt multis. *Ib.* 27. 53.

Et vocavit duodecim, et cœpit eos mittere binos, et dabat illis potestatem spirituum immundorum. *Marc.* 6. 7.

Videns autem Centurio, qui ex adverso stabat, quia sic clamans expirasset, ait: Vere hic homo Filius Dei erat. *Ib.* 15. 39.

Et dixit illis Angelus: Nolite timere: ecce enim evangelizo vobis gaudium magnum, quod erit omni populo, etc. *Luc.* 2. 10. *Vide et c.* 22. 68.

Et facta est, dum oraret, species vultus ejus, altera: et vestitus ejus albus, et refulgens. *Ibid.* 9. 29.

Et Verbum caro factum est, et habitavit in nobis: et vidimus gloriam ejus, gloriam quasi unigeniti a Patre, plenum gratiae et veritatis. *Joan.* 1. 14. Altera die vidit Joannes Jesum venientem ad se: et ait: Ecce Agnus Dei: ecce qui tollit peccatum mundi. *v.* 29. Et testimonium perhibuit Joannes dicens: Quia vidi Spiritum descendentem quasi columbam de coelo, et mansit super eum. *v.* 32. Respondit ei Nathanael, et ait: Rabbi, tu es filius Dei: tu es Rex Israel. *v.* 49. *Vide c.* 2. 11. *et c.* 3. 2.

Scrutamini Scripturas, quia vos putatis in ipsis vitam æternam habere: et illae sunt, quæ testimonium perhibent de me. *Ibid.* 5. 39.

Et nos credidimus, et cognovimus, quia tu es Christus Filius Dei. *Ibid.* 6. 70. *Vide et c.* 7. 40. *c.* 9. 35. *c.* 10. 7.

Ait illi (*Martha*): Utique

Domine, ego credidi, quia tu es Christus Filius Dei vivi, qui in hunc mundum venisti. *Ibid.* 11. 27. Tulerunt ergo lapidem (*Martha et soror ejus*): Jesus autem, elevatis sursum oculis, dixit: Pater, gratias ago tibi, quoniam audisti me. *v.* 41: *Vide et Rom.* 1. 2.

Testimonium ergo perhibebat turba, quae erat cum eo, quando Lazarum vocavit de monumento, et suscitavit eum a mortuis. *Ibid.* 12. 17. *Vide et c.* 14.

Sed ut adimpleatur sermo, qui in lege eorum scriptus est (*Psal.* 24. 19.): Quia odio habuerunt me gratis. *Ibid.* 15. 25. *Vide et c.* 17. 1. *c.* 20. 28.

Nam quod impossibile erat legi, in quo infirmabatur per carnem: Deus Filium suum mittens in similitudinem carnis peccati, et de peccato damnavit peccatum in carne. *Rom.* 8. 3. *Vide c.* 9. 5. *Item* 2. *Cor.* 5. 9.

At ubi venit plenitudo temporis, misit Deus Filium suum factum ex muliere, factum sub lege, ut eos qui sub lege erant, redimeret, etc. *Galat.* 4. 4. 5. *Vide et Coloss.* 2. 9. *Hebrae.* 1. 5.

Hoc enim sentite in vobis, quod et in Christo Jesu, qui cum in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est esse se aequalem Deo, sed semetipsum exinanivit, formam servi accipiens: in similitudinem hominum factus, et habitu inventus ut homo. *Philipp.* 2. 5. 6. *Vide et Tim.* 5. 13.

Apparuit gratia Dei Salvatoris nostri omnibus hominibus. *Tit.* 2. 11.

Et scimus, quoniam Filius Dei venit, et dedit nobis sensum, ut cognoscamus verum Deum, et simus in vero Filio ejus. Hic est verus Deus, et vita aeterna. 1. *Joan.* 5. 20.

Christus est Agnus Dei.

Oblatus est, quia ipse voluit, et non aperuit os suum: sicut ovis ad occisionem ducetur, et quasi Agnus coram tondente se obmutescet, et non aperiet os suum. *Isa.* 53. 7. *Vide Actor.* 8. 31.

Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit peccatum mundi. *Joan.* 1. 29.

Expurgate vetus fermentum, ut sitis nova conspersio, sicut estis azymi. Etenim Pascha nostrum immolatus est Christus. 1. *Cor.* 5. 7. *Vide Apoc.* 5. 6. *c.* 7. 9. *c.* 14. 1.

Dignus est Agnus, qui occisus est, accipere virtutem, et divinitatem, et sapientiam, et fortitudinem, et honorem, et gloriam, et benedictionem. *Apoc.* 5. 12. *Vide et c.* 13. 8.

Quoniam Agnus, qui in medio throni est, reget illos, et deducet eos ad vitae fontes aquarum, et absterget Deus omnem lacrymam ab oculis eorum. *Ibid.* 7. 17.

Hi cum agno pugnabunt, et Agnus vincet illos: quoniam Dominus dominorum est, et Rex regum, et qui cum illo sunt, vocati, electi, et fideles. *Ibid.* 17. 14.

Christus est Dominus dominantium et Rex regum.

Et servus meus David rex super eos, et pastor unus erit omnium eorum; in judiciis meis ambulabunt, et mandata mea custodient, et facient ea — Et David servus meus princeps eorum in perpetuum. *Ezech.* 37.24.25. *Vide et Apoc.* 1. 5.

Ego autem constitutus sum rex ab eo super Sion montem sanctum ejus, praedicans praeceptum ejus. *Psal.* 2. 6. *Vide et Coloss.* 2. 10.

Attollite portas principes vestras, et elevamini portæ æternales, et introibit Rex gloriae. *Psal.* 23. 7.

Quem suis temporibus ostendet beatus, et solus potens, Rex regum, et Dominus dominantium: qui solus habet immortalitatem, et lucem inhabitat inaccessibilem: quem nullus hominum vidit, sed nec videre potest: cui honor, et imperium sempiternum. Amen. 1. *Tim.* 6. 15. 16.

Hi, cum Agno pugnabunt, et Agnus vincet illos: quoniam Dominus dominorum est, et Rex regum, et qui cum illo sunt vocati, electi, et fideles. *Apoc.* 17. 14.

Et habet in vestimento, et in femore suo scriptum: Rex regum, et Dominus dominantium. *Ibid.* 19. 16.

Christus est imago Dei.

Candor est enim lucis æternae, et speculum sine macula Dei majestatis, et imago bonitatis illius. *Sap.* 7. 26.

Quod si etiam opertum est Evangelium nostrum: in iis, qui pereunt, est opertum: in quibus Deus hujus saeculi excaecavit mentes infidelium, ut non fulgeat illis illuminatio Evangelii gloriae Christi, qui est imago Dei. 2. *Cor.* 4. 3. *Vide et Hebr.* 2. 3.

Christus est lux gentium et totius mundi.

Domus Jacob, venite, et ambulemus in lumine Domini. *Isa.* 2. 5.

Populus, qui ambulabat in tenebris, vidit lucem magnam: habitantibus in regione umbrae mortis, lux orta est eis. *Ib.* 9. 2.

Ego Dominus vocavi te in justitia, et apprehendi manum tuam, et servavi te. Et dedi te in foedus populi, in lucem gentium. *Ibid.* 42. 6.

Ecce dedi te in lucem gentium, ut sis salus mea usque ad extremum terrae. *Ibid.* 49. 6. *Idem reperitur Act.* 13. 47.

Surge, illuminare, Jerusalem: quia venit lumen tuum, et gloria Domini super te orta

est. *Ibid.* 60. 1. Non erit tibi amplius sol ad lucendum per diem, nec splendor lunae illuminabit te: sed erit tibi Dominus in lucem sempiternam. *v.* 19.

Populus, qui sedebat in tenebris, vidit lucem magnam: et sedentibus in regione umbrae mortis lux orta est eis. *Matth.* 4. 16.

Lumen ad revelationem gentium, et gloriam plebis tuae Israel. *Luc.* 2. 32. *Vide Joan.* 3. 19. *Item* 1. *Joan.* 1. 5.

In ipso vita erat, et vita erat lux hominum. *Joan.* 1. 4.

Iterum ergo locutus est eis Jesus, dicens: Ego sum lux mundi: qui sequitur me, non ambulat in tenebris, sed habebit lumen vitae. *Ibid.* 8. 12. *Vide et c.* 12. 35.

Quamdiu sum in mundo, lux sum mundi. *Ibid.* 9. 5.

Ego lux in mundum veni: ut omnis, qui credit in me, in tenebris non maneat. *Ibid.* 12. 46.

Et civitas (*Jerusalem coelestis*) non eget sole, neque luna, ut luceant in ea: nam claritas Dei illuminavit eam, et lucerna ejus est Agnus. *Apoc.* 21. 23.

Christus est verus pastor.

Sicut pastor gregem suum pascet: in brachio suo congregabit agnos, et in sinu suo levabit, foetas ipse portabit. *Isa.* 40. 11.

Et servus meus David rex super eos, et pastor unus erit omnium eorum, etc. *Ezech.* 37. 24.

Et stabit, et pascet in fortitudine Domini, in sublimitate nominis Domini Dei sui: et convertentur, quia nunc magnificabitur usque ad terminos terrae. *Mich.* 5. 4.

Percute pastorem, et dispergentur oves: et convertam manum meam ad parvulos. *Zach.* 13. 7. *Idem reperitur Marc.* 14. 27.

Ego sum pastor bonus: bonus pastor animam suam dat pro ovibus suis. *Joan.* 10. 11.

Deus autem pacis, qui eduxit de mortuis pastorem magnum ovium in sanguine testamenti æterni, Dominum nostrum Jesum Christum. *Hebr.* 13. 20.

Erátis enim sicut oves errantes: sed conversi estis nunc ad pastorem et Episcopum animarum vestrarum. 1. *Petr.* 2. 25.

Et cum apparuerit princeps pastorum, percipietis immarcescibilem gloriæ coronam. *Ibid.* 5. 4.

Christus docuit et praedicavit.

Exinde coepit Jesus praedicare, et dicere: Poenitentiam agite; approquinquavit enim regnum coelorum. *Matth.* 4. 17. *Vide et c.* 5. 6. 7. *c.* 4. 23.

Postquam autem traditus est Joannes, venit Jesus in Galilaeam, praedicans Evangelium regni Dei. *Marc.* 1. 14. *Vide Luc.* 4. 5.

Curavit omnem infirmitatem.

Et circuibat Jesus totam Galilaeam, docens in Synagogis eorum, et praedicans Evangelium regni: et sanans omnem languorem, et omnem infirmitatem in populo. *Matth.* 4. 23. *Vide c.* 8. *et Luc.* 17. 12.

Et ecce offerebant ei paralyticum jacentem in lecto. Et videns Jesus fidem illorum, dixit paralytico: Confide, fili, remittuntur tibi peccata tua. *Ib.*9.2.Et ecce mulier,quæ sanguinis fluxum patiebatur duodecim annis, accessit retro, et tetigit fimbriam vestimenti ejus, *et curata est. v.* 20. Cum autem venisset domum, accesserunt ad eum caeci. Et dicit eis Jesus: Creditis, quia hoc possum facere vobis? Dicunt ei: Utique, Domine.*v.*28.*Vide et Marc*.8.23.

Christus est transfiguratus.

Et transfiguratus est ante eos. Et resplenduit facies ejus sicut sol; vestimenta autem ejus facta sunt alba sicut nix. *Matth.* 17. 2.

Et post dies sex assumit Jesus Petrum et Jacobum et Joannem: et ducit illos in montem excelsum seorsum solos, et transfiguratus est coram ipsis. *Marc.* 9. 1.

Et facta est, dum oraret, species vultus ejus altera: et vestitus ejus albus et refulgens. *Luc.* 9. 29.

Christus per proditorem traditus. Vide *Proditio Judæ*, *sub finem Tituli Proditio.*

Christus passus est.

Deus, Deus meus, respice in me: quare me dereliquisti? longe a salute mea verba delictorum meorum, etc. *Psal.* 21. 1. *per totum.*

Vere languores nostros ipse tulit, et dolores nostros ipse portavit: et nos putavimus eum quasi leprosum, et percussum a Deo, et humiliatum. *Isa.* 53. 4. *Vide totum Caput.*

Et post hebdomades sexaginta duas occidetur Christus: et non erit ejus populus, qui eum negaturus est. Et civitatem et sanctuarium dissipabit populus, cum duce venturo: et finis ejus vastitas, et post finem belli statuta desolatio. *Daniel.* 9. 26.

Exinde coepit Jesus ostendere discipulis suis, quia oporteret eum ire Jerosolymam, et multa pati a senioribus, et scribis, et principibus sacerdotum, et occidi et tertia die resurgere. *Matth.* 16. 21. *Item Marc.* 8. 31. *c.* 9. 30.

Dico autem vobis, quia Elias jam venit, et non cognoverunt eum, sed fecerunt in eo quaecumque voluerunt. Sic et Filius hominis passurus est ab eis. *Ibid.* 17. 12. Conversantibus autem eis in Galilaea, dixit illis Jesus: Filius hominis traden-

dus est in manus hominum, et occident eum, et tertia die resurget. v. 21. 22.

Ecce ascendimus Jerosolymam, et Filius hominis tradetur principibus sacerdotum, et scribis, et condemnabunt eum morte, etc. *Ibid.* 20. 18. *Vide c.* 26. 37. 66. *c.* 27. *Idem Luc.* 18. 31.

Primum autem oportet illum multa pati, et reprobari a generatione hac. *Luc.* 17. 25. *Vide Joan.* 18. 28. *c.* 19. *Luc.* 9. 22.

Deus autem, quae praenuntiavit per os omnium Prophetarum, pati Christum suum, sic implevit. *Act.* 3. 18.

Locus autem Scripturae, quam legebat, erat hic (*Isa.* 53. 7.): Tamquam ovis ad occisionem ductus est; et sicut agnus coram tondente se sine voce, sic non apuerit os suum. *Ibid.* 8. 32. *Vide c.* 17. 3.

Qui etiam proprio Filio suo non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum: quomodo non etiam cum illo omnia nobis donavit? *Rom.* 8. 32.

In hoc enim vocati estis: quia et Christus passus est pro nobis, vobis relinquens exemplum, ut sequamini vestigia ejus. 1. *Petr.* 2. 21.

Christo igitur passo in carne, et vos eadem cogitatione armamini, quia qui passus est in carne, desiit a peccatis. *Ibid.* 4. 1. *Vide Hebr.* 2. 18.

Propter quod et Jesus, ut sanctificaret per suum sanguinem populum, extra portam passus est. *Hebr.* 13. 12.

Christus est crucifixus.

Postquam autem crucifixerunt eum, diviserunt vestimenta ejus, sortem mittentes: ut impleretur quod dictum est per prophetam (*Psal.* 2. 19.) dicentem: Diviserunt sibi vestimenta mea, et super vestem meam miserunt sortem. *Matth.* 27. 35. *Idem Marc.* 15. 24. *repetitur. Item Joan.* 19. 18. *Act.* 2. 23.

Ducebantur autem et alii duo nequam cum eo, ut interficerentur. *Luc.* 23. 32.

Si nos hodie dijudicamur in benefacto hominis infirmi, in quo iste salvus factus est, notum sit omnibus vobis et omni plebi Israel: quia in nomine Domini nostri Jesu Christi Nazareni, quem vos crucifixistis, quem Deus suscitavit a mortuis, in hoc iste astat coram vobis sanus, etc. *Act.* 4. 9. 10.

Non enim judicavi me scire aliquid inter vos, nisi Jesum Christum, et hunc crucifixum 1. *Cor.* 2. 2. *Vide et* 2. *Cor.* 13. 4.

Christi passio praedicta et praefigurata est.

Tolle filium tuum unigenitum, quem diligis, Isaac, et vade in terram visionis: atque ibi offeres eum in holocaustum super unum montium, quem monstravero tibi. *Gen.* 22. 2.

Oravitque Moyses pro populo, et locutus est Dominus ad eum: Fac serpentem aeneum, et pone eum pro signo: qui percussus aspexerit eum, vivet, *Num*. 21. 7. 8.

Foderunt manus meas, et pedes meos: dinumeraverunt omnia ossa mea. *Psal*. 21. 17. 18.

Oblatus est quia ipse voluit, et non aperuit os suum: sicut ovis ad occisionem ducetur, et quasi agnus coram tondente se obmutescet, et non aperiet os suum. *Isa*. 53. 7.

Et post hebdomades sexaginta duas occidetur Christus: et non erit ejus populus, qui eum negaturus est, etc. *Dan*. 9. 26.

Respondens autem Jesus, dixit: Nescitis quid petatis. Potestis bibere calicem, quem ego bibiturus sum? *Matth*. 20. 22.

Et sicut Moyses exaltavit serpentem in deserto, ita exaltari oportet Filium hominis: ut omnis qui credit in ipsum, non pereat, sed habeat vitam aeternam. *Joan* 3. 14. 15. *Vide et c*. 12. 32.

Cum exaltaveritis Filium hominis, tunc cognoscetis quia ego sum, et a me ipso facio nihil, sed sicut docuit me Pater, haec loquor. *Ibid*. 8. 28.

Christus mortuus est, et sepultus propter peccata nostra.

Caeteri vero dicebant: Sine videamus, an veniat Elias liberans eum. Jesus autem iterum clamans voce magna, emisit spiritum. *Matth*. 27. 49. 50. Hi (*Joseph ab Arimathaea*) accessit ad Pilatum, et petiit corpus Jesu. Tunc Pilatus jussit reddi corpus: et accepto corpore Joseph involvit illud in sindone munda: et posuit illud in monumento suo novo, quod exciderat in petra. *v*. 58. 59. 69.

Jesus autem emissa voce magna, expiravit. *Marc*. 15. 37 *Vide et v*. 46. *Item Luc*. 23. 46 53. *Item Joan*. 19. 30. 40. *Rom* 5. 6.

Cumque consummassent omnia, quae de eo scripta erant deponentes eum de ligno, posuerunt eum in monumento *Actor*. 13. 29.

Quod enim mortuus est peccato, mortuus est semel: quod autem vivit, vivit Deo. *Rom* 6. 10. *Vide et c*. 8. 34.

In hoc enim Christus mortuus est, et resurrexit, ut et mortuorum et vivorum dominetur. *Ibid*. 14. 9.

Tradidi enim vobis in primis quod et accepi: quoniam Christus mortuus est pro peccatis nostris secundum Scripturas, — et quia resurrexit tertia die secundum Scripturas. 1. *Cor*. 15 3. 4. *Vide* 2. *Cor*. 5. 15. *Item* 1. *Thess*. 5. 10.

Ut praedixerat futurum.

Exinde coepit Jesus ostendere discipulis suis, quia oporteret eum ire Hierosolymam

et multa pati a senioribus, et scribis, et principibus sacerdotum, et occidi, et tertia die resurgere. *Matth.* 16. 21.

Respondens autem Jesus, dixit: Nescitis quid petatis. Potestis bibere calicem, quem ego bibiturus sum? *Ibid.* 20. 22.

Descendit ad infernos.
Vide *Limbus Patrum.*

Christus tertia dei resurrexit a mortuis.

Quoniam non derelinques animam meam in inferno: nec dabis sanctum tuum videre corruptionem. *Psal.* 15. 10.

Non est hic: surrexit enim, sicut dixit: Venite, et videte locum, ubi positus erat Dominus. *Matth.* 28. 6. *Item habetur Marc.* 16. 6. *Item Luc.* 24. 5.

Nondum enim sciebant Scripturam, quia oportebat eum a mortuis resurgere, etc. *Joan.* 20. 9.

Quem Deus suscitavit, solutis doloribus inferni, juxta quod impossibile erat teneri illum ab eo. *Actor.* 2. 24. Providens locutus est de resurrectione Christi, quia—neque caro ejus vidit corruptionem. *v.* 31. *Vide Rom.* 4. 25.

Hunc Deus suscitavit tertia die, et dedit eum manifestum fieri. *Ibid.* 10. 40. *Idem habetur. c.* 13. 30. *c.* 17. 31.

Quis est qui condemnet? Christus Jesus, qui mortuus est: imo qui et resurrexit, qui est ad dexteram Dei, qui etiam interpellat pro nobis, etc. *Rom.* 8. 34.

In hoc enim Christus mortuus est, et resurrexit, ut et mortuorum et virorum dominetur. *Ibid.* 14. 9.

Tradidi enim vobis in primis quod et accepi: quoniam Christus mortuus est pro peccatis nostris secundum Scripturas, et quia sepultus est, et quia resurrexit tertia die secundum Scripturas, etc. 1. *Cor.* 15. 3.

Memor esto, Dominum Jesum Christnm resurrexisse a mortuis, ex semine David, secundum Evangelium meum, in quo laboro usque ad vincula, quasi male operans: sed verbum Dei non est alligatum. 2. *Tim.* 2. 8. 9.

Idque praedictum et praefiguratum est.

Quoniam non derelinques animam meam in inferno: nec dabis sanctum tuum videre corruptionem. *Psal.* 15. 10.

Et praeparavit Dominus piscem grandem, ut deglutiret Jonam: et erat Jonas in ventre piscis tribus diebus et tribus noctibus. *Jonae* 2. 1. *Idem repetitur Matth.* 12. 40. *Item Luc.* 1. 30.

Sicut enim fuit Jonas in ventre ceti tribus diebus, et tribus noctibus; sic erit Filius hominis in corde terrae tribus diebus, et tribus noctibus. *Matth.* 12. 40.

Et coepit (*Jesus*) docere eos,

quoniam oportet Filium hominis pati multa, et reprobari a senioribus, et a summis sacerdotibus, et a Scribis, et occidi: et post tres dies resurgere. *Marc.* 8. 31. *Idem habetur Matth.* 16. 21.

Docebat autem discipulos suos, et dicebat illis: Quoniam Filius hominis tradetur in manus hominum, et occident eum, et occisus tertia die resurget. *Ibid.* 9. 30. *Vide et c.* 10. 34.

Solvite templum hoc, et in tribus diebus excitabo illud. *Joan.* 2. 19. *Vide et alia loca quam plurima.*

Christo ascendit in caelum.

Et Dominus quidem Jesus, postquam locutus est eis, assumptus est in cælum, et sedet a dextris Dei. *Marc.* 16. 19.

Et factum est, dum benediceret illis, recessit ab eis, et ferebatur in coelum. *Luc.* 24. 51.

Et nemo ascendit in coelum, nisi qui descendit de cœlo, Filius hominis, qui est in coelo. *Joan.* 3. 13.

Si ergo videritis Filium hominis ascendentem, ubi erat prius. *Ibid.* 6. 63. *Vide et* 1. *Petr.* 3. 12.

Et cum haec dixisset, videntibus illis, elevatus est, et nubes suscepit eum ab oculis eorum. *Act.* 1. 9. *Vide et Ephes.* 1. 20.

Propter quod dicit: Ascendens in altum captivam duxit captivitatem: dedit dona hominibus. *Ephes.* 4. 8. *Item Psal.* 61. 19.

Habentes ergo Pontificem magnum, qui penetravit coelos, Jesum Filium Dei, teneamus confessionem (*scilicet spei nostrae*) *Hebr.* 4. 14.

Christus est Deus et Dei Filius ab aeterno.

Dominus possedit me in initio viarum suarum, antequam quidquam faceret a principio. *Prov.* 8. 22.

Et tu Bethlehem Ephrata, parvulus es in millibus Juda: ex te enim egredietur qui sit Dominator in Israel: et egressus ejus ab initio a diebus æternitatis. *Mich.* 5. 2.

In principio erat Verbum, et Verbum erat apud Deum, et Deus erat Verbum: hoc erat in principio apud Deum. *Joan.* 1. 1. 2.

Dixit eis Jesus, Amen, amen, dico vobis, antequam Abraham fieret, ego sum. *Ibid.* 8. 58.

Et nunc clarifica me tu, Pater, apud temetipsum, claritate, quam habui, priusquam mundus esset apud te. *Ibid.* 17. 5. *Vide et v.* 24.

Quoniam in ipso condita sunt universa in coelis et in terra, visibilia et invisibilia, sive Throni, sive Dominationes, sive Principatus, sive Potestates: omnia per ipsum et in ipso creata sunt. *Coloss.* 1. 16. *Vide et Hebr.* 1. 2.

Christus mediator, reconciliator, et advocatus.

Nemo potest venire ad me, nisi Pater, qui misit me, traxerit eum: et ego resuscitabo eum in novissimo die. *Joan.* 6. 44. *Vide et v.* 65.

Dixit ergo eis iterum Jesus: Amen, amen dico vobis, quia ego sum ostium ovium. *Ibid.* 10. 7.

Dicit ei (*Thomae*) Jesus: Ego sum via, et veritas, et vita: nemo venit ad Patrem, nisi per me. *Ibid.* 14. 6.

Et non est in alio aliquo salus. Nec enim aliud nomen est sub coelo datum hominibus, in quo oporteat nos salvos fieri. *Actor.* 4. 12.

Justificati gratis per gratiam ipsius, per redemptionem, quæ est in Christo Jesu, quem proposuit Deus propitiationem per fidem in sanguine ipsius, ad ostensionem justitiæ suae, propter remissionem præcedentium delictorum. *Rom.* 3. 24. 25. *Vide et c.* 5. 2. *Item Coloss.* 1. 19.

Quis est, qui condemnet? Christus Jesus, qui mortuus est; imo qui et resurrexit, qui est ad dexteram Dei, qui etiam interpellat pro nobis. *Ibid.* 8. 34.

Mediator autem unius non est: Deus autem unus est. *Gal.* 3. 20. *Vide Ephes.* 2. 14. 17.

Unus enim Deus, unus et mediator Dei et hominum, homo Christus Jesus: qui dedit redemptionem semetipsum pro omnibus, *cujus testimonium temporibus suis confirmatum est.* *Tim.* 2. 5. *Vide et Hebr.* 7. 24. *c.* 8. 6. *c.* 9. 15. *c.* 12.

Filioli mei, hæc scribo vobis ut non peccetis. Sed et si quis peccaverit, advocatum habemus apud Patrem, Jesum Christum justum: et ipse est propitiatio pro peccatis nostris; non pro nostris autem tantum, sed etiam pro totius mundi. 1. *Joan.* 2. 1. *Vide et c.* 4. 10.

Christus sedet ad dexteram Dei Patris.

Dixit Dominus Domino meo: Sede a dextris meis, donec ponam, etc. *Psal.* 109. 1. *Idem repetitur Matth.* 22. 44. *Hebr.* 1. 13.

Et Dominus quidem Jesus, postquam locutus est eis, assumptus est in cœlum, et sedet a dextris Dei. *Marc.* 16. 19.

Ex hoc autem erit Filius hominis sedens a dextris virtutis Dei. *Luc.* 22. 69. *Vide Hebr.* 10. 12. *c.* 12. 2.

Et ait (*Stephanus*): Ecce video coelos apertos, et Jesum stantem a dextris virtutis Dei. *Actor.* 7. 55. *Vide Ephes.* 1. 20.

Quis est, qui condemnet? Christus Jesus, qui mortuus est: imo qui et surrexit, qui est ad dexteram Dei, qui etiam interpellat pro nobis. *Rom.* 8. 34.

Igitur si consurrexistis cum Christo, quæ sursum sunt quærite, ubi Christus est in dextera Dei sedens; quae sur-

sum sunt sapite, non quae super terram. *Coloss.* 3. 1. 2. *Vide* 1. *Petr.* 3. 22.

Christus venturus est judicare vivos et mortuos.

Tunc exultabunt omnia ligna sylvarum a facie Domini, quia venit: quoniam venit judicare terram. Judicabit orbem terrae in aequitate, et populos in veritate sua. *Psal.*95.12.13.

Filius enim hominis venturus est in gloria Patris sui cum Angelis suis: et tunc reddet unicuique secundum opera ejus. *Matth.* 16. 27. *Vide et c.*25.21.

Et tunc parebit signum Filii hominis in coelo: et tunc plangent omnes tribus terrae: et videbunt Filium hominis venientem in nubibus coeli cum virtute multa, et majestate. *Ibid.* 24. 30.

Nam sicut fulgur coruscans de sub coelo, in ea quae sub coelo sunt, fulget; ita erit Filius hominis in die sua. *Luc.* 17. 24. *Vide v.* 30. *Item* 2. *Thess.* 1. 7.

Et erunt signa in sole, et luna, et stellis, et in terris pressura gentium, prae confusione sonitus maris et fluctuum: arescentibus hominibus prae timore et exspectatione, quae supervenient universo orbi. *Ibid.* 21. 25. 26.

Neque enim Pater judicat quemquam: sed omne judicium dedit Filio. *Joan.* 5. 22. *Vide Rom.* 2. 16.

Viri Galilaei, quid statis aspicientes in coelum? Hic Jesus, qui assumptus est a vobis in coelum, sic veniet, quemadmodum vidistis eum euntem in coelum. *Actor.* 1. 11.

Et praecepit nobis prædicare populo, et testificari; quia ipse est, qui constitutus est a Deo judex vivorum, et mortuorum. *Ibid.* 10. 42. *Vide et c.* 7. 31.

Testificor coram Deo et Jesu Christo, qui judicaturus est vivos et mortuos, per adventum ipsius et regnum ejus. 2. *Tim.* 4. 1. *Vide Hebr.* 9. 28. *Judae* 14.

Qui (*blasphemantes*) reddent rationem ei, qui paratus est judicare vivos et mortuos. 1. *Petr.* 4. 5.

Ecce venit cum nubibus, et videbit eum omnis oculus, et qui eum pupugerunt. *Apoc.* 1. 7. *Vide c.* 20. 11.

Christo omnia tradita sunt a Patre, et subjecta.

Omnia mihi tradita sunt a Patre meo. Et nemo novit Filium, nisi Pater: neque Patrem quis novit, nisi Filius, et cui voluerit Filius revelare. *Matth.* 11. 27. *Item Luc.* 10. 22.

Et accedens Jesus, locutus est eis (*discipulis*), dicens: Data est mihi omnis potestas in coelo et in terra. *Ibid.* 28. 18.

Pater diligit Filium, et omnia dedit in manu ejus. *Joan.* 3. 35.

Sicut dedisti ei potestatem

omnis carnis, ut omne, quod dedisti ei, det eis vitam aeternam. *Ibid.* 17. 2.

Et omnia subjecit sub pedibus ejus: et ipsum dedit caput supra omnem Ecclesiam. *Ephes.* 1. 22. *Vide Psal.* 88.

Per Christum cuncta sunt creata.

Verbo Domini coeli firmati sunt, et spiritu oris ejus omnis virtus eorum. *Psal.* 32. 6.

Omnia per ipsum facta sunt, et sine ipso factum est nihil, quod factum est. *Joan.* 1. 3. *Vide Ephes.* 3. 6.

Quoniam in ipso condita sunt universa in coelis, et in terra, visibilia, et invisibilia, sive Throni, sive Dominationes, sive Principatus, sive Potestates: omnia per ipsum, et in ipso creata sunt. *Coloss.* 1. 16. *Vide Hebr.* 1. 2.

Christus manet in aeternum.

Juravit Dominus, et non poenitebit eum: tu es sacerdos in æternum, secundum ordinem Melchisedech. *Psal.* 109. 4.

Multiplicabitur ejus imperium, et pacis non erit finis: super solium David, et super regnum ejus sedebit: ut confirmet illud, et corroboret in judicio et justitia, amodo et usque in sempiternum *Isa.* 9. 7.

Et dedit ei potestatem, et honorem, et regnum; et omnes populi, tribus, et linguae ipsi servient: potestas ejus, potestas aeterna, quae non auferetur, et regnum ejus, quod non corrumpetur. *Dan.* 7. 14.

Respondit ei turba: Nos audivimus ex lege (*Psal.* 109. 4.), quia Christus manet in aeternum et quomodo tu dicis: Oportet exaltari Filium hominis? Quis est iste Filius hominis? *Joan.* 12. 34.

Christus est Leo.

Et unus de senioribus dixit mihi: Ne fleveris: Ecce vicit Leo de tribu Juda, radix David, aperire librum, et solvere septem signacula ejus. *Apoc.* 5. 5.

Christus est Stella matutina.

Et habemus firmiorem propheticum sermonem: cui benefacitis attendentes, quasi lucernae lucenti in caliginoso loco, donec dies elucescat, et lucifer oriatur in cordibus vestris. 2. *Petr.* 1. 19.

Ego Jesus misi Angelum meum, testificari vobis haec in Ecclesiis. Ego sum radix, et genus David, stella splendida, et matutina. *Apoc.* 22. 16.

Christus est unum cum Patre.

Ego, et pater unum sumus. *Joan.* 10. 30.

Non creditis, quia ego in Patre, et Pater in me est? Verba, quae ego loquor vobis, a me ipso non loquor: Pater autem in me manens, ipse facit opera, *Ibid.* 14. 10. In illo die vos

cognoscetis, quia ego sum in Patre meo, et vos in me, et ego in vobis. v. 20.

Ut omnes unum sint, sicut tu, Pater, in me, et ego in te, ut et ipsi in nobis unum sint: ut credat mundus, quia tu me misisti. *Ibid.* 17. 21.

Dicentibus, hic est Christus, aut ibi, non est credendum.

Tunc si quis vobis dixerit: Ecce hic est Christus, aut illic: nolite credere. Surgent enim Pseudochristi et Pseudoprophetae, etc. *Matth.* 24. 23. *Idem Marc.* 13. 21. *ad verbum habetur.*

Et dicent vobis: Ecce hic, et ecce illic; nolite ire, neque sectemini. Nam sicut fulgur coruscans de sub cœlo, in ea, quæ sub coelo sunt, fulget: ita erit Filius hominis in die sua. *Luc.* 17. 23.

Christus novit omnia.

Nunc scimus, quia scis omnia, et non opus est tibi, ut quis te interroget: in hoc credimus, quia a Deo existi. *Joan.* 16. 30.

Dixit ei tertio (*scil. Jesus Petro*): Simon Joannis, amas me? Contristatus est Petrus, quia dixit ei tertio: Amas me? Et dixit ei: Domine, tu omnia nosti: tu scis, quia amo te. *Ib.* 21. 17. *Vide Apoc.* 2. 23.

Christus sibi reputat fieri quod Christianis fit.

O Sion, fuge, quae habitas apud filiam Babylonis: quia haec dicit Dominus exercituum: Post gloriam misit me ad gentes, quae spoliaverunt vos: qui enim tetigerit vos, tangit pupillam oculi mei. *Zach.* 2. 7.

Qui calumniatur egentem, exprobrat factori ejus: honorat autem eum; qui miseretur pauperis. *Prov.* 14. 31.

Qui despicit pauperem, exprobrat factori ejus: et qui ruina lactatur alterius, non erit impunitus. *Ibid.* 17. 5.

Et quicumque potum dederit uni ex minimis istis calicem aquæ frigidæ tantum in nomine discipuli: amen dico vobis, non perdet mercedem suam. *Matth.* 10. 42. *Item c.* 18. 5.

Esurivi enim, et dedistis mihi manducare, etc. Quandiu fecistis uni ex his fratribus meis minimis, mihi fecistis. *Ib.* 25. 35. 40.

Qui enim non est adversum vos, pro vobis est. *Marc.* 9. 39.

Qui vos audit, me audit; et qui vos spernit, me spernit. *Luc.* 10. 16.

Itaque qui haec spernit, non hominem spernit, sed Deum: qui etiam dedit Spiritum suum Sanctum in nobis. 1. *Thess.* 4. 8. *Vide Thesaurum Patrum.*

CHRISTANI.

Christiani appellantur fideles.

Quem cum (*scil. Barnabas Saulum*) invenisset, perduxit Antiochiam. Et annum totum conversati sunt ibi in Ecclesia:

et docuerunt turbam multam, ita ut cognominarentur primum Antiochiae discipuli, Christiani. *Actor.* 11. 25. 26.

Agrippa autem ad Paulum: In modico suades me Christianum fieri. Et Paulus: Opto apud Deum et in modico, et in magno non tantum te, sed etiam *omnes*, qui audiunt, hodie fieri tales, qualis et ego sum, exceptis vinculis his. *Ibid.* 26. 28. 29.

Si quis confidit sibi, Christi se esse, hoc cogitet iterum apud se: quia sicut ipse Christi est, ita et nos. 2. *Cor.* 10. 7.

Christiani dicuntur sancti, quia sanctitatem profitentur.

Et cum vocasset sanctos et viduas; assignavit eam vivam. (*Tabitham*). *Actor.* 9. 41.

Omnibus, qui sunt Romae, dilectis Dei, vocatis sanctis. (*scilicet gratia et pax*) *Rom.* 1. 7.

Necessitatibus sanctorum communicantes. *Ibid.* 12. 13.

Nunc igitur proficiscar in Jerusalem ministrare sanctis. *Ibid.* 15. 25.

Salutate Philologum, et Juliam, Nereum et sororem ejus, et Olympiadem, et omnes qui cum eis sunt, sanctos. *Ibid.* 16. 15.

Ecclesiae Dei, quae est Corinthi, sanctificatis in Christo Jesu, vocatis sanctis, cum omnibus, qui invocant nomen Domini nostri Jesu Christi, etc. 1. *Cor.* 1. 2.

Audet aliquis vestrum, habens negotium adversus alterum, judicari apud iniquos, et non apud sanctos? *Ibid.* 6. 1.

Non enim est dissensionis Deus, sed pacis: sicut et in omnibus Ecclesiis sanctorum doceo. *Ibid.* 14. 33.

Paulus Apostolus Jesu Christi per voluntatem Dei, et Timotheus frater, Ecclesiæ Dei, quæ est Corinthi, cum omnibus sanctis, qui sunt in universa Achaia. 2. *Cor.* 1. 1.

Nam de ministerio, quod fit in sanctos, ex abundanti est mihi scribere vobis. *Ibid.* 9. 1.

Salutate invicem in osculo sancto: salutant vos omnes sancti. *Ibid.* 13. 12.

Paulus Apostolus Jesu Christi per voluntatem Dei, omnibus sanctis, qui sunt Ephesi, et fidelibus in Christo Jesu. *Eph.* 1. 1. Propterea et ego audiens fidem vestram, quæ est in Domino Jesu, et dilectionem in omnes sanctos. *v.* 15.

Mihi omnium sanctorum minimo data est gratia haec, etc. *Ibid.* 3. 8. Ut possitis comprehendere cum omnibus Sanctis, quae sit latitudo, et longitudo, et sublimitas, et profundum. *v.* 18.

Et ipse dedit quosdam quidem Apostolos, quosdam autem Prophetas, alios vero Evangelistas, alios autem Pastores et Doctores, ad consummationem

sanctorum, in opus ministerii, in aedificationem corporis Christi. *Ibid.* 4. 11.

Per omnem orationem et obsecrationem orantes omni tempore in spiritu: et in ipso vigilantes in omni instantia, et obsecratione, pro omnibus sanctis. *Ibid.* 6. 18.

Paulus et Timotheus servi Jesu-Christi, omnibus sanctis, in Christo Jesu, qui sunt Philippis, etc. *Philipp.* 1. 1.

Salutate omnem sanctum in Christo Jesu. *Ibid.* 4. 21.

Paulus Apostolus Jesu Christi per voluntatem Dei, et Timotheus frater, eis, qui sunt Colossis, sanctis et fidelibus fratribus in Christo Jesu. *Colos.* 1. 1. 2.

Adjuro vos per Dominum, ut legatur epistola haec omnibus sanctis fratribus. 1. *Thess.* 5. 27.

Non enim injustus Deus, ut obliviscatur operis vestri, et dilectionis, quam ostendistis in nomine ipsius, qui ministrastis sanctis, et ministratis. *Hebr.* 6. 10.

Salutate omnes praepositos vestros, et omnes sanctos. *Ibid.* 13. 24.

Christiani falsi.

Non assumes nomen Domini Dei tui in vanum. *Exod.* 20. 7.

Nec pollues nomen Dei tui. *Lev.* 19. 12.

Nec polluatis nomen meum sanctum. *Ibid.* 22. 32.

Tantummodo invocetur nomen tuum super nos, aufer opprobrium nostrum. *Isa.* 4. 1.

Qui autem negaverit me coram hominibus, negabo et ego eum coram Patre meo. *Matth.* 10. 33.

Domine, nonne bonum semen (*fidei*) seminasti in agro tuo? Unde ergo habet zizania (*perversorum operum et haeresum*)? *Ibid.* 13. 27.

Confitentur se nosse Deum, factis autem negant. *Tit.* 1. 16.

Tu credis, quoniam unus est Deus: Bene facis: et daemones credunt, et contremiscunt. (*In hoc te minus mali sunt, quia tu non times, et illi contremiscunt*). *Jacob.* 2. 19.

Ministrate in fide vestra virtutem, in virtute autem scientiam, in scientia autem abstinentiam, in abstinentia autem patientiam, in patientia autem pietatem, in pietate autem amorem fraternitatis, in amore autem fraternitatis caritatem. 2. *Petr.* 1. 5. 6. 7.

Et in hoc scimus, quoniam cognovimus eum (*per fidem*), si mandata ejus observemus. Qui dicit se nosse eum (*Deum*), et mandata ejus non custodit, mendax est. 1. *Joan.* 2. 3. 4.

Christianis vivendum est, ut vixit Christus.

Ego enim per legem, legi mortuus sum, ut Deo vivam: Christo confixus sum cruci. *Gal.* 2. 19.

Si autem in luce ambulamus sicut et ipse est in luce: societatem habemus ad invicem, et sanguis Jesu Christi Filii ejus emundat nos ab omni peccato. 1. *Joan.* 1. 7.

Qui dicit se in ipso manere, debet, sicut ille ambulavit, et ipse ambulare. *Ibid.* 2. 6.

Et omnis, qui habet hanc spem in eo, sanctificat se, sicut et ille sanctus est. *Ibid.* 3. 3.

Christiani erunt in Christo.

Si quis mihi ministrat, me sequatur: et ubi sum ego, illic et minister meus erit. *Joan.* 12. 26.

Quia vado parare vobis locum: et si abiero, et praeparavero vobis locum, iterum venio, et accipiam vos ad me ipsum, ut ubi sum ego, et vos sitis. *Ibid.* 14. 2. 3.

Pater, quos dedisti mihi, volo, ut ubi sum ego et illi sint mecum: ut videant claritatem meam, quam dedisti mihi: quia dilexisti me ante constitutionem mundi. *Ibid.* 17. 24.

CIBUS, QUI JUDAEIS INHIBEBATUR.

Si bos cornu percusserit virum aut mulierem, et mortui fuerint, lapidibus obruetur: et non comedenter carnes ejus: dominus quoque bovis innocens erit. *Exod.* 21. 28.

Viri sancti eritis mihi: carnem, quae a bestiis fuerit prægustata, non comedetis: sed projicietis canibus. *Ib.* 22. 31.

Jure perpetuo in generationibus et cunctis habitaculis vestris, nec sanguinem, nec adipem omnino comedetis. *Levit.* 3. 17.

Loquere filiis Israel: Adipem ovis, et bovis, et caprae, non comedetis. *Ibid.* 7. 23.

Quidquid autem ruminat quidem, et habet ungulam sed non dividit eam, sicut camelus, et caetera, non comedetis illud, et inter immunda reputabitis. *Ibid.* 11. 4.

Homo quilibet de domo Israel, et de advenis, qui peregrinantur inter eos, si comederit sanguinem, obfirmabo faciem meam contra animam illius, et disperdam eam de populo suo. *Ibid.* 17. 10. *et v.* 13.

Non comedetis cum sanguine. Non augurabimini, nec observabitis somnia. *Ibid.* 19. 26. *Vide Deut.* 12. 16.

Hoc solum cave, ne sanguinem comedas: sanguis enim eorum pro anima est; et idcirco non debes animam comedere cum carnibus: sed super terram fundes quasi aquam. *Deut.* 12. 23. 24.

Quæ absque pinnulis et squamis sunt, ne comedatis, quia immunda sunt. *Ibid.* 14. 10.

Ciborum et potus in conviviis Luxus. Vide *etiam Ebrietas et Gula*, *et praecipue Convivia.*

Cithara et lyra et tympanum et tibia, et vinum in conviviis

vestris ; et opus Domini non respicitis , nec opera manuum ejus consideratis. *Isa*. 5. 12.

Ecce haec fuit iniquitas Sodomae sororis tuae , superbia , saturitas panis , et abundantia , et otium ipsius et filiarum ejus: et manum egeno et pauperi non porrigebant. *Ezech*. 16. 49.

Homo quidam erat dives, qui induebatur purpura et bysso , et epulabatur quotidie splendide. *Luc*. 16. 19.

Attendite autem vobis , ne forte graventur corda vestra in crapula et ebrietate , et curis hujus vitae , et superveniat in vos repentina dies illa. *Ib*.21.34.

Sicut in die honeste ambulemus ; non in comessationibus et ebrietatibus ; non in cubilibus , et impudicitiis ; non in contentione , et aemulatione. *Rom*. 13. 13.

Sufficit enim præteritum tempus ad voluntatem Gentium consummandam his , qui ambulaverunt in luxuriis, desideriis, vinolentiis , commessationibus , potationibus , et illicitis idolorum cultibus. 1 *Petr*.4.3.

Cibare esurientes , seu fame laborantes.

Ammonites et Moabites etiam post decimam generationem non intrabunt Ecclesiam Domini in æternum : quia noluerunt vobis occurrere cum pane et aqua in via , quando egressi estis de Ægypto , etc. *Deut*. 23. 3. 4.

Dixitque ad viros Soccoth : Date , obsecro , panes populo , qui mecum est , quia valde defecerunt , etc. *Judic*. 8. 5.

Nunc ergo si quid habes ad manum, vel quinque panes, da mihi , aut quidquid inveneris. Et respondens sacerdos (*Achimelech*) ad David , ait illi: Non habeo laicos panes ad manum , sed tantum panem sanctum : si mundi sunt pueri , maxime a mulieribus , etc. 1.*Reg*.21.3.4.

Frange esurienti panem tuum, et egenos vagosque induc in domum tuam : cum videris nudum , operi eum , et carnem tuam ne despexeris. *Isa*. 58.7.

Esurivi enim, et dedistis mihi manducare : sitivi , et dedistis mihi bibere , etc. *Matth*.25.35.

Cibus Sumendus cum gratiarum actione V. *Gratia*.

Cibi delectus habendus.
Vide *Abstinentia*.

CILICIUM.
Vide ASPERITAS VESTIUM.

CIRCUMCISIO CARNALIS
ET SPIRITUALIS.

Et circumcidit (*Abraham*) eum (*Isaac*) octavo die , sicut praeceperat ei Deus. *Gen*.21.4.

Tulit illico Sephora acutissimam petram , et circumcidit præputium filii sui, etc. *Exod*. 4. 25.

Omnis autem servus emptitius circumcidetur , et sic comedet. *Ibid*. 12. 44.

Et die octavo circumcidetur infantulus. *Levit.* 12. 3.

Circumcidite igitur praeputium cordis vestri, et cervicem vestram, ne induretis amplius. *Deut.* 10. 16.

Circumcidet Dominus Deus tuus cor tuum, et cor seminis tui: ut diligas Dominum Deum tuum in toto corde tuo, et in tota anima tua, ut possis vivere. *Ibid.* 30. 6.

Fac tibi cultros lapideos, et circumcide secundo filios Israel. *Josue* 5. 2.

Tunc Achior videns virtutem, quam fecit Deus Israel, relicto Gentilitatis ritu, credidit Deo, et circumcidit carnem præputii sui, et appositus est ad populum Israel, etc. *Judith.* 14. 6.

Haec dicit Dominus Deus: Omnis alienigena incircumcisus corde, et incircumcisus carne, non ingredietur sanctuarium meum: omnis filius alienus, qui est in medio filiorum Israel. *Ezech.* 44. 9.

Circumcidimini Domino, et auferte praeputia cordium vestrorum, viri Juda, et habitatores Jerusalem: ne forte egrediatur ut ignis indignatio mea, et succendatur, et non sit qui extinguat, propter malitiam cogitationum vestrarum. *Jer.* 4. 4.

Cui loquar? Et quem contestabor, ut audiat? Ecce incircumcisæ aures eorum, et audire non possunt: ecce verbum Domini factum est eis in opprobrium, et non suscipient illud. *Ibid.* 6. 10.

Ecce dies veniunt, dicit Dominus, et visitabo super omnem, qui circumcisum habet praeputium. *Ibid.* 9. 25.

Et factum est in die octavo, venerunt circumcidere puerum (*Joannem*), et vocabant eum nomine patris sui Zachariam. *Luc.* 1. 59.

Et postquam consummati sunt dies octo, ut circumcideretur puer, vocatum est nomen ejus Jesus, quod vocatum est ab Angelo priusquam in utero conciperetur. *Ibid.* 2. 21.

Propterea Moyses dedit vobis circumcisionem, non quia ex Moyse est, sed ex patribus: et in sabbato circumciditis hominem. *Joan.* 7. 22.

Et dedit illi testamentum circumcisionis: et sic genuit Isaac, et circumcidit eum die octavo. *Actor.* 7. 8.

Nisi circumcidamini secundum morem Moysi, non potestis salvari. *Ibid.* 15. 1.

Hunc (*Timotheum*) voluit Paulus secum proficisci, et assumens circumcidit eum, propter Judaeos, qui erant in illis locis. *Ibid.* 16. 3.

Sed qui in abscondito Judæus est: et circumcisio cordis in spiritu, non littera: cujus laus non ex hominibus, sed ex Deo est. *Rom.* 2. 29.

Circumcisio nihil est, et præputium nihil est, sed observatio

mandatorum Dei. 1. *Cor.* 7.19. *Vide Gal.* 6. 12.

Nos enim sumus circumcisio, qui spiritu servimus Deo , et gloriamur in Christo Jesu , et non in carne fiduciam habentes, etc. *Philipp.* 3. 3.

In quo et circumcisi estis , circumcisione non manufacta in expoliatione corporis carnis , sed in circumcisione Jesu Christi : consepulti et in baptismo. *Coloss.* 2. 11. 12.

CIVITAS SUPERNA.

Exspectabat enim fundamenta habentem civitatem (*Abraham*), cujus artifex et conditor Deus. *Hebr.* 11. 10.

Sed accessistis ad Sion montem, et civitatem Dei viventis , Jerusalem coelestem. *Ib.* 12.22.

Non enim habemus hic manentem civitatem , sed futuram inquirimus. *Ibid.* 13. 14.

Et murus civitatis habens fundamenta duodecim. *Apocal.* 21. 14. Et fundamenta muri civitatis omni lapide pretioso ornata, etc. *v.* 19. Et Templum non vidi in ea. Dominus enim Deus omnipotens templum illius est, et Agnus. *v.*22.Et civitas non eget sole , neque luna , ut luceant in ea : nam claritas Dei illuminat eam. *v.* 23.

Civitas terrena pietate gubernatur.

Si habitaverit advena in terra vestra , et moratus fuerit inter vos , non exprobretis ei, sed sit inter vos quasi indigena , et diligetis eum, quasi vosmetipsos : fuistis enim et vos advenae in terra Egypti. *Levit.* 19. 33. 34.

In bonis justorum exultabit civitas. *Prov.* 11. 10. Ubi non est gubernator, populus corruet. *v.* 14.

Qualis rector est civitatis , tales et inhabitantes in ea. — Civitates inhabitabuntur per sensum potentium (*scilicet prudentium*). *Eccli.* 10. 2. 3.

Urbs fortitudinis nostræ Sion Salvator , ponetur in ea murus et antemurale. Aperite portas , et ingrediatur gens justa custodiens veritatem. *Isa.* 26. 1. 2.

Impietate devastatur.

Praecipita , Domine , divide linguas eorum , quoniam vidi iniquitatem, et contradictionem in civitate. Die ac nocte circumdabit eam super muros ejus iniquitas, et labor in medio ejus, et injustitia. Et non defecit de plateis ejus usura et dolus. *Psal.* 54. 10. 11. 12.

Nisi Dominus custodierit civitatem ; frustra vigilat qui custodit eam. *Psal.* 126. 1.

Benedictione justorum exaltabitur civitas: et ore impiorum subvertetur. *Prov.* 11. 11.

Homines pestilentes dissipant civitatem : sapientes vero avertunt furorem. *Ibid.* 29. 8.

Susurro et bilinguis maledictus: multos enim turbabit pacem habentes. Lingua tertia multos commovit , et dispersit illos de

gente in gentem. Civitates muratas divitum destruxit, et domos magnatorum effodit. *Eccli.* 28. 15. 16. 17.

Et eris deserta: quia oblita es Dei salvatoris tui, et fortis adjutoris tui non es recordata. *Isa.* 17. 9. 10.

Vae qui aedificat civitatem in sanguinibus, et præparat urbem in iniquitate. *Habac.* 2. 12.

CLAVIS MORTIS.

Et dabo clavem domus David super humerum ejus: et aperiet, et non erit qui claudat: et claudet, et non erit, qui aperiat. *Isa.* 22. 22.

Ecco sum vivens in secula seculorum, et habeo claves mortis et inferni. *Apoc.* 1. 18.

Haec dicit Sanctus et Verus, qui habet clavem David, qui aperit, et nemo claudit: claudit, et nemo aperit. *Ibid.* 3. 7.

COGITATIO.

Cogitationes pravas odit Deus.

Et unusquisque malum contra amicum suum ne cogitetis in cordibus vestris, et juramentum mendax ne diligatis: omnia enim haec sunt, quae odi, dicit Dominus. *Zach.* 8. 17.

Homo apostata, vir inutilis, graditur ore perverso, annuit oculis, terit pede, digito loquitur, pravo corde machinatur malum, et omni tempore jurgia seminat. *Prov.* 6. 12. 13. 14.

De corde enim exeunt cogitationes malae, homicidia, adulteria, fornicationes, furta, falsa testimonia, blasphemiae. *Matth.* 15. 19.

Ab intus enim de corde hominum malae cogitationes procedunt, adulteria, fornicationes, homicidia, etc. *Marc.* 7. 21.

Cogitationes cordis novit Deus.

Tu exaudiens in coelo in loco habitationis tuae, et repropitiaberis, et facies, ut des unicuique secundum omnes vias suas, sicut videris cor ejus: quia tu nosti solus cor omnium filiorum hominum. 3. *Reg.* 8. 39.

Tu exaudies de coelo, de sublimi scilicet habitaculo tuo: et propitiare, et redde unicuique secundum vias suas, quas nosti eum habere in corde suo: tu enim solus nosti corda filiorum hominum. 2. *Paral.* 6. 30.

Et quia opus ei non erat, ut quis testimonium perhiberet de homine: ipse enim sciebat, quid esset in homine. *Joan.* 2. 25.

Nulla cogitatio latet Deum.

Scio, quia omnia potes, et nulla te latet cogitatio. *Job.* 42. 2.

Cognovit enim Dominus omnem scientiam, et inspexit in signum aevi, annuntians quae praeterierunt, et quae superventura sunt, revelans vestigia occultorum. *Eccli.* 42. 19.

Væ qui profundi estis corde, ut a Domino abscondatis consilium, quorum sunt in tenebris opera, et dicunt: Quis videt

nos, et quis novit nos? *Isa.* 29. 15.

Et cum vidisset Jesus cogitationes eorum. *Matth.* 9. 4. *Vide et Hebr.* 4. 12.

Noverunt cogitationes et alii, quibus Deus voluerit revelare.

Ipse autem ingressus stetit coram domino suo, et dixit Eliseus: Unde venis, Giezi? Qui respondit: Non ivit servus tuus quoquam. At ille ait: Nonne cor meum in praesenti erat, quando reversus est homo de curru suo in occursum tui? Nunc igitur accepisti argentum et — vestes, ut emas oliveta, et vineas, et oves, et boves, et servos, et ancillas, etc. 4. *Reg.* 5. 25. 26.

Dixitque unus servorum ejus: Nequaquam, Domine mi rex, sed Eliseus Propheta, qui est in Israel, indicat regi Israel omnia verba, quaecumque locutus fueris in conclavi tuo. *Ibid.* 6. 12.

Tu, rex, cogitare coepisti in stratu tuo, quid esset futurum post haec: et qui revelat mysteria, ostendit tibi, quae ventura sunt, etc. *Dan.* 2. 29.

COGNITIO DEI.

Homo enim videt ea, quae patent: Dominus autem intuetur cor. 1. *Reg.* 16. 7.

Nonne ipse considerat vias meas, et cunctos gressus meos dinumerat? *Job.* 31. 4.

In omni loco oculi Domini contemplantur bonos et malos. *Prov.* 15. 3. Infernus et perditio coram Domino: quanto magis corda filiorum hominum? *v.* 11.

Omnes viae hominis patent oculis ejus: spirituum ponderator est Dominus. *Ibid.* 16. 2.

Non praeterit illum (*Deum*) omnis cogitatus, et non abscondit se ab eo ullus sermo. *Eccli.* 42. 20.

Deus cognoscit bonos singulariter.

Et respexit Dominus filios Israel, et cognovit eos. *Exod.* 2. 25.

Quoniam novit Dominus viam justorum. *Psalm.* 1. 6.

Priusquam te formarem in utero, novi te. *Jerem.* 1. 5.

Firmum fundamentum Dei stat, habens signaculum hoc: Cognovit Dominus, qui sunt ejus. 2. *Tim.* 2. 19.

Omnia autem nuda et aperta sunt oculis ejus. *Hebr.* 4. 13.

Malos non agnoscit.

Multi dicent mihi in illa die: Domine, Domine, etc. *Matth.* 7. 22. Et tunc confitebor illis: Quia nunquam novi vos: discedite a me, qui operamini iniquitatem. *v.* 23.

Amen dico vobis: nescio vos. *Ibid.* 25. 12.

Si quis autem ignorat, ignorabitur. 1. *Cor.* 14. 38.

Cognitio Dei firmiter exigitur.

Cognoscetur Dominus judicia faciens. *Psal.*9.17.Convertantur peccatores in infernum, omnes gentes, quae obliviscuntur Deum. *v.* 18.

Vacate et videte, quoniam ego sum Deus. *Psal.* 45. 11.

Deus de cœlo prospexit super filios hominum: ut videat, si est intelligens, aut requirens Deum. *Psal.* 52. 3.

Vani autem sunt omnes homines, in quibus non subest scientia Dei. *Sap.* 13. 1.

Cognovit bos possessorem suum, et asinus praesepe Domini sui: Israel autem me non cognovit, et populus meus non intellexit. *Isa.* 1. 3.

Quia stultus populus meus me non cognovit: filii insipientes sunt, et vecordes. *Jer.*4.22.

Confortati sunt in terra, quia de malo ad malum egressi sunt, et me non cognoverunt, dicit Dominus. *Ibid.* 9. 3. Non glorietur sapiens in sapientia sua, et non glorietur fortis in fortitudine sua, et non glorietur dives in divitiis suis; sed in hoc glorietur qui gloriatur, scire et nosse me: quia ego sum Dominus, qui facio misericordiam, et judicium, et justitiam in terra. *v.* 23. 24.

Misericordiam volui, et non sacrificium: et scientiam Dei, plus quam holocausta. *Oseæ* 6.6.

Revelatur enim ira Dei de coelo, super omnem impietatem, et injustitiam hominum eorum, qui veritatem Dei in injustitia detinent: quia quod notum est Dei, manifestum est in illis: Deus enim illis manifestavit. *Rom.* 1. 18. 19.

Multipliciter acquiritur, scilicet divina illustratione.

Qui dixerunt Deo: Recede a nobis, et scientiam viarum tuarum nolumus. *Job.* 21. 14.

Multi dicunt: Quis ostendit nobis bona? Signatum est super nos lumen vultus tui, Domine. *Psal.* 4. 6. 7.

Propter hoc sciet populus meus nomen meum in die illa, quia ego ipse, qui loquebar, ecce adsum. *Isa.* 52. 6.

Confiteor tibi, Pater, Domine coeli et terrae, quia abscondisti haec a sapientibus et prudentibus et revelasti ea parvulis. *Matth.*11.25. Et nemo novit Filium, nisi Pater: neque Patrem quis novit, nisi Filius, et cui voluerit Filius revelare. *v.* 27.

Beatus es, Simon Bar-Jona, quia caro et sanguis non revelavit tibi, sed Pater meus, qui in Coelis est (*me scilicet esse Christum Filium Dei vivi*). *Ibid.* 16. 17.

Nemo potest venire ad me, nisi Pater, qui misit me, traxerit eum. — Non quia Patrem vidit quisquam, nisi is; qui est a Deo, hic vidit Patrem. *Joan.* 6. 44. 46.

Neque me scitis, neque Patrem meum: si me sciretis, forsitan et Patrem meum sciretis. *Ibid.* 8. 19.

Et cognoverunt vere, quia a te exivi, et crediderunt, quia tu me misisti. *Ibid.* 17. 8.

Et scimus, quoniam Filius Dei venit, et dedit nobis sensum, ut cognoscamus verum Deum, et simus in vero Filio ejus. Hic est verus Deus, et vita aeterna. 1. *Joan.* 5. 20.

Creaturarum consideratione.

Nimirum interroga jumenta, et docebunt te: et volatilia coeli, et indicabunt tibi. Loquere terrae, et respondebit tibi: et narrabunt pisces maris. Quis ignorat, quod omnia haec manus Domini fecerit? *Job.* 12.7.8.9.

Coeli enarrant gloriam Dei. *Psal.* 18. 2.

Vani autem sunt omnes homines, in quibus non subest scientia Dei: et de his, quae videntur bona, non potuerunt intelligere eum, qui est, nec operibus attendentes agnoverunt, quis esset artifex. *Sap.* 13. 1. Quorum si specie delectati, Deos putaverunt; sciant, quanto his dominator eorum speciosior est: speciei enim generator haec omnia constituit. Aut si virtutem et opera eorum mirati sunt, intelligant ab illis, quoniam qui haec fecit, fortior est illis. *v.* 3. 4. A magnitudine enim speciei, et creaturae cognoscibiliter poterit Creator horum videri. *v.* 5.

Creavit illis scientiam spiritus, et sensu implevit cor illorum. *Eccli.* 17. 6.

Multa abscondita sunt majora his: pauca enim vidimus operum ejus. *Ibid.* 43. 36.

Opera enim, quae dedit mihi Pater, ut perficiam ea: ipsa opera, quae ego facio, testimonium perhibent de me, quia Pater misit me. *Joan.* 5. 36.

Invisibilia enim ipsius, a creatura mundi, per ea quae facta sunt, intellecta conspiciuntur. *Rom.* 1. 20.

Ex parte enim cognoscimus. 1. *Cor.* 13. 9.

Scripturarum declaratione.

Scrutamini Scripturas, quia vos putatis in ipsis vitam aeternam habere: et illae sunt, quae testimonium perhibent de me. *Joan.* 5. 39. Si enim crederetis Moysi, crederetis forsitan et mihi: de me enim ille scripsit. *v.* 46.

Salubriter perquiritur.

Nosse enim te, consummata justitia est: et scire justitiam, et virtutem tuam, radix est immortalitatis. *Sap.* 15. 3.

Non nocebunt, et non occident in universo monte sancto meo: quia repleta est terra scientia Domini, sicut aquae maris operientes. *Isa.* 11. 9.

Vivificabit nos post duos dies: in die tertia suscitabit nos, et vivemus in conspectu ejus. Scie-

mus, sequemurque, ut cognoscamus Dominum. *Oseae* 6. 3.

Haec est autem vita aeterna: ut cognoscant te solum Deum verum, et quem misisti Jesum Christum. *Joan.* 17. 3.

Verumtamen existimo omnia detrimentum esse, propter eminentem scientiam Jesu Christi Domini mei. *Philipp.* 3. 8.

Ideo et nos ex qua die audivimus, non cessamus pro vobis orantes, et postulantes, ut impleamini agnitione voluntatis ejus, in omni sapientia et intellectu spiritali: ut ambuletis digne Deo per omnia placentes. *Coloss.* 1. 9. 10.

Et omnis qui diligit, ex Deo natus est, et cognoscit Deum. Qui non diligit, non novit Deum: quoniam Deus caritas est. 1. *Joan.* 4. 7. 8.

Cognoscit homo differenter.

Homo enim videt ea, quae parent. 1. *Reg.* 16. 7.

Sicut aqua profunda, sic consilium in corde viri: sed homo sapiens exhauriet illud. *Prov.* 20. 5.

Vestigium cordis boni, et faciem bonam difficile invenies, et cum labore. *Eccli.* 13. 32.

Quis enim hominum scit, quae sunt hominis, nisi spiritus hominis, qui in ipso est? 1. *Cor.* 2. 11.

Cognoscitur homo frequenter ex visu.

Iratus est Cain vehementer, et concidit vultus ejus. *Gen.* 4. 5.

In facie prudentis lucet sapientia. *Prov.* 17. 24.

Sapientia hominis lucet in vultu ejus, et potentissimus faciem illius commutabit. *Eccles.* 8. 1.

Cor hominis immutat faciem illius, sive in bona, sive in mala. *Eccli.* 13. 31.

Ex visu cognoscitur vir, et ab occursu faciei cognoscitur sensatus. *Ibid.* 19. 26.

A statu.

Quomodo in aquis resplendent vultus prospicientium, sic corda hominum manifesta sunt prudentibus. *Prov.* 27. 19.

Sicut rusticatio de ligno ostendit fructum illius. Sic verbum ex cogitatu cordis hominis. *Eccli.* 27. 7.

A gestu.

Ex studiis suis intelligitur puer, si munda et recta sunt opera ejus. *Prov.* 20. 11.

Amictus corporis, et risus dentium, et ingressus hominis enuntiant de illo. *Eccli.* 19. 27.

Cognoscere subinde licet homines ex factis et verbis.

Amictus corporis, et risus dentium, et ingressus hominis enuntiant de illo. Est correptio mendax in ira contumeliosi: et est judicium, quod non probatur esse bonum: et est tacens, et ipse est prudens. *Eccli.* 19. 27. 28.

A fructibus eorum cognoscetis eos. *Matth.* 7. 16.

Aut facite arborem bonam, et fructum ejus bonum: aut facite arborem malam, et fructum ejus malum: si quidem ex fructu arbor agnoscitur. *Ibid.* 12. 33.

Unaquaeque enim arbor de fructu suo cognoscitur: neque enim de spinis colligunt ficus, neque de rubo vindemiant uvam. *Luc.* 6. 44.

Cognosci Deus humana sapientia non potest, nisi ipse revelet.

Jesus dixit: confiteor tibi, Pater, Domine coeli et terrae, quia abscondisti haec a sapientibus et prudentibus, et revelasti ea parvulis. *Matth.* 11.25. *Idem habetur*, *Luc.* 10. 21.

Beatus es Simon Bar-Jona, quia caro et sanguis non revelavit tibi, sed Pater meus, qui in coelis est. *Ibid.* 16. 17.

Vos autem dixi amicos, quia omnia, quaecumque audivi a Patre meo, nota feci vobis. *Joan.* 15. 15.

Nobis autem revelavit Deus per Spiritum suum. Spiritus enim omnia scrutatur, etiam profunda Dei. 1. *Cor.* 2. 10. *Vide Coloss.* 1. 26.

Sapientia enim hujus mundi, stultitia est apud Deum. 1. *Cor.* 3. 19.

Cognitionem Dei nemo habet perfectam, nisi qui Spiritum Dei habet.

Animalis autem homo non percipit ea, quae sunt Spiritus Dei: stultitia enim est illi, et non potest intelligere, quia spiritualiter examinatur. 1. *Cor.* 2. 14.

Non cesso gratias agens pro vobis, memoriam vestri faciens in orationibus meis: ut Deus Domini nostri Jesu Christi Pater gloriae, det vobis spiritum sapientiae, et revelationis in agnitione ejus, etc. *Ephes.* 1. 16. 17.

Et in hoc scimus, quoniam cognovimus eum, si mandata ejus observemus. 1. *Joan.* 2. 3.

COMMUNIO SUB UNA SPECIE. *Vide* EUCHARISTIA.

COMPASSIO.

Compassio habenda ad proximum.

Audiens Abraham captum esse Loth nepotem suum, celeriter et viriliter succurrit ei. Gen. 14. 14.

Ruben et Judas resistebant caeteris fratribus volentibus occidere Joseph, et quamvis non reduxerint eum ad patrem, tamen minus male actum est ei. Ibid. 27. 21. *et seqq.*

Gedeon compatiens sociis fugatis, petivit panes pro eis. Judic. 8. 5.

Compatiens David lassis sociis, quia ad bellum ire non poterant, constituit, quod aequa pars esset descendentis ad praelium, et remanentis ad sarcinas. Ib. 30. 24.

Cum Jezabel occidit Prophetas

Domini, Abdias abscondit centum ex eis, et pavit eos diebus multis. 3. *Reg.* 18. 4.

Pie compatiens Eliseus viduae debitoribus obligatæ, augmentavit ei modicum olei, quod habebat. 4. *Reg. c.* 4.

Auris audiens beatificabat me, et oculus videns testimonium reddebat mihi: eo quod liberassem pauperem vociferantem, et pupillum, cui non esset adjutor. Benedictio perituri super me veniebat, et cor viduae consolatus sum. *Job.*29. 11.12.13. *Vide etiam Tob. c.* 1.

Omnia ergo, quaecumque vultis, ut faciant vobis homines, et vos facite illis. Haec est enim lex, et prophetae. *Matth.* 7.12. *Vide Luc.*10. *de Samaritano.*

Gaudere cum gaudentibus, flere cum flentibus. *Rom.*12.15.

Non solum pro praesentibus malis compatiendum est proximo, sed etiam futuris.

Eliseus videns Hazael, quia mala facturus esset filiis Israel, coepit flere. 4. *Reg.* 8. 11.

Non solum justis in afflictione compatiendum est, sed etiam peccatoribus et injustis.

Licet filii Benjamin filios Israel gravissime offenderint, propter illorum tamen excidium, omnes elevata voce, et magno ululatu *fleverunt. Judic.* 21. 1.

Lugebat Samuel Saul, licet sciret eum a Deo projectum. 1. *Reg.* 15. 35.

Doluit David de occisione Absalom satis acerbe, licet ille multum offendisset eum. 2. *Reg.* 18. 33.

Elias benigne accepit verbum mulieris satis durum; et pro filio ejus mortuo, dolori illius compatiens, efficaciter oravit. 3. *Reg.* 17. 18.

Propterea (*propter destructionem Babylonis*) repleti sunt lumbi mei dolore; angustia possedit me, sicut angustia parturientis. *Isa.* 21. 3.

Recedite a me (*dicebat Isaias, videns spiritualem calamitatem supervenientem in populo suo*): amare flebo: nolite incumbere, ut consolemini me, super vastitate filiæ populi mei. *Ibid.* 22. 4.

Contra nolentes compati proximo, et ex corde remittere, inducit Dominus parabolam de servo nequam, cui mille talenta fuerunt remissa, et noluit conservo suo dimittere centum denarios. Matth. 18. 21.

Quoniam tristitia mihi magna est (*dicebat Paulus compatiens fratribus et cognatis suis pereuntibus*), et continuus dolor cordi meo. *Rom.* 9. 2.

Optabam enim ego ipse anathema esse a Christo pro fratribus meis, qui sunt cognati mei secundum carnem, qui sunt Israelitae, quorum adoptio est filiorum, et gloria. *Ibid.* 9.3.4.

Quis infirmatur, et ego non infirmor? quis scandalizatur, et ego non uror? 2. *Cor.* 11. 29.

Filioli mei, quos iterum parturio. *Gal.* 4. 19.

Judicium enim sine misericordia illi, qui non fecit misericordiam. *Jacob.* 2. 13.

Compassio Mulierum.
Vide *Mulierum Compassio et Pietas.*

COMPUNCTIO.

Compunctio gaudio pensatur.

Risus dolore miscebitur, et extrema gaudii luctus occupat. *Prov.* 14. 13.

Amen, amen dico vobis: Quia plorabitis et flebitis vos; mundus autem gaudebit: vos autem contristabimini, sed tristitia vestra vertetur in gaudium. *Joan.* 16. 20. *Vide Jac.* 4. 9.

Et qui flent, tanquam non flentes: et qui gaudent, tanquam non gaudentes. 1. *Cor.* 7. 30.

CONCIONATORUM ET PASTORUM OFFICIUM.
Vide etiam EPISCOPORUM ELECTIO ET OFFICIUM.

Absit autem a me hoc peccatum in Dominum, ut cessem orare pro vobis: et docebo vos viam bonam, et rectam. 1. *Reg.* 12. 23.

Clama, ne cesses; quasi tuba exalta vocem tuam, et annuntia populo meo scelera eorum, et domui Jacob peccata eorum. *Isa.* 58. 1.

Spiritus Domini super me, eo quod unxerit Dominus me: ad annuntiandum mansuetis misit me, ut mederer contritis corde, et praedicarem captivis indulgentiam, et clausis apertionem, etc. *Ibid.* 61. 1.

Et dixit ad me: Fili hominis, quodcumque inveneris, comede: Comede volumen istud, et vadens loquere ad filios Israel. *Ezech.* 3. 1.

Fili hominis, loquere ad filios populi tui, et dices ad eos: Terra, cum induxero super eam gladium, et tulerit populus terrae virum unum de novissimis suis, et constituerit eum super se speculatorem, etc. *Ib.* 33. 2.

CONCORDIA FRATRUM COMMENDATUR.

Ecce quam bonum, et quam jucundum, habitare fratres in unum, etc. *Psalm.* 132. 1.

Concordia fratrum, et amor proximorum, et vir et mulier bene sibi consentientes, *probata sunt coram Deo. Eccli.* 25. 2. *et* 1.

Idipsum invicem sentientes: non alta sapientes, sed humilibus consentientes. *Rom.* 12. 16.

Idem sapere, idemque sentire jubemur.

Ut unanimes uno ore honorificetis Deum et Patrem Domini nostri Jesu Christi. *Rom.* 15. 6.

Obsecro autem vos, fratres, per nomen Domini nostri Jesu Christi, ut idipsum dicatis om-

nes, et non sint in vobis schismata: sitis autem perfecti in eodem sensu, et in eadem sententia. 1. *Cor.* 1. 10. *Vide et Rom.* 12. 16.

Implete gaudium meum, ut idem sapiatis, eamdem caritatem habentes, unanimes, idipsum sentientes. *Philipp.* 2. 2. *Vide Ephes.* 4. 3.

Imitatores mei estote, fratres, et observate eos, qui ita ambulant, sicut habetis formam nostram. *Ib.* 3. 17. *Vide et c.* 4.2.

In fine antem, omnes unanimes, compatientes, fraternitatis amatores, misericordes, modesti, humiles. 1. *Petr.*3.8.

CONCUPISCENTIA.

Concupiscentia prohibetur et punitur.

Non concupisces domum proximi tui, nec desiderabis uxorem ejus non servum, non ancillam, non bovem, non asinum, nec omnia, quæ illius sunt. *Exod.* 20. 17. *Vide Josue* 7.21.

Adhuc carnes erant in dentibus eorum,—et ecce furor Domini concitatus in populum, percussit eum plaga magna nimis. Vocatusque est ille locus: sepulcra concupiscentiae: ibi enim sepelierunt populum, qui desideraverat (*scilicet carnem*). *Num.* 11. 33. 34.

Super filiam luxuriosam confirma custodiam: ne quando faciat te in opprobrium venire inimicis, a detractione in civitate, et objectione plebis, et confundat te in multitudine populi. *Eccli.* 42. 11.

Pepigi fœdus cum oculis meis, ut ne cogitarem quidem de virgine. *Job.* 31. 1.

Non concupiscat pulchritudinem ejus cor tuum, ne capiaris nutibus illius: pretium enim scorti vix est unius panis. *Prov.* 6. 25. 26.

Audistis, quia dictum est antiquis: Non moechaberis. Ego autem dico vobis, quia omnis, qui viderit mulierem ad concupiscendum eam, jam moechatus est eam in corde suo. *Matth.* 5. 27. 28.

Et alii sunt, qui in spinis seminantur; hi sunt, qui verbum audiunt: et aerumnae saeculi, et deceptio divitiarum, et circa reliqua concupiscentiae introeuntes, suffocant verbum, et sine fructu efficitur. *Marc.* 4. 18. 19.

Non ergo regnet peccatum in vestro mortali corpore, ut obediatis concupiscentiis ejus. *Rom.* 6. 12. *et c.* 13. 14.

Non concupisces, etc. *Rom.* 7. 7. *Deut.* 5. 21. *Rom.* 13.14., 1. *Cor.* 10. 6., 1. *Petr.* 4. 3., 2. *Petr.* 1. 4.

Spiritu ambulate, et desideria carnis non perficietis. *Gal.* 5. 16.

Mortificate ergo membra vestra, quae sunt super terram, fornicationem, immunditiam, libidinem, concupiscentiam malam, et avaritiam, quæ est simulacrorum servitus. *Coloss.* 3. 5.

Haec est enim voluntas Dei, sanctificatio vestra: ut abstineatis vos a fornicatione: ut sciat unusquisque vestrum vas suum possidere in sanctificatione et honore. 1. *Thess.* 4. 3. 4.

Juvenilia autem desideria fuge: sectare vero justitiam, fidem, spem, caritatem, et pacem cum iis, qui iuvocant Dominum de corde puro. *Tim.* 2. 2. 22.

Carissimi, obsecro vos, tanquam advenas et peregrinds, abstinere vos a carnalibus desideriis, quae militant adversus animam, etc. 1. *Petr.* 2. 11.

Si quis diligit mundum, non est caritas Patris in eo: quoniam omne, quod est in mundo, concupiscentia carnis est, et concupiscentia oculorum, et superbia vitae: quae non est ex Patre, sed ex mundo est. Et mundus transit, et concupiscentia ejus. 1. *Joan.* 2. 15. 16. 17.

Unde bella, et lites in vobis? Nonne hinc? ex concupiscentiis vestris, quae militant in membris vestris? Concupiscitis et non habetis: occiditis et zelatis, et non potestis adipisci; litigatis, et belligeratis, et non habetis. — Petitis, et non accipitis, eo quod male petatis, ut in concupiscentiis vestris insumatis. *Jacob* 4. 1. 2. 3.

Concupiscentia mala peccatum operatur.

Sensus enim et cogitatio humani cordis in malum prona sunt ab adolescentia sua. *Gen.* 8. 21.

Scio enim, quia non habitat in me, hoc est in carne mea, bonum. Nam velle, adjacet mihi; perficere autem bonum, non invenio. Non enim quod volo bonum, hoc facio: sed quod nolo malum, hoc ago. Si autem quod nolo, illud facio: jam non ego operor illud, sed quod habitat in me peccatum. Invenio igitur legem, volenti mihi facere bonum, quoniam mihi malum adjacet. Condelector enim legi Dei secundum interiorem hominem: video autem aliam legem in membris meis, repugnantem legi mentis meae, et captivantem me in lege peccati, quae est in membris meis. *Rom.* 7. 18. *usq. ad* 23.

Nemo cum tentatur, dicat, quoniam a Deo tentatur: Deus enim intentator malorum est. Ipse autem neminem tentat. Unusquisque vero tentatur a concupiscentia sua abstractus, et illectus. Deinde concupiscentia cum conceperit, parit peccatum: peccatum vero, cum consummatum fuerit, generat mortem. *Jacob.* 1. 13. 14. 15.

Concupiscentias carnis refrenare et mortificare jubemur.

Nonne si bene egeris, recipies: sin autem male, statim in foribus peccatum aderit? sed sub te erit appetitus ejus, et tu dominaberis illius. *Gen.* 4. 7.

Aufer iram a corde tuo, et

amore malitiam a carne tua: adolescentia enim et voluptas vana sunt. *Eccle.* 11. 10.

Ne sequaris in fortitudine tua concupiscentiam cordis tui. *Eccli.* 5. 2.

Virginem ne conspicias, ne forte scandalizeris in decore illius. *Ibid.* 9. 5. Averte faciem tuam a muliere compta, et ne circumspicias speciem alienam. *v.* 8. Propter speciem mulieris multi perierunt: et ex hoc concupiscentia quasi ignis exardescit. *v.* 9.

Post concupiscentias tuas non eas, et a voluntate tua avertere. Si praestes animæ tuæ concupiscentias ejus, faciet te in gaudium inimicis tuis. *Ib.* 18. 30. 31.

Aufer a me ventris concupiscentias, et concubitus concupiscentiae ne apprehendant me. *Ibid.* 23. 6.

Ne respicias in mulieris speciem, et non concupiscas mulierem in specie. *Ibid.* 25. 28.

Si oculus tuus fuerit simplex, totum corpus tuum lucidum erit. *Matth.* 6. 22.

Non ergo regnet peccatum in vestro mortali corpore, ut obediatis concupiscentiis ejus. *Rom.* 6. 12. *Vide et c.* 13. 14.

Qui autem in carne sunt, Deo placere non possunt. *Ibid.* 8. 8. *Vide et v.* 12.

Dico autem: Spiritu ambulate, et desideria carnis non perficietis. *Galat.* 5. 16.

Deponere vos secundum pristinam conversationem veterem hominem, qui corrumpitur secundum desideria erroris. *Eph.* 4. 22. *Vide* 1. *Petr.* 4. 3.

Fornicatio autem, et omnis immunditia, aut avaritia nec nominetur in vobis, sicut decet sanctos. *Ibid.* 5. 3.

Mortificate ergo membra vestra, quae sunt super terram, fornicationem, immunditiam, libidinem, concupiscentiam malam, etc. *Coloss.* 3. 5.

Erudiens nos, ut abnegantes impietatem, et secularia desideria, sobrie, et juste, et pie vivamus in hoc saeculo. *Tit.* 2. 12.

Deponentes igitur omnem malitiam, et omnem dolum, et simulationes, et invidias, et omnes detractiones. Sicut modo geniti infantes, etc. 1. *Petr.* 2. 1. 2.

CONDONANDUM FRATRI IN NOS PECCANTI.

Memorare timorem Dei, et non irascaris proximo. *Eccli.* 28. 8.

Ego autem dico vobis: quia omnis, qui irascitur fratri suo, reus erit judicio. *Matth.* 5. 22. *Item v.* 23.

Si enim dimiseritis hominibus peccata eorum: dimittet et vobis Pater vester coelestis delicta vestra. *Ibid.* 6. 14.

Dicit illi (*Petro*) Jesus: non dico tibi, usque septies, sed usque septuagies septies. *Matth.* 18. 22. Sic et Pater meus coelestis faciet vobis, si non remiseritis unusquisque fratri suo de cordibus vestris. *v.* 35.

Attendite vobis : Si peccaverit in te frater tuus, increpa illum: et si poenitentiam egerit, dimitte illi. *Luc*. 17. 3.

Estote autem invicem benigni, misericordes, donantes invicem, sicut et Deus in Christo donavit vobis. *Ephes*. 4. 32.

CONFESSIO.

Confessio peccatorum in Scripturis varia et multiplex.

Major est iniquitas mea, quam ut veniam merear. *Gen*. 4. 13.

Peccavi etiam nunc : Dominus justus : ego et populus meus impii. *Exod*. 9. 27.

Peccavi, — apparet enim, quod stulte egerim, et ignoraverim multa nimis. 1. *Reg*. 26. 21.

Peccavi tradens sanguinem justum. *Matth*. 27. 4.

N. B. *Nullus tamen horum hucusque veniam consecutus est, quia non recto corde dixerunt.*

Tunc demum reminiscens pincernarum magister, ait : Confiteor peccatum meum. *Gen*. 41. 9.

Postquam emundaverit sanctuarium, et tabernaculum et altare, tunc offerat hircum viventem: et posita utraque manu super caput ejus, confiteatur omnes iniquitates filiorum Israel, et universa delicta, atque peccata eorum: quæ imprecans capiti ejus, emittet illum per hominem paratum in desertum. *Levit*. 16. 20. 21.

Donec confiteantur iniquitates suas, et majorum suorum, quibus prævaricati sunt in me, et ambulaverunt ex adverso mihi. *Ib*. 26. 40. *Vide Josue* 7.19.

Vir, sive mulier, cum fecerint ex omnibus peccatis, quae solent hominibus accidere, et per negligentiam transgressi fuerint mandatum Domini, atque deliquerint, confitebuntur peccatum suum. *Num*. 5. 6. 7.

Afflicti filii Israel per ignitos serpentes, venerunt ad Moysen, atque confessi sunt : Peccavimus, quia locuti sumus contra Dominum, et te. Ora, ut tollat a nobis serpentes. *Quod etiam factum est. Ibid*. 21. 7. *Vide v*. 7. 8. 9.

Peccavimus : redde tu nobis quidquid tibi placet : tantum nunc libera nos. *Judic*. 10.15.

Et dixit David ad Nathan : Peccavi Domino. Dixitque Nathan ad David : Dominus quoque transtulit peccatum tuum : non morieris. 2. *Reg*. 12. 13.

Dixitque David ad Dominum, cum vidisset Angelum caedentem populum : Ego sum qui peccavi ; ego inique egi : isti, qui oves sunt, quid fecerunt? *Ibid*. 24. 17. *Item* 1. *Paral*. 21. 17. *Item* 2. *Esdr*. 9. 6.

Dixit Nehemias : Confiteor pro peccatis filiorum Israel, quibus peccaverunt tibi : ego et domus patris mei peccavimus,

vanitate seducti sumus, etc. 2. *Esdr.* 1. 6. 7. *Vide et Tob.* 3. 3. *Dan.* 3. 29. *et c.* 9. 5.

Et consurrexerunt ad standum, et legerunt in volumine legis Domini Dei sui, quater in die, et quater confitebantur; et adorabant Dominum Deum suum. *Ibid.* 9. 3.

Dixi: Confitebor adversum me injustitiam meam Domino, et tu remisisti impietatem peccati mei. *Psal.* 31. 5. *Vide et Psal.* 37. 19.

Voluntarie sacrificabo tibi, et confitebor nomini tuo, Domine, quoniam bonum est. *Psal.* 53. 8.

Non declines, cor meum, in verba malitiae ad excusandas excusationes in peccatis. *Psal.* 140. 4.

Non confundaris confiteri peccata tua, et ne subjicias te omni homini pro peccato. *Eccl.* 4. 31. *Vide v.* 25.

Non te justifices ante Deum, quoniam agnitor cordis ipse est. *Ibid.* 7. 5.

Narra, si quid habes, ut justificeris. *Isa.* 43. 26. *Vide Prov.* 16. 3. *et c.* 18. 17.

Qui abscondit scelera sua, non dirigetur: qui autem confessus fuerit, et reliquerit ea, misericordiam consequetur. *Prov.* 28. 13.

Amen dico vobis, quaecumque alligaveritis super terram, erunt ligata et in cœlo: et quaecumque solveritis super terram, erunt soluta et in coelo. *Matth.* 18. 18. *Vide c.* 16. 19. *et Joan.* 20. 23.

Et egrediebatur ad eum omnis Judaeae regio, et Jerosolymitae universi, et baptizabantur ab illo in Jordanis flumine, confitentes peccata sua. *Marc.* 1. 5. *Vide et Matth.* 3. 6.

Surgam, et ibo ad patrem meum, et dicam ei: Pater, peccavi in cœlum et coram te; jam non sum dignus vocari filius tuus. *Luc.* 15. 18.

In veteri lege figurabiliter instituebatur ab ipso Deo (Deut. 17.), *quando leprosos (per quos mystice intelliguntur peccatores, qui spirituali lepra, id est peccato, infecti et immundi sunt) voluit manifestandos sacerdotibus, ut ipsi judicarent inter lepram, et inter non lepram, etc. Id quod Christus duxit observandum quoniam dixit eis, quos a lepra mundaturus erat, inquiens:*

Ite; ostendite vos sacerdotibus. *Luc.* 17. 14.

Confitemini ergo alterutrum peccata vestra, et orate pro invicem, ut salvemini: multum enim valet deprecatio justi assidua. *Jacob.* 5. 16.

Multique credentium veniebant confitentes, et annuntiantes actus suos. *Actor.* 19. 18.

Si confiteamur peccata nostra fidelis est, et justus (*Deus*), ut remittat nobis peccata nostra, et emundet nos ab omni iniquitate. 1. *Joan.* 1. 9.

Confessio peccatorum et in novo Testamento confirmatur.

Amen dico vobis: quaecumque alligaveritis super terram, erunt ligata et in coelo: et quæcumque solveritis super terram, erunt soluta et in coelo. *Matth.* 18. 18.

Vade, ostende te sacerdoti. *Ib.*8.4. *Vide et Joan.*20.22. *Confer Apoc.*3.7. *Item Matth.*16.18.

Et egrediebatur ad eum omnis Judaeae regio et Jerosolymitae universi: et baptizabantur ab illo in Jordanis flumine, confitentes peccata sua, etc. *Marc.* 1. 5.

Surgam, et ibo ad patrem meum, et dicam ei: Pater, peccavi in coelum et coram te: jam non sum dignus vocari filius tuus; fac me sicut unum de mercenariis tuis. *Luc.*15.18.19.

Multique credentium veniebant confitentes; et annuntiantes actus suos. *Actor.* 19. 18.

Et dedit nobis ministerium reconciliationis, etc. 2. *Cor.*5.18.

Confitemini ergo alterutrum peccata vestra, et orate pro invicem. *Jacob* 5. 16. *Vide et* 1. *Joan.* 1. 9.

Confessio peccatorum in oratione.

Et expandi manus meas ad Dominum Deum meum et dixi: Deus meus, confundor et erubesco levare faciem meam ad te, quoniam iniquitates nostrae multiplicatae sunt super caput nostrum, etc. 1. *Esdr.* 9. 5. 6.

Et separatum est semen filiorum Israel ab omni filio alienigena: et steterunt, et confitebantur peccata sua, et iniquitates patrum suorum. 2. *Esdr.* 9. 2.

Delictum meum cognitum tibi feci, et injustitiam meam non abscondi. *Psal.* 31. 5.

Peccavimus, iniquitatem fecimus, impie egimus, et recessimus, et declinavimus a mandatis tuis, ac judiciis. *Dan.* 9. 5.

Dimitte nobis debita nostra, sicut et nos dimittimus debitoribus nostris. *Matth.* 6.12. *Vide et Luc.* 11. 4.

Et Publicanus a longe stans nolebat nec oculos ad coelum levare: sed percutiebat pectus suum, dicens: Deus, propitius esto mihi peccatori. *Luc.* 18. 13. *Vide Thesaurum Patrum.*

CONFIDENTIA IN DEUM ET MAGNANIMITAS.

Moyses stetit coram Pharaone multoties, et confidenter arguebat eum. Exod. 5. et cap. seq.

Dominus, qui eripuit me de manu leonis et de manu ursi: ipse me liberabit de manu Philistaei hujus (*Goliath*). 1. *Reg.* 17. 37. Tu venis ad me cum gladio, et hasta, et clypeo: ego autem venio ad te in nomine Domini. — Et dabit te in manu mea, etc. *v.* 45. 46.

Confidenter, licet reverenter, arguit Nathan Propheta David. 2. *Reg.* 12. 1.

Dixit Elias magnanimiter ad Achab: Non ego turbavi Israel, sed tu et domus patris tui, qui dereliquistis mandata Domini. 3. *Reg.* 18. 18. *Et post haec fecit Prophetas quadringentos occidi.* v. 40. *Vide et* 4. *Reg.* 1. 15.

Eliseus in Deum confisus dicit: Noli timere: plures enim nobiscum sunt, quam cum illis. 4. *Reg.* 6. 16.

Ezechias locutus est ad cor eorum, dicens: Viriliter agite, et confortamini: nolite timere, nec paveatis regem Assyriorum et universam multitudinem, quae est cum eo: multo enim plures nobiscum sunt, quam cum illo. 2. *Paral.* 32. 6. 7. Cum illo enim est brachium carneum: nobiscum Dominus Deus noster, qui auxiliator est noster, pugnatque pro nobis. Confortatusque est populus hujuscemodi verbis. v. 8.

Mirae animi magnitudinis fuit Judith; quae inermis ivit ad tentorium Holofernis, et eum ibi occidit. Judith, c. 10. *et* 13.

In Domino confido. *Psalm.* 10. 1.

In te confidit anima mea. *Psal.* 56. 2.

Bonum est confidere in Domino, quam confidere in homine. *Psal.* 117. 8.

Qui confidunt in Domino sicut mons Sion: non commovebitur in aeternum, qui habitat in Jerusalem. *Psal.* 124. 1. 2.

Qui confidunt in illo (*in Domino*), intelligent veritatem: et fideles in dilectione acquiescent illi. *Sap.* 3. 9.

Qui confidit in illo (*in Domino*), non minorabitur. *Eccli.* 32. 28.

Habe fiduciam in Domino ex toto corde tuo. *Prov.* 3. 5. Ne paveas repentino terrore, et irruentes tibi potentias impiorum. v. 25. Dominus enim erit in latere tuo, et custodiet pedem tuum, ne capiaris. v. 26.

Ananias et socii confidenter dixerunt: Ecce enim Deus noster, quem colimus, potest eripere nos de camino ignis ardentis, et de manibus tuis. *Daniel.* 3. 17.

Daniel edictum regis Darii non curans, Dominum suo more consueto adoravit; confitebaturque coram Deo suo. *Ibid.* 6. 10.

Mathathias, et filii ejus magnanimiter rebellarunt, et restiterunt Antiocho. 1. *Mach.* 2. *Vide et c.* 6. 45. *Item* 1. *Mach.* 5. *Item* 1. *Mach.* 11.

Facile est concludi multos in manus paucorum: et non est differentia in conspectu Dei coeli, liberare in multis et in paucis. *Ibid.* 3. 18. Non in multitudine exercitus victoria belli, sed de coelo fortitudo est. v. 19.

Machabaeus, et qui cum eo erant, videntes auxilium de cœlo sibi missum, convaluerunt animis, et non solum homines, sed et

bestias ferocissimas, et muros ferreos parati penetrare. 2. *Mach*. 11. 9.

Confidite, ego sum: nolite timere. *Marc*. 6. 50.

Vide ibi magnanimitatem caeci nati, a Domino illuminati, qui confidenter veritatem de Domino fatebatur. Joan. 9. *Vide etiam actor*. 2. 3. 4. 5. *etc. quanta fiducia et magnanimitate Apostoli coram populo, ac Pharisaeorum et magistratuum collegio praedicaverint*.

Confidite, ego vici mundum. *Joan*. 16. 33.

Si Deus pro nobis; quis contra nos? *Rom*. 8. 31.

CONFIDENTIA VANA ET STULTA.

Vane et stulte nimium in se confidebant aedificatores turris Babel, quorum linguas merito confudit Dominus. Gen. 11. 1.

Pharao cum suis Ægyptiis in curribus et equis stulte confidentes, dum adversus Dominum persequerentur Hebraeos, submersi sunt in mari Rubro. Exod. 14.

Nimis armis et viribus confidentem gigantem Goliath occidit David parvulus. 1. *Reg*. 17.

Vide ibi vanam et stultam Holofernis in potentiam et armis confidentiam, dicentis, non esse Deum, nisi Nabuchodonosor, cujus tamen caput amputavit imbecillis femina. Judith 6. 2. *et c*. 13.

Qui confidunt in virtute sua: et in multitudine divitiarum suarum gloriantur. *Psal*. 48. 6. Et relinquent alienis divitias suas, et sepulcra eorum, domus illorum in aeternum. *v*. 12.

Maledictus homo, qui confidit in homine, et ponit carnem brachium suum, et a Domino recedit cor ejus. *Jerem*. 17. 5.

Qui confidit in divitiis suis, corruet. *Prov*. 11. 28. *Vide de hoc effato exemplum. Luc*. 12. 16.

Qui autem confidit cogitationibus suis, impie agit. *Ibid*. 12. 2.

Sapiens timet, et declinat a malo: stultus transilit et confidit. *Ibid*. 14. 16.

Qui confidit in corde suo, stultus est. *Ibid*. 28. 26.

Confundantur confusione, qui confidunt in sculptili. *Is*. 42. 17.

Non est qui invocet justitiam, neque est qui judicet vere: sed confidunt in nihilo, et loquuntur vanitates: conceperunt laborem, et pepererunt iniquitatem. *Ibid*. 59. 4.

Ecce vos, confiditis vobis in sermonibus mendacii, qui non proderunt vobis. *Jerem*. 7. 8.

Vae qui opulenti estis in Sion, et confiditis in monte Samariae: optimates, capita populorum, ingredientes, pompatice domum Israel. *Amos* 6. 1.

Vide exemplum stultae confidentiae in bonis operibus in Pharisaeo. Luc. 18. 10.

CONFITERI CHRISTUM ET EJUS VERBUM.

Vide ET ERUBESCERE EVANGELIUM.

Omnis ergo, qui confitebitur me coram hominibus, confitebor et ego eum coram Patre meo, qui in coelis est. *Matth.* 10.32.

Dico autem vobis : omnis, quicumque confessus fuerit me coram hominibus, et Filius hominis confitebitur illum coram Angelis Dei. Qui autem negaverit me coram hominibus, negabitur coram Angelis Dei. *Luc.* 12. 8.

Quia si confitearis in ore tuo, Dominum Jesum, et in corde tuo credideris, quod Deus illum suscitavit a mortuis, salvus eris. *Rom.* 10. 9.

CONFIRMATIO.

Confirmationis modus et fructus.

Josue vero filius Nun repletus est spiritu sapientiæ, quia Moyses posuit super eum manus suas. *Deut.* 34. 9.

Et offerebant illi parvulos, ut tangeret illos. *Et cum cepisset eos in ulnas, impositis manibus super illos*, benedicebat eos. *Marc.* 10. 13. *et* 16.

Tunc oblati sunt ei parvuli, ut manus eis imponeret, et oraret. *Matth.* 19. 13. *Vide et Luc.* 18. 15.

Hos statuerunt ante conspectum Apostolorum : et orantes imposuerunt eis manus. *Act.* 6. 6.

Tunc imponebant manus super illos, et accipiebant Spiritum Sanctum. *Ibid.* 8. 17.

Et cum imposuisset illis manus Paulus, venit Spiritus Sanctus super eos, et loquebantur linguis, et prophetabant. *Ibid.* 19. 6.

Manus cito nemini imposueris. 1. *Tim.* 5. 22.

Admoneo te, ut resuscites gratiam Dei, quae est in te per impositionem manuum mearum. 2. *Tim.* 1. 6.

Confirmationis Sacramentum.

Tunc imponebant manus super illos, et accipiebant Spiritum Sanctum. *Actor.* 8. 17. *Vide Hebr.* 6. 2. *Item* 2. *Cor.* 1. 21. *Item Ephes.* 1. 13.

Vide Thesaurum Patrum.

CONFUSIO SALUTARIS.

Est enim confusio adducens peccatum, et est confusio adducens gloriam et gratiam. *Eccli.* 4. 25.

Non modo confundetur Jacob: nec modo vultus ejus erubescet; sed cum viderit filios suos, opera manuum mearum in medio sui sanctificantes nomen meum, et sanctificabunt sanctum Jacob, et Deum Israel prædicabunt. Et scient errantes spiritu intellectum, et mussitatores dicent legem. *Isa.* 29. 22. 23. 24.

Quia potius confusione non sunt confusi, et erubescere ne-

scierunt ; quam ob rem cadent inter ruentes. *Jerem.* 6. 15.

Et recordabimini viarum vestrarum pessimarum, studiorumque non bonorum, et displicebunt vobis iniquitates vestrae, et scelera vestra. *Ezech.* 36. 31. Confundimini, et erubescite super viis vestris, domus Israel. *v.* 32.

Confusio poenalis.

Erubescite a patre, et a matre de fornicatione, et a praesidente, et a potente de mendacio. A principe, et a judice de delicto, a synagoga et a plebe de iniquitate, a socio, et amico de injustitia, et de loco, in quo habitas, de furto, de veritate Dei, et testamento, etc. *Eccli.* 41. 21. *et seq.*

Quomodo confunditur fur, quando deprehenditur, sic confusi sunt domus Israel, ipsi et reges eorum, etc. *Jerem.* 2. 26.

Dormiemus in confusione nostra, et operiet nos ignominia nostra : quoniam Domino Deo nostro peccavimus. *Ibid.* 3. 25.

Confundemini a fructibus vestris, propter iram furoris Domini. *Ibid.* 12. 13.

Confundantur qui me persequuntur, et non confundar ego. *Ibid.* 17. 18.

CONJURATIO ET SEDITIO, EJUSQUE PUNITIO.

Ecce Core, Dathan et Abiron seditionem movent, hosque vivos terra absorbet ; illos vero cum sociis devorat ignis, sed et alios 14,700. murmurantes consumpsit incendium. Num. c. 16.

Cumque indigeret aqua populus, convenerunt adversum Moysen et Aaron : et versi in seditionem dixerunt : Utinam periissemus inter fratres nostros coram Domino, etc. *Ibid.* 20. 2. 3.

Misitque Dominus spiritum pessimum inter Abimelech et habitatores Sichem, qui coeperunt eum detestari, etc. *Judic.* 9. 23.

Ephrataei adversus Jephte insurgentes, ad vada Jordanis occiduntur, etc. Ibid. c. 12.

Joab cum fratre Abisai persequens Sebam filium Bochri moventem contra David seditionem in Israel, Amasam in via occidit, tandemque ab obsidione Abelae, misso Sebae per murum capite, discedit. 2. *Reg. c.* 20.

Eo igitur tempore, quo Mardochaeus ad regis januam morabatur, irati sunt Bagathan et Thares, duo Eunuchi regis, qui janitores erant, et in primo palatii limine praesidebant, volueruntque insurgere in regem, et occidere eum : quod Mardochaeum non latuit, statimque nuntiavit reginæ Esther, et illa regi, ex nomine Mardochaei, qui ad se rem detulerat. Quaesitum est et inventum ; et appensus est uterque eorum in patibulo. *Esther* 2. 21. 22. 23.

Ante hos enim dies extitit Theodas, dicens, se esse aliquem, cui consensit numerus virorum circiter quadragintorum, qui occisus est: et omnes, qui credebant ei, dissipati sunt, et redacti ad nihilum. Post hunc extitit Judas Galilaeus in diebus professionis, et avertit populum post se, et ipse periit: et omnes, quotquot consenserunt ei, dispersi sunt. *Actor.* 5. 36. 37.

Facta est autem illo tempore turbatio non minima de via Domini, *quam aegre tandem sedat Alexander. Ibid.* 19. 23.

Facta autem die, collegerunt se quidam ex Judaeis, et devoverunt se, dicentes: Neque manducaturos, neque bibituros, donec occiderent Paulum. *Ibid.* 23. 12.

CONNUBIUM.

Connubium materiale.
Vide *Matrimonium.*

Connubium spirituale inter Deum et animam.

De hoc vide totum librum, qui inscribitur Canticum Canticorum.

Non vocaberis ultra derelicta; et terra tua non vocabitur amplius Desolata: sed vocaberis Voluntas mea in ea; et terra tua Inhabitata: quia complacuit Domino in te, et terra tua inhabitabitur *Isa.* 62. 4.

(*Vide et cap.* 50. 1. c. 54.5.6.)

Usquequo deliciis dissolveris, filia vaga? quia creavit Dominus novum super terram: femina circumdabit virum. *Jer.* 31.22.

Multiplicatam quasi germen agri dedi te: et multiplicata es, et grandis effecta, et ingressa es, et pervenisti ad mundum muliebrem. — Et transivi per te, et vidi te: et ecce tempus tuum, tempus amantium: et expandi amictum meum super te, et operui ignominiam tuam. Et juravi tibi, et ingressus sum pactum tecum, ait Dominus Deus, et facta es mihi, etc. *Ezech.* 16. 7.

Et sponsabo te mihi in fide, et scies, quia ego Dominus. *Oseae* 2. 20.

Numquid possunt filii sponsi lugere, quandiu cum illis est sponsus? *Matth.* 9. 15. *Item Marc.* 2. 19.

Æmulor enim vos Dei aemulatione; despondi enim vos uni viro virginem castam exhibere Christo. 2. *Cor.* 11. 2.

Gaudeamus, et exultemus, et demus gloriam ei, quia venerunt nuptiae Agni, et uxor ejus praeparavit se. *Apoc.*19.7.

Et ego Joannes vidi sanctam civitatem Jerusalem novam descendentem de coelo a Deo, paratam, sicut sponsam ornatam viro suo, etc. *Ibid.* 21. 2. *Vide totum Caput.*

CONSCIENTIA.

Conscientiae bonae tranquillitas.

Cur Job inter omnia adversa

tam constans fuerit, reddit rationem his verbis: Neque enim reprehendit me cor meum in omni vita mea. *Job.* 27. 6.

Omnes dies pauperis, mali: secura mens quasi juge convivium. *Prov.* 15. 15.

Bona est substantia, cui non est peccatum in conscientia: et nequissima paupertas in ore impii. *Eccli.* 13. 30.

Nam gloria nostra haec est testimonium conscientiae nostrae, quod in simplicitate cordis, et sinceritate Dei, et non in sapientia carnali, sed in gratia Dei conversati sumus in hoc mundo: abundantius autem ad vos. 2. *Cor.* 1. 12.

Carissimi, si cor nostrum non reprehenderit nos, fiduciam habemus ad Deum. 1. *Joan.* 3. 21.

Conscientiae malae perturbatio.

Primi nostri parentes post commissum peccatum, a mala conscientia agitati, timent, fugiunt, abscondunt se. Gen. 3.8.

Cain timorem a mala conscientia causatum satis prodit, tum per verba illa: Omnis igitur qui invenerit me, occidet me. *Gen.* 4. 14. *tum per hoc, quod semper fuit vagus, et profugus in terra.*

Fratres Joseph, cum essent in angustia, a conscientia peccati in Joseph commissi admoniti, locuti sunt ad invicem: Merito haec patimur, quia peccavimus in fratrem nostrum, etc.; idcirco venit super nos ista tribulatio. Ex quibus unus Ruben ait: Numquid non dixi vobis: Nolite peccare in puerum, et non audistis me? en sanguis ejus exquiritur. *Ibid.* 42. 21.

David de se testatur: Non est pax ossibus meis a facie peccatorum meorum: quoniam iniquitates meae supergressae sunt caput meum, et sicut onus grave gravatae sunt super me. — Miser factus sum, et curvatus sum usque in finem: tota die contristatus ingrediebar. *Psal.* 37. 4. 5. 7.

Frequenter enim praeoccupant pessima, redarguente conscientia. Cum sit enim timida nequitia, dat testimonium condemnationis: semper enim praesumit saeva, perturbata conscientia. *Sap.* 17. 10.

Balthasar Rex ad aspectum manus in pariete scribentis, a mala conscientia ita fuit perculsus, ut de eo legatur: Tunc facies regis commutata est, et cogitationes ejus conturbabant eum, etc. *Dan.* 5. 6.

Antiochus Rex de se ipso conqueritur: Recessit somnus ab oculis meis, et concidi, etc. *Causam mox addit tantae angustiae*: Nunc reminiscor malorum, quae feci in Jerusalem. 1. *Mach.* 6. 10. 12.

Judas proditor, quia tormentum malae conscientiae amplius tolerare non potuit, abiens laqueo se suspendit. *Matth* 27.5.

Vermis conscientiae non moritur. Marc. 9. 45.

CONSECRATIO SACERDOTUM, DIERUM, ALTARIS, VESTIUM, CAETERORUMQUE, QUORUM EST USUS IN SACRIS.

Porro filiis Aaron tunicas lineas parabis, et balteos ac tiaras in gloriam et decorem: vestiesque his omnibus Aaron fratrem tuum, et filios ejus cum eo. *Exod.* 28. 40. 41.

Sed et hoc facies, ut mihi in sacerdotio consecrentur. *Ibid.* 29. 1. Et oleum unctionis fundes super caput ejus, atque hoc ritu consecrabitur. *v.* 7. Cumque tuleris de sanguine, qui est super altare, et de oleo unctionis, asperges Aaron et vestes ejus, filios et vestimenta eorum. *v.* 21. Vestem autem sanctam, qua utetur Aaron, habebunt filii ejus post eum, ut ungantur in ea, et consecrentur manus eorum. *v.* 29. Omnia, quae praecepi tibi, facies super Aaron et filiis ejus: septem diebus consecrabis manus eorum. *v.* 35.

Et ait Moyses: Consecrastis manus vestras hodie Domino, unusquisque in filio et in fratre suo, ut detur vobis benedictio. *Ibid.* 32. 29.

Et assumpto unctionis oleo, unges tabernaculum cum vasis suis, ut sanctificentur: Altare holocausti, et omnia vasa ejus: labrum cum basi sua: omnia unctionis oleo consecrabis, ut sint Sancta sanctorum. *Ibid.* 40. 9.

Tenebit manibus adipem hostiae, et pectusculum: cumque ambo oblata Domino consecraverit, tradet sacerdoti. *Levit.* 7. 30.

Aaronis et filiorum ejus consecratio, ac tabernaculi suppellectilisque ejus unctio declaratur. Ibid. c. 8. Obtulit et arietem secundum; in consecratione sacerdotum; posueruntque super caput ejus Aaron et filii ejus manus suas. *v.*22. Cumque sanctificasset eos in vestitu suo, praecepit eis, dicens: Coquite carnes ante fores tabernaculi, et ibi comedite eas: panes quoque consecrationis edite, qui positi sunt in canistro, sicut praecepit mihi Dominus, dicens: Aaron et filii ejus comedent eos. *v.* 31.

Scortum et vile prostibulum non ducent uxorem, nec eam, quae repudiata est a marito: quia consecrati sunt Deo suo, et panes propositionis offerunt. *Ibid.* 21. 7. Pontifex, id est, sacerdos maximus inter fratres suos, super cujus caput fusum est unctionis oleum, et cujus manus in sacerdotio consecratæ sunt, vestitusque est sanctis vestibus, etc. *v.* 10.

Atque in eodem die, quo manipulus consecratur, caedetur agnus immaculatus anniculus in holocaustum Domini. *Ib.* 23. 12.

Omni tempore separationis

suae, novacula non transibit per caput ejus, usque ad completum diem, quo Domino consecratur. Sanctus erit, crescente caesarie capitis ejus. *Num.* 6. 5. Sin autem mortuus fuerit subito quispiam coram eo, polluetur caput consecrationis ejus: quod radet illico in eadem die purgationis suae, et rursum septima. *v.* 9.

Factum est autem in die, qua complevit Moyses tabernaculum, et erexit illud, unxitque et sanctificavit cum omnibus vasis suis, altare similiter, et omnia vasa ejus, etc. *Ibid.* 7. 1. *Vide et* 1. *Paral.* 22. 19.

Non est tui officii, Ozia, ut adoleas incensum Domino, sed sacerdotum — qui consecrati sunt ad hujusmodi ministerium. 2. *Paral.* 26. 28. *Vide insuper loca sequentia*: *Jos.* 6. 24. *Judic.* 16. 17. *c.* 17. 3., 3. *Reg.* 15. 13., 1. *Paral.* 10. 10. *c.* 18. 11. *c.* 22. 19., 2. *Paral.* 2. 4. *c.* 17. 16. *c.* 23. 9., 1. *Esdr.* 3. 5.

CONSENSUS COMMUNIS.
Vide UNITAS.

CONSILIUM.

Consilium divinum incomprehensibile.

Quis enim hominum poterit scire consilium Dei? aut quis poterit cogitare, quid velit Deus? *Sap.* 9. 13.

Sicut qui mel multum comedit, non est ei bonum: sic qui scrutator est majestatis, opprimetur a gloria. *Prov.* 25. 27.

Quis adjuvit spiritum Domini, aut quis consiliarius ejus fuit, et ostendit illi? cum quo iniit consilium, et instruxit eum? *Isa.* 40. 13. 14.

Quis enim affuit in consilio Domini? *Jer.* 23. 18.

Fortissime, magne et potens, Dominus exercituum nomen tibi: magnus consilio, et incomprehensibilis cogitatu. *Ibid.* 32. 18. 19.

Quis enim cognovit sensum Domini, — aut quis prior dedit illi, et retribuetur ei? *Rom.* 11. 34. 35.

Ita et quæ Dei sunt, nemo cognovit, nisi Spiritus Dei. 1. *Cor.* 2. 11. Quis enim cognovit sensum Domini, qui instruat eum? *v.* 16.

Insuperabile.

Non est sapientia, non est prudentia, non est consilium contra Dominum. *Prov.* 21. 30.

Consilium meum stabit, et omnis voluntas mea fiet. *Isa.* 46. 10.

Et nunc itaque dico vobis: discedite ab hominibus istis, et sinite illos: quoniam si est ex hominibus consilium hoc, aut opus, dissolvetur. Si vero ex Deo est, non poteritis dissolvere illud, ne forte et Deo repugnare inveniamini. *Actor.* 5. 38. 39.

Irreprehensibile.

Consilium autem Domini in aeternum manet. *Psal.* 32. 11.

Terribilis in consiliis super filios hominum. *Psal.* 65. 5.

Cum irruerit repentina calamitas, et interitus quasi tempestas ingruerit; quando venerit super vos tribulatio et angustia: tunc invocabunt me, et non exaudiam: mane consurgent, et non invenient me, eo quod exosam habuerint disciplinam, et timorem Domini non susceperint, nec acquieverint consilio meo, et detraxerint universæ correptioni meæ. *Prov.* 1. 27. *et seq.*

Consilium bonum, et illi non obsequi est periculosum.

Angeli, qui apparuerunt Loth, dederunt ei bonum consilium, ut exiret de Sodomis, et generos suos secum ducens, nequaquam post tergum respicerent, sed in monte salvos se facerent. Qui Loth dixit quidem generis suis, qui accepturi erant filias ejus, ut egrederentur. Sed visus est eis quasi ludens loqui. Hinc generi Loth, nolentes exire de medio pravae gentis, perierunt cum Sodomitis: uxor ejus respiciens, versa est in statuam salis. Ipse autem Loth, qui secundum consilium Angeli noluit statim in montem ascendere, sed in spelunca permansit, cum propriis filiabus peccavit. Gen. c. 19.

Ruben consuluit fratribus suis, ut Joseph redderetur patri suo. Qui non acquieverunt illi: idcirco venit postea super eos tribulatio. Ibid. 37.20. *Vide c.* 42. 22.

Sed audi verba mea atque consilia, et erit Dominus tecum. *Exod.* 18. 19.

State, ut consulam, quid praecipiat Dominus de vobis (*de immundis super anima hominis*). *Num.* 9. 8.

Israelitae aggredientes praelium contra consilium et voluntatem Domini, caeduntur ab hostibus. Ibid. 14. 40. *Vide et Judic.* 20. *Item* 1. *Mach.* 5. *Item* 1. *Mach.* 9.

Gens absque consilio est, et sine prudentia: utinam saperent, et intelligerent, ac novissima providerent. *Deut.* 32. 28. 29.

Providimus animabus nostris, vestro terrore compulsi, et hoc consilium inivimus. *Jos.* 9. 24.

Melius est consilium Chusai Arachitae, consilio Achitophel. 2. *Reg.* 17. 14.

Roboam noluit audire consilium senum, sed consilio juvenum acquievit, et ideo magnam populi sui partem amisit. 3. *Reg.* 12. Vide *et Judith* 6. *ubi Holofernes bonum et fidele consilium Achioris contempsit; sed paulo post fuit occisus.*

Quam ob rem, rex, consilium meum placeat tibi: et peccata tua eleemosynis redime. *Dan.* 4. 24. *dixit Daniel ad Regem Nabuchodonosor. Qui autem non acquiescens, mutatus est in bestiam.*

Orate, ut firmum faciat Deus consilium meum. *Judith* 8. 31.

In corde meo (*Domine*) consilium corrobora, ut domus tua in sanctificatione tua permamaneat. *Ibid*. 9. 18.

Det tibi (*Deus*) gratiam, et omne consilium tui cordis sua virtute corroboret. *Ibid*. 10. 8. Conservasti animam tuam, eo quod tale reperisti consilium, ut descenderes ad dominum nostrum (*hic in bono*). *v*. 15.

Pete ab eo, ut vias tuas dirigat, et omnia consilia tua in ipso permaneant: *Tob*. 4. 20.

Nunquid consilium Dei audisti? (*obediendo*) *non*. *Job* 15. 8.

Quandiu ponam consilia in anima mea, dolorem in corde meo per diem? *Psal*. 12. 2.

Tribuat tibi (*Deus*) secundum cor tuum: et omne consilium tuum confirmet. *Ps*.19.5.

Obliti sunt operum ejus: et non sustinuerunt consilium ejus. *Psal*. 105. 13.

Exacerbaverunt eloquia Dei: et consilium Altissimi irritaverunt. *Psal*. 106. 11.

Despexistis omne consilium meum, et increpationes meas neglexistis. *Prov*. 1. 25.

Consilium custodiet te. *Ibid*. 2. 11.

Custodi legem (*meam*) atque consilium (*meum*), et erit vita animae tuae. *Ibid*. 3. 21. 22.

Ego sapientia habito in consilio, et eruditis intersum cogitationibus. *Ibid*. 8. 12. Meum est consilium, et aequitas. *v*. 14.

Qui autem agunt cum consilio, reguntur sapientia. *Ibid*. 13.10. Astutus omnia agit cum consilio. *v*. 16.

Vocabitur nomen ejus Admirabilis, Consiliarius. *Isa*. 9. 6.

In novissimis diebus intelligetis consilium ejus (*quod modo contemnitis*). *Jerem*. 23. 20.

Si consilium dedero tibi, non me audies (*saepe fit*). *Ib*.38.15.

Et ecce Simon frater vester, scio quod vir consilii est: ipsum audite semper, et ipse erit vobis pater. 1. *Mach*. 2. 65.

Consilium bonum, bonus attendit, a quo habeat.

Audi verba mea atque consilia, et erit Deus tecum, etc. *Exod*. 18. 19.

Consilium semper a sapiente perquire. *Tob*. 4. 19. Omne tempore benedic Deum, — et omnia consilia tua in ipso permaneant. *v*. 20.

Et consilium meum justificationes tuae. *Psal*. 118. 24.

Qui autem sapiens est, audit consilia. *Prov*. 12. 15.

Sicut aqua profunda, sic consilium in corde viri. *Ibid*.20.5.

Multi pacifici sint tibi, et consiliarius sit tibi unus de mille. *Eccli*. 6. 6.

Cum fatuis consilium non habeas: non enim poterunt diligere, nisi quae eis placent. Coram extraneo non facias consilium; nescis enim quid pariet. Non omni homini cor tuum manifestes, ne forte inferat tibi

gratiam falsam, et convicietur tibi. *Ibid.* 8. 20.

Et cum sapientibus et prudentibus tracta. *Ibid.* 9. 21.

Non omnem hominem inducas in domum tuam: multae enim sunt insidiae dolosi. Sicut enim eructant præcordia fœtentium, et sicut perdix inducitur in caveam, et ut caprea in laqueum, sic et cor superborum: etsicut prospector videns casum proximi sui: bona enim in mala convertens insidiatur, et in electis imponet maculam. *Ibid.* 11. 31. *et seq.*

Scientia sapientis tanquam inundatio abundabit, et consilium illius sicut fons vitae permanet. *Ibid.* 21. 16.

Fili, sine consilio nihil facias, et post factum non poenitebis *Ibid.* 32. 24.

Cum viro irreligioso tracta de sanctitate, et cum injusto de justitia, etc. *Ibid.* 37. 12. Sed cum viro sancto assiduus esto, quemcumque cognoveris observantem timorem Dei, cujus anima est secundum animam tuam. *v.* 15. *et* 16. Cor boni consilii statue tecum. *v.* 17. Anima viri sancti enuntiat aliquando vera, quam septem circumspectores sedentes in excelso ad speculandum. Et in his omnibus deprecare Altissimum, ut dirigat in veritate viam tuam. *v.* 18. *et* 19. Ante omnia opera verbum verax præcedat te, et ante omnem actum, consilium stabile. *v.* 20.

Consilium bonum utilitate praecedit.

Confitebor tibi, Domine, in toto corde meo, in consilio justorum, et congregatione. *Psal.* 110. 1.

Salus autem, ubi multa consilia. *Prov.* 11. 14.

Qui autem pacis ineunt consilia, sequitur eos gaudium. *Ibid.* 12. 20.

Dissipantur cogitationes, ubi non est consilium: ubi vero sunt plures consiliarii, confirmantur. *Ibid.* 15. 22.

Cogitationes consiliis roborantur. *Ibid.* 20. 18.

Sicut aqua profunda, sic consilium in corde viri: sed homo sapiens exhauriet illud. *Ib.* 20. 5.

Unguento, et variis odoribus delectatur cor: et bonis amici consiliis anima dulcoratur. *Ib.* 27. 9.

Loramentum ligneum colligatum in fundamento aedificii non dissolvetur: sic et cor confirmatum in cogitatione consilii. *Eccli.* 22. 19.

Quam speciosum canitiei judicium, et presbyteris cognoscere consilium! *Ibid.* 25. 6.

Aurum et argentum est constitutio pedum: et super utrumque consilium beneplacitum. *Ibid.* 40. 25.

Consilium malum.

Dabo consilium, quid populus tuus populo huic faciat extremo tempore. *Num.* 24. 14.

Cur subvertitis mentes filiorum Israel, ne transire audeant in locum, quem eis daturus est Dominus? *Ibid.* 32. 7.

Nec inveniatur in te, qui lustret filium suum, aut filiam, ducens per ignem, — nec qui pythones consulat, nec divinos, aut quærat a mortuis veritatem. *Deut.* 18. 10. 11. Omnia enim hæc abominatur Dominus. *v.* 12.

Principes filiorum Ammon male suaserunt regi suo, ut dehonestaret nuntios David. 2. *Reg.* 10.

Jonadab nepos David malum consilium dedit Ammon, ut deflоraret sororem suam: de quo postea multa mala evenerunt. Ib. c. 13.

Destestandum et turpe consilium dedit Achitophel Salomoni. 2. *Reg.* 16. 21. *Vide et* 1. *Esdr.* 4. *Item Dan.* 6. *Item* 1. *Mach.* 1.

Conduxerunt autem adversus eos consiliatores, ut destruerent consilium eorum. 1. *Esdr.* 4. 5.

Dissipat cogitationes malignorum, ne possint implere manus eorum, quod coeperant. *Job.* 5. 12.

Numquid bonum tibi videtur, si — consilium impiorum adjuves? *Ibid.* 10. 3.

Adducit consiliarios (*malos*) in stultum finem, et judices in stuporem. *Ibid.* 12. 17.

Et praecipitabit eum (*impium*) consilium suum. *Ibid.* 18. 7.

Consilium impiorum longe sit a me. *Ibid.* 21. 16.

Cui dedisti consilium? forsitan illi, qui non habet sapientiam. (*nonne prosumptio est*)? *Ibid.* 26. 3.

Non est consilium contra Dominum (*Ipse det: sed magis contra nos est.*) *Prov.* 21. 30.

Noli consiliari cum eo, qui tibi insidiatur, et a zelantibus te absconde consilium. *Eccli.* 37. 7. A consiliario (*malo*) serva animam tuam: prius scito, quae sit illius necessitas. *v.* 9.

Sapientes consiliarii Pharaonis dederunt consilium insipiens. *Isa.* 19. 11.

Non solum qui ea faciunt (*digni sunt morte*), sed etiam qui consentiunt facientibus (*consilium dando*). *Rom.* 1. 32.

Consilium malum dolose machinatur.

Nolite timere: num Dei possumus resistere voluntati? Vos cogitastis de me malum: sed Deus vertit illud in bonum. *Gen:* 50. 19. 20.

Qui dissipat cogitationes malignorum, ne possint implere manus eorum, quod cœperant. *Job.* 5. 12. Qui apprehendit sapientes in astutia eorum, et consilium pravorum dissipat. *v.* 13.

Adducit consiliarios in stultum finem. *Ibid.* 12. 17.

Verumtamen, quia non sunt in manu eorum bona sua, consilium impiorum longe sit a me. *Ibid.* 21. 16.

Beatus vir, qui non abiit in

consilio impiorum. *Psalm*. 1. *v*. 1.

Consilium malignantium obsedit me. *Psal*. 21. 17.

Accipere animam meam consiliati sunt. *Psal*. 30. 14.

Dominus dissipat consilia gentium. *Psal*. 32. 10.

Super populum meum malignaverunt consilium. *Psal*. 82. 4.

Consilia impiorum fraudulenta. *Prov*. 12. 5.

Confortamini et vincimini: accingite vos, et vincimini: inite consilium, et dissipabitur. *Isa*. 8. 9. 10.

Misere punitur.

Sic Architophel videns consilium suum posthaberi, se ipsum laqueo suspendit. 2. *Reg*. 17. 25.

Comedent igitur fructus viæ suae, suisque consiliis saturabuntur. *Prov*. 1. 31.

Qui in altum mittit lapidem, super caput ejus cadet: et plaga dolosa, dolosi dividet vulnera. *Eccli*. 27. 28. Et qui foveam fodit, incidet in eam: et qui statuit lapidem proximo, offendet in eo: et qui laqueum alii ponit, peribit in illo. *v*. 29. Facienti nequissimum consilium, super ipsum devolvetur, et non agnoscet, unde adveniat illi. *v*. 30. Laqueo peribunt, qui oblectantur casu justorum: dolor autem consumet illos, antequam moriantur. *v*. 32.

Vae qui profundi estis corde, ut a Domino abscondatis consilium: quorum sunt in tenebris opera, et dicunt: Quis videt nos, et quis novit nos? *Isa*. 29. 15.

Vae filii desertores, dicit Dominus, ut faceretis consilium, et non ex me. *Ibid*. 30. 1.

Consilia mala dissipat Deus.

Venite igitur, descendamus, et confundamus ibi linguam eorum, ut non audiat unusquisque vocem proximi sui. Atque ita divisit eos Dominus ex loco illo universas terras, et cessaverunt aedificare civitatem (*scilicet Babel*), etc. *Gen*. 11. 7. 8.

Quibus ille (*Joseph*) respondit: Nolite timere: num Dei possumus resistere voluntati? vos cogitastis de me malum, sed Deus vertit illud in bonum, etc. *Ibid*. 50. 19. 20.

Bis vocatur Balaam, ut Israelitis malediceret: quem Angelus asina loquente corripit. Num. 22.

Absalom, consiliato sibi populi favore, adversum patrem conjurat in Hebron, quèm ipse fugit, paucis cum Arca remissis, et inter alios Chusai remittitur, dissipaturus consilium Architophelis. 2. *Reg*. 15.

Dixitque Absalom et omnes viri Israel: Melius est consilium Chusai Arachitæ, consilio Achitophel: Domini autem nutu dissipatum est consilium Achitophel utile, ut induceret Dominus super Absalom malum. *Ibid*. 17. 14.

Factum est autem cum audis-

sent inimici nostri, nuntiatum esse nobis, dissipavit Deus consilium eorum. 2. *Esdr.* 4. 15.

Esther in convivio regem pro sua et pro populi sui vita precatur; et Aman Judaeorum adversarium accusat, quem rex in cruce ab illo parata Mardochaeo suspendi jubet. Esther 7.

Qui apprehendit sapientes in astutia eorum, et consilium pravorum dissipat. *Job.* 5. 13.

Qui habitat in coelis, irridebit eos: et Dominus subsannabit eos. *Psal.* 2. 4.

Quoniam declinaverunt in te mala: cogitaverunt consilia, quae non potuerunt stabilire. *Psal.* 20. 12.

Dominus dissipat consilia gentium: reprobat autem cogitationes populorum, et reprobat consilia principum. *Psal.*32.10.

Et dirumpetur spiritus Ægypti in visceribus ejus, et consilium ejus praecipitabo. *Isa.* 19. 3. *Vide etiam c.* 7. *v.* 8.

Consilia Evangelica.

Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens: Loquere ad filios Israel, et dices ad eos: Vir, sive mulier, cum fecerint votum, ut sanctificentur, et se voluerint Domino consecrare: a vino, et omni, quod inebriare potest, abstinebunt. Acetum ex vino, et ex qualibet alia potione, et quidquid de uva exprimitur, non bibent. *Num.* 6. 1. 2. 3.

Si quis vult post me venire, abneget semetipsum, etc. *Matth.* 16. 24.

Si vis perfectus esse, vade, vende omnia, quae habes, etc. *Ibid.* 19. 21.

De virginibus autem praeceptum Domini non habeo: consilium autem do, etc. 1. *Cor.* 7.25. Beatior autem erit, si sic permanserit secundum meum consilium. *v.* 40.

Vae enim mihi est, si non evangelizavero. Si enim volens hoc ago, mercedem habeo: si autem invitus, dispensatio mihi credita est. Quae est ergo merces mea? Ut Evangelium praedicans, sine sumptu ponem Evangelium, ut non abutar potestate mea in Evangelio. Nam cum liber essem ex omnibus, omnium me servum feci, ut plures lucrifacerem, *Ibid.* 9.16.17.18.19.

De consiliis Evangelicis in specie, non omnibus communia, sed paucis, nempe maxime de tribus præcipuis, Castitate, Paupertate, et Obedientia. Vide *Titulis propriis; loca vero praecipuae sunt.*

Castitas voluntaria suadetur a Christo: Non omnes capiunt verbum istud, sed quibus datum est. Sunt enim eunuchi — qui se ipsos castraverunt propter regnum coelorum. Qui potest capere, capiat. *Matth.* 19. 11.

Bonum est homini mulierem non tangere. 1. *Cor.* 7. 1. Volo enim, omnes vos esse sicut me ipsum. *v.* 7. Dico autem non nuptuis et viduis: bonum est

illis, si sic permaneant, sicut et ego, etc. *v.* 8. De virginibus autem praeceptum Domini non habeo : consilium autem do, etc. *v.* 25. Igitur et qui matrimonio jungit virginem suam, bene facit : et qui non jungit, melius facit. *v.* 38. *Denique de vidua* : Cui vult nubat ; tantum in Domino : beatior autem erit, si sic permanserit, secundum meum consilium : puto autem, quod et ego Spiritum Dei habeam. *v.* 39. *et* 40.

Paupertatem voluntariam non praeceptam ad salutem, sed ad perfectionem summam medium esse necessarium, probatur ex hoc dicto Christi : *Non volo, non jubeo, sed*, si vis perfectus esse vade, vende omnia, quae habes, et da pauperibus, et habebis thesaurum in coelo : et veni, sequere me. *Matth.* 19. 21.

Obedientia voluntaria ex eodem dicto probatur, ubi Christus dicit: Sequere me. *Ibid. sed cætera* vide *ut dietum suis locis.* (*Vide Thesaurum Patrum*).

CONSOLATIO.

Consolatio pauperum.
Vide *Eleemosyna.*

Consolatio divina in necessitatibus.

Abraham, ad mandatum Domini, exeunti de patria, et de terra, cognatione que sua, variis ipse Dominus consolatus est apparitionibus. Gen. c. **12.** *et* **15.** *et* 28.

Jacob a fratre suo fugienti, et super lapidem dormienti Dominus apparens in scala, magnam consolationem attulit. Ibid. 18. 13.

Ecce ego pluam vobis panem de cœlo, *aquam de petra. Exod.* 16. 4.

Et ait Dominus ad Moysen : Antecede populum. *Ibid.* 17. 5.

Afflixit te penuria, et dedit tibi cibum Manna. *Deut.* 8. 3.

Vestimentum tuum quo operiebaris, nequaquam vetustate defecit, et pes tuus non est subtritus, en quadragesimus annus est. Ut recogites in corde tuo, quia sicut erudit filium suum homo, sic Dominus Deus tuus erudivit te, ut custodias mandata Domini Dei tui, et ambules in viis ejus, et timeas eum. *v.* 4. 5. *et* 6.

Non dimittam, nec derelinquam te. Confortare, et esto robustus. *Jos.* 1. 5. 6.

Praecepit Dominus, ut corvi portarent bis in die panes et carnem Eliae. 3. *Reg.* 17. 6.

Efficaciter Dominus consolatus est Ezechiam regem per Prophetam Isaiam, et per Angelum, qui 185000 *de exercitu Regis Assyriorum occidit.* 4. *Reg.* 19. 6. Vide *et Judith* 10. *et Esther* 9.

Exauditae sunt eodem tempore orationes Sarae et Tobiae, et missus est Angelus ; qui curaret ambos. Tob. 3. 25.

Vespere autem facto, accesserunt ad eum discipuli ejus, etc. *Matth.* 14. 15.

Misereor turbae, quia triduo jam perseverant mecum. *Ibid.* 15. 32.

In persecutionibus consolando et liberando.

Hoc autem pro certo habet omnis, qui te colit, quod vita ejus, si in probatione fuerit, coronabitur: si autem in tribulatione fuerit, liberabitur: et si in correptione fuerit, ad misericordiam tuam venire licebit. Non enim delectaris in perditionibus nostris: quia post tempestatem, tranquillum facis: et post lacrymationem et fletum, exultationem infundis. *Tob.* 3. 21.22. *Vide Psal.*125.5.

Expectemus humiles consolationem ejus. *Judith.* 8. 20.

Moerentes erigit sospitate. *Job.* 5. 11.

Secundum multitudinem dolorum meorum in corde meo, consolationes tuae laetificaverunt animam meam. *Ps.*93.19.

Consolamini, consolamini, popule meus. *Isa.* 40. 1.

Ego, ego ipse consolabor vos. *Ibid.* 51. 12.

Et convertam luctum eorum in gaudium, et consolabor eos, et laetificabo a dolore suo. *Jer.* 31.13. *Vide de Susanna Dan.*13.

Bonus Dominus et confortans in die tribulationis. *Nahum* 1.7.

Fidelis autem Deus est, qui non patietur vos tentari supra id quod potestis, sed faciet etiam cum tentatione proventum, ut possitis sustinere. 1.*Cor.* 10. 13. *Vide Dan.* 6. *de Daniele.*

Benedictus Deus et Pater Domini nostri Jesu Christi, Pater misericordiarum, et Deus totius consolationis, qui consolatur nos in omni tribulatione nostra. 2. *Cor.* 1. 3. Quoniam sicut abundant passiones Christi in nobis: ita et per Christum abundat consolatio nostra. — Scientes, quod sicut socii passionum estis, sic eritis et consolationis. *v.* 5. *et* 7.

In omnibus tribulationem patimur, sed non angustiamur. *Ibid.* 4. 8.

Foris pugnae, intus timores: sed qui consolatur humiles, consolatus est nos. *Ibid.* 7. 5. *et* 6.

Noli timere, sed loquere (*inquit Dominus per visionem nocte Paulo, cum praedicaret Corinthi*), et ne taceas. Propter quod ego sum tecum: et nemo apponetur tibi, ut noceat te. *Actor.* 18. 9. 10.

Constans esto (*Paule*), etc. *Actor.* 23. 11. *Vide et Act.* 27.

Consolatio humana.

Consolatores onerosi omnes vos estis. *Job.* 16. 2. Consolarer et ego vos sermonibus, et moverem caput meum super vos. *v.* 5.

Dixi ego in corde meo: Va-

dam, et affluam deliciis, et fruar bonis. Et vidi, quod hoc quoque esset vanitas. *Eccle*. 2. 1.

Ut possimus et ipsi consolari eos, qui in omni pressura sunt. 2. *Cor*. 1. 4.

Consolamini, pusillanimes. 1. *Thess*. 5. 14.

CONSORTIUM BONORUM ET MALORUM.

Vide etiam SOCIETAS.

Fili mi, si te lectaverint peccatores: ne acquiescas eis. *Prov*. 1. 10.

Ne aemuleris hominem injustum, nec imiteris vias ejus. *Ibid*. 3. 31.

Discede ab iniquo, et deficient mala abs te. *Eccli*. 7. 2.

Viri justi sint tibi convivae, et in timore Dei sit tibi gloriatio, et in sensu sit tibi cogitatus Dei, et omnis enarratio tua in præceptis Altissimi. *Ib*. 9. 22. 23.

Pondus super se tollet, qui honestiori se communicat. Et ditiori te ne socius fueris. *Ibid*. 13. 2.

Sed cum viro sancto assiduus esto, quemcumque cognoveris observantem timorem Dei. *Ibid*. 37. 15.

Sanctorum vita cæteris vivendi norma est. Ibid. v. 18.

Denuntiamus autem vobis, fratres, — ut subtrahatis vos ab omni fratre ambulante inordinate. 2. *Thess*. 3. 6.

Discedat ab iniquitate omnis, qui nominat nomen Domini. 2. *Tim*. 2. 19. (*Justum igitur, et valde justum est separare eum, qui salvari vult, ab eo qui non vult*).

CONSTANTIA FIDELIUM.

Vide et PERSEVERANTIA.

Philisthaeis contra Israelem ad pugnam congregatis, Goliath gigantem in armis et fortitudine confidentem inermis David occidit, præcisumque caput, diffusus Philistaeis, ad Saulem tulit. 1. *Reg*. 17.

Nam cum interficeret Jezabel Prophetas Domini, tulit ille (*Elias*) centum Prophetas, et abscondit eos quinquagenos et quinquagenos in speluncis, et pavit eos pane, et aqua. 3. *Reg*. 18. 4.

Tunc stabunt justi in magna constantia adversus eos, qui se angustiaverunt, et qui abstulerunt labores eorum. *Sap*. 5. 1.

Et multi de populo Israel definierunt apud se, ut non manducarent immunda, et elegerunt magis mori, quam cibis coinquinari immundis: et noluerunt infringere legem Dei sanctam, et trucidati sunt, etc. 1. *Mach*. 1. 65. 66.

Et dixerunt: Non exibimus, neque faciemus verbum regis, ut polluamus diem sabbatorum, etc. *Ib*. 2. 34. Moriamur omnes in simplicitate nostra, et testes erunt super nos cœlum et terra quod injuste perditis nos. *v*. 37.

Duae enim mulieres delatae sunt natos circumcidisse, quas,

infantibus ad ubera suspensis cum publice per civitatem circumduxissent, per muros præcipitaverunt. 2. *Mach*. 6. 10. Igitur Eleazarus unus de primoribus Scribarum, vir aetate provectus, et vultu decorus, aperto ore hians compellabatur carnem porcinam manducare. At ille gloriosissimam mortem magis, quam odibilem vitam complectens, voluntarie praeibat ad supplicium. *v*. 18. 19.

Septem fratrum matrisque eorum ingentia fortissimeque tolerata supplicia, quod porcinis nollent vesci carnibus, et quam constanter regi ob suam crudelitatem ostenderint, paratam esse damnationem, et quomodo mater suos filios sit exhortata. Ibid.c.7.

Castissimam Susannam impudici presbyteri, cum ejus concubitu frui non possent, falso adulterii accusant; sed cum ad mortem duceretur, orantem exaudivit Deus, et per puerum Danielem proprio ore convictos senes, jure talionis populus interimit. Dan. c. 13.

Herodes enim tenuit Joannem, et alligavit eum: et posuit in carcerem propter Herodiadem uxorem fratris sui. Dicebat enim illi Joannes: Non licet tibi habere eam. *Matth*. 14. 3. 4.

Videntes autem Petri constantiam et Joannis, comperto quod homines essent sine litteris et idiotae, admirabantur, et cognoscebant eos, quoniam cum Jesu fuerunt. Actor. 4. 13.

Et vos imitatores nostri facti estis et Domini, excipientes verbum in tribulatione multa cum gaudio Spiritus Sancti. 1. *Thess*. 1. 6.

CONSTITUTIONES SUPERIORUM, POTESTATEM CONSTITUENDI HABENTIUM, SUNT SERVANDÆ UT IPSIUS DEI. *Vide etiam* ANTIQUAE VIAE, ET TRADITIONES ECCLESIASTICAE.

Qui vos audit me audit: et qui vos spernit, me spernit. *Luc*. 10. 16.

Cum autem pertransirent civitates, tradebant eis custodire dogmata, quae erant decreta ab Apostolis, et senioribus, qui erant Jerosolymis. *Act*. 16. 4.

Scitis enim, quae praecepta dederim vobis per Dominum Jesum. 1. *Thess*. 4. 2. Itaque qui haec spernit non hominem spernit, sed Deum: qui etiam dedit Spiritum suum Sanctum in nobis. *v*. 8.

Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit: non est enim potestas, nisi a Deo; quæ autem sunt, a Deo ordinata sunt. Itaque qui resistit potestati, Dei ordinationi resistit. Qui autem resistunt, ipsi sibi damnationem acquirunt. *Rom*. 13. 1. 2.

Admone illos, principibus et potestatibus subditos esse, dicto obedire, ad omne opus bonum paratos esse. *Tit*. 3. 1.

CONSUETUDO MALA.

Pharao mala consuetudine in-

duratus, nulla amplius monita, nullas poenas a Deo immissas curat. Exod. c. 7. et 8. etc.

Israelitae, licet optimo cibo pasti a Deo in Deserto, suspirant ad carnes in Ægypto, quia illis erant assueti. Num. 11. 4. 5.

Israelitae, postquam mortuus erat Judex, revertebantur. Et multo faciebant pejora, quam fecerant patres eorum, sequentes deos alienos, servientes eis, et adorantes illos. Non dimiserunt adinventiones suas, et viam durissimam, per quam ambulare consueverunt. *Judic.* 2. 19.

Cives urbis Lais habitabant securi et quieti absque ullo timore, juxta consuetudinem Sidoniorum. *Quod advertentes viri tribus Dan, eorum urbem occuparunt, omnesque percusserunt. Ibid.* 18. 7. 27.

CONSULENDUS DEUS IN REBUS DUBIIS ET EJUS VICARII.

Perrexitque (*Rebecca*), ut consuleret Dominum. *Gen.* 25. 22.

Audi verba mea atque consilia, et erit Deus tecum. *Exod.* 18. 19.

Miseruntque eum in carcerem, donec nossent, quid juberet Dominus. *Lev.* 24. 12. *Vide etiam Num.* 15. 34.

State, ut consulam, quid praecipiat Dominus de vobis. *Num.* 9. 8.

Retulitque Moyses causam earum ad judicium Domini. *Ib.* 27. 4.

Si difficile, et ambiguum apud te judicium esse perspexeris inter sanguinem et sanguinem, causam et causam, lepram et lepram, et judicum intra portas tuas videris verba variari, surge, et ascende ad locum, quem elegerit Dominus Deus tuus; Veniesque ad Sacerdotes Levitici generis, et ad judicem, qui fuerit illo tempore, quæresque ab eis, qui indicabunt tibi judicii veritatem. Et facies quodcunque dixerint, qui præsunt loco, quem elegerit Dominus, sequerisque sententiam eorum; nec declinabis ad dexteram, neque ad sinistram. Qui autem superbierit, nolens obedire sacerdotis imperio, qui eo tempore ministrat Domino Deo tuo, et decreto judicis, morietur homo ille, etc. *Deut.* 17. 8. *et seq. Vide et Deut.* 1. 17.

Post mortem Josue consuluerunt filii Israel Dominum, dicentes: Quis ascendet ante nos contra Chananæum, et erit dux belli? Dixitque Dominus: Judas ascendet: ecce tradidi terram in manus ejus. *Judic.* 1. 1. 2.

Rogaverunt autem eum (*Sacerdotem*), ut consuleret Dominum, ut scire possent, an prospero itinere pergerent, et res haberet effectum. Qui respondit eis: Ite in pace: Dominus respicit viam vestram, et iter quo pergitis. *Ibid.* 18. 5. 6.

Qui surgentes venerunt in domum Dei, hoc est in Silo, consulueruntque Deum, atque dixerunt: Quis erit in exercitu nostro princeps certaminis contra filios Benjamin? Quibus respondit Dominus: Judas sit dux vester. *Ibid.* 20. 18. *Vide et v.* 23. *et c.* 21. 2.

Et consuluerunt post haec Dominum, utrumnam venturus esset illuc. 1. *Reg.* 10. 22. *Vide et* 1. *Reg.* 30. 8. *et* 2. *Reg.* 2. 1. *c.* 5. 19. 22. *c.* 21. 1.

In tempore illo, aegrotavit Abia filius Jeroboam. Dixitque Jeroboam uxori suae: Surge, et commuta habitum, ne cognoscaris quod sis uxor Jeroboam; et vade in Silo, ubi est Ahias Propheta, qui locutus est mihi, quod regnaturus essem super populum hunc. 3. *Reg.* 14. 1.

Venit itaque ad regem, et ait illi rex: Michaea, ire debemus in Ramoth Galaad ad præliandum, an cessare? Cui ille respondit: Ascende, et vade prospere, et tradet eam Dominus in manus regis. *Ibid.* 22. 15. *Vide et* 2. *Paral.* 18. 4. *et* 5.

Et ait Josaphat: Estne hic Propheta Domini, ut deprecemur Dominum per eum? Et respondit unus de servis regis Israel: est hic Eliseus filius Saphat, qui fundebat aquam super manus Eliae. 4. *Reg.* 3. 11.

Et ait rex ad Hazael: Tolle tecum munera, et vade in occursum viri Dei, et consule Dominum per eum, dicens: Si evadere potero de infirmitate mea hac? *Ibid.* 8. 8. Dixitque ei Eliseus. Vade, dic ei: Sanaberis: porro ostendit mihi Dominus, quia morte morietur. 4. *Reg. c.* 8. *v.* 10.

Ite et consulite Dominum super me, et super populo, et super omni Juda, de verbis voluminis istius, quod inventum est: magna enim ira Domini succensa est contra nos: quia non audiverunt patres nostri verba libri hujus, ut facerent omne, quod scriptum est nobis. 4. *Reg.* 22. 13.

Michæa, ire debemus in Ramoth Galaad ad bellandum, an quiescere? 2. *Paral.* 18. 14. *Vide et c.* 33. 18.

Consilium semper a sapiente perquire. *Tob.* 4. 19.

Nam et testimonia tua meditatio mea est: et consilium meum justificationes tuae. *Psal.* 118. 24.

Et in his omnibus deprecare Altissimum, ut dirigat in veritate viam tuam. *Eccli.* 37. 19.

Haec dicit Dominus Sanctus Israel, plastes ejus: Ventura interrogate me, super filios meos, et super opus manuum mearum mandate mihi. *Isa.* 45. 11.

Et misit rex Sedecias Juchal filium Selemiae, et Sophoniam filium Maasiae sacerdotem ad Jeremiam Prophetam, dicens: *Jerem.* 37. 3. Haec dicit Domi-

nus Deus Israel: Sic dicetis regi Juda, qui misit vos ad me interrogandum: Ecce exercitus Pharaonis, qui egressus est vobis in auxilium, revertetur in terram suam in Ægyptum. Redient Chaldaei, et bellabunt contra civitatem hanc: et capient eam, et succendent eam igni. v.6.7. *Vide et Zachar*.7.2.

Missus Jeremias ad orandum ac consulendum Dominum pro reliquiis Judaeorum, respondet ipsos fore salvos, si in Judaea maneant: si autem, in Ægyptum fugiant, dicit, eos omnes gladio, fame, et peste morituros. Ibid. c. 42.

Et ait illi Abraham: habent Moysen et Prophetas: audiant illos. *Luc.* 16. 29.

CONSULENDI NON SUNT MAGI, DIVINI, VEL INCANTATORES, ET ARIOLI.

Non declinetis ad magos, nec ab ariolis aliquid sciscitemini, ut polluamini per eos: ego Dominus Deus vester. *Levit.* 19.31.

Anima, quae declinaverit ad magos, et ariolos, et fornicata fuerit cum eis, ponam faciem meam contra eam, et interficiam illam de medio populi sui. *Ibid.* 20. 6.

Quando ingressus fueris terram, quam Dominus Deus tuus dabit tibi, cave, ne imitari velis abominationes illarum gentium. Nec inveniatur in te, qui lustret filium suum, aut filiam, ducens per ignem: aut qui a- riolos sciscitetur, et observet somnia, atque auguria; nec sit maleficus, nec incantator, nec qui pythones consulat, nec divinos, aut quaerat a mortuis veritatem. *Deut.* 18. 9. 10. 11.

At illi responderunt ei (*Ochoziae scilicet nuntii*): Vir occurrit nobis, et dixit ad nos: Ite, et revertimini ad regem, qui misit vos, et dicetis ei: Haec dicit Dominus: Nunquid quia non erat Deus in Israel, mittis, ut consulatur Beelzebub Deus Accaron? Idcirco de lectulo, super quem ascendisti, non descendes, sed morte morieris. 4. *Reg.* 1. 6.

Praecepit autem rex, ut convocarentur arioli, et magi, et malefici, et Chaldaei, ut indicarent regi (*Nabuchodonosor*) somnia sua. *Dan.* 2. 2. *Vide et c.* 4. 4. *c.* 5. 7.

CONTEMPLATIO ET ILLUSTRATIO MENTIS.

Vidit (*Jacob*) in somnis (*contemplationis*) scalam stantem super terram, et cacumen illius tangens coelum: Angelos quoque Dei ascendentes et descendentes per eam, et Dominum innixum scalae. *Gen.* 28.12.13.

Habitavit enim (*Isaac*) in terra australi, et egressus fuerat ad meditandum in agro. *Ibid.* 24. 62. 63.

Amantissimus Domini habitabit confidenter in eo; quasi in thalamo tota die morabitur,

et inter humeros illius requiescet. *Deut.* 33. 12.

Et in superioribus domus suæ fecit sibi secretum cubiculum, in quo cum puellis suis clausa morabatur. *Judith.* 8. 5. *Vide et* 4. *Reg.* 4. 11.

Stetit quidam, cujus non agnoscebam vultum, imago coram oculis meis, et vocem quasi auræ lenis audivi. (*Nota praecedens.*) *Job.* 4. 16. *Vide et* 3. *Reg.* 19. 12. *Item Dan.* 2. 17.

Elegit suspendium anima mea. *Ibid.* 7. 15.

Quis mihi tribuat, ut sim juxta menses pristinos — quando secreto Deus erat in tabernaculo meo? *Ibid.* 29. 2. 4. *Vide et Esther* 14. 3.

Ex quo absconderit vultum, quis est, qui contempletur eum? *Ibid.* 34. 29.

Qui perfecit pedes meos tanquam cervorum, et super excelsa statuens me. *Psal.* 17. 34.

In meditatione mea exardescet ignis. *Psal.* 38. 4.

Quis dabit mihi pennas sicut columbae, et volabo, et requiescam? ecce elongavi fugiens, et mansi in solitudine. *Psal.* 54. 7. 8.

Memor fui Dei, et delectatus sum,—et meditatus sum nocte cum corde meo, et exercitabar. *Psal.* 76. 4. 7.

Audiam, quid loquatur in me Dominus Deus. *Psal.* 84. 9.

Mens mea contemplata est multa sapienter, et didici. *Eccl.* 1. 16.

Ne suscitetis, neque evigilare faciatis dilectam, quoadusque ipsa velit. *Cant.* 2. 7.

Ego dormio, et cor **meum vigilat.** *Ibid.* 5. 2.

Cogitare ergo de illa (***sapientiâ increata***), **sensus est consummatus : et qui vigilaverit propter illam, cito securus erit.** *Sap.* 6. 16.

Intrans in domum meam (***cœlestem***), **conquiescam cum illa.** *Ibid.* 8. 16.

A magnitudine enim speciei et creaturae, cognoscibiliter poterit Creator horum videri. *Ib.* 13. 5.

Praecurre autem prior in domum tuam, et illic avocare, et illic lude, et age, conceptiones tuas, et non in delictis et verbo superbo. *Eccli.* 32. 15. 16.

Et sicut parturientis, cor tuum phantasias patitur, nisi ab Altissimo fuerit emissa visitatio, ne dederis in illis cor tuum. *Ibid.* 34. 6.

Pone mensam, contemplare in specula comedentes et bibentes. *Isa.* 21. 5. Et contemplatus est diligenter multo intuitu : et clamavit leo, etc. *v.* 7. 8.

Vade, populus meus, intra in cubicula tua, et claude ostia tua super te. *Ibid.* 26. 20.

Qui sunt isti, qui ut nubes, volant? *Ibid.* 60. 8.

Statue tibi speculam, pone tibi amaritudines (*gehennae*) : dirige cor tuum in viam rectam (*ad coelum*), in qua ambulasti. *Jerem.* 31. 21.

Estote quasi columba nidificans in summo ore foraminis (*vulnerum Christi*) *Ibid.* 48. 28.

Ingredere, et includere in medio domus tuae. *Ezech.* 3. 24.

Elevavit me spiritus inter terram et coelum; et adduxit me in Jerusalem in visione Dei. *Ibid.* 8. 3.

Domine mi, in visione tua dissolutae sunt compages meae, et nihil in me remansit virium. *Dan.* 10. 16.

Ducam eam in solitudinem: et loquar ad cor ejus. *Oseae* 2. 14.

Contemplare viam (*salutis*), conforta lumbos, robora virtutem valde. *Nahum* 2. 1.

Super custodiam meam stabo, et figam gradum super munitionem: et contemplabor, ut videam quid dicatur mihi, et quid respondeam ad arguentem me. *Habac.* 2. 1.

Vestri autem beati oculi, quia vident, et aures vestrae, quia audiunt. Amen quippe dico vobis, quia multi Prophetae et justi cupierunt videre, quae videtis, et non viderunt, et audire, quae auditis, et non audierunt. *Matth.* 13. 16. 17.

Et dimissa turba, ascendit in montem solus orare. *Ib.* 14. 23.

Et ducit illos in montem excelsum seorsum, et transfiguratus est ante eos. *Ib.* 17. 1. 2.

Martha, Martha, sollicita es, et turbaris erga plurima. *Luc.* 10. 41. Maria optimam partem elegit. *v.* 42.

Miro et ineffabili modo discipuli Domini fuerunt illustrati in adventu Spiritus Sancti. Actor. 2.

Postquam lux de coelo Saulum circumfulsit, ipse cadens in terram excaecatus fuit. Deinde per triduum jejunans, et orans, excellentes revelationes habuit a Christo. Ibid. cap. 9. *Vide* 2. *Cor.* 12.

Invisibilia enim ipsius (*Dei*) a creatura mundi, per ea quae facta sunt, intellecta conspiciuntur: sempiterna quoque ejus virtus, et divinitas. *Rom.* 1. 20.

Nos vero omnes (*utinam!*) revelata facie gloriam Domini speculantes, in eamdem imaginem transformamur a claritate in claritatem, tanquam a Domini Spiritu. 2. *Cor.* 3. 18.

Nostra autem conversatio in coelis est. *Philipp.* 3. 20.

Pacem sequimini cum omnibus, et sanctimoniam, sine qua nemo videbit Deum. *Hebr.* 12. 14.

Beato Joanni, sequestrato a tumultu et confusione mundi, dum in insula sua Pathmos exularet, varia Dominus facta et futura Ecclesiae revelavit, ut per totam Apocalypsim patet. Apoc. 1.

CONTEMPTUS MUNDI.

Peregrini enim sumus coram te. 1. *Par.* 29. 15.

Filia Babylonis misera (*con-*

gregatio malorum). *Psalm.* 136. 8.

Aspiciemus in terram, et ecce tenebrae tribulationis, et lux obtenebrata est in caligine ejus. *Isa.* 5. 30.

Et ad terram intuebitur, et ecce tribulatio et tenebræ, dissolutio et angustia, et caligo persequens, et non poterit avolare de angustia sua. *Ib.* 8. 22.

Recedite, recedite, exite inde, pollutum nolite tangere. *Ibid.* 52. 11.

Surgite et ite, quia non habetis hic requiem. *Mich.* 2. 10.

Omnis, qui viderit te, resiliet a te (*o Munde*). *Nahum* 3. 7.

In igne zeli ejus devorabitur omnis terra. *Sophon.* 1. 18.

O Sion, fuge (*sancta anima*), quae habitas apud filiam Babylonis. *Zach.* 2. 7.

Non potest mundus odisse vos (*amantes eum*); me autem odit, quia ego testimonium perhibeo de illo, quod opera ejus mala sunt. *Joan.* 7. 7.

Spiritum veritatis, quem mundus non potest accipere. *Ibid.* 14. 17.

In mundo pressuram habebitis. *Ibid.* 16. 33.

Non pro mundo rogo, sed pro his, quos dedisti mihi, quia tui sunt. *Ibid.* 17. 9. Mundus eos odio habuit (*et ipsi mundum*), quia non sunt de mundo, sicut et ego non sum de mundo. *v.* 14. Pater juste, mundus te non cognovit. *v.* 25.

Nolite conformari huic saeculo. *Rom.* 12. 2.

Dedit semetipsum pro peccatis nostris, ut eriperet nos de praesenti sæculo nequam. *Gal.* 1. 4.

Mihi mundus crucifixus est et ego mundo. *Ibid.* 6. 14.

Propter quem (*Christum*) omnia detrimentum feci, et arbitror ut stercora, ut Christum lucrifaciam. *Philipp.* 3. 8.

Quicumque ergo voluerit amicus esse saeculi hujus, inimicus Dei constituitur — quia amicitia hujus mundi inimica est Dei. *Jacob.* 4. 4.

Nolite diligere mundum, etc. 1. *Joan.* 2. 15.

Mundus totus in maligno positus est. *Ibid.* 5. 19.

Exite de illa, populus meus, ut ne participes sitis delictorum ejus. *Apoc.* 18. 4.

CONTENTIO MALIGNE OPERATUR. *Vide* ET DISCORDIA.

Ego scio contentionem tuam et cervicem tuam durissimam. Adhuc vivente me, et ingrediente vobiscum, semper contentiose egistis contra Dominum, etc. *Deut.* 31. 27.

Inter superbos semper jurgia sunt. *Prov.* 13. 10. *Vide et c.* 6. 14.

Semper jurgia quærit malus. *Ibid.* 17. 11. *Vide et c.* 18. 6.

Vir sapiens, si cum stulto contenderit, sive irascatur, sive rideat, non inveniet requiem. *Ibid.* 29. 9.

Non litiges cum homine linguato, et non strues in ignem illius ligna. *Eccli.* 8. 4.

Objurgatio et injuriæ annullabunt substantiam. *Ib.* 21. 5.

Pungens oculum deducit lacrymas: et qui pungit cor, profert sensum. *Ibid.* 22. 24.

Ecce ad lites et contentiones jejunatis, et percutitis pugno impie. *Isa.* 58. 4.

Iis autem, qui sunt ex contentione, — ira et indignatio (*a Deo praeparata*). *Rom.* 2. 8.

Ambulemus — non in contentione. *Ibid.* 13. 13.

Cum enim sit inter vos zelus et contentio; nonne carnales estis, et secundum hominem ambulatis? 1. *Cor.* 3. 3.

Contentio inter opera carnis numeratur, quae excludit a regno coelesti. *Galat.* 5. 20.

Noli contendere verbis; ad nihil enim utile est, nisi ad subversionem audientium. 2. *Tim.* 2. 14.

Stultas enim quaestiones — et contentiones — devita: sunt enim inutiles, et vanæ. *Tit.* 3. 9.

Ubi enim zelus et contentio: ibi inconstantia, et omne opus pravum. *Jacob.* 3. 16.

Digne vitatur.

Ne quaeso, sit jurgium inter me et te, et inter pastores meos, et pastores tuos (*ait Abraham ad Loth*): fratres enim sumus. *Gen.* 13. 8. *Vide et Gen.* 26. 22.

Respondete, obsecro, absque contentione. *Job.* 6. 29.

Ne contendas adversus hominem frustra, cum ipse tibi nihil mali fecerit. *Prov.* 3. 30.

Honor est homini, qui separat se a contentionibus. *Ibid.* 20. 3.

Ne contendas cum pessimis. *Ibid.* 24. 19.

Non contendas cum viro locuplete, ne forte contra te constituat litem tibi. Multos enim perdidit aurum et argentum, et usque ad cor regum extendit et convertit. *Eccli.* 8. 2. *et* 3. Non litiges cum homine linguato, et non strues in ignem illius ligna. *v.* 4.

Ne fueris mediocris in contentione ex foenore, et est tibi nihil in sacculo: eris enim invidus vitae tuae. *Ibid.* 18. 33.

Abstine te a lite, et minues peccata. *Ibid.* 28. 10.

Et ei, qui vult tecum judicio contendere, et tunicam tuam tollere, dimitte ei et pallium. *Matth.* 5. 40.

Si quis autem videtur contentiosus esse: nos talem consuetudinem non habemus, neque Ecclesia Dei. 1. *Cor.* 11. 16.

Nihil per contentionem, neque per inanem gloriam. *Philip.* 2. 3.

Servum autem Domini non oportet litigare. 2. *Tim.* 2. 24.

CONTRISTARE SPIRITUM SANCTUM.

Vide EPHES. 4. 30.

CONTRISTARI AD POENITENTIAM COMMENDATUR. 2. CORINTH. 7. 9.

CONTRITIO.

Vide CONVERSIO AD DEUM, ET POENITENTIA.

Contritio vera praedicatur.

Haec dicit Dominus exercituum, Deus Israel: Bonas facite vias vestras et studia vestra, et habitabo vobiscum in loco isto: Nolite confidere in verbis, mendacii, dicentes: Templum Domini, templum Domini, templum Domini est. *Jerem.* 7. 3.4.

Joannes praedicans in deserto Judaeae dixit: Poenitentiam agite, appropinquavit enim regnum coelorum. *Matth.* 3, 2.

Exinde cœpit Jesus prædicare et dicere: agite poenitentiam: appropinquavit enim regnum coelorum. *Ibid.* 4. 17.

Et venit in omnem regionem Jordanis (*Joannes*), prædicans baptismum poenitentiae in remissionem peccatorum. *Luc.* 3. 3. Facite ergo fructus dignos poenitentiae, et ne coeperitis dicere: Patrem habemus Abraham. Dico enim vobis, quia potens est Deus de lapidibus istis suscitare filios Abrahæ. *v.* 8.

Nisi poenitentiam egeritis, omnes simul peribitis. *Ibid.* 13. 3. *Vide et v.* 5.

Quoniam sic scriptum est, et sic oportebat Christum pati, — et praedicari in nomine ejus poenitentiam et remissionem peccatorum in omnes gentes. *Ibid.* 24. 46. 47.

Petrus vero ad illos: Poenitentiam (*inquit*) agite, et baptizetur unusquisque vestrum in nomine Jesu Christi, in remissionem peccatorum vestrorum, et accipietis donum Spiritus Sancti. *Act.* 2. 38.

Poenitemini igitur, et convertimini, ut deleantur peccata vestra. *Ibid.* 3. 19.

Poenitentiam itaque age ab hac nequitia tua: et roga Deum, si forte remittatur tibi haec cogitatio cordis tui. *Ibid.* 8. 22.

Et tempora quidem hujus ignorantiae despiciens Deus, nunc annuntiat hominibus, ut omnes ubique poenitentiam agant, eo quod statuit diem, in quo judicaturus est orbem in aequitate. *Ibid.* 17. 30. 31.

Testificans Judæis, atque Gentilibus in Deum poenitentiam, et fidem in Dominum nostrum Jesum Christum. *Ibid.* 20. 21.

His, qui sunt Damasci primum et Hierosolymis, et in omnem regionem Judaeae et Gentibus annuntiabam, ut poenitentiam agerent, et converterentur ad Deum, digna poenitentiæ opera facientes. *Ib.* 26. 20.

Contritioni verae promittitur remissio seu venia.

Cumque quaesieris ibi Dominum Deum tuum, invenies eum; si tamen toto corde quæsieris, et tota tribulatione animae tuae. *Deut.* 4. 29.

Cum ergo venerint super te omnes sermones isti, benedictio sive maledictio, quam proposui in conspectu tuo: et ductus

poenitudine cordis tui in universis gentibus, in quas disperserit te Dominus Deus tuus, et reversus fueris ad eum, et obedieris ejus imperiis, sicut ego hodie praecipio tibi, cum filiis tuis, in toto corde tuo, et in tota anima tua: reducet Dominus Deus tuus captivitatem tuam, ac miserebitur tui, etc. *Ibid.* 30. 1. 2. 3.

Si in toto corde vestro revertimini ad Dominum, auferte Deos alienos de medio vestri, Baalim et Astaroth: et praeparate corda vestra Domino, *ait Samuel ad universum Israel.* 1. *Reg.* 7. 3.

Si clausero coelum, et pluvia non fluxerit, et mandavero et praecepero locustae, ut devoret terram, et misero pestilentiam in populum meum: conversus autem populus meus, super quos invocatum est nomen meum, deprecatus me fuerit, et exquisierit faciem meam, et egerit poenitentiam a viis suis pessimis: et ego exaudiam de coelo, et propitius ero peccatis eorum, et sanabo terram eorum, etc. 2. *Paral.* 7. 13. 14.

Ad regem autem Juda, qui misit vos pro Domino deprecando, sic loquimini: Haec dicit Dominus Deus Israel: quoniam audisti verba voluminis, atque emollitum est cor tuum, et humiliatus es in conspectu Dei super his, quae dicta sunt contra locum hunc, et habitatores Jerusalem, reveritusque faciem meam scidisti vestimenta tua, et flevisti coram me, ego quoque exaudivi te, dicit Dominus. *Ibid.* 34. 26. 27.

Si reversus fueris ad Omnipotentem, ædificaberis, et longe facies iniquitatem a tabernaculo tuo. *Job.* 22. 23.

Delictum meum cognitum tibi feci, et injustitiam meam non abscondi. *Psal.* 31. 5.

Qui abscondit scelera sua, non dirigetur: qui autem confessus fuerit, et reliquerit ea, misericordiam consequetur. *Prov.* 28. 13.

Revertere ad Dominum, et avertere ab injustitia tua, et nimis odito execrationem: et cognosce justitias et judicia Dei, et sta in sorte propositionis et orationis altissimi Dei. *Eccli.* 17. 23. 24.

Lavamini, mundi estote, auferte malum cogitationum vestrarum ab oculis meis: quiescite agere perverse, discite benefacere, quaerite judicium, subvenite oppresso; judicate pupillo, defendite viduam. Et venite et arguite me, dicit Dominus: si fuerint peccata vestra ut coccinum, quasi nix dealbabuntur, et si fuerint rubra quasi vermiculus, velut lana alba erunt. *Isa.* 1. 16. 17. 18.

Propterea exspectat Dominus ut misereatur vestri: et ideo exaltabitur, parcens vobis: quia Deus judicii Dominus: beati omnes, qui exspectant eum. Populus enim Sion habitabit in

Jerusalem: plorans nequaquam plorabis, miserans miserebitur tui: ad vocem clamoris tui, statim ut audierit, respondebit tibi. *Ibid.* 30. 18. 19.

Convertimini ad me, et salvi eritis, omnes fines terræ: quia ego Deus, et non est alius: *Ibid.* 45. 22.

Derelinquat impius viam suam, et vir iniquus cogitationes suas, et revertatur ad Dominum, et miserebitur ejus, et ad Deum nostrum; quoniam multus est ad ignoscendum. *Ib.* 55. 7.

Si poenitentiam egerit gens illa a malo suo, quod locutus sum adversus eam, agam et ego poenitentiam super malo, quod cogitavi ut facerem ei. *Jerem.* 18. 8.

Audiens audivi Ephraim transmigrantem: castigasti me, et eruditus sum, quasi juvenculus indomitus; converte me et convertar: quia tu Dominus Deus meus. Postquam enim convertisti me, egi poenitentiam: et postquam ostendisti mihi, percussi femur meum. Confusus sum et erubui, quoniam sustinui opprobrium adolescentiae meae, etc. *Ib.* 31. 18. 19.

Si autem impius egerit poenitentiam ab omnibus peccatis suis, quae operatus est, et custodierit omnia praecepta mea, et fecerit judicium et justitiam: vita vivet, et non morietur. Omnium iniquitatum ejus, quas operatus est, non recordabor: in justitia sua, quam operatus est, vivet. *Ezech.* 18.21.22. Et cum averterit se impius ab impietate sua, quam operatus est, et fecerit judicium, et justitiam, ipse animam suam vivificabit. Considerans enim et avertens se ab omnibus iniquitatibus suis, quas operatus est, vita vivet, et non morietur. *v.* 27. 28. *Vide usque ad finem.*

Si autem dixero impio: Morte morieris, et egerit poenitentiam a peccato suo, feceritque judicium et justitiam, et pignus restituerit ille impius, rapinamque reddiderit, in mandatis vitæ ambulaverit, nec fecerit quidquam injustum; vita vivet, et non morietur. Omnia peccata ejus, quae peccavit, non imputabuntur ei: judicium et justitiam fecit, vita vivet. *Ibid.*33. 14. 15. 16. Cum enim recesserit justus a justitia sua, feceritque iniquitates, morietur in eis. Et cum recesserit impius ab impietate sua, feceritque judicium et justitiam, vivet in eis. *v.* 18.19.

Convertere, Israel ad Dominum Deum tuum: quoniam corruisti in iniquitate tua, etc. Sanabo contritiones eorum, diligam eos spontanee: quia aversus est furor meus ab eis. *Oseae* 14. 2. 5.

Nunc ergo, dicit Dominus: Convertimini ad me in toto corde vestro, in jejunio, et in fletu, et in planctu. Et scindite corda vestra, et non vestimenta vestra, et convertimini ad Do-

minum Deum vestrum: quia benignus et misericors est, patiens et multae misericordiae, et praestabilis super malitia. *Joel.* 2. 12. 13.

Quis scit si convertatur, et ignoscat Deus, et revertatur a furore irae suae, et non peribimus? Et vidit Deus opera eorum, quia conversi sunt de via sua mala, et misertus est Deus supra malitiam, quam locutus fuerat, ut faceret eis, et non fecit. *Jonae* 3.9.10. *Vide Jerem.* 18. 11. *c.* 25. 5. *c.* 35. 15.

Convertimini ad me, ait Dominus exercituum, et convertar ad vos, dicit Dominus exercituum, etc. *Zach.* 1. 3. *Vide* 4. *Reg.* 17. 13. *Isa.* 21. 12. *Jerem.* 3. 12. *Ezech.* 18. 30. *c.* 20. 7. *c.* 33. 11.

A diebus enim patrum vestrorum recessistis a legitimis meis, et non custodistis. Revertimini ad me, et revertar ad vos, dicit Dominus exercituum. Et dixistis: in quo revertemur? *Malach.* 3. 7.

Surgam, et ibo ad Patrem meum, et dicam ei: Pater, peccavi in cœlum, et coram te: jam non sum dignus vocari filius tuus: fac me sicut unum de mercenariis tuis. *Luc.* 15. 18. 19.

Pœnitemini igitur, et convertimini, ut deleantur peccata vestra: ut cum venerint tempora refrigerii a conspectu Domini, et miserit eum, qui praedicatus est vobis, Jesum Christum, etc. *Actor.* 3. 19. 20.

Nunc ego mitto te aperire oculos eorum, ut convertantur a tenebris ad lucem, et de potestate Satanae ad Deum, ut accipiant remissionem peccatorum, et sortem inter sanctos per fidem, quae est in me. *Ib.* 26. 18.

Contritio quaerenda dum sani sumus.

Non tardes converti ad Dominum, et ne differas de die in diem. *Eccli.* 5. 8.

Non demoreris in errore impiorum: ante mortem confitere. A mortuo quasi nihil, perit confessio. Confiteberis vivens, vivus et sanus confiteberis, et laudabis Deum, et gloriaberis in miserationibus illius. *Ibid.* 17. 26. 27.

Memento paupertatis in tempore abundantiae, et necessitatum paupertatis in die divitiarum. *Ibid.* 18. 25. Homo sapiens in omnibus metuet, et in diebus delictorum attendet ab inertia. *v.* 27.

Contritionis verae exempla.

Dixeruntque filii Israel ad Dominum: Peccavimus, redde tu nobis quidquid tibi placet, tantum nunc libera nos. Quae dicentes, omnia de finibus suis alienorum deorum idola projecerunt, et servierunt Domino Deo, qui doluit super miseriis eorum. *Judic.* 10. 15. 16.

Et dixit David ad Nathan: Peccavi Domino. Dixitque Na-

than ad David : Dominus quoque transtulit peccatum tuum, non morieris. 2. *Reg.* 12. 13. *Vide et* 2. *Reg.* 24. 10. *et seq.*

Consternatique principes Israel, et rex dixerunt: Justus est Dominus. Cumque vidisset Dominus, quod humiliati essent, factus est sermo Domini ad Semeiam dicens : Quia humiliati sunt, non disperdam eos, daboque eis pauxillum auxilii, et non stillabit furor meus super Jerusalem per manum Sesac. Veruntamen servient ei, ut sciant distantiam servitutis meae, et servitutis regni terrarum. 2. *Paral.* 12. 6. 7. 8.

Qui (*Manasses*) postquam coangustatus est, oravit Dominum Deum suum : et egit poenitentiam valde coram Deo patrum suorum. Deprecatusque est eum, et obsecravit intente : et exaudivit orationem ejus, reduxitque eum Jerusalem in regnum suum : et cognovit Manasses, quod Dominus ipse esset Deus. *Ibid.* 33. 12. 13.

Et clamavit omnis populus ad Dominum instantia magna, et humiliaverunt animas suas in jejuniis, et orationibus, ipsi et mulieres eorum, etc. *Judith.* 4. 8.

Rursum missus Jonas ad Ninivitas, praedicat civitatis subversionem : illis autem ad Deum conversis et magna poenitentiae signa ostendentibus, parcit Dominus civitati. Jonae c. 3.

Tunc cœpit (*Petrus*) detestari et jurare, quia non novisset hominem. Et continuo gallus cantavit ; et recordatus est Petrus verbi ejus, etc. Et egressus foras, flevit amare. *Matth.* 26. 74. 75.

Et ecce mulier, quae erat in civitate peccatrix, ut cognovit, quod accubuisset (*Jesus*) in domo Pharisæi, attulit alabastrum unguenti, et stans retro secus pedes ejus, lacrymis coepit rigare pedes ejus, et capillis capitis sui tergebat, et osculabatur pedes ejus, et unguento ungebat. *Luc.* 7. 37. 38. Et conversus ad mulierem, dixit Simoni : Vides hanc mulierem ? Intravi in domum tuam, aquam pedibus meis non dedisti : haec autem lacrymis rigavit pedes meos, et capillis suis tersit. *Ideo remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum.* *v.* 44. *et* 47.

Surgam, et ibo ad patrem meum, et dicam ei : Pater, peccavi in coelum et coram te, jam non sum dignus vocari filius tuus : fac me sicut unum de mercenariis tuis. *Ibid.* 15. 18.

Et Publicanus a longe stans, nolebat nec oculos ad coelum levare, sed percutiebat pectus suum, dicens : Deus, propitius esto mihi peccatori. *Ibid.* 18. 13.

Stans autem Zachaeus, dixit ad Dominum : Ecce dimidium bonorum meorum, Domine, do pauperibus : et si quid

aliquem defraudavi, reddo quadruplum. *Ibid.* 19. 8.

Respondens autem alter increpabat eum, dicens: Neque tu times Deum, quod in eadem damnatione es? Et nos quidem juste, nam digna factis recipimus, etc. Et dicebat ad Jesum: Domine, memento mei, cum veneris in regnum tuum. Et dixit illi Jesus: Amen dico tibi: Hodie mecum eris in paradiso. *Ib.* 23. 40. 41. 42. 43.

His autem auditis, compuncti sunt corde, et dixerunt ad Petrum, et ad reliquos Apostolos: Quid faciemus, viri fratres? Petrus vero ad illos: Poenitentiam (*inquit*) agite, et baptizetur unusquisque vestrum, etc. *Actor.* 2. 37. 38.

Contritionis falsæ exempla.

Dixitque Cain ad Dominum: Major est iniquitas mea, quam ut veniam merear. *Gen.* 4. 13.

Vocavit autem Pharao Moysen et Aaron, et dixit eis: Orate Dominum, ut auferat ranas a me, et a populo meo: et dimittam populum, ut sacrificet Domino. *Exod.* 8. 8.

Misitque Pharao, et vocavit Moysen et Aaron, dicens ad eos: Peccavi etiam nunc: Dominus justus: ego et populus meus impii. Orate Dominum, ut desinant tonitrua Dei, et grando: ut dimittam vos, et nequaquam hic ultra maneatis. *Ibid.* 9. 27. 28.

Quamobrem festinus Pharao vocavit Moysen et Aaron, et dixit eis: Peccavi in Dominum Deum vestrum et in vos; sed nunc dimittite peccatum mihi etiam hac vice, et rogate Dominum Deum vestrum, ut auferat a me mortem istam. *Ibid.* 10. 16. 17.

Pro eo ergo quod abjecisti sermonem Domini, abjecit te Dominus, ne sis rex. Dixitque Saul ad Samuelem: Peccavi, quia praevaricatus sum sermonem Domini, et verba tua, timens populum, et obediens voci eorum. Sed nunc porta, quaeso, peccatum meum: et revertere mecum, ut adorem Dominum: et ait Samuel ad Saul: Non revertar tecum, quia projecisti sermonem Domini, et projecit te Dominus, ne sis rex super Israel. 1. *Reg.* 15. 23. *et seq.* At ille (*Saul*) ait: Peccavi: sed nunc honora me coram senioribus populi mei, et coram Israel, et revertere mecum, ut adorem Dominum Deum tuum. *v.* 30. *Vide et* 2. *Reg.* 24. 17.

Et ait rex (*Jeroboam*) ad virum Dei: deprecare faciem Domini Dei tui, et ora pro me, ut restituatur manus mea mihi. Oravitque vir dei faciem Domini, et reversa est manus regis ad eum, et facta est sicut prius fuerat. 3. *Reg.* 13. 6.

Itaque cum audisset Achab sermones istos, scidit vestimenta sua, et operuit cilicio carnem suam, jejunavitque, et

dormivit in sacco, et ambulavit demisso capite. *Ib.* 21. 27.

Et in omnibus his non est reversa ad me praevaricatrix soror ejus Juda in toto corde suo, sed in mendacio, ait Dominus. *Jerem.* 3. 10.

Nunc vero reminiscor malorum, quae feci in Jerusalem (*ait Antiochus*), unde et abstuli omnia spolia aurea et argentea quae erant in ea, et misi auferre habitantes Judæam sine causa. 1. *Mach.* 6. 12.

Hic igitur (*Antiochus*) cœpit ex gravi superbia deductus ad agnitionem sui venire, divina admonitus plaga, per momenta singula doloribus suis augmenta capientibus: et cum nec ipse jam fœtorem suum ferre posset, ita ait: Justum est subditum esse Deo, et mortalem non paria Deo sentire. Orabat autem hic scelestus Dominum, a quo non esset misericordiam consecuturus. 2. *Mach.* 9. 11. 12. 13.

Peccavi (*ait Judas*) tradens sanguinem justum. At illi dixerunt: quid ad nos? tu videris. Et projectis argentis in templo, recessit: et abiens laqueo se suspendit. *Matth.* 27. 4. 5.

Poenitentiam itaque age ab hac nequitia tua: et roga Deum, si forte remittatur tibi haec cogitatio cordis tui. In felle enim amaritudinis et obligatione iniquitatis, video te esse. *Actor.* 8. 22. 23.

Scitote enim, quoniam et postea cupiens haereditare benedictionem (*Esau*), reprobatus est: non enim invenit pœnitentiae locum, quanquam cum lacrymis inquisisset eam. *Hebr.* 12. 17. *Vide et Gen.* 27. 38.

CONTROVERSIARUM JUDEX.

Vide JUDEX.

CONTUMELIA.

Contumeliae perversitas.

Grandem enim contumeliam sustinuerant (*servi David*). 1. *Paral.* 19. 5.

Ubi fuerit superbia, ibi erit et contumelia. *Prov.* 11. 2.

Omnes autem stulti miscentur contumeliis. *Ibid.* 20. 3.

Ejice derisorem, et exibit cum eo jurgium, cessabuntque causæ et contumeliæ. *Ibid.* 22. 10.

Improperium enim et contumeliam malus haereditabit. *Eccli.* 6. 1.

Regnum a gente in gentem transfertur — propter injurias et contumelias. *Ibid.* 10. 8.

Est correptio mendax in ira contumeliosi. *Ibid.* 19. 28.

Stultitia hominis auscultare per ostium: et prudens gravabitur contumelia. *Ibid.* 21. 27. *Vide et c.* 8. 15.

Ante ignem camini vapor, et fumus ignis inaltatur: sic et ante sanguinem maledicta, et contumeliæ, et minæ. *Ibid.* 22. 30.

Homo assuetus in verbis improperii, in omnibus diebus suis non erudietur. *Ibid.* 23. 20.

Mulier ebriosa, ira magna: et contumelia et turpitudo illius non tegetur. *Ibid.* 26. 11.

Contumeliosi Deo odibiles. Reg. 1. 30.

Periculositas.

Qui profert contumeliam, insipiens est. *Prov.* 10. 18.

Quae viderunt oculi tui, ne proferas in jurgio cito: ne postea emendare non possis; cum dehonestaveris amicum tuum. *Ibid.* 25. 8.

Ne contra faciem stes contumeliosi, ne sedeat quasi insidiator ori tuo. *Eccli.* 8. 14.

CONVERSATIO

Cum sancto sanctus eris, et cum viro innocente innocens eris: et cum electo electus eris, et cum perverso perverteris. *Psal.* 17. 26. 27.

Qui cum sapientibus graditur, sapiens erit: amicus stultorum similis efficietur. *Prov.* 13. 20.

Qui tetigerit picem, inquinabitur ab ea: et qui communicaverit superbo, induet superbiam. *Eccli.* 13. 1.

Non est propheta sine honore, nisi in patria sua, et in domo sua: *Matth.* 13. 57.

Nescitis, quia modicum fermentum totam massam corrumpit? 1. *Cor.* 5. 6.

Nostra autem conversatio in coelis est. *Philipp.* 3. 20.

Quis sapiens — inter vos? ostendat ex bona conversatione operationem suam, etc. *Jacob.* 3. 13.

CONVERSIO AD DEUM.
Vide etiam CONTRITIO.

In toto corde et in tota anima vestra, Dominum Deum vestrum sequimini, et ipsum timete. *Deut.* 13. 3. 4.

Et nunc venistis ad me necessitate compulsi. *Judic.* 11. 7.

Si in toto corde vestro revertimini ad Dominum, auferte Deos alienos de medio vestri. 1. *Reg.* 7. 3.

Si reversus fueris ad Omnipotentem, aedificaberis, et longe facies iniquitatem a tabernaculo tuo. *Job.* 22. 23.

Nisi conversi fueritis, gladium suum vibrabit, arcum suum tetendit, et paravit illum. *Psal.* 7. 13.

Deus, converte nos, et ostende faciem tuam, et salvi erimus. *Psal.* 79. 4. *Vide et v.* 8. *et* 20.

Et revertentur (*Ægyptii*) ad Dominum, et placabitur eis, et sanabit eos. *Isa.* 19. 22.

Impietas impii non nocebit ei, in quacumque die conversus fuerit ab impietate sua. *Ezech.* 33. 12.

Venite, et revertamur ad Dominum: quoniam ipse cepit, et sanabit nos: percutiet, et curabit nos. *Osee* 6. 1. 2.

Et convertam eos, quia miserebor eorum: et erunt sicut fuerunt, quando non projeceram eos. *Zach.* 10. 6.

Adeamus ergo cum fiducia ad thronum gratiae: ut misericordiam consequamur, et gratiam inveniamus in auxilio opportuno. *Hebr.* 4. 16.

Accedamus cum vero corde, in plenitudine fidei, aspersi corda a conscientia mala, et abluti corpus aqua munda. *Ibid.* 10. 22.

Qui converti fecerit peccatorem ab errore viæ suæ, salvabit animam ejus a morte, et operiet multitudinem peccatorum. *Jacob.* 5. 20.

Eratis enim sicut oves errantes: sed conversi estis nunc ad pastorem, et Episcopum animarum vestrarum. 1. *Petr.* 2. 25.

Dominus — patienter agit propter vos, nolens aliquos perire, sed omnes ad poenitentiam reverti. 2. *Petr.* 3. 9.

Bea'us et sanctus, qui habet partem in resurrectione prima (*a peccato*): in his secunda mors non habet potestatem. *Apoc.* 20. 6.

Fit per inspirationem.

Deus virtutum, converte nos, *Psal.* 79. 8. *Vide et v.* 4. *et* 20.

Revertere ad me, quoniam redemi te. *Isa.* 44. 22.

Converte me, et convertar, quia tu Dominus Deus meus. Postquam enim convertisti me, egi poenitentiam. *Jere.* 31. 18. 19.

Converte nos, Domine, ad te, et convertemur. *Thren.* 5. 21.

Convertimini ad me, ait Dominus exercituum: et convertar ad vos. *Zach.* 1. 3. Convertimini de viis vestris malis. *v.* 4.

Revertimini ad me, et revertar ad vos. *Malach.* 3. 7.

Omne, quod dat mihi Pater, ad me veniet, et eum qui venit ad me, non ejiciam foras. *Joan.* 6. 37. Nemo potest venire ad me, nisi Pater, qui misit me, traxerit eum. *v.* 44. Omnis, qui audivit a Patre, et didicit, venit ad me. *v.* 45.

Ego sum via et veritas, et vita: nemo venit ad Patrem nisi per me. *Ibid.* 14. 6.

Quoniam per ipsum habemus accessum ambo in uno spiritu ad Patrem. *Ephes.* 2. 18.

Appropinquante Deo, et appropinquabit vobis. *Jacob.* 4. 8.

Per tribulationem.

Imple facies eorum ignominia, et quaerent nomen tuum, Domine. *Psal.* 82. 17.

Domine, in angustia requisierunt te, in tribulatione murmuris doctrina tua eis. *Isa.* 26. 16.

Vulgo dicitur: Si dimiserit vir uxorem suam, et recedens ab eo duxerit virum alterum: numquid revertetur ad eam ultra? Numquid non polluta erit et contaminata mulier illa? Tu autem fornicata es cum amatoribus multis: tamen revertere ad me, dicit Dominus, et ego suscipiam te. Leva oculos tuos in directum, et vide, ubi non

prostrata sis. *Jerem*. 3. 1. 2.

Convertere Israël ad Dominum Deum tuum: quoniam corruisti in iniquitate tua. Tollite vobiscum verba, et convertimini ad Dominum, et dicite ei: Omnem aufer iniquitatem, accipe bonum: et reddemus vitulos labiorum nostrorum. *Osee* 14. 2. 3.

Et postquam omnia consummasset; facta est fames valida in regione illa, et ipse coepit egere. *Luc*. 15. 14. In se autem reversus dixit: Quanti mercenarii in domo patris mei abundant panibus, ego autem hic fame pereo! Surgam, et ibo ad patrem meum. *v*. 17. 18.

Sit ex corde et cum effectu.

Si in toto corde vestro revertimini ad Dominum, auferte deos alienos de medio vestri — et praeparate corda vestra Domino, et servite ei soli. 1. *Reg*. 7. 3.

Revertimini a viis vestris pessimis. 4. *Reg*. 17. 13.

Convertantur mihi timentes te. *Psal*. 118. 79.

Convertere ad Dominum, et relinque peccata tua. *Eccli*. 17. 21. Revertere ad Dominum, et avertere ab injustitia tua, et nimis odito execrationem, et cognosce justitias, et judicia Dei. *v*. 23. 24.

In veritate — reliquiae convertentur. *Isa*. 10. 20. 21.

Convertimini, sicut in profundum recesseratis, filii Israel. *Ibid*. 31. 6.

Si reverteris, Israel, ait Dominus, ad me convertere: Si abstuleris offendicula tua a facie mea, non commoveberis. *Jerem*. 4. 1.

Revertentur ad me in toto corde suo. *Ibid*. 24. 7.

Quid murmuravit homo vivens, vir pro peccatis suis? Scrutemur vias nostras, et quaeramus, et revertamur ad Dominum. Levemus corda nostra cum manibus ad Dominum in coelos. *Thren*. 3. 39. 40. 41.

Convertimini, et recedite ab idolis vestris, et ab universis contaminationibus vestris. *Eze*. 14. 6.

Et tu ad Deum tuum converteris: misericordiam, et judicium custodi, et spera in Deo tuo semper. *Osee* 12. 6.

Nunc ergo, dicit Dominus: Convertimini ad me in toto corde vestro, in jejunio, et in fletu, et in planctu. *Joel*. 2. 12.

Conversionis fructus in occasione mali.

Convertimini itaque, peccatores, et facite justitiam coram Domino, credentes, quod faciat vobiscum misericordiam suam. *Tob*. 13. 8.

Quam magna misericordia Domini, et propitiatio illius convertentibus ad se! *Eccli*. 17. 28.

Derelinquat impius viam

suam, et vir iniquus cogitationes suas, et revertatur ad Dominum, et miserebitur ejus, et ad Deum nostrum, quoniam multus est ad ignoscendum. *Isa.* 55. 7.

Si converteris, convertam te, ante faciem meam stabis: et si separaveris pretiosum a vili, quasi os meum eris. *Jerem.* 15. 19.

Noli subtrahere verbum, si forte audiant, et convertantur unusquisque a via sua mala: et poeniteat me mali, quod cogitavi facere eis propter malitiam studiorum eorum. *Ibid.* 26. 2. 3.

Convertimini et agite poenitentiam ab omnibus iniquitatibus vestris; et non erit vobis in ruinam iniquitas. Projicite a vobis omnes praevaricationes vestras, in quibus praevaricati estis, et facite vobis cor novum, et spiritum novum; et quare moriemini, domus Israel? Quia nolo mortem morientis, dicit Dominus Deus: revertimini, et vivite. *Ezech.* 18. 30. 31. 32.

Vivo ego, dicit Dominus: nolo mortem impii, sed ut convertatur impius a via sua, et vivat. Convertimini, convertimini a viis vestris pessimis, et quare moriemini, domus Israel? — Justitia justi non liberabit eum in quacumque die peccaverit: et impietas impii non nocebit ei, in quacumque die conversus fuerit ab impietate sua. *Ibid.* 33. 11. 12.

Conversionis fructus in consecutione boni.

Si reversus fueris ad Omnipotentem, aedificaberis, et longe facies iniquitatem a tabernaculo tuo. Dabit pro terra silicem, et pro silice torrentes aureos. Eritque Omnipotens contra hostes tuos, et argentum coacervabitur tibi. Tunc super Omnipotentem deliciis afflues, et elevabis ad Deum faciem tuam. Rogabis eum, et exaudiet te, et vota tua reddes. Decernes rem, et veniet tibi, et in viis tuis splendebit lumen. *Job.* 22. 23. *et seq.*

Convertere ad Dominum, et relinque peccata tua. Precare ante faciem Domini, et minue offendicula. Revertere ad Dominum, et avertere ab injustitia tua. *Eccli.* 17. 21. 22. 23.

Si revertamini, et quiescatis, salvi eritis: in silentio, et in spe erit fortitudo vestra. *Isa.* 30. 15.

Convertimini ad me, et salvi eritis, omnes fines terrae. *Ibid.* 45. 22.

Inclinate aurem vestram, et venite ad me: audite: et vivet anima vestra, et feriam vobiscum pactum sempiternum, misericordias David fideles. *Ibid.* 55. 3.

Convertimini, filii revertentes, et sanabo aversiones vestras. Ecce nos venimus ad te, tu enim es Dominus Deus noster. *Jerem.* 3. 22. *Vide v.* 14.

Revertimini unusquisque a via sua mala, et a pessimis cogitationibus vestris ; et habitabitis in terra, quam dedit Dominus vobis, et patribus vestris, a seculo et usque in seculum. *Ibid*. 25. 5.

Tempus conversionis.

Numquid non paucitas dierum meorum finietur brevi? Dimitte ergo me, ut plangam paululum dolorem meum, antequam vadam, et non revertar, ad terram tenebrosam, et opertam mortis caligine. *Job*. 10. 20. 21.

Ne festines recedere a facie ejus, neque permaneas in opere malo. *Eccles*. 8. 3.

Memento creatoris tui in diebus juventutis tuae, antequam veniat tempus afflictionis. *Ibid*. 12. 1.

Non tardes converti ad Dominum, et ne differas de die in diem. Subito enim veniet ira illius, et in tempore vindictae disperdet te. *Eccli*. 5. 8.

Convertatur vir a via sua mala, et ab iniquitate, quae est in manibus eorum. Quis scit, si convertatur, et ignoscat Deus et revertatur a furore iræ suæ, et non peribimus? *Jonæ* 3. 8. 9.

Poenitemini igitur, et convertimini, ut deleantur peccata vestra. *Actor*. 3. 19.

Adeamus ergo cum fiducia ad thronum gratiae: ut misericordiam consequamur, et gratiam inveniamus in auxilio opportuno. *Hebr*. 4. 16.

Conversio per ingressum Religionis.

Fiat firmamentum in medio aquarum. *Genes*. 1. 6.

Universae aves ingressae sunt ad Noe in arcam. *Ibid*. 7. 15.

Egredere de terra tua, et de cognatione tua, et de domo patris tui, et veni in terram, quam monstrabo tibi. *Ibid*. 12. 1.

Surgite, et egredimini de loco isto, quia delebit Dominus civitatem hanc : et visus est eis quasi ludens loqui. *Ib*. 19. 14. Nec stes in omni, circa regionem, sed in monte salvum te fac, ne et tu simul pereas. *v*. 17. Ascenditque Lot de Segor, et mansit in monte. *v*. 30.

Vade in terram visionis, atque ibi offeres eum in holocaustum super unum montium quem monstravero tibi. *Ibid*. 22. 2.

Servi cum asino in valle remanent, sed filius ascendit. *Ib*. *v*. 5.

Appellavitque nomen loci illius, Dominus videt : Unde usque hodie dicitur : In monte Dominus videbit. *Ibid*. *v*. 14.

Jacob autem vir simplex habitabat in tabernaculis. *Ibid*. 25. 27.

Vere Dominus est in loco isto, et ego nesciebam. *Ibid*. 28. 16. Non est hic aliud, nisi domus Dei, et porta cœli. *v*. 17.

Justum est igitur, ut aliquando provideam etiam domui meae. *Ibid*. 30. 30.

Castra Dei sunt haec. *Ibid*.

32. 2. Apud Laban (*mundum*) peregrinatus sum, et fui usque in praesentem diem — mitto nunc legationem ad Dominum meum, ut inveniam gratiam in conspectu tuo. *v.* 4. *et* 5.

Surge (*Jacob*), et ascende Bethel, et habita ibi. *Ib.* 35. 1. Mundamini; et mutate vestimenta vestra. Surgite, et ascendamus in Bethel, ut faciamus ibi altare Deo, qui exaudivit me in die tribulationis meæ, et socius fuit itineris mei.*v.*2.*et* 3.

Eductum de carcere Joseph, totonderunt, et veste mutata obtulerunt ei (*Pharaoni*) (*Christo*). *Ibid.* 41. 14.

Eduxi eos de terra Ægypti, ut manerem inter illos. *Exod.* 29. 46.

Vetera, novis supervenientibus, projicietis. *Levit.* 26. 10.

Proficiscimur ad locum, quem Dominus daturus est nobis: veni nobiscum, ut benefaciamus tibi: quia Dominus bona promisit Israeli. *Num.*10.29.Cumque nobiscum veneris, quidquid optimum fuerit ex opibus, quas nobis traditurus est Dominus, dabimus tibi. *v.* 32.

Ascende in montem istum Abarim (*id est transitum*). *Ib.* 27. 12. Cumque videris eam, ibis et tu ad populum tuum, sicut ivit frater tuus Aaron.*v.*13.

Laetare, Zabulon, in exitu tuo (*de mundo*), et Issachar, in tabernaculis tuis. Populos vocabunt ad montem, ibi immolabunt victimas justitiæ. Qui inundationem maris quasi lac sugent. *Deut.* 33. 18. 19.

Et habitavit in locis tutissimis Engaddi. 1. *Reg.*24.1. Morabatur autem David in deserto, in locis firmissimis. *cap.* 23. *v.* 14.

Ait David Berzellai: Veni mecum, ut requiescas securus mecum in Jerusalem.2.*Reg.*19.33.

Ædifica tibi domum in Jerusalem, et habita ibi: et non egredieris inde huc atque illuc. Quacunque autem die egressus fueris, et transieris torrentem Cedron, scito te interficiendum: sanguis tuus erit super caput tuum. 3. *Reg.* 2. 36. 37.

Dominus misit me usque in Bethel. 4. *Reg.* 2. 2.

Congrega nos, et erue de gentibus. 1. *Par.* 16. 35.

Ædificemus vobiscum, quia ita ut vos, quaerimus Deum vestrum. 1. *Esdr.* 4. 2.

Pellem pro pelle, et cuncta quae habet homo, dabit pro anima sua. *Job.* 2. 4.

Obliviscere populum tuum, et domum patris tui. *Psal.*44.11.

Elegi abjectus esse in domo Dei mei. *Psal.* 83. 11.

Ecce quam bonum, et quam jucundum habitare fratres in unum! *Psal.* 132. 1.

Iter fecerunt per deserta, quæ non habitabantur, et in locis desertis fixerunt casas. *Sap.* 11. 2.

Religiositas custodiet, et justificabit cor: jucunditatem atque gaudium dabit. *Eccli.*1.18.

Venite, et ascendamus ad montem Domini, et ad domum Dei Jacob. *Isa.* 2. 3.

Habitabit lupus cum agno, et pardus cum hœdo accubabit. *Ibid.* 11. 6.

Dabo in solitudinem cedrum, et spinam, et myrtum, et lignum olivae. *Ibid.* 41. 19.

Et ponet desertum ejus (*Sion*) quasi delicias, et solitudinem ejus quasi hortum Domini: gaudium et laetitia invenietur in ea, gratiarum actio, et vox laudis. *Ibid.* 51. 3.

Quare sedemus? convenite, et ingrediamur civitatem munitam, et sileamus ibi: quia Dominus Deus noster silere nos fecit. *Jerem.* 8. 14.

Venite, et ingrediamur Jerusalem a facie exercitus Chaldaeorum. *Ibid.* 35. 11.

Fugite, salvate animas vestras: et eritis quasi myricae in deserto. *Ibid.* 48. 6.

Fugite de medio Babylonis, ut salvet unusquisque animam suam. *Ibid.* 51. 6.

In odorem suavitatis suscipiam vos, cum eduxero vos de populis. *Ezech.* 20. 41.

Ecce ego lactabo eam, et ducam eam in solitudinem, et (*ibi*) loquar ad cor ejus. *Osee* 2. 14.

Ex Ægypto vocavi filium meum. *Ibid.* 11. 1. Et avolabunt quasi avis ex Ægypto, et quasi columba de terra Assyriorum. *v.* 11.

Quia in monte Sion, et in Jerusalem erit salvatio, sicut dixit Dominus, et in residuis, quos Dominus vocaverit. *Joel.* 2. 32.

Ibimus vobiscum: audivimus enim, quoniam Deus vobiscum est. *Zach.* 8. 23.

Omnis, qui zelum habet legis, statuens testamentum, exeat post me. 1. *Mach.* 2. 27. Et fugit ipse (*Mathatias*) et filii ejus in montes, et reliquerunt quaecumque habebant in civitate. *v.* 28. Omnis voluntarius in lege 42. et omnes qui fugiebant a malis, additi sunt ad eos, et facti sunt illis ad firmamentum. *v.* 43. Filii, aemulatores estote legis, et date animas vestras pro testamento patrum vestrorum. *v.* 50.

Secesserat (*Judas*) in desertum locum, ibique inter feras vitam in montibus cum suis agebat: et foeni cibo vescentes demorabantur, ne participes essent coinquinationis. 2. *Mach.* 5. 27.

Non veni pacem mittere (*in terram*), sed gladium: veni enim separare hominem adversus patrem suum. *Matth.* 10. 34.35. Tollite jugum meum super vos, — Jugum enim meum suave est, et onus meum leve. *Ibid.* 11. 29. 30.

Simile est regnum coelorum thesauro abscondito in agro: quem qui invenit homo, abscondit, et prae gaudio illius vadit, et vendit universa, quae habet, et emit agrum illum. *Ibid.* 13. 44.

Vade post me, Satana (*qui impedis*): scandalum es mihi: quia non sapis ea quæ Dei sunt, sed ea quae hominum. *Ibid.* 16. 23. Si quis vult venire post me, abneget semetipsum. *v.* 24.

Ubi enim sunt duo vel tres congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum. *Matth.* 18. 20.

Sinite parvulos, et nolite eos prohibere (*quanto magis adultos?*) ad me venire. *Ibid.* 19. 14. Si vis perfectus esse, vade, vende quæ habes, et da pauperibus, — et veni, sequere me. *v.* 21. Amen dico vobis, quod vos, qui secuti estis me, in regeneratione cum sederit Filius hominis in sede majestatis suae, sedebitis et vos super sedes duodecim, judicantes duodecim tribus Israel. *v.* 28. Et omnis, qui reliquerit domum, vel fratres, aut sorores, aut patrem, aut matrem, aut uxorem; aut filios, aut agros, propter nomen meum, centuplum accipiet, et vitam aeternam possidebit. *v.* 29. *Marcus addit*, nunc in tempore hoc. *Marc.* 10. 30.

Abiit (*Jesus*) foras extra civitatem in Bethaniam (*domum obedientiae*), ibique mausit. *Ib.* 21. 17.

Venite seorsum in desertum locum, et requiescite pusillum. *Marc.* 6. 31.

Ascendens autem in unam navim, quae erat Simonis (*obedientis: haec est religio, ubi Dominus est*). *Luc.* 5. 3. Relictis omnibus, secuti sunt eum, *v.* 11. *Dixit Levi*: Sequere me: Et relictis omnibus, surgens, secutus est eum (*sic et tu*). *v.* 27. *et* 28.

Assumptis discipulis, secessit seorsum in locum desertum, qui est Bethsaidae (*domus frugum*). *Ibid.* 9. 10.

Quid quaeritis viventem cum mortuis? (*peccatoribus*). *Ibid.* 24. 5.

Et audierunt eum (*Joannem*) duo discipuli loquentem, et secuti sunt Jesum (*ecce quam facile*). *Joan.* 1. 37.

Domine, hic autem quid? Dicit ei Jesus — Quid ad te? tu me sequere. *Ibid.* 21. 21.22.

Fide Moyses grandis factus, negavit se esse filium filiæ Pharaonis, magis eligens affligi cum populo Dei, quam temporalis peccati habere jucunditatem: — aspiciebat enim in remunerationem. *Hebr.* 11. 24. 25. 26.

Exeamus igitur ad eum extra castra, improperium ejus portantes. — Non enim habemus hic manentem civitatem, sed futuram inquirimus. *Ibid.* 13. 13. *et* 14.

Surge, et ingredere civitatem, et ibi dicetur tibi, quid te oporteat facere. *Actor.* 9. 7.

CONVICIA. *Vide* DERISIO.

CONVIVIA.

Convicia. Vide etiam *Cibus et potus.*

Abraham fecit convivium An-

gelis. Gen. 19. 3. *Vide et c.* 21. 8. *c.* 26. 30. *c.* 29. 22. *c.* 40. 20. *Judic.* 14. 10. *c.* 16. 25. *c.* 19. 21. 1. *Reg.* 25. 36. 2. *Reg:* 13. 27. 3. *Reg.* 3. 15. *Esther* 1. 3.

Filius noster ipse — comessationibus vacat, et luxuriae atque conviviis. *Deut.* 21. 20.

Melius est ire ad domum luctus, quam ad domum convivii. *Eccles.* 7. 3.

Melius est vocari ad olera cum caritate, quam ad vitulum saginatum cum odio. *Pr.* 15. 17.

Noli esse in conviviis potatorum, nec in comessationibus eorum, qui carnes ad vescendum conferunt: quia vacantes potibus, et dantes symbola, consumentur, et vestietur pannis dormitatio. *Ibid.* 23. 20. 21.

Noli avidus esse in omni epulatione, et non te effundas super omnem escam. *Eccli.* 37. 32. In multis enim escis erit infirmitas, et aviditas appropinquabit usque ad choleram. *v.* 33.

Super mensam ne extendas manum tuam prior, et invidia contaminatus, erubescas. *Ibid.* 31. 16. Et si in medio multorum sedisti, prior illis ne extendas manum tuam, nec prior poscas bibere. *v.* 21. Et si coactus fueris in edendo multum, surge e medio, evome: et refrigerabit te, et non adduces corpori tuo infirmitatem. *v.* 25. In convivio vini non arguas proximum: et non despicias eum in jucunditate illius. *v.* 41.

Vir respiciens in mensam alienam, non est vita ejus in cogitatione victus: alit enim animam suam cibis alienis. *Ib.* 40. 30.

Cooperari gratiae Dei.
Vide *Liberum arbitrium et gratia Dei.*

COR.

Cor, seu voluntas hominis, a Deo pro facto reputatur.
Vide *et voluntas.*

Et ecce Angelus Domini de coelo clamavit, dicens: Abraham, Abraham. Qui respondit: Adsum: dixitque ei: Non extendas manum tuam super puerum, neque facias illi quidquam: nunc cognovi, quod times Deum, et non pepercisti unigenito filio tuo propter me. *Gen.* 22. 11. 12.

Populus hic labiis me honorat: cor autem eorum longe est a me. *Matth.* 15. 8.

Et convocans discipulos suos, ait illis: Amen dico vobis, quoniam vidua haec pauper plus omnibus misit, qui miserunt in gazophylacium. Omnes enim ex eo, quod abundabat illis, miserunt: hæc vero de penuria sua omnia, quae habuit, misit totum victum suum. *Marc.* 12. 43. 44.

Si enim voluntas prompta est, secundum id, quod ha-

bet, accepta est, non secundum id, quod non habet. 2. *Cor.* 8. 12. *Vide Luc.* 21. 2.

Cor mundatur et sanctificatur per Christum.

Amplius lava me ab iniquitate mea, et a peccato meo munda me. *Psal.* 50. 4.

Dicit ei Jesus: Qui lotus est, non indiget, nisi ut pedes lavet, sed est mundus totus. Et vos mundi estis, sed non omnes. *Joan.* 13. 10.

Jam vos mundi estis propter sermonem, quem locutus sum vobis. Manete in me, et ego in vobis. *Ibid.* 15. 3. 4.

Et pro eis ego sanctifico me ipsum: ut sint et ipsi sanctificati in veritate. *Joan.* 17. 19.

Et qui novit corda Deus, testimonium perhibuit, dans illis Spiritum Sanctum sicut et nobis, et nihil discrevit inter nos et illos, fide purificans corda eorum. *Act.* 15. 8. 9.

Et haec quidam fuistis: sed abluti estis, sed sanctificati estis, sed justificati estis, in nomine Domini nostri Jesu Christi, et in Spiritu Dei nostri. 1. *Cor.* 6. 11.

Si enim sanguis hircorum, et taurorum, et cinis vitulae aspersus, inquinatos sanctificat ad emundationem carnis: quanto magis sanguis Christi, qui per Spiritum Sanctum semetipsum obtulit immaculatum Deo, emundabit conscientiam nostram ab operibus mortuis, ad serviendum Deo viventi? *Hebr.* 9. 13. 14.

Si autem in luce ambulamus, sicut et ipse est in luce: societatem habemus ad invicem, et sanguis Jesu Christi Filii ejus emundat nos ab omni peccato. 1. *Joan.* 1. 7.

Cor et voluntas nostra conformanda voluntati divinae.
Vide *Abnegatio.*

Esto vir fortis, et pugnemus pro populo nostro, et civitate Dei nostri: Dominus autem faciet quod bonum est in conspectu suo. 2. *Reg.* 10. 12.

Si autem dixerit mihi: Non places; praesto sum, faciat, quod bonum est coram se. *Ibid.* 15. 26.

Sicut autem fuerit voluntas in coelo, sic fiat. 1. *Mach.* 3. 60.

Adveniat regnum tuum. Fiat voluntas tua sicut in coelo, et in terra. *Matth.* 6. 10.

Et progressus pusillum, procidit in faciem suam, orans, et dicens: Pater mi, si possibile est, transeat a me calix iste. Verumtamen non sicut ego volo, sed sicut tu. *Ibid.* 26. 39.

Et cum ei suadere non possemus, quievimus, dicentes: Domini voluntas fiat. *Act.* 21. 14.

Veniam autem ad vos cito, si Dominus voluerit: et cognoscam non sermonem eorum, qui inflati sunt, sed virtutem. 1. *Cor.* 4. 19.

Quae est enim vita nostra? Vapor est, ad modicum parens, et deinceps exterminabitur. Pro eo ut dicatis: Si Dominus voluerit; et si vixerimus, faciemus hoc, aut illud. *Jacob.* 4. 15.

Cor bonum ordinetur bene erga Deum.

Justificationem meam, quam coepi tenere, non deseram: neque enim reprehendit me cor meum in omni vita mea. *Job.* 27. 6.

Justum adjutorium meum a Domino, qui salvos facit rectos corde. *Psal.* 7. 11.

Probasti cor meum, et visitasti nocte. *Psal.* 16. 3.

Paratum cor meum, Deus. *Psal.* 56. 8.

Quam bonus Israel Deus, his qui recto sunt corde! *Psal.* 72. 1.

Paratum cor meum, Deus paratum cor meum. *Psalm.* 107. 2.

Sicut divisiones aquarum, ita cor regis in manu Domini: quocunque voluerit, inclinabit illud. *Prov.* 21. 1. Appendit autem corda Dominus. *v.* 2.

Praebe, fili mi, cor tuum mihi. *Ibid.* 23. 26.

Ne accesseris ad illum duplici corde. *Eccli.* 1. 36.

Qui timent Dominum, præparabunt corda sua. *Ibid.* 2.20.

Sapiens cor, et intelligibile, abstinebit se a peccatis. *Ibid.* 3. 32.

Et dabo eis cor unum, et viam unam, ut timeant me universis diebus: et bene sit eis, et filiis eorum post eos. *Jerem.* 32. 39.

Et dabo eis cor unum, et spiritum novum tribuam in visceribus eorum: et auferam cor lapideum de carne eorum, et dabo eis cor carneum: ut in praeceptis meis ambulent, et judicia mea custodiant, faciantque ea: et sint mihi in populum, et ego sim eis in Deum. *Ezech.* 11. 19. 20.

Et auferam cor lapideum de carne vestra, et dabo vobis cor carneum. Et spiritum meum ponam in medio vestri: et faciam, ut in praeceptis meis ambuletis, et judicia mea custodiatis, et operemini. *Ibid.* 36. 26. 27.

Dominus autem dirigat corda vestra in caritate Dei, et patientia Christi. 2. *Thess.* 3. 5.

Erga se ipsum.

Omni custodia serva cor tuum, quia ex ipso vita procedit. *Prov.* 4. 23.

Cor hominis disponit viam suam: sed Domini est dirigere gressus ejus. *Ibid.* 16. 9.

Sicut igne probatur argentum, et aurum camino: ita corda probat Dominus. *Ibid.* 17. 3.

Cor sapientis in dextera ejus, et cor stulti in sinistra illius. *Eccles.* 10. 2.

Lava a malitia cor tuum. *Jerem.* 4. 14.

Erga proximum.

Ne fueris hypocrita in conspectu hominum, et non scandalizeris in labiis tuis. Attende in illis, ne forte cadas, et adducas animae tuae inhonorationem: et revelet Deus absconsa tua, et in medio synagogae elidat te; quoniam accessisti maligne ad Dominum, et cor tuum plenum est dolo, et fallacia. *Eccli.* 1. 37. 38. 39. 40.

Cor sapientis intelligitur in sapientia. *Ibid.* 3. 31.

Divitis autem, et pauperis cor bonum, in omni tempore vultus illorum hilaris. *Ibid.* 26. 4.

Bonus homo de bono thesauro cordis sui profert bonum. *Luc.* 6. 45.

Cor malum deordinatur prave erga Deum.

Ne forte sit inter vos vir aut mulier, familia aut tribus, cujus cor aversum est hodie a Domino Deo nostro: ut vadat, et serviat diis illarum gentium, et sit inter vos radix germinans fel et amaritudinem. *Deut.* 29. 18.

Hoc est pessimum inter omnia, quæ sub sole fiunt; quia eadem cunctis eveniunt, unde et corda filiorum hominum implentur malitia, et contemptu in vita sua; et post hæc ad inferos deducentur. *Eccles.* 9. 3.

Væ dissolutis corde, qui non credunt Deo: et ideo non protegentur ab eo. *Eccli.* 2. 15.

Cor nequam gravabitur in doloribus. *Ibid.* 3. 29.

Pravum est cor omnium et inscrutabile. Quis cognoscet illud? Ego Dominus scrutans cor, et probans renes. *Jerem.* 17. 9. 10.

Erga se ipsum.

Quomodo si argento sordido ornare velis vas fictile, sic labia tumentia cum pessimo corde sociata. *Prov.* 26. 23.

Et factus est Ephraim quasi columba seducta, non habens cor. *Osee* 7. 11.

Vir duplex animo inconstans est in omnibus viis suis. *Jacob.* 1. 8.

Erga proximum.

Acetum in nitro, qui cantat carmina cordi pessimo. *Prov.* 25. 20.

Cor iniqui inquirit mala: cor autem rectum inquirit scientiam. *Ibid.* 27. 21.

Vae duplici corde, et labiis scelestis, et manibus malefacientibus, et peccatori terram ingredienti duabus viis. *Eccli.* 2. 14.

Cor pravum dabit tristitiam, et homo peritus resistet illi. *Ibid.* 36. 22.

Malus homo de malo thesauro profert malum. *Luc.* 6. 45.

Flagellatur dure.

Abominabile Domino, cor pravum. *Prov.* 11. 20.

Qui perversi cordis est, non inveniet bonum. *Ibid.* 17. 20.

Qui vero mentis est durae, corruet in malum. *Ibid.* 28. 14.

Cor durum habebit male in novissimo. *Eccli.* 3. 27. Cor ingrediens duas vias, non habebit successus, et pravus corde in illis scandalizabitur. *v.* 28.

Quorum cor post offendiculà et abominationes suas ambulat, horum viam in capite suo ponam, dicit Dominus Deus. *Ezech.* 11. 21.

Divisum est cor eorum, nunc interibunt. *Osee* 10. 2.

Cordis duritia.
Vide *Obstinatio.*

CORONA VITAE.

Et in medio eorum erat juvenis statura celsus, eminentior omnibus illis, et singulis eorum capitibus imponebat coronas. 4. *Esdr.* 2. 43. *Vide et v.* 44. 45. 46. 47.

Ideo accipient regnum decoris, et diadema speciei de manu Domini: quoniam dextera sua teget eos, et brachio sancto suo defendet illos. *Sap.* 5. 17.

In reliquo reposita est mihi corona justitiae, quam reddet mihi Dominus in illa die justus judex; non solum autem mihi, sed et iis, qui diligunt adventum ejus. 2. *Tim.* 4. 8.

Beatus vir, qui suffert tentationem; quoniam cum probatus fuerit, accipiet coronam vitae, quam repromisit Deus diligentibus se. *Jacob.* 1. 12.

Et cum apparuerit princeps pastorum, percipietis immarcescibilem gloriæ coronam. 1. *Petr.* 5. 4.

Esto fidelis usque ad mortem, et dabo tibi coronam vitae. *Apoc.* 2. 10.

CORPUS MYSTICUM.

Quomodo ordinatur ad Christum.

Sicut enim in uno corpore multa membra habemus, omnia autem membra non eumdem actum habent: ita multi unum corpus sumus in Christo; singuli autem alter alterius membra. *Rom.* 12. 4. 5.

Nemo enim nostrum sibi vivit, et nemo sibi moritur. Sive enim vivimus, Domino vivimus: sive morimur, Domino morimur. *Rom.* 14. 7. 8.

Sicut enim corpus unum est, et membra habet multa; omnia autem membra corporis, cum sint multa, unum tamen corpus sunt; ita et Christus. Etenim in uno spiritu omnes nos in unum corpus baptizati sumus. 1. *Cor.* 12. 12. 13.

Et ipsum (*Christum*) dedit caput supra omnem Ecclesiam, quae est corpus ipsius. *Ephes.* 1. 22. 23.

Ad se ipsum.

Nam et corpus non est unum membrum, sed multa. Si dixerit pes: Quoniam non sum manus, non sum de corpore: num ideo non est de corpore? 1. *Cor.* 12. 14. 15. Non potest autem oculus dicere manui: Opera tua non

indigeo : aut iterum caput pedibus : Non estis mihi necessarii ; sed multo magis quae videntur membra corporis infirmiora esse, necessariora sunt. *v.* 21. 22. Sed Deus temperavit corpus, ei, cui deerat, abundantiorem tribuendo honorem, ut non sit schisma in corpore, sed idipsum pro invicem sollicita sint membra : et si quid patitur unum membrum, compatiuntur omnia membra, etc. Vos autem estis corpus Christi, et membra de membro. Et quosdam quidem posuit Deus in Ecclesia, primum Apostolos, secundo Prophetas, tertio Doctores, deinde virtutes, exinde gratias curationum, opitulationes, gubernationes, genera linguarum, interpretationes sermonum. *v.* 24. *usque ad* 28.

Unum corpus, et unus spiritus. *Ephes.* 4. 4. Et ipse dedit quosdam quidem Apostolos, quosdam autem Prophetas, alios vero Evangelistas, alios autem Pastores, et Doctores, ad consummationem Sanctorum in opus ministerii, in aedificationem corporis Christi. *v.* 11. 12.

CORRECTIO.

Correctio fraterna. Vide etiam *Impiorum punitio.*

Nolite, quaeso, fratres mei, nolite malum hoc facere. *Gen.* 19. 7.

Et increpavit (*Abraham*) Abimelech, propter puteum aquae, quem vi abstulerant servi ejus. *Ibid.* 21. 25.

Ruben et Judas temperaverunt furorem fratrum, ne occiderent Joseph. Gen. 37. 21.

Moyses caritative corripuit Ægyptium : Quare percutis proximum tuum? *Exod.* 2. 13.

Quid est hoc, quod facis in plebe? cur solus sedes? etc. *Ibid.* 18. 14. Non bonam, inquit, rem facis : stulto labore consumeris, etc. *v.* 17. 18.

Non oderis fratrem tuum in corde tuo, sed publice argue eum, ne habeas super illo peccatum. *Levit.* 19. 17.

Phinees filius Eleazari et caeteri nuntii fratres suos, qui aedificaverunt altare in scandalum filiorum Israel, discrete arguerunt, et satisfactionem libentissime susceperunt. Josue 22. 16.

Cur tantum nefas in vobis repertum est? Tradite homines de Gabaa, qui hoc flagitium perpetrarunt. *Judic.* 20. 12. 13.

Ne pecces, rex, in servum tuum David. 1. *Reg.* 19. 4. *Vide et v.* 5. *et* 6.

Volens Abigail arguere virum suum super duritia, quam ostenderat nuntiis David, noluit statim dicere post prandium, sed expectavit tempus opportunum, cum prius vinum digessisset in crastinum. Ibid. 25. 36.

Audiens Judith propositum civium suorum, reprehendit eos

sermonibus caritativis. Judith. 8. 12.

Corripiet me justus in misericordia, et increpabit me: oleum autem peccatoris non impinguet caput meum. *Psal.* 140. 5.

Via vitae custodienti disciplinam: qui autem increpationes relinquit, errat. *Prov.* 10. 17. *Vide Ibid. c.* 12. 1. *c.*6.23.

Qui autem odit increpationes insipiens est. *Ibid.* 12. 1.

Auris, quæ audit increpationes vitae, in medio sapientium commorabitur. *Ibid.* 15. 31.

Plus proficit correptio apud prudentem, quam centum plagae apud stultum. *Ibid.* 17. 10.

Qui arguunt eum (*impium*), laudabuntur: et super ipsos veniet benedictio. *Ibid.* 24. 25.

Inauris aurea, et margaritum fulgens, qui arguit sapientem, et aurem obedientem. *Ib.* 25. 12.

Melior est manifesta correptio, quam amor absconditus. *Ibid.* 27. 5.

Qui corripit hominem, gratiam postea inveniet apud eum magis, quam ille, qui per linguae blandimenta decipit. *Ib.* 28. 23.

Viro, qui corripientem dura cervice contemnit, repentinus ei superveniet interitus, et eum sanitas non sequetur. *Ibidem* 29. 1.

Melius est a sapiente corripi, quam stultorum adulatione decipi. *Eccles.*.7. 6.

Quam bonum est arguere, quam irasci! *Eccli.* 20. 1.

Corripe amicum; saepe enim fit commissio. *Ibid.* 19. 15. *Vide et v.* 13.

Qui odit correptionem, vestigium est peccatoris: et qui timet Deum, convertetur ad cor suum. *Ib.* 21. 7.

Si autem peccaverit in te frater tuus, vade et corripe eum inter te et ipsum solum: si te audierit, lucratus eris fratrem tuum, etc. *Matth.* 18. 15.

Attendite vobis: Si peccaverit in te frater tuus, increpa illum: et si pœnitentiam egerit, dimitte illi. *Luc.* 17. 3.

Respondens autem alter (*latro*), increpabat eum, dicens: Neque tu times Deum, quod in eadem damnatione es. Et nos quidem juste, nam digna factis recipimus: hic vero nihil mali gessit. *Luc.* 23.40.41. *Vide et Joan. c.* 9. *per totum de caeco nato.*

Cum autem venisset Cephas Antiochiam, in faciem ei restiti, quia reprehensibilis erat. *Gal.* 2. 11.

Peccantes coram omnibus argue: ut et caeteri timorem habeant. 1. *Tim.* 5. 20.

Cum modestia corripientem eos, qui resistunt veritati, etc. 2. *Tim.* 2. 25.

Fratres mei, si quis ex vobis erraverit a veritate, et converterit quis eum: scire debet, quoniam qui converti fecerit peccatorem ab errore viæ suæ,

salvabit animam ejus a morte, et operiet multitudinem peccatorum. *Jacob.* 5. 19. 20.

Veram et certam dedit Dominus regulam Petro de correctione fraterna facienda, dicens:

Si autem peccaverit in te frater tuus, vade, et corripe eum inter te, et ipsum solum. *Matth.* 18. 15. *Vide et Luc.* 17. 3.

Correctio bona requirit bonam intentionem.

Non oderis fratrem tuum in corde tuo, sed publice argue eum, ne habeas super illo peccatum. *Levit.* 19. 17.

Corripe amicum, ne forte non intellexerit, et dicat: Non feci: aut si fecerit, ne iterum addat facere. *Eccli.* 19.13. Corripe proximum, ne forte non dixerit: et si dixerit, ne forte iteret. Corrige amicum: saepe enim fit commissio. *v.*14: *et* 15.

Non ut confundam vos haec scribo, sed ut filios meos carissimos moneo. 1. *Cor.* 4. 14.

Peccantes coram omnibus argue, ut et caeteri timorem habeant. 1. *Tim.* 5. 20.

Et debitam executionem.

Abigail virum suum Nabal in convivio non arguit, sed post. 1. *Reg.* 25. 36.

Melior est ira risu: quia per tristitiam vultus corrigitur animus delinquentis. *Eccles.* 7. 4.

Probata autem virtus corripit insipientes. *Sap.* 1. 3.

Non incendas carbones peccatorum arguens eos, et ne incendaris flamma ignis peccatorum illorum. *Eccli.* 8. 13.

Priusquam interroges, ne vituperes quemquam, et cum interrogaveris, corripe juste. *Ibid.* 11. 7.

Corripe proximum, antequam commineris. *Ib.* 19. 17.

Quam bonum est arguere, quam irasci, et confitentem in oratione non prohibere! *Ibid.* 20. 1.

In convivio vini non arguas proximum. *Ibid.* 31. 41.

Fratres, et si praeoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos qui spirituales estis, hujusmodi instruite in spiritu lenitatis, considerans te ipsum, ne et tu tenteris. *Galat.* 6. 1.

Rogamus autem vos, fratres, corripite inquietos, consolamini pusillanimes, suscipite infirmos, patientes estote ad omnes. 1. *Thess.* 5. 14.

Seniorem ne increpaveris, sed obsecra ut patrem: juvenes ut fratres: anus ut matres: juvenculas ut sorores, in omni castitate. 1. *Tim.* 5. 1. 2.

Servum autem Domini non oportet litigare: sed mansuetum esse ad omnes, docibilem, patientem, cum modestia corripientem eos, qui resistunt veritati. 2. *Tim.* 2. 24. 25.

Argue, obsecra, increpa, in omni patientia et doctrina. *Ibid.* 4. 2.

Et gratiae susceptionem, quoad correctum.

Corripiet me justus in misericordia, et increpabit me. *Ps.* 140. 5.

Convertimini ad correptionem meam. *Prov.* 1. 23.

Plus proficit correptio apud prudentem, quam centum plagae apud stultum. *Ibid.* 17.10.

Vir impius procaciter obfirmat vultum suum: qui autem rectus est, corrigit viam suam, *Ibid.* 21. 29.

Inauris aurea, et margaritum fulgens, qui arguit sapientem, et aurem obedientem. *Ibid.*25. 12.

Vir prudens et disciplinatus non murmurabit correptus, et inscius non honorabitur. *Eccli.* 10. 28.

Quam bonum est correptum manifestare poenitentiam! sic enim effugies voluntarium peccatum. *Ibid.* 20. 4.

Et acquirit magnam remunerationem corrigenti.

Si peccaverit anima, et audierit vocem jurantis, testisque fuerit, quod aut ipse vidit, aut conscius est: nisi indicaverit, portabit iniquitatem suam. *Levit.* 5. 1.

Argue sapientem, et diliget te. *Prov.* 9. 8.

Qui dicunt impio, justus es, maledicent eis populi, et detestabuntur eos tribus. Qui arguunt eum, laudabuntur: et super ipsos veniet benedictio. *Ibid.* 24. 24. 25.

Qui corripit hominem, gratiam postea inveniet apud eum, magis quam ille, qui per linguæ blandimenta decipit. *Ibid.* 28. 23.

Correctio est bona.

Qui autem custodit increpationes, astutior fiet. *Prov.* 15. 5. Auris, quae audit increpationes vitae, in medio sapientium commorabitur. *v.* 31. Qui abjicit disciplinam, despicit animam suam: qui autem acquiescit increpationibus, possessor est cordis. *v.* 32.

Melior est manifesta correptio, quam amor absconditus. Meliora sunt vulnera diligentis, quam fraudulenta oscula odientis. *Ibid.* 27. 5. 6.

Virga atque correptio tribuit sapientiam. *Ibid.* 29. 15.

Sicut sonitus spinarum ardentium sub olla, sic risus stulti. *Eccles.* 7. 7.

Si te audierit, lucratus eris fratrem tuum. *Matth.* 18. 15.

Fratres mei, si quis ex vobis erraverit a veritate, et converterit quis eum: scire debet, quoniam qui converti fecerit peccatorem ab errore viae suæ, salvabit animam ejus a morte, et operiet multitudinem peccatorum. *Jacob.* 5. 19. 20.

Corrigens alterum debet esse irreprehensibilis.

Quid autem vides festucam in oculo fratris tui, et trabem in oculo tuo non vides? etc. *Matth.* 7. 3. *Vide et Joan.* 8.7.

Oportet ergo Episcopum irreprehensibilem esse, etc. 1. *Tim.* 3. 2.

In omnibus te ipsum præbe exemplum bonorum operum, in doctrina, in integritate, in gravitate, verbum sanum, irreprehensibile: ut is, qui ex adverso est, vereatur, nihil habens malum dicere de nobis. *Tit.* 2. 7. 8.

Correctio mala ex parte corripientis.

Ad increpandum tantum eloquia concinnatis, et in ventum verba profertis. Super pupillum irruitis, et subvertere nitimini amicum vestrum. *Job*. 6.26.27.

In ore stulti virga superbiæ: labia autem sapientium custodiunt eos. *Prov.* 14. 3.

Est correptio mendax in ira contumeliosi. *Eccli.* 19. 28.

Quid autem vides festucam in oculo fratris tui, et trabem in oculo tuo non vides? Aut quomodo dicis fratri tuo: Sine, ejiciam festucam de oculo tuo, et ecce trabs est in oculo tuo? Hypocrita! ejice primum trabem de oculo tuo, et tunc videbis ejicere festucam de oculo fratris tui. *Matth.* 7. 3. 4. 5. *Item Luc.* 6. 41.

Qui sine peccato est vestrum, primus in illam lapidem mittat. *Joan.* 8. 7.

Ex parte contemnentis.

Agar ancilla Sarae non ferens correptionem dominae suae, quae ejus superbiam redarguebat, fugit e domo, sed jussa est ab Angelo, ut rediret ad dominam suam, et se humiliaret sub manu ejus. Gen. c. 16.

Ingressus es — ut advena, nunquid ut judices? *Ibid.* 19.9.

Quis te constituit principem et judicem super nos? *Exod.* 2. 14.

Quod si nec sic volueritis recipere disciplinam, sed ambulaveritis ex adverso mihi: ego quoque contra vos adversus incedam, et percutiam vos septies, propter peccata vestra. Inducamque super vos gladium ultorem foederis mei. *Levit.*26. 23. 24. 25.

Michaeas Propheta, qui non est locutus ad gratiam principum, a Sedecia in maxillam percutitur; et a Rege Israel jussus est in carcerem mitti. 3. *Reg.* 22. 24. *Vide et* 2. *Par.* 16. 7. *Jer.* 32. 2. *Dan.* c. 14.

Sara filia Raguelis unam de ancillis suis juste increpat propter culpam: et illa nimis injuriose respondet: Amplius ex te non videamus filium aut filiam super terram, interfectrix virorum tuorum. *Tob.* 3. 7.

Cor eorum longe fecisti a

disciplina : propterea non exaltabuntur. *Job*. 17. 4.

Qui erudit derisorem, ipse injuriam sibi facit: etqui arguit impium, sibi maculam generat. Noli arguere derisorem, ne oderit te. Argue sapientem, et diliget te. *Prov*. 9. 7. *et* 8.

Via vitæ custodientis disciplinam qui autem increpationes relinquit, errat. *Ibid*. 10. 17.

Qui diligit disciplinam, diligit scientiam : qui autem odit increpationes, insipiens est. *Ib*. 12. 1.

Filius sapiens, doctrina patris : qui autem illusor est, non audit, cum arguitur. *Ibidem* 13. 1.

Qui increpationes odit, morietur. *Ibid*. 15. 10. Non amat pestilens eum, qui se corripit. *v*. 12.

Si contuderis stultum in pila, quasi ptisanas feriente desuper pilo, non auferetur ab eo stultitia ejus. *Ibid*. 27. 22.

Viro, qui corripientem dura cervice contemnit, repentinus ei superveniet interitus : et eum sanitas non sequetur. *Ibid*. 29. 1.

Perversi difficile corriguntur. *Eccles*. 1. 15.

Considera opera Dei, quod nemo possit corrigere, quem ille despexerit. *Ibid*. 7. 14.

Vir prudens et disciplinatus, non murmurabit correptus. *Eccli*. 10. 28.

Qui odit correptionem, minuetur vita. *Ibid*. 19. 5.

Qui odit correptionem, vestigium est peccatoris. *Ib*. 21. 7.

Peccator homo vitabit correptionem, et secundum voluntatem suam inveniet comparationem. *Ibid*. 32. 21.

Arguentem in porta supplantabant, declinaverunt frustra a justo. *Isa*. 29. 21.

Odio habuerunt corripientem in porta. *Amos* 5. 10.

Joannes Baptista dicebat Herodi : Non licet tibi uxorem fratris habere, sed aegre ferens Herodes, Joannem in vincula conjectum interfecit. Matth. c. 14. Vide et Joan. 9. de caeco nato. Item Actor. 7. de Stephano.

Herodes autem Tetrarcha, cum corriperetur ab illo (*Joanne*) de Herodiade uxore fratris sui, et de omnibus malis, quæ fecit Herodes : adjecit et hoc super omnia, et inclusit Joannem in carcere. *Luc*. 3. 19. 20. *Vide et Marc*. 6. 17.

Non potest mundus odisse vos : me autem odit, quia ego testimonium perhibeo de illo, quod opera ejus mala sunt. *Joan*. 7. 7.

Ergo inimicus vobis factus sum, verum dicens vobis? *Galat*. 4. 16.

Correctio filiorum.

Suscitabo adversum Heli omnia, quae locutus sum super domum ejus: incipiam, et complebo; Praedixi enim ei, quod judicaturus essem domum ejus

in aeternum propter iniquitatem: eo quod noverat indigne agere filios suos, et non corripuerit eos. 1. *Reg.* 3. 12. 13.

Adonias autem filius Haggith elevabatur, dicens: Ego regnabo.—Nec corripuit eum pater suus aliquando. 3. *Reg.* 1. *v.* 5. *et* 6.

Audite, filii, disciplinam patris. *Prov.* 4. 1.

Qui parcit virgae, odit filium suum: qui autem diligit illum, instanter erudit. *Prov.* 13: 24.

Stultus irridet disciplinam patris sui: qui autem custodit increpationes, astutior fiet. *Ib.* 15. 5.

Erudi filium tuum, ne desperes: ad interfectionem autem ejus ne ponas animam tuam. *Ibid.* 19. 18.

Stultitia colligata est in corde pueri, et virga disciplinae fugabit eam. *Ibid.* 22. 15.

Noli subtrahere a puero disciplinam: si enim percusseris eum virga, non morietur. Tu virga percuties eum, et animam ejus de inferno liberabis. *Ibid.* 23. 13. 14.

Virga atque correptio tribuit sapientiam: puer autem, qui dimittitur voluntati suae, confundit matrem suam. *Ibid.* 29. 15.

Filii tibi sunt? erudi illos, et curva illos a pueritia illorum. *Eccli.* 7: 25.

Et utile est mori sine filiis, quam relinquere filios impios. *Ibid.* 16. 4.

Confusio patris est de filio indisciplinato: filia autem in deminoratione fiet. *Ibidem* 22. 3.

Qui diligit filium suum, assiduat illi flagella, ut laetetur in novissimo suo; et non palpet proximorum ostia. *Ibid.* 30. 1. Qui docet filium suum, laudabitur in illo: et in medio domesticorum in illo gloriabitur. *v.* 2. Qui docet filium suum, in zelum mittit inimicum, et in medio amicorum gloriabitur in illo. *v.* 3. Mortuus est pater ejus, et quasi non est mortuus: similem enim reliquit sibi post se. *v.* 4. In vita sua vidit, et laetatus est in illo: in obitu suo non est contristatus, nec confusus est coram inimicis: reliquit enim defensorem domus contra inimicos, et amicis reddentem gratiam. *v.* 5. 6. Equus indomitus evadit durus, et filius remissus evadet præceps. *v.* 8. Curva cervicem ejus in juventute, et tunde latera ejus dum infans est, ne forte induret, et non credat tibi: et erit tibi dolor animae (*hic et in futuro*). *v.* 12. Doce filium tuum, et operare in illo, ne in turpitudinem illius offendas. *v.* 13.

De patre impio queruntur filii, quoniam propter illum sunt in opprobrio (*propter malum exemplum et defectum doctrinae*). *Ibid.* 41. 10.

Praeparate filios ejus occisioni in iniquitate patrum suorum

(*qui non docuerunt eos*). *Isa.* 14. 21.

Educate illos (*filios vestros*) in disciplina, et correptione Domini. *Ephes.* 6. 4.

Quis enim filius, quem non corripit pater? *Hebr.* 12. 7.

Correctio impiorum est piis in timorem et cautionem. Vide *Impius.*

CREATOR OMNIUM RERUM DEUS.

In principio creavit Deus cœlum, et terram. *Gen.* 1. 1.

Sex enim diebus fecit Dominus coelum et terram, et mare, et omnia, quae in eis sunt, et requievit in die septimo, etc. *Exod.* 20. 11. *Vide et Gen.* 2. 2.

Tua est, Domine, magnificentia, et potentia, et gloria, atque victoria: et tibi laus: cuncta enim, quae in coelo sunt, et in terra, tua sunt: tuum, Domine, regnum, et tu es super omnes principes. 1. *Paral.* 29. 11.

Tui sunt coeli, et tua est terra, orbem terrae, et plenitudinem ejus tu fundasti: aquilonem, et mare tu creasti. *Psal.* 88. 12. 13.

Benedicti vos a Domino, qui fecit coelum, et terram. *Psal.* 113. 15. *Vide et Psal.* 95. 5. *Psal.* 120. 2. 123. 8. 145. 6.

Unus est Altissimus Creator omnipotens, et Rex potens, et metuendus nimis, sedens super thronum illius, etc. *Eccli.* 1. 8.

Domine exercituum, Deus Israel, qui sedes super Cherubim: tu es Deus solus omnium regnorum terrae, tu fecisti coelum et terram. *Isa.* 37. 16.

Deus sempiternus Dominus, qui creavit terminos terræ, non deficiet, neque laborabit, nec est investigatio sapientiae ejus. *Ibid.* 40. 28. *Vide et Ibidem* 42. 5.

Haec dicit Dominus, redemptor tuus, et formator tuus ex utero: Ego sum Dominus faciens omnia, extendens coelos solus, stabiliens terram, et nullus mecum. *Ibid.* 44. 24.

Ego feci terram, et hominem super eam creavi ego: manus meae tetenderunt cœlos, et omni militiae eorum mandavi. *Ibid.* 45. 12.

Manus quoque mea fundavit terram, et dextera mea mensa est coelos: ego vocabo eos, et stabunt simul. *Ibid.* 48. 13.

Et oblitus es Domini factoris tui, qui tetendit coelos, et fundavit terram. *Ibid.* 51. 13.

Qui facit terram in fortitudine sua, praeparat orbem in sapientia sua, et prudentia sua extendit coelos. *Jerem.* 10. 12. *Vide et Baruch* 3. 32.

Heu, heu, heu, Domine Deus, ecce tu fecisti coelum et terram in fortitudine tua magna, et in brachio tuo extento: non erit tibi difficile omne verbum. *Ibid.* 32. 17.

Deus, qui fecit terram in fortitudine sua, praeparavit orbem in sapientia sua, et pru-

dentia sua extendit coelos, etc. *Ibid*. 51. 15.

Dominum Deum cœli ego timeo, qui fecit mare, et aridam. *Jonae* 1. 9.

Dominus extendens coelum, et fundans terram, et fingens spiritum hominis in eo. *Zach*. 12. 1.

Confiteor tibi, Pater, Domine coeli et terrae, quia abscondisti haec a sapientibus et prudentibus, et revelasti ea parvulis. *Matth*. 11. 25.

Omnia per ipsum facta sunt, et sine ipso factum est nihil. *Joan*. 1. 3.

Domine, tu es qui fecisti cœlum et terram, mare et omnia quæ in eis sunt. *Actor*. 4. 24.

Convertimini ad Deum vivum, qui fecit coelum et terram, et mare, et omnia quae in eis sunt, etc. *Ibid*. 14. 14. *Vide et Psal*. 145. 6. *Item*. *Actor*. 7. 50.

Deus, qui fecit mundum, et omnia, quae in eo sunt, hic coeli et terrae cum sit Dominus, etc. *Ibid*. 17. 24.

Unus Deus, Pater, ex quo omnia, et nos in illum: et unus Dominus, Jesus Christus, per quem omnia, et nos per ipsum. 1. *Cor*. 8. 6.

Deus omnia creavit. *Ephes*. 3.9. *Vide et Coloss*. 1.16.*Hebr*. 1. 2.

Tu in principio, Domine, terram fundasti: et opera manuum tuarum sunt coeli. *Hebr*. 1. 10.

Omnis namque domus fabricatur ab aliquo: qui autem omnia creavit, Deus est.*Ib*.3.4.

Dignus es, Domine Deus noster, accipere gloriam, et honorem, et virtutem, quia tu creasti omnia, et propter voluntatem tuam erant, et creata sunt.*Apoc*.4.11.*c*.10.6. *c*.14.7.

(*Vide Thesaurum Patrum*).

CREATURÆ.

Creaturae a Deo potenter creantur.

In principio creavit Deus cœlum, et terram. *Genes*. 1. 1.

Istae sunt generationes cœli, et terræ. *Ibid*. 2. 4. *Vide et v*.1.

Verbo Domini coeli firmati sunt—quoniam ipse dixit, et facta sunt. *Psal*. 32. 6. *et* 9.

Tuus est dies, et tua est nox; —tu fecisti omnes terminos terrae. *Psal*. 73. 16. *et* 17.

Initio tu, Domine, terram fundasti. *Psal*. 101. 26.

Quam magnificata sunt opera tua, Domine! omnia in sapientia fecisti. *Psal*. 103. 24.

Per quem fecit et saecula. *Hebr*. 1. 2.

Fide intelligimus, aptata esse saecula verbo Dei. *Ibid*. 11. 3.

Sapienter gubernantur.

Vide *et Providentia divina*.

Ordinatione tua perseverat dies. *Psal*. 118. 91.

Diligis enim omnia, quae sunt, et nihil odisti eorum, quae fecisti: nec enim odiens

aliquid constituisti, aut fecisti. Quomodo autem posset aliquid permanere, nisi tu voluisses? aut quod a te vocatum non esset, conservaretur? Parcis autem omnibus, quoniam tua sunt, Domine, qui amas animas. *Sap.* 11. 25. 26. 27.

Cum ergo sis justus, juste omnia disponis. *Ibid.* 12. 15.

Utiliter ordinantur.

Viditque Deus cuncta, quae fecerat: et erant valde bona. *Gen.* 1. 31.

Cunctis diebus terræ, sementis et messis, frigus et aestus, aestas et hyems, nox et dies, non requiescent. *Ibid.* 8. 22.

Opera Domini universa bona valde. *Eccli.* 39. 21. Bona bonis creata sunt ab initio, sic nequissimis bona et mala. *v.* 30. Initium necessariae rei vitae hominum, aqua, ignis, et ferrum, sal, lac, et panis similagineus, et mel, et botrus uvæ, et oleum, et vestimentum. Hæc omnia sanctis in bona, sic et impiis et peccatoribus in mala convertentur — Omnia opera Domini bona. *v.* 31. 32. 39. Non est dicere: Hoc illo nequius est: Omnia enim in tempore suo comprobabuntur. *v.* 40.

Quia omnis creatura Dei bona est. 1. *Tim.* 4. 4.

CREDULITAS FALSA.
Vide SUSPICIO.

CRESCERE IN SCIENTIA.

Veritatem autem facientes in caritate, crescamus in illo per omnia, qui est caput, Christus. *Ephes.* 4. 15.

Ut ambuletis digne Deo per omnia placentes: in omni opere bono fructificantes, et crescentes in scientia Dei. *Coloss.* 1. 10.

Sicut modo geniti infantes, rationabile, sine dolo lac concupiscite, ut in eo crescatis in salutem. 1. *Petr.* 2. 2.

CRUX.

Crux et tribulatio accidit omnibus pie viventibus. Vide *et Tribulatio.*

Dixitque Cain ad Abel fratrem suum: Egrediamur foras: cumque essent in agro, consurrexit Cain adversus fratrem suum Abel, et interfecit eum. *Gen.* 4. 8. *Vide et Sap.* 10. 3. *Matth.* 23. 35. 1. *Joan.* 3. 12. *Judae v.* 11.

Oderat ergo semper Esau Jacob pro benedictione, qua benedixerat ei pater: dixitque in corde suo: Venient dies luctus patris mei, et occidam Jacob fratrem meum. *Ibid.* 27. 41. *Vide et Gen.* 37. 18.

Multae tribulationes justorum, et de omnibus his liberabit eos Dominus. *Psal.* 33. 20.

Septies enim cadet justus, et resurget; impii autem corruent in malum. *Prov.* 24. 16.

Fili, accedens ad servitutem Dei, sta in justitia, et timore,

et praepara animam tuam ad tentationem. *Eccli.* 2. 1.

Ecce ego mitto vos, sicut oves in medio luporum. Estote ergo prudentes sicut serpentes, et simplices sicut columbae. *Matth.* 10.16. *Vide Luc.* 10. 3.

Exeuntes autem Pharisaei, consilium faciebant adversus eum quomodo perderent eum. *Ibid.* 12. 14.

Tunc Jesus dixit discipulis suis: Si quis vult post me venire, abneget semetipsum, et tollat crucem suam, et sequatur me. *Ibid.* 16. 24.

Tunc tradent vos in tribulationem, et occident vos: et eritis odio omnibus gentibus propter nomen meum. *Ib.* 24. 9.

Videte autem vosmetipsos. Tradent enim vos in conciliis, et in synagogis vapulabitis, et ante praesides, et reges stabitis propter me, in testimonium illis. *Marc.* 13. 9.

Si quis venit ad me, et non odit patrem suum, et matrem, et uxorem, et filios, et fratres, et sorores, adhuc autem et animam suam, non potest meus esse discipulus. *Luc.* 14.26. *Vide Matth.* 10. 37.

Mementote sermonis mei, quem ego dixi vobis: Non est servus major domino suo. Si me persecuti sunt, et vos persequentur: etc. *Joan.* 15. 20. *Vide et c.* 13. 16. *Item Matth.* 10. 24. *c.* 24. 9.

Sed quomodo tunc is, qui secundum carnem natus fuerat, persequebatur eum, qui secundum spiritum: ita et nunc. *Gal.* 4. 29. *Vide Gen.* 21. 10.

Ut nemo moveatur in tribulationibus istis: ipsi enim scitis, quod in hoc positi sumus. 1. *Thess.* 3. 3.

Et omnes, qui pie volunt vivere in Christo Jesu, persecutionem patientur. 2. *Tim.* 3.12.

Carissimi, nolite peregrinari in fervore, qui ad tentationem vobis sit, quasi novi aliquid vobis contingat; sed communicantes Christi passionibus gaudete, ut et in revelatione gloriae ejus gaudeatis exultantes. 1. *Petr.* 4. 12. *et* 13.

Crux a Deo imponitur ad nostram utilitatem.

Ego ero ei in patrem, et ipse erit mihi in filium: qui si inique aliquid gesserit, arguam eum in virga virorum, et in plagis filiorum hominum. Misericordiam autem meam non auferam ab eo. 2. *Reg.* 7. 14.15.

Et quia acceptus eras Deo, necesse fuit, ut tentatio probaret te. *Tob.* 12. 13.

Memores esse debent, quomodo pater noster Abraham tentatus est, et per multas tribulationes probatus, Dei amicus effectus est. *Judith.* 8. 22. *Vide Gen.* 22. 1.

Beatus homo, qui corripitur a Deo; increpationem ergo Domini ne reprobes. *Job.* 5. 17.

Disciplinam Domini, fili mi, ne abjicias: nec deficias cum ab

eo corriperis : quem enim diligit Dominus, corripit, et quasi pater in filio complacet sibi. *Prov.* 3. 11. 12.

Te vero non consumam, sed castigabo te in judicio, nec quasi innocenti parcam tibi. *Jerem.* 46. 28.

Obsecro autem eos, qui hunc librum lecturi sunt, ne abhorrescant propter adversos casus, sed reputent ea quae acciderunt, non ad interitum, sed ad correptionem esse generis nostri. 2. *Mach.* 6. 12.

Quod si nosmetipsos dijudicaremus, non utique judicaremur. Dum judicamur autem, a Domino corripimur, ut non cum hoc mundo damnemur. 1. *Cor.* 11. 31. 32.

Quem enim diligit Dominus, castigat; flagellat autem omnem filium, quem recipit. *Hebr.* 12. 6. *Vide Prov.* 3. 12.

Ego quos amo, arguo et castigo. Æmulare ergo, et poenitentiam age. *Apoc.* 3. 19.

Per crucem et adversitates pervenimus ad cognitionem Dei, et ad vitam aeternam.

Quantoque opprimebant eos, tanto magis multiplicabantur et crescebant. Oderantque filios Israel Ægiptii, et affligebant illudentes eis. *Exod.* 1. 12.13.

Qui postquam coangustatus est (*scilicet Manasses*), oravit Dominum Deum suum : et egit poenitentiam valde, coram Deo patrum suorum. Deprecatusque est eum, et obsecravit intente : et exaudivit orationem ejus, reduxitque eum Jerusalem in regnum suum : et cognovit Manasses quod Dominus ipse esset Deus. 2. *Paral.* 33. 12. *et* 13.

Memores esse debent, quomodo pater noster Abraham tentatus est, et per multas tribulationes probatus, Dei amicus effectus est. *Judith* 8. 22. *Vide Gen.* 22. 1.

Via vitae increpatio disciplinae (*est*). *Prov.* 6. 23.

Nonne haec oportuit pati Christum, et ita intrare in gloriam suam? *Luc.* 24. 26. *Vide et v.* 46. *Item Philipp.*2.8.*Hebr.* 2. 9. *c.* 12. 2.

Qui amat animam suam, perdet eam : et qui odit animam suam in hoc mundo, in vitam aeternam custodit eam. *Joan.* 12. 25. *Vide et Matth.* 10. 39. *c.* 16. 25.

Paulus et Barnabas erant confirmantes animas discipulorum, exhortantesque, ut permanerent in fide : et quoniam per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum Dei. *Actor.* 14.21.

Si autem filii, et haeredes : haeredes quidem Dei, cohaeredes autem Christi : si tamen compatimur, ut et conglorificemur. *Rom.* 8. 17.

Id enim, quod in praesenti est momentaneum et leve tribulationis nostrae, supra modum in sublimitate aeternum gloriae pondus operatur in no-

bis. 2. *Cor.* 4. 17. *Vide et v.*8.

Gratias agit Deo Paulus pro fide ac tolerantia Thessalonicensium in persecutionibus, propter quas dicit, illos gloriam, adversarios vero ultionem in die judicii recepturos, orans, ut digni habeantur vocatione Dei. 2. *Thess. c.* 1.

Crux ferenda et cum patientia et gaudio.

Beati qui persecutionem patiuntur propter justitiam: quoniam ipsorum est regnum coelorum, etc. *Matth.* 5. 10. *Vide et* 1. *Petr.* 2. 20.

Et qui non accipit crucem suam, et sequitur me, non est me dignus. *Ibid.* 10. 38. *c.* 16. 24. *Vide et Marc.* 8. 34.

Si me persecuti sunt, et vos persequentur. *Joan.* 15. 20. *c.* 13. 16. *Vide et Matth.* 10. 24. *c.* 24. 9.

Haec locutus sum vobis, ut in me pacem habeatis. In mundo pressuram habebitis: sed confidite, ego vici mundum. *Ibid.* 16. 33.

Et illi quidem ibant gaudentes a conspectu concilii, quoniam digni habiti sunt pro nomine Jesu contumeliam pati. *Act.* 5. 41.

Quod in multo experimento tribulationis, abundantia gaudii ipsorum fuit: et altissima paupertas eorum abundavit in divitias simplicitatis eorum. 2. *Cor.* 8. 2.

Qui nunc gaudeo in passionibus pro vobis; et adimpleo ea, quae desunt passionum Christi, in carne mea, pro corpore ejus, quod est Ecclesia, etc. *Coloss.* 1. 24.

Nam et vinctis compassi estis et rapinam bonorum vestrorum cum gaudio suscepistis, etc. *Hebr.* 10. 34.

Omne gaudium existimate, fratres mei, cum in tentationes varias incideritis. *Jacob.* 1. 2. Beatus vir, qui suffert tentationem, quoniam cum probatus fuerit, accipiet coronam vitae, quam repromisit Deus diligentibus se. *v.*12. *Vide et Job.*5.17.

Quae enim est gloria, si peccantes, et colaphizati suffertis? sed si bene facientes patienter sustinetis, haec est gratia apud Deum, etc. 1. *Petr.* 2. 20. *c.* 3. 14. *c.* 4. 14.

Carissimi, nolite peregrinari in fervore, qui ad tentationem vobis fit, quasi novi aliquid vobis contingat: sed communicantes Christi passionibus gaudete, ut et in revelatione gloriae ejus gaudeatis exultantes. *Ibid.* 4. 12. *et* 13.

In cruce et afflictione consolatio.

Beatus homo, qui corripitur a Deo, etc. *Job.* 5. 17.

Antequam conteratur, exaltatur cor hominis: et antequam glorificetur, humiliatur. *Prov.* 18. 12. *Vide et Isa.* 26. 12. 16.

Jer. Thren. 3. 28. *Matth.* 5.10. *Joan.* 15. 20.

Amen amen dico vobis: quia plorabitis et flebitis vos; mundus autem gaudebit, vos autem contristabimini; sed tristitia vestra vertetur in gaudium. *Joan.* 16. 20. Ut in me pacem habeatis, in mundo pressuram habebitis, sed confidite, ego vici mundnm. *v.* 33.

Existimo enim, quod non sunt condignae passiones hujus temporis ad futuram gloriam, quae revelabitur in nobis. *Rom.* 8. 18.

Tentatio vos non apprehendat, nisi humana: fidelis autem Deus est, qui non patietur vos tentari supra id quod potestis, sed faciet etiam cum tentatione proventnm, ut possitis sustinere. 1. *Cor.* 10. 13.

Benedictus Deus et Pater Domini nostri Jesu Christi, Pater misericordiarum, et Deus totius consolationis, qui consolatur nos in omni tribulatione nostra, ut possimus et ipsi consolari eos, qui in omni pressura sunt, etc. 2. *Cor.* 1. 3. 4.

Per crucem probat nos Deus.

Et nunc, fratres, quoniam vos estis presbytori in populo Dei, et ex vobis pendet anima illorum, ad eloquium vestrum corda eorum erigite, ut memores sint, quia tentati sunt patres nostri, ut probarentur, si vere colerent Deum suum. *Judith.* 8. 21.

Sicut igne probatur argentum, et aurum camino: ita corda probat Dominus. *Prov.* 17. 3.

Omne, quod tibi applicitum fuerit, accipe: et in dolore sustine, et in humilitate tua patientiam habe: quoniam in igne probatur aurum et argentum; homines vero receptibiles in camino humiliationis. *Eccli.* 2. 4. 5.

In paucis vexati, in multis bene disponentur: quoniam Deus tentavit eos, et invenit illos dignos se. Tanquam aurum in fornace probavit illos, et quasi holocausti hostiam accepit illos, et in tempore erit respectus illorum. *Sap.* 3. 5. 6. *Vide* 1. *Petr.* 1. 7.

CRUCIS FIGURATIO.

In serpente aeneo, quem Moyses ex praecepto fecit Domini, ponens in sublimi. Num. 21. 9.

Et levabit signum in nationes, et congregabit profugos Israel. *Isa.* 11. 12.

Transi per mediam civitatem in medio Jerusalem: et signa Thau super frontes virornm gementium, et dolentinm super cunctis abominationibus quae fiunt in medio ejus. *Ezech.* 9. 4.

Et sicut Moyses exaltavit serpentem in deserto; ita exaltari oportet Filium hominis: ut omnis, qui credit in ipsum, non pereat, sed habeat vitam aeternam. *Joan.* 3. 14. 15.

Gloriatio in cruce.

Benedictum est enim lignum, per quod fit justitia. *Sap.* 14. 7.

Nos autem praedicamus Christum crucifixum : Judaeis quidem scandalum, Gentibus autem stultitiam: ipsis autem vocatis Judaeis atque Graecis, Christum Dei virtutem, et Dei sapientiam. 1. *Cor.* 1. 23. 24.

Mihi autem absit gloriari, nisi in cruce Domini nostri Jesu Christi. *Galat.* 6. 14.

Exeamus igitur ad eum extra castra, improperium ejus portantes. *Hebr.* 13. 13.

Quibus crux abominatio est.

Quando peccaverit homo, quod morte plectendum est, et adjudicatus morti, appensus fuerit in patibulo: non permanebit cadaver ejus in ligno, sed in eadem die sepelietur: quia maledictus a Deo est, qui pendet in ligno. *Deut.* 21. 22. 23. *Vide Gal.* 3. 13.

Verbum enim crucis, pereuntibus quidem stultitia est; iis autem, qui salvi fiunt (id est nobis), Dei virtus est. 1. *Cor.* 1. 18.

Imitatores mei estote, fratres, et observate eos, qui ita ambulant, sicut habetis formam nostram. Multi enim ambulant, quos sæpe dicebam vobis (nunc autem et flens dico), inimicos crucis Christi : quorum finis interitus: quorum Deus venter est : et gloria in confusione ipsorum, qui terrena sapiunt. *Philipp.* 3. 17. 18. 19.

Rursum crucifigentes sibimetipsis Filium Dei, et ostentui habentes. *Hebr.* 6. 6.

CULTUS VERUS ET INTERNUS, SEU PIETAS DEI, EXIGIT COR HOMINIS ET VOLUNTATEM.

Vide ET ADORATIO DEI.

Factum est autem post multos dies, ut offerret Cain de fructibus terrae munera Domino. Abel quoque obtulit de primogenitis gregis sui, etc. Et respexit Dominus ad Abel, et ad munera ejus. *Gen.* 4. 3. 4.

Enoch filius Seth coepit invocare nomen Domini. *Ib.* 4. 26.

Ædificavit autem Noe altare Domino : et—obtulit holocausta super altare, Odoratusque est Dominus odorem suavitatis. *Ibid.* 8. 20. 21.

Paratus fuit Abraham offerre Deo unicum filium suum Isaac in holocaustum. Ibid. c. 22.

Quis det talem eos habere mentem, ut timeant me, et custodiant universa mandata mea in omni tempore, ut bene sit eis, et filiis eorum in sempiternum? *Deut.* 5. 29.

Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, et ex tota anima tua, et ex tota fortitudine tua. *Ibid.* 6. 5.

Et nunc, Israel, quid Dominus Deus tuus petit a te

nisi ut timeas Dominum Deum tuum, et ambules in viis ejus, et diligas eum, ac servias Domino Deo tuo in toto corde tuo, et in tota anima tua? *Ib.* 10. 12.

Si ergo obedieritis mandatis meis, quae ego hodie praecipio vobis, ut diligatis Dominum Deum vestrum, et serviatis ei in toto corde vestro; et in tota anima vestra, etc. *Ibid.* 11.13.

Hodie Dominus Deus tuus præcepit tibi, ut facias mandata haec atque judicia: et custodias, et impleas ex toto corde tuo et ex tota anima tua. *Ib.* 26.16.

Eo quod non servieris Domino Deo tuo in gaudio, cordisque laetitia propter rerum omnium abundantiam: servies inimico tuo, quem immittet tibi Dominus, in fame et siti, et nuditate, et omni penuria: et ponet jugum ferreum super cervicem tuam, donec te conterat. *Ibid.* 28. 47. 48.

Circumcidet Dominus Deus tuus cor tuum et cor seminis tui: ut diligas Dominum Deum tuum in toto corde tuo, et in tota anima tua, ut possis vivere. *Ibid.* 30. 6. *Vide et v.* 2. *Item Jos.* 22. 5.

Dixit autem Samuel ad populum: Nolite timere, vos fecistis universum malum hoc: verumtamen nolite recedere a tergo Domini, sed servite Domino in omni corde vestro. 1. *Reg.* 12. 20.

In tota anima tua time Dominum, et sacerdotes illius sanctifica. *Eccli.* 7. 31.

Appropinquat populus iste ore suo, et labiis suis glorificat me; cor autem ejus longe est a me. *Isa.* 29. 13.

Populus hic labiis me honorat: cor autem eorum longe est a me. *Matth.* 15. 8. *Vide et Marc.* 7. 6.

Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, et in tota anima tua, et in tota mente tua, etc. *Ibid.* 22. 37. *Vide et Marc.* 12. 30.

Veri adoratores adorabunt Patrem in spiritu et veritate. Nam et Pater tales quaerit, qui adorent eum. *Joan.* 4. 23.

Cultus externus Deo gratus.
Vide *Caeremoniae.*

Cultus Sanctorum, Imaginum, Reliquiarum, etc.
Vide *Titulis suis.*

CURIOSITAS HUMANA ET MUNDANA.

Primariae transgressionis occasio ortum habuisse videtur ex eo, quod Eva serpentem curiose audivit, et lignum vetitum curiose aspexit. Gen. c. 3.

Egressa est Dina filia Liae, ut videret mulieres regionis illius. Sed postea ipsa visa, rapta, et oppressa fuit. Ib. c. 34.

Alii nulla curiositate videant quae sunt in Sanctuario, priusquam involvantur; alioquin morientur. *Num.* 4. 20.

Ozias, rex Judae, ingressus templum Domini, accepit thuribulum, et voluit adolere incensum, quod non ad suum, sed ad sacerdotum pertinebat officium. Statimque orta est lepra in fronte ejus. 2. *Paral. c.* 26. 19.

Si fueris plurimum scrutatus, frequenter miraberis. 4. *Esdr.* 4. 26.

Qui autem investigator malorum est, opprimetur ab eis: *Prov.* 11. 27.

Non est enim tibi necessarium ea, quae abscondita sunt, videre oculis tuis. In supervacuis rebus, noli scrutari multipliciter, et in pluribus operibus ejus non eris curiosus. *Eccli.* 3. 23. 24.

De ea re, quae te non molestat, ne certeris. *Ibid.* 11. 9.

Herodes, viso Jesu, gavisus est valde, non tamen pietatis, sed curiositatis gratia, quia sperabat signum aliquod ab eo videre fieri. Luc. 23. 8.

Curiositatem discipulorum, scire volentium tempus secundi adventus, compescit Dominus, dicens: Non est vestrum nosse tempora vel momenta, quae Pater posuit in sua potestate. *Actor.* 1. 7.

(*Vide Thesaurum Patrum.*)

CUSTODIA SUI POST CONVERSIONEM.

Custodi igitur temetipsum, et animam tuam solicite. *Deut.* 4. 9. Custodite igitur solicite animas vestras (*caute, ne forte decipiatur cor vestrum, et recedatis a Domino*). *v.* 15.

Judices et magistros constitues in omnibus portis tuis (*sensuum*). *Ibid.* 16. 18.

Quando egressus fueris adversus hostes tuos in pugnam, custodies te ab omni re mala, *Ibid.* 23. 9.

Descendit populus Domini ad portas, et obtinuit principatum. *Judic.* 5. 11.

Et mundam servavi animam meam ab omni concupiscentia. *Tob.* 3. 16.

Omni custodia serva cor tuum, quia ex ipso vita procedit. *Prov.* 4. 23.

Custos animae suae servat viam suam. *Ibid.* 16. 17.

In omnibus operibus tuis memorare novissima tua, et in aeternum non peccabis. *Eccli.* 7. 40.

Quasi a facie colubri fuge peccata. *Ibid.* 21. 2.

Super custodiam meam ego sum, stans totis noctibus. *Isa.* 21. 8.

Custodite animas vestras, et nolite portare pondera in die sabbati. *Jerem.* 17. 21.

Super custodiam meam stabo, et figam gradum super munitionem. *Habac.* 2. 1.

Judas hortabatur populum conservare se sine peccato, sub oculis videntes, quae facta sunt pro peccatis eorum, qui prostrati sunt. 2. *Mach.* 12. 42.

Regnum Dei intra vos est.

(*Custodite ergo*, *quia thesaurus maximus est*). *Luc*. 17. 21.

Ecce sanus factus es, jam noli peccare. *Joan*. 5. 14.

Nescitis, quia templum Dei estis, et Spiritus Dei habitat in vobis ? 1. *Cor*. 3. 16.

Habemus autem thesaurum istum in vasis fictilibus. 2. *Cor*. 4. 7.

An non cognoscitis vosmetipsos, quia Christus Jesus in vobis est ? nisi forte reprobi estis. *Ibid*. 13. 5.

O Timothee, depositum custodi. 1. *Tim*. 6. 20.

Melius enim erat illis, non cognoscere viam justitiæ, quam post agnitionem, retrorsum converti ab eo, quod illis traditum est, sancto mandato. 2. *Pet*. 2. 21.

Beatus qui vigilat, et custodit vestimenta sua, ne nudus ambulet, et videant turpitudinem ejus. *Apoc*. 16. 15.

Custodia Oculorum.
Vide *Oculorum custodia*.

DAEMONES.

Daemones expelluntur.
Vide *et spiritus mali*.

Dæmonium occidit septem viros Sarae, filiae Raguelis, sed fuit ejectum per boni Angeli Raphaelis adventum. *Tob*. 3. 8. *Vide c*. 8.

Vespere autem facto, obtulerunt ei multos dæmonia habentes : et ejiciebat spiritus verbo : et omnes male habentes curavit. *Matth*. 8. 16. Daemones autem rogabant eum, dicentes : Si ejicis nos hinc, mitte nos in gregem porcorum. *v*. 31.

Et ejecto daemonio, locutus est mutus, et miratæ sunt turbae, etc. *Ibid*. 9. 33. *Vide et Luc*. 11. 14.

Tunc oblatus est ei daemonium habens, caecus et mutus, et curavit eum, ita ut loqueretur, et videret. *Ibid*. 12. 22.

Et increpavit illum Jesus, et exiit ab eo daemonium, et curatus est puer ex illa hora. *Ibid*. 17. 17.

Et increpavit illum Jesus, dicens : Obmutesce, et exi ab eo. Et cum projecisset illum daemonium in medium, exiit ab illo, nihilque illum nocuit. *Luc*. 4. 35. *Vide et c*. 8. 2. *et* 28.

Et cum accederet, elisit illum daemonium, et dissipavit. Et increpavit Jesus spiritum immundum, et sanavit puerum, et reddidit illum patri ejus. *Ib*. 9. 42. 43.

Reversi sunt autem septuaginta duo cum gaudio, dicentes : Domine, etiam daemonia subjiciuntur nobis in nomine tuo. *Ibid*. 10. 17. *Vide et cap*. 13. 10.

Concurrebat autem et multitudo vicinarum civitatum Jerusalem, afferentes aegros, et vexatos a spiritibus immundis, qui curabantur omnes. *Act*. 5. 16.

Multi enim eorum, qui habebant spiritus immundos, cla-

mantes voce magna, exibant. Multi autem paralytici et claudi curati sunt. *Ibid.* 8. 7. 8. *Vide et c.* 16. 18.

Etiam per malos, Daemones expelluntur.

Multi dicent mihi in illa die: Domine, Domine, nonne in nomine tuo — daemonia ejecimus, et in nomine tuo virtutes multas fecimus? et tunc confitebor illis: Quia nunquam novi vos: discedite a me, qui operamini iniquitatem. *Matth.* 7. 22. 23.

Respondit illi Joannes, dicens: Magister, vidimus quemdam in nomine tuo ejicientem daemonia, qui non sequitur nos, et prohibuimus eum. Jesus autem ait: Nolite prohibere eum, etc. *Marc.* 9. 37. 38. *Item Luc.* 9. 49.

Tentaverunt autem quidam et de circumeuntibus Judaeis exorcistis, invocare super eos, qui habebant spiritus malos, nomen Domini Jesu, dicentes: Adjuro vos per Jesum, quem Paulus praedicat. *Act.* 19. 13.

Daemones agnoscunt, et credunt Deum.
Vide etiam *Diabolus.*

Et ecce clamaverunt, dicentes: Quid nobis et tibi, Jesu Fili Dei? Venisti huc ante tempus torquere nos. *Matth.* 8. 29.

Et erat in Synagoga eorum homo in spiritu immundo, et exclamavit, dicens: Quid nobis et tibi, Jesu Nazarene? Venisti perdere nos? Scio, qui sis, Sanctus Dei. *Marc.* 1. 23. 24. *Item Luc.* 4. 33.

Et spiritus immundi, cum illum videbant, procidebant ei: et clamabant, dicentes: Tu es Filius Dei. Et vehementer comminabatur eis, ne manifestarent illum. *Ibid.* 3. 11. 12.

Videns autem Jesum a longe, cucurrit et adoravit eum: et clamans voce magna, dixit: Quid mihi et tibi, Jesu Fili Dei altissimi? adjuro te per Deum, ne me torqueas. Dicebat enim illi: Exi, spiritus immunde, ab homine. *Ibid.* 5. 6. 7. 8. *Item Luc.* 8. 28.

Exibant autem daemonia a multis, clamantia, et dicentia: Quia tu es Filius Dei: et increpans non sinebat ea loqui, quia sciebant ipsum esse Christum. *Luc.* 4. 41.

Respondens autem spiritus nequam, dixit eis: Jesum novi, et Paulum scio: Vos autem qui estis? Et insiliens in eos homo, in quo erat daemonium pessimum, et dominatus amborum, invaluit contra eos; ita ut nudi et vulnerati effugerent de domo illa. *Act.* 19. 15. 16.

Tu credis, quoniam unus est Deus: bene facis, et daemones credunt et contremiscunt. *Jacob.* 2. 19.

Daemonibus immolare nefas.

Et nequaquam ultra immolabunt hostias suas daemonibus,

eum quibus fornicati sunt. *Lev.* 17. 7.

Immolaverunt daemoniis et non Deo, diis quos ignorabant: novi recentesque venerunt, quos non coluerunt patres eorum. *Deut.* 32. 17.

Qui (*Jeroboam*) constituit sibi sacerdotes excelsorum, et daemoniorum, vitulorumque quos fecerat. 2. *Paral.* 11. 15.

Et immolaverunt filios suos, et filias suas daemoniis. *Psal.* 105. 37.

Daemonis Tentatio.

Vide *Tentatio Diaboli*, *et Thesaurum Patrum.*

DAMNATIO AETERNA, QUAE PARATA EST DIABOLO, ET OMNIBUS IMPIIS.

Terram miseriae et tenebrarum, ubi umbra mortis, et nullus ordo, sed sempiternus horror inhabitat. *Job.* 10. 22.

Si autem non audierint, transibunt per gladium, et consumentur in stultitia. *Ibid.* 36. 12.

Impii in judicio admirantes gloriam justorum, quos hic contempserant, deflent suam miseriam, quodque tota eorum felicitas fuerit momentanea, justorum autem erit perpetua. Porro Deus tum per creaturas, tum per se, armatur ad puniendos impios. *Sap.* 5. *Vide et Isa.* 30. 33.

In die illa visitabit Dominus super militiam cœli in excelso: et super reges terrae, qui sunt super terram. *Isa.* 24. 21.

Et egredientur, et videbunt cadavera virorum, qui praevaricati sunt in me: vermis eorum non morietur, et ignis eorum non exstinguetur: et erunt usque ad satietatem visionis omni carni. *Ibid.* 66. 24. *Vide et Dan.* 7. 11. *Marc.* 9. 44.

Paleas autem comburet igni inexstinguibili. *Matth.* 3. 12. *Vide et Matth.* 23. 33. *Luc.* 3. 17.

Filii autem regni ejicientur in tenebras exteriores; ibi erit fletus et stridor dentium. *Matth.* 8. 12. *Vide et c.* 13. 50. *c.* 25. 30. 46.

Bonum tibi est, ad vitam ingredi debilem, vel claudum, quam duas manus vel duos pedes habentem mitti in ignem aeternum. *Ibid.* 18. 8. *Vide et c.* 5. 29. 30. *Marc.* 9. 42.

Elevans autem (*Dives*) oculos suos, cum esset in tormentis, vidit Abraham a longe, et Lazarum in sinu ejus: et ipse clamans, dixit: Pater Abraham, miserere mei, et mitte Lazarum, ut intingat extremum digiti sui in aquam, ut refrigeret linguam meam, quia crucior in hac flamma. Et dixit illi Abraham: Fili, recordare, quia recepisti bona in vita tua, et Lazarus similiter mala: nunc autem hic consolatur, tu vero cruciaris. *Luc.* 16. 23. *et seq.*

Terribilis autem quædam exspectatio judicii: et ignis æmulatio, quae consumptura est adversarios. *Hebr.* 10. 27.

Si enim Deus angelis peccantibus non pepercit, sed rudentibus inferni detractos in tartarum tradidit cruciandos, in judicium reservari, etc. 2. *Petr.* 2. 4. *Vide et* 2. *Thess.* 1. 8. 9.

Angelos vero, qui non servaverunt suum principatum, sed dereliquerunt suum domicilium, in judicium magni diei, vinculis aeternis sub caligine reservavit. *Judae* 6.

Vivi missi sunt hi duo (*scilicet bestia et pseudopropheta*) in stagnum ignis ardentis sulphure. *Apoc.* 19. 20.

Et descendit ignis a Deo de cœlo, et devoravit eos: et diabolus, qui seducebat eos, missus est in stagnum ignis et sulphuris, ubi et bestia, et pseudopropheta cruciabuntur die ac nocte, in saecula saeculorum. *Ibid.* 20. 9. 10.

Timidis autem, et incredulis, et execratis, et homicidis, et fornicatoribus, et veneficis, et idololatris, et omnibus mendacibus, pars illorum erit in stagno ardenti igne et sulphure quod est mors secunda. *Ib.* 21. 8.

DAMNUM.

Damnum proximo non inferendum.

Non facies calumniam proximo tuo, nec vi opprimes eum. *Lev.* 19. 13.

Non est bonum, damnum inferre justo. *Prov.* 17. 26.

Ne dicas: quomodo fecit mihi, sic faciam ei, reddam unicuique secundum opus suum. *Ibid.* 24. 29. *Vide et c.* 20. 22.

Non placeat tibi injuria injustorum, sciens quoniam usque ad inferos non placebit impius. *Eccli.* 9. 17.

Jam quidem omnino delictum est in vobis, quod judicia habetis inter vos. Quare non magis injuriam accipitis? quare non magis fraudem patimini? sed vos injuriam facitis, et fraudatis, et hoc fratribus. An nescitis, quia iniqui regnum Dei non possidebunt? 1. *Cor.* 6. 7. 8. 9. *Vide et Matth.* 5. 39. *Luc.* 6. 29. *Rom.* 12. 17.

Et ne quis supergrediatur, neque circumveniat in negotio fratrem suum. 1. *Thess.* 4. 6.

Ne inferatur, impediendum.

Si occurreris bovi inimici tui, aut asino erranti, reduc ad eum. Si videris asinum odientis te jacere sub onere, non pertransibis, sed sublevabis cum eo. *Exod.* 23. 4. 5.

Non videbis bovem fratris tui, aut ovem errantem, et praeteribis; sed reduces fratri tuo, etiamsi non est propinquus frater tuus, nec nosti eum: duces in domum tuam, et erunt apud te, quandiu quaerat ea frater tuus, et recipiat. Similiter facies de asino, et de vestimento, et de omni re fratris tui, quae perierit: si inveneris eam, ne negligas quasi alienam. Si videris asinum fratris tui, aut bovem cecidisse in via, non

despicies, sed sublevabis cum eo. *Deut.* 22. 1. 2. 3. 4.

Illatum resarciendum.

Si quis aperuerit cisternam, et foderit, et non operuerit eam, cecideritque bos, aut asinus in eam, reddet dominus cisternae pretium jumentorum: quod autem mortuum est, ipsius erit. *Exod.* 21. 33. 34. *Vide totum Caput.*

Si laeserit quispiam agrum vel vineam, et dimiserit jumentum suum, ut depascatur aliena: quidquid optimum habuerit in agro suo, vel in vinea, pro damni æstimatione restituet. Si egressus ignis invenerit spinas et comprehenderit acervos frugum, sive stantes segetes in agris reddet damnum, qui ignem succenderit. *Ibid.* 22. 5. 6.

Qui percusserit animal, reddet vicarium, id est, animam pro anima. *Levit.* 24. 18. Qui irrogaverit maculam cuilibet civium suorum: sicut fecit, sic fiet ei: fracturam pro fractura, oculum pro oculo, dentem pro dente restituet. *v.* 19. 20. *Vide totum Caput.*

Vir, sive mulier, cum fecerint ex omnibus peccatis, quae solent hominibus accidere, et per negligentiam transgressi fuerint mandatum Domini, atque deliquerint, confitebuntur peccatum suum, et reddent ipsum caput, quintamque partem desuper, ei in quem peccaverint. Sin autem non fuerit qui recipiat, dabunt Domino, et erit sacerdotis, excepto ariete, qui offertur pro expiatione, ut sit placabilis hostia. *Num.* 5. 6. 7. 8.

Maledictus qui transfert terminos proximi sui. *Deut.* 27. 17.

Qui despicit pauperem, exprobrat factori ejus: et qui ruina lætatur alterius, non erit impunitus. *Prov.* 17. 5.

DARE EST MELIUS, QUAM ACCIPERE.

Non sit porrecta manus tua ad accipiendum, et ad dandum collecta. *Eccli.* 4. 36.

Argentum et aurum, aut vestem nullius concupivi. *Actor.* 20. 33.

DANDUM SINE ACCEPTIONE PERSONARUM, MAXIME AUTEM DOMESTICIS FIDEI. *Vide et* ELEEMOSYNA.

Datum brachiorum tuorum, et sacrificium sanctificationis offeres Domino, et initia sanctorum: et pauperi porrige manum tuam, ut perficiatur propitiatio, et benedictio tua. *Eccli.* 7. 35. *et* 36.

Non agnoscetur in bonis amicus, et non abscondetur in malis inimicus. *Ibid.* 12. 8.

Qui petit a te, da ei: et volenti mutuari a te, ne avertaris. *Matth.* 5. 42.

Omni autem petenti te, tribue: et qui aufert, quae tua sunt, ne repetas. *Luc.* 6. 30. Date, et dabitur vobis: mensuram bonam, et confertam,

et coagitatam, et supereffluentem dabunt in sinum vestrum. v. 38.

Necessitatibus sanctorum (*estote*) communicantes. *Rom.* 12. 13.

Ergo dum tempus habemus, operemur bonum ad omnes, maxime autem ad domesticos fidei. *Galat.* 6. 10.

DAVID SPIRITUALIS (*qui est Christus*) PROMITTITUR.
Vide et CHRISTUS.

Et erit in die illa, ait Dominus exercituum: Conteram jugum ejus de collo tuo, et vincula ejus dirumpam, et non dominabuntur ei amplius alieni; sed servient Domino Deo suo, et David regi suo, quem suscitabo eis. *Jerem.* 30. 8. 9.

Ego autem Dominus ero eis in Deum: et servus meus David princeps in medio eorum: ego Dominus locutus sum, etc. *Ezech.* 34. 24.

Et servus meus David rex super eos, et pastor unus erit omnium eorum: in judiciis meis ambulabunt, et mandata mea custodient, et facient ea. *Ibid.* 37. 24. *Vide et Isa.* 40. 11. *Jerem.* 23. 5. c. 33. 14.

Davidis filius appellatur Christus.

Liber generationis Jesu Christi, filii David, etc. *Matth.* 1. 1.

Et ecce mulier Chananaea a finibus illis egressa clamavit, dicens ei: Miserere mei, Domine Fili David: filia mea male a dæmonio vexatur. *Ibid.* 15. 22.

Si ergo David vocat eum Dominum, quomodo Filius ejus est? et nemo poterat ei respondere verbum: neque ausus fuit quisquam ex illa die eum amplius interrogare. *Ibid.* 22. 45. 46.

Et respondens Jesus, dicebat, docens in templo: Quomodo dicunt Scribae, Christum Filium esse David? ipse enim David dicit in Spiritu Sancto (*Psal.* 109.). Dixit Dominus Domino meo: Sede a dextris meis: donec ponam inimicos tuos, scabellum pedum tuorum, etc. *Marc.* 12. 35. 36. *Vide et Luc.* 20. 41.

Viri fratres, liceat audenter dicere ad vos de Patriarcha David, quoniam defunctus est et sepultus: et sepulcrum ejus est apud nos usque in hodiernum diem. *Actor.* 2. 29.

Memor esto Dominum Jesum Christum resurrexisse a mortuis ex semine David, secundum Evangelium meum, in quo laboro usque ad vincula, quasi male operans: sed verbum Dei non est alligatum. 2. *Tim.* 2. 8. 9.

Et unus de senioribus dixit mihi: Ne fleveris: ecce vicit Leo de tribu Juda, radix David, aperire librum, et solvere septem signacula ejus. *Apoc.* 5. 5.

DECIMÆ ET DECIMARUM USUS.

Et benedictus Deus (*ait Melchisedech*) excelsus, quo pro-

tegente, hostes in manibus tuis sunt. Et dedit ei decimas ex omnibus. *Gen.* 14. 20.

Ait Jacob : Cunctorumque, quae dederis mihi, decimas offeram tibi. *Ibid.* 28. 22.

Omnes decimae terrae, sive de frugibus, sive de pomis arborum, Domini sunt, et illi sanctificantur. *Lev.* 27. 30.

Filiis autem Levi dedi omnes decimas Israelis in possessionem pro ministerio, quo serviunt mihi in tabernaculo foederis. *Num.* 18. 21. Et (*de*) universis, quorum accipitis primitias, offerte Domino, et dato Aaron Sacerdoti. *v.* 28.

Et offeretis in loco illo holocausta et victimas vestras, decimas et primitias manum vestrarum, et vota, atque donaria, primogenita boum et ovium. *Deut.* 12. 6.

Anno tertio separabis aliam decimam ex omnibus, quae nascuntur tibi eo tempore, et repones intra januas. *Ibid.*14.28. *Vide et c.* 26. 12.

Sed et segetes vestras, et vinearum reditus addecimabit, ut det eunuchis et famulis suis. 1. *Reg.* 8. 15.

Quod cum percrebuisset in auribus multitudinis, plurimas obtulere primitias filii Israel, frumenti, vini, et olei; mellis quoque, et omnium, quae gignit humus, decimas obtulerunt. 2. *Paral.* 31. 5.

Et primitias ciborum nostrorum, et libaminum nostrorum, et poma omnis ligni, vindemiae quoque, et olei, afferemus sacerdotibus ad gazophylacium Dei nostri, et decimam partem terrae nostrae Levitis. Ipsi Levitae decimas accipient ex omnibus civitatibus operum nostrorum. 2. *Esdr.* 10. 37.

Hic enim Melchisedech rex Salem, sacerdos Dei summi, qui obviavit Abrahae regresso a caede regum, et benedixit ei: cui et decimas omnium divisit Abraham, etc. *Hebr.* 7. 1. 2.

Sacerdotibus debentur.

Vide *Sacerdotes.*

Hoc erit judicium sacerdotum a populo et ab his, qui offerunt victimas: sive bovem, sive ovem immolaverint, dabunt sacerdoti armum ac ventriculum. *Deut.* 18. 3.

Praecepit etiam populo (*Ezechias*) habitantium Jerusalem, ut darent partes Sacerdotibus et Levitis, ut possent vacare legi Domini. 2. *Paral.* 31. 4.

DEDICATIO TEMPLI VEL ALTARIUM.

Igitur obtulerunt duces in dedicationem altaris, die qua unctum est, oblationem suam ante altare: Dixitque Dominus ad Moysen: Singuli duces per singulos dies offerant munera in dedicationem altaris, etc. *Num.* 7. 10. 11. *Vide et v.* 84. 88.

Mactavitque Salomon hostias pacificas, quas immolavit Domino, boum viginti duo millia, et ovium centum viginti millia: et dedicaverunt templum Do-

mini rex et filii Israel, etc. 3. *Reg*. 8. 63. *Idem habetur* 2. *Paral*. 7. 5.

Fecitque die octavo collectam, eo quod dedicasset altare septem diebus, et solemnitatem celebrasset diebus septem. 2. *Paral*. 7.9. *Vide et c*. 15. 8.

Fecerunt autem filii Israel, Sacerdotes et Levitae et reliqui filiorum transmigrationis, dedicationem domus Dei in gaudio. Et obtulerunt in dedicationem domus Dei, vitulos centum, arietes ducentos, agnos quadringentos, hircos caprarum, pro peccato totius Israel, duodecim, juxta numerum tribuum Israel. 1.*Esdr*. 6. 16. 17. *Idem habetur* 3. *Esdr*. 7. 7.

Psalmus cantici est in die dedicationis domus David. Ps. 29.

Et fecerunt dedicationem altaris diebus octo, et obtulerunt holocausta cum laetitia, et sacrificium salutaris, et laudis. Et ornaverunt faciem templi coronis aureis, et scutulis: et dedicaverunt portas, et pastophoria, et imposuerunt eis januas. 1. *Mach*. 4. 56. 57. Et statuit Judas et fratres ejus et universa Ecclesia Israel, ut agatur dies dedicationis altaris in temporibus suis, ab anno in annum per dies octo, a quinta et vigesima die mensis Casleu cum laetitia et gaudio. *v*. 59.

Similiter et Salomon octo diebus celebravit dedicationem. 2. *Mach*. 2. 12.

(*Vide* Thesaurum Patrum.).

DEFICIENTIUM INCREPATIO.

Nunc autem venit super te plaga, et defecisti *Job*. 4. 5.

Laedetur quasi vinea in primo flore botrus ejus. *Ib*. 15.33.

Qui spernit modica, paulatim decidet. *Eccli*. 19. 1.

Exspectavit ut faceret uvas, et fecit labruscas. *Isa*. 5. 2.

Concipietis ardorem, parietis stipulam: spiritus vester, ut ignis vorabit vos. *Ibid*. 33. 11.

Facti sunt sicut foenum agri — et herba tectorum quae exaruit. *Ibid*. 37. 27.

Respexistis ad amplius, et ecce factum est minus: et intulistis in domum, et exsufflavi illud: quam ob causam, dicit Dominus exercituum? quia domus mea deserta est, et vos festinatis unusquisque in domum suam. *Aggaei*. 1. 9.

Quis in vobis est derelictus, qui vidit domum istam in gloria sua prima? *Ibid*. 2. 4.

Fratres — stabiles estote et immobiles: abundantes in opere Domini semper. 1. *Cor*.15.58.

Non abjicio gratiam Dei. *Galat*. 2. 21.

Sic stulti estis, ut cum spiritu coeperitis, nunc carne consummemini? *Ibid*. 3. 3.

Currebatis bene: quis vos impedivit? *Ibid*. 5. 7.

Bonum autem facientes non deficiamus: tempore enim suo metemus. *Ibid*. 6. 9.

Spiritum nolite exstinguere 1. *Thess*. 5. 19.

Vos autem fratres nolite deficere benefacientes (*in Christo Jesu*). 2. *Thess.* 3. 13.

Ut non segnes efficiamini. *Hebr.* 6. 12.

Memor esto itaque unde excideris. *Apoc.* 2. 5.

Dei Benedictio.

Vide *Benedictio Dei, etc.*

Dei Benignitas erga suos servos. Vide *Bonitas et Benignitas Dei, etc.*

Dei Cultus et Adoratio. Vide *Cultus Dei et Adoratio Dei.*

Dei Dilectio. Vide *Dilectio Dei.*

Dei Ira. Vide *Ira Dei.*

Dei Judicia occulta. Vide *Judicia Dei occulta.*

Dei Justitia. Vide *Poenae divinae.*

Dei Maledictio. Vide *Maledictio, qua Deus, etc.*

Dei Misericordia. Vide *Misericordia Dei.*

Dei Omnipotentia. Vide *Miracula.*

Dei Praecepta. Vide *Praecepta Dei.*

Dei Praesentia. Vide *Praesentia Dei.*

Dei Providentia. Vide *Providentia Dei.*

Dei Tentatio. Vide *Tentatio Dei.*

Dei Timor. Vide *Timor Dei.*

DERISIO ET CONVICIA.

Derisor Deum offendit.

Sanaballat et Tobias audierunt, quod aedificarentur muri Jerusalem, et irridebant aedificantes. 2. *Esdr. c.* 4.

Qui deridetur ab amico suo sicut ego; invocabit Deum, et exandiet eum. *Job.* 12. 4.

Quia abominatio Domini est omnis illusor. *Prov.* 3. 32. Ipse deludet illusores, et mansuetis dabit gratiam. *v.* 34.

Tunc stabunt justi in magna constantia adversus eos, qui se angustiaverunt, et qui abstulerunt labores eorum. *Sap.* 5. 1. Videntes turbabuntur timore horribili, et mirabuntur in subitatione insperatae salutis, dicentes intra se, poenitentiam agentes, et prae angustia spiritus gementes: Hi sunt, quos habuimus aliquando in derisum et in similitudinem improperii. Nos insensati vitam illorum aestimabamus insaniam, et finem illorum sine honore. Ecce quomodo computati sunt inter filios Dei, et inter sanctos sors illorum est. *v.* 2. *et seq.*

Non irrideas hominem in amaritudine animae: est enim qui humiliat, et exaltat circumspector Deus. *Eccli.* 7. 12.

Videns Nicanor holocausta, quae offerebantur pro rege a sacerdotibus, irridens sprevit eos, — et locutus est superbe, et

juravit cum ira. 1. *Mach*. 7. 34. 35. *Vide et Actor*. 17. 32.

Proximum vilipendit, non enim parcit simpliciter viventi.

Contempsit Nabal verba nuntiorum David, dicens deridendo: Quis est David? et quis est filius Isai? hodie increverunt servi, qui fugiunt dominos suos. 1. *Reg*. 25. 10.

Michol, filia Saul prospiciens per fenestram, vidit regem David subsilientem, atque saltantem coram Domino, et despexit eum in corde suo. 2. *Reg*. 6. 16. *et deridendo dixit*: Quam gloriosus fuit hodie rex Israel. *v*. 20. *Vide et* 3. *Reg*. 21. 7.

Mittebat Dominus Prophetas, et quotidie commonens *eos*. — At illi subsannabant nuntios Dei, et parvipendebant sermones ejus, illudebantque Prophetis. 2. *Paral*. 36. 15. 16.

Tobias ab uxore et amicis ipsum irridentibus, affectus opprobrio, patientissime tolerat, instar Job. Tob. 2. 16. *Vide et Actor*. 2. 13.

Deridetur enim justi simplicitas. *Job*. 12. 4.

Ambulans recto itinere et timens Deum, despicitur ab eo, qui infami graditur via. *Prov*. 14. 2.

Malum sibi accendit.

Viri Soccoth et Phanuel deriserunt Gedeonem. Judic. 8. 6. *Sed inde male eis accidit, quia male eos postea tractavit. v*. 16. *et seq.*

Pueri illudentes Eliseo: Ascende calve: *lacerati sunt ab ursis quadraginta duo*. 4. *Reg*. 2. 23.

Parata sunt derisoribus judicia: et mallei percutientes stultorum corporibus. *Prov*. 19. 29.

Ejice derisorem, et exibit cum eo jurgium, cessabuntque causae, et contumeliae. *Ibid*. 22. 10.

Illusio et improperium superborum, et vindicta sicut leo insidiabitur illi. *Eccli*. 27. 31.

Et qui spernis, nonne et ipse sperneris? Cum consummaveris depraedationem, depraedaberis: cum fatigatus desieris contemnere, contemneris. *Isa*. 33. 1.

DESIDERIUM PRAEMII ET FRUITIONIS DEI.

Et universa terra desiderabat (*videre*) vultum Salomonis. 3. *Reg*. 10. 24.

Quis det, ut veniat petitio mea: et quod exspecto tribuat mihi Deus? *Job*. 6. 8.

Quis mihi tribuat, ut cognoscam et inveniam illum? *Ib*. 23. 3.

Domine, ante te omne desiderium meum. *Psal*. 37. 10.

Quemadmodum desiderat cervus ad fontes aquarum, ita desiderat anima mea ad te, Deus. *Psal*. 41. 2. Sitivit anima mea ad Deum fortem vivum. *v*. 3.

Haec recordatus sum, et effudi in me animam meam. *v.* 5.

Sitivit in te anima mea, quam multipliciter tibi caro mea! *Psal.* 62. 2.

Concupiscit et deficit anima mea in atria Domini. *Psal.* 83. 2.

Heu mihi, quia incolatus meus prolongatus est! *Psal.* 119. 5.

Sicut ablactatus est super matre sua, ita retributio in anima mea. *Psal.* 130. 2.

Super flumina Babylonis illic sedimus, et flevimus, cum recordaremur **tui**, Sion. *Psal.* 136. 1.

Anima mea sicut terra sine aqua tibi. *Psal.* **142. 6.**

Desiderium suum justis dabitur. *Prov.* 10. 24.

Desiderium justorum omne bonum est. *Ibid.* 11. 23.

Lignum vitae desiderium veniens. *Ibid.* 13. 12.

Curremus in odorem unguentorum tuorum. *Cant.* 1. 3.

Nomen tuum et memoriale **tuum in desiderio animae.** *Isa.* 26. 8. **Anima mea desideravit te in nocte.** *v.* 9.

Ego autem veni, ut indicarem tibi, quia vir desideriorum es. *Dan.* 9. 23.

Noli timere, vir desideriorum: pax tibi. *Ibid.* 10. 19.

Qui autem scrutatur corda, scit quid desideret spiritus. *Rom.* 8. 27.

Coarctor autem e duobus: desiderium habens dissolvi, et esse cum Christo. *Philipp.* 1. 23.

Quae sursum sunt sapite, non quæ super terram. *Coloss.* 3. 2.

Ego sitienti dabo de fonte aquae vitae, gratis. *Apoc.* 21. 6.

DESPERATIO.

An ignoras quod periculosa sit desperatio? 2. *Reg.* 2. 26.

Desperavi, nequaquam ultra jam vivam (*vita gratiae*). *Job* 7. 16.

Non credit, quod reverti possit de tenebris ad lucem, circumspectans undique gladium. *Ibid.* 15. 22.

In profundissimum infernum descendent omnia mea: putasne saltem ibi erit requies mihi? (*non*). *Ibid.* 17. 16.

Et quasi evulsæ arbori abstulit spem meam. *Ibid.* 19. 10.

Quare factus est dolor meus perpetuus, et plaga mea desperabilis renuit curari. *Jerem.* 15. 18.

Insanabilis fractura tua, pessima plaga tua. *Ibid.* 30. 12. *Vide et v.* 15.

Super hoc plangam et ululabo, — quia desperata est plaga *tua.* *Mich.* 1. 8. 9.

Desperatio poenam multiplicat.

Dixitque Cain ad Dominum: Major est iniquitas mea, quam ut veniam merear. *Genes.* 4. 13.

Impius, cum in profundum venerit peccatorum, contemnit: sed sequitur eum ignominia, et opprobrium. *Prov.* 18. 3.

Et dixisti: desperavi, nequaquam faciam: adamavi quippe

alienos, et post eos ambulabo. *Jerem.* 2. 25.

Qui dixerunt: desperavimus: post cogitationes enim nostras ibimus, et unusquisque pravitatem cordis sui mali faciemus. *Ib.* 18. 12.

Qui desperantes semetipsos tradiderunt impudicitiae in operationem immunditiae omnis, in avaritiam. *Ephes.* 4. 19.

Poenas aggravat.

Tu ergo, fili hominis, dic ad domum Israel: Sic locuti estis, dicentes: Iniquitates nostrae, et peccata nostra super nos sunt, et in ipsis nos tabescimus: quomodo ergo vivere poterimus? *Ezech.* 33. 10.

DETRACTIO ET MALEDICENTIA NUMERANTUR INTER GRAVIA PECCATA.

Impie detraxit Joseph innocenti et pudico domina ejus apud virum suum. Gen. c. 39. Vide et 2. Reg. c. 16. Jerem. c. 38. Dan. c. 13. 1. Mach. c. 7.

Diis non detrahes, et principi populi tui non maledices. *Exod.* 22. 28.

Non maledices surdo, nec coram caeco pones offendiculum: sed timebis Dominum Deum tuum, quia ego sum Dominus. *Levit.* 19. 14.

Quare ergo non timuistis detrahere servo meo Moysi? *Num.* 12. 8.

Noli ire cum eis, neque maledicas populo, quia benedictus est. *Ibid.* 22. 12.

Et cum ab eis recessissem, detrahebant mihi. *Job.* 19. 18.

Non loquentur labia mea iniquitatem (*detrahendo*). *Ibid.* 27. 4.

Sepulcrum patens est guttur eorum, linguis suis dolose agebant, venenum aspidum sub labiis eorum. *Psal.* 13. 3.

Qui loquitur veritatem in corde suo: qui non egit dolum in lingua sua, nec fecit proximo suo malum, et opprobrium non accepit adversus proximos suos. *Psal.* 14. 3.

Prohibe linguam tuam a malo. *Ibid.* 33. 14.

Detrahentem secreto proximo suo, hunc persequebar. *Psal.* 100. 5.

Abscondunt odium labia mendacia: qui profert contumeliam, insipiens est. *Prov.* 10. 18.

Cum defecerint ligna, exstinguetur ignis: et susurrone subtracto, jurgia conquiescent. *Ibid.* 26. 20.

In cogitatione tua regi ne detrahas, et in secreto cubiculi tui ne maledixeris diviti, etc. *Eccles.* 10. 20.

Tradidit Deus in reprobum sensum detractores, Deo odibiles, contumeliosos, superbos, elatos, inventores malorum, parentibus non obedientes. *Rom.* 1. 30.

Timeo enim, ne forte cum venero, non quales volo, inveniam vos, et ego inveniar a vobis, qualem non vultis, ne

forte contentiones, aemulationes, animositates, dissensiones, detractiones, etc. sint inter vos. 2. *Cor.* 12. 20.

Deponentes igitur omnem malitiam, et omnem dolum, et simulationes, et invidias, et omnes detractiones. Sicut modo geniti infantes, etc. 1. *Petr.* 2. 1. 2. *Vide et v.* 12.

Nolite detrahere alterutrum, fratres. Qui detrahit fratri, aut qui judicat fratrem suum, detrahit legi, et judicat legem. *Jacob.* 4. 11.

Detractio bonum pervertit.

Quare detraxistis sermonibus veritatis, cum e vobis nullus sit, qui possit arguere me? *Job.* 6. 25.

Qui retribuunt mala pro bonis, detrahebant mihi, quoniam sequebar bonitatem. *Psal.* 37. 21.

Quia exacuerunt, ut gladium, linguas suas: intenderunt arcum rem amaram, ut sagittent in occultis immaculatum. *Ibid.* 63. 4. Subito sagittabunt eum, et non timebunt: firmaverunt sibi sermonem nequam. *v.* 5. Scrutati sunt iniquitates (*aliorum*). *v.* 7.

Detrahentem secreto proximo suo, hunc persequebar. *Psal.* 100. 5.

Pro eo, ut me diligerent, detrahebant mihi. (*Sic Pharisæi factis Christi*). *Psal.* 108. 4.

Judicium subvertit.

Si mordeat serpens in silentio nihil eo minus habet, qui occulte detrahit. *Eccl.* 10. 11.

Viri detractores fuerunt in te, ad effundendum sanguinem. *Ezech.* 22. 9.

Salubriter vitatur.

Custodite vos a murmuratione, quae nihil prodest, et a detractione parcite linguæ. *Sap.* 1. 11.

In cogitatione tua regi ne detrahas, et in secreto cubiculi tui ne maledixeris diviti: quia et aves coeli portabunt vocem tuam, et qui habet pennas, annuntiabit sententiam. *Eccl.* 10. 20.

Non appelleris susurro, et lingua tua ne capiaris et confundaris. *Eccli.* 5. 16. Susurratori autem odium, et inimicitia, et contumelia. *v.* 17.

Bona enim in mala convertens insidiatur, et in electis imponet maculam. *Ib.* 11. 33.

Beatus qui tectus est a lingua nequam, qui in iracundiam illius non transivit, et qui non attraxit jugum illius, et in vinculis ejus non est ligatus; jugum enim illius, jugum ferreum est: et vinculum illius, vinculum aereum est. *Ib.* 28. 23. 24.

Detractores Deo (*sunt*) odibiles. *Rom.* 1. 30.

Neque maledici, neque rapaces regnum Dei possidebunt. 1. *Cor.* 6. 10.

Neque murmuraveritis, sicut quidam eorum (*patrum vestrorum*) murmuraverunt, et pe-

rierunt ab exterminatore. *Ibid.* 10. 10.

Nolite detrahere alterutrum, fratres. Qui detrahit fratri, aut qui judicat fratrem suum, detrahit legi, et judicat legem. *Jacob.* 4. 11.

Deponentes igitur omnem malitiam, et omnem dolum, et simulationes, et invidias, et omnes detractiones. Sicut modo geniti infantes, rationabile, sine dolo, lac concupiscite, ut in eo crescatis in salutem : si tamen gustastis, quoniam dulcis est Dominus. 1. *Petr.* 2. 1. 2. 3. *et seq.*

Ut non audiatur.

Remove a te os pravum, et detrahentia labia sint procul a te. *Prov.* 4. 24.

Qui detrahit alicui rei, ipse se in futurum obligat. *Ibidem* 13. 13.

Et abominatio hominum detractor. *Ibid.* 24. 9. Cum detractoribus *ne* commiscearis : quoniam repente consurget perditio eorum, et ruinam utriusque quis novit? *v.* 21. 22.

Ventus Aquilo dissipat pluvias, et facies tristis linguam detrahentem. *Ibid.* 25. 23.

Cum defecerint ligna, exstinguetur ignis, et susurrone subtracto, jurgia conquiescent. *Ibid.* 26. 20. Verba susurronis quasi simplicia, et ipsa perveniunt ad intima ventris. *v.* 22.

Susurro coinquinabit animam suam, et in omnibus odietur. *Eccli.* 21. 31.

Sepi aures tuas spinis, linguam nequam noli audire, et ori tuo facito ostia, et seras. *Ibid.* 28. 28.

DEUS.

Est omnipotens, et nihil ei impossibile.

Postquam vero (*Abraham*) nonaginta et novem annorum esse coeperat, apparuit ei Dominus, dixitque ad eum : Ego Deus omnipotens : ambula coram me, et esto perfectus. *Gen.* 17. 1. *c.* 43. 14. *c.* 48. 3.

Numquid Deo quidquam est difficile? Juxta condictum revertar ad te, hoc eodem tempore, vita comite ; et habebit Sara filium. *Ibid.* 18. 14.

Ego Deus omnipotens, cresce et multiplicare, gentes et populi nationum ex te erunt, reges de lumbis tuis egredientur. *Ib.* 35. 11.

Deus autem meus omnipotens, faciat vobis eum placabilem. *Ibid.* 43. 14.

Numquid manus Domini invalida est? Jam nunc videbis, utrum meus sermo opere compleatur. *Num.* 11. 23.

Dixit autem Jonathas ad adolescentem armigerum suum : Veni, transeamus ad stationem incircumcisorum horum, si forte faciat Dominus pro nobis : quia non est Domino difficile salvare : vel in multis, vel in paucis. 1. *Reg.* 14. 6.

Scio (*Deus*), quia omnia potes. *Job.* 42. 2.

(*Deus*) virtuti brachii tui quis resistet ? *Sap.* 11. 22. *Vide Isa.* 40. 10.

Heu ! heu ! heu ! Domine Deus : ecce tu fecisti coelum et terram in fortitudine tua magna, et in brachio tuo extento : non erit tibi difficile omne verbum. *Jerem.* 32. 17.

Si videbitur difficile in oculis — populi — numquid in oculis meis difficile erit, dicit Dominus exercituum ? *Zach.* 8. 6.

Ait Jesus: Apud homines hoc impossibile est : apud Deum autem omnia possibilia sunt. *Matth.* 19. 26. *Item Marc.* 10. 27.

Omnia enim possibilia sunt apud Deum. *Marc.* 10. 27. *Vide c.* 14. 36. *Ephes.* 3. 20. *Apoc.* 19. 6.

Quia non erit impossibile apud Deum omne verbum. *Luc.* 1. 37.

Quae impossibilia sunt apud homines, possibilia sunt apud Deum. *Ibid.* 18. 27.

Omnia regit et gubernat pro sua voluntate.

Nolite timere : num Dei possumus resistere voluntati ? Vos cogitastis de me (*Joseph*) malum : sed Deus vertit illud in bonum. *Gen.* 50. 19. 20. *Vide Gen.* 45. 5.

Sed recorderis Domini Dei tui, quod ipse vires tibi praebuerit, ut impleret pactum suum, etc. *Deut.* 8. 18. *Vide* 1. *Reg. c.* 9.

(*Deus*) transtulit montes, et nescierunt hi quos subvertit in furore suo. *Job.* 9. 5.

Apud ipsum est sapientia et fortitudo, ipse habet consilium, et intelligentiam. *Ibid.* 12. 13.

Dominus in cœlo paravit sedem suam : et regnum ipsius omnibus dominabitur. *Psal.* 102. 19.

Nisi Dominus aedificaverit domum, in vanum laboraverunt qui aedificant eam : etc. *Psal.* 126. 1. *per totum.*

Universa propter semetipsum operatus est Dominus, impium quoque ad diem malum. *Prov.* 16. 4. Cor hominis disponit viam suam : sed Domini est dirigere gressus ejus. *v.* 9.

Multae cogitationes in corde viri : voluntas autem Domini permanebit. *Ibid.* 19. 21.

A Domino diriguntur gressus viri: quis autem hominum intelligere potest viam suam? *Ib.* 20. 24.

Sicut divisiones aquarum, ita cor regis in manu Domini : quocumque voluerit, inclinabit illud. *Ibid.* 21. 1. Non est sapientia, non est prudentia, non est consilium contra Dominum. *v.* 30.

Non enim est alius Deus, quam tu, cui cura est de omnibus, ut ostendas, quoniam non injuste judicas judicium. *Sap.* 12. 13. *Vide et Tob.* 7. 21.

Indulsisti genti, Domine, indulsisti genti: numquid glorificatus es ? elongasti omnes terminos terrae. *Isa.* 26. 15.

Ego Dominus faciens omnia haec. *Ibid.* 45. 7. *Vide Jerem.* 27. 5.

Scio, Domine, quia non est hominis via ejus: nec viri est ut ambulet, et dirigat gressus suos. *Jerem.* 10. 23.

Et ipse mutat tempora et ætates: transfert regna, atque constituit: dat sapientiam sapientibus, et scientiam intelligentibus disciplinam, etc. *Dan.* 2. 21.

Tolle quod tuum est, et valde: volo autem et huic novissimo dare sicut et tibi. *Matth.* 20. 14.

Moysi enim dicit: Miserebor cujus misereor: et misericordiam praestabo cujus miserebor. *Rom.* 9. 15. *Vide Exod.* 33. 19.

Deus est enim, qui operatur in vobis et velle, et perficere, pro (*sua*) bona voluntate. *Philipp.* 2. 13.

(*Deus*) tu creasti omnia, et propter voluntatem tuam erant, et creata sunt. *Apoc.* 4. 11. *Vide Philipp.*

Est Pater omnium fidelium ipsi obtemperantium.

Haeccine reddis Domino, popule stulte et insipiens? numquid non ipse est pater tuus? qui possedit te, et fecit, et creavit te? *Deut.* 32. 6. *Vide Prov.* 1. 7. *Jer.* 3. 4.

Quomodo miseretur pater filiorum, misertus est Dominus timentibus se: quoniam ipse cognovit figmentum nostrum. *Psal.* 102. 13.

Convertimini, filii revertentes, dicit Dominus: quia ego vir vester: et assumam vos unum de civitate, et duos de cognatione, et introducam vos in Sion. *Jerem.* 3. 14. Ego autem dixi: Quomodo ponam te in filios, et tribuam tibi terram desiderabilem, haereditatem præclaram exercituum gentium? Et dixi: Patrem vocabis me, et post me ingredi non cessabis. *v.* 19.

Filius honorat patrem, et servus dominum suum: Si ergo Pater ego sum, ubi est honor meus? Et si Dominus ego sum, ubi est timor meus? dicit Dominus exercituum. *Malach.* 1. 6.

Sic ergo vos orabitis: Pater noster, qui es in coelis sanctificetur nomen tuum. *Matth.* 6. 9. *Idem habetur Luc.* 11. 2.

Sic non est voluntas ante Patrem vestrum, qui in coelis est, ut pereat unus de pusillis istis. *Ibid.* 18. 14.

Dicit ei Jesus: Noli me tangere, nondum enim ascendi ad Patrem meum. Vade autem ad fratres meos, et dic eis: Ascendo ad Patrem meum, et Patrem vestrum, Deum meum, et Deum vestrum. *Joan.* 20. 17. *Vide* 1. *Cor.* 8. 6.

Non enim accepistis spiritum servitutis iterum in timore, sed accepistis spiritum adoptionis filiorum, in quo clamamus: Abba (Pater). *Rom.* 8. 15.

Benedictus Deus, et Pater Domini nostri Jesu Christi,

Pater misericordiarum, et Deus totius consolationis, qui consolatur nos in omni tribulatione nostra; ut possimus et ipsi consolari eos, qui in omni pressnra sunt, etc. 2. *Cor.* 1. 3. 4. *Vide Ephes.* 1. 3.

Propter quod exite de medio eorum (*infidelium*), et separamini, dicit Dominus, et immundum ne tetigeritis, et ego recipiam vos, et ero vobis in patrem, et vos eritis mihi in filios et filias, dicit Dominus omnipotens. *Ibid.* 6. 17. 18. *Vide Ephes.* 3. 14.

Unus Deus, et Pater omnium, qui est super omnes, et per omnia, et in omnibus nobis. *Ephes.* 4. 6. *Vide* 2. *Thes.* 1. 1. 2.

Ipse autem Dominus noster Jesus Christus, et Deus et Pater noster, qui dilexit nos, et dedit consolationem aeternam, et spem bonam in gratia. 2. *Thes.* 2. 15.

Deus est verax et fidelis.

Quo (*Domino Deo*) transeunte coram eo (*Moyse*), ait: Dominator Domine Deus, misericors et clemens, patiens et multae miserationis, ac verax. Qui custodis misericordiam in millia: qui aufers iniquitatem, et scelera atque peccata, nullusque apud te per se innocens est. *Exod.* 34. 6. 7.

Non est Deus quasi homo, ut mentiatur: nec ut filius hominis, ut mutetur. *Num.* 23. 19.

Et scies, quia Dominus Deus tuus ipse est Deus fortis, et fidelis, custodiens pactum et misericordiam diligentibus se, et his, qui custodiunt praecepta ejus in mille generationes: et reddens odientibus se statim, ita ut disperdat eos, et ultra non differat, protinus eis restituens quod merentur. *Deut.* 7. 9. 10.

Dei perfecta sunt opera, et omnes viae ejus judicia: Deus fidelis, et absque ulla iniquitate, justus et rectus. *Ibid.* 32. 4.

Porro triumphator in Israel non parcet, et poenitudine non flectetur: neque enim homo est, ut agat poenitentiam. 1. *Reg.* 15. 29.

Reges videbunt, et consurgent principes, et adorabunt propter Dominum, quia fidelis est, sanctum Israel, qui elegit te. *Isa.* 49. 7. *Vide* 1. *Cor.* 1. 9.

Qui accepit ejus testimonium, signavit quia Deus verax est. *Joan.* 3. 33.

Multa habeo de vobis loqui et judicare: sed qui me misit, verax est: et ego quae audivi ab eo, haec loquor in mundo. *Ibid.* 8. 26.

Est autem Deus verax: omnis autem homo mendax. *Rom.* 3. 4.

Tentatio vos non apprehendat, nisi humana: fidelis autem Deus est, qui non patietur vos tentari supra id, quod potestis: sed faciet etiam cum tentatione proventum, ut possitis sustinere. 1. *Cor.* 10. 13.

Fidelis est, qui vocavit vos:

qui etiam faciet. 1. *Thess.* 5. 24.

Fidelis autem Deus est, qui confirmabit vos, et custodiet a malo. 2. *Thess.* 3.3. *Vide Apoc.* 3. 7. 14.

Si sustinebimus et conregnabimus: si negaverimus, et ille negabit nos: si non credimus, ille fidelis permanet: negare se ipsum non potest. 2. *Tim.* 2. 12. 13. *Vide Tit.* 1. 2.

Si confiteamur peccata nostra, fidelis est et justus, ut remittat nobis peccata nostra, et emundet nos ab omni iniquitate. 1. *Joan.* 1. 9, *c.* 5. 20.

Deus est in essentia unus, praeter quem non est alius

Dixit Deus ad Moysen: Ego sum qui sum. Ait: Sic dices filiis Israel: Qui est, misit me ad vos. *Exod.* 3. 14.

Dominus ipse est Deus, et non est alius praeter eum. *Deut.* 4. 35. *Vide c.* 10. 17.

Audi Israel: Dominus Deus noster, Dominus unus est. *Ib.* 6. 4. *Vide c.* 7. 9.

Videte quod ego sim solus, et non sit alius Deus praeter me: ego occidam, et ego vivere faciam: percutiam, et ego sanabo, et non est qui de manu mea possit eruere. *Ib.* 32. 39. *Vide c.* 10. 17. *Item* 3. *Reg.* 18. 36. 37.

Idcirco magnificatus es, Domine Deus, quia non est similis tui, neque est Deus extra te, in omnibus, quae audivimus auribus nostris. 2. *Reg.* 7. 22. *Vide* 3. *Reg.* 8. 60.

Non enim est alius Deus, quam tu, cui cura est de omnibus, ut ostendas, quoniam non injuste judicas judicium. *Sap.* 12. 13.

Sicut enim in conspectu eorum sanctificatus es in nobis, sic in conspectu nostro magnificaberis in eis, ut cognoscant te, sicut et nos cognovimus, quoniam non est Deus praeter te, Domine. *Eccli.* 36. 4.5.

Et oravit Ezechias ad Dominum, dicens: Domine exercituum, Deus Israel, qui sedes super Cherubim, tu es Deus solus omnium regnorum terrae, tu fecisti coelum et terram. Inclina, Domine, aurem tuam, et audi, etc. *Isa.* 37. 15.16.17.

Vos testes mei, dicit Dominus, et servus meus, quem elegi: ut sciatis et credatis mihi, et intelligatis, quia ego ipse sum. Ante me non est formatus Deus, et post me non erit. *Ibid.* 43. 10. *Vide Tob.* 13. 4.

Haec dicit Dominus rex Israel, et redemptor ejus Dominus exercituum: Ego primus et ego novissimus, et absque me non est Deus. *Ibid.* 44. 6. *Vide v.* 4. *et c.* 45. *per totum.*

Recordamini prioris sæculi, quoniam ego sum Deus, et non est ultra Deus, nec est similis mei. *Ibid.* 46. 9.

Ego autem Dominus Deus tuus ex terra Ægypti: et Deum

absque me nescies, et Salvator non est praeter me. *Osee* 13. 4.

Audi, Israel: Dominus Deus tuus, Deus unus est. *Mar.* 12. 29.

Haec est autem vita aeterna: ut cognoscant te, solum Deum verum, et quem misisti, Jesum Christum. *Joan.* 17. 3.

Nam etsi sunt, qui dicantur Dii, sive in coelo sive in terra (siquidem sunt Dii multi et Domini multi): nobis tamen unus Deus, Pater, ex quo omnia, et nos in illum: et unus Dominus Jesus Christus, per quem omnia, et nos per ipsum. 1. *Cor.* 8. 5. 6.

Mediator autem unius non est: Deus autem unus est. *Gal.* 3. 20.

Unus Deus et Pater omnium, qui est super omnes, et per omnia, et in omnibus nobis. *Ephes.* 4. 6.

Unus enim Deus, unus et mediator Dei et hominum, homo Christus Jesus: qui dedit redemptionem semetipsum pro omnibus. 1. *Tim.* 2. 5. 6.

Deus est trinus in personis.
Vide *Trinitas.*

Deus aeternus est, nec principium nec finem habet, sed est ipse principium et finis.

Abraham invocavit ibi nomen Domini Dei aeterni. *Gen.* 21. 33.

Dominus regnabit in aeternum et ultra. *Exod.* 15. 18.

Ecce Deus magnus, vincens scientiam nostram: numerus annorum ejus inaestimabilis. *Job.* 36. 26.

Quis haec operatus est, et fecit, vocans generationes ab exordio? Ego Dominus primus et novissimus ego sum. *Isa.* 41. 4. *Vide Dan.* 7: 9.

Vos testes mei, dicit Dominus, et servus meus, quem elegi: ut sciatis et credatis mihi, et intelligatis, quia ego ipse sum. Ante me non est formatus Deus, et post me non erit. *Ibid.* 43. 10.

Ego primus, et ego novissimus, et absque me non est Deus. *Ibid.* 44. 6. *Vide c.* 57. 15. *Item Rom.* 16. 26.

Audi me, Jacob, et Israel, quem ego voco: ego ipse, ego primus, et ego novissimus. *Ib.* 48. 12.

Thronus tuus, Deus, in seculum seculi: virga aequitatis, virga regni tui. *Hebr.* 1. 8.

Ego sum Alpha et Omega, Principium et Finis, dicit Dominus Deus, qui est, et qui erat, et qui venturus est, Omnipotens. *Apoc.* 1. 8. *Vide et v.* 17. *Item c.* 21. 6. *Item c.* 22. 13.

Deus novit, audit, et videt omnia.

Locutaque est Maria et Aaron contra Moysen propter uxorem ejus Æthiopissam, et dixerunt: Num per solum Moysen locutus est Dominus? nonne et nobis

similiter est locutus? Quod cum audisset Dominus, *iratus est. Num.* 12. 1. 2.

Scio enim cogitationes ejus, quae facturus sit hodie, antequam introducam eum in terram, quam ei pollicitus sum. (*De Josue duce loquitur Deus*). *Deut.* 31. 21.

Nolite multiplicare loqui sublimia, gloriantes: recedant vetera de ore vestro: quia Deus scientiarum Dominus est, et ipsi praeparantur cogitationes. 1. *Reg.* 2. 3.

Nec juxta intuitum hominis ego judico: homo enim videt ea, quae parent; Dominus autem intuetur cor. *Ibid.* 16. 7.

Omnia enim corda scrutatur Dominus, et universas mentium cogitationes intelligit. 1. *Par.* 28. 9.

Oculi enim Domini contemplantur universam terram; et praebent fortitudinem his, qui corde perfecto credunt in eum. 2. *Par.* 16. 9.

An non cogitas, quod Deus excelsior coelo sit, et super stellarum verticem sublimetur? et dicis: Quid enim novit Deus? etc. *Job.* 22. 12. 13.

Ipse enim fines mundi intuetur: et omnia, quae sub coelo sunt, respicit. *Ibid.* 28. 24.

Nonne ipse considerat vias meas, et cunctos gressus meos dinumerat? *Ibid.* 31. 4. *Item Prov.* 5. 21.

Respondens autem Job Domino, dixit: Scio, quia omnia potes, et nulla te latet cogitatio. *Ib.* 42. 1. 2.

Consumetur nequitia peccatorum, et diriges justum: scrutans corda et renes, Deus. *Psal.* 7. 10.

De coelo respexit Dominus: vidit omnes filios hominum. *Psal.* 32. 13.

Oculi Domini super justos, et aures ejus in preces eorum: vultus autem Domini super facientes mala. *Psal.* 33. 16. 17.

Domine, ante te omne desiderium meum: et gemitus meus a te non est absconditus. *Psal.* 37. 10.

Posuisti iniquitates nostras in conspectu tuo: saeculum nostrum in illuminatione vultus tui. *Psal.* 89. 8.

Qui plantavit aurem, non audiet? aut qui finxit oculum, non considerat? etc. *Psal.* 93. 9. Dominus scit cogitationes hominum. *v.* 11. *Vide* 3. *Reg.* 8. 39. 2. *Paral.* 6. 30.

Ecce, Domine, tu cognovisti omnia, novissima et antiqua: tu formasti me, et posuisti super me manum tuam. *Psal.* 138. 5.

Respicit Dominus vias hominis, et omnes gressus ejus considerat. *Prov.* 5. 21. *Vide et Job.* 14. 16. *c.* 31. 4. *c.* 34. 21.

In omni loco oculi Domini contemplantur bonos et malos. *Ibid.* 15. 3. Infernus et perditio coram Domino, quanto magis corda filiorum hominum? *v.* 11. *Vide c.* 24. 12.

Quoniam auris zeli audit omnia, et tumultus murmurationumnon abscondetur. *Sap*. 1. 10.

Oculi Domini ad timentes eum, et ipse agnoscit omnem operam hominis. *Eccli*. 15, 20.

Non dicas : A Deo abscondar, et ex summo quis mei memorabitur? — Ecce cœlum et cœli cœlorum, abyssus, et universa terra, et quæ in eis sunt, in conspectu illius commovebuntur, montes simul et colles, et fundamenta terræ : cum conspexerit illa Deus, tremore concutientur, — et omne cor intelligitur ab illo. *Ibid*. 16. 16. *et seq*.

Viæ illorum coram ipso (*Deo*) sunt semper, non sunt absconsæ ab oculis ipsius. In unamquamque gentem præposuit rectorem, et pars Dei Israel facta est manifesta. Et omnia opera illorum velut sol in conspectu Dei : et oculi ejus sine intermissione inspicientes in viis eorum, etc. *Ibid*. 17. 13. *et seq*.

Et non intelligit (*impius*), quoniam omnia videt oculus illius (*Dei*). — Et non cognovit, quoniam oculi Domini multo plus lucidiores sunt super solem, circumspicientes omnes vias hominum, et profundum abyssi, et hominum corda intuentes in absconditas partes. Domino enim Deo antequam crearentur, omnia sunt agnita ; sic et post perfectum respicit omnia. *Ibid*. 23. 27. *et seq*.

Opera omnis carnis coram illo, et non est quidquam absconditum ab oculis ejus. *Ibid*. 39. 24.

Væ qui profundi estis corde, ut a Domino abscondatis consilium : quorum sunt in tenebris opera, et dicunt : Quis videt nos? et quis novit nos. *Isa*. 29. 15.

Quare dicis, Jacob, et loqueris, Israel : Abscondita est via mea a Domino, et a Deo meo judicium meum transivit? Numquid nescis, aut non audisti? Deus sempiternus Dominus, — nec est investigatio sapientiæ ejus. *Ibid*. 40. 27. 28. *Vide et c*. 48. 4.

Priusquam te formarem in utero, novi te ; et antequam exires de vulva, sanctificavi te, et Prophetam in gentibus dedi te (*ad Prophetam loquitur*). *Jerem*. 1. 5.

Ego, ego sum : ego vidi, dicit Dominus. *Jerem*. 7. 11.

Tu autem, Domine Sabaoth, qui judicas juste, et probas renes et corda. *Ibid*. 11. 20.

Ego Dominus scrutans cor, et probans renes : qui do unicuique juxta viam suam, et juxta fructum adinventionum suarum. *Ibide* 17. 10. *Vide c*. 23. 24.

Et tu, Domine exercituum, probator justi, qui vides renes et cor. *Ibid*. 20. 12.

Si occultabitur vir in absconditis : et ego non videbo eum, dicit Dominus? numquid

non cœlum et terram ego impleo, dicit Dominus? Audivi, quæ dixerunt Prophetæ, etc. *Ibid.* 23. 24. 25.

Magnus consilio, et incomprehensibilis cogitatu: cujus oculi aperti sunt super omnes vias filiorum Adam, ut reddas unicuique secundum vias suas, et secundum fructum adinventionum ejus. *Ibid.* 32. 19.

Cogitationes cordis vestri ego novi (*dixit Dominus*). *Ezech.* 11. 5.

Sed qui universa conspicit Dominus Deus Israel, percussit eum insanabili et invisibili plaga (*Antiochum*). 2. *Mach.* 9. 5.

Cumque cohors Judæ prima apparuisset, timor hostibus incussus est, ex præsentia Dei, qui universa conspicit. *Ib.* 12. 22.

Te autem faciente eleemosynam, nesciat sinistra tua quid faciat dextera tua: ut sic eleemosyna tua in abscondito: et Pater tuus, qui videt in abscondito, reddet tibi. *Matth.* 6. 3.

Ite in castellum, quod contra vos est, et statim invenietis asinam alligatam, etc. *Ibid.* 21. 2. *Vide Marc.* 51. 1. *Luc.* 19. 30.

Murmurabant Scribæ, et dicebant in cordibus suis: Quis potest dimittere peccata, nisi solus Deus? Quo statim cognito Jesus spiritu suo, quia sic cogitarent intra se, dicit illis: Quid ista cogitatis in cordibus vestris? *Marc.* 2. 7. 8. *Vide Matth.* 9. 1. *Luc.* 5. 18.

Et mittit (*Jesus*) duos ex discipulis suis, et dicit eis: Ite in civitatem, et occurret vobis homo lagenam aquæ bajulans. *Ib.* 14. 13. *Vide et v.* 15. *Item Luc.* 22. 10.

Vidit Jesus Nathanael — et dicit de eo: Ecce vere Israelita, etc. *Joan.* 1. 47. *Vide v.* 48. *usque ad finem.*

Et protestatus est (*Jesus*), et dixit: Amen, amen dico vobis, quia unus ex vobis tradet me. *Ibid.* 13. 21. *Vide Matth.* 26. 21. *Marc.* 14. 18. *Luc.* 22. 21.

Nunc scimus, quia scis omnia, et non opus est tibi, ut quis te interroget: in hoc credimus, quia a Deo existi. *Ibid.* 16. 30.

Petrus ait: Domine, tu omnia nosti: tu scis, quia amo te. *Ibid.* 21. 17.

Novit corda Deus. *Act.* 15. 8.

Qui autem scrutatur corda, scit quid desideret Spiritus: quia secundum Deum postulat pro Sanctis. *Rom.* 8. 27.

Ita loquimur, non quasi hominibus placentes, sed Deo, qui probat corda nostra. 1. *Thess.* 2. 4.

Et non est ulla creatura invisibilis in conspectu ejus: omnia autem nuda et aperta sunt oculis ejus. *Hebr.* 4. 13.

Quoniam si reprehenderit nos cor nostrum: major est Deus corde nostro, et novit omnia. 1. *Joan.* 3. 20.

Et scient omnes Ecclesiæ, quia ego sum scrutans renes et

corda. *Apoc.* 2. 23. *Vide Psal.* 7. 10. *Jerem.* 11. 10. *c.*17.10.

Deum nemo potest videre in hac vita mortali.

Ait Moysi Deus : Non poteris videre faciem meam ; non enim videbit me homo, et vivet. *Exod.* 33. 20.

Locutusque est Dominus ad vos, de medio ignis. Vocem verborum ejus audistis, et formam penitus non vidistis. *Deut.* 4. 12.

Deum nemo vidit unquam : Unigenitus filius, qui est in sinu Patris, ipse enarravit. *Joan.* 1. 18. *Item* 1. *Joan.* 4. 12.

Non quia Patrem vidit quisquam. *Ibid.* 6. 46.

Qui solus habet immortalitatem, et lucem inhabitat inaccessibilem : quem nullus hominum vidit, sed nec videre potest : cui honor et imperium sempiternum. Amen. 1. *Tim.* 6. 16.

Deus et divina non possunt humana industria aut ingenio sine revelatione comprehendi.

Apparuit autem Dominus Salomoni per somnium nocte, dicens : Postula quod vis, ut dem tibi. 3. *Reg.* 3. 5.

Spiritus est in hominibus, et inspiratio Omnipotentis dat intelligentiam. *Job.* 32. 8.

(*Deus*) qui docet hominem scientiam. *Psal.* 93. 10. *Vide et Psal.* 118. *per totum.*

Auditam fac mihi mane misericordiam tuam, quia in te speravi. *Psal.* 142. 8.

Quis enim hominum poterit scire consilium Dei ? aut quis poterit cogitare quid velit Deus ? *Sap.* 9. 13.

Universos filios tuos doctos a Domino. *Isa.* 54. 13. *Vide et Joan.* 6. 45.

In illo tempore respondens Jesus, dixit : Confiteor tibi, Pater, Domine cœli et terræ, quia abscondisti hæc a sapientibus, — et revelasti ea parvulis. *Matth.* 11. 25. *Item Luc.* 10. 21.

Vobis datum est, nosse mysteria regni cœlorum : illis autem non est datum. *Ibid.* 13. 11. *Item Luc.* 8. 10.

Beatus es, Simon Bar-Jona ; quia caro et sanguis non revelavit tibi, sed Pater meus, qui in coelis est. *Ibid.* 16. 17.

Christus aperuit discipulis sensum, ut intelligerent Scripturas. *Luc.* 24. 45.

In mundo erat, et mundus per ipsum factus est, et mundus eum non cognovit. *Joan.* 1. 10.

Nemo potest venire ad me, nisi Pater, qui misit me, traxerit eum. *Ibid.* 6. 44.

Christus dicit : Manifestavi nomen tuum hominibus, quos dedisti mihi de mundo, etc. *Ibid.* 17. 6.

Cujus Dominus aperuit cor-

intendere his, quae dicebantur a Paulo. *Act.* 16. 14.

Quia quod notum est Dei, manifestum est in illis. Deus enim illis manifestavit. *Rom.* 1. 19.

O altitudo divitiarum sapientiæ et scientiæ Dei: Quam incomprehensibilia sunt judicia ejus, et investigabiles viæ ejus! Quis enim cognovit sensum Domini, aut quis consiliarius ejus fuit? *Ibid.* 11. 33. 34.

Sapientiam Dei nemo principum hujus saeculi cognovit, etc. 1. *Cor.* 2. *per totum caput.*

Notum enim vobis facio, fratres, Evangelium, quod evangelizatum est a me, quia non est secundum hominem: neque enim ego ab homine accepi illud, neque didici, sed per revelationem Jesu Christi. *Gal.* 1. 11. 12. *Vide et Ephes.* 3. 3.

Deus est immensus, et incircumscriptibilis.

Ergone putandum est, quod vere Deus habitet super terram? Si enim coelum et coeli cœlorum te capere non possunt, quanto magis domus haec, quam aedificavi? 3. *Reg.* 8. 27.

Quis ergo poterit praevalere, ut aedificet ei dignam domum? si coelum et coeli coelorum capere eum nequeunt: quantus ego sum, ut possim aedificare ei domum? 2. *Paral.* 2. 6. *Vide c.* 6. 18.

Excelsior coelo est, et quid facies? profundior inferno, et unde cognosces? *Job.* 11. 8.

Si ascendero in coelum, tu illic es: si descendero in infernum, ades, etc. *Psal.* 138. 8. *Vide Amos* 9. 2.

Quoniam spiritus Domini replevit orbem terrarum. *Sap.* 1. 7. *Vide Isa.* 6. 3. *Matth.* 6. 34. *Actor.* 7. 48.

Haec dicit Dominus: Cœlum sedes mea, terra autem scabellum pedum meorum: quae est ista domus, quam aedificabitis mihi? *Isa.* 66. 1.

Si occultabitur vir in absconditis: et ego non videbo eum, dicit Dominus? numquid non coelum et terram ego impleo, dicit Dominus? *Jerem.* 23. 24.

Si descenderint usque ad infernum, inde manus mea educet eos: et si ascenderint usque in coelum, inde detraham eos, etc. *Amos* 9. 2.

Deus testatur se Deum, id est Salvatorem, et Consolatorem Israel omniumque eorum, qui rite ipsum colunt et invocant.

Et statuam pactum meum inter me et te, et inter semen tuum post te, in generationibus suis, foedere sempiterno: ut sim Deus tuus, et seminis tui post te. *Gen.* 17. 7. *Vide et v.* 1. *Item Exod.* 6. 2.

Ego sum Dominus Deus tuus, qui eduxi te de terra Ægypti, de domo servitutis. *Exod.* 20. 2. *Vide Psal.* 80. 11.

Et habitabo in medio filiorum Israel, eroque eis Deus, et scient quia ego Dominus Deus eorum qui eduxi eos de terra Ægypti ut manerem inter illos: ego Dominus Deus ipsorum. *Ib.* 29. 45. 46.

Ponam tabernaculum meum in medio vestri, et non abjiciet vos anima mea, etc. *Levit.* 26. 11. *Vide* 2. *Cor.* 6. 16.

Dominus firmamentum meum et refugium meum, et liberator meus: Deus meus adjutor meus, et sperabo in eum: protector meus, et cornu salutis meæ, et susceptor meus. *Ps.* 17. 3.

Miserans miserebitur tui (*Deus*): ad vocem clamoris tui, statim ut audierit, respondebit tibi, etc. *Isa.* 30. 19.

Sed hoc erit pactum, quod feriam cum domo Israel post dies illos, dicit Dominus: Dabo legem meam in visceribus eorum, et in corde eorum scribam eam: et ero eis in Deum, et ipsi erunt mihi in populum. *Jer.* 31. 33. *Vide Hebr.* 10. 16.

Et erunt mihi in populum, et ego ero eis in Deum. *Ib.*32.38.

Et salvos eos faciam de universis sedibus, in quibus peccaverunt, et emundabo eos, et erunt mihi populus, et ego ero eis Deus. *Ezech.* 37. 23.

Deus est Dominus, ac Creator cœli et terrae. Vide *Creator. Deus nihil eorum quae fecit, odit.*

Diligis enim omnia quæ sunt, et nihil odisti eorum quae fecisti: nec enim odiens aliquid constituisti, aut fecisti. *Sap.* 11. 25.

Deus est judex totius mundi, reddens unicuique, prout gessit.

Absit a te (*Deus*), ut rem hanc facias, et occidas justum cum impio, etc. *Gen.* 18. 25.

Opus enim hominis reddet ei, et juxta vias singulorum restituet eis. *Job.* 34. 11.

Et tibi, Domine, misericordia: quia tu reddes unicuique juxta opera sua. *Psal.* 61. 13.

Judicabit orbem terrae in aequitate, et populos in veritate sua. *Psal.* 95. 13.

(*Deus*) non secundum visionem oculorum judicabit, neque secundum auditum aurium arguet: sed judicabit in justitia pauperes, et arguet in æquitate. *Isa.* 11. 3. 4. *Vide Matth.* 25. 31. *usque ad finem. Item Actor.* 17. 31.

Ego Dominus scrutans cor et probans renes: qui do unicuique juxta viam suam, et juxta fructum adinventionum suarum. *Jerem.* 17. 10.

Et reddam eis secundum opera eorum, et secundum facta manuum suarum. *Ib.*25.14.

Filius enim hominis venturus est in gloria patris sui cum Angelis suis: et tunc reddet unicuique secundum opera ejus *Matth.* 16. 27. *Item c.* 25. 31.

Qui reddet unicuique secundum opera ejus. *Rom.* 2. 6.

Unusquisqueautem propriam mercedem accipiet secundum suum laborem. 1. *Cor.* 3. 8. *Vide Gal.* 6. 5.

In reliquo reposita est mihi corona justitiae, quam reddet mihi Dominus in illa die, justus judex: non solum autem mihi, sed et iis, qui diligunt adventum ejus. 2. *Tim.* 4. 8.

Deo soli attributa, subinde in Scripturis et aliis per communicationem tribuuntur, ut:

Vocabulum Deus, *soli Deo tribuitur.*

Audi, Israel, Dominus Deus noster, Dominus unus est. *Deut.* 6. 4. *Vide Marc.* 12. 29.

Videte, quod ego sim solus, et non sit alius Deus praeter me, etc. *Ibid.* 32. 39.

Non est sanctus, ut est Dominus: neque enim est alius extra te; et non est fortis, sicut Deus noster. 1. *Reg.* 2. 2.

Quoniam magnus es tu, et faciens mirabilia, tu es Deus solus. *Psal.* 85. 10. *Vide et* 2. *Mach.* 7. 37.

Vocabulum Deus, *etiam aliis tribuitur.*

Dixitque Dominus ad Moysen: Ecce constitui te Deum Pharaonis, et Aaron frater tuus erit Propheta tuus. *Exod.* 7. 1.

Si latet fur, dominus domus applicabitur ad Deos, et jurabit, quod non extenderit manum in rem proximi sui. *Ibid.* 22. 8.

Dixitque (*mulieri*) rex: Noli timere: quid vidisti? Et ait mulier ad Saul: Deos vidi ascendentes de terra. 1. *Reg.* 28. 13.

Ego dixi: Dii estis, et filii Excelsi omnes. *Psal.* 81. 6. *Vide Joan.* 10. 34.

Principes populorum congregati sunt cum Deo Abraham quoniam Dii fortes terrae vehementer elevati sunt. *Ps.* 46. 10.

Deus solus bonus.

Quid me interrogas de bono? Unus est bonus, Deus. *Matth.* 19. 17.

Quid me dicis bonum? Nemo bonus, nisi solus Deus. *Luc.* 18. 19.

Aliis tribuitur bonitas.

Viditque Deus cuncta quae fecerat, et erant valde bona. *Gen.* 1. 31. *Vide Eccli.* 39. 21. *Gen.* 3. 6. *c.* 49. 15.

Terra, quam circuivimus, valde bona est. *Num.* 14. 7.

Respondens autem Achis, locutus est ad David: Scio quia bonus es tu in oculis meis, sicut Angelus Dei. 1. *Reg.* 29. 9.

Et ait rex (*David*): Vir bonus est: et nuntium portans bonum, venit. 2. *Reg.* 18. 27.

Tunc introivit Vagao ad Judith, et dixit: Non vereatur bona puella introire ad domi-

num meum. *Judith* 12. 12. *Vide v.* 14.

Laudate Dominum, quoniam bonus est psalmus: Deo nostro sit jucunda, decoraque laudatio. *Psal.* 146. 1.

Qui invenit mulierem bonam, invenit bonum: et hauriet jucunditatem a Domino. *Prov.* 18. 22.

Melius est nomen bonum, quam divitiæ multæ: super argentum et aurum, gratia bona. *Ibid.* 22. 1. *Vide Eccles.* 7. 2.

Puer autem eram ingeniosus, et sortitus sum animam bonam. *Sap.* 8. 19.

Qui sibi nequam est, cui alii bonus erit? et non jucundabitur in bonis suis. *Eccli.* 14. 5.

Omnis arbor bona, fructus bonos facit. *Matth.* 7. 1. 7.

Et respondens Petrus ait Jesu: Rabbi, bonum est nos hic esse: et faciamus tria tabernacula. *Marc.* 9. 4. Bonum est sal: quod si sal insulsum fuerit, in quo illud condietis? Habete in vobis sal, et pacem habete inter vos. *v.* 49.

Bonus homo de bono thesauro cordis sui profert bonum: et malus homo de malo thesauro profert malum. *Luc.* 6. 45.

Deus solus Sanctus.

Non est Sanctus, ut est Dominus: neque enim est alius extra te, etc. 1. *Reg.* 2. 2.

Aliis sanctitas tribuitur.

Deus Moysi: Ne appropies, inquit, huc: solve calceamentum de pedibus tuis; locus enim in quo stas, terra sancta est. *Exod.* 3. 5. *Item Josue* 5. 15.

Dies prima erit sancta atque solemnis, et dies septima eadem festivitate venerabilis. *Ib.* 12. 16.

Viri sancti eritis mihi: carnem, quæ a bestiis fuerit prægustata, non comedetis, sed projicietis canibus. *Ibid.* 22. 31.

Faciesque vestem sanctam Aaron fratri tuo in gloriam et decorem. *Ibid.* 28. 2.

Arietem autem consecrationis tolles, et coques carnes ejus in loco sancto. *Ibid.* 29. 31.

Sanctificabisque omnia, et erunt sancta sanctorum: qui tetigerit ea, sanctificabitur. *Ib.* 30. 29.

Ego enim sum Dominus Deus vester: sancti estote, quia ego sanctus sum. *Levit.* 11. 44. *Vide* 1. *Petr.* 1. 16.

Cum sancto sanctus eris: et cum robusto perfectus. 2. *Reg.* 22. 26. *Vide Psal.* 17. 26.

Quæ (*scilicet Sunamitis*) dixit ad virum suum: Animadverto, quod vir Dei sanctus est iste, qui transit per nos frequenter. 4. *Reg.* 4. 9.

Et dixerunt illi (*Judith*) Ozias, et Presbyteri: — Nunc ergo ora pro nobis, quoniam mulier sancta es, et timens Deum. *Judith* 8. 28. 29.

Adorabo ad templum sanctum tuum in timore tuo. *Psal.* 5. 8.

Deus solus fortis.

Non est sanctus ut est Dominus; neque enim est alius extra te: et non est fortis, sicut Deus noster. 1. *Reg.* 2. 2.

Aliis fortitudo tribuitur.

Nequaqnam, inqnit, Jacob appellabitnr nomen tnum, sed Israel: quoniam si contra Deum fortis fuisti, quanto magis contra homines prævalebis? *Gen.* 32. 28.

Qnoniam alieni insnrrexerunt adversnm me, et fortes quæsiernnt animam meam. *Psal.* 53. 5.

Hæc dicit Dominus: Non glorietur sapiens in sapientia sua: et non glorietnr fortis in fortitudine sna; sed in hoc glorietur, qui gloriatur, scire et nosse me, etc. *Jerem.* 9. 23. 24.

Aut qnomodo potest quisqnam intrare in domum fortis, et vasa ejns diripere, nisi prius alligaverit fortem? et tnnc domnm illius diripiet. *Matth.* 12. 29. *Item Marc.* 3. 27.

Cum fortis armatus custodit atrium suum, in pace sunt ea quæ possidet. *Luc.* 11. 21.

Cni (*diabolo*) resistite fortes in fide: scientes, eamdem passionem ei, quæ in mundo est, vestræ fraternitati fieri. 1. *Petr.* 5. 9.

Deus solus justus.

Solus es bonus Rex, solus præstans, solus justus, et omnipotens, et æternus, etc. 2. *Mach.* 1. 24. 25.

Alii quoque justi.

Dixitque Dominus ad eum (*Noe*): Ingredere tu, et omnis domns tua, in arcam: te enim vidi jnstnm coram me in generatione hac. *Gen.* 7. 1.

Numqnid perdes justum cum impio? *Ibid.* 18. 23.

Oculi Domini super jnstos, et aures ejus in preces eorum. *Psal.* 33. 16.

Justi autem hæreditabunt terram: et inhabitabnnt in sæculum sæculi super eam. *Psal.* 36. 29.

Justi antem in perpetuum vivent, et apud Dominnm est merces eorum, et cogitatio illorum apud Altissimum. *Sap.* 5. 16.

Joseph autem vir ejns, cum esset justus, et nollet eam traducere, voluit occulte dimittere eam. *Matth.* 1. 19.

Qui recipit Prophetam in nomine Prophetæ, mercedem Prophetæ accipiet: et qni recipit justum in nomine justi, mercedem justi accipiet. *Ibid.* 10. 41.

Et ibunt hi in supplicinm æternum; justi autem in vitam æternam. *Ibid.* 25. 46. *Vide Luc.* 1. 6.

Justus autem ex fide vivit. *Rom.* 1. 17. *Vide Habac.* 2. 4. *Galat.* 3. 11. *Heb.* 10. 38.

Deus solus pius.

Quis non timebit te, Domine, et magnificabit nomen tuum? quia solus pius es, quoniam omnes gentes venient, et adorabunt in conspectu tuo. *Apoc.* 15. 4.

Alii etiam pii.

Vos autem genus electum, regale sacerdotium, gens sancta, populus acquisitionis, etc. 1. *Petr.* 2. 9.

Deus solus beatus.

Quem suis temporibus ostendet beatus, et solus potens: Rex regum, et Dominus dominantium. 1. *Tim.* 6. 15.

Alii beati.

Dixitque Lia: — Beatam quippe me dicent mulieres. *Gen.* 30. 13.

Beatus vir, qui non abiit in consilio impiorum, et in via peccatorum non stetit, etc. *Psal.* 1. 1. *Vide Psal.* 31. 1. 2.

Beatus vir, qui intelligit super egenum et pauperem: in die mala liberabit eum Dominus. *Psal.* 40. 2.

Beati immaculati in via, etc. *Psal.* 118. 1.

Octo tradit Jesus Apostolis beatitudines, dicens: Beati pauperes spiritu, — beati mites, etc. *Matth. c.* 5. 3. 4.

Beatus es Simon Bar-Jona, etc. *Ibid.* 16. 17.

Beatus ille servus, quem cum venerit dominus ejus, invenerit sic facientem. *Ibid.* 24. 46. *Vide v.* 45.

Beatam me dicent omnes generationes. *Luc.* 1. 48.

Sed cum facis convivium, voca pauperes, debiles, claudos, et coecos, et beatus eris, etc. *Ibid.* 14. 13. 14.

Deus solus potens.

Quem suis temporibus ostendet beatus et solus potens, etc. 1. *Tim.* 6. 15.

Alii potentes.

Potens in terra erit semen ejus, generatio rectorum benedicetur. *Psal.* 111. 2. *Vide Exod.* 18. 21.

Deposuit potentes de sede, et exaltavit humiles. *Luc.* 1. 52.

Deus solus immortalis.

Qui solus habet immortalitatem, et lucem inhabitat inaccessibilem, etc. 1. *Tim.* 6. 16.

Aliis tribuitur immortalitas.

Justitia enim perpetua est, et immortalis. *Sap.* 1. 15.

O quam pulchra est casta generatio cum claritate! immortalis est enim memoria illius, etc. *Ibid.* 4. 1. *et c.* 8. 17.

Deus facit mirabilia solus.

Benedictus Dominus Deus Israel, qui facit mirabilia solus. *Psal.* 71. 18.

Qui facit mirabilia magna solus: quoniam in aeternum

misericordia ejus. *Psal.* 135. 4. *Vide et Eccli.* 11. 4.

Alii quoque faciunt mirabilia.

Magnaque mirabilia, quae fecit Moyses coram universo Israel. *Deut.* 34. 12.

Quis est hic, et laudabimus eum? fecit enim mirabilia in vita sua. *Eccli.* 31. 9.

Verbo Domini continuit coelum, et dejecit de coelo ignem ter: sic amplificatus est Elias in mirabilibus suis. *Ibid.* 48. 3. 4. In vita sua fecit monstra, et in morte mirabilia operatus est. *v.* 15.

Deus solus novit, occulta cordis.

Tu—repropitiaberis, et facies ut des unicuique secundum omnes vias suas, sicut videris cor ejus (quia tu nosti solus cor omnium filiorum hominum), etc. 3. *Reg.* 8. 39. *Item* 2. *Par.* 6. 30.

Alii quoque noverunt secreta cordis.

Nonne cor meum in praesenti erat, quando reversus est homo de curru suo in occursum tui? Nunc igitur accepisti argentum, et accepisti vestes, ut emas olivreta, etc. 4. *Reg.* 5. 26. *Vide* 1. *Reg.* 9. 19.

Deus solus peccata dimittit.

Dixerunt Scribae et Pharisæi: Quis est hic, qui loquitur blasphemias? Quis potest dimittere peccata, nisi solus Deus? *Luc.* 5. 21.

Dimittunt et alii peccata.

Amen dico vobis: quaecumque alligaveritis super terram, erunt ligata et in coelo: et quæcumque solveritis super terram, erunt soluta et in coelo. *Matth.* 18. 18.

Quorum remiseritis peccata, remittentur eis, etc. *Joan.* 20. 23.

Deo soli honor et gloria.

Ego Dominus: hoc est nomen meum: gloriam meam alteri non dabo, etc. *Isa.* 42. 8.

Soli Deo honor et gloria, in saecula saeculorum. Amen. 1. *Tim.* 1. 17.

Aliis quoque tribuuntur honor et gloria.

Contentus esto gloria, et sede in domo tua: quare provocas malum, ut cadas tu, et Judas tecum? etc. 4. *Reg.* 14. 10.

Confirmavitque Dominus regnum in manu ejus (*Josaphat*), et dedit omnis Juda munera Josaphat: factaeque sunt ei infinitae divitiae, et multa gloria. 2. *Paral.* 17. 5.

Gloria haec est omnibus Sanctis ejus. *Psal.* 149. 9.

Qui probatus est in illo, et perfectus est, erit illi gloria æterna: qui potuit transgredi, et non est transgressus; facere mala, et non fecit. *Eccli.* 31. 10.

Amice, ascende superius.

Tunc erit tibi gloria coram simul discumbentibus. *Luc.* 14. 10.

Quomodo vos potestis credere qui gloriam ab invicem accipitis; et gloriam, quae a solo Deo est, non quaeritis? *Joan.* 5. 44.

Deus solus adorandus.

Ego Dominus Deus vester. Non facietis vobis idolum, et sculptile, nec titulos erigetis, nec insignem lapidem ponetis in terra vestra, ut adoretis eum: ego enim sum Dominus Deus vester. *Levit.* 26. 1.

Non adorabis ea (*sculptilia*). *Deut.* 5. 9. *Item Exod.* 20. 5.

Scriptum est enim: Dominum Deum tuum adorabis, et illi soli servies. *Matth.* 4. 10.

Aliis adoratio tribuitur. Vide *Adoratio.*

Cumque elevasset oculos, apparuerunt ei tres viri stantes prope eum; quos cum vidisset, cucurrit in occursum eorum de ostio tabernaculi sui, et adoravit in terram. *Gen.* 18. 2.

Deo soli serviendum.

Dominum Deum tuum timebis, et illi soli servies, ac per nomen illius jurabis. *Deut.* 6. 13. *Item c.* 10. 20. 1. *Reg.* 7. 3. *Matth.* 4. 10. *Luc.* 4. 8.

Aliis autem post Deum serviendum.

Duae gentes sunt in utero tuo, et duo populi ex ventro tuo dividentur, populusque populum superabit, et major serviet minori. *Gen.* 25. 23.

Servivit ergo Jacob pro Rachel septem annis: et videbantur illi pauci dies, prae amoris magnitudine. *Ibid.* 29. 20.

Qui autem fideles habent dominos, non contemnant, quia fratres sunt: sed magis serviant quia fideles sunt, et dilecti, qui beneficii participes sunt. 1. *Tim.* 6. 2.

Deus, cujus mali causa sit, et cujus non sit. Vide *Malum.*

Deus est honorandus ex corde, per debitam dilectionem.

Honora Deum ex tota anima tua. *Eccli.* 7. 33.

Quid dignum offeram Domino? curvabo genu Deo excelso? Numquid offeram ei holocautomata, et vitulos anniculos? Numquid placari potest Dominus in millibus — hircorum pinguium? *Mich.* 6. 6. 7. Indicabo tibi, o homo, quid sit bonum, et quid Dominus requirat a te: Utique facere judicium, et diligere misericordiam, et sollicitum ambulare cum Deo tuo. *v.* 8.

Regi autem saeculorum, immortali, invisibili, soli Deo, honor et gloria in saecula saeculorum. Amen. 1. *Tim.* 1. 17.

Per devotam laudationem.

Ipse est laus tua, et Deus tuus, qui fecit tibi haec magnalia, et terribilia, quae viderunt oculi tui. *Deut.* 10. 21.

Laudabo nomen Dei cum cantico. *Psal.* 68. 31. Et placebit Deo super vitulum novellum, cornua producentem, et ungulas *v.* 32.

Afferte Domino gloriam et honorem. *Psal.* 28. 2.

Benedicam Dominum in omni tempore: semper laus ejus in ore meo. *Psal.* 33. 2. Magnificate Dominum mecum: et exaltemus nomen ejus in idipsum. *v.* 4.

Secundum nomen tuum, Deus, sic et laus tua in fines terrae. *Psal.* 47. 11.

Immola Deo sacrificium laudis. *Psal.* 49. 14. Peccatori autem dixit Deus: Quare tu enarras justitias meas? *v.* 16. Sacrificium laudis honorificabit me. *v.* 23.

Septies in die laudem dixi tibi. *Psal.* 118. 164.

Non est speciosa laus in ore peccatoris. *Eccli.* 15. 9.

Et nunc in omni corde, et ore collaudate, et benedicite nomen Domini. *Ibid.* 39. 41.

Glorificantes Dominum, quantumcunque potueritis: supervalebit enim adhuc, et admirabilis magnificentia ejus. Benedicentes Dominum, exaltate illum quantum potestis: major enim est omni laude. Exaltantes eum, replemini virtute. *Ibid.* 43. 32. 33. 34.

Confitebor tibi, Domine Rex, et collaudabo te, Deum salvatorem meum. *Ibid.* 51. 1. *Vide per totum Caput.*

Quia fortitudo mea, et laus mea Dominus, et factus est mihi in salutem. *Isa.* 12. 2.

Eo quod appropinquat populus iste ore suo: et labiis suis glorificat me: cor autem ejus longe est a me, et timuerunt me mandato hominum et doctrinis: ideo ecce ego addam, ut admirationem faciam populo huic miraculo grandi, et stupendo: peribit enim sapientia a sapientibus ejus, et intellectus prudentium ejus abscondetur. *Ibid.* 29. 13. 14.

Ponent Domino gloriam, et laudem ejus in insulis nuntiabunt. *Ibid.* 42. 12.

Populum istum formavi mihi, laudem meam narrabit. *Ibid.* 43. 21.

Levemus corda nostra cum manibus ad Dominum in cœlos. *Thren.* 3. 41.

Et non clamaverunt ad me in corde suo, sed ululabant in cubilibus suis: super triticum et vinum ruminabant, recesserunt a me. *Osee* 7. 14.

Aufer a me tumultum carminum tuorum: et cantica lyræ tuae non audiam. *Amos* 5. 23.

Hypocritae! bene prophetavit de vobis Isaias, dicens: Populus hic labiis me honorat:

cor autem eorum longe est a me. *Matth.* 15. 7. 8.

Dico vobis: quia si hi tacuerint, lapides clamabunt. *Luc.* 19. 40.

Psallam spiritu, psallam et mente. 1. *Cor.* 14. 15.

Sed implemini Spiritu Sancto, loquentes vobismetipsis in psalmis, et hymnis, et canticis spiritualibus, cantantes et psallentes in cordibus vestris Domino: gratias agentes semper pro omnibus, in nomine Domini nostri Jesu Christi, Deo et Patri: subjecti invicem, in timore Christi. *Ephes.* 5. 18. 19. 20. 21.

Verbum Christi habitet in vobis abundanter, in omni sapientia, docentes, et commonentes vosmetipsos in psalmis, hymnis, et canticis spiritualibus, in gratia cantantes in cordibus vestris Deo. *Coloss.* 3. 16.

Tristatur aliquis vestrum? oret: æquo animo est? (*aliquis*?) psallat. *Jacob* 5. 13.

Et vox de throno exivit, dicens: Laudem dicite Deo nostro, omnes servi ejus: et qui timetis eum, pusilli et magni. *Apoc.* 19. 5.

Per dignam oblationem quæ sit bona sine defectu.
Vide et Oblatio.

Homo de domo Israel, et de advenis, qui habitant apud vos, qui obtulerit oblationem suam, vel vota solvens, vel sponte offerens, quidquid illud obtulerit in holocaustum Domini; ut offeratur per vos, masculus immaculatus erit ex bobus, et ovibus, et ex capris: si maculam habuerit, non offeretis, neque erit acceptabile. *Levit.* 22. 18. *et seq.*

Non apparebit ante Dominum vacuus, sed offeret unusquisque secundum quod habuerit, juxta benedictionem Domini Dei sui, quam dederit ei. *Deut.* 16. 16. 17.

Tua sunt omnia: et quæ de manu tua accipimus, dedimus tibi. 1. *Paral.* 29. 14.

Voluntarie sacrificabo tibi: et confitebor nomini tuo, Domine, quoniam bonum est. 1. *Psal.* 53. 8.

Bono animo gloriam redde Deo; et non minuas primitias manuum tuarum. In omni dato hilarem fac vultum tuum, et in exultatione sanctifica decimas tuas. *Eccli.* 35. 10. 11.

Si offeratis cæcum ad immolandum, nonne malum est? et si offeratis claudum, et languidum, nonne malum est? Offer illud duci tuo, si placuerit ei, aut si susceperit faciem tuam, dicit Dominus exercituum. *Malach.* 1. 8. Maledictus dolosus, qui habet in grege suo masculum, et votum faciens immolat debile Domino: quia rex magnus ego, dicit Dominus exercituum, et nomen meum horribile in gentibus. *v.* 14.

Pura sine peccato.

Omnis oblatio, quae offertur Domino, absque fermento (*malae acquisitionis*) fiet, nec quidquam fermenti — adolebitur in sacrificio Domino. *Levit.* 2. 11.

De manu alienigenae non offeretis panes Deo vestro. *Ibid.* 22. 25.

Non offeres mercedem prostibuli. *Deut.* 23. 18.

Sacrificium Deo spiritus contribulatus. *Psal.* 50. 19.

Victimae impiorum abominabiles Domino : vota justorum placabilia. *Prov.* 15. 8.

Hostiae impiorum abominabiles, quia offeruntur ex scelere. *Ibid.* 21. 27.

Ne dicas : In multitudine munerum meorum respiciet Deus ; et offerente me Deo Altissimo, munera mea suscipiet. *Eccli.* 7. 11.

Immolantis ex iniquo, oblatio est maculata. *Ibid.* 34. 21. Dona iniquorum non probat Altissimus. *v.* 23.

Sacrificium salutare est attendere mandatis, et discedere ab omni iniquitate. *Ibid.* 35. 2. (*Vide et* 1. *Reg.* 15. 22.). Oblatio justi impinguat altare, et odor suavitatis est in conspectu Altissimi. *v.* 8. Sacrificium justi acceptum est, et memoriam ejus non obliviscetur Dominus. *v.* 9. Noli offerre munera prava : non enim suscipiet illa. Et noli inspicere sacrificium injustum, quoniam Dominus judex est, et non est apud illum gloria personæ. *v.* 14. 15.

Quo mihi multitudinem victimarum vestrarum, dicit Dominus? Plenus sum. *Isa.* 1. 11. Cum veniretis ante conspectum meum, quis quæsivit hæc de manibus vestris, ut ambularetis in atriis meis? Ne offeratis ultra sacrificium frustra! Incensum abominatio est mihi. *v.* 12. 13. Et cum multiplicaveritis orationem, non exaudiam : manus enim vestræ sanguine plenæ sunt. *v.* 15.

Quid est, quod dilectus meus in domo mea fecit scelera multa? Numquid carnes sanctæ auferent a te malitias tuas, in quibus gloriata es? *Jerem.* 11. 15.

Hostias offerent, immolabunt carnes et comedent, et Dominus non suscipiet eas : nunc recordabitur iniquitatis eorum. *Osee* 8. 13.

Non libabunt Domino vinum, et non placebunt ei : Sacrificia eorum quasi panis lugentium : omnes, qui comedunt eum, contaminabuntur. *Ibid.* 9. 4.

Quod si obtuleritis mihi holocautomata, et munera vestra non suscipiam ; et vota pinguium vestrorum non respiciam. *Amos* 5. 22.

In vanum autem me colunt, docentes doctrinas et præcepta hominum. Relinquentes enim

mandatum Dei, tenetis traditionem hominum, baptismata urceorum, et calicum, et alia similia his facitis multa. *Marc.* 7. 8.

Justa sine rapina.

Honora Dominum de tua substantià (*non alterius*), et de primitiis omnium frugum tuarum da ei. *Prov.* 3. 9.

Immolantis ex iniquo, oblatio est maculata. *Eccli.* 34. 21. Dona iniquorum non probat Altissimus, nec respicit in oblationes iniquorum: nec in multitudine sacrificiorum eorum propitiabitur peccatis. *v.* 23. Qui offert sacrificium ex substantia pauperum: quasi qui victimat filium in conspectu patris sui. *v.* 24.

Noli offerre munera prava: non enim suscipiet illa. Et noli inspicere sacrificium injustum, quoniam Dominus judex est, et non est apud illum gloria personæ. *Ibid.* 35. 14. 15. *Nullam habet Dominus personæ rationem adversus inopem, sed* deprecationem læsi exaudiet. *v.* 16.

Quia ego Dominus diligens judicium, et odio habens rapinam in holocausto. *Isa.* 61.8.

Et intulistis de rapinis claudum, et languidum, et intulistis munus: numquid suscipiam illud de manu vestra, dicit Dominus? *Malach.* 1. 13.

Deus quærendus celeriter.

Laetetur cor quærentium Dominum. Quærite Dominum et confirmamini: quærite faciem ejus semper. *Psal.* 104. 3. 4.

Quærite Dominum, dum inveniri potest, invocate eum dum prope est. *Isà.* 55. 6.

Et quæramus, et revertamur ad Dominum. *Thren.* 3. 40.

Quærite Dominum omnes mansueti terræ, qui judicium ejus estis operati: quærite justum, quærite mansuetum: si quomodo abscondamini in die furoris Domini. *Sophon.* 2. 3.

Cordialiter.

Cumque quæsieris ibi Dominum Deum tuum, invenies eum: si tamen toto corde quæsieris, et tota tribulatione animæ tuæ. *Deut.* 4. 29.

Præbete igitur corda vestra, et animas vestras, ut quæratis Dominum Deum vestrum. 1. *Paral.* 22. 19.

In toto corde meo exquisivi te. *Psal.* 118. 10.

Qui autem inquirunt Dominum, animadvertunt omnia, *Prov.* 28. 5.

Sentite de Domino in bonitate, et in simplicitate cordis quærite illum. *Sap.* 1. 1.

Si quæritis, quærite. *Isa.* 21. 12.

Quærite bonum, et non malum, ut vivatis. *Amos* 5. 14.

Omnes enim, quæ sua sunt, quærunt, non quæ sunt Jesu Christi. *Philipp.* 2. 21.

Utiliter.

Si quæsieris eum, invenies : si autem dereliqueris eum, projiciet te in æternum. 1. *Paral.* 28. 9.

Dominus vobiscum, quia fuistis cum eo. Si quæsieritis eum, invenietis: si autem dereliqueritis eum, derelinquet vos. 2. *Paral.* 15. 2.

Quærite Deum, et vivet anima vestra. *Psal.* 68. 33.

Exultent et lætentur in te omnes, qui quærunt te. *Psal.* 69. 5.

Quoniam pius et misericors est Deus, et remittet in die tribulationis peccata : et protector est omnibus exquirentibus se in veritate. *Eccli.* 2. 13.

Non dixi semini Jacob: Frustra quærite me. *Isa.* 45. 19.

Quæsierunt me, qui ante non interrogabant : invenerunt qui non quæsierunt me. *Ibid.* 65. 1.

Cum quæsieritis me in toto corde vestro. Et inveniar a vobis, ait Dominus. *Jerem.* 29. 13. 14.

Quærite me, et vivetis. *Am.* 5. 4. Quærite Dominum, et vivite. *v.* 6.

(*Vide Thesaurum Patrum.*)

DIABOLUS.

Semper quærit perditionem hominum.

Sed et serpens erat callidior cunctis animantibus terræ, quæ fecerat Dominus Deus. *Gen.* 3. 1.

Consurrexit autem Satan contra Israel : et concitavit David, ut numeraret Israel. 1. *Par.* 21. 1. *Satanas, obtenta a Deo facultate, percutit Job ulcere pessimo, cui etiam propria uxor insultat. Job. c.* 2. *Vide et c.* 1.

Et ostendit mihi Dominus Jesum Sacerdotem magnum, stantem coram Angelo Domini ; et Satan stabat a dextris ejus, ut adversaretur ei. *Zach.* 3. 1.

Et accedens tentator, dixit ei : Si Filius Dei es, dic, ut lapides isti panes fiant, etc. *Matth.* 4. 3.

Venit malus, et rapit quod seminatum est. *Matth.* 13. 19. *Vide* et *v.* 35. *Item Marc.* 4. 15.

Qui autem secus viam, hi sunt qui audiunt: deinde venit Diabolus, et tollit verbum de corde eorum, ne credentes salvi fiant. *Luc.* 8. 12.

Ait autem Dominus: Simon, Simon, ecce Satanas expetivit vos, ut cribraret sicut triticum. *Ibid.* 22. 31.

Dixit autem Petrus : Anania cur tentavit Satanas cor tuum, mentiri te Spiritui Sancto, et fraudare de pretio agri? *Act.* 5. 3.

Ipse enim Satanas transfigurat se in Angelum lucis. 2. *Cor.* 11. 14.

Induite vos armaturam Dei, ut possitis stare adversus insidias Diaboli. *Ephes.* 6. 11.

Quoniam voluimus venire

ad vos : ego quidem Paulus, et semel et iterum, sed impedivit nos Satanas. 1. *Thess.* 2. 18.

Sobrii estote, et vigilate : quia adversarius vester Diabolus tamquam leo rugiens circuit, quærens quem devoret : cui resistite, etc. 1. *Petr.* 5. 8. *Vide Actor.* 13. 8.

Nihil horum timeas quæ passurus es. Ecce missurus est Diabolus aliquos ex vobis in carcerem, ut tentemini : et habebitis tribulationem diebus decem. *Apoc.* 2. 10.

Et Satanas, qui seducit universum orbem. *Ibid.* 12. 9.

Et cum consummati fuerint mille anni, solvetur Satanas de carcere suo, et exibit et seducet gentes, quæ sunt super quatuor angulos terræ. *Ibid.* 20. 7.

Non plura potest, quam ei Deus permittit.

Et ille ait (*mendax*) : Egrediar, et ero spiritus mendax in ore omnium Prophetarum ejus. Et dixit Dominus : Decipies et prævalebis : egredere ; et fac ita. 3. *Reg.* 22. 22. *Item* 2. *Paral.* 28. 20.

Dixit ergo Dominus ad Satan : Ecce, universa quæ habet, in manu tua sunt : tantum in eum ne extendas manum tuam. *Job.* 1. 12.

Dixit ergo Dominus ad Satan : Ecce in manu tua est ; verumtamen animam illius serva. *Ibid.* 2. 6.

Dæmones autem rogabant eum, dicentes : si ejicis nos hinc, mitte nos in gregem porcorum. *Matth.* 8. 31. *Item Marc.* 4. 12.

Et cum consummati fuerint mille anni, solvetur Satanas de carcere suo, et exibit, et seducet gentes, quæ sunt super quatuor angulos terræ, Gog, et Magog, et congregabit eos in prælium, quorum numerus est sicut arena maris. *Apoc.* 20. 7.

Diabolus, Pater et Princeps mundi, et omnium impiorum.

Omne sublime videt, ipse est rex super universos filios superbiæ. *Job.* 41. 25.

Ait Diabolus Christo : Hæc omnia tibi dabo, si cadens adoraveris me. *Matth.* 4. 9. *Item. Luc.* 4. 6.

Vos ex patre Diabolo estis : et desideria patris vestri vultis facere, etc. *Joan.* 8. 44. *Vide* 1. *Joan.* 3. *v.* 8. *et* 10.

Nunc judicium est mundi : nunc princeps hujus mundi ejicietur foras. *Ibid.* 12. 31.

Jam non multa loquar vobiscum : venit enim princeps mundi hujus, et in me non habet quidquam. *Ib.* 14. 30.

Princeps hujus mundi jam judicatus est. *Ibid.* 16. 11.

Deus hujus sæculi excæcavit mentes infidelium, etc. 2. *Cor.* 4. 4.

Secundum principem pote-

statis aeris hujus spiritus, qui nunc operatur in filios diffidentiæ, etc. *Eph.* 2. 2. *Vide* 1. *Joan.* 3. 8.

Adversus mundi rectores tenebrarum harum,etc.*Ibid*.6.12.

Diaboli imperium per Christum sublatum.

Inimicitias ponam inter te et mulierem, et semen tuum et semen illius: ipsa conteret caput tuum, et tu insidiaberis calcaneo ejus. *Gen.* 3. 15.

Philisthæis contra Israel ad pugnam congregatis, Goliath gigantem, in armis et fortitudine confidentem, inermis David sola occidit funda: præcisumque caput, diffusis Philisthæis, ad Saulem tulit. 1. *Reg. c.* 17.

Spiritus ejus ornavit cœlos: et obstetricante manu ejus, eductus est coluber tortuosus. *Job.* 26. 13.

Jugum enim oneris ejus, et virgam humeri ejus, et sceptrum exactoris ejus superasti. *Isa.* 9. 4. *Vide Zach.* 3. 2.

Quomodo cecidisti de cœlo, Lucifer, qui mane oriebaris? corruisti in terram, qui vulnerabas gentes? *Ibid.* 14. 12.

In die illa visitabit Dominus in gladio suo duro, et grandi, et forti super Leviathan serpentem vectem, et super Leviathan serpentem tortuosum; et occidet cetum, qui in mari est. *Ibid.* 27. 1.

Morsus tuus ero, inferne, etc. *Osee* 13. 14. *Vide* 1. *Cor.* 16. 34.

Videbam Satanam sicut fulgur de cœlo cadentem. *Luc.* 10. 18.

Nunc princeps hujus mundi ejicietur foras. *Joan.* 12. 31.

Qui eripuit nos de potestate tenebrarum, et transtulit in regnum Filii dilectionis suæ. *Coloss.* 1.13. *Vide Matth.*12.29.

Et exspolians principatus et potestates, traduxit confidenter palam triumphans illos in semetipso. *Ibid.* 2. 15. *Vide Luc.* 11. 22.

Quia ergo pueri communicaverunt carni et sanguini, et ipse similiter participavit eisdem, ut per mortem destrueret eum, qui habebat mortis imperium, (id est Diabolum). *Hebr.* 2. 14. *Vide* 2. *Tim.* 1. 10.

Et projectus est draco ille magnus, serpens antiquus, qui vocatur Diabolus et Satanas, qui seducit universum orbem: et projectus est in terram, etc. *Apoc.* 12. 9. *Vide c.* 20. 2.

Diaboli filii.

Vos ex patre Diabolo estis: et desideria patris vestri vultis facere. Ille homicida erat ab initio, et in veritate non stetit: quia non est veritas in eo. Cum loquitur mendacium, ex propriis loquitur, quia mendax est, et pater ejus. *Joan.* 8. 44.

O plene omni dolo et omni

fallacia, fili Diaboli, inimice omnis justitiæ, non desinis subvertere vias Domini rectas. *Act.* 13. 10.

In hoc manifesti sunt filii Dei et filii Diaboli. Omnis, qui non est justus, non est ex Deo, et qui non diligit fratrem suum. 1. *Joan.* 3. 10. (*Vide Thesaurum Patrum.*)

DIACONI.

Considerate ergo, fratres, viros ex vobis boni testimonii septem, plenos Spiritu Sancto, et sapientia quos constituamus super hoc opus. *Act.* 6. 3.

Alia autem die profecti venimus Cæsaream. Et intrantes domum Philippi Evangelistæ, qui erat unus de septem, mansimus apud eum. *Ibid.* 21. 8.

Paulus et Timotheus, servi Jesu Christi, omnibus sanctis in Christo Jesu, qui sunt Philippis, cum Episcopis et Diaconibus. Gratia vobis et pax a Deo Patre nostro. *Philipp.* 1. 1. 2.

Diaconos similiter pudicos, non bilingues, non multo vino deditos, non turpe lucrum sectantes: habentes mysterium fidei in conscientia pura. (*Scilicet oportet esse*) 1. *Tim.* 3. 8. 9.

DIANA COLITUR EPHESI, ET IN UNIVERSA ASIA. *Actor.* 19. 27.

DIES.

Dies novissimus, et Judicium extremum. Vide *et Judicium extremum.*

Dominum formidabunt adversarii ejus: et super ipsos in cœlis tonabit: Dominus judicabit fines terræ, et dabit imperium regi suo, et sublimabit cornu Christi sui. 1. *Reg.* 2. 10.

Noli fatigari. Cum enim venerit dies pressuræ, et angustiæ, alii plorabunt, et tristes erunt: tu autem hilaris et copiosa eris. 4. *Esdr.* 2. 27.

Et erit, cum fient hæc, et contingent signa quæ ante ostendi tibi, et tunc revelabitur filius meus, quem vidisti, ut virum ascendentem. *Ibid.* 13. 32.

Tunc exultabunt omnia ligna silvarum a facie Domini, quia venit: quoniam venit judicare terram. *Psal.* 95. 12. 13.

Et introibunt in speluncas petrarum, et in voragines terræ, a facie formidinis Domini, et a gloria majestatis ejus, cum surrexerit percutere terram. *Isa.* 2. 19.

Vox multitudinis in montibus, quasi populorum frequentium: vox sonitus regum, gentium congregatarum, etc. *Ibid.* 13. 4. Ululate, quia prope est dies Domini: quasi vastitas a Domino veniet, etc. *v.* 6. Ecce dies Domini veniet crudelis, et indignationis plenus, et iræ furorisque ad ponendam terram in solitudine, et peccatores ejus conterendos de ea. *v.* 9. *Vide et c.* 26. 21. 30. 30.

Quia ecce Dominus in igne veniet, et quasi turbo quadrigæ ejus: reddere in indignatione furorem suum, et incre-

pationem suam in flamma ignis. *Ibid.* 66. 15. *Item. Jerem.* 30. 23.

Væ, quia magna dies illa, nec est similis ejus: tempusque tribulationis est Jacob, et ex ipso salvabitur. *Jerem.* 30. 7.

Canite tuba in Sion, ululate in monte sancto meo, conturbentur omnes habitatores terræ: quia venit dies Domini, quia prope est. Dies tenebrarum, et caliginis, dies nubis et turbinis, etc. *Joel.* 2. 1. 2.

Væ desiderantibus diem Domini: ad quid eam vobis? dies Domini ista, tenebræ et non lux. *Amos* 5. 18.

Juxta est dies Domini magnus, juxta est et velox nimis: vox diei Domini amara; tribulabitur ibi fortis. *Soph.* 1. 14. *Vide et v.* 2.

Ecce enim dies veniet succensa quasi caminus; et erunt omnes superbi, et omnes facientes impietatem, stipula: et inflammabit eos dies veniens, dicit Dominus exercituum, quæ non derelinquet eis radicem et germen. *Malach.* 4. 1. *Vide* 4. *Esdr.* 2. 27.

Dico autem vobis, quoniam omne verbum otiosum, quod locuti fuerint homines, reddent rationem de eo in die judicii. *Matth.* 12. 36.

Mittet filius hominis Angelos suos, et colligent de regno ejus omnia scandala, et eos qui faciunt iniquitatem, et mittent eos in caminum ignis. Ibi erit fletus et stridor dentium. *Ibid.* 13. 41. 42.

Filius enim hominis venturus est in gloria Patris sui cum Angelis suis. *Matth.* 16. 27. *Vide c.* 24. 30. *et c.* 25. 31. *Item Marc.* 13. 26. *Luc.* 17. 30. *Actor.* 1. 11. *c.* 17. 31. 2. *Thessal.* 1. 7. *Tit.* 2. 13. 2. *Petr.* 3. 13. *Judæ v.* 14.

Secundum autem duritiam tuam et impœnitens cor, thesaurizas tibi iram in die iræ, et revelationis justi judicii Dei, qui reddet unicuique secundum opera ejus. *Rom.* 2. 5. 6.

Tu autem quid judicas fratrem tuum? aut tu quare spernis fratrem tuum? omnes enim stabimus ante tribunal Christi. *Ibid.* 14. 10.

Omnes enim nos manifestari oportet ante tribunal Christi, ut referat unusquisque propria corporis prout gessit, sive bonum, sive malum. 2. *Cor.* 5. 10.

Ipsi enim diligenter scitis, quia dies Domini, sicut fur in nocte, ita veniet. 1. *Thess.* 5. 2.

Ecce venit cum nubibus, et videbit eum omnis oculus, et qui eum pupugerunt. *Apoc.* 1. 7.

Dies Domini.

Noli fatigari. Cum enim venerit dies pressuræ, et angustiæ, alii plorabunt et tristes erunt: tu autem hilaris et copiosa eris. 4. *Esdr.* 2. 27.

Ululate, quia prope est dies Domini: quasi vastitas a Domino veniet. Propter hoc omnes manus dissolventur, et omne cor hominis contabescet et conteretur. *Isa.* 13. 6. 7. 8.

Væ, quia magna dies illa, nec est similis ejus: tempusque tribulationis est Jacob, et ex ipso salvabitur. *Jerem.* 30. 7.

Canite tuba in Sion, ululate in monte sancto meo, conturbentur omnes habitatores terræ: quia venit dies Domini, quia prope est. Dies tenebrarum et caliginis, dies nubis et turbinis, etc. *Joel.* 2. 1. 2.

Sol convertetur in tenebras, et luna in sanguinem: antequam veniat dies Domini magnus et horribilis. *v.* 31.

Væ desiderantibus diem Domini: ad quid eam vobis? dies Domini ista, tenebræ et non lux. *Amos* 5. 18.

Juxta est dies Domini magnus, juxta est et velox nimis: vox diei Domini amara, tribulabitur ibi fortis. Dies iræ, etc. *Sophon.* 1. 14. 15.

Ecce enim dies veniet succensa quasi caminus: et erunt omnes superbi, et omnes facientes impietatem stipula: et inflammabit eos dies veniens, dicit Dominus exercituum, quæ non derelinquet eis radicem et germen. *Malach.* 4. 1.

Confidens hoc ipsum, quia qui cœpit in vobis opus bonum, perficiet usque in diem Christi Jesu. *Philipp.* 1. 6.

Verbum vitæ continentes ad gloriam meam in die Christi: quia non in vacuum cucurri, neque in vacuum laboravi. *Ibid.* 2. 16.

Ipsi enim diligenter scitis: quia dies Domini, sicut fur in nocte, ita veniet. 1. *Thess.* 5. 2.

In reliquo reposita est mihi corona justitiæ, quam reddet mihi Dominus in illa die justus judex: non solum autem mihi, sed et iis qui diligunt adventum ejus. 2. *Tim.* 4. 8.

Dies Domini, et hora nulli cognita.

De die autem illa et hora nemo scit, neque Angeli cœlorum, nisi solus Pater. *Matth.* 24. 36. *Item Marc.* 13. 32.

Veniet Dominus servi illius in die, qua non sperat, et hora qua ignorat. *v.* 50.

Nam sicut fulgur coruscans de sub cœlo, in ea quæ sub cœlo sunt, fulget: ita erit Filius hominis in die sua. *Luc.* 17. 24. *Vide Matth.* 24. 27.

Dixit autem eis: Non est vestrum nosse tempora, vel momenta, quæ Pater posuit in sua potestate. *Act.* 1. 7.

Adveniet autem dies Domini ut fur: in quo cœli magno impetu transient; elementa vero calore solventur: terra autem et quæ in ipsa sunt opera, exurentur. 2. *Petr.* 3. 10. *Vide* 1. *Thess.* 5. 2.

Si ergo non vigilaveris ve-

niam ad te tamquam fur, et nescies, qua hora veniam ad te. *Apoc.* 3. 3. *Vide c.* 16.

Dies pro annis.

Juxta numerum quadraginta dierum, quibus considerastis terram: annus pro die imputabitur. Et quadraginta annis recipietis iniquitates vestras, et scietis ultionem meum. *Num.* 14. 34.

Et cum compleveris hæc, dormies super latus tuum dexterum secundo: et assumes iniquitatem domus Juda quadraginta diebus: diem pro anno; diem, inquam, pro anno dedi tibi. *Ezech.* 4. 6.

DILECTIO.

Dilectio Dei erga suos.

Ego sum Dominus Deus tuus — faciens misericordia in millia, his qui diligunt me, et custodiunt præcepta mea. *Exo.* 20. 5. 6. *Vide* Deus 5. 10.

Sed quia dilexit vos Dominus, et custodivit juramentum, quod juravit patribus vestris: eduxitque vos in manu forti, et redemit de domo servitutis de manu Pharaonis, etc. *Deut.* 7. 8.

Dixitque Josue ad populum: non poteritis servire Domino: Deus enim sanctus et fortis æmulator est, nec ignoscet sceleribus vestris atque peccatis. *Josue* 24. 19.

Ego diligentes me diligo: et qui mane vigilant ad me, invenient me. *Prov.* 8. 17.

Quoniam in tentatione ambulat cum eo, et in primis eligit eum. *Eccli.* 4. 18.

Oculi Domini super timentes eum. *Ibid.* 34. 19. *Vide Psal.* 33. 16.

Et in charitate perpetua dilexi te: ideo attraxi te, miseraus. *Jerem.* 31. 3.

Sic enim Deus dilexit mundum, ut Filium suum unigenitum daret, ut omnis, qui credit in eum, non pereat, sed habeat vitam æternam. *Joan.* 3. 16.

Ego sum pastor bonus. Bonus pastor animam suam dat pro ovibus suis. *Joan.* 10. 11. *Vide Isa.* 40. 11.

Sicut dilexit me Pater, et ego dilexi vos. Manete in dilectione mea. *Ibid.* 15. 9.

Ipse enim Pater amat vos, quia vos me amastis, et credidistis, quia ego a Deo exivi. *Ibid.* 16. 27.

Commendat autem charitatem tuam Deus in nobis: quoniam cum adhuc peccatores essemus, secundum tempus Christus pro nobis mortuus est. *Rom.* 5. 8. 9.

Scimus autem quoniam diligentibus Deum, omnia cooperantur in bonum. *Ibid.* 8. 28.

Estote ergo imitatores Dei, sicut filii carissimi: et ambulate in dilectione, sicut et

Christus dilexit nos, et tradidit semetipsum pro nobis oblationem et hostiam Deo in odorem suavitatis. *Eph.* 5. 1. 2.

In hoc apparuit caritas Dei in nobis, quoniam Filium suum unigenitum misit Deus in mundum, ut vivamus per eum. In hoc est caritas: non quasi nos dilexerimus Deum, sed quoniam ipse prior dilexit nos, etc. 1. *Joan.* 4. 9.10. *Vide et Joan.* 13. 34. (*Vide Thesaurum Patrum*).

Diligendus est Deus super omnia. Vide *et caritas.*

Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, et ex tota fortitudine tua. *Deut.* 6. 5. *Item c.* 10. 12. *c.* 11. 13. *et* 22. *et c.* 30. 6.

Ama itaque Dominum Deum tuum, et observa praecepta ejus, et caeremonias, judicia atque mandata omni tempore, etc. *Ibid.* 11. 1.

Ut diligatis Dominum Deum vestrum, et ambuletis in omnibus viis ejus, et observetis mandata illius, adhaereatisque ei, ac serviatis in omni corde, et in omni anima vestra. *Jos.* 22. 5.

Diligam te Domine, fortitudo mea. *Psal.* 17. 2.

In omni virtute tua dilige eum, qui te fecit: et ministros ejus ne derelinquas. *Eccli.* 7. 32.

Qui amat patrem aut matrem plus quam me, non est me dignus: et qui amat filium

aut filiam super me, non est me dignus. *Matth.* 10. 37. *Vide Luc.* 14. 26.

Ait illi Jesus: Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, et in tota anima tua, etc. *Ibid.* 22. 37. *Vide Marc.* 12. 30. *Luc.* 10. 27.

Remittuntur ei (*Magdalenæ*) peccata multa, quoniam dilexit multum. *Luc.* 7. 47.

Petrus respondit Domino saepius roganti: Amas me? Etiam, Domine: tu scis, quia amo te. *Joan.* 21. 15. *usque ad finem.*

Scimus autem, quoniam diligentibus Deum, omnia cooperantur in bonum, iis qui secundum propositum vocati sunt sancti. *Rom.* 8. 28.

Non potestis calicem Domini bibere, et calicem daemoniorum: non potestis mensae Domini participes esse, et mensae daemoniorum. 1. *Cor.* 10. 20. 21.

Si quis non amat Dominum nostrum Jesum Christum, sit anathema, Maran Atha. 1. *Cor.* 16. 22.

Nos ergo diligamus Deum, quoniam Deus prior dilexit nos. 1. *Joan.* 4. 19.

Diligendus inimicus.

Quid venistis ad me, hominem quem odistis, et expulistis a vobis? *Sic ait Isaac ad inimicos suos; et tamen postea fecit eis convivium, et dimisit eos pacifice in domum suam. Gen.* 26. 27.

Nolite pavere, neque vobis durum esse videatur, quod vendidistis me in his regionibus, etc. *Sic Joseph non ultus est malum a fratribus illatum, sed ostendit se eis diligere. Ibidem* 45. 5. Osculatusque est Joseph omnes fratres suos, et ploravit super singulos. *v.* 15.

Si occurreris bovi inimici tui, aut asino erranti, reduc ad eum. *Exod.* 23. 4. *Vide et Deut.* 22. 1.

Non quaeras ultionem, nec memor eris injuriæ civium tuorum. *Lev.* 19. 18.

Cum David invenisset Saul inimicum suum solum in spelunca eumque potuisset tuto occidere, imo ad hoc a servis suis fuisset animatus: ei tamen nil mali intulit, sed respondit: Propitius sit mihi Dominus, ne faciam hanc rem: *et non permisit servos suos consurgere in Saul.* 1. *Reg.* 24. 7. *Vide et simile cap.* 26. *per totum.*

Idem David servo inimici sui Saul praebet cibum, et potum. Ibid. 30. 11. *Qui etiam, nuntiata morte Saulis, scidit vestimenta sua et planxit.* 2. *Reg.* 1. 11.

David sedulo inquisivit, num supersit aliquis de domo Saul inimici sui, ut faciat cum illo misericordiam. Ibid. 9. 1.

David parcit Semei, licet multis et magnis injuriis ab eo fuisset affectus. Ibid. c. 66. *per totum Vide et cap.* 19.

David diligit filium Absalom, licet rebellem, et hostem suum, mandatque militibus, Servate mihi puerum Absalom. *Ibid.* 18. 5. *Quem etiam mortuum valde doluit et planxit. v.* 33.

Dixitque rex Israel ad Eliseum, cum vidisset eos: Numquid percutiam eos, pater mi? At ille ait: Non percuties: neque enim cepisti eos gladio, et arcu tuo, ut percutias: sed pone panem, et aquam, coram eis, ut comedant, et bibant, et vadant ad dominum suum. 4. *Reg.* 6. 21. 22.

Si gavisus sum ad ruinam ejus qui me oderat, et exultavi, quod invenisset eum malum. Non enim dedi ad peccandum guttur meum, ut expeterem maledicens animam ejus. *Job* 31. 29. 30.

Si esurierit inimicus tuus, ciba illum: si sitierit, da ei aquam bibere. *Prov.* 25. 21.

Ne dicas: reddam malum: exspecta Dominum, et liberabit te. *Prov.* 20. 22. *Vide c.* 16. 7. *c.* 24. 17. *Item Eccli.* 28. 1. *et* 2. *etc.*

Relinque proximo tuo nocenti te: et tunc deprecanti tibi peccata solventur. *Eccli.* 28. 2.

Ego autem dico vobis: Diligite inimicos vestros, benefacite his qui oderunt vos: et orate pro persequentibus, et calumniantibus vos. *Matth.* 5. 44. *Item Luc.* 6. 27.

Si enim dimiseritis homini-

bus peccata eorum, dimittet et vobis Pater vester cœlestis delicta vestra. *Ibid.* 6. 14.

Nonne ergo oportuit, et te misereri conservi tui, sicut et ego tui misertus sum? *Ibid.* 18. 33. *Vide Matth.* 3. 44. *Luc.* 6. 32.

Et cum stabitis ad orandum, dimittite si quid habetis adversus aliquem: ut et Pater vester, qui in cœlis est, dimittat vobis peccata vestra. Quod si vos non dimiseritis, nec Pater vester, qui in cœlis est, dimittet vobis. *Marc.* 11. 25. 26. *Vide Luc.* 6. 32. et 35.

Verumtamen diligite inimicos vestros: benefacite, et mutuum date, nihil inde sperantes, et erit merces vestra multa. *Luc.* 6. 35.

Pater, dimitte illis: non enim sciunt, quid faciunt: *Sic Christus ignoscit crucifixoribus. Luc.* 23. 34. *Item Matt.* 26. 50. *diligit Judam proditorem suum; eumque vocat amicum.*

Sanctus Stephanus, positis genibus, orat pro lapidantibus se, dicens: Domine, ne statuas illis hoc peccatum. *Act.* 7. 59.

Nulli malum pro malo reddentes. *Rom.* 12. 17. *Vide Prov.* 17. 13. *c.* 25. 21. 1. *Thess.* 5. 25. 1. *Petr.* 3. 9. *Vide et sequentes titulos minores.*

Mihi vindicta: ego retribuam, dicit Dominus. Sed si esurierit inimicus tuus, ciba illum: si sitit, potum da illi; hoc enim faciens, carbones ignis congeres super caput ejus. *Rom.* 12. 19. 20. *Vide Deut.* 32.

Diligendus proximus.
Vide *et Caritas fraterna.*

Reprehensus est Cain a Domino graviter, et punitus, quia contra fratrem suum inique egit, et se non esse custodem ejus dixit. Gen. 4. 9.

Diliges amicum (*proximum*) tuum sicut te ipsum. *Levit.* 19. 18. *Vide Matth.* 22. 39. *Marc.* 12. 31.

Non videbis bovem fratris tui, aut ovem errantem, et præteribis: sed reduces fratri tuo. *Deut.* 22. 1. *Vide Exod.* 23. 4.

Anima Jonathæ conglutinata est animæ David et dilexit eum Jonathas quasi animam suam. 1. *Reg.* 18. 1.

Tantam dilectionem vult Dominus erga proximum nos habere, ut dixerit Petro: Non esse dimittendum septies peccanti fratri, sed usque septuagies septies. *Matth.* 18. 22.

Diliges—et proximum tuum sicut te ipsum. *Luc.* 10. 27. *Vide etiam ibidem in sequentibus versibus dilectionem Samaritani erga proximum suum.*

Majorem hac dilectionem nemo habet, ut animam suam ponat quis pro amicis suis. *Joan.* 15. 13.

Mandatum novum do vobis: ut diligatis invicem, sicut dilexi vos, ut et vos diligatis invicem. *Ibid.* 13. 34. *Vide et c.* 13. 17.

Nemini quidquam debeatis, nisi ut invicem diligatis; qui enim diligit proximum, legem implevit. *Rom.* 13. 8. *Vide et Gal.* 5. 14. 1. *Tim.* 1. 5. *Jac.*

Ambulate in dilectione. *Eph.* 5. 2. *Vide* 1. *Joan.* 3. 11. *et* 14. *c.* 4. 7.

Non quæ sua sunt singuli considerantes, sed ea, quæ aliorum. *Philipp.* 2. 4.

Facti sumus parvuli in medio vestrum, tanquam si nutrix foveat filios suos. 1. *Thess.* 2. 7.

Caritas fraternitatis maneat in vobis. *Hebr.* 13. 1.

Simplici ex corde invicem diligite attentius. 1. *Petr.* 1.22.

Qui diligit fratrem suum, in lumine manet. 1. *Joan.* 2.10.

Et nos debemus pro fratribus animas ponere, etc. *Ibid.* 3. 16.

Carissimi diligamus nos invicem: quia caritas ex Deo est. Et omnis qui diligit, ex Deo natus est, et cognoscit Deum. *Ibid.* 4. 7. Si diligamus invicem, Deus in nobis manet, et caritas ejus in nobis perfecta est. *v.* 12. *Vide et v.* 21.

(*Vide Thesaurum Patrum*)

Dilectio exigitur ad peccatorum remissionem.

Cum placuerint Domino viæ hominis inimicos quoque ejus convertet ad pacem. *Prov.* 16.7.

Qui vindicari vult, a Domino inveniet vindictam, et peccata illius servans servabit. *Eccli.* 28. 1. Relinque proximo tuo nocenti te: et tunc deprecanti tibi peccata solventur. *v.* 2. Homo homini reservat iram, et a Deo quærit medelam? *v.* 3. In hominem similem sibi non habet misericordiam, et de peccatis suis deprecatur? *v.* 4. Ipse cum caro sit, reservat iram, et propitiationem petit a Deo? Quis exorabit pro delictis illius? *v.* 5. Memento novissimorum, et desine inimicari. *v.* 6.

Si enim dimiseritis hominibus peccata *sua*: dimittet et vobis Pater vester cœlestis delicta vestra. Si autem non dimiseritis hominibus: nec Pater vester dimittet vobis peccata vestra. *Matth.* 6. 14. 15.

Sic et Pater meus cœlestis faciet vobis, si non remiseritis unusquisque fratri suo de cordibus vestris. *Ibid.* 18. 35.

Ad regni cœlorum adeptionem.

Ego autem dico vobis: Diligite inimicos vestros — ut sitis filii Patris vestri, qui in cœlis est; qui solem suum oriri facit super bonos, et malos; et pluit super justos, et injustos. Si enim diligitis eos qui vos diligunt, quam mercedem habebitis? Nonne et publicani

hoc faciunt? etc. *Matth.* 5. 44. 45. 46.

Et si diligitis eos, qui vos diligunt, quæ vobis est gratia? nam et peccatores diligentes se diligunt. *Luc.* 6. 32. Verumtamen diligite inimicos vestros — et eritis filii Altissimi. *v.* 35.

Perficitur corde.

Si gavisus sum ad ruinam ejus, qui me oderat, et exultavi, quod invenisset eum malum. Non enim dedi ad peccandum guttur meum, ut expeterem maledicens animam ejus. *Job.* 31. 29. 30.

Qui ruina lætatur alterius, non erit impunitus. *Prov.* 17. 5.

Cum ceciderit inimicus tuus, ne gaudeas, et in ruina ejus ne exultet cor tuum: ne forte videat Dominus, et displiceat ei, et auferat ab eo iram suam. *Ibid.* 24. 17. 18.

Noli de mortuo inimico tuo gaudere: sciens quoniam omnes morimur, et in gaudium nolumus venire. *Eccli.* 8. 8.

Omnis injuriæ proximi ne memineris, et nihil agas in operibus injuriæ. *Ibid.* 10. 6.

Et ore.

Et pro transgressoribus rogavit. *Isa.* 53. 12. *Vide Luc.* 23. 34.

Jesus autem dicebat: Pater, dimitte illis: non enim sciunt quid faciunt. *Luc.* 23. 34.

Orate pro persequentibus, et calumniantibus vos. *Matth.* 5. 44. Benedicite persequentibus vos. *Rom.* 12. 14.

Positis autem genibus, clamavit voce magna (*Stephanus*), dicens: Domine, ne statuas illis hoc peccatum. *Act.* 7. 59.

Et opere.

Si esurierit inimicus tuus, ciba illum: si sitierit, da ei aquam bibere: prunas enim congregabis super caput ejus, et Dominus reddet tibi. *Prov.* 25. 21. 22. *Vide et Rom.* 12. 20.

Et si benefeceritis his, qui vobis benefaciunt, quæ vobis est gratia? siquidem et peccatores hoc faciunt, etc. *Luc.* 6. 33.

Necessitatibus sanctorum communicantes. *Rom.* 12. 13.

Dilectio proximi est necessaria.

Omne animal diligit simile sibi: sic et omnis homo proximum sibi. *Eccli.* 13. 19. Omnis caro ad similem sibi conjungetur, et omnis homo simili sui sociabitur. *v.* 20.

Et mandavit illis unicuique de proximo suo. *Ibid.* 17. 12.

De caritate autem fraternitatis non necesse habemus scribere vobis. Ipsi enim vos a Deo didicistis, ut diligatis invicem. 1. *Thess.* 4. 9.

Nos scimus, quoniam translati sumus de morte ad vitam, quoniam diligimus fratres. Qui non diligit, manet in morte. 1. *Joan.* 3. 14.

Carissimi, diligamus nos in-

vicem. — Qui non diligit, non novit Deum. *Ibid.* 4. 7. 8. Carissimi, sic Deus dilexit nos: et nos debemus alterutrum diligere. *v.* 11. Si quis dixerit, quoniam diligo Deum, et fratrem suum oderit, mendax est. Qui enim non diligit fratrem suum, quem videt, Deum quem non videt, quomodo potest diligere? Et hoc mandatum habemus a Deo, ut qui diligit Deum, diligat et fratrem suum. *v.* 20. 21. *Vide per totum caput.*

Est fructuosa.

In tribus placitum est spiritui meo, quae sunt probata coram Deo, et hominibus: Concordia fratrum, et amor proximorum, et vir et mulier bene sibi consentientes (*in bonum*). *Eccli.* 25. 1. 2.

Iterum dico vobis, quia si duo ex vobis consenserint super terram, de omni re, quamcumque petierint, fiet illis a Patre meo. *Matth.* 18. 19.

In his duobus mandatis universa lex pendet, et Prophetæ. *Ibid.* 22. 40.

Nemini quidquam debeatis, nisi ut invicem diligatis: qui enim diligit proximum, legem implevit. *Rom.* 13. 8. Plenitudo ergo legis est dilectio. *v.* 10. *Vide et Joan.* 4. 16. *per totum caput.*

Omnis enim lex in uno sermone impletur: Diliges proximum tuum sicut te ipsum. *Gal.* 5. 14.

Ordinata, ut diligatur cum virtute.

Qui amat patrem, aut matrem plus quam me non est me dignus: et qui amat filium, aut filiam super me, non est me dignus. *Matth.* 10. 37. *Vide Luc.* 14. 26.

Mandatum novum do vobis: ut diligatis invicem, sicut dilexi vos, ut et vos diligatis invicem. In hoc cognoscent omnes, quia discipuli mei estis, si dilectionem habueritis ab invicem. *Joan.* 13. 34. 35.

Haec mando vobis, ut diligatis invicem. *Ibid.* 15. 17.

Unusquisque vestrum proximo suo placeat in bonum ad ædificationem. *Rom.* 15. 2.

Et consideremus invicem in provocationem caritatis, et bonorum operum. *Hebr.* 10. 24.

Qui diligit fratrem suum, in lumine manet, et scandalum in eo non est. 1. *Joan.* 2. 10.

Fructuose.

Dilectio sine simulatione. *Rom.* 12. 9. Gaudere cum gaudentibus, flere cum flentibus. *v.* 15.

Nemo quod suum est, quærat, sed quod alterius. 1. *Cor.* 10. 24.

Semper quod bonum est se-

ctamini in invicem, et in omnes. 1. *Thess.* 5. 15.

Animas vestras castificantes in obedientia caritatis, in fraternitatis amore, simplici ex corde invicem diligite attentius. 1. *Petr.* 1. 22.

Cum affectu dulci supportando.

Quod ab alio oderis fieri tibi, vide ne tu aliquando alteri facias. *Tob.* 4. 16. *Vide Matth.* 7. 12. *Luc.* 6. 31.

Numquid non pater unus omnium nostrum? numquid non Deus unus creavit nos? Quare ergo despicit unusquisque nostrum fratrem suum, violans pactum patrum nostrorum? *Malach.* 2. 10.

Dilectio proximi malum non operatur. *Rom.* 13. 10.

Debemus autem nos firmiores, imbecillitates infirmiorum sustinere, et non nobis placere. *Ibid.* 15. 1.

Alter alterius onera portate, et sic adimplebitis legem Christi. *Galat.* 6. 2.

Obsecro itaque vos, ego vinctus in Domino, ut digne ambuletis vocatione, qua vocati estis, cum omni humilitate et mansuetudine, cum patientia, supportantes invicem in caritate *Ephes.* 4. 1. 2.

Nihil per contentionem neque per inanem gloriam; sed in humilitate superiores sibi invicem arbitrantes, non quae sua sunt singuli considerantes, sed ea quae aliorum. *Philipp.* 2. 3. *et* 4.

Utiliter subveniendo.

Non te pigeat visitare infirmum, ex his enim in dilectione firmaberis. *Eccli.* 7. 39. *Vide* et *v.* 38.

Qui petit a te, da ei: et volenti mutuari a te ne avertaris. *Matth.* 5. 42.

Omnia ergo quaecumque vultis, ut faciant vobis homines et vos facite illis. Haec est enim lex. *Ibid.* 7. 12. *Vide Luc.* 6. 31.

In qua mensura mensi fueritis, remetietur vobis. *Marc.* 4. 24.

Et quis est meus proximus? *Luc.* 10. 29. Quis horum trium videtur tibi proximus fuisse illi, qui incidit in latrones? *v.* 36. At ille dixit: Qui fecit misericordiam in illum. Et ait Jesus: Vade, et tu fac similiter. *v.* 37.

Sed per caritatem spiritus servite invicem. *Galat.* 5. 13.

Unusquisque, sicut accepit gratiam, in alterutrum illam administrantes, sicuti boni dispensatores multiformis gratiæ Dei. 1. *Petr.* 4. 10.

In hoc cognovimus caritatem Dei, quoniam ille animam suam pro nobis posuit: et nos debemus pro fratribus animas ponere. 1. *Joan.* 3. 16.

DISCIPLINA.

Disciplina ferendo humiliter.

Si justus in terra recipit,

quanto magis impius, et peccatores? *Prov.* 11. 31.

Egestas et ignominia ei, qui deserit disciplinam: qui autem acquiescit arguenti, glorificabitur. *Ibid.* 13. 18. *Vide et v.* 8.

Cum enim tentati sunt, et quidem cum misericordia disciplinam accipientes, scierunt quemadmodum cum ira judicati impii tormenta paterentur. Hos quidem tanquam pater monens probasti: illos autem tanquam durus rex interrogans, etc. *Sap.* 11. 10. 11.

Frustra percussi filios vestros, disciplinam non receperunt. *Jerem.* 2. 30.

Percussisti eos, et non doluerunt: attrivisti eos, et renuerunt accipere disciplinam. *Ibid.* 5. 3.

Haec est gens, quæ non audivit vocem Domini Dei sui, nec recepit disciplinam. *Ibid.* 7.28.

Non audivit vocem, et non suscepit disciplinam. *Soph.*3.2.

Perseveranter.

Disciplinam Domini, fili mi, ne abjicias: nec deficias cum ab eo corriperis. Quem enim diligit Dominus, corripit: et quasi pater in filio complacet sibi. *Prov.*3.11.12. *Vide Apoc.* 3. 10.

Tene disciplinam, ne dimittas eam: custodi illam, quia ipsa est vita tua. *Ibid.* 4. 13.

Sapientiam enim et disciplinam qui abjicit, infelix est: et vacua est spes illorum, et labores sine fructu, et inutilia opera eorum. *Sap.* 3. 11.

Congregate vos in domum disciplinæ. *Eccli.* 51. 31.

Fili mi, noli negligere disciplinam Domini: neque fatigeris dum ab eo argueris. Quem enim diligit Dominus, castigat: flagellat autem omnem filium, quem recipit. In disciplina perseverate. Tanquam filiis vobis offert se Deus: quis enim filius, quem non corripit pater? Quod si extra disciplinam estis, cujus participes facti sunt omnes: ergo adulteri, et non filii estis. *Hebr.* 12. 5. *et seq.*

Disciplina malitiam refrænat.

Et disciplina tua correxit me in finem. *Psal.* 17. 36.

Et relinquam in vobis eos, qui fugerint gladium in gentibus, — ad quas captivi ducti sunt, quia contrivi cor eorum, etc. *Ezech.* 6. 8. 9.

Et nunc, Domine omnipotens Deus Israel, anima in angustiis, et spiritus anxius clamat ad te. *Baruch* 3. 1.

Etenim multo tempore non sinere peccatoribus ex sententia agere, sed statim ultiones adhibere, magni beneficii est indicium. 2. *Mach.* 6. 13.

Culpam purgat.

Via vitæ, custodienti disciplinam, etc. *Prov.* 10. 17.

Heu, *ego* consolabor super hostibus meis, et vindicabor de inimicis meis, et convertam manum meam ad te, et excoquam ad purum scoriam tuam, et auferam omne stannum tuum. *Isa.* 1. 24. 25.

Quia si abjecit, et miserebitur secundum multitudinem misericordiarum suarum. Non enim humiliavit ex corde suo, et abjecit filios hominum. *Thren.* 3. 32.

Iram Domini portabo, quoniam peccavi ei. *Mich.* 7. 9.

Dum judicamur autem, a Domino corripimur, ut non cum hoc mundo damnemur. 1. *Cor.* 11. 32.

Gratiam conservat.

Qui diligit disciplinam, diligit scientiam. *Prov.* 12. 1.

Malitia horæ oblivionem facit luxuriæ magnæ. *Eccli.* 11. 29.

Ego quos amo, arguo et castigo. *Apoc.* 3. 19.

(*Vide Thesaurum Patrum*).

DISCORDIA, LITES ET RIXÆ. *Vide et* CONTENTIO. Et Thesaurum Patrum.

Sunt vitandæ.

Unde et facta est rixa inter pastores gregum Abraham et Lot. *Gen.* 13. 7. Ne, quæso, sit jurgium inter me et te, et inter pastores meos et pastores tuos, etc. *v.* 8. *Vide et c.* 26. 16.

Occasione Dinæ, filiæ Jacob, quam Sichem filius Hemor rapuit, et oppressit, facta est discordia maxima inter filios Jacob, et habitatores terræ illius. Ibid. c. 34.

Duæ mulieres meretrices litigabant coram rege Salomone occasione unius infantis, quem utraque volebat habere. 3. *Reg. c.* 3.

Proferentem mendacia, testem fallacem, et eum, qui seminat inter fratres discordias (*odit Dominus*). *Prov.* 6. 19.

Odium suscitat rixas: et universa delicta operit caritas. *Ibid.* 10. 12.

Vir iracundus provocat rixas: qui patiens est, mitigat suscitatas. *Ibid.* 15. 18. *Vide* 1. *Cor.* 13. 4. *Petr.* 4. 8.

Homo perversus suscitat lites: et verbosus separat principes. *Ibid.* 16. 28.

Semper jurgia quærit malus: angelus autem crudelis mittetur contra eum. *Ibid.* 17. 11.

Labia stulti miscent se rixis: et os ejus jurgia provocat. *Ib.* 18. 6.

Qui autem fortiter premit ubera ad eliciendum lac, exprimit butyrum: et qui vehementer emungit, elicit sanguinem: et qui provocat iras, producit discordias. *Ibid.* 30. 33.

Væ mihi, mater mea: quare genuisti me virum rixæ, virum discordiæ in universa terra? non fœneravi, mihi nec fœneravit quisquam: omnes maledicunt mihi. *Jerem.* 15. 10.

Omne regnum divisum contra se, desolabitur: et omnis

civitas, vel domus divisa contra se, non stabit. *Matth.* 12. 25.

Ipse autem, ut vidit cogitationes eorum, dixit eis : Omue regnum in se ipsum divisum desolabitur, et domus supra domum cadet. *Luc.* 11. 17. Si autem et satanas in se ipsum divisus est, quomodo stabit regnum ejus? *v.* 18. *Vide Matth.* 12. 25.

Facta est autem et contentio inter eos (*discipulos*), quis eorum videretur esse major. *Sed Dominum non permisisse talem contentionem, patet per ea, quæ sequuntur. Ibid.* 22. 24.

Non enim est dissensionis Deus, sed pacis: sicut et in omnibus ecclesiis sanctorum doceo. 1. *Cor.* 14. 33.

Stultas autem, et sine disciplina quæstiones devita: sciens, quia generant lites. 2. *Tim.* 2. 23. *Vide* 1. *Tim.* 1. 4. *Tit.* 3. 9.

Quod si invicem mordetis et comeditis : videte, ne ab invicem consumamini. *Gal.* 5. 15.

Discretio Vide *Prudentia.*

Discrimen inter peccatum mortale et veniale.
Vide *Peccatum.*

Divini Vide *Incantatores.*

DIVITIÆ.

Divites hujus mundi quomodo se erga pauperes habere debeant.

Vide *Eleemosyna*
Et Thesaurum Patrum.

Si attenuatus fuerit frater tuus et infirmus manu, et susceperis eum quasi advenam et peregrinum, et vixerit tecum, ne accipias usuras ab eo, etc. *Levit.* 25. 35. 36.

Si unus de fratribus tuis, qui morantur intra portas civitatis tuæ, in terra quam Dominus Deus tuus daturus est tibi, ad paupertatem devenerit: non obdurabis cor tuum, nec contrahes manum *tuam*, etc. *Deut.* 15. 7. Sed dabis ei : nec ages quippiam callide in ejus necessitatibus sublevandis : ut benedicat tibi Dominus Deus tuus in omni tempore, et in cunctis, ad quæ manum miseris. *v.* 10.

Quomodo potueris, ita esto misericors. Si multum tibi fuerit, abundanter tribue. *Tob.* 4. 8. 9.

Si negavi, quod volebant, pauperibus.—Si comedi buccellam meam solus, et non comedit pupillus ex ea. *Job.* 31. 16. 17.

Nolite sperare in iniquitate, et rapinas nolite concupiscere : divitiæ si affluant, nolite cor apponere. *Psal.* 61. 11.

Qui calumniatur egentem, exprobrat factori ejus: honorat autem eum, qui miseretur pauperis. *Prov.* 14. 31. *Item* c. 17. 5.

Foeneratur Domino, qui miseretur pauperis : et vicissitudinem suam reddet ei. *Ib.* 19. 17.

Qui obturat aurem suam ad clamorem pauperis, et ipse clamabit et non exaudietur. *Ibid.* 21. 13.

Quid dat pauperi, non indigebit: qui despicit deprecantem, sustinebit penuriam. *Ibid.* 28. 27.

Mitte panem tuum super transeuntes aquas: quia post tempora multa invenies illum. *Eccles.* 11. 1.

Rogationem contribulati ne abjicias: et non avertas faciem tuam ab egeno. *Eccli.* 4. 4.

Et pauperi porrige manum tuam, ut perficiatur propitiatio et benedictio tua. *Ibid.* 7. 36.

Propter mandatum assume pauperem: et propter inopiam ejus ne dimittas eum vacuum. *Ibid.* 29. 12.

Beatus dives, qui inventus est sine macula: et qui post aurum non abiit, nec speravit in pecunia et thesauris. *Ib.* 31. 8.

Nolite thesaurizare vobis thesauros in terra: ubi aerugo et tinea demolitur: et ubi fures effodiunt et furantur. *Matth.* 6. 19.

Si vis perfectus esse, vade, vende quae habes, et da pauperibus; et habebis thesaurum in coelo: et veni, sequere me. *Ib.* 19. 21. *Item Luc.* 18. 22.

Cum facis prandium aut coenam, noli vocare amicos tuos, neque fratres tuos, neque cognatos, neque vicinos divites: ne forte te et ipsi reinvitent, et fiat tibi retributio. Sed cum facis convivium, voca pauperes, debiles, claudos et caecos; et beatus eris, quia non habent retribuere tibi: retribuetur enim tibi in resurrectione justorum. *Luc.* 14. 12. 13. 14.

Per parabolam de villico iniquitatis, hortatur Jesus ad faciendas eleemosynas; docens, quid mereatur fidelis et infidelis mammonae dispensator; et quod nemo servire potest Deo et mammonae: ita de divite epulone et Lazaro mendico. Ibid. c. 16.

Neque enim quisquam egens erat inter illos. Quotquot enim possessores agrorum aut domorum erant, vendentes afferebant pretia eorum, quae vendebant, et ponebant ante pedes Apostolorum. Dividebatur autem singulis, prout cuique opus erat. *Actor.* 4. 34. 35. *Vide et c.* 2. 45.

Divitibus — praecipe — bene agere, — facile tribuere, communicare, etc. 1. *Tim.* 6. 17. 18.

Divitiarum vanitas et contemptus, et in illis non est sperandum.

Nec est satiatus venter ejus: et cum habuerit quae concupierat, possidere non poterit, etc. *Job.* 20. 20.

Verumtamen in imagine pertransit homo: — Thesaurizat, et ignorat cui congregabit ea. *Psal.* 38. 7. *Vide et Psal.* 48. *per totum.*

Ecce homo, qui non posuit Deum adjutorium suum: sed speravit in multitudine divitiarum suarum: et praevaluit in vanitate sua. *Psal.* 51. 9.

Nil proderunt thesauri impietatis: justitia vero liberabit a morte. *Prov.* 10. 2.

Non proderunt divitiae in die ultionis: justitia autem liberabit a morte. *Ib.* 11. 4. Alii dividunt propria: et ditiores fiunt, alii rapiunt non sua, et semper in egestate sunt. *v.* 24.

Qui confidit in divitiis suis, corruet. *Ibid.* 11. 28.

Melius est parum cum timore Domini, quam thesauri magni, et insatiabiles. *Ibid.* 15. 16.

Qui calumniatur pauperem, ut augeat divitias suas, dabit ipse ditiori, et egebit. *Ib.*22.16.

Noli laborare, ut diteris: sed prudentiae tuae pone modum. *Ibid.* 23. 4.

Duo rogavi te, ne deneges mihi antequam moriar. Vanitatem et verba mendacia longe fac a me. Mendicitatem et divitias ne dederis mihi: tribue tantum victui meo necessaria: ne forte satiatus illiciar ad te negandum, et dicam: Quis est Dominus? aut egestate compulsus furer, et perjurem nomen Dei mei. *Ibid.* 30. 7. 8. 9.

Avarus non implebitur pecunia: et qui amat divitias, fructum non capiet ex eis, et hoc ergo vanitas. *Eccles.* 5.9. Est et alia infirmitas pessima, quam vidi sub sole: divitiæ conservatæ in malum domini sui. *v.* 12.

Vir, cui dedit Deus divitias, et substantiam, et honorem, et nihil deest animæ suæ ex omnibus, quae desiderat: nec tribuit ei potestatem Deus, ut comedat ex eo, sed homo extraneus vorabit illud; hoc vanitas et miseria magna est. *Ibid.* 6. 2.

Tunc stabunt justi in magna constantia adversus eos, qui se angustiaverunt, et qui abstulerunt labores eorum. *Sap.* 5. 1.

Noli attendere ad possessiones iniquas, et ne dixeris: Est mihi sufficiens vita: nihil enim proderit in tempore vindictæ et obductionis. *Eccli.* 5. 1.

Nihil est iniquius, quam amare pecuniam: hic enim et animam suam venalem habet: quoniam in vita sua projecit intima sua. *Ibid.* 10. 10.

Qui aurum diligit, non justificabitur: et qui insequitur consumptionem, replebitur ex ea, etc. *Ibid.* 31. 5.

Perdix fovit quæ non peperit, fecit divitias, et non in judicio: et in dimidio dierum suorum derelinquet eas, et in novissimo suo erit insipiens. *Jerem.* 17. 11. *Vide et v.* 3.

Væ qui ædificat domum suam in injustitia, et coenacula sua non in judicio: amicum suum opprimet frustra, et mercedem ejus non reddet ei. *Ibid.*22. 13.

Argentum eorum foras projicietur,—et aurum eorum non valebit liberare eos in die furoris Domini. Animam suam non saturabunt, et ventres eorum non implebuntur: quia scandalum iniquitatis eorum factum est. *Ezech.* 7. 19. *Item Soph.* 1. 18.

Qui autem seminatus est in spinis, hic est qui verbum (*Dei*) audit, et sollicitudo saeculi istius, et fallacia divitiarum suffocat verbum, et sine fructu efficitur. *Matth.* 13. 22. *Item Luc.* 8. 14.

Videte et cavete ab omni avaritia: quia non in abundantia cujusquam vita ejus est, ex his, quae possidet. *Luc.* 12. 15.

Nam qui volunt divites fieri incidunt in tentationem, et in laqueum Diaboli, et desideria multa inutilia et nociva, quae mergunt homines in interitum et perditionem. 1. *Tim.* 6. 9.

Exortus est enim sol cum ardore, et arefecit foenum, et flos ejus decidit, et decor vultus ejus deperiit: ita et dives in itineribus suis marcescet. *Jacob.* 1. 11.

Contra divites impios.
Vide et *Avaritia.*

Erat autem vir quispiam (*Nabal*) in solitudine Maon, et possessio ejus in Carmelo, et homo ille magnus nimis: erantque ei oves tria millia, et mille capræ, et accidit, ut tonderetur grex ejus in Carmelo. 1. *Reg.* 25. 2. Respondens autem Nabal pueris David ait: Quis est David? et quis est filius Isai? hodie increverunt servi, qui fugiunt dominos suos. Tollam ergo panes meos et aquas meas, et carnes pecorum, quæ occidi tonsoribus meis, et dabo viris, quos nescio unde sint? *v.* 10. 11. Tunc ait David pueris suis (*redeuntibus, et nuntiantibus omnia verba, quæ dixerat Nabal*): Accingatur unusquisque gladio suo. Et accincti sunt singuli gladiis suis, accinctusque est et David ense suo: et secuti sunt David quasi quadringenti viri, *quibus in occursum venit Abigail uxor Nabal cum panibus et vino, etc. cui ait David v.* 13. Benedictus Dominus Deus Israel, qui misit hodie te in occursum meum, etc. *v.* 32. Alioquin vivit Dominus Deus Israel, qui prohibuit me, ne malum facerem tibi: nisi cito venisses in occursum mihi, non remansisset Nabal usque ad lucem matutinam, mingens ad parietem, etc. *v.* 34. Cumque pertransissent decem dies, percussit Dominus Nabal, et mortuus est. *v.* 38.

Quoniam confringens nudavit pauperes: domum rapuit.—Nec est satiatus venter ejus; et cum habuerit, quae concupierat, possidere non poterit. Non remansit de cibo ejus, et propterea nihil permanebit de bonis ejus. Cum satiatus fuerit, arctabitur, aestuabit, et omnis dolor irruet super eum. *Job.* 20. 19.20.21.22. *Vide totum Caput.*

Ostendit, quomodo impii ex praesenti vitae prosperitate, in morte rapiantur a Deo ad supplicia. Ibid. 27. 1.

Ecce homo, qui non posuit Deum adjutorem suum; sed speravit in multitudine divitia-

rum suarum : et praevaluit in vanitate sua. *Psal.* 51. 9.

Nil proderunt thesauri impietatis. *Prov.* 10. 2.

Alii dividunt propria, et ditiores fiunt : alii rapiunt non sua, et semper in egestate sunt. *Ibid.* 11. 24.

Melius est parum cum justitia, quam multi fructus cum iniquitate. *Ibid.* 16. 8.

Qui obturat aurem suam ad clamorem pauperis, et ipse clamabit, et non exaudietur. *Ib.* 21. 13.

Qui calumniatur pauperem, ut augeat divitias suas, dabit ipse ditiori, et egebit. *Ib.* 22. 16.

Qui coacervat divitias usuris et foenore, liberali in pauperes congregat eas. *Ibid.* 28. 8. Qui dat pauperi non indigebit : qui despicit deprecantem, sustinebit penuriam. *v.* 27. *Vide v.* 20.

Avarus non implebitur pecunia. *Eccles.* 5. 9.

Tunc stabunt justi in magna constantia, adversus eos qui se angustiaverunt, et qui abstulerunt labores eorum. *Sap.* 5. 1.

Noli attendere ad possessiones iniquas, et ne dixeris : Est mihi sufficiens vita : nihil enim proderit in tempore vindictae, et obductionis. *Eccli.* 5. 1.

Vae, qui conjungitis domum ad domum, et agrum agro copulatis, usque ad terminum loci : numquid habitabitis vos soli in medio terrae ? *Isa.* 5. 8.

Divitias tuas et thesauros tuos in direptionem dabo gratis, in omnibus peccatis tuis, et in omnibus terminis tuis. *Jer.* 15. 13.

Væ, qui ædificat domum suam in injustitia, et coenacula sua non in judicio, etc. *Ibid.* 22. 13. *usque ad finem.*

Argentum eorum foras projicietur, et aurum eorum in sterquilinium erit, etc. *Ezech.* 7. 19. *Idem habetur Soph.* 1. 18.

Vae, qui opulenti estis in Sion, et confiditis in monte Samariae : optimates capita populorum, ingredientes pompatice domum Israel. *Amos* 6. 1.

Propheta sub parabola uncini pomorum, prophetat finem regni Israel imminere, propter pauperum oppressiones : acerbitatem vero imminentis calamitatis explicat, ac festivitates eorum in luctum dicit convertendas, famemque verbi Dei futuram denuntiat. Ibid. c. 8.

Verumtamen væ vobis divitibus, quia habetis consolationem vestram. Væ vobis, qui saturati estis : quia esurietis, etc. *Luc.* 6. 24. 25.

Homo quidam erat dives, qui induebatur purpura, et bysso : et epulabatur quotidie splendide. Et erat quidam mendicus, nomine Lazarus, etc. *Et dives clamans dixit:* Pater Abraham, — mitte Lazarum, — ut refrigeret linguam meam, quia crucior in hac flamma. *Ibid.* 16. 19. 20. et 24.

Divitibus hujus sæculi præcipe non sublime sapere. 1. *Tim.* 6. 17.

Agite nunc divites, plorate ululantes in miseriis vestris, quæ advenient vobis. Divitiæ vestræ putrefactæ sunt : et vestimenta vestra a tineis comesta sunt. Aurum et argentum vestrum æruginavit, et ærugo eorum in testimonium vobis erit, et manducabit carnes vestras sicut ignis. Thesaurizastis vobis iram in novissimis diebus. *Jacob*. 5. 1. *et seq.*

Divitiarum usus bonus in congregando.

Benedictio Domini divites facit, nec sociabitur eis afflictio. *Prov*. 10. 22.

Melius est parum cum justitia, quam multi fructus cum iniquitate. *Ibid*. 16. 8.

Noli laborare ut diteris : sed prudentiæ tuæ pone modum. *Ib*. 23. 4. Ne erigas oculos tuos ad opes, quas non potes habere : quia facient sibi pennas, quasi aquilæ, et volabunt in cœlum. *v*. 5.

Bona est substantia, cui non est peccatum in conscientia. *Eccli*. 13. 30.

In conservando.

Divitiæ si affluant, nolite cor apponere. *Psal*. 61. 11.

Justus comedit et replet animam suam; venter autem impiorum insaturabilis. *Prov*. 13. 25.

Corona sapientium divitiæ eorum : fatuitas stultorum, imprudentia. *Ibid*. 14. 24.

Hoc itaque visum est mihi bonum, ut comedat quis et bibat, et fruatur lætitia ex labore suo, quo laboravit ipse sub sole. *Eccles*. 5. 17. Et omni homini, cui dedit Deus divitias atque substantiam, potestatemque ei tribuit, ut comedat ex eis, et fruatur parte sua, lætetur de labore suo, hoc est donum Dei. *v*. 18.

Memento paupertatis in tempore abundantiæ, et necessitatum paupertatis in die divitiarum. A mane usque ad vesperam immutabitur tempus, et hæc omnia citata in oculis Dei. *Eccli*. 18. 25. 26.

Beatus dives, qui inventus est sine macula, et qui post aurum non abiit, nec speravit in pecunia, et thesauris. *Ibid*. 31. 8.

Glorietur autem frater humilis in exaltatione sua : dives autem in humilitate sua. *Jacob*. 1. 9. 10.

In exponendo.

Honora Dominum de tua substantia, et de primitiis omnium frugum tuarum da ei : et implebuntur horrea tua saturitate, et vino torcularia tua redundabunt. *Prov*. 3. 9. 10.

Mendicitatem et divitias ne dederis mihi : tribue tantum victui meo necessaria; ne forte satiatus illiciar ad tenegandum, et dicam : Quis est Dominus? aut egestate compulsus furer, et perjurem nomen Dei mei. *Prov*. 30. 8. 9.

Nonne melius est comedere, et bibere, et ostendere animae suae bona de laboribus suis? Et hoc de manu Dei est. *Eccles.* 2. 24.

Omnis enim homo, qui comedit et bibit, et videt bonum de labore suo, hoc donum Dei est. *Ibid.* 3. 13.

Fili, si habes, benefac tecum, et Deo dignas oblationes offer. *Eccli.* 14. 11.

Sed cum facis convivium, voca pauperes, debiles, claudos, et caecos: et beatus eris, quia non habent retribuere tibi. *Luc.* 14. 13. 14. *Vide Tob.* 4. 7.

Si ergo in iniquo mammona fideles non fuistis: quod verum est, quis credet vobis? *Ib.* 16. 11.

Congregans per fraudem.

Nolite facere iniquum aliquid in judicio, in regula, in pondere, in mensura. Statera justa, et aequa sint pondera. *Levit.* 19. 35. 36.

Ne aemuleris viros malos, nec desideres esse cum eis; quia rapinas meditatur mens eorum, et fraudes labia eorum loquuntur. *Prov.* 24. 1. 2.

Chanaan, in manu ejus statera dolosa, calumniam dilexit. *Osee* 12. 7.

Audite hoc, qui conteritis pauperem: et deficere facitis egenos terrae, dicentes: Quando transibit mensis, et venundabimus merces; et sabbatum, et aperiemus frumentum; ut imminuamus mensuram, et augeamus siclum: et supponamus stateras dolosas: ut possideamus in argento egenos, et pauperes pro calceamentis, et quisquilias frumenti vendamus? Juravit Dominus in superbiam Jacob: Si oblitus fuero usque ad finem omnia opera eorum. Numquid super isto non commovebitur terra, et lugebit omnis habitator ejus? *Amos* 8. 4. *usq. ad* 8.

Punietur in anima.

Nil proderunt thesauri impietatis. *Prov.* 10. 2. *Vide et* 11. 36.

Pondus et pondus, mensura et mensura: utrumque abominabile est apud Deum. *Ibid.* 20. 10. *Vide c.* 11. 1.

Noli attendere ad possessiones iniquas, et ne dixeris: Est mihi sufficiens vita: nihil enim proderit in tempore vindictae et obductionis. *Eccli.* 5. 1.

Multos enim perdidit aurum et argentum. *Ibid.* 8. 3.

Nihil est iniquius, quam amare pecuniam: hic enim et animam suam venalem habet. *Ib.* 10. 10.

In substantia.

Non inveniet fraudulentus lucrum. *Prov.* 12. 27.

Haereditas, ad quam festinatur in principio, in novissimo benedictione carebit. *Ib.* 20. 21.

Qui coacervat divitias usuris et foenore, liberali in pauperes congregat eas. *Ibid.* 28. 8. Qui decipit justos in via mala, in

interitu suo corruet: et simplices possidebunt bona ejus. v. 10.

Iniquitates vestrae declinaverunt hæc; et peccata vestra prohibuerunt bonum a vobis. Quia inventi sunt in populo meo impii insidiantes quasi aucupes, laqueos ponentes, et pedicas ad capiendos viros. *Jere*. 5. 25. 26.

Adhuc ignis in domo impii thesauri iniquitatis, et mensura minor irae plena. Numquid justificabo stateram impiam, et sacelli pondera dolosa? in quibus divites ejus repleti sunt iniquitate, et habitantes in ea loquebantur mendacium, et lingua eorum fraudulenta in ore eorum. *Mich*. 6. 10. 11. 12. Et ego ergo coepi percutere te.— Tu comedes, et non saturaberis. v. 13. 14. Tu seminabis, et non metes. v. 15.

Vae ei, qui multiplicat non sua. Usquequo et aggravat contra se densum lutum. Numquid non repente consurgent, qui mordeant te: et suscitabuntur lacerantes te, et eris in rapinam eis. *Habac*. 2. 6. 7.

Congregans per rapinam.

Abundant tabernacula praedonum, et audacter provocant Deum, cum ipse dederit omnia in manus eorum. *Job*. 12. 6.

Venatio leonis onager in eremo: sic et pascua divitum, sunt pauperes. *Eccli*. 13. 23.

Panis egentium vita pauperum est; qui defraudat illum, homo sanguinis est. *Ib*. 34. 25. Qui aufert in sudore panem, quasi qui occidit proximum suum. v. 26.

Punietur in anima.

Quia omnis violenta praedatio cum tumultu, et vestimentum mistum sanguine, erit in combustionem, et cibus ignis. *Isa*. 9. 5.

Vae, qui aedificat domum suam in injustitia, et coenacula sua non in judicio: amicum suum opprimet frustra, et mercedem ejus non reddet ei. *Jerem*. 22. 13.

Neque rapaces regnum Dei possidebunt. 1. *Cor*. 6. 10.

In prole.

Haec est pars hominis impii apud Deum, et haereditas violentorum, quam ab Omnipotente suscipient. Si multiplicati fuerint filii ejus, in gladio erunt, et nepotes ejus non saturabuntur pane. Qui reliqui fuerint ex eo, sepelientur in interitu, et viduae illius non plorabunt. *Job*. 27. 13. 14. 15.

In substantia.

Si comportaverit quasi terram argentum: et sicut lutum præparaverit vestimenta: præparabit quidem, sed justus vestietur illis, et argentum innocens dividet. *Job*. 27. 16.

Nolite sperare in iniquitate, et rapinas nolite concupiscere. *Psal*. 61. 11.

Ne attingas parvulorum terminos; et agrum pupillorum ne introeas: propinquus enim illorum fortis est, et ipse judicabit contra te causam illorum. *Prov.* 23. 10. 11.

Idcirco pro eo, quod diripiebatis pauperem, et prædam electam tollebatis ab eo: domos quadro lapide ædificabitis, et non habitabitis in eis: vineas plantabitis amantissimas, et non bibetis vinum earum. *Amos.* 5. 11.

Vae qui cogitatis inutile, et operamini malum in cubilibus vestris: in luce matutina faciunt illud, quoniam contra Deum est manus eorum. Et concupierunt agros, et violenter tulerunt domos: et calumniabantur virum, et domum ejus; virum et hæreditatem ejus. Idcirco haec dicit Dominus: Ecce ego cogito super familiam istam malum: unde non auferetis colla vestra, et non ambulabitis superbi, quoniam tempus pessimum est. *Mich.* 2. 1. 2. 3. Desuper tunica pallium sustulistis: et eos, qui transibant simpliciter, convertistis in bellum. Mulieres populi mei ejecistis de domo deliciarum suarum: a parvulis earum tulistis laudem meam in perpetuum. Surgite, et ite, quia non habetis hic requiem. *v.* 8. 9. 10.

Et dixi: Audite, principes Jacob, et duces domus Israel: Numquid non vestrum est scire judicium, qui odio habetis bonum, et diligitis malum: qui violenter tollitis pelles eorum desuper eis, et carnem eorum desuper ossibus eorum? *Ibid.* 3. 1. 2. Tunc clamabunt ad Dominum, et non exaudiet eos: et abscondet faciem suam ab eis in tempore illo, sicut nequiter egerunt in adinventionibus suis. *v.* 4.

Quia tu spoliasti gentes multas, spoliabunt te omnes *reliquiae populorum. Habac.* 2. 8.

Affligetur in conservando.

Et cum habuerit, quae concupierat, possidere non poterit. *Job.* 20. 20.

Dives cum dormierit, nihil secum auferet: aperiet oculos suos, et nihil inveniet. *Job.* 27. 19. Apprehendet eum quasi aqua inopia, nocte opprimet eum tempestas. *v.* 20.

Ne timueris cum dives factus fuerit homo. — Quoniam cum interierit, non sumet omnia. *Psal.* 48. 17. 18.

Ecce homo, qui non posuit Deum adjutorem suum: sed speravit in multitudine divitiarum suarum. *Psal.* 51. 9.

Qui abscondit frumenta, maledicetur in populis: benedictio autem super caput vendentium. *Prov.* 11. 26.

Est et alia infirmitas pessima, quam vidi sub sole: divitiae conservatae in malum domini sui. Pereunt enim in afflictione pessima: generavit filium, qui in summa egestate erit. *Eccles.* 5. 12. 13. Miserabilis prorsus infirmitas: quomodo venit, sic

revertetur. Quid ergo prodest ei, quod laboravit in ventum? *v.* 15. Cunctis diebus vitæ suæ comedit in tenebris, et in curis multis. *v.* 16.

Est et aliud malum, quod vidi sub sole, et quidem frequens apud homines. Vir, cui dedit Deus divitias, et substantiam et honorem, et nihil deest animæ suæ ex omnibus quæ desiderat; nec tribuit ei potestatem Deus, ut comedat ex eo: sed homo extraneus vorabit illud. *Ib.* 6. 1. 2.

Est qui locupletatur parce agendo, et hæc est pars mercedis illius. In eo, quod dicit: Inveni requiem mihi, et nunc manducabo de bonis meis solus, et nescit quod tempus præteriet, et mors appropinquet: et relinquet omnia aliis, et morietur. *Eccli.* 11. 18. *et seq.*

Viro cupido et tenaci, sine ratione est substantia, et homini livido ad quid aurum? *Ibid.* 14. 3. Qui sibi nequam est, cui alii bonus erit? et non jucundabitur in bonis suis. *v.* 5. Qui sibi invidet, nihil est illo nequius, et hæc redditio est malitiæ illius. *v.* 6.

Qui mercedes congregavit, misit eas in sacculum pertusum. *Aggæi* 1. 6.

Hominis cujusdam divitis uberes fructus ager attulit: et cogitabat intra se dicens: Quid faciam, quia non habeo quo congregem fructus meos? Et dixit: Hoc faciam: destruam horrea mea, et majora faciam, et illuc congregabo omnia quæ nata sunt mihi, et bona mea, et dicam animæ meæ: Anima, habes multa bona posita in annos plurimos: requiesce, comede, bibe, epulare. Dixit autem illi Deus: Stulte, hac nocte animam tuam repetent a te: quæ autem parasti, cujus erunt? Sic est qui sibi thesaurizat, non est in Deum dives. *Luc.* 12. 16. *usque ad* 21.

Agite nunc, divites, plorate ululantes in miseriis vestris, quæ advenient vobis. Divitiæ vestræ putrefactæ sunt, et vestimenta vestra a tineis comesta sunt. Aurum et argentum vestrum æruginavit: et ærugo eorum in testimonium vobis erit, et manducabit carnes vestras sicut ignis. Thesaurizastis vobis iram in novissimis diebus. *Jacob.* 5. 1. 2. 3.

In expendendo.

Ne desideres de cibis ejus, in quo est panis mendacii. *Prov.* 23. 3.

Væ vobis divitibus, qui habetis (*hic*) consolationem vestram. *Luc.* 6. 24.

Fili, recordare, quia recepisti bona in vita tua. *Ibid.* 16. 25.

Divitiarum utilitas, sed transitoria.

Amici vero divitum multi. *Prov.* 14. 20.

Substantia divitis urbs roboris ejus: et quasi murus validus circumdans eum. *Ibid.* 18. 11.

Utilior est sapientia cum divitiis. — Sicut enim protegit sapientia, sic protegit pecunia. *Eccles.* 7. 12. 13.

Et pecuniæ obediunt omnia. *Ibid.* 10. 19.

Dives commotus confirmatur ab amicis suis : humilis autem cum ceciderit, expelletur et a notis. Diviti decepto multi recuperatores: locutus est superba, et justificaverunt illum. Humilis deceptus est, insuper et arguitur. Locutus est sensate, et non est datus ei locus. Dives locutus est, et omnes tacuerunt, et verbum illius usque ad nubes perducent. Pauper locutus est, et dicunt : Quis est hic, et si offenderit, subvertent illum. *Eccli.* 13. 25. *usque ad* 29.

Laboravit dives in congregatione substantiæ, et in requie sua replebitur bonis suis. *Ibid.* 31. 3.

Aurum et argentum est constitutio pedum. *Ibid.* 40. 25.

Facultates et virtutes exaltant cor, et super hæc timor Domini. *v.* 26.

Divitiæ quæ mala faciant.

Et devoravit eos terra (*scilicet terrenus amor*). *Exod.* 15. 12.

Usquequo — stulti, ea quæ sibi sunt noxia cupient? *Prov.* 1. 22.

Qui confidit in divitiis suis, corruet. *Ibid.* 11. 28.

Considerans reperi et aliam vanitatem sub sole. Unus est, et secundum non habet, non filium, non fratrem, et tamen laborare non cessat, nec satiantur oculi ejus divitiis: nec recogitat, dicens : Cui laboro, et fraudo animam meam bonis? *Eccles.* 4. 7. 8.

Qui amat divitias, fructum non capiet ex eis. *Ibid.* 5. 9. Dulcis est somnus operanti, sive parum, sive multum comedat. Saturitas autem divitis non sinit eum dormire. *v.* 11.

Multos enim perdidit aurum et argentum, et usque ad cor regum extendit, et convertit. *Eccli.* 8. 3.

Insatiabilis oculus cupidi in parte iniquitatis: non satiabitur, donec consumat arefaciens animam suam. Oculus malus ad mala : et non satiabitur pane, sed indigens, et in tristitia erit super mensam suam. *Ib.* 14. 9. 10.

Qui quærit locupletari, avertit oculum suum. *Ib.* 27. 1.

Melior est pauper sanus, et fortis viribus, quam dives imbecillis et flagellatus malitia. *Ibid.* 30. 14.

Qui aurum diligit, non justificabitur. *Ibid.* 31. 5. Multi dati sunt in auri casus, et facta est in specie ipsius perditio illorum.—Væ illis, qui sectantur illud, et omnis imprudens deperiet in illo. *v.* 6. 7. *Vide et c.* 8. 3.

O mors, quam amara est memoria tua, homini pacem habenti in substantiis suis! *Ibid.* 41. 1.

De terra loqueris, et de humo audietur eloquium tuum (*propter amorem quem habes*). *Isa.* 29. 4.

Propter iniquitatem avaritiæ ejus iratus sum, et percussi eum: abscondi a te faciem meam, et indignatus sum. *Ib.* 57. 17.

Magnificati sunt et ditati. Incrassati sunt et impinguati: et præterierunt sermones meos pessime. *Jerem.* 5. 27. 28.

Divitias tuas, et thesauros tuos in direptionem dabo. *Ib.* 15. 13.

Locutus sum ad te, in abundantia tua, et dixisti: Non audiam. *Ibid.* 22. 21.

Ubi sunt — qui argentum thesaurizant, et aurum, in quo confidunt homines?—Exterminati sunt, et ad inferos descenderunt, et alii loco eorum surrexerunt. *Baruch* 3. 16. 18. 19.

Intumuerant aquæ profundi torrentis, qui non potest transvadari. *Ezech.* 47. 5.

Et in copia rerum omnium occidet plurimos. *Dan.* 8. 25.

Ipsi — diligunt vinacia uvarum. *Osee* 3. 1.

Calumniam patiens est Ephraim, fractus judicio: quoniam cœpit abire post sordes. *Ibid.* 5. 11.

Ubi enim est thesaurus tuus, ibi est et cor tuum. *Matth.* 6. 21. Nemo potest duobus dominis servire: aut enim unum odio habebit; et alterum diliget: aut unum sustinebit, et alterum contemnet. Non potestis Deo servire, et mammonæ. *v.* 24. *Vide Luc.* 16. 13.

Qui autem seminatus est in spinis, hic est, qui verbum audit, et sollicitudo sæculi istius, et fallacia divitiarum suffocat verbum, et sine fructu efficitur. *Ibid.* 13. 22.

Amen dico vobis, quia dives difficile intrabit in regnum cœlorum. *Ibid.* 19. 23.

Dico, inimicos crucis Christi —qui terrena sapiunt. *Philipp.* 3. 18. 19.

Unde bella, et lites in vobis? nonne hinc? ex concupiscentiis vestris? *Jacob.* 4. 1.

Cor exercitatum avaritia habentes, maledictionis filii: derelinquentes rectam viam, erraverunt. 2. *Petr.* 2. 14. 15.

Quia dicis, quod dives sum, et locupletatus, et nullius egeo: et nescis, quia tu es miser, et miserabilis, et pauper, et cæcus, et nudus. *Apoc.* 3. 17.

Crimina nutriunt.

Multos enim perdidit aurum et argentum: et usque ad cor regum extendit et convertit. *Eccli.* 8. 3.

Si dives fueris, non eris immunis a delicto. *Ibid.* 11. 10.

Domus, quæ nimis locuples est, annullabitur superbia. *Ib.* 21. 5.

Nam qui volunt divites fieri incidunt in tentationem, et in laqueum Diaboli, et desideria multa inutilia et nociva, quæ

mergunt homines in interitum, et perditionem. Radix enim omnium malorum est cupiditas. 1. *Tim.* 6. 9. 10.

DOCTRINA.

Doctrina Apostolorum scripta et non scripta, firmiter tenenda. Vide et *Traditiones.*

Rogo autem vos, fratres, ut observetis eos, qui dissensiones, et offendicula præter doctrinam, quam vos didicistis, faciunt, et declinate ab illis. *Rom.* 16. 17.

Si quis esurit, domi manducet : ut non in judicium conveniatis. Cætera autem cum venero disponam. 1. *Cor.* 11. 34.

Sed licet nos, aut Angelus de cœlo, evangelizet vobis, præter quam quod evangelizavimus vobis, anathema sit. *Galat.* 1. 8. Notum enim vobis facio, fratres, evangelium, quod evangelizatum est a me, quia non est secundum hominem, etc. *v.* 11.

Itaque, fratres, state: et tenete traditiones, quas didicistis, sive per sermonem, sive per epistolam nostram. 2. *Thess.* 2. 14.

Doctrina Apostolorum est Christi doctrina.

Qui vos audit, me audit : et qui vos spernit, me spernit. Qui autem me spernit, spernit eum, qui misit me. *Luc.* 10. 16. *Vide* 1. *Cor.* 14. 37.

Deo autem gratias, qui semper triumphat nos in Christo Iesu : et odorem notitiæ suæ manifestat per nos in omni loco: quia Christi bonus odor sumus Deo, in iis qui salvi fiunt, et in iis qui pereunt, etc. 2. *Cor.* 2. 14. 15. Non enim sumus sicut plurimi, adulterantes verbum Dei, sed ex sinceritate, sed sicut ex Deo, coram Deo in Christo loquimur. *v.* 17.

Notum enim vobis facio, fratres, Evangelium, quod evangelizatum est a me, quia non est secundum hominem, etc. *Gal.* 1. 11. *Vide et Ephes.* 3. 3.

Ideo et nos gratias agimus Deo sine intermissione : quoniam cum accepissetis a nobis verbum auditus Dei, accepistis illud, non ut verbum hominum, sed (sicut est vere) verbum Dei, qui operatur in vobis, qui credidistis. 1. *Thess.* 2. 13.

Doctrinæ utilitas quoad docentem.

Sed et imperitos docete libere. 1. *Esdr.* 7. 25.

Aqua profunda verba ex ore viri: et torrens redundans fons sapientiæ. *Prov.* 18. 4.

Doctrina viri per patientiam noscitur : et gloria ejus est iniqua prætergredi. *Ibid.* 19. 11.

In auribus insipientium ne loquaris : quia despicient doctrinam eloquii tui. *Ibid.* 23. 9.

Verba sapientium audiuntur in silentio, plus quam clamor principis inter stultos. *Eccles.* 9. 17.

Verba sapientium sicut stimuli, et quasi clavi in altum defixi, quae per magistrorum consilium data sunt a pastore uno. *Ibid*. 12. 11.

Beatus — qui enarrat justitiam auri audienti. *Eccli*. 25. 12.

Anima viri sancti enuntiat aliquando vera, quam septem circumspectores sedentes in excelso ad speculandum. *Ibid*. 37. 18.

Quoad odientem.

Docete me, et ego tacebo: et si quid forte ignoravi, instruite me. *Job*. 6. 24.

Doctrinam magis, quam aurum eligite. *Prov*. 8. 10.

Doce justum, et festinabit accipere. *Ibid*. 9. 9.

Cor sapientis quaerit doctrinam; et os stultorum pascitur imperitia. *Ibid*. 15. 14.

Non cesses, fili, audire doctrinam, nec ignores sermones scientiae. *Ibid*. 19. 27.

Fili mi, inclina aurem tuam, et audi verba sapientium: appone autem cor ad doctrinam meam, quae pulchra erit tibi, cum servaveris eam in ventre tuo, et redundabit in labiis tuis: ut sit in Domino fiducia tua. *Ibid*. 22. 17. 18. 19. Ecce descripsi eam tibi tripliciter, in cogitationibus, et scientia: ut ostenderem tibi firmitatem, et eloquia veritatis respondere ex his illis, qui miserunt te. *v*. 20. 21.

Ingrediatur ad doctrinam cor tuum, et aures tuae ad verba scientiae. *Ibid*. 23. 12.

Auris bona audiet cum omni concupiscentia sapientiam. *Eccli*. 3. 31.

Esto mansuetus ad audiendum verbum (*Dei*), ut intelligas: et cum sapientia proferas responsum verum. *Ibid*. 5. 13.

Si inclinaveris aurem tuam, excipies doctrinam: et si dilexeris audire, sapiens eris. *Ib*. 6. 34. In multitudine presbyterorum prudentium sta, et sapientiae illorum ex corde conjungere: ut omnem narrationem Dei possis audire: et proverbia laudis non effugiant a te. Et si videris sensatum evigila ad eum, et gradus ostiorum illius exterat pes tuus. *v*. 35. 36. Cogitatum tuum habe in praeceptis Dei, et in mandatis illius maxime assiduus esto: et ipse dabit tibi cor, et concupiscentia sapientiæ dabitur tibi. *v*. 37. *Vide c*. 8. 9. *Item Psal*. 1. 2.

Non te prætereat narratio seniorum: ipsi enim didicerunt a patribus suis. Quoniam ab ipsis disces intellectum, et in tempore necessitatis dare responsum. *Ibid*. 8. 11. 12.

Quaecumque enim scripta sunt, ad nostram doctrinam scripta sunt. *Rom*. 15. 4.

Fructus docentis.

Labia justi erudiunt plurimos: qui autem indocti sunt,

in cordis egestate morientur. *Prov*. 10. 21.

Doctrina sua noscetur vir, qui autem vanus et excors est, patebit contemptui. *Ibid*.12. 8.

In lingua enim sapientia dignoscitur: et sensus, et scientia, et doctrina, in verbo sensati, et firmamentum in operibus justitiae. *Eccli*. 4. 29.

Vir peritus multos erudivit, et animae suae suavis est. *Ibid*. 37. 22.

Fructus audientis.

Audiens sapiens, sapientior erit: et intelligens, gubernacula possidebit. *Prov*. 1. 5.

In corde prudentis requiescit sapientia, et indoctos quosque erudiet. *Ibid*. 14. 33.

Fons vitae, eruditio possidentis: doctrina stultorum, fatuitas. Cor sapientis erudiet os ejus: et labiis ejus addet gratiam. Favus mellis, composita verba: dulcedo animae, sanitas ossium. *Ibid*. 16. 22. 23. 24.

Cor prudens possidebit scientiam: et auris sapientium quaerit doctrinam. *Ibid*. 18. 15.

Comede, fili mi, mel, quia bonum est, et favum dulcissimum gutturi tuo. Sic et doctrina sapientiae animae tuae, quam cum inveneris, habebis in novissimis spem, et spes tua non peribit. *Ibid*. 24. 13. 14.

Stude sapientiae, fili mi, et laetifica cor meum, ut possis exprobranti respondere sermonem. *Ibid*. 27. 11.

Fili, a juventute tua excipe doctrinam, et usque ad canos invenies sapientiam. Quasi is, qui arat, et seminat, accede ad eam, et sustine bonos fructus illius. *Eccli*. 6. 18. 19.

Contemptus doctrinae.

Sapientiam, atque doctrinam stulti despiciunt. *Prov*. 1. 7.

Qui erudit derisorem, ipse injuriam sibi facit: et qui arguit impium, sibi maculam generat. *Ibid*. 9. 7.

Quaerit derisor sapientiam, et non invenit: doctrina prudentium facilis. *Ibid*. 14. 6.

Qui evitat discere, incidet in mala. *Ibid*. 17. 16.

Non recipit stultus verba prudentiae: nisi ea dixeris, quae versantur in corde ejus. *Ibid*. 18. 2.

Acetum in nitro, qui cantat carmina cordi pessimo. *Ibid*. 25. 20.

Quam aspera est nimium sapientia indoctis hominibus, et non permanebit in illa excors. *Eccli*. 6. 21. Sapientia enim doctrinae secundum nomen est ejus, et non est multis manifesta: quibus autem cognita est, permanet usque ad conspectum Dei. *v*. 23.

Non erudietur, qui non est sapiens in bono. Est autem sapientia, quae abundat in malo: et non est sensus ubi est amaritudo. *Ibid*.21.14.15. Cor fatui quasi vas confractum, et omnem sapientiam non tenebit.

Verbum sapiens quodcumque audierit scius, laudabit, et ad se adjiciet: audivit luxuriosus, et displicebit illi et projiciet illud post dorsum suum. *Eccli. c.* 21. *v.* 18.

Qui docet fatuum, quasi qui conglutinat testam. Qui narrat verbum non audienti, quasi qui excitat dormientem de gravi somno. Cum dormiente loquitur, qui enarrat stulto sapientiam. *Ibid.* 22. 7. 8. 9.

Homo assuetus in verbis improperii, in omnibus diebus suis non erudietur. *Ibid.* 23. 20.

Nolite dare sanctum canibus, neque mittatis margaritas vestras ante porcos. *Matth.* 7. 6.

Doctrinae pravae effectus quoad docentem.

Prius vos ostendens fabricatores mendacii, et cultores perversorum dogmatum. *Job.* 13. 4.

Os fatuorum ebullit stultitiam. *Prov.* 15. 2. Labia sapientium disseminabunt scientiam: cor stultorum dissimile erit. *v.* 7. Doctrina mala deserenti viam vitae: qui increpationes odit, morietur. *v.* 10.

Doctrina stultorum, fatuitas. *Ibid.* 16. 22.

Superbus et arrogans vocatur indoctus, qui in ira operatur superbiam. *Ibid.* 21. 24.

Narratio fatui quasi sarcina in via. *Eccli.* 21. 19.

Quoad audientem.

Vir, qui erraverit a via doctrinae, in cœtu gigantum commorabitur. *Prov.* 21. 16.

Numquid potest caecus caecum ducere? Nonne ambo in foveam cadunt? *Luc.* 6. 39.

Doctrinæ curiosae malum.

Qui scrutator est majestatis, opprimetur a gloria. *Prov.* 25. 27.

Et agnovi, quod in his quoque esset labor, et afflictio spiritus: eo quod in multa sapientia multa sit indignatio: et qui addit scientiam addit et laborem. *Eccles.* 1. 17. 18.

Altiora te ne quaesieris, et fortiora te ne scrutatus fueris: sed quae praecepit tibi Deus, illa cogita semper, et in pluribus operibus ejus ne fueris curiosus. *Eccli.* 3. 22.

Docentes. Vide *Evangelizans.*

Dolus.

Quoniam mihi quidem pacifice loquebantur: et in iracundia terrae loquentes, dolos cogitabant. *Psal.* 34. 20.

Habitatio tua in medio doli: in dolo renuerunt scire me, dicit Dominus. *Jerem.* 9. 6.

Vir autem quidam, nomine Ananias, cum Saphira uxore sua vendidit agrum, et fraudavit de pretio agri, etc. *Actor.* 5. 1. 2.

Dolus Deum offendit.

Simulatores et callidi provocant iram Dei, neque clamabunt cum vincti fuerint. Morietur in tempestate anima eorum, et vita eorum inter effeminatos. *Job.* 36. 13. 14.

Virum sanguinum et dolosum abominabitur Dominus. *Psal.* 5. 7.

Disperdat Dominus universa labia dolosa. *Psal.* 11. 4.

Quia abominatio Domini est omnis illusor. *Prov.* 3. 32.

Proximum fallit.

Sepulcrum patens est guttur eorum, linguis suis dolose agebant: venenum aspidum sub labiis eorum. *Psal.* 13. 3. *Vide Psal.* 5. 11.

Molliti sunt sermones ejus super oleum: et ipsi sunt jacula. *Psal.* 54. 22.

Acuerunt linguas suas sicut serpentis: venenum aspidum sub labiis eorum. *Psal.* 139. 4. *Vide Rom.* 3. 13.

Non omnem hominem inducas in domum tuam: multae enim sunt insidiae dolosi. Sicut enim eructant præcordia fœtentium, et sicut perdix inducitur in caveam, et ut caprea in laqueum: sic et cor superborum, et sicut prospector, videns casum proximi sui. Bona enim in mala convertens insidiatur, et in electis ponet maculam. A scintilla una augetur ignis, et ab uno doloso augetur sanguis: homo vero peccator sanguini insidiatur. Attende tibi a pestifero, fabricat enim mala: ne forte inducat super te subsannationem in perpetuum. Admitte ad te alienigenam, et subvertet te in turbine, et abalienabit te a tuis propriis. *Eccli.* 11. 31. *usq. ad finem.*

Stultus enim fatua loquetur, et cor ejus faciet iniquitatem, ut perficiat simulationem, et loquatur ad Dominum fraudulenter, et vacuam faciat animam esurientis, et potum sitienti auferat. Fraudulenti vasa pessima sunt. Ipse enim cogitationes concinnavit ad perdendos mites in sermone mendaci, cum loqueretur pauper judicium. *Isa.* 32. 6. 7.

Et a Propheta usque ad Sacerdotem cuncti faciunt dolum. *Jerem.* 6. 13.

Se ipsum perdit.

Ecce parturiit injustitiam, concepit dolorem, et peperit iniquitatem. Lacum aperuit, et effodit eum, et incidit in foveam, quam fecit. Convertetur dolor ejus in caput ejus: et in verticem ipsius iniquitas ejus descendet. *Psal.* 7. 15. 16. 17.

Infixae sunt gentes in interitu, quem fecerunt: in laqueo isto, quem absconderunt comprehensus est pes eorum. *Ps.* 9. 16.

Viri sanguinum et dolosi non

dimidiabunt dies suos. *Psal.* 54. 24.

Ipse deludet illusores, et mansuetis dabit gratiam. *Prov.* 3. 34.

Non inveniet fraudulentus lucrum. *Ibid.* 12. 27.

Vir versutus odiosus erit. *Ibid.* 14. 17.

Qui decipit justos in via mala, in interitu suo corruet: et simplices possidebunt bona ejus. *Ibid.* 28. 10.

Qui in altum mittit lapidem, super caput ejus cadet: et plaga dolosa dolosi dividet vulnera. Et qui foveam fodit, incidet in eam: et qui statuit lapidem proximo, offendet in eo: et qui laqueum alii ponit, peribit in illo. *Eccli.* 27. 28. 29.

Sagitta vulnerans lingua eorum, dolum locuta est: in ore suo pacem cum amico suo loquitur, et occulte ponit ei insidias. Numquid super his non visitabo, dicit Dominus? aut in gente hujusmodi non ulciscetur anima mea? *Jerem.* 9. 8. 9.

Maledictus dolosus. *Malach.* 1. 14.

DOMINICÆ OBSERVATIO.

Vide FESTORUM OBSERVATIO.

(*Et Thesaurum Patrum.*)

DOMINUS.

Dominus imitandus et sequendus.

Inspice, et fac secundum exemplar, quod tibi in monte (*a Christo*) monstratum est. *Exod.* 25. 40. *Vide Hebr.* 8. 5. *Actor.* 7. 44.

Dominum Deum vestrum sequimini, et ipsum timete, et mandata illius custodite. *Deut.* 13. 4.

Filii estote Domini Dei vestri. *Ibid.* 14. 1.

Usquequo claudicatis in duas partes? Si Dominus est Deus, sequimini eum: si autem Baal, sequimini illum. 3. *Reg.* 18. 21.

Sequimini me, et ostendam vobis virum, quem quæritis (*Christum*). (*Eliseus, Deus meus Salvator significat.*) 4. *Reg.* 6. 19.

Vestigia ejus secutus est pes meus, etc. *Job.* 23. 11.

Trahe me: post te curremus in odorem unguentorum tuorum. *Cantic.* 1. 3.

Et ego non sum turbatus, te pastorem sequens. *Jerem.* 17. 16.

Ascendet enim pandens iter ante eos. — Et transibit rex eorum coram eis, et Dominus in capite eorum. *Mich.* 2. 13.

Omnis, qui zelum habet legis, statuens testamentum exeat post me. 1. *Mach.* 2. 27.

At illi continuo, relictis retibus, secuti sunt eum. *Matth.* 4. 20.

Magister sequar te, quocumque ieris. *Ibid.* 8. 19. Sequere me, et dimitte mortuos sepelire mortuos suos. *v.* 22. Et ascendente eo (*Jesu*) in naviculam (*crucis*), secuti sunt eum discipuli ejus. *v.* 23.

Ait Jesus Levi : Sequere me: et surgens secutus est eum. *Ibid.* 9. 9.

Et qui non accipit crucem suam, et sequitur me, non est me dignus. *Ibid.* 10. 38.

Si quis vult post me venire, abneget semetipsum, et tollat crucem suam, et sequatur me. *Ibid.* 16. 24.

Vade, vende quæ habes, et da pauperibus, — et veni, sequere me. *Ibid.* 19.21. Vos, qui secuti estis me, in regeneratione, cum sederit Filius hominis in sede majestatis suæ, sedebitis et vos super sedes duodecim, judicantes duodecim tribus Israel. *v.* 28.

Tetigit oculos eorum (*duorum cæcorum*) : et confestim viderunt, et secuti sunt eum. *Ibid.* 20. 34.

Qui sequitur me, non ambulat in tenebris. *Joan.* 8. 12.

Oves meæ vocem meam audiunt, —et sequuntur me. *Ibid.* 10. 27.

Si quis mihi ministrat, me sequatur. *Ibid.* 12. 26.

Estote ergo imitatores Dei, sicut filii carissimi. *Ephes.* 5.1.

Sequor autem, si quo modo comprehendam. *Philipp.* 3. 12.

Quia et Christus passus est pro nobis, vobis relinquens exemplum, ut sequamini vestigia ejus. 1. *Petr.* 2. 21.

Qui dicit, se in ipso (*Christo*) manere ; debet, sicut ille ambulavit, et ipse ambulare. 1. *Joan.* 2. 6.

Hi sunt, qui cum mulieribus non sunt coinquinati : virgines enim sunt. Hi sequuntur agnum quocumque ierit. *Apoc.* 14. 4.

Dominus quærendus.

Cumque quæsieris ibi Dominum Deum tuum, invenies eum: si tamen toto corde quæsieris, et tota tribulatione animæ tuæ. *Deut.* 4. 29.

Præbete igitur corda vestra et animas vestras, ut quæratis Dominum, etc. 1. *Paral.* 22.19.

Si quæsieritis eum (*Deum*), invenietis : si autem dereliqueritis eum, derelinquet vos. 2. *Paral.* 15. 2. Si quis autem — non quæsierit Dominum Deum Israel, moriatur, a minimo usque ad maximum, a viro usque ad mulierem. *v.* 13.

Manus Dei nostri est super omnes, qui quærunt eum in bonitate. 1. *Esdr.* 8. 22.

Quærite Deum, et vivet anima vestra. *Psal.* 68. 33.

Cum occideret eos, quærebant eum: et revertebantur, et diluculo veniebant ad eum. *Ps.* 77. 34.

Lætetur cor quærentium Dominum. *Psal.* 104. 3. Quærite Dominum, et confirmamini: quærite faciem ejus semper. *v.* 4.

Surgam et circuibo civitatem ; per vicos et plateas quæram quem diligit anima mea : quæsivi illum, et non inveni. *Cant.* 3. 2.

In simplicitate cordis quæ-

rite illum : quoniam invenitur ab his, qui non tentant illum : apparet autem eis, qui fidem habent in illum. *Sap.* 1. 1. 2.

Invenitur ab his, qui quærunt illam (*Dei sapientiam*) : præoccupat, qui se concupiscunt, ut illis se prior ostendat. *Ibid.* 6. 13. 14.

Venit mane et nox ; si quæritis, quærite. *Isa.* 21. 12.

Quærite Dominum, dum inveniri potest. *Ibid.* 55. 6.

Quæsierunt me, qui ante non interrogabant, invenerunt qui non quæsierunt me. *Ibid.* 65.1.

Quæretis me, et invenietis, cum quæsieritis me in toto corde vestro. Et inveniar a vobis, ait Dominus. *Jer.* 29. 13. 14.

Sicut enim fuit sensus vester, ut erraretis a Deo ; decies tantum iterum convertentes requiretis eum. *Baruch* 4. 28.

Tempus autem requirendi Dominum, cum venerit qui docebit vos justitiam. *Osee* 10. 12.

Quærite me, et vivetis. Et nolite quærere Bethel. *Amos* 5. 4. 5. Quærite Dominum, et vivite : ne forte comburatur ut ignis domus Joseph, et devorabit, et non erit qui exstinguat Bethel. *v.* 6. Quærite bonum, et non malum, ut vivatis : et erit Dominus Deus exercituum vobiscum, sicut dixistis. *v.* 14.

Quærite Dominum, omnes mansueti terræ, qui judicium ejus estis operati, quærite justum, quærite mansuetum : si quomodo abscondamini in die furoris Domini. *Soph.* 2. 3.

Eamus, et deprecemur faciem Domini, et quæramus Dominum exercituum : vadam etiam ego. *Zach.* 8. 21.

Quærite ergo primum regnum Dei. *Matth.* 6. 33.

Quærite, et invenietis : pulsate, et aperietur vobis. *Ibid.* 7. 7.

Quæritis me, non quia vidistis signa, sed quia manducastis ex panibus, et saturati estis. (*Sic multi*). *Joan.* 6. 26.

Quæretis me, et non invenietis : et ubi ego sum, vos non potestis venire. *Ibid.* 7. 34.

Ego vado, et quæretis me, et in peccato vestro moriemini. *Ibid.* 8. 21.

Quæ sursum sunt, sapite. *Coloss.* 3. 2.

Domini et dominæ officium et potestas erga servos, et ancillas totamque familiam : ut et servorum et ancillarum erga dominos et dominas.

Agar ancilla Saræ, postquam despexit dominam suam, fugit ab illa ; sed ab Angelo jussa est redire, et se humiliare sub manu dominæ suæ. Gen. c. 16.

Eadem vero, cum periculum esset, ne propter illam Isaac filius perverteretur, e domo ejicitur. Ibid. c. 21.

Si emeris servum Hebræum, sex annis serviet tibi : in septimo egredietur liber gratis.

Exod. 21. 2: (*Vide Deut.* 15. 12.) Qui percusserit servum suum, vel ancillam virga, et mortui fuerint in manibus ejus, criminis reus erit. *v.* 20. Si percusserit quispiam oculum servi sui, aut ancillæ, et luscos eos fecerit, dimittet eos liberos, pro oculo quem eruit. *v.* 26. *Vide Jerem.*34.*v.*9.*et* 14.

Non facies calumniam proximo tuo, nec vi opprimes eum. Non morabitur opus mercenarii tui apud te usque mane. *Levit.* 19. 13.

Septimus dies sabbati est, id est, requies Domini Dei tui. Non facies in eo quidquam operis tu, et filius tuus, et filia, servus, et aucilla, et bos, et asinus, et omne jumentum tuum, et peregrinus, qui est intra portas tuas: ut requiescat servus tuus, et ancilla tua, sicut et tu. *Deut.* 5. 14. *Vide Exod.* 20. 10.

Quam justus fuerit Job erga servos suos, indicat his verbis: Si contempsi subire judicium cum servo meo, et ancilla mea, cum disceptarent adversum me. *Job.* 31. 13.

Servi Regis Saul, a domino suo jussi, ut interficerent Sacerdotes, noluerunt — extendere manus suas in Sacerdotes Domini. *Noluerant nempe iniquum domini sui mandatum exequi.* 1. *Reg.* 22. 17.

Giezi servus Elisei Prophetae contra voluntatem domini sui munera petens a Naaman Syro, et mentitus domino suo lepra percutitur. 4. *Reg.* 5. 20.

Servus verbis non potest erudiri: quia quod dicis intelligit, et respondere contemnit. *Prov.* 29. 19.

Non lædas servum in veritate operantem, neque mercenarium dantem animam suam.*Eccli.* 7. 22.

Jugum et lorum curvant collum durum, et servum inclinant operationes assiduæ. Servo malevolo tortura et compedes: mitte illum in operationem, ne vacet: multam enim malitiam docuit otiositas. In opera constitue eum: sic enim condecet illum, etc. Verum sine judicio nihil facias grave. Si est tibi servus fidelis, sit tibi quasi anima tua: quasi fratrem sic eum tracta, quoniam in sanguine animae comparasti illum.—Si læseris eum injuste in fugam convertetur, etc. *Ibid.* 33. 27. *usque ad finem.*

In Parabola talentorum proponitur tam fidelitas, et pigritia servorum, quam liberalitas Domini, remunerantis fideles servos, et justitia punientis servum pigrum. Matth. 25. 14.

Centurio sollicitus est, ut ægrotanti servo sanitatem restituat. Luc. 7. 2.

Cornelius Centurio, quia ipse erat religiosus ac timens Deum, *talem dicitur habuisse totam familiam. Actor.* 10. 2.

Et vos domini, eadem facite illis (*scil.servis*), remitten-

tes minas; scientes, quia et illorum et vester Dominus est in coelis: et personarum acceptio non est apud eum. *Ephes*.6. 9.

Domini, quod justum est et aequum, servis praestate: scientes quod et vos Dominum habetis in coelo. *Coloss*. 4. 1.

Christus Dominus, formam servi accipiens, omnibus servis potest esse solatio et exemplo. Phil.2.7.

DOMUS.

Domus Æternalis.

In domo patris mei mansiones multae sunt. *Joan*. 14. 2.

Scimus enim, quoniam si terrestris domus nostra hujus habitationis dissolvatur, quod ædificationem ex Deo habemus domum non manufactam, æternam in coelis. 2. *Cor*. 5. 1.

Domus spiritualis virtuose aedificatur.

Haec tibi scribo (*Timothee*), —ut scias, quomodo oporteat te in domo Dei conversari, quæ est Ecclesia Dei vivi, columna, et firmamentum veritatis. 1. *Tim*. 3. 14. 15.

Ad quem accedentes lapidem vivum, ab hominibus quidem reprobatum, a Deo autem electum, et honorificatum; et ipsi tamquam lapides vivi superædificamini, domus spiritualis, sacerdotium sanctum, offerre spirituales hostias, acceptabiles Deo, per Jesum Christum. 1. *Petr*. 2. 4. 5.

Gratiose inhabitatur.

Et Moyses quidem fidelis erat in tota domo ejus, tamquam famulus, in testimonium eorum, quæ dicenda erant: Christus vero tamquam filius in domo sua: quæ domus sumus nos, si fiduciam et gloriam spei usque ad finem firmam retineamus. *Hebr*. 3. 5. 6.

Domus corporis nostri.

Scimus enim, quoniam si terrestris domus nostra hujus habitationis dissolvatur, quod aedificationem ex Deo habemus, domum non manufactam, æternam in coelis. 2. *Cor*. 5. 1.

Justum autem arbitror, quandiu sum in hoc tabernaculo, suscitare vos in commonitione certus quod velox est depositio tabernaculi mei, secundum quod et Dominus noster Jesus Christus significavit mihi. 2. *Petr*. 1. 13. 14.

Bene construitur.

Nisi Dominus aedificaverit domum: in vanum laboraverunt, qui aedificant eam. *Psal*. 126. 1.

Praepara foris opus tuum, et diligenter exerce agrum tuum: ut postea ædifices domum tuam. *Prov*. 24. 27.

Qui aedificat domum suam impendiis alienis, quasi qui colligit lapides suos in hyeme. *Eccli*. 21. 9.

Væ, qui ædificat domum suam in injustitia, et coenacula sua non in judicio: amicum suum opprimet frustra, et mercedem ejus non reddet ei. Qui dicit: Ædificabo mihi domum latam. *Jerem*. 22. 13. 14.

Male destruitur.

Qui conturbat domum suam, possidebit ventos: et qui stultus est, serviet sapienti. *Pr*. 11.29.

Domus impiorum delebitur: tabernacula vero justorum germinabunt. *Ibid*. 14. 11.

Domum superborum demolietur Dominus. *Ibid*. 15. 25. Conturbat domum suam, qui sectatur avaritiam. *v*. 27.

Melior est buccella sicca cum gaudio, quam domus plena victimis cum jurgio. *Ibid*. 17. 1.

In pigritiis humiliabitur contignatio, et in infirmitate manuum perstillabit domus. *Eccl*. 10. 18.

Objurgatio et injuriae annullabunt substantiam: et domus, quae nimis locuples est, annullabitur superbia: sic substantia superbi eradicabitur. *Eccli*. 21. 5.

Debite gubernatur.

Novit justus jumentorum suorum animas. *Prov*. 12. 10.

Domus justi plurima fortitudo: et in fructibus impii conturbatio. *Ibid*. 15. 6.

Noli esse sicut leo in domo tua, evertens domesticos tuos, et opprimens subjectos tibi. *Eccli*. 4. 35.

Et a filiis tuis cave, et a domesticis tuis attende. *Ibid*. 32. 26.

Filio et mulieri, fratri et amico, non des potestatem super te in vita tua: et non dederis alii possessionem tuam: ne forte poeniteat te, et depreceris pro illis. Dum adhuc superes et aspiras, non immutabit te omnis caro. Melius est enim, ut filii tui te rogent, quam te respicere in manus filiorum tuorum. *Ibid*. 33. 20. 21. 22.

Plene firmatur.

Sicut avis transmigrans de nido suo, sic vir qui derelinquit locum suum. *Prov*. 27. 8.

Initium vitae hominis, aqua et panis, et vestimentum, et domus protegens turpitudinem. Melior est victus pauperis sub tegmine asserum, quam epulae splendidae in peregre sine domicilio. Minimum pro magno placeat tibi, et improperium peregrinationis non audies. Vita nequam hospitandi de domo in domum: et ubi hospitabitur, non fiducialiter aget, nec aperiet os (*suum*). Hospitabitur et pascet, et potabit ingratos, et ad haec amara audiet. Transi hospes, et orna mensam: et quae in manu habes, ciba cæteros. Exi a facie honoris ami-

eorum meorum : necessitudine domus meæ hospitio mihi factus est frater. Gravia haec homini habenti sensum : Correptio domus, et improperium, fœneratoris. *Eccli.* 29.28. *usq. ad finem.*

Domus aedificata super petram firma manebit.

Omnis ergo, qui audit verba mea haec, et facit ea, assimilabitur viro sapienti, qui ædificavit domum suam supra petram. *Matth.* 7. 24. *Vide Luc.* 6. 48.

Et ego dico tibi, quia tu es Petrus, et super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam, et portae inferi non praevalebunt adversus eam. *Ibid.* 16. 18.

Quis ergo nos separabit a caritate Christi? Tribulatio? an angustia? an fames? an nuditas? an periculum? an persecutio? an gladius? sicut scriptum est: Quia propter te mortificamur tota die: aestimati sumus sicut oves occisionis. *Rom.* 8. 35.36. *Vide Psal.* 43. 22.

DONA.

Donaria accipere an prohibitum. Vide etiam *Acceptatio munerum.*

Nec accipies munera, quae etiam excaecant prudentes, et subvertunt verba justorum. *Exod.* 23. 8. *Vide Deut.* 16. 19.

Si dederit mihi Balac plenam domum suam argenti et auri, non potero immutare verbum Domini Dei mei, ut vel plus, vel minus loquar. *Num.* 22.18. *Vide* 2. *Par.* 19. 7.

Quia Dominus Deus vester ipse est Deus Deorum, et Dominus Dominantium, Deus magnus, et potens, et terribilis, qui personam non accipit, nec munera. *Deut.* 10. 17.

Maledictus qui accipit munera, ut percutiat animam sanguinis innocentis, et dicet omnis populus: Amen. *Ibid.* 27.25.

Et non ambulaverunt filii illius (*Samuelis*) in viis ejus: sed declinaverunt post avaritiam, acceperuntque munera, et perverterunt judicium. 1. *Reg.* 8.3.

Samuel ait: Ecce præsto sum. Loquimini de me coram Domino, et coram Christo ejus, utrum bovem cujusquam tulerim, aut asinum: si quempiam calumniatus sum, si oppressi aliquem, si de manu cujusquam munus accepi: et contemnam illud hodie, restituamque vobis. *Ibid.* 12. 2. 3.

Locutus est autem rex (*Jeroboam*) ad virum Dei: Veni mecum domum, ut prandeas, et dabo tibi munera: Responditque vir Dei ad regem: Si dederis mihi mediam partem domus tuae, non veniam tecum, nec comedam panem, neque bibam aquam in loco isto. 3. *Reg.* 13.7. *Vide et* 4. *Reg.* 5.16.

Congregatio enim hypocritæ sterilis, et ignis devorabit tabernacula eorum, qui munera libenter accipiunt. *Job.* 15. 34.

Qui pecuniam suam non dedit ad usuram, et munera super innocentem non accepit: qui facit haec, non movebitur in aeternum. *Psal.* 14. 5.

In quorum manibus iniquitates sunt: dextera eorum repleta est muneribus. *Ps.*25.10.

Munera de sinu impius accipit, ut pervertat semitas judicii. *Prov.* 17. 23.

Qui autem odit munera, vivet. *Prov.* 15. 27.

Principes tui infideles, socii furum: omnes diligunt munera, sequuntur retributiones. *Isa.*1. 23.

Vae qui potentes estis ad bibendum vinum, et viri fortes ad miscendam ebrietatem. Qui justificatis impium pro muneribus, et justitiam justi aufertis ab eo. *Ibid.* 5. 22. 23.

Qui ambulat in justitiis, et loquitur veritatem, qui projicit avaritiam ex calumnia, et excutit manus suas ab omni munere, qui obturat aures suas, ne audiat sanguinem, et claudit oculos suos, ne videat malum: iste in excelsis habitabit. *Ibid.* 33. 15. 16. *Vide c.* 45. 13.

Munera acceperunt (*Hierosolymitae*) apud te ad effundendum sanguinem: usuram, et superabundantiam accepisti, et avare proximos tuos calumniabaris, meique oblita es, ait Dominus Deus. *Ezech.* 22. 12. *Vide et v.* 27.

Principes ejus (*Jerusalem*) in muneribus judicabant: et sacerdotes ejus in mercede docebant, et prophetae ejus in pecunia divinabant: et super Dominum requiescebant, dicentes: Numquid non Dominus in medio nostrum? *Mich.* 3. 11. *Vide Soph.* 3. 3.

Multos enim perdidit aurum et argentum, et usque ad cor regum extendit, et convertit. *Eccli.* 8. 3. *Vide c.* 31. 6.

Xenia et dona excæcant oculos judicum, et quasi mutus in ore avertit correptiones eorum. *Ibid.* 20. 31. *Vide Deut.* 16.19.

Dona divina liberaliter a Deo dantur.

Quis ante dedit mihi, ut reddam ei? *Job.* 41. 2.

Bona et mala, vita et mors, paupertas et honestas a Deo sunt. *Eccli.* 11. 14.

Quoniam ex ipso, et per ipsum, et in ipso sunt omnia: ipsi gloria in saecula. Amen. *Rom.* 11. 36.

Quid autem habes, quod non accepisti? Si autem accepisti, quid gloriaris, quasi non acceperis? 1. *Cor.* 4. 7.*Vide* 1.*Cor.* 12. 11.

Unicuique autem nostrum data est gratia secundum mensuram donationis Christi. Propter quod dicit: Ascendens in altum captivam duxit captivitatem: dedit dona hominibus. *Ephes.* 4. 7. 8.

Nolite itaque errare, fratres mei dilectissimi. Omne datum

optimum, et omne donum perfectum desursum est, descendens a Patre luminum. *Jacob.* 1. 16. 17.

Multipliciter ordinantur.

Sicut enim homo peregre proficiscens vocavit servos suos, et tradidit illis bona sua. Et uni dedit quinque talenta, alii autem duo, alii vero unum, unicuique secundum propriam virtutem. *Matth.* 25. 14. 15. *Vide Luc.* 19. 12.

Sed unusquisque proprium donum habet ex Deo: alius quidem sic, alius vero sic. 1. *Cor.* 7. 7.

Unicuique autem datur manifestatio Spiritus ad utilitatem. *Ibid.* 12. 7.

Et ipse dedit quosdam quidem Apostolos, etc. *Ephes.* 4. 11.

Unusquisque, sicut accepit gratiam, in alterutrum illam administrantes, sicut boni dispensatores multiformis gratiae Dei. 1. *Petr.* 4. 10. *Vide Rom.* 12. 6.

Utiliter operantur.

Intellectus bonus omnibus facientibus eum. *Psal.* 110. 10.

Datio Dei permanet justis, et profectus illius successus habebit in æternum. *Eccli.* 11. 17.

Abiit autem qui quinque talenta acceperat, et operatus est in eis, et lucratus est alia quinque. *Matth.* 25. 16. Ait illi Dominus ejus: Euge serve bone, et fidelis, quia super pauca fuisti fidelis, super multa te constituam, intra in gaudium Domini tui. *v.* 21. *Vide Luc.* 19. 12.

Omni autem, cui multum datum est, multum quaeretur ab eo: et cui commendaverunt multum, plus petent ab eo. *Luc.* 12. 48.

Duritia cordis.
Vide *Obstinatio.*

EBRIETAS.

Ebrietas.
Vide etiam *Gula*, *Jejunium* et Thesaurum Patrum.

Bibensque vinum (*Noe*) inebriatus est, et nudatus jacuit in tabernaculo suo. *Gen.* 9. 21.

Veni (*ait filia Loth sorori suae*), inebriemus eum vino, dormiamusque cum eo, ut servare possimus ex patre nostro semen. *Ibid.* 19. 32. *Vide et v.* 35.

Dixit quoque Dominus ad Aaron: Vinum, et omne quod inebriare potest, non bibetis tu et filii tui, quando intratis in tabernaculum testimonii, ne moriamini: quia praeceptum sempiternum est in generationes vestras. *Levit.* 10. 8. 9.

Mansit Urias in Jerusalem in die illa et altera: et vocavit eum David, ut comederet coram se, et biberet, et inebriavit eum. 2. *Reg.* 11. 12. 13. *Vide* 1. *Reg.* 25. 36.

Praeceperat autem Absalom pueris suis, dicens: Observate,

cum temulentus fuerit Amnon vino, et dixero vobis: Percutite eum, et interficite: nolite timere: ego enim sum, qui praecipio vobis: roboramini et estote viri fortes. *Ibid.* 13. 28.

Porro Holophernes jacebat in lecto, nimia ebrietate sopitus. *Judith* 13. 4. Accessit (*Judith*) ad columnam, quae erat ad caput lectuli ejus, et pugionem ejus, qui in ea ligatus pendebat, exolvit. *v.* 8. Et abscidit caput ejus. *v.* 10.

Luxuriosa res vinum, et tumultuosa ebrietas; quicumque his delectatur, non erit sapiens. *Prov.* 20. 1. *Vide* 3.*Reg.*20.16.

Qui diligit epulas, in egestate erit: qui amat vinum, et pinguia, non ditabitur. *Ibid.* 21. 17. *Vide Sap.* 2. 7.

Noli esse in conviviis potatorum, nec in commessationibus eorum, qui carnes ad vescendum conferunt; quia vacantes potibus, et dantes symbola, consumentur. *Ib.* 23. 20. Cui væ? cujus patri væ? cui rixæ? cui foveæ? cui sine causa vulnera? cui suffusio oculorum? nonne his, qui commorantur in vino, et student calicibus epotandis? Ne intuearis vinum quando flavescit, cum splenduerit in vitro color ejus: ingreditur blande, sed in novissimo mordebit ut coluber, et sicut regulus venena diffundet. *In ebrietate* oculi tui videbunt extraneas; et cor tuum loquetur perversa. Et eris sicut dormiens in medio mari, et quasi sopitus gubernator, amisso clavo: et dices: Verberaverunt me, sed non dolui: traxerunt me, et ego non sensi: quando evigilabo, et rursus vina reperiam. *v.* 29. *usque ad finem.*

Noli regibus, o Lamuel, noli regibus dare vinum, quia nullum secretum est, ubi regnat ebrietas. *Ibid.* 31. 4.

Vinum et mulieres apostatare faciunt sapientes, et arguent sensatos. *Eccli.* 19. 2.

Vinum in jucunditatem creatum est, et non in ebrietatem, ab initio. *Ibid.* 31. 35. *Vide Psal.* 103. 15.

Propter crapulam multi obierunt; qui autem abstinens est, adjiciet vitam. *Ibid.* 37. 34.

Vae qui consurgitis mane ad ebrietatem sectandam, et potandum usque ad vesperam, ut vino aestuetis. *Isa.*5.11.Væ qui potentes estis ad bibendum vinum, et viri fortes ad miscendam ebrietatem. *v.* 22.

Venite, sumamus vinum, et impleamur ebrietate: et erit sicut hodie, sic et cras, et multo amplius. *Ibid.*56. 12. *et c.* 22. 13. *Item* 1. *Cor.* 15. 32.

Ecce haec fuit iniquitas Sodomae sororis tuae: superbia, saturitas panis, et abundantia, et otium ipsius, et filiarum ejus: et manum egeno et pauperi non porrigebant. *Ezech.* 16. 49. *Vide Gen.* 19. 24.

Fornicatio, et vinum, et ebrietas auferunt cor. *Oseae* 4. 11.

Expergiscimini, ebrii et flete et ululate omnes, qui bibitis vinum in dulcedine: quoniam periit ab ore vestro. *Joel*. 1. 5.

Vinum potantem decipit. *Habac*. 2. 5.

Et cum inebriatus esset Simon et filii ejus, surrexit Ptolemæus cum suis, et sumpserunt arma sua, et intraverunt in convivium, et occiderunt eum, et duos filios ejus, et quosdam pueros ejus. 1. *Mach*. 16. 16.

Attendite autem vobis, ne forte graventur corda vestra in crapula et ebrietate, et curis hujus vitæ, et superveniat in vos repentina dies illa. *Luc*. 21.34.

Sicut in die oneste ambulemus: non in comessationibus et ebrietatibus, non in cubilibus et impudicitiis, non in contentione, et æmulatione. *Rom*. 13. 13.

Neque fures, neque avari, neque ebriosi, neque maledici, neque rapaces, regnum Dei possidebunt. 1. *Cor*. 6. 10. *Item Gal*. 5. 21.

Et nolite inebriari vino, in quo est luxuria: sed implemini Spiritu Sancto, loquentes vobismetipsis in psalmis et hymnis, et canticis spiritualibus, cantantes et psallentes in cordibus vestris Domino. *Ephes*. 5. 18. 19.

Et qui ebrii sunt, nocte ebrii sunt. 1. *Thess*. 5. 7.

Ebrietas iram Dei provocat.

Vae qui consurgitis mane ad ebrietatem sectandam, et potandum usque ad vesperam, ut vino aestuetis. *Isa*. 5. 11. Vae qui potentes estis ad bibendum vinum, et viri fortes ad miscendam ebrietatem. *v*. 22. *Vide Dan*. 3. 2.

Vae coronae superbiæ, ebriis Ephraim, et flori decidenti, gloriae exultationis ejus, qui erant in vertice vallis pinguissimae, errantes a vino. *Ib*. 28. 1.

Expergiscimini, ebrii, et flete, et ululate omnes, qui bibitis vinum in dulcedine: quoniam periit ab ore vestro. *Joel*. 1. 5.

Neque fures, neque avari, neque ebriosi — Regnum Dei possidebunt. 1. *Cor*. 6. 10.

Mentem alienat.

Ne intuearis vinum quando flavescit, cum splenduerit in vitro color ejus: ingreditur blande, sed in novissimo mordebit ut coluber, et sicut regulus venena diffundet. *Prov*. 23. 31.

Vinum et mulieres apostatare faciunt sapientes, et arguent sensatos. *Eccli*. 19. 2.

Verum hi quoque prae vino nescierunt, et prae ebrietate erraverunt: Sacerdos et Propheta nescierunt, præ ebrietate, absorpti sunt a vino, erraverunt in ebrietate, nescierunt videntem, ignoraverunt judicium. *Isa*. 28. 7.

Fornicatio, et vinum, et ebrietas auferunt cor. *Osee* 4. 11.

Ad libidinem incendit.

Luxuriosa res vinum, et tumultuosa ebrietas: quicumque his delectatur, non erit sapiens. *Prov.* 20. 1.

Nolite inebriari vino, in quo est luxuria: sed implemini Spiritu Sancto, etc. *Ephes.* 5. 18.

Facultates dissipat.

Operarius ebriosus non locupletabitur: et qui spernit modica, paulatim decidet. *Eccli.* 19. 1.

Secretum detegit.

Noli regibus, o Lamuel, noli regibus dare vinum: quia nullum secretum est, ubi regnat ebrietas. *Prov.* 31. 4. *Vide Eccli.* 16. 11.

Vae qui potum dat amico suo, mittens fel suum, et inebrians, ut aspiciat nuditatem ejus. *Habac.* 2. 15.

Ad furorem et rixas excitat.

Luxuriosa res vinum, et tumultuosa ebrietas: quicumque his delectatur non erit sapiens. *Prov.* 20. 1.

Cui vae? cujus patri vae? cui rixæ? cui foveæ? cui sine causa vulnera? cui suffusio oculorum? nonne his, qui commorantur in vino, et student calicibus epotandis? *Ibid.* 23. 29. 30.

Vinum multum potatum, irritationem, et iram, et ruinas multas facit. *Eccli.* 31. 38. Ebrietatis animositas, imprudentis offensio, minorans virtutem, et faciens vulnera. *v.* 40. *Vide Prov.* 31. 4.

Dies regis nostri: coeperunt principes furere a vino: extendit manum suam cum illusoribus. *Osee* 7. 5.

ECCLESIA.

Ecclesia accipitur pro templo materiali.

Non intrabit eunuchus, attritis vel amputatis testiculis, et abscisso veretro, Ecclesiam Domini. *Deut.* 23. 1.

Omnesque anguli populorum, et cunctae tribus Israel, in Ecclesiam populi Dei convenerunt, quadringenta millia peditum pugnatorum. *Judic.* 20. 2.

Postea vero convocatus est omnis populus, et per totam noctem intra Ecclesiam oraverunt, petentes auxilium a Deo Israel. *Judith.* 6. 21.

In Ecclesiis benedicite Deo Domino, de fontibus Israel. *Psal.* 67. 27.

Vidit gentes ingressas sanctuarium suum: de quibus præceperas, ne intrarent in Ecclesiam tuam. *Thren.* 1. 10.

Primum quidem convenientibus vobis in Ecclesiam, audio scissuras esse inter vos, et ex parte credo. 1. *Cor.* 11. 18.

Mulieres in Ecclesiis taceant; non enim permittitur eis loqui, sed subditas esse, sicut et lex dicit. 1. *Cor.* 14. 34. *Vide Gen.* 3. 16.

Accipitur pro fidelium cœtu, tam bonorum, quam malorum.

Si quis hoc ritu non fuerit expiatus, peribit anima illius de medio Ecclesiae: quia sanctuarium Domini polluit, et non est aqua lustrationis aspersus, etc. *Num.* 19. 20.

Cur eduxistis Ecclesiam Domini in solitudinem? Et — dixerunt: Utinam periissemus inter fratres nostros coram Domino. *Ibid.* 20. 4. 3.

Et noverit universa Ecclesia haec, quia non in gladio, nec in hasta salvat Dominus: ipsius enim est bellum, et tradet vos in manus nostras. 1. *Reg.* 17. 47.

Convertitque rex faciem suam, et benedixit omni Ecclesiae Israel: omnis enim Ecclesia Israel stabat, etc. 3. *Reg.* 8. 14. Stetit ergo (*Salomon*), et benedixit omni Ecclesiae Israel voce magna. *v.* 55.

Locutusque est David rex ad omnem Ecclesiam: Salomonem filium meum unum elegit Deus, adhuc puerum et tenellum. 1. *Paral.* 29. 1.

Altare quoque aeneum, quod fabricatus fuerat Beseleel, filius Uri, filii Hur, ibi erat coram tabernaculo Domini: quod et requisivit Salomon, et omnis Ecclesia. 2. *Paral.* 1. 5.

Apud te laus mea in Ecclesia magna; vota mea reddam in conspectu timentium eum. *Ps.* 21. 26.

Pes meus stetit in directo: in Ecclesiis benedicam, te Domine. *Psal.* 25. 12.

Confitebor tibi in Ecclesia magna, in populo gravi laudabo te. *Psal.* 34. 18. *Vide* 1. *Mach.* 5. 16. *c.* 14. 19.

Exaltent eum in Ecclesia plebis: et in cathedra seniorum laudent eum. *Psal.* 106. 32.

Cantate Domino canticum novum: laus ejus in Ecclesia Sanctorum. *Psal.* 149. 1.

Et ego dico tibi, quia tu es Petrus, et super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam, et portae inferi non praevalebunt adversus eam. *Matth.* 16. 18.

Et factus est timor magnus in universa Ecclesia, et in omnes, qui audierunt haec. *Actor.* 5. 11. *Vide c.* 8. 1. *c.* 16. 5.

Salutant vos omnes Ecclesiae Christi. *Rom.* 16. 16. Salutat vos Cajus hospes meus, et universa Ecclesia. *v.* 23. *Vide* 1. *Cor.* 11. 16.

Et quosdam quidem posuit Deus in Ecclesia, primum Apostolos, secundo Prophetas, tertio Doctores, deinde virtutes, exinde gratias curationum, opitulationes, gubernationes, genera linguarum, etc. 1. *Cor.* 12. 28. *Vide* 2. *Cor.* 8. 18. *et v.* 23. *et* 24. *cap.* 11. 8. *Item Ephes.* 3. 23. *c.* 4. 11. 12. 13.

Scitis autem et vos, Philippenses, quod in principio Evangelii—nulla mihi Ecclesia communicavit in ratione dati et accepti. *Philipp.* 4. 15.

Christus est caput corporis Ecclesiae. *Coloss*. 1. 18.

Si quis autem domui suae praeesse nescit, quomodo Ecclesiæ Dei diligentiam babebit? 1. *Tim*. 3. 5. *Vide Apoc*. 1. 11. *c*. 22. 16. *Item* 1. *Cor*. 14. 5.

Infirmatur quis in vobis? inducat Presbyteros Ecclesiae, et orent super eum, ungentes cum oleo, in nomine Domini, etc. *Jacob*. 5. 14.

Ecclesia accipitur pro cuetu unius Provinciae.

Convertitque rex faciem suam, et benedixit omni Ecclesiae Israel: omnis enim Ecclesia Israel stabat. 3. *Reg*. 8. 14.

Ecclesiam quidem per totam Judæam, et Galileam, et Samariam habebat pacem, et ædificabatur ambulans in timore Domini, et consolatione Sancti Spiritus replebatur. *Act*. 9. 31.

Cum autem ascendisset Petrus Jerosolymam, disceptabant adversus illum, qui erant ex circumcisione, etc. *Ibid*. 11. 2. *c*. 12. 1.

Erant autem in Ecclesiæ quæ erant Antiochiæ, Prophetæ, et Doctores, in quibus Barnabas et Simon, qui vocabatur Niger. *Ibid*. 13. 1.

Alii autem aliud clamabant. Erat enim Ecclesia confusa: et plures nesciebant, qua ex causa convenissent. *Ibid*. 19. 32.

A Mileto autem (*Paulus*) mittens Ephesum, vocavit majores natu Ecclesiae, etc. *Ibid*. 20. 17. *Vide* 2. *Thess*. 1. 1.

Commendo autem vobis Phœben sororem nostram, quae est in ministerio Ecclesiae, quæ est in Cenchris: ut eam suscipiatis in Domino digne sanctis, etc. *Rom*. 16. 1. 2. *Vide* 1. *Cor*. 1. 2.

De collectis autem, quae fiunt in sanctos, sicut ordinavi Ecclesiis Galatiae, ita et vos facite, etc. 1. *Cor*. 16. 1.

Notam autem facimus vobis, fratres, gratiam Dei, quæ data est in Ecclesiis Macedoniae. 2. *Cor*. 8. 1. *Vide Gal*. 1. 2.

Salutat vos Ecclesia, quæ est in Babylone, etc. 1. *Petr*. 5. 13.

Angelo Ephesi Ecclesiæ scribe, etc. *Apoc*. 2. 1.

Et Angelo Ecclesiae Sardis scribe, etc. *Ibid*. 3. 1.

Ecclesia pro Praelatis et Praepositis accipitur.

Quod si non audierit eos, dic Ecclesiae: si autem Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut Ethnicus, et Publicanus. *Matth*. 18. 17.

Attendite vobis et universo gregi, in quo vos Spiritus Sanctus posuit Episcopos, regere Ecclesiam Dei, etc. *Actor*. 20. 28.

Ecclesia est una: et visibilis, praefigurata per unam, et visibilem arcam Noe.

Fac tibi arcam de lignis lae-

vigatis: mansiunculas in arcæ facies, et bitumine linies intrinsecus. et extrinsecus. *Gen*. 6. 14.

Qui increduli fuerant aliquando, quando expectabant Dei patientiam in diebus Noe: cum fabricaretur arca: in qua pauci, id est, octo animae salvæ factae sunt per aquam. 1. *Petr*. 3. 20.

Per civitatem sanctam Jerusalem.

Et ego Joannes vidi sanctam civitatem Jerusalem novam, descendentem de coelo a Deo, paratam sicut sponsam ornatam viro suo. *Apoc*. 21. 2.

Per hortum conclusum, et fontem signatum.

Hortus conclusus, soror mea sponsa, hortus conclusus, fons signatus. *Cant*. 4. 12.

Per unam columbam.

Una est columba mea, perfecta mea: una est matris suæ; electa genitrici suae, etc. *Cant*. 6. 8.

Per vineam.

Vineam de Ægypto transtulisti: ejecisti gentes, et plantasti eam. *Psal*. 79. 9.

Capite nobis vulpes parvulas, quae demoliuntur vineas: nam vinea nostra floruit. *Cant*. 2. 15. *Vide Isa*. 5. 2.

Ego autem plantavi te vineam electam, omne semen verum: quomodo ergo conversa es mihi in pravum, vinea aliena? *Jerem*. 2. 21.

Pastores multi demoliti sunt vineam meam, conculcaverunt partem meam: dederunt portionem meam desiderabilem in desertum solitudinis. *Ib*. 12. 10.

Simile est regnum coelorum homini patrifamilias, qui exiit primo mane conducere operarios in vineam suam. *Matth*. 20. 1.

Et coepit illis in parabolis loqui: Vineam pastinavit homo, et circumdedit sepem, et fodit lacum, et aedificavit turrim, et locavit eam agricolis, et peregre profectus est. *Marc*. 12. 1. *Item Matth*. 21. 33. *Item Luc*. 20. 9.

Per navem.

Ascendens autem in unam navim, quae erat Simonis, rogavit eum a terra reducere pusillum: et sedens docebat de navicula turbas. *Luc*. 5. 3.

Per sagenam comprehendentem bonos et malos pisces.

Iterum simile est regnum cœlorum sagenae missae in mare, et ex omni genere piscium congreganti. *Matth*. 13. 47.

Per agrum.

Simile factum est regnum coelorum homini, qui seminavit bonum semen in agro suo. *Matth*. 13. 24. *Vide Marc*. 4. 26.

Per regnum coelorum. Matth. c. 13. *et* 25.

Ecclesia, firmamentum veritatis errare non potest.

Et ego dico tibi, quia tu es Petrus, et super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam, et portae inferi non praevalebunt adversus eam. *Matth.* 16. 18.

Et ecce ego vobiscum sum omnibus diebus, usque ad consummationem saeculi. *Ib.* 28. 20.

Ego autem rogavi pro te (*Petre*), ut non deficiat fides tua, et tu aliquando conversus confirma fratres tuos. *Luc.* 22. 32.

Et ego rogabo Patrem, et alium Paraclitum dabit vobis, ut maneat vobiscum in aeternum. *Joan.* 14. 16.

Cum autem venerit ille Spiritus veritatis, docebit vos omnem veritatem. *Ibid.* 16. 13.

Si autem tardavero, ut scias, quomodo oporteat te in domo Dei conversari, quae est Ecclesia Dei vivi, columna, et firmamentum veritatis. 1. *Tim.* 3. 15. *Vide* 1. *Joan.* 2. 27.

Ecclesiae infallibilitas et auctoritas.

Confitebuntur coeli mirabilia tua, Domine: etenim veritatem tuam in Ecclesia sanctorum. *Psal.* 88. 6.

Quoniam confirmata est super nos misericordia ejus: et veritas Domini manet in aeternum. *Psal.* 116. 2.

Ecclesia est civitas, quam aedificavit Christus. Isa. 45. 13.

Et in justitia fundata. Ibid. 54. 14.

Hoc foedus meum cum eis, dicit Dominus: Spiritus meus, qui est in te, et verba mea, quæ posui in ore tuo, et non recedent de ore tuo, et de ore seminis tui, dicit Dominus amodo et usque in sempiternum. *Ibid.* 59. 21.

Et vocabitur Jerusalem civitas veritatis. *Zach.* 8. 3.

Et portae inferi non praevalebunt adversus eam. *Matth.* 16. 18.

Ego autem rogavi pro te (*Petre*), ut non deficiat fides tua. *Luc.* 22. 32.

Si *vos* manseritis in sermone meo, vere discipuli mei eritis: et cognoscetis veritatem, et veritas liberabit vos. *Joan.* 8. 31. 32.

Oves vocem peccatoris audiunt, et oves illum sequuntur, quia sciunt vocem ejus. Alienum autem non sequuntur, sed fugiunt ab eo: quia non noverunt vocem alienorum. *Ibid.* 10. 4. 5.

Et ego rogabo Patrem, et alium Paraclitum dabit vobis, ut maneat vobiscum in aeternum, Spiritum veritatis, quem mundus non potest accipere, quia non videt eum, nec scit eum: vos autem cognoscetis eum, quia apud vos manebit, et in vobis erit. *Ib.* 14. 16. 17.

Spiritus veritatis docebit vos omnem veritatem. *Ib.* 16. 13. *Domus Dei*, quae est Ecclesia Dei vivi, columna et firmamentum veritatis. 1. *Tim.*3.15.

Scripsi vobis de his, qui seducunt vos : et vos unctionem, quam accepistis ab eo, maneat in vobis. Et non necesse habetis, ut aliquis doceat vos : sed sicut unctio ejus docet vos de omnibus, et verum est, et non est mendacium. 1. *Joan.* 2. 26. 27. *Vide et Matth.* 10. 20. *Luc.* 10. 16. *Joan.* 17. 20. *Ephes.* 4. 11. *etc.*

Foris (*extra Ecclesiam*), canes, et venefici, etc. et omnis, qui amat, et facit mendacium. *Apoc.* 22. 15.

Ecclesiae visibilitas.

• Et erit in novissimis diebus praeparatus mons domus Domini in vertice montium, et elevabitur super colles, et fluent ad eum omnes gentes. Et ibunt populi multi, et dicent : Venite, et ascendamus ad montem Domini, et ad domum Dei Jacob, et docebit nos vias suas, et ambulabimus in semitis ejus: quia de Sion exibit lex, et verbum Domini de Jerusalem, etc. *Isa.* 2. 2. 3.

Respice Sion civitatem solemnitatis nostrae : oculi tui videbunt Jerusalem, habitationem opulentam, tabernaculum, quod nequaquam transferri poterit, nec auferentur clavi ejus in sempiternum, et omnes funiculi ejus non rumpentur : quia solummodo ibi magnificus est Dominus noster : locus fluviorum: rivi latissimi et patentes, etc. *Ibid.* 33. 20. 21.

Super te autem, *Jerusalem* (*Ecclesia*), orietur Dominus, et gloria ejus in te videbitur. Et ambulabunt gentes in lumine tuo, et reges in splendore ortus tui. *Ibid.* 60. 1. 2. 3.

Et scient in gentibus semen eorum, et germen eorum in medio populorum : omnes, qui viderint eos, cognoscent illos, quia isti sunt semen, cui benedixit Dominus. *Ib.* 61. 9. Sicut enim terra profert germen suum, et sicut ortus semen suum germinat : sic Dominus Deus germinabit justitiam, et laudem coram universis gentibus. *v.* 11.

Vos estis lux mundi. Non potest civitas abscondi supra montem posita. Neque accendunt lucernam, et ponunt eam sub modio, sed super candelabrum, ut luceat omnibus, qui in domo sunt. *Matth.* 5. 14.15.

Dic Ecclesiae ; si autem Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut Ethnicus, et Publicanus. *Ibid.* 18. 17.

Quomodo ergo invocabunt, in quem non crediderunt ? Aut quomodo credent ei, quem non audierunt ? Quomodo autem audient, sine praedicante (*visibili*)? *Rom.* 10. 14. *Vide et v.* 17.

Ecclesiae visibilis propagatio per universum mundum.

Dominatur a mari usque ad mare : et a flumine usque ad terminos orbis terrarum. *Ps.*71. 8. *Vide et Psal.* 88. *per totum.*

Noli timere , quia ego tecum sum : ab oriente adducam semen tuum , et ab occidente congregabo te. Dicam aquiloni: Da; et austro: Noli prohibere : affer filios meos de longinquo , et filias meas ab extremis terræ. *Isa.* 43. 5. 6. *Vide c.* 2. 2. *Item Matth.* 24. 14.

Ecce dedi te in lucem gentium, ut sis salus mea usque ad extremum terrae. *Ibid.* 49. 6. *Vide et v.* 12. *et* 18. *et c.* 42. 6. *Item Isa.* 60. 4. *c.* 66. 12. *Dan.* 7. 13. *Actor.* 13. 47.

Quia replebitur terra , ut cognoscant gloriam Domini, quasi aquae operientes mare. *Abac.* 2.14. *Vide Isa.*11.9.*Zach.*2.10.

Et venient populi multi , et gentes robustæ , ad quærendum Dominum exercituum in Jerusalem, et deprecandam faciem Domini, etc. *Zach.* 8. 22. *Vide et v.* 20.

In omnem terram exivit sonus eorum : et in fines orbis terrae verba eorum. *Rom.* 10. 18. *Item Psal.* 18. 5.

Ecclesiæ duratio ad finem mundi.

Et erit fortitudo vestra , ut favilla stuppæ, et opus vestrum, quasi scintilla : et succendetur utrumque simul , et non erit qui extinguat. *Isa.* 1. 31.

Respice Sion civitatem solemnitatis nostrae : oculi tui videbunt Jerusalem , habitationem opulentam , tabernaculum, quod nequaquam transferri poterit : nec auferentur clavi ejus in sempiternum, et omnes funiculi ejus non rumpentur : quia solummodo ibi magnificus est Dominus noster. *Ib.* 33. 20.21.

Hoc foedus meum cum eis , dicit Dominus : Spiritus meus , qui est in te, et verba mea, quæ posui in ore tuo, non recedent de ore tuo , et de ore seminis tui , dicit Dominus, amodo et usque in sempiternum. *Ibid.* 59. 21.

Super muros tuos , Jerusalem , constitui , custodes , tota die , et tota nocte in perpetuum non tacebunt. *Isa.* 62. 6. *Vide Dan.* 2. 44.

In diebus autem regnorum illorum, suscitabit Deus coeli regnum, quod in aeternum non dissipabitur. *Dan.* 2. 44. *Vide Osee* 2. 19.

Aspiciebam ergo in visione noctis , et ecce cum nubibus coeli quasi filius hominis veniebat et usque ad antiquum dierum pervenit. — Et dedit ei potestatem : et honorem , et regnum : et omnes populi, tribus , et linguae ipsi servient. Potestas ejus, potestas aeterna , quae non auferetur : et regnum ejus , quod non corrumpetur.

Ib. 7. 13. 14. *Vide et c.* 7. 27. *Item Osee* 2. 19. *Mich.* 4. 7. *Luc.* 1. 32.

Et portae inferi non praevalebunt adversus eam. *Matth.* 16. 18.

Et praedicabitur hoc Evangelium regni in universo orbe, in testimoniam omnibus gentibus : et tunc veniet consummatio. *Ibid.* 24. 14. *Vide Isa.* 59. 21. *Matth.* 16. 18.

Et ecce ego vobiscum sum omnibus diebus, usque ad consummationem saeculi. *Ib.* 28. 20.

Euntes in mundum universum, praedicate Evangelium omni creaturae. *Marc.* 16. 15.

Oportet praedicari in nomine ejus poenitentiam, et remissionem peccatorum in omnes gentes, incipientibus ab Jerosolima. *Luc.* 24. 47.

Ego rogabo Patrem, et alium Paraclitum dabit vobis, ut maneat vobiscum in æternum, Spiritum veritatis. *Joan.* 14. 16. 17.

Et ipse dedit quosdam quidem Apostolos — alios autem Pastores et Doctores, ad consummationem Sanctorum, in opus ministerii, in aedificationem corporis Christi : donec occurramus omnes in unitatem fidei, etc. *Ephes.* 4. 11. 12. 13.

Evangelium fructificavit in universo mundo. Coloss. 1. 6.

Et eritis mihi testes in Jerusalem, et in omni Judaea, et Samaria, et usque ad ultimum terrae. *Actor.* 1. 8.

Ecclesiae sanctitas.

Domum tuam, Domine, decet sanctitudo. *Psal.* 92. 5.

Ut sine timore, de manu inimicorum nostrorum liberati, serviamus illi : in sanctitate, et justitia coram ipso omnibus diebus nostris. *Luc.* 1. 74. 75.

Sanctifica eos in veritate. Sermo tuus veritas est.—Et pro eis ego sanctifico me ipsum : ut sint et ipsi sanctificati in veritate. *Joan.* 17. 17. 19. *Vide et cap.* 13. 35.

Elegit nos in ipso (*Deus*) ante mundi constitutionem, ut essemus sancti et immaculati in conspectu ejus in caritate. *Ephes.* 1. 4. *Vide c.* 4. 15, *Item Jacob.* 2. 14.

Christus dilexit Ecclesiam, et se ipsum tradidit pro ea, ut illam sanctificaret, mundans lavacro aquae in verbo vitæ: ut exhiberet ipse sibi gloriosam Ecclesiam, non habentem maculam, aut rugam, aut aliquid bujusmodi; sed ut sit sancta et immaculata. *Ibid.* 5. 25. 26. 27.

In quo (*Christo*) omnis ædificatio constructa crescit in templum sanctum in Domino, etc. *Ibid.* 2. 21.

Christus dedit semetipsum pro nobis, ut nos redimeret ab omni iniquitate, et mundaret sibi populum acceptabilem, sectatorem bonorum operum. *Tit.* 2. 14.

A fructibus eorum cognoscetis eos — Omnis arbor bona

fructus bonos facit. *Matth.* 7. 16. 17.

Vos autem genus electum, regale Sacerdotium, gens sancta. 1. *Petr.* 2. 9.

Et ego Joannes vidi sanctam civitatem Jerusalem novam, descendentem de coelo a Deo, paratam sicut sponsam ornatam viro suo. *Apoc.* 21. 2.

Ecclesia debet esse miraculis clara.

Signa autem eos, qui crediderint, haec sequentur: In nomine meo daemonia ejicient, linguis loquentur novis, serpentes tollent, et si mortiferum quid biberint, non eis nocebit: super ægros manus imponent, et bene habebunt. *Marc.* 16. 17. 18.

Amen, amen dico vobis: qui credit in me, opera quae ego facio, et ipse faciet, et majora horum faciet. *Joan.* 14. 12.

Alii quidem per Spiritum datur sermo sapientiae: alii autem sermo scientiae, secundum eumdem Spiritum: alteri fides in eodem Spiritu: alii gratia sanitatum in uno Spiritu: alii operatio virtutum: alii prophetia: alii discretio spirituum: alii genera linguarum: alii interpretatio sermonum. Hæc autem omnia operatur unus atque idem Spiritus, dividens singulis prout vult. 1. *Cor.* 12. 8. 9. 10. 11.

Ecclesia debet esse Catholica.

Benedicentur in semine tuo (*id est in Christo, ut exponit S. Paulus, Galat.* 3. 8.) omnes gentes terrae. *Gen.* 22. 18.

Postula a me, et dabo tibi gentes haereditatem tuam: et possessionem tuam terminos terrae. *Psal.* 2. 8.

Reminiscentur, et convertentur ad Dominum universi fines terrae. *Psal.* 21. 28.

Ab ortu enim solis usque ad occasum, magnum est nomen meum in Gentibus: et in omni loco sacrificatur, et offertur nomini meo oblatio munda. *Malach.* 1. 11.

Et prædicabitur hoc Evangelium regni in universo orbe. *Matth.* 24. 14. *Vide Marc.* 16. 15.

Euntes ergo docete omnes gentes. *Ibid.* 28. 19.

Fides vestra annuntiatur in universo mundo. *Rom.* 1. 8. *Vide Coloss.* 1. 6.

In omnem terram exivit sonus eorum, et in fines orbis terrae verba eorum. *Ibid.* 10. 18. *Item Psal.* 18. 5.

Evangelium pervenit ad vos, sicut et in universo mundo est. *Coloss.* 1. 6. *Vide Luc.* 24. 47. *Actor.* 1. 8.

Ecclesia debet esse Apostolica.

Tu es Petrus, et super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam. *Matth.* 16. 18.

Superaedificati super fundamentum Apostolorum et Prophetarum, ipso summo angulari lapide Christo Jesu. *Ephes.* 2. 20.

Et ipse dedit quosdam quidem Apostolos, quosdam autem Prophetas — ad consummationem Sanctorum, in opus ministerii, in ædificationem corporis Christi : donec occurramus omnes in unitatem fidei, et agnitionis Filii Dei, in virum perfectum, in mensuram aetatis plenitudinis Christi : ut jam non simus parvuli fluctuantes, et circumferamur omni vento doctrinae in nequitia hominum, in astutia ad circumventionem erroris. *Ibid.* 4. 11. 12. 13. 14.

Ecclesia debet esse concors in doctrina.

Omne regnum divisum contra se, desolabitur ; et omnis civitas, vel domus divisa contra se, non stabit. *Matth.* 12. 25. *Item Luc.* 11. 17.

Non enim est dissensionis Deus, sed pacis. 1. *Cor.* 14. 33.

Unus Dominus, una fides. *Ephes.* 4. 5.

Doctrinis variis et peregrinis, nolite abduci. *Hebr.* 13. 9.

Ecclesia debet habere Caput visibile, et Judicem supremum ac infallibilem. Vide *Papa*.

Comparatur Ecclesia castrorum aciei ordinatae. Cant. 6. 3.

Comparatur Regno. Dan. 2. 44. *Corpori. Ephes.* 4. 3. *Domui.* 1. *Tim.* 3. 15. *etc.*

Tibi dabo claves — et quodcumque solveris super terram, erit solutum et in coelis, etc. *Matth.* 16. 19.

Pasce oves meas. *Joan.* 21. 17.

Ecclesia est corpus Christi.

Et omnia subjecit sub pedibus ejus : et ipsum dedit caput supra omnem Ecclesiam, quæ est corpus ipsius, etc. *Ephes.* 1. 22. 23. *Vide c.* 4. 4.

Quoniam vir caput est mulieris, sicut Christus caput est Ecclesiae : ipse Salvator corporis ejus. *Ibid.* 5. 23.

Vos autem estis corpus Christi, et membra de membro. 1. *Cor.* 12. 27.

Ecclesia fidelium nascitur et propagatur per sanam doctrinam.

Quotquot autem receperunt eum, dedit eis potestatem filios Dei fieri, his qui credunt in nomine ejus : qui non ex sanguinibus, neque ex voluntate viri, sed ex Deo nati sunt. *Joan.* 1. 12. 13.

Quicumque enim Spiritu Dei aguntur, ii sunt filii Dei. *Rom.* 8. 14.

Nam si decem millia paedagogorum habeatis in Christo, sed non multos patres. Nam in Christo Jesu per Evangelium ego vos genui. 1. *Cor.* 4. 15.

Filioli mei, quos iterum parturio, donec formetur Christus in vobis. *Galat.* 4. 19.

Secundum fidem electorum Dei, et agnitionem veritatis, quae secundum pietatem est, in spem vitae aeternae. *Tit.* 1. 1. 2.

Obsecro te pro meo filio, qnem genui in vinculis. *Philem.* 10.

Voluntarie enim genuit nos verbo veritatis, ut simus initium aliquod creaturae ejus. *Jacob.* 1. 18.

Renati, non ex semine cornuptibili, sed incorruptibili, per verbum Dei vivi, et permanentis in aeternum. 1. *Petr.* 1. 23. *Vide et* 1. *Joan.* 3. 9. *c.* 5. 18.

Ecclesia seu fidelium coetus tenetur Sacerdotibus, et pastoribus suis necessaria ministrare. Vide *et Evangelizans.*

Cave, ne derelinquas Levitem in omni tempore, quo versaris in terra. *Deut.* 12. 19. *Item c.* 14. 27. *c.* 16. 11.

Non ligabis os bovis terentis in area fruges tuas. *Ibid.* 25. 4.

Vobis quoque notnm facimus de universis Sacerdotibns et Levitis, etc., et ministris domus Dei hujns, ut vectigal, et tributnm, et annonas non habeatis potestatem imponendi super eos. 1. *Esdr.* 7. 24.

Dignus enim est operarius cibo suo. *Matth.* 10. 10. *Item Luc.* 10. 7.

Nam si spiritualium eorum participes facti sunt Gentiles: debent et in carnalibus ministrare illis. *Rom.* 15. 27.

Quis militat suis stipendiis unquam? Qnis plantat vineam, et de fructu ejus non edit? Quis pascit gregem, et de lacte gregis non manducat? Nunquid secundum hominem haec dico? An et lex haec non dicit? Scriptum est enim in lege Moysi: Non alligabis os bovi trituranti, etc. 1. *Cor.* 9. 7. 8. 9. Si nos vobis spiritualia seminavimus, magnum est, si nos carnalia vestra metamus? *v.* 11. *Vide* 1. *Tim.* 5. 18.

Communicet autem is, qui catechizatur verbo, ei qui se catechizat, in omnibus bonis. *Galat.* 6. 6.

Epaphroditum cooperatorem misi ad vos: Excipite itaque illum cum omni gaudio in Domino, et ejusmodi cum honore habetote. *Philipp.* 2. 29.

Scitis autem et vos, Philippenses, quod —nulla mihi Ecclesia communicavit in ratione dati et accepti, nisi vos soli, quia—semel et bis in usum mihi misistis. *Ibid.* 4. 15. 16.

Rogamus autem vos, fratres, ut noveritis eos, qui laborant inter vos, et praesunt vobis in Domino; et monent vos, ut habeatis illos abundantius in caritate propter opus illorum: Pacem habete cum eis. 1. *Thess.* 5. 12. 13.

Mementote praepositorum vestrorum, qui vobis locuti sunt verbum Dei. *Hebr.* 13. 7.

Tenetur etiam pro suis praefectis orare.

Et Petrus quidem servabatur

in carcere. Oratio autem fiebat sine intermissione ab Ecclesia ad Deum pro eo. *Actor*. 12. 5.

Obsecro ergo vos, fratres, per Dominum nostrum Jesum Christum, et per caritatem Sancti Spiritus, ut adjuvetis me in orationibus vestris pro me ad Deum. *Rom*. 15. 30.

Scio enim, quia hoc mihi proveniet ad salutem, per vestram orationem, et subministrationem Spiritus Jesu Christi. *Philipp*. 1. 19.

Orationi instate, vigilantes in ea in gratiarum actione: orantes simul et pro nobis, ut Deus aperiat nobis ostium sermonis ad loquendum mysterium Christi, etc. *Coloss*. 4. 2. 3.

De cætero, fratres, orate pro nobis, ut sermo Dei currat et clarificetur, sicut et apud vos, etc. 2. *Thess*. 3. 1. *Vide Hebr*. 13. 18.

Ecclesia est sponsa Christi.

Audi, filia, et vide, et inclina aurem tuam: et obliviscere populum tuum et domum patris tui. Et concupiscet rex decorem tuum: quoniam ipse est Dominus Deus tuus, et adorabunt eum. *Psal*. 44. 11. 12.

Et juravi tibi, et ingressus sum pactum tecum (ait Dominus Deus), et facta es mihi. *Ezech*. 16. 8.

Et sponsabo te mihi in sempiternum: et sponsabo te mihi in justitia, et in judicio, etc. *Osee* 2. 19.

Æmulor enim vos Dei aemulatione. Despondi enim vos uni viro virginem castam exhibere Christo. 2. *Cor*. 11. 2.

Christus dilexit Ecclesiam, et se ipsum tradidit pro ea, — ut exhiberet ipse sibi gloriosam Ecclesiam, non habentem maculam, etc. *Ephes*. 5. 25. 27.

Gaudeamus, et exultemus, — quia venerunt nuptiae Agni, et uxor ejus praeparavit se, etc. *Apoc*. 19. 7.

Veni, et ostendam tibi sponsam, uxorem Agni. *Quae est Ecclesia, ut sequentes versus satis indicant. Ibid*. 21. 9.

Ecclesiæ caput est Christus.

Vos autem estis corpus Christi, et membra de membro. 1. *Cor*. 12. 27.

Et omnia subjecit sub pedibus ejus: et ipsum dedit caput supra omnem Ecclesiam, quae est corpus ipsius. *Ephes*. 1. 22. 23.

Veritatem autem facientes in caritate, crescamus in illo per omnia, qui est caput Christus, etc. *Ibid*. 4. 15.

Quoniam vir caput est mulieris: sicut Christus caput est Ecclesiae. *Ibid*. 5. 23.

Et ipse est caput corporis Ecclesiae, qui est principium, primogenitus ex mortuis: ut sit in omnibus ipse primatum tenens. *Coloss*. 1. 18. *Vide c*. 2. 10.

Ecclesiae membra sunt veri fideles, eidem capiti Christo ejusque Vicario subjecti, cujuscumque nationis fuerint, sive Judaei sive Gentiles.

Et alias oves habeo, quæ non snnt ex hoc ovili: et illas oportet me adducere, et vocem meam audient, et fiet unnm ovile et nnus pastor. *Joan.* 10.16.

Sicut enim corpus unum est, et membra habet multa, omnia antem membra corporis cum sint multa, unum tamen corpus sunt: ita et Christus, etc. 1. *Cor.* 12. 12.

Gentes esse cohaeredes et concorporales, et comparticipes promissionis ejus in Christo Jesu per Evangelium: cujus factus sum minister, etc. *Ephes.* 3. 6. 7.

Ecclesiae membra verae sunt etiam peccatores, injusti et improbi.

Ecclesia comparatur areae, in qua congregantur triticum et paleae. Matth. 3. 12.

Iterum comparatur civitati, in qua sunt boni et mali cives. Ibid. 5. 14.

Agro, in quo bonum et malum semen seminatur. Ib. 13. 24. *Sagenae et reti, pisces bonos et malos concludenti. v.* 47.

Decem virginibus, quarum quinque prudentes, et quinque fatuae. Ibid. 25. 8.

Corpori, quod habet varia membra. Rom. 12. 4.

. *Magnae domui, in qua sunt vasa aurea et argentea, lignea et fictilia, etc.* 2. *Tim.* 2. 20.

Omnes nos in nnum corpus baptizati snmus. 1. *Cor.*12.13.

Operis Proepositis jubemur, non tantum bonis, — sed etiam *malis et* dyscolis. 1. *Petr.* 2.18.

Ecclesiae claves et potestas promittuntur.

Et tibi dabo claves regni coelorum. Et quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum et in coelis: et quodcumque solveris super terram, erit solutum et in coelis. *Matth.* 16. 19. *Vide et Isa.* 22. 22.

Ecclesiae claves traduntur.

Amen dico vobis: quaecumque alligaveritis snper terram, erunt ligata et in coelo, etc. *Matth.* 18. 18.

Accipite Spiritum Sanctum: qnorum remiseritis peccata, remittuntnr eis: et quorum retinneritis, retenta sunt. *Joan.* 20. 22.

Claves exercentur.

Vide *Excomunicatio. Confessio.*

Quod si non audierit eos (*testes*), dic Ecclesiae: si autem Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut Ethnicus et Publicanus. *Matth.* 18. 17. Vide exemplum. 1. *Cor.* 5. 3. *etc.*

Ecclesiam sibi Christus comparavit suo sanguine.

Attendite vobis et universo

gregi, in quo vos Spiritus Sanctus posuit Episcopos, regere Ecclesiam Dei, quam acquisivit sanguine suo. *Actor.* 20. 28.

Empti enim estis pretio magno. 1. *Cor.* 6. 20.

Pretio empti estis; nolite fieri servi hominum. *Ib.* 7. 23.

Nunc autem in Christo Jesu, vos, qui aliquando eratis longe, facti estis prope in sanguine Christi. *Ephes.* 2. 13.

In quo (*Christo*) habemus redemptionem per sanguinem ejus, remissionem peccatorum. *Coloss.* 1.14.

Christus neque per sanguinem hircorum aut vitulorum, sed per proprium sanguinem introivit semel in sancta, etc. *Hebr.* 9. 12.

Pretioso sanguine, quasi Agni immaculati Christi, et incontaminati, *empti estis, etc.* 1. *Petr.* 1. 19. *Vide* 1. *Joan.* 1.7.

Christus dilexit nos, et lavit nos a peccatis nostris in sanguine suo, et fecit nos regnum et sacerdotes Deo. *Apoc.* 1. 5.

Dignus es, Domine, accipere librum, et aperire signacula ejus: quoniam occisus es, et redemisti nos Deo in sanguine tuo ex omni tribu, et lingua, et populo, et natione. *Ib.* 5. 9.

Ecclesiam suam Deus protegit, et custodit.

Dominus autem praecedebat eos ad ostendendam viam, per diem, in columna nubis, et per noctem in columna ignis: ut dux esset itineris utroque tempore. *Exod.* 13.21. *Vide Num.* 14. 14. *Item* 2. *Esdr.* 9. 19.

Et habitabo in medio filiorum Israel, eroque eis Deus, etc. *Ib.* 29. 45. *Item* 3. *Reg.* 6. 13.

Ambulabo inter vos, et ero Deus vester; vosque eritis populus meus. *Levit.* 26. 12.

Dominus enim Deus tuus ambulat in medio castrorum, ut eruat te, et tradat tibi inimicos tuos, et sint castra tua sancta, et nihil in eis appareat foeditatis, ne derelinquat te, etc. *Deut.* 23. 14. *Vide c.* 7.20.

Dominus ergo Deus tuus transibit ante te: ipse delebit omnes gentes has in conspectu tuo, et possidebit eas: et Josue iste transibit ante te, sicut locutus est Dominus. *Ibid.* 31. 3.

Domine, refugium factus es nobis, a generatione in generationem. *Psal.*89.1. *Vide et Psal.* 90. 1.

Cum transieris per aquas, tecum ero, et flumina non operient te: cum ambulaveris in igne, non combureris, et flamma non ardebit in te. *Isa.*43.2.

Et tu noli timere, serve meus Jacob, ait Dominus: quia tecum ego sum: quia ego consumam cunctas gentes, ad quas ejeci te: te vero non consumam, sed castigabo te in judicio, nec quasi innocenti parcam tibi. *Jerem.* 46. 28.

Et ecce ego vobiscum sum omnibus diebus, usque ad con-

summationem sæculi. *Matth.* 28. 20. *Vide Joan.* 14. 23. *Matth.* 18. 20. 2. *Cor.* 6. 16.

Ecclesiae officium.

Cumque caneret psaltes, facta est super eum manus Domini. 4. *Reg.* 3. 15.

Volunt — et claudere ora laudantium te. *Esth.* 14. 9.

In Ecclesiis benedicam te, Domine. *Psal.* 25. 12.

Bene psallite ei in vociferatione. *Psal.* 32. 3.

Immola Deo sacrificium laudis: et redde Altissimo vota tua. *Psal.* 49. 14. Sacrificium laudis honorificabit me. *v.* 23.

Repleatur os meum laude. *Psal.* 70. 8. Exultabunt labia mea, cum cantavero tibi. *v.* 23.

Septies in die laudem dixi tibi. *Psal.* 118. 164.

Non iteres verbum in oratione tua. *Eccli.* 7. 15.

Non est speciosa laus in ore peccatoris *Ibid.* 15. 9.

In omni corde et ore collaudate, et benedicite nomen Domini. *Ibid.* 39. 41.

Appropinquat populus iste ore suo, et labiis suis glorificat me, cor autem ejus longe est a me, et timuerunt me mandato hominum et doctrinis. *Isa.* 29. 13.

Prope es tu (*Domine*) ori eorum, et longe a renibus eorum. *Jerem.* 12. 2.

Levemus corda nostra cum manibus ad Dominum in coelos. *Thren.* 3. 41.

Et non clamaverunt ad me in corde suo, sed ululabant in cubilibus suis. *Osee* 7. 14.

Odi, et projeci festivitates vestras, et non capiam odorem coetuum vestrorum. *Amos* 5. 21. Aufer a me tumultum carminum tuorum: et cantica lyræ tuae non audiam. *v.* 23.

Et convertam festivitates vestras in luctum, et omnia cantica vestra in planctum. *Ibid.* 8. 10.

Domus mea, domus orationis. *Matth.* 21. 13.

Et erant semper in templo, laudantes et benedicentes Deum. *Luc.* 24. 53.

Veri adoratores adorabunt Patrem in spiritu et veritate. *Joan.* 4. 23.

Psallam spiritu, psallam et mente. 1. *Cor.* 14. 15.

Cantantes et psallentes in cordibus vestris Domino. *Ephes.* 5. 19.

Commonentes vosmetipsos psalmis, etc. *Coloss.* 3. 16.

Offeramus hostiam laudis semper Deo. *Hebr.* 13. 15.

Tristatur aliquis vestrum? oret: Æquo animo est? psallat. *Jacob.* 5. 13.

(Vide Thesaurum Patrum)
Ecclesiae fundamentum.
Vide *Fundamentum.*

Educatio Liberorum.
Vide *Parentum officium.*

Effusio sanguinis.
Vide *Sanguinis effusio*, *et Homicidium.*

ELECTIO.

Consilio Jethro Sacerdotis, Moyses elegit judices viros potentes, et timentes Dominum, in quibus erat veritas, et qui oderunt avaritiam. Exod. 18. 17. *Vide v.* 25.

Quem ex his elegero, germinabit virga ejus. *Num.* 17. 5.

Volens Moyses ulcisci Israel de Madianitis, ait: Mille viri de singulis tribubus eligantur — ad bellum. *Ibid.* 31. 4.

Sed elegit Dominus Deus Israel me de universa domo patris mei, ut essem rex super Israel, etc. 1. *Paral.* 28. 4.

Sed elegit (*Deus*) tribum Juda, —et elegit David servum suum, etc. *Psal.* 77. 68.

Multi enim sunt vocati, pauci vero electi. *Matth.* 20. 16. *Vide Apoc.* 17. 16.

Vocavit (*Dominus*) discipulos suos: et elegit duodecim ex ipsis, quos et Apostolos nominavit. *Luc.* 6. 13.

Tu, Domine, qui corda nosti omnium: ostende quem elegeris. *Actor.* 1. 24.

Et elegerunt Stephanum, virum plenum fide, etc. *Ib.* 6. 5.

Segregate mihi Saulum et Barnabam, in opus, ad quod assumpsi eos. *Ibid.* 13. 2.

Satagite, ut per bona opera certam vestram vocationem, et electionem faciatis. 2. *Pet.* 1. 10.

Electio boni et mali.

Et ut habeatis scientiam discernendi inter sanctum et profanum, inter pollutum et mundum. *Lev.* 10. 10.

En propono in conspectu vestro hodie benedictionem et maledictionem: benedictionem, si obedieritis mandatis Domini Dei vestri, quae ego hodie praecipio vobis: maledictionem, si non obedieritis mandatis Domini Dei vestri: sed recesseritis de via, quam ego nunc ostendo vobis, et ambulaveritis post deos alienos, quos ignoratis. *Deut.* 11. 26. 27. 28.

Proposui in conspectu tuo vitam et bonum, et e contrario mortem et malum. *Ibid.* 30. 15.

Proposui vobis vitam et mortem, benedictionem et maledictionem. Elige ergo vitam, ut et tu vivas et semen tuum. *v.* 19.

Dabis ergo servo tuo cor docile, ut populum tuum judicare possit, et discernere inter bonum et malum. 3. *Reg.* 3. 9.

Elegi abjectus esse in domo Dei mei: magis quam habitare in tabernaculis peccatorum. *Ps.* 83. 11.

Apposuit tibi aquam et ignem: ad quod volueris, porrige manum tuam. Ante hominem vita et mors, bonum et malum: quod placuerit ei, dabitur illi. *Eccli.* 15. 17. 18.

Vae, qui dicitis malum bonum, et bonum malum: ponentes tenebras lucem, et lucem tenebras: ponentes amarum in dulce, et dulce in amarum. *Isa.* 5. 20.

Si separaveris pretiosum a vili, quasi os meum eris. *Jerem.* 15. 19.

Ecce ego do coram vobis viam vitae, et viam mortis. *Ib.* 21. 8.

Inter sanctum et profanum non habuerunt distantiam: inter pollutum et mundum non intellexerunt. *Ezech.* 22. 26.

Quaerite bonum, et non malum, ut vivatis: et erit Dominus Deus exercituum vobiscum, etc. *Amos.* 5. 14.

Elegerunt bonos in vasa, malos autem foras miserunt. *Matth.* 13. 48.

Et hoc oro, ut caritas vestra magis ac magis abundet in scientia, et in omni sensu: ut probetis potiora, ut sitis sinceri, et sine offensa in diem Christi; repleti fructu justitiae per Jesum Christum. *Philipp.* 1. 9. 10. 11.

Omnia autem probate: quod bonum est tenete. 1. *Thess.* 5. 21.

ELEEMOSYNA. *Vide et* DIVITIAE. *Item* DARE, *et* DANDUM. *Item* MISERICORDIA, *et* THESAURUM PATRUM.

Eleemosina pauperibus eroganda.
Vide *Misericordia.*

Si pecuniam mutuam dederis populo meo pauperi, qui habitat tecum, non urgebis eum, quasi exactor, nec usuris opprimes. *Exod.* 22. 25.

Anno autem septimo dimittes eam (*terram*), et requiescere facies, ut comedant pauperes populi tui. *Ibid.* 23. 11.

Neque in vinea tua racemos, et grana decidentia congregabis, sed pauperibus, et peregrinis carpenda dimittes. *Lev.* 19. 10.

Postquam autem messueritis segetem terrae vestrae, non secabitis eam usque ad solum: nec remanentes spicas colligetis; sed pauperibus et peregrinis dimittetis eas. *Ibid.* 23. 22. *Vide c.* 19. 9.

Si unus de fratribus tuis, qui morantur intra portas civitatis tuae, in terra quem Dominus Deus tuus daturus est tibi, ad paupertatem venerit: non obdurabis cor tuum, nec contrahes manum, sed aperies eam pauperi, et dabis mutuum, quo eum indigere perspexeris, etc. *Deut.* 15. 7. 8. Sed dabis ei: nec ages quippiam callide in ejus necessitatibus sublevandis: ut benedicat tibi Dominus Deus tuus in omni tempore, et in cunctis, ad quae manum miseris. *v.* 10.

Quando messueris segetem in agro tuo, et oblitus, manipulum reliqueris, non reverteris, ut tollas illum; sed advenam, et pupillum, et viduam auferre patieris, ut benedicat tibi Dominus Deus tuus in omni opere manuum tuarum. *Ib.* 24. 19.

Ex substantia tua fac elee-

mosynam, et noli avertere faciem tuam ab ullo paupere: ita enim fiet ut nec a te avertatur facies Domini. Quomodo potueris; ita esto misericors. Si multum tibi fuerit, abundanter tribue; si exiguum tibi fuerit, etiam exiguum libenter impertiri stude. *Tob.* 4. 7. 8.9. Eleemosyna ab omni peccato et a morte liberat, et non patietur animam ire in tenebras. Fiducia magna erit coram summo Deo eleemosyna, omnibus facientibus eam. *v.* 11. 12. Panem tuum cum esurientibus et egenis comede, et de vestimentis tuis nudos tege, etc. *v.* 17.

Quoniam eleemosyna a morte liberat, et ipsa est quae purgat peccata, et facit invenire misericordiam et vitam aeternam. *Ibid.* 12. 9.

Pauperibus munuscula *largiebantur. Esther* 9. 22.

Beatus vir, qui intelligit super egenum et pauperem: in die mala liberabit eum Dominus. *Psal.* 40. 1.

Eripite pauperem, et egenum de manu peccatoris liberate. *Psal.* 81. 4.

Et dispereat de terra memoria eorum, pro eo quod non est recordatus facere misericordiam. *Psal.* 108. 15. *Vide Psal.* 111. 5.

Dispersit, dedit pauperibus, justitia ejus manet in saeculum saeculi: cornu ejus exaltabitur in gloria. *Psal.* 111. 9.

Honora Dominum de tua substantia, et de primitiis omnium frugum tuarum da ei (*dando pauperibus*). Et implebuntur horrea tua saturitate, et vino torcularia tua redundabunt. *Prov.* 3. 9. 10. Ne dicas amico tuo: Vade, et revertere: cras dabo tibi, cum statim possis dare. *v.* 28.

Alii dividunt propria, et ditiores fiunt; alii rapiunt non sua, et semper in egestate sunt. *Ibid.* 11. 24.

Qui despicit proximum suum, peccat: qui autem miseretur pauperis, beatus erit. *Ibid.* 14. 21. Honorat autem eum (*Creatorem*) qui miseretur pauperis. *v.* 31.

Foeneratur Domino, qui miseretur pauperis, et vicissitudinem suam reddet ei. *Ibid.* 19. 17.

Facere misericordiam et judicium magis placet Domino; quam victimae. *Ibid.* 21. 3. Qui obturat aurem suam ad clamorem pauperis, et ipse clamabit, et non exaudietur. *v.* 13. Qui sequitur justitiam et misericordiam, inveniet vitam, justitiam et gloriam *v.* 21.

Qui pronus est ad misericordiam, benedicetur: de panibus enim suis dedit pauperi. *Ibid.* 22. 9.

Qui dat pauperi non indigebit: qui despicit deprecantem; sustinebit penuriam. *Ibid.* 28. 27.

Manum suam aperuit inopi,

et palmas suas extendit ad pauperem. *Ibid.* 31. 20.

Mitte panem tuum super transeuntes aquas : quia post tempora multa invenies illum. *Eccles.* 11. 1.

Ignem ardentem exstinguit aqua, et eleemosyna resistit peccatis. *Eccli.* 3. 33.

Fili, eleemosynam pauperis ne defraudes, et oculos tuos ne transvertas a paupere. Animam esurientem ne despexeris, et non exasperes pauperem in inopia sua. Cor inopis ne afflixeris, et non protrahas datum angustianti. *Ib.* 4. 1. 2. 3.

Facere eleemosynam ne despicias. *Ibid.* 7. 10. Pauperi porrige manum tuam, ut perficiatur propitiatio, et benedictio tua. *v.* 36.

Non est enim ei bene, qui assiduus est in malis, et eleemosynas non danti : quoniam et Altissimus odio habet peccatores, et misertus est poenitentibus. *Ibid.* 12. 3.

Propter mandatum assume pauperem : et propter inopiam ejus ne dimittas eum vacuum. Perde pecuniam propter fratrem et amicum tuum : et non abscondas illam sub lapide in perditionem. *Ib.* 29. 12. 13. Conclude eleemosynam in corde pauperis, et haec pro te exorabit ab omni malo, etc. *v.* 15.

Retribuet gratiam, qui offert similaginem, et qui facit misericordiam, offert sacrificium. *Ibid.* 35. 4.

Frange esurienti panem tuum, et egenos vagosque induc in domum tuam : cum videris nudum, operi eum, et carnem tuam ne despexeris. *Isa.* 58. 7.

Ecce haec fuit iniquitas Sodomae sororis tuae, superbia, saturitas panis, et abundantia, et otium ipsius, et filiarum ejus, et manuum egeno et pauperi non porrigebant. *Ezech.* 16. 49. *Vide c.* 18. 7.

Quam ob rem, rex, consilium meum placeat tibi, et peccata tua eleemosynis redime, et iniquitates tuas misericordiis pauperum : forsitan ignoscet delictis tuis. *Dan.* 4. 24.

Quia misericordiam volui, et non sacrificium. *Osee* 6. 6. *Item Matth.* 9. 13.

Te autem faciente eleemosynam, nesciat sinistra tua quid faciat dextra tua. *Matth.* 6. 3.

Et quicumque potum dederit uni ex minimis istis calicem aquæ frigidæ tantum in nomine discipuli, amen dico vobis, non perdet mercedem suam. *Ibid.* 10. 42.

Si vis perfectus esse, vade, vende quae habes, et da pauperibus, et habebis thesaurum (*magnum*) in coelo : et veni sequere me. *Ibid.* 19. 21.

Esurivi enim, et dedistis mihi manducare : sitivi, et dedistis mihi bibere, etc. *Ibid.* 25. 35. *et v.* 42. *contra dicitur.*

Jesus dicebat illis : Qui habet duas tunicas, det (*unam*) non habenti : et qui habet escas,

similiter faciat. *Luc.* 3. 11. *Vide c.* 6. 33. *Item Jacob* 2. 13.

Date eleemosynam: et ecce omnia munda sunt vobis. *Ibid.* 11. 41.

Vendite quæ possidetis, et date eleemosynam. *Ibid.* 12. 33.

Cum facis convivium, voca pauperes, debiles, claudos, et caecos: et beatus eris, quia non habent retribuere tibi: retribuetur enim tibi in resurrectione justorum. *Ibid.* 14. 13. 14.

Hortatur ad faciendas eleemosynas, dicens, quid mereatur fidelis aut infidelis mammonae dispensator; quodque nemo potest Deo servire et mammonae. *Ibid.* 16. 13.

Stans autem Zachaeus, dixit ad Dominum: Ecce dimidium bonorum meorum, Domine, do pauperibus: et si quid aliquem defraudavi, reddo quadruplum. *Ibid.* 19. 8. *Vide Actor.* 9. 39. *c.* 11. 29.

Vir autem quidam erat in Cæsarea nomine Cornelius, centurio cohortis quae dicitur Italica, religiosus, ac timens Deum cum omni domo sua, faciens eleemosynas multas plebi. *Actor.* 10. 1. 2.

Beatius est magis dare, quam accipere. *Ibid.* 20. 35. *Vide Rom.* 12. 8. *c.* 15. 26.

De collectis autem, quæ fiunt in sanctos, sicut ordinavi Ecclesiis Galatiæ, ita et vos facite. 1. *Cor.* 16. 1.

Prosequitur hortando ad eleemosynam prompte et abundanter faciendam, etc. 2. *Cor.* 9. *Vide Ephes.* 4. 28.

Beneficentiæ autem, et communionis nolite oblivisci: talibus enim hostiis promeretur Deus. *Hebr.* 13. 16.

Qui habuerit substantiam hujus mundi, et viderit fratrem suum necessitatem habere, et clauserit viscera sua ab eo, quomodo caritas Dei manet in eo? 1. *Joan.* 3. 17. *Vide Jacob* 2. 15.

Eleemosynae merces.

Abrahamo facienti eleemosynam filius promittitur. Gen. 18. 5. *etc.*

Abigail ob panes aliquot Davidis militibus prudenter distributos, ad statum regium promovetur. 1. *Reg.* 25. 27. *etc.*

Vidua pauper, in Eliam liberalis, magnos inde fructus percipit. 3. *Reg. c.* 17.

Mulier Sunamitis, erga Eliseum benefica, impetrat filium qui etiam mortuus ad vitam ab Eliseo revocatur. 4. *Reg.* 4. 8. *etc.*

Ex substantia tua fac eleemosynam, et noli avertere faciem ab ullo paupere: ita enim fiet, ut nec a te avertatur facies Domini. *Tob.* 4. 7. Si multum tibi fuerit, abundanter tribue: si exiguum tibi fuerit, etiam exiguum libenter impertiri stude. Praemium enim bonum tibi thesaurizas in die necessitatis. Quoniam eleemosyna ab omni

peccato, et a morte liberat, etc. *v*. 9. 10. 11. *Vide Luc.* 14. 13.

Bona est oratio cum jejunio et eleemosyna, mágis quam thesauros auri recondere: quoniam eleemosyna, a morte liberat, et ipsa est, quae purgat peccata, et facit invenire misericordiam, et vitam aeternam. *Tob*. 12. 8. 9.

Si dabis eleemosynam, implebuntur horrea tua saturitate, etc. *Prov*. 3. 10.

Ignem ardentem exstinguit aqua, et eleemosyna resistit peccatis. *Eccli*. 3. 33. *Vide Dan*. 4. 24.

Conclude eleemosynam in corde pauperis, et haec pro te exorabit ab omni malo. *Ibid*. 29. 15. *Vide Psal*. 111. 5.

Quicumque potum dederit uni ex minimis, etc., amen dico vobis, non perdet mercedem suam. *Matth*. 10. 42. *Vide c*. 25. 35. *Item Marc*. 9. 40.

Si vis perfectus esse, vade, vende quae habes, et da pauperibus, et habebis thesaurum in coelo. *Ibid*. 19. 21.

Quod superest, date eleemosynam: et ecce omnia munda sunt vobis. *Luc*. 11. 41. *Vide c*. 14. 13.

Cornelius Centurio propter eleemosynas suas, quae ascenderunt in memoriam in conspectu Dei, recepit in praemium veram fidem et salutem. Actor. c. 10.

Beneficentiae autem — nolite oblivisci: talibus enim hostiis promeretur Deus. *Hebr*. 13. 16.

Emendatio vitae. Vide *Vitae emendatio*.

EMERE ET VENDERE QUOMODO OPORTEAT.

Nolite facere iniquum aliquid in judicio, in regula, in pondere, in mensura. Statera justa, et aequa sint pondera, justus modius, aequusque sextarius. *Levit*. 19. 35. 36.

Quando vendes quidpiam civi tuo, vel emes ab eo, ne contristes fratrem tuum, sed juxta numerum annorum jubilaei emes ab eo, et juxta supputationem frugum vendet tibi. *Ibid*. 25. 14. 15. *Vide Gen*. 25. 9.

Non habebis in sacculo diversa pondera, május et minus: nec erit in domo tua modius major et minor. Pondus habebis justum et verum, et modius aequalis et verus erit tibi. *Deut*. 25. 13. 14. 15.

Statera dolosa, abominatio est apud Dominum: et pondus aequum, voluntas ejus. *Prov*. 11. 1. Qui abscondit frumenta, maledicitur in populis: benedictio autem super caput vendentium. *v*. 26.

Pondus et statera judicia Domini sunt: et opera ejus omnes lapides sacculi. *Ibid*. 16. 11.

Pondus et pondus, mensura et mensura; utrumque abominabile est apud Deum. *Ibid*. 20. 10. *Vide et v*. 23.

Sicut in medio compaginis lapidum palus figitur, sic et inter medium venditionis et emptionis angustiabitur peccatum. *Eccli.* 27. 2.

Statera justa, et ephi justum, et beatus justus erit vobis. *Ezech.* 45. 10.

Adhuc ignis in domo impii thesauri iniquitatis, et mensura minor irae plena. Numquid justificabo stateram impiam, et sacelli pondera dolosa? *Mich.* 6. 10. 11.

In quo enim judicio judicaveritis, judicabimini. Et in qua mensura mensi fueritis, remetietur vobis. *Matth.* 7. 2. *Vide Marc.* 4. 24.

Qui emunt *in hoc mundo*, *sint* tanquam non possidentes. *Cor.* 7. 20.

Ne quis supergrediatur, neque circumveniat in negotio fratrem suum: quoniam vindex est Dominus de his omnibus. 1. *Thess.* 4. 6.

EMUNDATIO.

Afferam pauxillum aquae, et lavate pedes vestros. *Gen.* 18.4.

Abjicite Deos alienos — et mundamini, ac mutate vestimenta vestra. *Ibid.* 35. 2.

Facientque mihi sanctuarium (*de cordibus suis*), et habitabo in medio eorum. *Exod.* 25. 8.

Et vetera novis supervenientibus projicietis. Ponam tabernaculum meum in medio vestri, et non abjiciet vos anima mea. *Levit.* 26. 10. 11.

Atque ita emundabitur vestra possessio, me commorante vobiscum: ego enim sum Dominus, qui habito inter filios Israel. *Num.* 35. 34.

Auferte Deos alienos de medio vestri, Baalim et Astaroth: et praeparate corda vestra Domino, et servite ei soli, et eruet vos de manu Philistiim. 1. *Reg.* 7. 3.

Vade, et lavare septies in Jordane, et recipiet sanitatem caro tua, atque mundaberis. 4. *Reg.* 5. 10.

Mundate domum Domini Dei patrum vestrorum, et auferte omnem immunditiam de sanctuario. 2. *Paral.* 29. 5.

Qui baptizatur a mortuo, et iterum tangit eum, quid proficit lavatio illius? *Eccli.* 34. 30.

Lavamini, mundi estote, auferte malum cogitationum vestrarum ab oculis meis. *Isa* 1. 16.

Si abluerit Dominus sordes filiarum Sion, et sanguinem Jerusalem laverit de medio ejus, in spiritu judicii, et spiritu ardoris. *Ibid.* 4. 4.

Parate viam Domini, rectas facite in solitudine semitas Dei nostri. *Ibid.* 40. 3.

Circumcidimini Domino, et auferte praeputia cordium vestrorum, viri Juda. *Jerem.* 4. 4.

Et emundabo illos ab omni iniquitate sua, — et propitius ero cunctis iniquitatibus eorum in quibus deliquerunt mihi. *Ib.* 33. 8.

Et lavi te aqua, et emun-

uavi sanguinem tuum ex te : et dnxi te oleo. *Ezech.* 16. 9.

Et effundam super vos aquam mundam, et mundabimini ab omnibus inquinamentis vestris, et ab universis idolis vestris mundabo vos. *Ibid.* 36. 25.

Usqueqno non poterunt emundari? *Osee* 8. 5.

Pracparare (*te*) in occursum Dei tui Israel. *Amos* 4. 12.

Auferte vestimenta sordida ab eo. Et dixit ad eum : Ecce abstuli a te iniquitatem tuam, et indui te mutatoriis. *Zach.* 3. 4.

Ecce contriti sunt inimici nostri : ascendamus nunc mundare sancta, et renovare. 1. *Mach.* 4. 36. Et elegit Sacerdotes sine macula, voluntatem habentes in lege Dei, et mundaverunt sancta, et tulerunt lapides contaminationis in locum immundum. *v.* 42. 43. Et ædem et atria sanctificaverunt : et fecerunt vasa sancta nova. *v.* 48. 49.

Et nunc, Sancte Sanctorum omnium Domine, conserva in aeternum impollutam domum istam, quæ nuper mundata est. 2. *Mach.* 14. 36.

Domine, si vis, potes me mundare. *Matth.* 8. 2. *Vide Marc.* 1. 40. *Luc.* 5. 12.

Vae vobis, Scribae et Pharisaei, hypocritae, quia mundatis quod deforis est calicis, et paropsidis ; intus autem pleni estis rapina, et immunditia. Pharisæe caece, munda prius quod intus est calicis et paropsidis, ut fiat id, quod deforis est, mundum. *Ibid.* 23. 25. 26.

Vade, lava in natatoria Siloe. — Abiit ergo, et lavit, et venit videns. *Joan.* 9. 7.

Si non lavero te (*Petre*), non habebis partem mecum. *Ibid.* 13. 8.

Et haec quidam fuistis ; sed abluti estis, sed sanctificati estis, sed justificati estis, in nomine Domini nostri Jesu Christi, et in Spiritu Dei nostri. 1. *Cor.* 6. 11.

Has ergo habentes promissiones, carissimi, mundemus nos ab omni inquinamento carnis et spiritus, perficientes sanctificationem in timore Dei. 2. *Cor.* 7. 1.

Haec est enim voluntas Dei, sanctificatio vestra. 1. *Thess.* 4. 3. Non enim vocavit nos Deus in immunditiam, sed in sanctificationem. *v.* 7.

Ipse autem Deus pacis sanctificet vos per omnia: ut integer spiritus vester, et anima et corpus sine querela in adventu Domini nostri Jesu Christi servetur. *Ibid.* 5. 23.

Si quis ergo emundaverit se ab istis, erit vas in honorem sanctificatum, et utile ad omne opus bonum paratum. 2. *Tim.* 2. 21.

Purgationem peccatorum faciens, sedet ad dexteram majestatis in excelsis. *Hebr.* 1. 3.

Aspersi corda a conscientia mala, et abluti corpus aqua munda, teneamus spei nostrae

confessionem indeclinabilem. *Ibid.* 10. 22. 23.

Propter quod abjicientes omnem immunditiam ot abundantiam malitiae, in mansuetudine suscipite insitum verbum quod potest salvaro animas vestras. *Jacob.* 1. 21.

Emundate manus, peccatores: et purificate corda, duplices animo. *Ibid.* 4. 8.

Deponentes igitur omnem malitiam, et omnem dolum, et simulationes, et invidias, et omnes detractiones. Sicut modo geniti infantes, rationabile, sine dolo lac concupiscite, ut in eo crescatis in salutem. 1. *Petr.* 2. 1. 2.

Et sanguis Jesu Christi Filii Dei emundat nos ab omni peccato. 1. *Joan.* 1. 7.

Et omnis, qui habet hanc spem in eo, sanctificat se, sicut et ille sanctus est. *Ibid.* 3. 3.

Qui dilexit nos, et lavit nos a peccatis nostris in sanguine suo. *Apoc.* 1. 5.

Hi sunt, qui—laverunt stolas suas, et dealbaverunt eas in sanguine Agni. *Ibid.* 7. 14.

Beati, qui lavant stolas suas in sanguine Agni. *Ibid.* 22. 14.

EPISCOPARUM ELECTIO ET OFFICIUM. *Vide et* CONCIONATOR ET THESAURUM PATRUM.

Ego sum pastor bonus: et cognosco *oves* meas, et cognoscunt me meae. *Joan.* 10. 14.

Considerate ergo, fratres, viros ex vobis boni testimonii septem: plenos Spiritu Sancto et sapientia, quos constituamus super hoc opus. *Actor.* 6. 3.

Attendite vobis et universo gregi, in quo vos Spiritus Sanctus posuit Episcopos, regere Ecclesiam Dei, quam acquisivit sanguine suo. *Ibid.* 20. 28.

Sic nos existimet homo, ut ministros Christi, et dispensatores mysteriorum Dei. 1. *Cor.* 4. 1.

Qui et idoneos nos fecit ministros novi testamenti. 2. *Cor.* 3. 6.

Non enim nosmetipsos praedicamus, sed Jesum Christum Dominum nostrum; nos autem servos vestros per Jesum. *Ibid.* 4. 5.

Sed in omnibus exhibeamus nosmetipsos sicut Dei ministros, in multa patientia, in tribulationibus, in necessitatibus, in angustiis, etc. 2. *Cor.* 6. 4.

Glorior de potestate nostra, quam dedit nobis Dominus in aedificationem, et non in destructionem vestram. *Ib.* 10. 8.

Si quis Episcopatum desiderat, bonum opus desiderat. 1. *Tim.* 3. 1.

Bonus eris minister Christi Jesu, enutritus verbis fidei, et bonae doctrinae, quam assecutus es. *Ibid.* 4. 6.

Sollicite cura teipsum probabilem exhibere Deo, operarium inconfusibilem, recte tractantem verbum veritatis. 2. *Tim.* 2. 15.

Hujus rei gratia reliqui te Cretae, ut ea, quae desunt,

corrigas, et constituas per civitates presbyteros, sicut et ego disposui tibi. *Tit.* 1. 5.

Pascite, qui in vobis est, gregem Dei, providentes non coacte, sed spontanee secundum Deum: neque turpis lucri gratia, sed voluntarie: neque ut dominantes in cleris, sed forma facti gregis ex animo. Et cum apparuerit princeps pastorum, percipietis immarcescibilem gloriæ coronam. 1. *Petr.* 5. 2. 3. 4.

ERRARE

Et errare eos faciet quasi ebrios. *Job.* 12. 25.

Et dixi: Semper hi errant corde. *Psal.* 94. 10.

Erraverunt in solitudine, in inaquoso. *Psal.* 106. 4. Errare fecit eos in invio, et non in via. *v.* 40.

Erravi sicut ovis, quæ periit. *Psal.* 118. 176.

Animæ dolosæ errant in peccatis. *Prov.* 13. 13.

Errant, qui operantur malum. *Ibid.* 14. 22.

Et cuncta, quae fiunt, adducet Deus judicium pro omni errato, sive bonum, sive malum illud sit. *Eccles.* 12. 14.

Omnes nos quasi oves erravimus, unusquisque in viam suam declinavit. *Isa.* 53. 6.

Et Propheta cum erraverit, et locutus fuerit verbum: ego Dominus decepi Prophetam illum: et extendam manum meam super illum, et delebo eum de medio populi mei Israel. *Ezech.* 14. 9.

Erratis, nescientes Scripturas. *Matth.* 22. 29.

ERUBESCERE NULLUS DEBET EVANGELIUM.

Justitiam tuam non abscondi in corde meo: veritatem tuam et salutare tuum dixi. *Psal.* 39. 11.

Qui enim me confessus fuerit, et verba mea in generatione ista adultera et peccatrice: et Filius hominis confitebitur eum, cum venerit in gloria Patris sui cum Angelis sanctis. *Marc.* 8. 38. *Vide Matth.* 10. 32.

Nam qui me erubuerit, et meos sermones: hunc Filius hominis erubescet, cum venerit in majestate sua, et Patris, et sanctorum Angelorum. *Luc.* 9. 26. *Vide c.* 12. 9.

Nom enim erubesco Evangelium. Virtus enim Dei est in salutem omni credenti, Judaeo primum, et Graeco. *Rom.* 1. 16.

Noli itaque erubescere testimonium Domini nostri, neque me vinctum ejus: sed collabora Evangelio secundum virtutem Dei. 2. *Tim.* 1. 8.

ERUBESCENDUM PROPTER PECCATA.

Super filiam luxuriosam confirma custodiam: ne quando faciat te in opprobrium venire inimicis, a detractione in civitate, et objectione plebis, et

confundat te in multitudine populi. *Eccli.* 42. 11.

Ergo et tu porta confusionem tuam, quae vicisti sorores tuas peccatis tuis, sceleratius agens ab eis : justificatae sunt enim a te : ergo et tu confundere, et porta ignominiam tuam, quae justificasti sorores tuas. *Ezech.* 16.52.

Eruditio Liberorum.
Vide *Liberorum eruditio.*

ESURIRE JUSTITIAM.

Omnes sitientes, venite ad aquas, etc. *Isa.* 55. 1.

Beati, qui esuriunt et sitiunt justitiam : quoniam ipsi saturabuntur. *Matth.* 5.6. *Vide Eccli.* 24. 29. *Item Matth.* 6. 33.

Esurientes implevit bonis, et divites dimisit inanes. *Luc.* 1.53.

Beati, qui nunc esuritis : quia saturabimini. *Ibid.* 6. 21.

Ego sitienti dabo de fonte aquae vitae gratis. *Apoc.* 21. 6. *Idem habetur c.* 22. 17.

EVANGELIUM.

Evangelium Christi, ejusque praedicatio.

Ecce gentem, quam nesciebas, vocabis : et gentes, quae te non cognoverunt, ad te current propter Dominum Deum tuum et Sanctum Israel, quia glorificavit te. *Isa.* 55. 5.

Spiritus Domini super me, eo quod unxerit Dominus me: ad annuntiandum mansuetis

misit me, ut mederer contritis corde, et praedicarem captivis indulgentiam, et clausis apertionem. *Ibid.* 61. 1.

Euntes ergo docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, et Filii, et Spiritus Sancti. *Matth.* 28. 19.

Euntes in mundum universum, praedicate Evangelium omni creaturae. *Marc.* 16. 15.

Et dixit illis (*pastoribus*) Angelus : Nolite timere; ecce enim evangelizo vobis gaudium magnum, quod erit omni populo. *Luc.* 2. 10.

Sic enim Deus dilexit mundum, ut Filium suum unigenitum daret; ut omnis, qui credit in eum, non pereat, sed habeat vitam aeternam. *Joan.* 3. 16. *Vide* 1. *Joan.* 4. 9.

Dixit Jesus Pharisaeis: Ego sum lux mundi: qui sequitur me, non ambulat in tenebris, sed habebit lumen vitae. *Ibid.* 8. 12. *Vide* 1. *Joan.* 1. 5,

Dixit autem eis (*turbis*) Jesus : Ego sum panis vitae: qui venit ad me, non esuriet: et qui credit in me, non sitiet unquam. *Ibid.* 6. 35.

Ego sum ostium. Per me si quis introierit, salvabitur : et ingredietur, et egredietur, et pascua inveniet. *Ibid.* 10. 9.

Ego lux in mundum veni : ut omnis, qui credit in me, in tenebris non maneat. *Ib.* 12.46.

Non enim erubesco Evangelium. Virtus enim Dei est in salutem omni credenti. *Rom.* 1.16.

Nunc autem sine lege justitia Dei manifestata est, testificata a lege, et Prophetis. Justitia autem Dei per fidem Jesu Christi, etc. *Ibid.* 3. 21. 22. *Vide c.*8.3.

Nam in Christo Jesu per Evangelium ego vos genui. 1. *Cor.* 4. 15.

Notum autem vobis facio, fratres, Evangelium, quod prædicavi vobis, quod et accepistis, in quo et statis, per quod et salvamini: qua ratione prædicaverim vobis, si tenetis, nisi frustra credidistis. *Ibid.* 15. 1. 2. *Item Galat.* 1. 11.

Omnia autem ex Deo, qui nos reconciliavit sibi per Christum: et dedit nobis ministerium reconciliatonis. 2. *Cor.* 5. 18.

In quo et vos, cum audissetis verbum veritatis (Evangelium salutis vestrae), in quo et credentes signati estis, etc. *Ephes.* 1. 13.

Fidelis sermo, et omni acceptione dignus: quod Christus Jesus venit in hunc mundum peccatores salvos facere, quorum primus ego sum. 1. *Tim.* 1. 15. *Vide* 2. *Tim.* 1. 8.

Memor esto, Dominum Jesum Christum resurrexisse a mortuis ex semine David, secundum Evangelium meum, etc. 2. *Tim.* 2. 8.

Evangelium affert fiduciam, simul et timorem, consolationem, et terrorem.

Videns autem (*Joannes*) multos Pharisæorum, et Sadducaeorum, venientes ad baptismum suum, dixit eis: Progenies viperarum, quis demonstravit vobis fugere a ventura ira? Facite ergo fructum dignum poenitentiae, etc. *Matth.* 3. 7. 8. *Vide et Luc.* 3. 7.

Qui ergo solverit unum de mandatis istis minimis, et docuerit sic homines, minimus vocabitur in regno coelorum: qui autem fecerit et docuerit, hic magnus vocabitur in regno coelorum. *Matth.* 5. 19.

Intrate per angustam portam: quia lata porta, et spatiosa via est, quae ducit ad perditionem, et multi sunt, qui intrant per eam. *Ibid.* 7. 13. Omnis arbor, quae non facit fructum bonum, excidetur, et in ignem mittetur. *v.* 19. Et tunc confitebor illis: Quia numquam novi vos: discedite a me, qui operamini iniquitatem. *v.*23.

Filii autem regni ejicientur in tenebras exteriores: ibi erit fletus, et stridor dentium. *Ibid.* 8. 12. *Vide c.* 22. 13.

Qui autem negaverit me coram hominibus, negabo et ego eum coram Patre meo, qui in coelis est. *Ibid.* 10. 33.

A diebus autem Joannis Baptistæ usque nunc, regnum cœlorum vim patitur, et violenti rapiunt illud. *Ibid.* 11. 12.

Sicut ergo colliguntur zizania, et igni comburuntur: sic erit in consummatione saeculi, etc. *Ibid.* 13. 40. Et mittent

eos (*Angeli*) in caminum ignis: ibi erit fletus, et stridor dentium. *v.* 50.

Filius enim hominis venturus est in gloria Patris sui cum Angelis suis; et tunc reddet unicuique secundum opera ejus. *Ibid.* 16. 27.

Vae homini illi, per quem scandalum venit. *Ibid.* 18. 7.

Et inutilem servum ejicite in tenebras exteriores; illic erit fletus et stridor dentium. *Ibid.* 25. 30.

Facilius est, camelum per foramen acus transire, quam divitem intrare in regnum Dei. *Marc.* 10. 25.

Verumtamen væ vobis divitibus quia habetis consolationem vestram. Væ vobis, qui saturati estis: qui esurietis. Vae vobis, qui ridetis nunc: quia lugebitis, et flebitis. *Luc.* 6. 24.

Ait ad illum Jesus: Nemo mittens manum suam ad aratrum, et respiciens retro, aptus est regno Dei. *Ibid.* 9. 62.

Et vos estote parati: quia qua hora non putatis, Filius hominis veniet. *Ibid.* 12. 40. Cui multum datum est, multum quaeretur ab eo, etc. *v.*48.

Si pœnitentiam non egeritis, omnes similiter peribitis. *Ibid.* 13. 5.

Quo audito, Jesus ait ei: Adhuc unum tibi deest: omnia quaecumque habes, vende, et da pauperibus, et habebis thesaurum in coelo: et veni, sequere me. *Ibid.* 18. 22.

Non vos me elegistis; sed ego elegi vos, et posui vos, ut eatis, et fructum afferatis, et fructus vester maneat: ut quodcumque petieritis Patrem in nomine meo, det vobis. *Joan.* 15. 16.

Revelatur enim ira Dei de cœlo super omnem impietatem, et injustitiam hominum eorum, qui veritatem Dei in injustitia detinent. *Rom.* 1. 18.

Secundum autem duritiam tuam, et impoenitens cor, thesaurizas tibi iram in die irae et revelationis justi judicii Dei. *Ibid.* 2. 5.

Stipendia enim peccati mors. Gratia autem Dei, vita aeterna, in Christo Jesu Domino nostro. *Ibid.* 6. 23.

Vide ergo bonitatem, et severitatem Dei: in eos quidem, qui ceciderunt, severitatem: in te autem bonitatem Dei, si permanseris in bonitate; alioquin et tu excideris. *Ibid.* 11. 22.

Itaque unusquisque nostrum pro se rationem reddet Deo. *Ibid.* 14. 12.

Uniuscujusque opus manifestum erit: dies enim Domini declarabit, quia in igne revelabitur: et uniuscujusque opus quale sit, ignis probabit. 1. *Cor.* 3. 13. Si quis autem templum Dei violaverit, disperdet illum Deus. *v.* 17.

Quae enim secundum Deum tristitia est, poenitentiam in salutem stabilem operatur; sæ-

culi autem tristitia mortem operatur. 2. *Cor*. 7. 10.

Qui autem sunt Christi, carnem suam crucifixerunt cum vitiis, et concupiscentiis. *Gal*. 5. 24.

Itaque, carissimi mei (sicut semper obedistis) non ut in praesentia mei tantum, sed multo magis nunc in absentia mea, cum metu et tremore vestram salutem operamini. *Philipp*. 2. 12.

Voluntarie enim peccantibus nobis post acceptam notitiam veritatis, jam non relinquitur pro peccatis hostia; terribilis autem quaedam exspectatio judicii, et ignis aemulatio, quæ consumptura est adversarios. *Hebr*. 10. 26. 27.

Miseri estote, et lugete et plorate: risus vester in luctum convertatur, et gaudium in moerorem. *Jac*. 4. 9.

Agite nunc, divites, plorate ululantes in miseriis vestris, quae advenient vobis, etc. *Ib*. 5. 1.

Et si justus vix salvabitur, impius et peccator ubi parebunt? 1. *Petr*. 4. 18.

Quapropter, fratres, magis satagite, ut per bona opera, certam vestram vocationem et electionem faciatis: haec enim facientes, non peccabitis aliquando. 2. *Petr*. 1. 10.

Si enim Deus Angelis peccantibus non pepercit, sed rudentibus inferni detractos in tartarum tradidit cruciandos, in judicium reservari. *Ibid*. 2. 4.

Ecce venit Dominus in sanctis millibus suis, facere judicium contra omnes, et arguere omnes impios de omnibus operibus impietatis eorum, quibus impie egerunt, et de omnibus duris, quae locuti sunt contra Deum peccatores impii. *Judae* 14. 15.

EVANGELIZANS.

Evangelizanti debetur necessaria vitae sustentatio.
Vide *et Ecclesia*

Nolite possidere aurum, neque argentum, neque pecuniam in zonis vestris: non peram in via, neque duas tunicas, neque calceamenta, neque virgam: dignus enim est operarius mercede sua. *Matth*. 10. 9. 10. *Vide Luc. c*. 10. 7.

Et praecepit eis (*Jesus*), ne quid tollerent in via, nisi virgam tantum: non peram, non panem, neque in zona aes. *Marc*. 6. 8.

Communicet autem is, qui catechizatur verbo, ei qui se catechizat, in omnibus bonis. *Galat*. 6. 6. *Vide Rom*. 15. 16.

Qui bene præsunt presbyteri, duplici honore digni habeantur: maxime qui laborant in verbo et doctrina. 1. *Tim*. 5. 17.

Laborantem agricolam oportet primum de fructibus percipere. 2. *Tim*. 2. 6.

Evangelizans vitae sit integrae.

Qui ergo solverit unum de mandatis istis minimis, et docuerit sic homines, minimus vocabitur in regno coelorum; qui autem fecerit et docuerit, hic magnus vocabitur in regno cœlorum. *Matth.* 5. 19.

Quid de non facientibus, et tamen docentibus.

Super cathedram Moysi sederunt Scribae et Pharisaei. Omnia ergo quæcumque dixerint vobis, servate et facite; secundum opera vero eorum nolite facere: dicunt enim, et non faciunt. *Matth.* 23. 2. 3.

Qui ergo alium doces: te ipsum non doces: qui praedicas non furandum, furaris: qui dicis non moechandum, moecharis. *Rom.* 2. 21. 22.

Sed castigo corpus meum, et in servitutem redigo: ne forte cum aliis prædicaverim, ipse reprobus efficiar. 1. *Cor.* 9. 27.

Nemo adolescentiam tuam contemnat; sed exemplum esto fidelium, in verbo, in conversatione, in caritate, in fide, in castitate. 1. *Tim.* 4. 12.

Sollicite cura te ipsum probabilem exhibere Deo, operarium inconfusibilem, recte tractantem verbum veritatis. 2. *Tim.* 2. 15.

In omnibus te ipsum praebe exemplum bonorum operum: in doctrina, in integritate, in gravitate. *Tit.* 2. 7.

Discendorum proponat utilitatem.

Si dederit mihi Balac plenam domum suam argenti et auri, non potero immutare verbum Domini Dei mei, ut vel plus vel minus loquar. (*Verba sunt Balaam*). *Num.* 22. 18. *Item c.* 24. 13. *Vide Mich.* 6. 5.

Vivit Dominus, quia quodcumque dixerit mihi Dominus, hoc loquar. 3. *Reg.* 22. 14.

Væ mihi, quia tacui, quia vir pollutus labiis ego sum, et in medio populi polluta labia habentis ego habito. *Isa.* 6. 5.

Super montem excelsum ascende tu, qui evangelizas Sion: exalta in fortitudine vocem tuam, qui evangelizas Jerusalem, exalta (*vocem*), noli timere. Dic civitatibus Juda: Ecce Deus vester: ecce Dominus Deus in fortitudine veniet, et brachium ejus dominabitur: ecce merces ejus cum eo, et opus illius coram illo. *Ib.* 40. 9. 10.

Quam pulchri super montes pedes annuntiantis, et praedicantis pacem: annuntiantis bonum, praedicantis salutem, dicentis Sion: Regnabit Deus tuus! *Ibid.* 52. 7. *Vide Nahum* 1. 5.

Clama, ne cesses: quasi tuba exalta vocem tuam, et annuntia populo meo scelera eorum, et domui Jacob peccata eorum. *Ibid.* 58. 1.

Noli dicere: Puer sum; quoniam ad omnia, quae mittam

te, ibis: et universa quaecumque mandavero tibi, loqueris. *Jerem.* 1. 7. Ecce dedi verba mea in ore tuo. *v.* 9.

Euntes autem praedicate, dicentes: Qnia appropinquavit regnum cœlornm. *Matth.* 10. 7.

Ideo omnis scriba doctus in regno coelorum, similis est homini patrifamilias, qui profert de thesauro suo nova et vetera. *Ibid.* 13. 52.

Euntes ergo (*in mundum universum*), docete omnes gentes, etc., docentes eos servare omnia, quæcumque mandavi vobis. *Ib.* 28. 19. 20. *Vide Marc.* 16. 15.

Disputante antem illo (*scil. Paolo*) de justitia, et castitate, et de jndicio futuro, tremefactus Felix, etc. *Act.* 24. 25.

Si qnis vobis evangelizaverit praeter id, quod accepistis, anathema sit. *Galat.* 1. 9.

Exhortatio enim nostra non de errore, neqne de immunditia, neque in dolo, sed sicut probati sumus a Deo, ut crederetur nobis Evangelium: ita loquimur, non quasi hominibus placentes, sed Deo, qui probat corda nostra. 1. *Thess.* 2. 3. 4.

Ineptas autem et aniles fabulas devita. 1. *Tim.* 4. 7.

Praedica verbum, insta opportune, importune: argue, obsecra, increpa in omni patientia, et doctrina. Erit enim tempus, cum sanam doctrinam non sustinebunt, sed ad sua desideria coacervabunt sibi magistros, prurientes auribus: et a veritate quidem auditum avertent, ad fabulas autem convertentur. 2. *Tim.* 4. 2. 3. 4. Tu vero vigila, in omnibus labora, opus fac Evangelistae, ministerium tuum imple. Sobrius esto. *v.* 5.

Tu autem loquere, quae decent sanam doctrinam. *Tit.* 2. 1.

Stultas autem quaestiones, et genealogias, et contentiones, et pugnas legis devita: sunt enim inutiles et vanae. *Ib.* 3. 9.

Addat verborum claritatem.

Dominus dedit mihi linguam eruditam, ut sciam sustentare eum, qui lassus est verbo. *Isa.* 50. 4.

Quod dico vobis in tenebris, dicite in lumine: et quod in aure auditis predicate super tecta. *Matth.* 10. 27.

Non enim misit me Christus baptizare, sed evangelizare: non in sapientia verbi, ut non evacuetur crux Christi. Verbum enim crucis pereuntibus quidem stultitia est; iis autem, qui salvi fiunt, id est nobis, Dei virtus est. 1. *Cor.* 1. 17. 18. Nam quia in Dei sapientia non cognovit mundus per sapientiam Deum: placuit Deo per stultitiam praedicationis salvos facere credentes. *v.* 21.

Et ego cum venissem ad vos, fratres, veni non in sublimitate sermonis, aut sapientiæ, annuncians vobis testimonium Christi. Non enim judicavi, me scire aliquid inter vos, nisi Jesum Christum, et hunc crucifixum,

Ibid. 2. 1. 2. Sapientiam autem loquimur inter perfectos: sapientiam vero non hujus sæculi, neque principum hujus saeculi, qui destruuntur: sed loquimur Dei sapientiam in mysterio, quæ abscondita est, quam praedestinavit Deus ante sæcula in gloriam nostram, quam nemo principum hujus saeculi cognovit. *v.* 6. 7. 8. Nos autem non spiritum hujus mundi accepimus sed Spiritum qui ex Deo est, ut sciamus quae a Deo donata sunt nobis: quae et loquimur, non in doctis humanae sapientiae verbis, sed in doctrina Spiritus, spiritualibus spiritualia comparantes. *v.* 12. 13.

Et ego, fratres, non potui vobis loqui quasi spiritualibus, sed quasi carnalibus. Tamquam parvulis in Christo, lac vobis potum dedi, non escam: nondum enim poteratis. *Ibid.* 3. 1. 2.

Non enim sumus sicut plurimi, adulterantes verbum Dei, sed ex sinceritate, sed sicut ex Deo, coram Deo, in Christo loquimur. 2. *Cor.* 2. 17.

Ideo habentes (*hanc*) administrationem, juxta quod misericordiam consecuti sumus, non deficimus, sed abdicamus occulta dedecoris: non ambulantes in astutia, neque adulterantes verbum Dei, sed in manifestatione veritatis, etc. *Ibid.* 4. 1. 2.

Et posuit in nobis verbum reconciliationis. Pro Christo ergo legatione fungimur tamquam Deo exhortante per nos. Obsecramus pro Christo, reconciliamini Deo. *Ibid.* 5. 19. 20.

Rogavi te, ut remaneres Ephesi, cum irem in Macedoniam, ut denuntiares quibusdam, ne aliter docerent, neque intenderent fabulis, et genealogiis interminatis, quae quaestiones praestant magis, quam aedificationem Dei, quae est in fide. 1. *Tim.* 1. 3. 4.

Formam habe sanorum verborum, quae a me audisti in fide, et in dilectione in Christo Jesu. 2. *Tim.* 1. 13.

Veritatis teneat firmamentum.

Dominus dabit verbum evangelizantibus virtute multa. *Ps.* 67. 12.

Et posuit os meum quasi gladium acutum: in umbra manus suae protexit me, et posuit me sicut sagittam electam, in pharetra sua abscondit me. *Isa.* 49. 2.

Posui verba mea in ore tuo, et in umbra manus meae protexi te, ut plantes coelos, et fundes terram. *Ibid.* 51. 16.

Ne timeas a facie eorum: quia tecum ego sum, ut eruam te dicit, Dominus. *Jer.* 1. 8. Ne formides a facie eorum: nec enim timere te faciam vultum eorum. Ego quippe dedi te hodie in civitatem munitam, et in columnam ferream, et in murum aereum, super omnem terram, regibus Juda, principibus ejus, et sacerdotibus, et populo

terrae. Et bellabunt adversum te et non praevalebunt : quia ego tecum sum, ait Dominus, ut liberem te. *v*. 17. 18. 19.

Ecce dedi faciem tuam valentiorem faciebus eorum, et frontem tuam duriorem frontibus eorum. Ut adamantem, et ut silicem dedi faciem tuam : ne timeas eos, neque metuas a facie eorum : quia domus exasperans est. *Ezech*. 3. 8. 9. Fili hominis, speculatorem dedi te domui Israel : et audies de ore meo verbum, et annuntiabis eis ex me. Si dicente me ad impium : Morte morieris, non annuntiaveris ei, neque locutus fueris, ut avertatur a via sua impia, et vivat : ipse impius in iniquitate sua morietur ; sanguinem autem ejus de manu tua requiram. *v*. 17. 18. Si autem tu annuntiaveris impio, et ille non fuerit conversus ab impietate sua, et a via sua impia: ipse quidem in iniquitate sua morietur; tu autem animam tuam liberasti. *v*. 19. Sed et si conversus justus a justitia sua fuerit, et fecerit iniquitatem : ponam offendiculum coram eo, ipse morietur, quia non annuntiasti ei : in peccato suo morietur, et non erunt in memoria justitiæ ejus, quas fecit: sanguinem vero ejus de manu tua requiram. *v*. 20. Si autem tu annuntiaveris justo, ut non peccet justus, et ille non peccaverit : vivens vivet, quia annuntiasti ei ; et tu animam tuam liberasti. *v*. 21.

Fili hominis, loquere ad filios populi tui. *Ibid*. 33. 2. Audiens ergo ex ore meo sermonem, annuntiabis eis ex me. Si me dicente ad impium : Impie, morte morieris, non fueris locutus, ut se custodiat impius a via sua : ipse impius in iniquitate sua morietur ; sanguinem autem ejus de manu tua requiram. Si autem annuntiante te ad impium, ut a viis suis convertatur, non fuerit conversus a via sua : ipse in iniquitate sua morietur : porro tu animam tuam liberasti. *v*. 7. 8. 9.

Verumtamen annuntiabo tibi, quod expressum est in scriptura veritatis. *Dan*. 10. 21.

Verumtamen ego repletus sum fortitudine Spiritus Domini, judicio et virtute: ut annuntiem Jacob scelus suum, et Israel peccatum suum. *Mich*. 3. 8.

Magister, scimus quia verax es, et viam Dei in veritate doces. *Matth*. 22. 16.

Sine, ut mortui sepeliant mortuos suos : tu autem vade, et annuntia regnum Dei. *Luc*. 9. 60.

Si justum est in conspectu Dei, vos potius audire, quam Deum, judicate. Non enim possumus, quae vidimus, et audivimus, non loqui. *Actor*. 4. 19. 20.

Quapropter contestor vos hodierna die, quia mundus sum a sanguine omnium. Non enim subterfugi, quominus annuntiarem omne consilium Dei vobis. *Ibid*. 20. 26. 27.

Evangelizans audiatur diligenter.

Declaratio sermonum tuorum illuminat. *Psal.* 118. 130.

Quis ex vobis timens Dominum, audiens vocem servi sui? *Isa.* 50. 10.

Qui habet aures audiendi, audiat. *Matth.* 13.9. Omnis, qui audit verbum regni, et non intelligit, venit malus, et rapit quod seminatum est in corde ejus. *v.* 19.

Pœnitemini, et credite Evangelio. *Marc.* 1. 15.

Proficiat cum affectu.

Revelabit quoque aurem eorum, ut corripiat: et loquetur, ut revertantur ab iniquitate. Si audierint et observaverint, complebunt dies suos in bono, et annos suos in gloria. *Job* 36.10.11.

Docebo iniquos vias tuas: et impii ad te convertentur. *Psal.* 50. 15.

Venite, et ascendamus ad montem Domini, et ad domum Dei Jacob, et docebit nos vias suas, et ambulabimus in semitis ejus: quia de Sion exibit lex, et verbum Domini de Jerusalem. *Isa.* 2. 3.

Audite vocem meam, et facite omnia, quæ præcipio vobis, et eritis mihi in populum, et ego ero vobis in Deum. *Jerem.* 11. 4.

Oves meae vocem meam audiunt: et ego cognosco eas, et sequuntur me. *Joan.* 10. 27.

Omnis, qui est ex veritate, audit vocem meam. *Ib.* 18. 37.

Erant autem perseverantes in doctrina Apostolorum, et communicatione fractionis panis, et orationibus. *Actor.* 2. 42.

Tentat perseveranter.

Ut jam non simus parvuli fluctuantes, et circumferamur omni vento doctrinae in nequitia hominum, in astutia ad circumventionem erroris. *Ephes.* 4.14.

Videte, ne quis vos decipiat per philosophiam, et inanem fallaciam: secundum traditionem hominum, secundum elementa mundi, et non secundum Christum. *Coloss.* 2. 8.

Doctrinis variis et peregrinis nolite abduci. *Hebr.* 13. 9.

Qui se ipsum ingerit.

Mulieres in Ecclesiis taceant: non enim permittitur eis loqui, sed subditas esse. 1. *Cor.* 14.34.

Mulier in silentio discat cum omni subjectione. 1. *Tim.* 2. 11. Docere autem mulieri non permitto, neque dominari in virum, sed esse in silentio. *v.* 12.

Si quis aliter docet, et non acquiescit sanis sermonibus Domini nostri Jesu Christi, et ei, quae secundum pietatem est, doctrinae, superbus est, nihil sciens, sed languens circa quæstiones, et pugnas verborum, ex quibus oriuntur invidiae, contentiones, blasphemiæ, suspiciones malae, conflictationes hominum mente corruptorum.

et qui veritate privati sunt, existimantium quaestum esse pietatem. *Ibid.* 6.3. 4. 5. O Timothee, depositum custodi, devitans profanas vocum novitates, et oppositiones falsi nominis scientiæ, quam quidam promittentes circa fidem, exciderunt. *v.* 20. 21.

Alium inficit.

Doctrina mala deserenti viam vitae. *Prov.* 15. 10.

Speculatores ejus cæci omnes nescierunt universi: canes muti non valentes latrare, videntes vana, dormientes et amantes somnia. Et canes impudentissimi, nescierunt saturitatem: ipsi pastores ignoraverunt intelligentiam: omnes in viam suam declinaverunt, unusquisque ad avaritiam suam, a summo usque ad novissimum. *Isa.*56. 10. 11.

Stupor et mirabilia facta sunt in terra: Prophetae prophetabant mendacium, et sacerdotes applaudebant manibus suis: et populus meus dilexit talia: quid igitur fiet in novissimo ejus? *Jerem.* 5. 30. 31.

Sinite illos: caeci sunt, et duces caecorum. *Matth.* 15.14.

Numquid potest caecus caecum ducere? Nonne ambo in foveam cadunt? *Luc.* 6. 39.

Finis autem praecepti est caritas de corde puro, et conscientia bona, et fide non ficta. A quibus quidam aberrantes, conversi sunt in vaniloquium, volentes esse legis doctores, non intelligentes neque quae loquuntur, neque de quibus affirmant. 1. *Tim.* 1. 5. 6. 7.

Mali autem homines et seductores proficient in pejus; errantes, et in errorem mittentes. 2. *Tim.* 3. 13.

Sunt enim multi etiam inobedientes, vaniloqui, et seductores: maxime qui de circumcisione sunt: quos oportet redargui: qui universas domos subvertunt, docentes quae non oportet, turpis lucri gratia. *Tit.* 1. 10. 11.

Deum offendit.

Væ, qui dicitis malum bonum et bonum malum. *Isa.* 5. 20.

Prophetae ejus in pecunia divinabant: et super Dominum requiescebant, dicentes: Numquid non Dominus in medio nostrum? Non venient super nos mala. Propter hoc, causa vestri, Sion, quasi ager arabitur, et Jerusalem quasi acervus lapidum erit, et mons templi in excelsa sylvarum. *Mich.* 3. 11. 12.

Et vobis legisperitis, væ: quia oneratis homines oneribus, quæ portare non possunt, et ipsi uno digito vestro non tangitis sarcinas. *Luc.* 11. 46. Vae vobis legisperitis, quia tulistis clavem scientiæ; ipsi non introistis, et eos, qui introibant, prohibuistis. *v.* 52.

Rogo autem vos, fratres, ut observetis eos, qui dissensiones, et offendicula praeter doctrinam, quam vos didicistis,

facient, et declinate ab illis. Hujuscemodi enim Christo Domino nostro non serviunt, sed suo ventri: et per dulces sermones, et benedictiones seducunt corda innocentium. *Rom.* 16. 17. 18.

Qui contemnit evangelizantem, Deum despicit.

Mittebat autem Dominus Deus patrum suorum ad illos, per manum nuntiorum suorum de nocte consurgens, et quotidie commonens: eo quod parceret populo, et habitaculo suo. At illi subsannabant nuntios Dei, et parvipendebant sermones ejus, illudebantque Prophetis, donec ascenderet furor Domini in populum ejus, et esset nulla curatio. 2. *Par.* 36. 15. 16. *Item c.* 24. 19.

Abjecerunt enim legem Domini exercituum, et eloquium Sancti Israel blasphemaverunt. Ideo iratus est furor Domini in populum suum, et extendit manum suam super eum, et percussit eum, etc. *Isa.* 5. 24.25.

Populus enim ad iracundiam provocans est, et filii mendaces, filii nolentes audire legem Dei. Qui dicunt videntibus: Nolite videre; et aspicientibus: Nolite aspicere nobis ea, quae recta sunt: loquimini nobis placentia, videte nobis errores. Auferte a me viam, declinate a me semitam, cesset a facie nostra Sanctus Israel. *Ib.* 30.9. 10. 11.

Quis credidit auditui nostro? et brachium Domini cui revelatum est? *Ibid.* 53. 1.

Sed hoc verbum præcepi eis, dicens: Audite vocem meam, et ero vobis Deus, et vos eritis mihi populus: et ambulate in omni via, quam mandavi vobis, ut bene sit vobis. Et non audierunt, nec inclinaverunt aurem suam; sed abierunt in voluntatibus, et in pravitate cordis sui mali. *Jerem.* 7. 23. 24. Et misi ad vos omnes servos meos prophetas per diem consurgens diluculo, et mittens. Et non audierunt me, nec inclinaverunt aurem suam; sed induraverunt cervicem suam: et pejus operati sunt, quam patres eorum. *v.*25. 26. Periit fides, et ablata est de ore eorum. *v.* 28.

Ego autem locutus sum ad vos, de mane consurgens et loquens, et non obedisti mihi. Misique ad vos omnes servos meos prophetas, consurgens diluculo, mittensque; et dicens: Convertimini unusquisque a via sua pessima, et bona facite studia vestra, — et non inclinastis aurem vestram, neque audistis me. *Ibid.* 35. 14. 15.

Sermonem, quem locutus es ad nos in nomine Domini, non audiemus ex te: sed facientes faciemus omne verbum quod egredietur de ore nostro. *Ibid.* 44. 16. 17.

Nolunt audire te, quia nolunt audire me: omnis quippe domus Israel attrita fronte est,

et duro corde. *Ezech.* 3. 7.

Venite, et audiamus, quis sit sermo egrediens a Domino. Et veniunt ad te, quasi si ingrediatur populus, et sedent coram te populus meus: et audiunt sermones tuos, et non faciunt eos: quia in canticum oris sui vertunt illos, et avaritiam suam sequitur cor eorum. *Ibid.* 33. 30. 31.

Et omnis, qui audit verba mea haec, et non facit ea, similis erit viro stulto, qui aedificavit domum suam super arenam (*vel super terram sine fundamento*). Et descendit pluvia, et venerunt flumina, et flaverunt venti, et irruerunt in domum illam, et cecidit, et fuit ruina illius magna. *Matth.* 7. 26. 27. *Vide Luc.* 6. 49.

Qui vos audit, me audit: et qui vos spernit, me spernit. Qui autem me spernit, spernit eum, qui misit me. *Luc.* 10.16.

Qui spernit me, et non accipit verba mea, habet qui judicet eum. Sermo quem locutus sum, ille judicabit eum in novissimo die. Quia ego ex me ipso non sum locutus; sed qui misit me Pater, ipse mihi mandatum dedit, quid dicam, et quid loquar. *Joan.* 12. 48. 49.

Sed non omnes obediunt Evangelio. *Rom.* 10. 16.

Quod si etiam opertum est Evangelium nostrum: in iis, qui pereunt, est opertum: in quibus Deus hujus saeculi excaecavit mentes infidelium, ut non fulgeat illis illuminatio Evangelii gloriae Christi, qui est imago Dei. 2. *Cor.* 4. 3. 4.

O insensati Galatae, quis vos fascinavit non obedire veritati? etc. *Galat.* 3. 1.

Itaque qui haec spernit, non hominem spernit, sed Deum: qui etiam dedit Spiritum suum Sanctum in nobis. 1.*Thess.*4.8.

Estote autem factores verbi, et non auditores tantum, fallentes vosmetipsos. *Jacob.* 1.22.

Malum super se inducit.

Si autem non audierint, transibunt per gladium, et consumentur in stultitia. *Job* 36. 12.

Et tu fili hominis: ecce data sunt super te vincula, et ligabunt te in eis: et non egredieris de medio eorum. Et linguam tuam adhaerere faciam palato tuo, et eris mutus, nec quasi vir objurgans: quia domus exasperans est. *Ezech.* 3. 25. 26.

Abjiciet eos Deus meus, quia non audierunt eum: et erunt vagi in nationibus. *Osee* 9. 17.

Et noluerunt attendere, et averterunt scapulam recedentem, et aures suas aggravaverunt, ne audirent. Et cor suum posuerunt ut adamantem, ne audirent legem, et verba, quae misit Dominus exercituum in Spiritu suo, per manum Prophetarum priorum, etc. *Zach.* 7. 11. 12.

Et quicumque non receperit vos, neque audierit sermones

vestros: exeuntes foras de domo vel civitate, excutite pulverem de pedibus vestris. Amen dico vobis: Tolerabilius erit terrae Sodomorum et Gomorrhæorum in die judicii, quam illi civitati. *Matth*. 10. 14. 15.

Cui autem similem æstimabo generationem istam? Similis est pueris sedentibus in foro, qui clamantes coæqualibus, dicunt: Cecinimus vobis, et non saltastis, lamentavimus, et non planxistis. *Ibid*. 11. 16. 17.

Iis autem, qui sunt ex contentione, et qui non acquiescunt veritati, credunt autem iniquitati, ira, et indignatio. Tribulatio, et angustia in omnem animam hominis operantis malum. *Rom*. 2. 8. 9.

In revelatione Domini Jesu, de coelo cum Angelis virtutis ejus in flamma ignis, dantis vindictam iis qui non noverunt Deum, et qui non obediunt Evangelio Domini nostri Jesu Christi. Qui poenas dabunt in interitu aeternas a facie Domini, etc. 2. *Thess*. 1. 7. 8. 9.

Propterea abundantius oportet observare nos ea, quæ audivimus, ne forte pereffluamus. Si enim, qui per Angelos dictus est sermo, factus est firmus, et omnis praevaricatio, et inobedientia accepit justam mercedis retributionem: quomodo nos effugiemus, si tantum neglexerimus salutem? *Hebr*. 2. 1. 2. 3.

Irritam quis faciens legem Moysi, sine ulla miseratione, duobus vel tribus testibus moritur: quanto magis putatis deteriora mereri supplicia, qui Filium Dei conculcaverit, et sanguinem testamenti pollutum duxerit, in quo sanctificatus est, et spiritui gratiae contumeliam fecerit? *Ibid*. 10. 28. 29.

Omnis qui recedit, et non permanet in doctrina Christi, Deum non habet. 2. *Joan*. 9.

EUCHARISTIA.

Eucharistiae institutio.

Cœnantibus autem eis, accepit Jesus panem, et benedixit ac fregit, deditque discipulis suis, et ait: Accipite et comedite: hoc est corpus meum. Et accipiens calicem, gratias egit et dedit illis, dicens: Bibite ex hoc omnes: hic est enim sanguis meus novi et aeterni testamenti, qui pro multis effundetur in remissionem peccatorum. *Matth*. 26.26.27.28. *Item Marc*. 14. 22. *Item Luc*. 22. 19.

Accipite, et manducate: hoc est corpus meum, quod pro vobis tradetur: hoc facite in meam commemorationem, etc. 1. *Cor*. 11. 24.

Calix benedictionis, cui benedicimus, nonne communicatio sanguinis Christi est? et panis quem frangimus, nonne participatio corporis Domini est? *Ibid*. 10. 16.

Frequenter sumenda.

Erant autem perseverantes in doctrina Apostolorum, et communicatione fractionis panis, et orationibus. *Actor.*2.42. *Vide* c. 20. 7. *Item Psal.* 77. 24. 25. *Prov.* 9. 2. 3. *Sap.* 16. 20.

Praefiguratur Eucharistia.

Quod cum vidissent filii Israel, dixerunt ad invicem: Manhu? quod significat: Quid est hoc? ignorabant enim quid esset. Quibus ait Moyses: Iste est panis, quem Dominus dedit vobis ad vescendum. *Exod.* 16. 15.

Prophetatur. Malach. 1.11.

Eucharistia sub altera tantum, nimirum sub panis specie.

Et factum est, dum recumberet cum eis, accepit panem, et benedixit, ac fregit, et porrigebat illis. *Luc.* 24. 30.

Hic est panis, qui de coelo descendit. Non sicut manducaverunt patres vestri manna, et mortui sunt. Qui manducat hunc panem, vivet in æternum. *Joan.* 6. 59. *Vide v.* 33. *et* 48. 50. 51. 52. 58.

Erant autem perseverantes in doctrina Apostolorum, et communicatione fractionis panis. *Actor.* 2. 42.

Una autem Sabbati cum convenissemus ad frangendum panem. *Ibid.*20. 7. *Vide c.* 27. 35.

Christus resurgens ex mortuis jam non moritur. *Rom.*6.9.

Quicumque manducaverit panem hunc, N. B. vel biberit calicem. 1. *Cor.* 11. 27.

Omnis spiritus qui solvit Jesum, ex Deo non est, et hic est Antichristus, etc. 1. *Joan.*4.3.

Eucharistia data a Christo.

Et factum est, dum recumberet cum eis (*Jesus*), accepit panem, et benedixit, ac fregit, et porrigebat illis. *Luc.* 24.30. *Vide* 1. *Cor.* 11. 23.

Data ab Apostolis.

Erant autem perseverantes in doctrina Apostolorum, et communicatione fractionis panis, et orationibus. *Actor.*2.42. *Vide* c. 20. 7. *et* 1. *Cor.* 11. 17.

In Eucharistia non remanet substantia panis post consecrationem, sed est verum corpus et sanguis Christi, quod est transsubstantiatio.

Cœnantibus autem eis, accepit Jesus panem, et benedixit, ac fregit, deditque discipulis suis, et ait: Accipite et comedite: hoc est corpus meum. *Matth.*26.26. *Item Marc.*14.22. *Luc.* 22. 19. 1. *Cor.* 11. 24.

Ego sum panis vivus, qui de coelo descendi: si quis manducaverit ex hoc pane, vivet in

aeternum : et panis, quem ego dabo, caro mea est pro mundi vita. *Joan.* 6. 51. 52. *Vide* 1. *Cor.* 10. 16.

Calix benedictionis, cui benedicimus, nonne communicatio sanguinis Christi est? et panis, quem frangimus, nonne participatio corporis Domini est? 1. *Cor.* 10. 16.

Quicumque manducaverit panem hunc, vel biberit calicem Domini indigne, reus erit corporis et sanguinis Domini. — N. B. non dijudicans corpus Domini. *Ibid.* 11. 27. 29.

Circumferendam esse in publicis processionibus praefiguratur.

Vocavit ergo Josue filius Nun sacerdotes, et dixit ad eos: Tollite Arcam foederis: et septem alii sacerdotes tollant septem jubilaeorum buccinas et incedant ante Arcam Domini. Ad populum quoque ait: Ite, et circuite civitatem armati, praecedentes Arcam Domini. *Josue* 6. 6. 7.

Cumque tulissent eam de domo Abinadab qui erat in Gabaa, custodiens Arcam Dei Ahio præcedebat Arcam. David autem et omnis Israel ludebant coram Domino, in omnibus lignis fabrefactis, et citharis, et lyris, et tympanis, et sistris, et cymbalis. 2. *Reg.* 6. 4. 5. *Vide* 1. *Reg.* 7. 1.

Eucharistia adoranda.

Reminiscentur, et convertentur ad Dominum universi fines terrae: et adorabunt in conspectu ejus universæ familiæ gentium. *Psal.* 21. 28. Manducaverunt, et adoraverunt omnes pingues terrae: in conspectu ejus cadent omnes, qui descendunt in terram. *v.* 30.

Exaltate Dominum Deum nostrum: et adorate scabellum pedum ejus, quoniam sanctum est. *Psal.* 98. 5.

Et dixit ei (*cæco nato*) Jesus: et vidisti eum, et qui loquitur tecum, ipse est. At ille ait: Credo, Domine. Et procidens adoravit eum. *Joan.* 9. 37. 38.

Vide Thesaurum Patrum.

EXACTIO CENSUS, ET TRIBUTUM DEBETUR PRINCIPIBUS.

Et cum venissent Capharnaum, accesserunt qui didrachma accipiebant, ad Petrum, et dixerunt ei: Magister vester non solvit didrachma, etc. *Matth.* 17. 23.

Dic ergo nobis, quid tibi videtur? licet censum dare Caesari, an non? *Ibid.* 22. 17. *Item Luc.* 20. 22.

At illi attulerunt ei (*denarium*). Et ait illis: Cujus est imago haec, et inscriptio? Dicunt ei: Caesaris. Respondens autem Jesus, dixit illis: reddite igitur, quæ sunt Cæsaris, Cæsari: et quæ sunt Dei, Deo. *Mar.* 12. 16. 17. *Vide Matt.* 22. 21.

Reddite ergo omnibus debita: cui tributum, tributum: cui

vectigal, vectigal; cui timorem, timorem : cui honorem, honorem. *Rom.* 13. 7.

EXCOMMUNICATIO.

Excommunicatio a Christo instituta et praecepta.

Et tibi dabo claves regni coelorum. Et quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum et in coelis; et quodcumque solveris super terram, erit solutum et in coelis. *Matth.* 16. 19.

Si autem manus tua, vel pes tuus scandalizat te, abscinde eum: et projice abs te : bonum tibi est ad vitam ingredi debilem, vel claudum, quam duas manus vel duos pedes habentem mitti in ignem æternum. *Ib.*18. 8. Amen dico vobis, quæcumque alligaveritis super terram, erunt ligata et in cœlo: et quæcumque solveritis super terram, erunt soluta et in coelo. *v.* 18.

Et quisquis scandalizaverit unum ex his pusillis credentibus in me : bonum est ei magis si circumdaretur mola asinaria collo ejus, et in mare mitteretur. *Marc.* 9. 41.

Accipite Spiritum Sanctum : quorum remiseritis peccata, remittuntur eis : et quorum retinueritis, retenta sunt. *Joan.* 20. 22. 23.

Excommunicatio usitata ab Apostolis.

Ego quidem absens corpore, praesens autem spiritu, jam judicavi, ut praesens, eum, qui sic operatus est, in nomine Domini nostri Jesu Christi, congregatis vobis et meo spiritu, cum virtute Domini nostri Jesu, tradere hujus modi Satanæ in interitum carnis, ut spiritus salvus sit in die Domini nostri Jesu Christi. 1. *Cor.* 5. 3. 4. 5.

Denuntiamus autem vobis, fratres, in nomine Domini nostri Jesu Christi, ut subtrahatis vos ab omni fratre ambulante inordinate, et non secundum traditionem, quam acceperunt a nobis. 1. *Thess.* 3. 6. Quod si quis non obedit verbo nostro per epistolam, hunc notate, et ne commisceamini cum illo, ut confundatur : et nolite quasi inimicum existimare, sed corripite *ut* fratrem. *v.* 14. 15.

Ex quibus est Hymenaeus et Alexander: quos tradidi Satanæ ut discant non blasphemare. 1. *Tim.* 1. 20.

Haereticum hominem, post unam et secundam correptionem, devita : sciens quia subversus est, qui ejusmodi est, et delinquit, cum sit proprio judicio condemnatus. *Tit.* 3. 10. 11.

Excommunicatio exercenda ad aedificationem Ecclesiae, et ad correctionem ejus qui excommunicatur.

Quod si quis non obedit verbo nostro per epistolam, hunc notate, et ne commisceamini cum illo, ut confundatur, et

nolite quasi inimicum existimare, sed corripite *ut* fratrem. 2. *Thess*. 3. 14. 15. *Vide* 1. *Cor*. 5. 3. *Item* 1. *Tim*. 1. 20.

Excommunicatio Pharisaeorum.

Haec dixerunt parentes ejus (*caeci nati*), quoniam timebant Judaeos: jam enim conspiraverant Judaei, ut si quis eum confiteretur esse Christum, extra Synagogam fieret. *Joan*. 9. 22. Responderunt, et dixerunt ei: In peccatis natus es totus, et tu doces nos? Et ejecerunt eum foras. *v*. 34.

Verumtamen, et ex principibus multi crediderunt in eum; sed propter Pharisæos non confitebantur, ut e Synagoga non ejicerentur. *Ibid*. 12. 42.

Absque Synagogis, facient vos; sed venit hora, ut omnis, qui interficit vos, arbitretur obsequium se praestare Deo. *Joan*. 16. 2.

Excommunicandi sunt, qui in moribus aut doctrina graviter errantes, admoniti, nolunt resipiscere.

Ejice derisorem, et exibit cum eo jurgium, cessabuntque causae, et contumeliae. *Prov*. 22. 10.

Quod si non audierit eos (*testes*), dic Ecclesiae: si autem Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut Ethnicus et Publicanus. *Matth*. 18. 17.

Rogo autem vos, fratres, ut observetis eos, qui dissentiones et offendicula, praeter doctrinam quam vos didicistis, faciunt: et declinate ab illis. *Rom*. 16. 17.

Ego quidem absens corpore præsens autem spiritu, jam judicavi, ut praesens, eum, qui sic operatus est, in nomine Domini nostri. 1. *Cor*. 5. 3. 4. *Vide Coloss*. 2. 5.

Propter quod obsecro vos, ut confirmetis in illum caritatem. 2. *Cor*. 2. 8.

Quod si quis non obedit verbo nostro per epistolam, hunc notate, et ne commisceamini cum illo, ut confundatur: et nolite quasi inimicum existimare, sed corripite *ut* fratrem. 2. *Thess*. 3. 14. 15. *Vide* 1. *Tim*. 1. 20. *et c*. 6. 3.

Et sermo eorum, ut cancer serpit: ex quibus est Hymenæus et Philetus, qui a veritate exciderunt, dicentes, resurrectionem esse jam factam et subverterunt quorumdam fidem. 2. *Tim*. 2. 17. 18.

Si quis ergo emundaverit se ab istis, erit vas in honorem sanctificatum, et utile Domino, ad omne opus bonum paratum. *v*. 21. *Vide c*. 3. 5.

Haereticum hominem, post unam et secundam correptionem, devita: sciens quia subversus est, qui ejusmodi est, et delinquit, cum sit proprio judicio condemnatus. *Tit*. 3. 10. 11.

Excommunicati vitandi.

Quod si non audierit eos (*testes*), dic Ecclesiæ : si autem Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut Ethnicus et Publicanus. *Matth.* 18. 17. *Vide* 1. *Cor. c.* 5. *per totum.*

Haereticum hominem, post unam et secundam correptionem, devita : sciens quia subversus est, qui ejusmodi est, et delinquit, cum sit proprio judicio condemnatus. *Tit.* 10.11. (*Praedictis docemur vitare haereticos.*(*Vide Thesaurum Patrum*).

EXEMPLUM.

Exemplum bonum.

Describet sibi Deuteronomium legis hujus in volumine (*cordis*), accipiens exemplar a sacerdotibus Leviticae tribus, *Deut.* 17. 18.

Et exemplo didici disciplinam. *Prov.* 24. 32.

Quam bonum est correptum manifestare poenitentiam (*in exemplum*)! sic enim effugies voluntarium peccatum. *Eccli.* 20.4.

Vidi, et ecce candelabrum aureum totum (*per caritatem*), et lampas ejus super caput ipsius, etc. *Zach.* 4. 2.

Et accenderunt lucernas, quæ super candelabrum erant et lucebant in templo. 1. *Mach.* 4.50.

Adolescentibus autem exemplum forte relinquam. 2. *Mach.* 6. 28.

Non potest civitas abscondi supra montem posita. Neque accendunt lucernam, et ponunt eam sub modio (*neque in abscondito*), sed super candelabrum, ut luceat omnibus qui in domo sunt (*et qui ingrediuntur lumen videant*). *Matth.* 5.14. 15. Sic luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona, et glorificent Patrem vestrum, qui in coelis est. *v.* 16. *Vide Luc.* 11. 33.

Si ergo lumen, quod in te est (*deberet esse*), tenebræ sunt: ipsae tenebrae quantae erunt. *Ibid.* 6. 23.

Vide ergo, ne lumen, quod in te est, tenebræ sint. *Luc.* 11.35.

Et lucernae ardentes in manibus vestris. *Ibid.* 12. 35.

Qui autem facit veritatem, venit ad lucem, ut manifestentur opera ejus, quia in Deo sunt facta. *Joan.* 3. 21.

Providentes bona non tantum coram Deo, sed etiam coram omnibus hominibus. *Rom.* 12. 17. *Vide* 2. *Cor.* 8. 21.

Unusquisque vestrum proximo suo placeat in bonum, ad aedificationem. *Ibid.* 15. 2.

Imitatores mei estote, sicut et ego Christi. 1. *Cor.* 11. 1.

Omnia ad ædificationem fiant. *Ibid.* 14. 26.

Quia Christi bonus odor sumus Deo, in iis qui salvi fiunt, et in iis qui pereunt : aliis quidem odor mortis in mortem ; aliis autem odor vitae in vitam. 2. *Cor.* 2. 15, 16.

Sed in omnibus exhibeamus nosmetipsos, sicut Dei ministros, in multa patientia. *Ibid.* 6. 4.

Et vestra aemulatio provocavit plurimos. *Ibid.* 9. 2.

Ut sitis sine querela et simplices filii Dei, sine reprehensione, in medio nationis pravæ, et perversae: inter quos lucetis sicut luminaria in mundo, verbum vitæ continentes ad gloriam meam in die Christi. *Philipp.* 2. 15. 16.

Modestia vestra nota sit omnibus hominibus. *Ibid.* 4. 5.

Sicut præcepimus vobis (*fratres*) et ut honeste ambuletis ad eos*, qui foris sunt: et nullius aliquid desideretis. 1. *Thess.* 4. 11.

Ab omni specie mala abstinete vos. *Ibid.* 5. 22.

Exemplum esto fidelium, in verbo, in conversatione, in caritate, in fide, in castitate, —ut profectus tuus manifestus sit omnibus. 1. *Timoth.* 4. 12. *et* 15.

In omnibus te ipsum praebe exemplum bonorum operum, in doctrina, in integritate, in gravitate, verbum sanum, irreprehensibile. *Tit.* 2. 7. 8.

Quis sapiens et disciplinatus inter vos? Ostendat ex bona conversatione operationem suam in mansuetudine sapientiae. *Jacob* 3. 13.

Exemplum accipite, fratres, exitus mali laboris, et patientiæ, prophetas: qui locuti sunt in nomine Domini. *Ibid.* 5. 10.

Conversationem vestram inter gentes habentes bonam: ut in eo, quod detrectant de vobis, tamquam de malefactoribus, ex bonis operibus vos considerantes, glorificent Deum in die visitationis. 1. *Petr.* 2. 12. Quia sic est voluntas Dei, ut benefacientes obmutescere faciatis imprudentium hominum ignorantiam. *v.* 15. Quia et Christus passus est pro nobis, vobis relinquens exemplum, ut sequamini vestigia ejus. *v.* 21.

Malum exemplum, et scandalum vitandum.

Si quis aperuerit cisternam et foderit, et non operuerit eam, cecideritque bos, aut asinus in eam, reddet dominus cisternae pretium jumentorum: quod autem mortuum est, ipsius erit. *Exod.* 21. 33. 34. Reddet animam pro anima. *Supr. v.* 23.

Non sequeris turbam ad faciendum malum; nec in judicio plurimorum acquiesces sententiae, ut a vero devies. *Ibid.* 23. 2.

Cave, ne imitari velis abominationes illarum Gentium. *Deut.* 18. 9.

Cum ædificaveris domum novam facies murum tecti per circuitum, ne effundatur sanguis in domo tua, et sis reus labente alio, et in praeceps ruente. *Ib.* 22. 8.

Quare praecipitas haeredita-

tem Domini (*exemplo tuo*) ? 2. *Reg*. 20. 19.

Videte ergo, ne et vos similes efficiamini factis alienis (*in malum*). *Baruch* 6. 4.

Si oculus tuus dexter scandalizat te, erue eum, et projice abs te. *Matth*. 5. 29. *Vide* c.18. 9. *Item Marc*. 9. 46.

Ut autem non scandalizemus eos, vade ad mare (*ait Jesus Petro*), et mitte hamum, et eum piscem qui primus ascenderit, tolle, et aperto ore ejus invenies staterem: illum sumens da eis pro me, et te. *Ibid*. 17. 26.

Qui autem scandalizaverit unum de pusillis istis, qui in me credunt expedit ei, ut suspendatur mola asinaria in collo ejus, et demergatur in profundum maris. *Ibid*. 18. 6. (*Item Marc*. 9. 41.). Vae mundo a scandalis. Necesse est enim, ut veniant scandala: verumtamen vae homini illi, per quem scandalum venit. *v*. 7. *Vide Luc*. 17. 2.

Ne ponatis offendiculum fratri, vel scandalum. *Rom*. 14. 13. Si enim propter cibum frater tuus contristatur: jam non secundum caritatem ambulas. Noli cibo tuo illum perdere, pro quo Christus mortuus est. *v*. 15. Noli propter escam destruere opus Dei. Omnia quidem sunt munda; sed malum est homini, qui per offendiculum (*alterius*) manducat. *v*.20. Bonum est non manducare carnem, et non bibere vinum, neque in quo frater tuus offenditur, aut scandalizatur, aut infirmatur. *v*. 21. *Vide* 1. *Cor*. 8. 11. 13.

Videte autem ne forte haec licentia vestra offendiculum fiat infirmis. 1. *Cor*. 8. 9. Et peribit infirmus in tua scientia frater, propter quem Christus mortuus est? *c*. 8. 11. Sic autem peccantes in fratres, et percutientes conscientiam eorum infirmam, in Christum peccatis. Quapropter si esca scandalizat fratrem meum, non manducabo carnem in aeternum, ne fratrem meum scandalizem. *v*. 12. *et* 13.

Nemini dantes ullam offensionem, ut non vituperetur ministerium nostrum. 2. *Cor*. 6. 3. *Vide* 1. *Cor*. 10. 32.

Exemplum in correptionem et cautelam.

Sin autem declinasti a viro tuo, atque polluta es, et concubuisti cum altero viro, — det te Dominus in maledictionem, exemplumque cunctorum in populo suo. *Num*. 5. 20. 21.

Gladio et igne pereat, et sic deleatur, ut non solum hominibus, sed etiam bestiis invia sit in sempiternum pro exemplo contemptus et inobedientiae. *Esther* 16. 24.

Posuit me quasi in proverbium vulgi, et exemplum sum coram eis. *Job* 17. 6.

Et qui se jungit fornicariis, erit nequam: putredo, et ver-

mes haereditabunt illum, et extolletur in exemplum majus, et tolletur de numero anima ejus. *Eccli.* 19. 3.

Eritque Moab in derisum, et in exemplum omnibus in circuitu suo. *Jerem.* 48. 39.

Et projiciam super te abominationes (*tuas*), et contumeliis te afficiam, et ponam te in exemplum. *Nahum* 3. 6.

Mathathias moriturus, proponit plurima exempla Sanctorum, ad imitandum. 1. *Mach.* 2. 49.

Et civitates Sodomorum et Gomorrhaeorum in cinerem redigens, eversione damnavit: exemplum eorum, qui impie acturi sunt, ponens. 2. *Petr.* 2. 6. *Vide Gen.* 19. 23,

Sicut Sodoma et Gomorrha et finitimæ civitates simili modo exfornicatae, et abeuntes post carnem, -- factæ sunt exemplum ignis aeterni poenam sustinentes. *Judae* 7. (*Vide Thesaurum Patrum*).

EXEQUIAE CELEBRANTUR.

Venitque Abraham, ut plangeret et fleret eam (*Saram*). Cumque surrexisset ab officio funeris, etc. *Gen.* 23. 2. 3.

Veneruntque ad Arcam, — ubi celebrantes exequiàs planctu magno, atque vehementi, impleverunt septem dies, etc. *Ibid.* 50. 10.

Fleveruntque eum filii Israel — triginta diebus: et completi sunt dies planctus lugentium Moysen. *Deut.* 34. 8.

Dixit autem David ad Joab, et ad omnem populum, etc. Scindite vestimenta vestra — et plangite ante exequias Abner: porro rex David sequebatur feretrum. 2. *Reg.* 3. 31. *Vide v. seq.*

EXERCITIUM. *Vide et* LABOR.

Qui operatur terram suam, satiabitur panibus. *Prov.* 12. 11. *Vide Eccli.* 20. 30.

Quodcumque facere potest manus tua, instanter operare: quia nec opus, nec ratio, nec sapientia nec scientia erunt apud inferos, quo tu properas. *Eccles.* 9. 10.

EXPERIENTIA LAUDABILIS.

Vir in multis expertus, cogitabit multa: et qui multa didicit, enarrabit intellectum. Qui non est expertus, pauca recognoscit. *Eccli.* 34. 9. 10.

Explicatio Sacrae Scripturae. Vide *Sacra Scriptura.*

FACERE, PRO SACRIFICARE IN SCRIPTURIS.

Qui (*Sacerdos*) faciet unum pro peccato, et alterum in holocaustum: rogabitque pro eo coram Domino, ut emundetur a fluxu seminis sui. *Lev.* 15. 15. *Item v.* 30.

FacietqueSacerdos unum pro peccato, et alterum in holocaustum, et deprecabitur pro eo, quia peccavit super mortuo. *Num.* 6. 11. Quae offeret Sacerdos coram Domino, et faciet

tam pro peccato, quam in holocaustum. *v.* 16.

Levitæ quoque ponent manus suas super capita boum, e quibus unum facies pro peccato, et alterum in holocaustum Domini, ut depreceris pro eis. *Ibid.* 8. 12.

Faciant filii Israel Phase in tempore suo. *Ibid.* 9. 2. Praecepitque Moyses filiis Israel, ut facerent Phase. *v.* 4. Homo, qui fuerit immundus super anima, sive in via procul in gente vestra faciat Phase Domino, etc. *v.* 10. Peregrinus quoque et advena, si fuerint apud vos, faciant Phase Domino juxta ceremonias et justificationes ejus. *v.* 14.

Si autem vis holocaustum facere, offer illud Domino. *Judic.* 13. 16.

Hoc facite in meam commemorationem. *Luc.* 22. 19. *Item* 1. *Cor.* 11. 24.

Fallacia mulierum.
Vide *Mulierum fallacia.*

FAMA.

Fama bona, praestantior divitiis.

Fuit ergo Dominus cum Josue, et nomen ejus vulgatum est in omni terra. *Josue* 6. 27.

Major est sapientia, et opera tua, quam rumor quem audivi. Beati viri tui, et beati servi tui, qui stant coram te semper, etc. 3. *Reg.* 10. 7. 8.

Et erat haec (*Judith*) in omnibus famosissima, quoniam timebat Dominum valde; nec erat qui loqueretur de illa verbum malum. *Judith* 8. 8.

Melius est nomen bonum, quam divitiæ multæ: super argentum et aurum, gratia bona. *Prov.* 22. 1.

Melius est nomen bonum, quam unguenta pretiosa, et dies mortis, die nativitatis. *Eccl.* 7. 2.

Curam habe de bono nomine: hoc enim magis permanebit tibi, quam mille thesauri pretiosi et magni. Bonae vitae numerus dierum: bonum autem nomen permanebit in aevum. *Eccli.* 41. 15. 16.

Quaecumque (*sunt*) bona famae (*sectemini*). *Philipp.* 4. 8.

Oportet autem illum (*Episcopum*) et testimonium habere bonum ab iis qui foris sunt, ut non in opprobrium incidat, et in laqueum diaboli. 1. *Tim.* 3. 7.

Diligenter conservanda.

In omnibus operibus tuis praecellens esto. Ne dederis maculam in gloria tua. *Eccli.* 33. 23. 24.

Curam habe de bono nomine: hoc enim magis permanebit tibi, quam mille thesauri pretiosi et magni. Bonae vitae numerus dierum: bonum autem nomen permanebit in aevum. *Ibid.* 41. 15. 16.

Fama mala.

Nolite, filii mei (*dicebat Heli filiis suis*): non enim est bona

fama, quam ego audio, ut transgredi faciatis populum Domini. 1. *Reg.* 2. 24.

Ne dederis maculam in gloria tua. (*sive, ne imprimas famae tuae maculam*). *Eccli.* 33. 24.

(*Vide Thesaurum Patrum*).

FAMES ET ANNONAE CARITAS ANNUMERANTUR INTER MALA POENAE.

Facta est autem fames in terra, (*Haran*): descenditque Abraham in Ægyptum, ut peregrinaretur ibi: praevaluerat enim fames in terra. *Gen.* 12. 10.

Orta autem fame super terram, post eam sterilitatem, quae acciderat in diebus Abraham, etc. *Ibid.* 26. 1.

Somnia Pharaonis de bobus et spicis unicus Joseph interpretatus, toti Ægypto praeficitur, et ex Aseneth data sibi a Pharaone uxore, duos sustulit filios ante septem annos famis. Ibid. c. 41.

Cogente fame, aegre impetrarunt fratres Joseph a patre, ut in Ægyptum revertentes cum muneribus, ac duplici pecunia, Benjamin secum ducerent, qui educto Simone de carcere, simul epulati sunt cum Joseph. Ibid. c. 42. *Vide et capita* 43. 44. 45.

Fames tantum praemit Ægyptum, ut venditis pecoribus, terram quoque vendere sint coacti: quo factum est, ut quinta pars frugum regibus Ægypti perpetuo cedat, praeterquam in possessionibus Sacerdotum. Ibid. c. 47.

Dixeruntque filii Israel ad eos (*Moysen et Aaron*): Utinam mortui essemus per manum Domini in terra Ægypti, quando sedebamus super ollas carnium, et comedebamus panem in saturitate: cur eduxistis nos in desertum istud, ut occideretis omnem multitudinem fame? *Exod.* 16. 3.

Consumentur fame, et devorabunt eos aves morsu amarissimo; dentes bestiarum immittam in eos, cum furore trahentium super terram, atque serpentium. *Deut.* 32. 24.

Elimelech Bethlehemita prae nimia fame cum uxore Noemi, ac filiis in Moab concedit, ibique moritur. Ruth. c. 1.

Immissa propter Saulis in Gabaonitas peccatum fame trienni, ad illorum petitionem David reliquias Saulis praeter Miphiboseth trudidit, ut crucifigerentur, etc. 2. *Reg. c.* 21.

Cumque venisset Gad ad David, nuntiavit ei, dicens: Aut septem annis veniet tibi fames in terra tua: aut tribus mensibus fugies adversarios tuos et illi te persequentur: aut certe tribus diebus erit pestilentia in terra tua. Nunc ergo delibera, et vide, quem respondeam ei, qui me misit, sermonem. Dixit autem David ad Gad: Coarctor nimis: sed melius est, ut incidam in manus Domini (multae

enim misericordiae ejus sunt), quam in manus hominum. Immisitque Dominus pestilentiam in Israel, de mane usque ad tempus constitutum, et mortui sunt ex populo, a Dan usque ad Bersabee, septuaginta millia virorum. *Ibid.* 24. 13. 14. 15.

Fames, si oborta fuerit in terra, aut pestilentia, aut corruptus aer, aut aerugo, aut locusta, vel rubigo, et afflixerit eum inimicus ejus, portas obsidens, omnis plaga, universa infirmitas, cuncta devoratio, et imprecatio, quae acciderat omni homini de populo tuo Israel: si quis cognoverit plagam cordis sui, ut expanderit manus suas in domo hac, tu exaudies in cœlo in loco habitationis tuæ, et repropitiaberis, et facies, ut des unicuique secundum omnes vias suas, sicut videris cor ejus (quia tu nosti solus cor omnium filiorum hominum), ut timeant te cunctis diebus, quibus vivunt super faciem terræ, quam dedisti patribus nostris. 3. *Reg.* 8. 37. 38. 39. 40. *Vide cap.* 18. 2.

Factaque est fames magna in Samaria: et tamdiu obsessa est, donec venundaretur, caput asini octoginta argenteis, et quarta pars cabi stercoris columbarum quinque argenteis. 4. *Reg.* 6. 25.

Post famem ab Eliseo praedictam; Sunamitis, quae ipsius consilio peregrinata erat, reversa, suos agros cum fructibus recuperat. Eliseus autem locutus est ad mulierem cujus vivere fecerat filium, dicens: Surge, vade tu, et domus tua, ut peregrinare ubicumque reperelis: vocavit enim Dominus famem, et veniet super terram septem annis. *Ibid.* 8. 1. *Vide c.* 4. 38. *c.* 6. 25. *c.* 25. 3.

Si irruerint super nos mala, gladius judicii, pestilentia, et fames stabimus coram domo hac in conspectu tuo, in qua invocatum est nomen tuum: et clamabimus ad te in tribulationibus nostris, et exaudies, salvosque facies. 2. *Paral.* 20. 9. *Vide c.* 6. 28.

In magna fame Nehemias divites avaros increpat, usurasque prohibet, sua indigentibus sponte elargiens. 3. *Esdr. cap.* 5.

Non confundentur in tempore malo, et in diebus famis saturabuntur. *Psal.* 36. 19.

Propterea captivus ductus est populus meus, quia non habuit scientiam: et nobiles ejus interierunt fame, et multitudo ejus siti exaruit. *Isa.* 5. 13.

Cum jejunaverint, non exaudiam preces eorum: et si obtulerint holocautomata et victimas, non suscipiam ea: quoniam gladio, et fame, et peste consumam eos. *Jerem.* 14. 12. Idcirco haec dicit Dominus de Prophetis, qui prophetant in nomine meo, quos ego non misi, dicentes: Gladius et fames non erit in terra hac: in gla-

dio et fame consumentur Prophetae illi. Et populi quibus prophetant, erunt projecti in viis Jerusalem præ fame et gladio, et non erit, qui sepeliat eos; ipsi et uxores eorum, filii et filiae eorum: et effundam super eos malum suum. v. 15. 16.

Dices ad eos; Haec dicit Dominus: Qui ad mortem, ad mortem: et qui ad gladium, ad gladium: et qui ad famem, ad famem: et qui ad captivitatem, ad captivitatem. *Ibid.* 15. 2.

Captivos Judæos vaticinatur, 70 annis in Babylone permansuros, hortaturque ut illic multiplicari studeant, et deinde reducentur; eos vero, qui Hierosolymis remanserunt, gladio et fame et peste dicit consumendos. Ibid. c. 29. Haec dicit Dominus exercituum: Ecce mittam in eos gladium, et famem, et pestem: et ponam eos quasi ficus malas, quae comedi non possunt, eo quod pessimae sint. Et persequar eos in gladio, et in fame, et in pestilentia: et dabo eos in vexationem universis regnis terrae: in maledictionem, et in stuporem, et in sibilum; et in opprobrium cunctis gentibus, ad quas ego ejeci eos: eo quod non audierint verba mea. v. 17. 18. 19.

Propterea haec dicit Dominus: Vos non audistis me, ut praedicaretis libertatem unusquisque fatri suo, et unusquisque amico suo: ecce ego praedico vobis libertatem, ait Dominus, ad gladium, ad pestem, et ad famem: et dabo vos in commotionem cunctis regnis terrae. *Ibid.* 34. 17.

Tertia pars tui (*loquitur Deus ad Jerusalem*) peste morietur, et fame consumetur in medio tui: et tertia pars tui in gladio cadet in circuitu tuo; tertiam vero partem tuam in omnem ventum dispergam, et gladium evaginabo post eos. Et complebo furorem meum, et requiescere faciam indignationem meam in eis, et consolabor; et scient, quia ego Dominus locutus sum in zelo meo, cum implevero indignationem meam in eis, etc. *Ezech.* 5. 12. 13. Ego Dominus locutus sum: quando misero sagittas famis pessimas in eos; quae erunt mortiferae, et quas mittam, ut disperdam vos: et famem congregabo super vos, et conteram in vobis baculum panis. Et immittam in vos famem, et bestias pessimas usque ad internecionem; et pestilentia, et sanguis transibunt per te, et gladium inducam super te: ego Dominus locutus sum. v. 16. 17. *Vide c.* 4. 16. *c.* 14. 13.

Propter multiplicem idololatriam filiorum Israel prædicuntur eorum urbes et excelsa dissipanda et qui pestem, gladium, et famem evaserint, dispergendi in gentes, ubi mala perpessi, convertentur

ad Dominum. Ibid. c. 6. Haec dicit Dominus Deus : Percute manum tuam , et allide pedem tuum , et dic : Heu ! ad omnes abominationes malorum domus Israel : quia gladio , fame , et peste ruituri sunt. Qui longe est , peste morietur : qui autem prope , gladio corruet: et qui relictus fuerit, et obsessus , fame morietur : et complebo indignationem meam in eis. *v.* 11. 12. *Vide Joel c.* 1.*per totum. Amos* 4. 6. *Aggaei* 1. 6. 10. *et c.* 2. 17.

Consurget enim gens in gentem, et regnum in regnum , et erunt pestilentiae , et fames , et terrae motus per loca. Haec autem omnia initia sunt dolorum. *Matth.* 24. 7. 8.

In veritate dico vobis : Multae viduae erant in diebus Eliæ in Israel , quando clausum est coelum annis tribus et mensibus sex , cum facta esset fames magna in omni terra: et ad nullam illarum missus est Elias , nisi in Sarepta Sidoniæ, ad mulierem viduam. *Luc.* 4. 25. 26.

Venit autem fames in universam Ægyptum et Chanaan , et tribulatio magna , et non inveniebant cibos patres nostri. *Actor.* 7. 11. *Vide Luc.* 15. 24.

Et surgens unus ex eis (*scilicet Prophetis venientibus Anthiochiam Hierosolymis*) nomine Agabus , significabat per Spiritum , famem magnam futuram in universo orbe terrarum, quae facta est sub Claudio. *Ib.* 11. 28.

Quis ergo nos separabit a caritate Christi ? tribulatio ? an angustia ? an fames? an nuditas ? an periculum ? an persecutio ? an gladius ? *Rom.* 8. 35.

In praesenti tempore vestra abundantia illorum inopiam suppleat : ut et illorum abundantia vestrae inopiae sit supplementum , ut fiat aequalitas. 2. *Cor.* 8. 14.

Paulus de se dicit , quod fuerit in labore et aerumna in vigiliis multis , in fame et siti , in jejuniis multis, in frigore et nuditate : praeter illa, quae extrinsecus sunt , etc. *Ibid.* 11. 27. 28.

Ideo in una die venient plagæ ejus: mors et luctus , et fames, et igne comburetur : quia fortis est Deus , qui judicabit illam. *Apocal.* 18. 8. *Vide cap.* 6. 8.

Fames verbi Dei.

Puer autem Samuel ministrabat Domino coram Heli, et sermo Domini erat pretiosus in diebus illis ; non erat visio manifesta. 1. *Reg.* 3. 1.

Transibunt autem multi dies in Israel absque Deo vero , et absque sacerdote doctore , et absque lege. 2. *Paral.* 15. 3.

Dies multos exspectabis me : non fornicaberis, et non eris viro: sed et ego expectabo te: quia dies multos sedebunt filii Israel sine rege , et sine principe , et sine sacrificio, et sine altari, et

sine ephod, et sine theraphim. *Osee* 3. 3. 4.

Audite verbum Domini, filii Israel, quia judicium Domino cum habitatoribus terrae: non est enim veritas, et non est misericordia, et non est scientia Dei in terra. *Ibid.* 4. 1.

Ecce dies veniunt, dicit Dominus: et mittam famem in terram: non famem panis, neque sitim aquae, sed audiendi verbum Domini. Et commovebuntur a mari usque ad mare, et ab aquilone usque ad orientem: circuibunt, quaerentes verbum Domini, et non invenient. *Amos* 8. 11. 12.

FAMILIARITAS HONESTA.

Advocatus a potentiore, discede: ex hoc enim magis te advocabit. Ne improbus sis, ne impingaris; et ne longe sis ab eo, ne eas in oblivionem. *Eccli.* 13. 12. 13.

Inhonesta.

Subtrahe pedem tuum de domo proximi tui, ne quando satiatus oderit te. *Prov.* 25.17.

Domum fratris tui ne ingrediaris in die afflictionis tuae. *Ibid.* 27. 10.

Pes fatui facilis in domum proximi, et homo peritus confundetur a persona potentis: stultus a fenestra respiciet in domum: vir autem eruditus foris stabit. Stultitia hominis auscultare per ostium: et prudens gravabitur contumelia. *Eccli.* 21. 25. 26. 27.

FAMULORUM, FAMULARUMQUE OFFICIUM.

Agar a domina Sarai traditur Abrahae uxor, quae ubi concepisset, et ob id dominam contemneret, ab illa afflicta, fugam init, sed jussu Angeli eidem submissa, parit Ismaelem. Gen. c. 16. Dixitque ei (*Agar*) Angelus Domini: Revertere ad dominam tuam, et humiliare sub manu illius, etc. *v.* 9.

Servus Abrahae ab ipso abjuratus et in Mesopotamiam ad quaerendam uxorem Isaac missus, signo a Domino petito, Rebeccam invenit, et habito parentum de fratris, ipsiusque consensu, adduxit ad Isaac, quam ille ducit in uxorem: et ita super morte matris accipit consolationem. Ibid. v. 24.

Da mihi uxores, et liberos meos, pro quibus servivi tibi ut abeam: tu nosti servitutem qua servivi tibi. *Ibid.* 30. 26.

*Cum prospere ageret Joseph apud herum Putipharem, eique gratiosus totam administraret familiam, contemnens heram sæpius de concubitu interpellantem, accusatur apud dominum, et in carcerem injicitur: ubi custodis gratiam demeretur, a quo omnium vinctorum curam accepit. Ib. c.*39.

Si emeris servum hebraeum sex annis serviet tibi: in septimo

egredietur liber gratis. *Exod.* 21. 2. Qui percusserit servum suum, vel ancillam virga, et mortui fuerint in manibus ejus, criminis reus erit. *v.* 20. Si percusserit quispiam oculum servi sui, aut ancillae, et luscos eos fecerit, dimittet eos liberos, pro oculo quem eruit. Dentem quoque si excusserit servo vel ancillæ suæ, similiter dimittet eos liberos. *v.* 26. 27. *Vide et Deut.* 15. 12.

Non avertas ab eis (*a servo et ancilla tua*) oculos tuos, quando dimiseris eos liberos, — ut benedicat tibi Dominus Deus tuus. *Deut.* 15. 18. *Vide a v.*12. *usque huc.*

Giezi propter munera mendacio extorta, et spreta ab Eliseo hero suo, lepra punitur. 4. *Reg.* 5. 27.

Acceptus est — minister intelligens. *Prov.* 14. 35.

Servus sapiens dominabitur filiis stultis, et inter fratres haereditatem dividet. *Prov.*17. 2.

Non decent stultum deliciae, nec servum dominari principibus. *Ibid.* 19. 10.

Servus verbis non potest erudiri: quia quod dicis, intelligit et respondere contemnit. *Ibid.* 29. 19.

Sed et cunctis sermonibus, qui dicuntur, ne accommodes cor tuum: ne forte audias servum tuum maledicentem tibi. *Eccles.* 7. 22. *Vide Jerem.* 34.8. *et Joel.* 2. 29.

Servo sensato liberi servient: et vir prudens et disciplinatus non murmurabit correptus. *Eccli.* 10. 28.

Rex et populus traduntur in manus hostium, eo quod servos et ancillas non tractaverunt juxta foedus cum Domino. Jerem. 34. 8.

Beati servi illi, quos cum venerit Dominus, invenerit vigilantes. Amen dico vobis, quod praecinget se, et faciet illos discumbere, et transiens ministrabit illis. *Luc.*12.37. Beatus ille servus, quem cum venerit Dominus, invenerit ita facientem. *v.* 43.

Pulsante autem eo ostium januae, processit puella ad audiendum, nomine Rhode. Et ut cognovit vocem Petri, prae gaudio, non aperuit januam, sed intro currens, nuntiavit stare Petrum ante januam. *Act.* 12. 13. 14.

Servus vocatus es? non sit tibi curae; sed et si potes fieri liber, magis utere. Qui enim in Domino vocatus est servus, libertus est Domini: similiter qui liber vocatus est, servus est Christi. 1. *Cor.* 7. 21. 22.

Servi, obedite dominis carnalibus cum timore et tremore, in simplicitate cordis vestri, sicut Christo: non ad oculum servientes, quasi hominibus placentes, sed ut servi Christi, facientes voluntatem Dei ex animo, cum bona voluntate servientes, sicut Domino, et

non hominibus : scientes quoniam unusquisque, quodcumque fecerit bonum, hoc recipiet a Domino, sive servus, sive liber. Et vos, domini, eadem facite illis; remittentes minas: scientes quia et illorum: et vester Dominus est in coelis: et personarum acceptio non est apud eum. *Ephes.* 6. 5. *et seq. Item Coloss.* 3. 22.

Quicumque sunt sub jugo servi, dominos suos omni honore dignos arbitrentur, ne nomen Domini, et doctrina blasphematur. 1. *Tim.* 6. 1.

Servos dominis suis subditos esse in omnibus placentes, non contradicentes, non fraudantes: sed in omnibus fidem bonam ostendentes: ut doctrinam Salvatoris nostri Dei ornent in omnibus. *Tit.* 2. 9. 10.

Servi subditi estote in omni timore dominis; non tantum bonis et modestis, sed etiam dyscolis. 1. *Petr.* 2. 18.

FERMENTUM, MALA DOCTRINA.

Omnis oblatio, quae offertur Domino, absque fermento fiet, nec quidquam fermenti ac mellis adolebitur in sacrificio Domino. *Lev.* 2. 11.

Reliquam autem partem similae comedet Aaron cum filiis suis, absque fermento; et comedet in loco sancto atrii tabernaculi. *Ibid.* 6. 16.

Non comedes in eo panem fermentatum: septem diebus comedes, absque fermento, afflictionis panem, quoniam in pavore egressus es de Ægypto: ut memineris diei egressionis tuae de Ægypto omnibus diebus vitae tuae. *Deut.* 16. 3. *Vide Exod.* 12. 9.

Qui dixit illis (*Jesus discipulis*): Intuemini, et cavete a fermento Pharisaeorum, et Sadducaeorum. *Matth.* 16. 6.

Et praecipiebat eis (*Jesus*) dicens: Videte et cavete a fermento Pharisaeorum, et a fermento Herodis. *Marc.* 8. 15.

Multis autem turbis circumstantibus, ita ut se invicem conculcarent, coepit dicere ad discipulos suos: Attendite a fermento Pharisaeorum, quod est hypocrisis. Nihil autem opertum est, quod non reveletur: neque absconditum, quod non sciatur. *Luc.* 12. 1. 2.

Nescitis, quia modicum fermentum totam massam corrumpit? Expurgate vetus fermentum, ut sitis nova conspersio, sicut estis azymi. 1. *Cor.* 3. 6. *Idem verbatim fere habetur. Galat.* 5. 9.

FESTUM.

Festum Paschae, ejusque celebratio et institutio.

Paschalis agni ritu celebrato ac declarato, ejusque sanguine domorum superliminaribus illito, caesis ab Angelo omnibus Ægypti primogenitis, de ritu Phase ac esu azymorum, et tempore habitationis Israel in Ægypto tractatur. Exod. c. 12.

Septem diebus vesceris azymis : et in die septimo erit solemnitas Domini. Azyma comedetis septem diebus : non apparebit apud te aliquid fermentatum , nec in cunctis finibus tuis. *Ibid.* 13. 6. 7.

Solemnitatem azymorum custodies. Septem diebus comedas azyma , sicut praecepi tibi , tempore mensis novorum, quando egressus es de Ægypto: non apparebis in conspectu meo vacuus. *Ibid.* 23. 15.

Solemnitatem azymorum, custodies. Septem diebus vesceris azymis , sicut praecepi tibi , in tempore mensis novorum: mense enim verni temporis egressus de Ægypto. *Ibid.* 34. 18.

Mense primo , quartadecima die mensis ad vesperum, Phase Domini est : et quintadecima die mensis hujus , solemnitas azymorum Domini est. Septem diebus azyma comedetis. Dies primus erit vobis celeberrimus, sanctusque : omne opus servile non facietis in eo , etc. *Levit.* 23. 5. 6. 7.

Faciant Filii Israel Phase in tempore suo : quartadecima die mensis hujus ad vesperam, juxta omnes ceremonias et justificationes ejus. *Num.* 9. 2. 3. Loquere filiis Israel : Homo qui fuerit immundus super anima , sive in via procul in gente vestra , faciat Phase Domino, in mense secundo , quartadecima, die mensis ad vesperam : cum azymis et lactucis agrestibus comedent illud. *v.* 10. 11.

Septem diebus vescentur azymis. Quarum dies prima venerabilis et sancta erit: et omne opus servile non facietis in ea. *Ibid.* 28. 17. 18.

Observa mensem novarum frugum , et verni primum temporis , ut facias Phase Domino Deo tuo: quoniam in isto mense eduxit te Dominus Deus tuus de Ægypto nocte, etc. *Deut.* 16. 1.

Non poteris immolare Phase in qualibet urbium tuarum , quas Dominus Deus tuus daturus est tibi , etc. *v.* 5.

Manseruntque filii Israel in Galgalis , et fecerunt Phase , quartadecima die mensis ad vesperum in campestribus Jericho. *Josue* 5. 10.

Et praecepit omni populo , dicens : Facite Phase Domino Deo vestro , secundum quod scriptum est in libro foederis hujus. 4. *Reg.* 23. 21.

Misit quoque Ezechias ad omnem Israel , et Judam : scripsitque epistolas ad Ephraim et Manassen , ut venirent ad domum Domini in Jerusalem , et facerent Phase Domino Deo Israel. 2. *Paral.* 30.1. Immolaverunt autem Phase quartadecima die mensis secundi. Sacerdotes quoque atque Levitae tandem sanctificati , obtulerunt holocausta in domo Domini. *v.* 15.

Fecit autem Josias in Jerusalem Phase Domino, quod immolatum est quartadecima die mensis primi. *Ibid.* 35. 1.

Fecerunt autem filii Israel transmigrationis Pascha, quartadecima die mensis primi. 1. *Esdr.* 6. 19.

Et haec, cum fierent eleganter, steterunt Sacerdotes et Levitae habentes azyma per tribus, etc. 3. *Esdr.* 1. 10.

Et egerunt filii Israel cum his, qui erant ex captivitate, illud Phase quartadecima luna mensis primi, quando sanctificati sunt Sacerdotes et Levitae. *Ibid.* 7. 10.

In primo mense, quartadecima die mensis, erit vobis Paschae solemnitas: septem diebus azyma comedentur. *Ezech.* 45. 21.

Et fecerunt discipuli, sicut constituit illis Jesus, et paraverunt Pascha, etc. *Matth.* 26. 19. *Vide Marc.* 14. 12.

Venit autem dies Azymorum, in qua necesse erat occidi Pascha, etc. *Luc.* 22. 7.

Festum Pentecostes.

Et solemnitatem (*custodies*) messis primitivorum operis tui: quaecumque seminaveris in agro, solemnitatem quoque in exitu anni quando congregaveris omnes fruges tuas de agro. *Exod.* 23. 16.

Solemnitatem hebdomadarum facies tibi in primitiis frugum messis tuae triticeæ, et solemnitatem, quando redeunte anni tempore, cuncta conduntur. *Ibid.* 34. 22.

Dies etiam primitivorum, quando offeretis novas fruges Domino, expletis hebdomadibus, venerabilis et sancta erit: omne opus servile non facietis in eo. *Num.* 28. 26.

Septem hebdomadas numerabis tibi ab ea die, qua falcem in segetem miseris, etc. *Deut.* 16. 9.

Post haec erat festus dies Judaeorum, et ascendit Jesus Hierosolymam, etc. *Joan.* 5. 1.

Et cum complerentur dies Pentecostes, erant omnes pariter in eodem loco, etc. *Actor.* 2. 1.

Proposuerat enim Paulus transnavigare Ephesum, ne qua mora illi fieret in Asia: festinabat enim, si possibile sibi esset, ut diem Pentecostes faceret Hierosolymis. *Ib.* 20. 16.

Festum Tubarum.

Loquere filiis Israel: Mense septimo, prima die mensis, erit vobis Sabbatum, memoriale, clangentibus tubis, et vocabitur sanctum: omne opus servile non facietis in eo, et offeretis holocaustum Domino. *Levit.* 23. 24. 25.

Mensis etiam septimi prima dies venerabilis et sancta erit vobis. Omne opus servile non facietis in ea, quia dies clangoris est et tubarum. Offeretisque holocaustum in odorem suavissimum Domino, vitulum de armento unum, arietem unum, et agnos anniculos immaculatos septem, etc. *Num.* 29. 1. 2.

Venerunt itaque ad regem omnes viri Israel in die solemni mensis septimi, etc. 2. *Paral.* 5. 3.

Festum Expiationum.

In hac die expiatio erit vestri, atque mundatio ab omnibus peccatis vestris: coram Domino mundabimini. *Levit.* 16. 30.

Decimo die mensis hujus septimi, dies expiationum erit celeberrimus, et vocabitur sanctus: affligetisque animas vestras in eo, et offeretis holocaustum Domino. *Ibid.* 23. 27.

Decima quoque dies mensis hujus septimi erit vobis sancta atque venerabilis, et affligetis animas vestras: omne opus servile non facietis in ea. Offeretisque holocaustum Domino in odorem suavissimum, vitulum de armento unum, arietem unum, agnos anniculos immaculatos septem. *Num.* 29. 7. 8. *Vide Joan.* 7. 37.

Festum Tabernaculorum.

Et solemnitatem (*custodies*) messis primitivorum operis tui, quæcumque seminaveris in agro: solemnitatem quoque in exitu anni, quando congregaveris omnes fruges tuas de agro. *Exod.* 23. 16.

Loquere filiis Israel: A quintodecimo die mensis hujus septimi, erunt feriæ Tabernaculorum, septem diebus Domino. *Levit.* 23. 34.

Solemnitatem quoque Tabernaculorum celebrabis per septem dies, quando collegeris de area et torculari fruges tuas: et epulaberis in festivitate tua, tu, filius tuus, et filia, servus tuus, et ancilla. *Deut.* 16. 13.

Praecepitque eis, dicens: Post septem annos, anno remissionis, in solemnitate Tabernaculorum, etc. *Ib.* 31. 10.

Feceruntque solemnitatem Tabernaculorum, sicut scriptum est, et holocaustum diebus singulis per ordinem, secundum praeceptum, opus diei in die suo. 1. *Esdr.* 3. 4.

Et invenerunt scriptum in lege, praecepisse Dominum in manu Moysi, ut habitent filii Israel in tabernaculis, in die solemni, mense septimo: et ut praedicent, et divulgent vocem in universis urbibus suis: et in Jerusalem, dicentes: Egredimini in montem, et afferte frondes olivae, et frondes ligni pulcherrimi, frondes myrti, et ramos palmarum, et frondes ligni nemorosi, ut fiant tabernacula, sicut scriptum est, etc. 2. *Esdr.* 8. 14. 15. Fecit ergo universa Ecclesia eorum, qui redierant de captivitate, tabernacula, et habitaverunt in tabernaculis. *v.* 17.

Et nunc frequentate dies Scenopegiæ mensis Casleu. 2. *Mach.* 1. 9.

Et cum laetitia diebus octo egerunt in modum tabernaculorum: recordantes, quod ante modicum temporis, diem so-

lemnem Tabernaculorum in montibus, et in speluncis more bestiarnm egerant. *Ibid*. 10. 6.

Erat antem in proximo dies festus Judaeorum, Scenopegia. *Joan*. 7. 2.

Festum Sabbati.

Complevitque Deus die septimo opus suum, quod fecerat: et requicvit die septimo ab universo opere, quod patrarat. Et benedixit diei septimo, et sanctificavit illum, quia in ipso cessaverat ab omni opere suo, qnod creavit Deus ut faceret. *Gen*. 2. 2. 3.

Moyses ait Israelitis: Hoc est, quod locutus est Dominus: requies Sabbati sanctificata est Domino cras: qnodcumque operandum est, facite: et quae coquenda sunt, coquite: quidquid autem reliquum fuerit, reponite usque in mane. *Exod*. 16. 23.

Sexta die filii Israel in deserto colligebant Manna in dupliciquantitate; ut die Sabbati vacarent ab omni opere. Supr. v. 22.

Memento, ut diem Sabbati sanctifices. *Ib*. 20. 8. *Vide v*.11.

Sex diebus operaberis: septimo die cessabis, ut requiescat bos, et asinus tuus: et refrigeretur filius ancillae tuae, et advena. *Ibid*. 23. 12.

Custodite Sabbatum meum, sanctum est enim vobis: qui pollueri illud, morte morietur: qui fecerit in eo opus, peribit anima illius de medio populi sui. *Ibid*. 31. 14. Pactum est sempiternum inter me et filios Israel, signumque perpetuum: sex enim diebus fecit Dominus coelum et terram, et in septimo ab opere cessavit. *v*. 16. 17.

Sex diebus operaberis: die septimo cessabis arare, et metere. *Ibid*. 34. 21.

Sex diebus facietis opus: septimus dies erit vobis sanctus, Sabbatum, et requies Domini: qui fecerit opus in eo, occidetur. *Ib*. 35. 2. *Vide Levit*. 23.3.

Uuusquisque patrem suum, et matrem suam timeat. Sabbata mea custodite. *Levit*. 19.3. *Vide c*. 26. 2.

Sex annis seres agrum tuum, et sex annis putabis vineam tuam, colligesque fructus ejus. Septimo autem anno Sabbatum erit terrae, requietionis Domini: agrum non seres, et vineam non putabis. *Ibid*. 25. 3.4. *Vide Exod*. 23. 10.

Factum est autem, cum essent filii Israel in solitudine, et invenissent bominem colligentem ligna in die Sabbati, obtulerunt eum Moysi et Aaron, et universae multitudini, etc. *Num*. 15. 32. 33.

Die autem Sabbati offeretis duos agnos anniculos immaculatos, et duas decimas similae oleo conspersae in sacrificio, et liba, quae rite funduntur per singula Sabbata in holocaustum sempiternum. *Ibid*. 28. 9. 10.

Observa diem Sabbati, ut

sanctifices eum, sicut præcepit tibi Dominus Deus tuus, etc. *Deut.* 5. 12.

Nehemias objurgat, et puniuntur Sabbati violatores. 2. *Esdr.* 3. 15.

Et Tyrii habitaverunt in ea, inferentes pisces, et omnia venalia, et vendebant in Sabbatis filiis Juda in Jerusalem. Et objurgavi optimates Juda, et dixi eis: Quæ est hæc res mala, quam vos facitis, et profanatis diem Sabbati? Numquid non hæc fecerunt patres nostri, et adduxit Deus noster super nos omne malum hoc, et super civitatem hanc? *Ibid.* 13. 16. 17. 18. Dixi quoque Levitis, ut mundarentur, et venirent ad custodiendas portas, et sanctificandam diem Sabbati: et pro hoc ergo memento mei, Deus meus, et parce mihi secundum multitudinem miserationum tuarum. *v.* 22.

Beatus vir, qui facit hoc (*scilicet judicium et justitiam*) et filius hominis, qui apprehendet istud: custodiens Sabbatum, ne polluat illud. — Qui haec dicit Dominus eunuchis: Qui custodierint Sabbata mea, et elegerint quae ego volui, et tenuerint foedus meum: dabo eis in domo mea, et in muris meis locum, et nomen melius a filiis, et filiabus: nomen sempiternum dabo eis, quod non peribit. *Isa.* 56. 2. 4. 5.

Si averteris a Sabbato pedem tuum, facere voluntatem tuam in die sancto meo, et vocaveris Sabbatum delicatum et sanctum Domini gloriosum et glorificaveris eum, dum non facis vias tuas, et non invenitur voluntas tua, ut loquaris sermonem: tunc delectaberis super Domino, et sustollam te super altitudines terræ, et cibabo te haereditate Jacob patris tui. Os enim Domini locutum est. *Ibid.* 58. 13. 14. *Vide c.* 66. 23.

Haec dicit Dominus: Custodite animas vestras, et nolite portare pondera in die Sabbati nec inferatis per portas Jerusalem. Et nolite ejicere onera de domibus vestris in die Sabbati, et omne opus non facietis. Sanctificate diem Sabbati, sicut praecepi patribus vestris. *Jerem.* 17. 21. 22. Si autem non audieritis me, ut sanctificetis diem Sabbati, et ne portetis onus, et ne inferatis per portas Jerusalem in die Sabbati: succendam ignem in portis ejus, et devorabit domos Jerusalem, et non exstinguetur. *v.* 27.

Et dedi eis praecepta mea, et judicia mea ostendi eis, quæ faciens homo vivet in eis. Insuper et Sabbata mea dedi eis, ut essent signum inter me et eos: et scirent, quia ego Dominus sanctificans eos. *Ezech.* 20. 11. 12. *Vide Exod.* 20. 8. *et c.* 31. 13.

Sanctuaria mea sprevisti, et Sabbata mea polluisti. *Ibid.* 22. 8.

Et scripsit Rex Antiochus omni regno suo, ut esset omnis populus unus, et relinqueret unusquisque legem suam. Et consenserunt omnes gentes, secundum verbum regis Antiochi: et multi ex Israel consenserunt servituti ejus, et sacrificaverunt idolis, et coinquinaverunt Sabbatum. Et misit Rex libros per manus nuntiorum in Jerusalem, et in omnes civitates Juda: ut sequerentur leges Gentium terrae, et prohiberent holocausta, et sacrificia, et placationes fieri in templo Dei, et prohiberent celebrari Sabbatum, et dies solemnes, et jussit coinquinari sancta, et sanctum populum Israel, etc. 1. *Mach.* 1. 43. *et seq. Item c.* 2. *per totum. Item* 2. *Machab.* 8. 26.

Nicanor autem, ut comperit Judam esse in locis Samariae, cogitavit cum omni impetu die Sabbati committere bellum. Judaeis vero, qui illum per necessitatem sequebantur, dicentibus: Ne ita ferociter et barbare feceris, sed honorem tribue diei sanctificationis, et honora eum, qui universa conspicit, etc. 2. *Machab.* 15. 1. 2.

In illo tempore abiit Jesus per sata Sabbato; discipuli autem ejus esurientes, coeperunt vellere spicas, et manducare. *Matth.* 12. 1. *Item Marc.* 2.23. *Vide Matth.* 12. 10. *et Marc.* 3. 2.

Et facto Sabbato, coepit in Synagoga docere: et multi audientes, admirabantur in doctrina ejus. *Marc.* 6. 2.

Et venit Nazareth, ubi erat nutritus, et intravit secundum consuetudinem suam, die Sabbati, in Synagogam, et surrexit legere, etc. *Luc.* 4. 16. Et descendit in Capharnaum civitatem Galilaeæ, ibique docebat illos Sabbatis. Et stupebant in doctrina ejus. *v.* 31. 32.

Quidam autem Pharisaeorum dicebant illis: Quid facitis quod non licet in Sabbatis? Et respondens Jesus ad eos, dixit: Nec hoc legistis, quod fecit David, cum esuriisset ipse, et qui cum illo erant: quomodo intravit in domum Dei, et panes propositionis sumpsit, et manducavit, —quos non licet manducare, nisi tantum Sacerdotibus? *Ibid.* 6. 2.3.4. *Vide Exod.* 29. 32. *Levit.* 24. 8.

Erat autem docens in Synagoga eorum Sabbatis. *Ibid.* 13. 10. *Vide v.* 14. *et* 15. *Item c.* 14. 1. *Item Joan.* 7. 22. *et c.* 9. 14.

Dicebant ergo Judæi, illi qui sanatus fuerat: Sabbatum est, non licet tibi tollere grabatum tuum. Respondit eis: Qui me sanum fecit, ille mihi dixit: Tolle grabatum tuum, et ambula. *Joan.* 5. 10. 11.

Illi vero pertranseuntes Pergen, venerunt Antiochiam Pisidiae: et ingressi Synagogam die Sabbatorum, sederunt, etc.

Actor. 13. 14. *Vide v.* 27. Sequenti vero Sabbato pene universa civitas convenit audire verbum Dei. *v.* 44. *Vide c.* 15. 21. *et c.* 18. 4.

Una autem Sabbati cum convenissemus ad frangendum panem, Paulus disputabat cum eis, profecturus in crastinum, protraxitque sermonem usque in mediam noctem. *Ibid.* 20. 7.

Per unam Sabbati unusquisque vestrum apud se seponat, recondens quod ei bene placuerit: ut non, cum venero, tunc collectae fiant. 1. *Cor.* 16. 2.

Dixit enim in quodam loco de die septima sic: Et requievit Deus die septima ab omnibus operibus suis, etc. *Hebr.* 4. 4. *ut veram requiem adipiscamur.*

Festum Sabbati a bono, bene observatur.

Memento, ut diem Sabbati sanctifices. Sex diebus operaberis; — septimo autem die Sabbatum Domini Dei tui est: non facies omne opus in eo, tu, et filius tuus, et filia tua, servus tuus, et ancilla tua, jumentum tuum, et advena, qui est intra portas tuas. *Exod.* 20. 8. 9. 10.

Sex diebus operaberis: septimo die cessabis arare et metere. *Ibid.* 34. 21.

Sex diebus facietis opus: dies septimus, quia Sabbati requies est, vocabitur sanctus. Omne opus non facietis in eo, etc. *Levit.* 23. 3. A vespera usque ad vesperam celebrabitis Sabbata vestra. *v.* 32.

Observa diem Sabbati, ut sanctifices eum. — Non facies in eo quidquam operis. *Deut.* 5. 12. *et* 14.

Si averteris a Sabbato pedem tuum, facere voluntatem tuam in die sancto meo, et vocaveris Sabbatum delicatum, et sanctum Domini gloriosum, et glorificaveris eum, dum non facis vias tuas, et non invenitur voluntas tua, ut loquaris sermonem: tunc delectaberis super Domino, et sustollam te super altitudines terrae. *Isa.* 58. 13. 14.

Custodite animas vestras, et nolite portare pondera in die Sabbati. *Jerem.* 17. 21. Et erit: Si audieritis me, dicit Dominus, ut non inferatis onera per portas civitatis bujus in die Sabbati: et si sanctificaveritis diem Sabbati: ne faciatis in eo omne opus: ingredientur per portas civitatis bujus reges et principes, sedentes super solium David, — et habitabitur civitas haec in sempiternum. *v.* 24. *et* 25.

Itaque licet Sabbatis benefacere. *Matth.* 12. 12.

Sabbatum propter hominem factum est, et non homo propter Sabbatum. Itaque Dominus est Filius hominis, etiam Sabbati. *Marc.* 2. 27. 28.

Interrogo vos, si licet Sab-

batis benefacere, an male: animam salvam facere, an perdere? *Luc.* 6. 9.

Hypocritae, unusquisque vestrum Sabbato non solvit bovem suum, aut asinum a praesepio, et ducit adaquare? *Ibid.*13.15.

A malo male violatur.

Sex diebus facietis opus: septimus dies erit vobis sanctus, — qui fecerit opus in eo, occidetur. *Exod.* 35. 2.

Colligens ligna Sabbato, praecepto Domini lapidatus fuit.Num. 15. 36.

Dies festi vestri convertentur in lamentationem et luctum. *Tob.* 2. 6.

Neomeniam et Sabbatum, et festivitates alias non feram; iniqui sunt coetus vestri: calendas vestras, et solemnitates vestras odivit anima mea. *Isa.* 1. 13. 14.

Si autem non audieritis me, ut Sanctificetis diem Sabbati, et ne portetis onus, et ne inferatis per portas Jerusalem in die Sabbati, succendam ignem in portis ejus, et devorabit domos Jerusalem, et non extinguetur. *Jerem.* 17. 27.

Odi, et projeci festivitates vestras: et non capiam odorem coetuum vestrorum. *Amos* 5. 21.

Et convertam festivitates vestras in luctum, et omnia cantica vestra in planctum. *Ibid.* 8. 10.

Festum Neomeniae.

In calendis autem (*Id est in mensium exordiis*) offeretis holocaustum Domino, vitulos de armento duos, arietem unum, agnos anniculos septem immaculatos, etc. *Num.* 28. 11.

Dixit autem David ad Jonatham: Ecce calendae sunt crastino, et ego ex more sedere soleo juxta regem ad vescendum: dimitte ergo me, ut abscondar in agro usque ad vesperam diei tertiae, etc. 1. *Reg.* 20. 5.

Haec dicit Dominus Deus: In primo mense, una mensis, sumes vitulum de armento immaculatum, et expiabis sanctuarium. *Ezech.* 45. 18.

Festorum violatio quam graviter puniatur.

Factum est autem, cum essent filii Israel in solitudine, et invenissent hominem colligentem ligna in die Sabbati, obtulerunt eum Moysi et Aaron et universae multitudini: qui recluserunt eum in carcerem, nescientes quid super eo facere deberent. Dixitque Dominus ad Moysen: Morte moriatur homo iste, obruat eum lapidibus omnis turba extra castra. *Num.* 15. 32. *seq.*

(*Vide Thesaurum Patrum*).

FIDEJUSSIO CAVENDA.

Affligetur malo, qui fidem facit pro extraneo. *Prov.* 11. 15.

Stultus homo plaudet manibus, cum spoponderit pro amico suo. *Ibid.* 17. 18.

Tolle vestimentum ejus, qui fidejussor extitit alieni, et pro extraneis aufer pignus ab eo. *Ibid.* 20. 16. *Vide v.* 27. 13.

Noli esse cum his, qui defigunt manus suas, et qui vades se offerunt pro debitis: si enim non habes unde restituas, quid causae est, ut tollat operimentum de cubili tuo? *Ibid.* 22. 26. 27.

Non spondeas super virtutem tuam: quod si spoponderis, quasi restituens cogita. *Eccli.* 8. 16.

Vir repromittit de proximo suo: et cum perdiderit reverentiam, derelinquetur ab eo. Repromissio nequissima multos perdidit dirigentes, et commovit illos, quasi fluctus maris. Viros potentes gyrans migrare fecit, et vagati sunt in gentibus alienis. *Ibid.* 29. 23. *et seq.*

Diligenter redimenda.

Fili mi, si spoponderis pro amico tuo, defixisti apud extraneum manum tuam. Illaqueatus es verbis oris tui, et captus propriis sermonibus. Fac ergo quod dico, fili mi, et temetipsum libera: quia incidisti in manum proximi tui. Discurre, festina, suscita amicum tuum. Ne dederis somnum oculis tuis, nec dormitent palpebrae tuae. Eruere quasi damula de manu, et quasi avis de manu aucupis. *Prov.* 6. 1. *et seq.*

Recognoscenda.

Vir bonus fidem facit pro proximo suo: et qui perdiderit confusionem, derelinquet sibi. Gratiam fidejussoris ne obliviscaris: dedit enim pro te animam suam. Repromissorem fugit peccator, et immundus. Bona repromissoris sibi adscribit peccator: et ingratus sensu derelinquet liberantem se. *Eccli.* 29.19. *et sequent.* Recupera proximum secundum virtutem tuam, et attende tibi, ne incidas. *v.* 27.

FIDELITAS. *Vide et* INFIDELITAS.

Fidelitas erga hominem.

Servus Abrahae fideliter implevit jussum a domino suo sibi commissum. Gen. c. 24.

*Fideliter servivit Jacob avunculo suo Laban, quando gregem pascens die noctuque aestu urebatur et gelu. Ibid.c.*31.*v.*6.*et* 40.

Joseph erga dominum suum fideliter se habuit, qui uxorem ejus tangere noluit. Ibid. c. 39.

Rahab meretrix fideliter egit cum exploratoribus, quos miserat Josue. Et postea Josue egit fideliter cum ea. Jos. c. 2. *et* 6.

Quamvis Gabaonitae fefellissent Josue et filios Israel, tamen juramenta et pacta eis servaverunt, et eos contra hostes postea fideliter adjuverunt. Ibid. c. 9. *et* 10.

Fideliter Jonathas indicavit David iram patris sui, et ipsum quantum potuit excusavit, et postea confortavit. 1. *Reg.* c. 20.

Occiso patre Abiathar occasione David: Ego (*inquit*) sum reus omnium animarum patris tui. Mane mecum: ne timeas: si quis quæsierit animam meam, quaeret et animam tuam, mecumque servaberis. *Ibid.* 22. 22. *et* 23.

Noluit David percutere Saul regem et dominum suum, licet malum et persequentem eum. Ib. 24. 7.

Viri Jabes Galaad fideliter se habuerunt ad Saul dominum suum, licet malum, reverenter sepelientes eum. Ibid. 31. 11. *et seq.*

Instante captione civitatis Rabbath, quam obsederat Joab, misit ad David, ut veniret et illam caperet: ut domino suo, non sibi, honor victoriae deferretur. 2. *Reg.* 12. 27.

Cum fugeret David a facie Absalom, dixit illi Ethai: Vivit Dominus, — quoniam in quocumque loco fueris, domine mi rex, sive in morte, sive in vita, ibi erit servus tuus. *Ibid.* 15. 21.

Separato omni Israel a David secutoque Sebam filium Bochri, viri Joab, etc., adhaeserunt regi suo fideles et constantes. Ibid. 20. 7.

Commendat Dominus fidelitatem servorum, qui multiplicaverunt sibi tradita talenta. Matth. 25. 14.

FIDES.

Fides accipitur pro fidelitate Dei in servandis promissis.

Non est Deus quasi homo, ut mentiatur: nec ut filius hominis, ut mutetur. Dixit ergo, et non faciet? locutus est, et non implebit? *Num.* 23. 19.

Quia rectum est verbum Domini: et omnia opera ejus in fide. *Psal.* 32. 4.

Et erit justitia cingulum lumborum ejus: et fides cinctorium renum ejus. Habitabit lupus cum agno: et pardus cum haedo accubabit. *Isa.* 11. 5. 6.

Novi diluculo, multa est fides tua. *Thren.* 3. 23.

Et sponsabo te mihi in fide: et scies quia ego Dominus. *Osee* 2. 20.

Ephraim in desolatione erit in die correptionis: in tribubus Israel ostendi fidem. *Ibid.* 5. 9.

Quid enim si quidam illorum non crediderunt? Numquid incredulitas illorum fidem Dei evacuabit? etc. *Rom.* 3. 3.

Si non credimus, ille fidelis permanet, etc. 2. *Tim.* 2. 13.

Pro veritate et verborum constantia inter homines.

In argumentum ergo fidei retentum pallium ostendit (*uxor Putipharis*) marito revertenti domum. *Gen.* 39. 16.

Ego proprie servus tuus sim

(*ait Judas Joseph*), qui in meam hunc (*scil. Benjamin*) recepi fidem, et spopondi, etc. *Ibid.* 44. 32.

Anima quae peccaverit, et contempto Domino, negaverit proximo suo depositum quod fidei ejus creditum fuerat, vel vi aliquid extorserit, aut calumniam fecerit, etc. *Lev.* 6. 2.

Fidem possido cum amico in paupertate illius, ut et in bonis illius laeteris. In tempore tribulationis illius permane illi fidelis, ut et in haereditate illius cohaeres sis. *Eccli.* 22. 28. 29.

Et illi dixerunt ad Jeremiam: Sit Dominus inter nos testis veritatis et fidei, si non juxta omne verbum, in quo miserit te Dominus Deus tuus ad nos, sic faciemus. *Jerem.* 42. 5.

Et nunc perseverate adhuc conservare ad nos fidem, et retribuemus vobis bona pro his quæ fecistis nobiscum. 1. *Mach.* 10. 27.

In quo (*Christo*) positus sum ego praedicator, et Apostolus (veritatem dico, non mentior), doctor Gentium in fide et veritate. 1. *Tim.* 2. 7.

Pro virtute Theologica.

Sentite de Domino in bonitate, et in simplicitate cordis quaerite illum: quoniam invenitur ab his, qui non tentant illum; apparet autem eis, qui fidem habent in illum. *Sap.* 1. 1. 2.

Et spado qui non operatus est per manus suas iniquitatem, nec cogitavit adversus Deum nequissima: dabitur enim illi fidei donum electum, et sors in templo Dei acceptissima. *Ibid.* 3. 14.

Ecce qui incredulus est, non erit recta anima ejus in semetipso; justus autem in fide sua vivet. *Habac.* 2. 4.

Et dixit Jesus Centurioni: Vade, et sicut credidisti, fiat tibi. Et sanatus est puer in illa hora. *Matth.* 8. 13.

At Jesus conversus, et videns eam, dixit: Confide, filia: fides tua te salvam fecit. Et salva facta est mulier ex illa hora. *Ib.* 9. 22. *Item Marc.* 5. 34.

Dixit illis (*discipulis suis*) Jesus: Propter incredulitatem vestram. Amen quippe dico vobis, si habueritis fidem sicut granum sinapis, dicetis monti huic: Transi hinc illuc, et transibit, et nihil impossibile erit vobis. *Ibid.* 17. 19. *Vide Luc.* 17. 6.

Quorum fidem, ut vidit, dixit homo, remittuntur tibi peccata tua. *Luc.* 5. 20.

Credidit Abraham Deo, et reputatum est illi ad justitiam. *Rom.* 4. 3.

Justificati ergo ex fide, pacem habeamus ad Deum per Dominum nostrum Jesum Christum. *Ibid.* 5. 1.

Pro fide viva et formata caritate.

Justus autem in fide sua vivet. *Habac.* 2. 4.

Confide, filia: fides tua te salvam fecit. *Matth.* 9. 22.

Tunc respondens Jesus, ait illi: O mulier, magna est fides tua: fiat tibi, sicut vis. *Ib.* 15. 28.

Filia, fides tua te salvam fecit: vade in pace, et esto sana a plaga tua. *Marc.* 5. 34. *Idem habetur Luc.* 7. 50. *et c.* 8. 48.

Jesus autem ait illi (*caeco*): Vade, fides tua te salvum fecit. Et confestim vidit, et sequebatur eum. *Ibid.* 10. 52.

Justitia autem Dei per fidem Jesu Christi, in omnes et super omnes qui credunt in eum: non enim est distinctio. *Rom.* 3. 22.

Nam in Christo Jesu, neque circumcisio aliquid valet, neque praeputium: sed fides, quæ per caritatem operatur. *Galat.* 5. 6.

Fidem magnifice commendat Paulus ex actis patrum, a mundi exordio usque ad David et Prophetas, et in universum quanta patrarint, ac passi sint per fidem, nec tamen plenam adhuc acceperint retributionem. Hebr. c. 11.

Pro fide mortua absque caritate.

Non omnis, qui dicit mihi; Domine, Domine, intrabit in regnum coelorum: sed qui facit voluntatem Patris mei, qui in coelis est, ipse intrabit in regnum coelorum. Multi dicent mihi in illa die: Domine, Domine, nonne in nomine tuo prophetavimus, et in nomine tuo daemonia ejecimus, et in nomine tuo virtutes multas fecimus? Et tunc confitebor illis: Quia numquam novi vos; discedite a me, qui operamini iniquitatem. *Matth.* 7. 21. 22. 23. *Vide c.* 25. 11. *et Luc.* 6. 46.

Et si habuero prophetiam, et noverim mysteria omnia, et omnem scientiam; et si habuerò omnem fidem, ita ut montes transferam; caritatem autem non habuero, nihil sum. Et si distribuero in cibos pauperum omnes facultates meas, et si tradidero corpus meum, ita ut ardeam; caritatem autem non habuero, nihil mihi prodest. 1. *Cor.* 13. 2. 3.

Per quod (*Evangelium*) et salvamini: qua ratione praedicaverim vobis, si tenetis, nisi frustra credidistis. *Ibid.* 15. 2.

Sicut enim corpus sine spiritu mortuum est, ita et fides sine operibus mortua est. *Jacob* 2. 26.

Pro sponsione seu voto.

Habentes damnationem, quia primam fidem irritam fecerunt. 1. *Tim.* 5. 12.

Pro fiducia.

Postulet autem in fide nihil haesitans, etc. *Jacob* 1. 6.

FIDES CARITATE INFERIOR.
Vide CARITAS, ET THESAURUM PATRUM.

Fides fundatur in veritate Dei.

Credite in Domino Deo ve-

stro, et securi eritis : credite Prophetis ejus, et cuncta evenient prospera. 2. *Paral.*20.20.

Credidit Abraham Deo : et reputatum est illi ad justitiam. *Rom.* 4. 3. *Vide Galat.* 3. 5.

Ergo fides ex auditu, auditus autem per verbum Christi (*qui est verus Deus*). *Ibid.* 10.17.

Nam arma militiæ nostræ non carnalia sunt, sed potentia Deo, ad destructionem munitionum, consilia destruentes, et omnem altitudinem extollentem se adversus scientiam Dei, et in captivitatem redigentes omnem intellectum in obsequium Christi. 2. *Cor.* 10. 4. 5.

Quoniam cum accepissetis a nobis verbum auditus Dei, accepistis illud, non ut verbum hominum, sed (sicut est vere) verbum Dei, qui operatur in vobis, qui credidistis. 1. *Thes.*2.13.

Non enim voluntate humana allata est aliquando prophetia : sed Spiritu Sancto inspirati, locuti sunt Sancti Dei homines. 2. *Petr.* 1. 21.

Fides viva, quæ per caritatem operatur, magnæ est virtutis.

Et ascendens *Jesus* in naviculam, transfretavit et venit in civitatem suam. Et ecce offerebant ei paralyticum jacentem in lecto. Et videns Jesus fidem illorum, dixit paralytico: Confide, fili : remittuntur tibi peccata tua. *Matth.* 9. 1.2. Confide, filia, fides tua te salvam fecit. Et salva facta est mulier ex illa hora. *v.* 22. Cum autem venisset domum, accesserunt ad eum caeci. Et dicit eis Jesus : Creditis, quia hoc possum facere vobis ? Dicunt ei : Utique, Domine, etc. *v.* 28. *Vide Marc.* 2. 3. *Luc.* 5. 18.

Et omnia quaecumque petieritis in oratione credentes, accipietis. *Ibid.* 21. 22.

Qui crediderit, et baptizatus fuerit, salvus erit : qui vero non crediderit, condemnabitur. *Marc.* 46. 16.

Et Jesus dixit illi (*cæco*): Respice, fides tua te salvum fecit. *Luc.* 18. 42.

Quotquot autem receperunt eum, dedit eis potestatem filios Dei fieri, his qui credunt in nomine ejus. *Joan.* 1. 12.

Ut omnis, qui credit in ipsum non pereat, sed habeat vitam aeternam. Sic enim Deus dilexit mundum, ut Filium suum unigenitum daret ; ut omnis, qui credit in eum, non pereat, sed habeat vitam aeternam. *Ib.* 3. 15.16. *Vide* 1. *Joan.* 4. 9.

Dixit autem eis (*turbis*) Jesus : Ego sum panis vitae: qui venit ad me, non esuriet : et qui credit in me, non sitiet umquam. *Ibid.* 6. 35.

Qui credit in me, sicut dicit Scriptura, flumina de ventre ejus fluent aquae vivae. *Ibid.* 7. 38. *Vide Deut.* 18. 15.

Dixit ei (*Marthæ*) Jesus : Ego sum resurrectio et vita :

qui credit in me, etiam si mortuus fuerit, vivet: et omnis, qui vivit, et credit in me, non morietur in aeternum. *Ib.* 11. 25.26.

Amen, amen dico vobis, qui credit in me, opera quae ego facio, et ipse faciet, et majora horum faciet: quia ego ad Patrem vado. *Ibid.* 14. 12.

Et in fide nominis ejus, hunc quem vos vidistis, et nostis, confirmavit nomen ejus: et fides, quae per eum est, dedit integram sanitatem istam in conspectu omnium vestrum. *Actor.* 3. 16.

Huic (*Jesu*) omnes prophetae testimonium perhibent, remissionem peccatorum accipere per nomen ejus omnes, qui credunt in eum. *Ibid.* 10. 43. *Vide Jerem.* 31. 35. *Mich.* 7. 18.

Et qui novit corda Deus, testimonium perhibuit, dans illis (*gentibus*) Spiritum Sanctum, sicut et nobis, et nihil discrevit inter nos et illos, fide purificans corda eorum. *Ibid.* 15. 8. 9.

Crede in Dominum Jesum: et salvus eris tu, et domus tua. *Ibid.* 16. 31.

Non enim erubesco Evangelium. Virtus enim Dei est in salutem omni credenti. *Rom.* 1. 16. *Vide c.* 3. 22.

Providens autem Scriptura, quia ex fide justificat gentes Deus, praenuntiavit Abrahae. *Galat.* 3. 8. *Vide Ephes.* 2. 7.

Sine fide autem impossibile est placere Deo. *Hebr.* 11. 6.

Fidem colentium felicitas, deserentium infelicitas.

Moyses ob retentum verae religionis cultum et zelum, non curavit bonis spoliari, et in exilium profugere: ex quo factum est, ut ad tantam dignitatem ac potestatem evectus sit quantam ante ipsum nemo legitur assecutus. Exod. c. 2. 3. *et seq.*

Joas quamdiu veram religionem coluit, feliciter regnavit: at ubi defecit, multis languoribus a Syris excruciatus, a suis tandem interfectus est. 2. *Paral. c.* 24. *Idem legitur de Salomone.* 3. *Reg. c.* 3. *et* 11.

Daniel propter actus verae religionis summa honorum et bonorum temporalium felicitate auctus est. Dan. c. 6.

Ingrediemur enim in requiem, qui credidimus. *Hebr.* 4. 3.

Fides sine operibus non justificat. Vide et *justificatio.*

Et si habuero prophetiam, et noverim mysteria omnia, et omnem scientiam: et si habuero omnem fidem, ita ut montes transferam, caritatem autem non habuero, nihil sum. Et si distribuero in cibos pauperum omnes facultates meas, et si tradidero corpus meum, ita ut ardeam; caritatem autem non habuero, nihil mihi prodest. 1. *Cor.* 13. 2. 3.

Nam in Christo Jesu, neque circumcisio aliquid valet, neque praeputium; sed fides, quae per caritatem operatur. *Galat.* 5.6.

Videtis quoniam ex operibus justificatur homo, et non ex fide tantum? *Jacob* 2. 24. *Vide totum caput.*

Fides ipsa vocatur opus bonum.

Confidens hoc ipsum (*ait Paulus*), quia qui cœpit in vobis opus bonum, perficiet usque in diem Christi Jesu. *Philipp.* 1.6.

Fidei necessitas.

Circuite vias Jerusalem, et aspicite et considerate, et quaerite in plateis ejus, an inveniatis virum facientem judicium, et quaerentem fidem: et propitius ero ei. Quod si etiam, vivit Dominus, dixerint: et hoc falso jurabunt. Domine, oculi tui respiciunt fidem. *Jerem.* 5. 1. 2. 3.

Qui vero non crediderit, condemnabitur. *Marc.* 16. 16.

Omne autem, quod non est ex fide, peccatum est. *Rom.* 14. 23.

In omnibus sumentes scutum fidei, in quo possitis omnia tela nequissimi ignea extinguere. *Ephes.* 6. 16.

Sine fide autem impossibile est placere Deo. Credere enim oportet accedentem ad Deum, quia est, et inquirentibus se remunerator sit. *Hebr.* 11. 6.

Si enim non credideritis, — moriemini. *Joan.* 8. 24.

Fides est una.

Non sint in vobis schismata: sitis autem perfecti in eodem sensu, et in eadem sententia. 1. *Cor.* 1. 10.

Unus Dominus, una fides, unum baptisma. Unus Deus et Pater omnium, qui est super omnes, et per omnia, et in omnibus nobis. *Ephes.* 4. 5. 6.

Fidei vitae et operanti, tribuitur justitia et salus.

Credidit Abram Deo, et reputatum est illi ad justitiam. *Gen.* 15. 6. *Vide Rom.*4.3.18.et 23. *Item Gal.* 3. 6. *Jac.* 2. 23.

Qui crediderit et baptizatus fuerit, salvus erit! qui vero non crediderit, condemnabitur. *Marc.* 16. 16.

Et Beata, quae credidisti (*loquitur Elisabeth ad B. Virginem*), quoniam perficientur ea, quae dicta sunt tibi a Domino. *Luc.* 1. 45.

At ipse (*Jesus*) dixit ei: Filia, fides tua te salvam fecit; vade in pace. *Ibid.* 8. 48.

Amen, amen, dico vobis, quia qui verbum meum audit et credit ei, qui misit me, habet vitam aeternam, et in judicium non venit, sed transit a morte in vitam. *Joan.* 5. 24.

Haec est autem vita aeterna: ut cognoscant te, solum Deum

verum, et quem misisti Jesum Christum. *Ibid.* 17. 3.

Notum igitur sit vobis, viri fratres, quia per hunc vobis remissio peccatorum annuntiatur, et ab omnibus, quibus non potuistis in lege Moysi justificari, in hoc omnis, qui credit, justificatur. *Actor.* 13. 38. 39.

Crede in Dominum Jesum: et salvus eris tu, et domus tua. *Ibid.* 16. 31.

Justitia autem Dei per fidem Jesu Christi, in omnes et super omnes qui credunt in eum non enim est distinctio, etc. *Rom.* 3. 22.

Dicit Paulus: ex fide justificati non solum spe gloriamur, verum etiam in adversitatibus; nam si Christus pro nobis adhuc impiis mortuus est, multo magis salvabit jam justificatos per sanguinem ipsius. Ibid. c. 5.

Corde enim creditur ad justitiam: ore autem confessio fit ad salutem. *Ibid.* 10. 10.

Verumtamen existimo omnia detrimentum esse, propter eminentem scientiam Jesu Christi Domini mei: propter quem omnia detrimentum feci et arbitror ut stercora, ut Christum lucrifaciam, et inveniar in illo, non habens meam justitiam: quae ex lege est; sed illam, quae ex fide est Christi Jesu. *Philipp.* 3. 8. 9. *Vide Eph.* 2. 7.

Propter quod continet Scriptura: Ecce pono in Sion lapidem summum, angularem, electum, pretiosum: et qui crediderit in eum, non confundetur. 1. *Petr.* 2. 6. *Vide Isa.* 28. 16. *Rom.* 9. 33.

Ingrediemur enim in requiem, qui credidimus: quemadmodum dixit: Sicut juravi in ira mea: si introibunt in requiem meam: et quidem operibus ab institutione mundi perfectis. *Hebr.* 4. 3.

Non sola fides justificat.
Vide *Justificatio.*

Fidei praedicatio cum praefectis Ecclesiae conferenda.

Ascendi autem secundum revelationem: et contuli cum illis Evangelium, quod praedico in gentibus, seorsum autem iis, qui videbantur aliquid esse: ne forte in vacuum currerem, aut cucurrissem. *Galat.* 2. 2.

Fidem gentium etiam respicit Deus.

Et liberabo te in die illa, ait Dominus: et non traderis in manus virorum, quos tu formidas: sed eruens liberabo te, et gladio non cades; sed erit tibi anima tua in salutem, quia in me habuisti fiduciam, ait Dominus. *Jerem.* 39. 17. 18.

Cum autem introisset Capharnaum, accessit ad eum centurio, rogans eum, et di-

cens : Domine, puer meus jacet in domo paralyticus, et male torquetur. Et ait illi Jesus : Ego veniam, et curabo eum. *Matth.* 8.5.6.7. Vade, et sicut credidisti, fiat tibi; et sanatus est puer in illa hora.v.13.

Jesus ait illi : O mulier, magna est fides tua: fiat tibi sicut vis. *Ibid.* 15. 28.

Quo audito (*quod centurio dixerat scilicet* : Domine, noli vexari : non enim sum dignus ut sub tectum meum intres, etc.) Jesus miratus est; et conversus sequentibus se turbis, dixit : Amen dico vobis, nec in Israel tantam fidem inveni, etc. *Luc.* 7. 9.

Samaritanus autem quidam iter faciens, venit secus eum: et videns eum, misericordia motus est. Et appropians alligavit vulnera ejus, infundens oleum et vinum. *Ib.* 10. 33. 34.

Unus autem ex illis, ut vidit, quia mundatus est, regressus est, cum magna voce magnificans Deum, et cecidit in faciem ante pedes ejus, gratias agens; et hic erat Samaritanus. *Ibid.* 17. 15. 16.

Hic (*Regulus*) cum audisset, quia Jesus advenirct a Judaea in Galilaeam, abiit ad eum, et rogabat eum, ut descenderet, et sanaret filium ejus: incipiebat enim mori, etc. *Joan.*4.47.

Angelus autem Domini locutus est ad Philippum, dicens : Surge, et vade contra meridianum, ad viam quae descendit ab Jerusalem in Gazam : haec est deserta, etc. *Actor.* 8. 26.

Vir autem quidam erat in Caesarea, nomine Cornelius, centurio cohortis, quae dicitur Italica, religiosus, ac timens Deum cum omni domo sua, faciens eleemosynas multas plebi, et deprecans Deum semper : is vidit in visu manifeste quasi hora diei nona Angelum Dei introeuntem ad se, et dicentem sibi, Corneli, etc. *Ibid.* 10. 1. 2. 3.

FIDES PROXIMO RECTE SERVANDA.

Sic Josue Gabaonitis promissam servavit fidem, dicens: Juravimus illis in nomine Domini Dei Israel, et idcirco non possumus eos contingere.*Josue* 9.19.

Multi homines misericordes vocantur : virum autem fidelem quis inveniet. *Prov.* 20. 6.

Vir bonus fidem facit pro proximo suo. *Eccli.* 29. 19. *Vide totum caput.*

Non duplices sermones auditus de revelatione sermonis absconditi, et eris vere sine confusione, et invenies gratiam in conspectu omnium hominum. *Ibid.* 42. 1.

Qui incredulus est, infideliter agit. *Isa.* 21. 2.

Cum periculo frangitur.

Et qui dissolvit pactum, nun-

quid effugiet? Vivo ego, dicit Dominus Deus: quoniam in loco regis, qui constituit eum regem, cujus fecit irritum Juramentum, et solvit pactum quod habebat cum eo, in medio Babylonis morietur. *Ezech.* 17. 15. 16. Spreverat enim juramentum, ut solveret fœdus, et ecce dedit manum suam: et cum omnia haec fecerit, non effugiet. *v.* 18.

Fides mulierum.
Vide *Mulierum fides.*

FIDELES LIBERAT A COMMUNI PERDITIONE IMPIORUM, DEUS.

Hominis peccata fuere diluvii causa. Noe tamen justus inventus est, cui arca fabricanda mandatur, in qua ipse et cunctorum animantium genera serventur. Gen. c. 6.

Ingresso Noe cum suis in arca, statim aqua omnium montium cacumina 150 *diebus superavit, reliquaque animantia submersit. Ibid. c.* 7. *Imminutis paulatim aquis diluvii post corvi et columbae emissiones, Noe cum universis, quae in arca continebantur, egreditur; et altari extructo, offert holocausta. Ibid. c.* 8.

Loth Angelis hospitio susceptis, a Sodomitis vim patitur; cum uxore et utraque filia a Sodomitico ereptus incendio, uxorem in viam amisit, tandemque cum utraque filia incestum ignorans commisit, unde ortum habuerunt Moabitae, et Ammonitae. Ibid. c. 19.

Faciamque mirabilem in die illa terram Gessen, in qua populus meus est, ut non sint ibi muscae, et scias quoniam ego Dominus in medio terrae. Ponamque divisionem inter populum meum, et populum tuum: cras erit signum istud. *Exod.* 8. 22. 23.

Et faciet Dominus mirabile, inter possessiones Israel, et possessiones Ægyptiorum, ut nihil omnino pereat ex his, quae pertinent ad filios Israel. *Ibid.* 9. 4. Fecit ergo Dominus verbum altera die: mortuaque sunt omnia animantia Ægyptiorum: de animalibus vero filiorum Israel, nihil omnino periit. *v.* 6. Tantum in terra Gessen, ubi erant filii Israel, grando non cecidit. *v.* 26.

Sin autem resistis, et non vis dimittere eum: ecce ego inducam cras locustam in fines tuos: quae operiat superficiem terrae, ne quidquam ejus appareat, sed comedatur, quod residuum fuerit grandini: corrodet enim omnia ligna, quae germinant in agris. Et implebunt domos tuas, et servorum tuorum, et omnium Ægyptiorum: quantam non viderunt patres tui et avi, ex quo orti sunt super terram, usque in praesentem diem, etc. *Ib.* 10. 4. 5. 6. Nemo vidit fratrem suum, nec movit se de loco, in quo erat: ubicumque autem

habitabant filii Israel, lux erat. v. 23. Cuncti greges pergent nobiscum: non remanebit ex eis ungula: quae necessaria sunt in cultum Domini Dei nostri, praesertim cum ignoremus quid debeat immolari, donec ad ipsum locum perveniamus. v. 26.

Apud omnes autem filios Israel non mutiet canis ab homine usque ad pecus: ut sciatis, quanto miraculo dividat Dominus Ægyptios et Israel. *Ibid.* 11. 7.

Loquens Dominus ad Moysen et Aaron, ait: Separamini de medio congregationis hujus, ut eos repente disperdam. *Num.* 16. 20. 21. Dixit (*Moyses*) ad turbam: Recedite a tabernaculis hominum impiorum, et nolite tangere quae ad eos pertinent, ne involvamini in peccatis eorum, etc. v. 26. Confestim igitur ut cessavit loqui, dirupta est terra sub pedibus eorum. v. 31.

Et liberabo te in illa die, ait Dominus: et non traderis in manus virorum, quos tu formidas: sed eruens liberabo te, et gladio non cades: sed erit tibi anima tua in salutem, quia in me habuisti fiduciam, ait Dominus. *Jerem.* 39. 17. 18.

Deus meus misit Angelum suum, et conclusit ora leonum: et non nocuerunt mihi: quia coram eo justitia inventa est in me: sed et coram te, Rex, delictum non feci. *Dan.* 6. 22.

Et civitates Sodomorum et Gomorrhæorum in cinerem redigens, eversione damnavit: exemplum eorum, qui impie acturi sunt, ponens: et justum Lot oppressum a nefandorum injuria, ac luxuriosa conversatione eripuit. 2. *Petr.* 2. 6. 7.

Fideles tenentur Pastoribus suis necessaria tribuere, et pro eis orare. Vide *Ecclesia*: *item Evangelizans.*

FIDUCIA.

Dixit autem Jonathas ad adolescentem armigerum suum: Veni — quia non est Domino difficile salvare vel in multis, vel in paucis. 1. *Reg.* 14. 6.

Magnae fiduciae verbum fuit, cum pugnaturus David contra Goliath gigantem dixit: Tu venis ad me cum gladio, et hasta, et clypeo: ego autem venio ad te in nomine Domini etc. *Ibid.* 17. 45. *Vide et* v. 37.

Itidem magnae fiduciae fuit verbum Asae: Domine, non est apud te ulla distantia, utrum in paucis auxilieris: an in pluribus. 2. *Paral.* 14. 11.

Dixit Josaphat rex Juda exercitui suo, ad pugnam congregato: Credite in Domino Deo vestro, et securi eritis: credite Prophetis ejus, et cuncta evenient prospera. *Ibid.* 20. 20.

Esdras venturus in Jerusalem, propter magnam et periculosam viam, noluit petere con-

ductum a rege, sed convertit se ad jejunium et orationem. 1. *Esdr.* 8. 21.

Videns Nehemias tot imminere pericula et labores, aedificantibus dixit: Deus noster pugnabit pro nobis. Et nos ipsi faciamus opus. 2. *Esdr.* 4. 20. 21. *Vide c.* 14.

Magnae fiduciae fuit verbum sociorum Danielis ad regem Nabucodonosor: Ecce enim Deus noster, quem colimus, potest eripere nos de camino ignis ardentis, et de manibus tuis, o rex, liberare: quod si noluerit, notum sit tibi, rex, quia deos tuos non colimus. *Dan.* 3. 17. 18.

Dixit Judas Machabaeus sociis timidis: Facile est concludi multos in manus paucorum: et non est differentia in conspectu Dei cœli liberare in multis, et in paucis. Quoniam non in multitudine exercitus victoria belli, sed de coelo fortitudo est. 1. *Mach.* 3. 18. 19.

Mulier fluxum sanguinis patiens fiducialiter intra se ait: Si tetigero tantum vestimentum ejus, salva ero. *Matth.* 9. 21.

FILIUS ET FILIA.

Filiorum officium erga parentes.

At vero Sem et Japhet pallium imposuerunt humeris suis, —faciesque eorum aversæ erant et patris virilia non viderunt. *Gen.* 9. 23.

Dixit Isaac Patri suo: Pater mi. At ille respondit: Quid vis, fili? Ecce, inquit, ignis et ligna, ubi est victima holocausti? *Ib.* 22. 7.

Senuit autem Isaac: et caligaverunt oculi ejus et videre non poterat: vocavitque Esau filium suum majorem, et dixit ei: Fili mi? Qui respondit: Adsum. *Ibid.* 27. 1.

Obediens Jacob parentibus suis, *ne acciperet uxorem de filiabus Chanaan*, *ivit* in Syriam. *Ibid.* 28. 7. *Vide Judic.* 14. 1.

Dixit Jacob ad Joseph filium suum: Veni, mittam te in Sichem, *Et respondit Joseph patri*: *Ecce*, presto sum. *Ibid.* 37. 13. 14.

Honora patrem tuum, et matrem tuam, ut sis longaevus super terram, quam Dominus Deus tuus dabit tibi. *Exod.* 20. 12. *Idem habetur verbatim. Deut.* 5. 16.

Qui maledixerit patri suo, vel matri, morte moriatur. *Ib.* 21. 17.

Unusquisque patrem suum et matrem suam timeat. *Levit.* 19. 3. Coram cano capite consurge, et honora personam senis: et time Dominum Deum tuum: ego sum Dominus. *v.* 32.

Qui maledixerit patri suo, aut matri, morte moriatur: patri matrique maledixit, sanguis ejus sit super eum. *Ibid.* 20. 9.

Sacerdotis filia si depre-

hensa fuerit in stupro, et violarit nomen patris sui, flammis exuretur. *Ibid*. 21. 9.

Si genuerit homo filium contumacem et protervum, qui non audiat patris aut matris imperium, et coercitus obedire contempserit: apprehendent eum et educent ad seniores civitatis illius, et ad portam judicii: dicentque ad eos: Filius noster iste protervus et contumax est, monita nostra audire contemnit, comessationibus vacat, et luxuriae atque conviviis: lapidibus eum obruet populus civitatis, et morietur, ut auferatis malum de medio vestri, et universus Israel audiens pertimescat. *Deut*. 21. 18. *et seq*.

Maledictus qui non honorat patrem suum et matrem: et dicet omnis populus: Amen. *Ib*. 27. 16.

Porro filii Heli (*erant*) filii Belial, nescientes Dominum. 1. *Reg*. 2. 12. *Vide et v*. 22.

Puer autem Samuel ministrabat Domino coram Heli, et sermo Domini erat pretiosus in diebus illis: non erat visio manifesta, etc. *Ibid*. 3. 1. Porro Samuel necdum sciebat Dominum, neque revelatus fuerat ei sermo Domini. *v*. 7.

Factum est autem cum senuisset Samuel, posuit filios suos judices Israel. *Ibid*. 8. 1.

Egrediebatur quoque David ad omnia, quaecumque misisset eum Saul—super viros belli, et acceptus erat in oculis universi populi, maximeque in conspectu famulorum Saul.*Ibid*.18. 5.

Venit ergo Bethzabee ad regem Salomonem, ut loqueretur ei pro Adonia: et surrexit Rex in occursum ejus, adoravitque eam, et sedit super thronum suum: positusque est thronus matri regis, quae sedit ad dexteram ejus.3.*Reg*. 2. 19.

Ascendit autem inde in Bethel (*Eliseus*): cumque ascenderet per viam, pueri parvi egressi sunt de civitate, et illudebant ei, dicentes: Ascende, calve ascende calve! Qui cum respexisset, vidit eos, et maledixit eis in nomine Domini: egressique sunt duo ursi de saltu, et laceraverunt ex eis quadraginta duos pueros. 4. *Reg*. 2.23. 24.

Fecitque Joas rectum coram Domino cunctis diebus, quibus docuit eum Jojada sacerdos. *Ib*. 12. 2.

Octavo autem anno regni sui, cum adhuc esset puer (*Josias*), coepit quærere Deum patris suis David: et duodecimo anno postquam regnare coeperat, mundavit Judam et Jerusalem ab excelsis, et lucis, simulacrisque et sculptilibus.2.*Par*.34.3.

Igitur cum Tobias putaret orationem suam exaudiri, ut mori potuisset, vocavit ad se Tobiam filium suum, dixit ei: Audi, fili mi, verba oris mei et ea in corde tuo quasi fundamentum construe, etc, *Tob*. 4. 1. 2. *Id fere habetur cap*. 14. 5.

Filii Job convivia faciebant

per domos; sed pater sanctificabat illos, et offerebat holocausta, si forte peccaverint, etc. Job. 1. 4.

Audi, fili mi, disciplinam patris tui, et ne dimittas legem matris tuae, ut addatur gratia capiti tuo, et torques collo tuo. *Prov.* 1. 8. 9.

Audite, filii, disciplinam patris, et attendite, ut sciatis prudentiam, etc. *Ibid.* 4. 1.

Conserva, fili mi, praecepta patris tui, et ne dimittas legem matris tuae. Liga ea in corde tuo jugiter, et circumda gutturi tuo. *Ibid.* 6. 20. 21.

Filius sapiens lætificat patrem: filius vero stultus moestitia est matris suae. *Ibid.* 10. 1. *Idem fere habetur. c.* 15. 20.

Filius sapiens, doctrina patris: qui autem illusor est, non audit cum arguitur. *Ibid.* 13.1.

Nec pater in fatuo (*filio*) lætabitur. *Ibid.* 17. 21.

Qui affligit patrem et fugat matrem, ignominiosus est et infelix. *Ibid.* 19. 26.

Ex studiis suis intelligitur puer, si munda et recta sint opera ejus. *Ibid.* 20. 11. Qui maledicit patri suo et matri, exstinguetur lucerna ejus in mediis tenebris. *v.* 20.

Stultitia colligata est in corde pueri: et virga disciplinae fugabit eam. *Ibid.* 22. 15.

Audi, fili mi, et esto sapiens et dirige in via animum tuum. *Ibid.* 23. 19. Exultat gaudio pater justi: qui sapientem genuit, laetabitur in eo. Gaudeat pater tuus et mater tua, et exultet quæ genuit te. *v.*24.25.

Qui subtrahit aliquid a patre suo, et a matre, et dicit hoc non esse peccatum, particeps homicidae est. *Ibid.* 28. 24.

Oculum, qui subsannat patrem, et qui despicit partum matris suae, effodiant eum corvi de torrentibus, et comedant eum filii aquilae. *Ibid.* 30. 17. *Vide et v.* 19.

Filii sapientiae, Ecclesia justorum: et natio illorum, obedientia et dilectio. Judicium patris audite, filii, et sic facite, ut salvi sitis. Deus enim honoravit patrem in filiis: et judicium matris exquirens firmavit in filios. *Eccli.* 3. 1. 2. 3. Qui timet Dominum, honorat parentes, et quasi dominis serviet his, qui se genuerunt. *v.* 8. In opere, et sermone, et omni patientia honora patrem tuum; ut superveniat tibi benedictio ab eo, et benedictio illius in novissimo maneat, etc. *v.*9. 10. *Vide hoc caput a v.* 1. *usque ad* 20. *pulcherrime nostram materiam tractans.*

Fili, a juventute tua excipe doctrinam, et usque ad canos invenies sapientiam. *Ibid.*6.18.

Honora patrem tuum, et gemitus matris tuae ne obliviscaris. *Ibid.* 7. 29.

Confusio patris est de filio indisciplinato: filia autem in deminoratione fiet. *Ibid.* 22. 3.

Memento patris et matris tuæ:

in medio enim magnatorum consistis, etc. *Ibid.* 23. 18.

Homo, qui jucundatur in filiis, vivens et videns subversionem inimicorum suorum. *Ib.* 25. 10.

Fili, sine consilio nihil facias, et post factum non poenitebit. *Ibid.* 32. 24.

Firmaverunt igitur filii Jonadab, filii Rechab praeceptum patris sui, quod praeceperat eis: populus autem iste non obedivit mihi. *Jerem.* 35. 16.

Veni enim separare hominem adversus patrem suum, et filiam adversus matrem suam, et nurum adversus socrum suam; et inimici hominis domestici ejus. Qui amat patrem aut matrem plus quam me, non est me dignus. *Matth.* 10. 35. 36. 37. *Vide Mich.* 7. 6. *Luc.* 14. 26.

Honora patrem et matrem: et qui maledixerit patri vel matri, morte moriatur. *Ibid.* 15. 4. *Vide Marc.* 7. 10.

Honora patrem tuum et matrem tuam: et diliges proximum tuum sicut te ipsum. *Ib.* 19. 19.

Praecepta nosti: Ne adulteres, ne occidas, ne fureris; ne falsum testimonium dixeris, ne fraudem feceris. Honora patrem tuum et matrem. *Marc.* 10. 19. *Idem verbatim habetur Luc.* 18. 20. *Vide et Luc.* 2. 48.

Filii, obedite parentibus vestris in Domino: hoc enim justum est. *Ephes.* 6. 1. Honora patrem tuum et matrem tuam, quod est mandatum primum in promissione: ut bené sit tibi, et sis longaevus super terram, *v.* 2. 3. *Vide Deut.* 5. 16.

Filii, obedite parentibus per omnia: hoc enim placitum est in Domino. Patres, nolite ad indignationem provocare filios vestros, ut non pusillo animo fiant. *Coloss.* 3. 20. 21.

Seniorem ne increpaveris, sed obsecra ut patrem: juvenes ut fratres: anus, ut matres: juvenculas ut sorores, in omni castitate. 1. *Tim.* 5. 1. 2.

Similiter, adolescentes, subditi estote senioribus. 1. *Petr.* 5. 5.

Filii in bonis sunt instituendi, ut Deum timeant.

Vide et *Parentum officium.* *Item Liberorum eruditio*, et Thesaurum Patrum.

Honora patrem tuum et matrem, sicut praecepit tibi Dominus Deus tuus, ut longo vivas tempore: et bene sit tibi in terra, quam Dominus Deus tuus, daturus est tibi. *Deut.* 5. 16. *Vide Exod.* 20. 12.

Omnibus autem diebus vitae tuae in mente habeto Deum: et cave, ne aliquando peccato consentias, et praetermittas praecepta Domini Dei nostri. *Tob.* 4. 6.

Audite ergo, filii mei, patrem vestrum. Servite Domino in veritate, et inquirite, ut faciatis quae placita sunt illi. Et filiis vestris mandate, ut faciant justitias et eleemosynas, ut

sint memores Dei, et benedicant eum in omni tempore in veritate, et in tota virtute sua. *Ibid.* 14. 10. 11.

Quanta mandavit patribus nostris nota facere ea filiis suis: ut cognoscat generatio altera. Filii qui nascentur, et exurgent, et narrabunt filiis suis: ut ponant in Deo spem suam, et non obliviscantur operum Dei, et mandata ejus exquirant. *Psal.* 77. 6. 7.

Audi, fili mi, disciplinam patris tui, et ne dimittas legem matris tuae: ut addatur gratia capiti tuo, et torques collo tuo. *Prov.* 1. 8. 9.

In timore Domini fiducia fortitudinis, et filiis ejus erit spes. *Ibid.* 14. 26.

Justus, qui ambulat in simplicitate sua, beatos post se filios derelinquet. *Ibid* 20. 7.

Audi, fili mi, et esto sapiens: et dirige in via animum tuum. *Ibid.* 23. 19.

Puer autem eram ingeniosus, et sortitus sum animam bonam. *Sap.* 8. 19.

Ne jucunderis in filiis impiis, si multiplicentur: nec oblecteris super ipsos, si non est timor Dei in illis. Non credas vitae illorum, et ne respexeris in labores eorum. Melior est enim unus timens Deum, quam mille filii impii. Et utile est mori sine filiis, quam relinquere filios impios. *Eccli.* 16. 1. *et seq.*

Pater filiis notam faciet veritatem tuam. *Isa.* 38. 19.

Filii, obedite parentibus vestris in Domino: hoc enim justum est. *Ephes.* 6. 1. Et vos patres, nolite ad iracundiam provocare filios vestros; sed educate illos in disciplina, et correptione Domini. *v.* 4.

Vitia caveant.

Filio doloso nihil erit boni. *Prov.* 14. 15.

Servus sapiens dominabitur filiis stultis, et inter fratres haereditatem dividet. *Ibid.* 17. 2. Natus est stultus in ignominiam suam: sed nec pater in fatuo laetabitur. *v.* 21. Ira patris, filius stultus: et dolor matris quae genuit eum. *v.* 25.

Qui custodit legem, filius sapiens est: qui autem comessatores pascit, confundit patrem suum. *Ibid.* 28. 7.

Filii tibi sunt? erudi illos, et curva illos a pueritia illorum. Filiae tibi sunt? serva corpus illarum, et non ostendas hilarem faciem tuam ad illas. Trade filiam, et grande opus feceris, et homini sensato da illam. *Eccli.* 7. 25. *et seq.*

Confusio patris est de filio indisciplinato: filia autem (*fatua*) in deminoratione fiet. *Ibid.* 22. 3. Filia prudens haereditas viro suo: *at vivens turpiter, maestitiam affert genitori. Imprudens, patrem et virum afficit ignominia.* *v.* 4. 5.

A filiis tuis cave, et a domesticis tuis attende. *Ibid.* 32. 26.

Lacta filium, et paventem te faciet: Inde cnm eo, et contristabit te. Non corrideas illi, ne doleas, et in novissimo obstupescent dentes tui. Non des illi (*filio*) potestatem in juventute, et ne despicias cogitatus illius, etc. *Ib.* 30. 9. *et seq. usque ad* 12.

Filio et mulieri, fratri et amico non des potestatem super te in vita tua: et non dederis alii possessionem tuam, ne forté poeniteat te, et depreceris pro illis. *Ibid.* 33. 20. Melius est enim, ut filii tui te rogent, quam te respicere in manus filiorum tuorum. *v.* 22.

Filia patris abscondita est vigilia, et sollicitudo ejus aufert somnum, ne forte in adolescentia sua adulta efficiatur, et cnm viro commorata, odibilis fiat: ne quando polluatur in virginitate sua, et in paternis suis gravida inveniatur: ne forte cum viro commorata transgrediatur, aut certe sterilis efficiatur. Super filiam luxuriosam confirma custodiam: ne quando faciat te in opprobrium venire inimicis, a detractione in civitate, et objectione plebis, et confundat te in multitudine populi. *Ibid.* 42. 9. *et seq.*

Juvenes similiter hortare, ut sobrii sint. *Tit* 2. 6.

Honeste se habeant.

Filius sapiens laetificat patrem: filius vero stultus moestitia est matris suae. *Prov.* 10. 1. *Vide c.* 15. 20.

Exultat gaudio pater justi: qui sapientem genuit, laetabitur in eo. Gaudeat pater tuus, et mater tua, et exultet quae genuit te. *Ibid.* 23. 24. 25.

Rursus detestatus snm omnem industriam meam, qua sub sole studiosissime laboravi, habiturus haeredem post me, quem ignoro, utrum sapiens an stultus futurus sit, et dominabitur in laboribus meis, quibus desudavi, et sollicitus fui. *Eccles.* 2. 18. 19.

Ex iniquis enim somnis, filii qui nascuntur, testes sunt nequitiae adversus parentes *in interrogatione* sua. *Sap.* 4. 6.

In filiis suis agnoscitur vir. *Eccli.* 11. 30.

In filia non avertente se, firma custodiam: ne inventa occasione utatur se. Ab omni irreverentia oculorum ejus cave, et ne mireris, si te neglexerit. *Ibid.* 26. 13. 14.

Sunt corrigendi.

Si genuerit homo filium contumacem et protervnm, qui non audiat patris aut matris imperium, et coercitus obedire contempserit: apprehendent eum, et ducent ad seniores civitatis illius, et ad portam judicii, dicentque ad eos: Filius noster iste protervus et contumax est, monita nostra audire contemnit, comessationibus vacat, et luxuriae atque

conviviis: lapidibus eum obruet populus civitatis, et morietur, ut auferatis malum de medio vestri, et universus Israel audiens pertimescat. *Deut.* 21. 18. *et seq.*

Filii abominationum fiunt filii peccatorum, et qui conversantur secus domos impiorum. Filiorum peccatorum periet haereditas, et cum semine illorum assiduitas opprobrii. De patre impio queruntur filii: quoniam propter illum sunt in opprobrio. *Eccli.* 41. 8. *et seq.*

Fletus. Vide *Lacrymae.*

FOENERATIONIS CONDITIO BONA, *etc.*

Si pecuniam mutuam dederis populo meo pauperi, qui habitat tecum, non urgebis eum, quasi exactor, nec usuris opprimes. *Exod.* 22. 25.

Non foenerabis fratri tuo ad usuram pecuniam, nec fruges, nec quamlibet aliam rem, sed alieno. Fratri autem tuo absque usura, id quod indiget, commodabis: ut benedicat tibi Dominus Deus tuus in omni opere tuo in terra, ad quam ingredieris possidendam. *Deut.* 23. 19. 20.

Foenerare proximo tuo in tempore necessitatis illius, et iterum redde proximo in tempore suo. Confirma verbum, et fideliter age cum illo: et in omni tempore invenies quod tibi necessarium est. *Eccli.* 29. 2. 3. Perde pecuniam propter fratrem et amicum tuum: et non abscondas illam sub lapide in perditionem. *v.* 13.

Mala.

Hodie fœneratur quis, et cras expetit: odibilis est homo hujusmodi. *Eccli.* 20. 16.

Foeneratio est periculosa, quoad accipientem.

Qui accipit mutuum, servus est foenerantis. *Prov.* 22. 7.

Multi non causa nequitiæ, non fœnerati sunt, sed fraudari gratis timuerunt. *Eccli.* 29. 10.

Quoad facientem.

Noli fœnerari homini fortiori te: quod si fœneraveris, quasi perditum habe. *Eccli.* 8. 15.

Multi quasi inventionem æstimaverunt fœnus, et præstiterunt molestiam his qui se adjuverunt. Donec accipiant, osculantur manus dantis, et in promissionibus humiliant vocem suam. Et in tempore redditionis postulabit tempus, et loquetur verba tædii, et murmurationum, et tempus causabitur. Si autem potuerit reddere, adversabitur, solidi vix reddet dimidium, et computabit illud quasi inventionem. *Ibid.* 29. 4. *et seq.*

FOENUM, ET HERBA CITO TRANSIENS, OMNIS HOMO. *Vide et* HOMO.

Mane sicut herba transeat, mane floreat, et transeat: vespere decidat, induret, et arescat. *Psal.* 89. 6.

Et ego sicut foenum arui. *Psal*. 101. 12.

Fiant sicut foenum tectorum, quod priusquam evellatur, exaruit. *Psal*. 128. 6.

Omnis caro sicut foenum veterascet, et sicut folium fructificans in arbore viridi. *Eccli*. 14. 18.

Vox dicentis : Clama. Et dixi : Quid clamabo ? Omnis caro foenum, et omnis gloria ejus quasi flos agri. Exsiccatum est foenum, et cecidit flos, quia Spiritus Domini sufflavit in eo. Vere foenum est populus : exsiccatum est foenum, et cecidit flos ; Verbum autem Domini nostri manet in æternum. *Isa*. 40. 6. *et seq*.

Quia omnis caro ut foenum : et omnis gloria ejus tamquam flos foeni, exaruit foenum, et flos ejus decidit. 1. *Petr*. 1. 24.

Glorietur autem frater humilis in exaltatione sua : dives autem in humilitate sua, quoniam sicut flos foeni transibit. Exortus est enim sol cum ardore, et arefecit foenum, et flos ejus decidit, et decor vultus ejus deperiit : ita et dives in itineribus suis marcescet. *Jac*. 1. 9. *et seq*.

Foenus. Vide et *Usura*.

FORMA CORPORIS.

Rebecca erat decora nimis, virgoque pulcherrima, *sed simul castissima et humillima, adeo ut servo Abrahami, ejusque camelis ex puteo aquam hauriret. Gen*. 24. 16. *Ita et Joseph. Ibid*. 39. 6.

Samson caetero fortissimus, forma Dalilae rapitur ; sed deceptus ab illa, inimicis suis traditur. Judic. 16. 6.

Thamar speciosissima, quia nimium fisa est fratri suo Ammon, ab eo fuit oppressa et stuprata ; sed dein odio habita, et e domo ejecta. 2. *Reg*. 13. 2. *et* 15.

Erat Absalom pulcherrimus in omni Israel, et decorus nimis : a vestigio pedis usque ad verticem non erat in eo ulla macula : *prae caeteris vane sibi complacebat in capillis suis. Sed pulchritudinem suam multis vitiis foedavit, et ipsi capilli ejus exitio ei fuerunt. Ibid*. 14. 25. *et c*. 18. 9.

Erat autem *Judith* eleganti aspectu nimis, *sed et castitatis amans, et hac sua pulchritudine liberavit urbem suam ab excidio. Judith* 8. 7. *et c*. 10. *et seq*.

Esther pulchra nimis et decora facie, *imo incredibili pulchritudine*; *tamen noluit* muliebrem cultum. *Esther* 2. 7. *et* 15.

Virginem ne conspicias, ne forte scandalizeris in decore illius. *Eccli*. 9. 5. *Vide tot. cap. Vide et Gen*. 6. 2.

FORMIDO ET PUSILLANIMITAS.
Vide et PUSILLANIMITAS :
ITEM TIMOR HUMANUS.

Cum dixissent Angeli ad

Lot : in monte salvum te fac. *Gen.* 19. 17. *respondit* : Non possum in monte salvari, ne forte apprehendat me malum. *v.* 19. *Nunc pejus ei accidit. v.* 30. *et seq.*

Videntes filii Israel Ægyptios persequentes se, timuerunt valde, licet vidissent tot miracula facta pro eis, potestate divina. Exod. 14. 10.

Loquente Domino Moysi in monte, populus videbat voces, et lampades, et sonitum buccinae, montemque fumantem : et perterriti ac pavore concussi, steterunt procul, dicentes Moysi : Loquere tu nobis, et audiemus : non loquatur nobis Dominus, ne forte moriamur, etc. *Ibid.* 20. 18. 19.

Relatione facta de conditionibus terrae promissionis, quae habebat cultores fortissimos — et urbes grandes atque muratas. *Num. c.* 13. *dixerunt quidam de populo* : Utinam mortui essemus in Ægypto. *Ibid. c.* 14. *et prae formidine dixerunt* : Nuntii terruerunt cor nostrum. *Deut.* 1. 28.

Quis est homo formidolosus et corde pavido? vadat et revertatur in domum suam, ne pavere faciat corda fratrum suorum, sicut ipse timore perterritus est. *Deut.* 20. 8. *Item Judic.* 7. 3.

Dabit enim tibi Dominus ibi cor pavidum, et deficientes oculos, et animam consumptam moerore : et erit vita tua quasi pendens ante te, etc. *Ibid.* 28. 65. 66. Mane dices : Quis mihi det vesperum ? et vespere : Quis mihi de mane ? propter cordis tui formidinem, qua terreberis, et propter ea, quae tuis videbis oculis. *v.* 67.

Exploratoribus, qui venerant ex parte Josue, dixit Rahab : Novi, quod Dominus tradiderit vobis terram : etenim irruit in nos terror vester, et elanguerunt omnes habitatores terrae. *Josue* 2. 9.

Gabaonitae audientes cuncta, quae fecerat Josue Jericho et Hai, timuerunt, et venientes ad Josue, fecerunt pactum ad voluntatem ipsius. Ibid. c. 9.

Saul et omnes Israelitae audientes sermones Goliath Philisthaei, singulare certamen petentis, metuebant et stupebant nimis. 1. *Reg.* 17. 11.

Congregavit autem et Saul universum Israel, et venit in Gelboe. Et vidit Saul castra Philisthiim, et timuit, et expavit cor ejus nimis. *Ib.* 28. 4. 5.

Porro Roboam erat rudis, et corde pavido. 2. *Par.* 13. 7.

Cumque omnis exercitus decollatum Holophernem audisset, fugit mens et consilium ab eis, et solo tremore et metu agitati, fugæ præsidium sumunt. *Judith* 15. 1.

Bestias terræ non formidabis. *Job* 5. 22.

Undique terrebunt eum formidines, et involvent pedes ejus. *Ibid.* 18. 11.

Exspectabam eum, qui salvum me fecit a pusillanimitate spiritus et tempestate. *Psal.* 54. 9.

Ne paveas repentino terrore, et irruentes tibi potentias impiorum. *Prov.* 3. 25.

Leo fortissimus bestiarum ad nullius pavebit occursum. *Ibid.* 30. 30.

Noli esse pusillanimis in animo tuo. *Eccli.* 7. 9.

Nuntiatum est domui David, quod rex Israel : et rex Syriae confoederati, praeliaturi sint contra Jerusalem : et commotum est cor ejus, et cor populi ejus, sicut moventur ligna silvarum a facie venti. *Isa.* 7. 2.

Dominum exercituum ipsum sanctificate : et ipse pavor vester, et ipse terror vester : et erit vobis in sanctificationem. *Ibid.* 8. 13. 14.

Formido, et fovea, et laqueus super te, qui habitator es terrae. *Ibid.* 24. 17.

Dicite pusillanimis : Confortamini, et nolite timere. *Ibid.* 35. 4.

Non sis tu mihi formidini, spes mea tu in die afflictionis. *Jerem.* 17. 17. Paveant illi, et non paveam ego. *v.* 18.

Non formidabunt ultra et non pavebunt. *Ibid.* 23. 4.

Et non erit, quem formidet : quoniam tecum ego sum, ait Dominus, ut salvem te. *Ibid.* 30.10.11. *Vide totum versum* 10.

Nolite timere a facie regis Babylonis (*diaboli*), quem vos pavidi formidatis : nolite metuere eum, dicit Dominus : quia vobiscum sum ego, ut salvos vos faciam, etc. *Ibid.* 42. 11.

Ne timueritis multitudinem eorum, et impetum eorum ne formidetis. 1. *Mach.* 4. 8. Da illis formidinem, et tabefac audaciam virtutis eorum, et commoveantur contritione sua. *v.* 32.

Quid timidi estis modicae fidei ? *Matth.* 8. 26.

Ambulans super mare Petrus, videns — ventum validum, timuit. *Ibid.* 14. 30.

Parentes caeci nati, a Domino illuminati, responderunt timide Pharisaeis. Joan. 9. 22.

Non turbetur cor vestrum ; neque formidet. *Joan.* 14. 27.

Consolamini pusillanimes. 1. *Thess.* 5. 14.

FORNICATIO.

Vide et ADULTERIUM.

Fornicatio iram Dei provocat.

Ejicient eam, (*scilicet puellam, si amiserit virginitatem*) extra fores domus patris sui, et lapidibus obruent viri civitatis illius, et morietur : quoniam fecit nefas in Israel, ut fornicaretur in domo patris sui : et auferes malum de medio tui. *Deut.* 22. 21.

Fovea enim profunda est meretrix, et puteus angustus, aliena. *Prov.* 23. 27.

Et qui se jungit fornicariis, erit nequam: putredo et vermes haereditabunt illum, et extolletur in exemplum majus, et tolletur de numero anima ejus. *Eccli.* 19. 3.

Super quo propitius tibi esse potero? filii tui dereliquerunt me, et jurant in his, qui non sunt Dii: saturavi eos, et moechati sunt, et in domo meretricis luxuriabantur. *Jerem.* 5. 7.

Non visitabo super filias vestras, cum fuerint fornicatae, et super sponsas vestras, cum adulteraverint: quoniam ipsi cum meretricibus conversabantur, et cum effeminatis sacrificabant, et populus non intelligens vapulabit. *Osee* 4. 14.

Neque fornicarii, — neque adulteri, neque molles, neque masculorum concubitores — regnum Dei possidebunt. 1. *Cor.* 6. 9. 10. *Vide porro v.* 13. 15. 16. 18.

Quod si non se continent, nubant. Melius est enim nubere, quam uri. *Ibid.* 7. 9. *Vide Coloss.* 3. 5.

Fornicatores enim et adulteros judicabit Deus. *Heb.*13.4.

Corpus enervat, et facultates absumit.

Ne attendas fallaciæ mulieris: favus enim distillans labia meretricis, et nitidius oleo guttur ejus: novissima autem illius amara quasi absynthium, et acuta quasi gladius biceps. *Prov.* 5. 2. 3. 4. *Cave ergo*, ne des alienis honorem tuum, et annos tuos crudeli. Ne forte impleantur extranei viribus tuis, et labores tui sint in domo aliena. Et gemas in novissimis, quando consumpseris carnes tuas, et corpus tuum, etc. *v.* 9. 10. 11. *Vide tot. Cap.*

Fovea enim profunda est meretrix, et puteus angustus, aliena. *Ib.*23.27. *Vide Job* 31.12.

Vir, qui amat sapientiam, laetificat patrem suum, qui autem nutrit scorta, perdet substantiam. *Ibid.* 29. 3. *Vide Luc.* 15. 13.

Ne dederis mulieribus substantiam tuam, et divitias tuas ad delendos reges. *Ibid.* 31. 3.

Ne des fornicariis animam tuam in ullo, ne perdas te: et haereditatem tuam. *Eccli.* 9. 6. *Vide c.* 41. 21.

FORNICATIONIS OCCASIONES VITANDAE.

Cum saltatrice ne assiduus sis, nec audias illam, ne forte pereas in efficacia illius. *Eccli.* 9. 4. Cum aliena muliere ne sedeas omnino, nec accumbas cum ea super cubitum: et non alterceris cum illa in vino, ne forte declinet cor tuum in illam, et sanguine tuo labaris in perditionem. *v.* 12. 13.

Omni homini noli intendere in specie, et in medio mulierum noli commorari: de vestimentis

enim procedit tinea, et a muliere iniquitas viri. *Ibid.* 42. 12. 13.

Fornicatio non solum in opere externo, sed et in affectu prohibetur.

Non concupisces domum proximi tui: nec desiderabis uxorem ejus, non servum, non ancillam, non bovem, non asinum, nec omnia, quæ illius sunt. *Exod.* 20. 17.

Audistis quia dictum est antiquis: Non mœchaberis. Ego autem dico vobis: quia omnis qui viderit mulierem ad concupiscendum eam; jam mœchatus est eam in corde suo. *Matth.* 5. 27. 28.

Fornicatio infamiam affert.

Omnis mulier, quae est fornicaria, quasi stercus in via conculcabitur. *Eccli.* 9. 10.

Erubescite a patre et matre de fornicatione: et a praesidente, et a potente de mendacio. *Ibid.* 41. 21.

FORNICATIO SPIRITUALIS, QUAE EST HAERESIS ET IDOLOLATRIA.

Dixitque Dominus ad Moysen: Ecce tu dormies cum patribus tuis, et populus iste consurgens fornicabitur post deos alienos in terra, ad quam ingreditur, ut habitet in ea: ibi derelinquet me, et irritum faciet foedus, quod pepigi cum eo. *Deut.* 31. 16.

Suscitavitque Dominus judices, qui liberarent eos de vastantium manibus: sed nec eos audire voluerunt, fornicantes cum Diis alienis, et adorantes eos. *Judic.* 2. 16. 17.

Postquam autem mortuus est Gedeon, aversi sunt filii Israel, et fornicati sunt cum Baalim. Percusseruntque cum Baal foedus, ut esset eis in Deum. *Ibid.* 8. 33.

Quomodo facta est meretrix civitas fidelis, plena judicii? justitia habitavit in ea; nunc autem homicidae. *Isa.* 1. 21.

Vos autem accedite huc, filii auguratricis, semen adulteri, et fornicariæ. Super quem lusistis? super quem dilatastis os, et ejecistis linguam? numquid non vos filii scelesti semen mendax? *Ibid.* 57. 3. 4.

Tu autem fornicata es cum amatoribus multis; tamen revertere ad me, dicit Dominus. *Jerem.* 3. 1.

Et recordabuntur mei liberati vestri in Gentibus, ad quas captivi ducti sunt: quia contrivi cor eorum fornicans, et recedens a me: et oculos eorum fornicantes post idola sua: et displicebunt sibimet super malis, quæ fecerunt in universis abominationibus suis. *Ezech.* 6. 9. *Vide Cap.* 16. *per totum.*

Et dixit Dominus ad Osee: Vade, sume tibi uxorem fornicationum, et fac tibi filios fornicationum: quia fornicans fornicabitur terra a Domino. *Osee* 1. 2.

Et filiorum illius non miserebor : quoniam filii fornicationum sunt. Quia fornicata est mater eorum, confusa est quae concepit eos. *Ibid.* 2. 4. 5.

Si fornicaris tu, Israel, non delinquat saltem Juda : et nolite ingredi in Galgala, et ne ascenderitis in Bethaven, neque juraveritis : Vivit Dominus. Quoniam sicut vacca lasciviens declinavit Israel. *Ibid.* 4. 15. 16.

Angelus exclamavit in fortitudine : dicens : Cecidit, cecidit Babylon magna : et facta est habitatio daemoniorum, et custodia omnis spiritus immundi, et custodia omnis volucris immundae et odibilis : quia de vino irae fornicationis ejus biberunt omnes gentes : et reges terrae cum illa fornicati sunt, et mercatores terrae de virtute deliciarum ejus divites facti sunt. *Apoc.* 18. 2. 3.

FORTITUDO.

Audiens Abraham, nepotem suum Loth esse captum, assumptis vernaculis suis et aliis sociis, irruit nocte super quatuor reges, qui ceperant illum. Et percussis, hostibus, reduxit Loth cum tota sua substantia. Gen. 14. 14. *et sequent.*

Hodie octoginta quinque annorum sum, sic valens, ut eo valebam tempore, quando ad explorandum missus sum : illius in me temporis fortitudo usque hodie perseverat. *Josue* 14. 10. 11. *Vide Eccli.* 46. 11.

*Samson leonem manibus inermis laceravit : et alia opera fortitudinis multa fecit. Judic. c.*14. *v.* 6. *Vide c.* 15. *et* 16.

Quia non in fortitudine sua (*sed Dei*) roborabitur vir. 1. *Reg.* 2. 9.

David in pueritia sua fortiter superavit et ursum, et leonem, et Goliath Philisthaeum. Ibid. 17. 34. 45. *et* 49.

Confortamini, et agite diligenter, et erit Dominus vobiscum in bonis. 2. *Paral.* 19. 11.

Exspecta Dominum, viriliter age : et confortetur cor tuum, et sustine Dominum. *Psal.* 26. 14.

Domus justi plurima fortitudo, et in fructibus impii conturbatio. *Prov.* 15. 6.

Mulierem fortem quis inveniet ? *Ibid.* 31. 10.

Et dicebam ego, meliorem esse sapientiam fortitudine. *Eccles.* 9. 16.

Quia factus es fortitudo pauperi, fortitudo egeno in tribulatione sua. *Isa.* 25. 4.

Dicite pusillanimis : Confortamini, et nolite timere : Ecce Deus vester ultionem adducet retributionis : Deus ipse veniet, et salvabit vos. *Ibid.* 35. 4.

Consurge, consurge, induere fortitudine tua, Sion. *Ibid.* 52. 1.

Miram fortitudinem habuerunt

Mathathias et filii ejus, quia ita restiterunt Antiocho regi, et prævaluerunt toties contra eum. 1. *Mach. c.* 2.

Eleazar cucurrit audacter ad elephantem et superposuit se ei, et occidit eum, etc. Ibid. 6. 45. 46.

Dixit Eleazar; Fortiter vita excedendo, senectute quidem dignus apparebo : adoloscentibus autem exemplum forte relinquam, si prompto animo ac fortiter, pro gravissimis ac sanctissimis legibus, honesta morte perfungar. 2. *Mach.* 6. 27. 28.

Cum fortis armatus custodit atrium suum, in pace sunt ea quae possidet. *Luc.* 11. 21.

In omnibus tribulationem patimur, sed non angustiamur : aporiamur, sed non destituimur : persecutionem patimur, sed non derelinquimur, etc. 2. *Cor.* 4. 8. 9.

Fortitudo bona Deum quaerit.

Dixit Angelus ad Jacob: Quoniam si contra Deum fortis fuisti, quanto magis contra homines praevalebis. ? *Gen.* 32.28.

Fortitudo mea, et laus mea Dominus. *Exod.* 15. 2.

Vos ergo confortamini, et non dissolvantur manus vestræ: erit enim merces operi vestro. 2. *Paral.* 15. 7.

Oculi enim Domini contemplantur universam terram, et praebent fortitudinem his, qui corde perfecto credunt in eum. *Ibid.* 16. 9.

Gaudium etenim Domini est fortitudo nostra. 2. *Esdr.* 8. 10.

Viriliter agite, et confortetur cor vestrum, omnes qui speratis in Domino. *Psal.* 30. 25.

Fortitudinem meam ad te custodiam : quia Deus susceptor meus es. *Psal.* 58. 10.

Mirabilis Deus in sanctis suis: Deus Israel ipse dabit virtutem et fortitudinem plebi suae : benedictus Deus. *Psal.* 67. 36.

Mea est prudentia, mea est fortitudo (*non tua*). *Prov.* 8. 14.

In timore Domini fiducia fortitudinis. *Ib.* 14. 26.

Turris fortissima nomen Domini: ad ipsum currit justus et exaltabitur. *Ibid.* 18. 10.

Et dedit Dominus ipsi Caleb fortitudinem, et usque in senectutem permansit illi virtus, ut ascenderet in excelsum terrae locum,—ut viderent omnes filii Israel, quia bonum est obsequi sancto Deo. *Eccli.* 46. 11. 12.

David cum leonibus lusit, quasi cum agnis : et in ursis similiter fecit sicut in agnis ovium, in juventute sua. Numquid non occidit gigantem, et abstulit opprobrium de gente ? — Nam invocavit Dominum omnipotentem, etc. *Ibid.* 47. 3. 4. 6. *Vide* 1. *Reg. c.* 17.

Quia fortitudo mea, et laus

mea Dominus: et factus est mihi in salutem. *Isa.* 12. 2. *Item Psal.* 117. 14.

Quia factus es fortitudo pauperi, fortitudo egeno in tribulatione sua: spes a turbine, umbraculum ab æstu. *Ibid.* 25. 4.

In silentio, et in spe erit fortitudo vestra. *Ibid.* 30. 15.

Qui dat lasso virtutem: et his, qui non sunt, fortitudinem et robur multiplicat. *Ibid.* 40. 29.

Qui autem sperant in Domino, mutabunt fortitudinem, assument pennas sicut aquilæ, current et non laborabunt, ambulabunt et non deficient. *v.*31.

Et Deus meus factus est fortitudo mea. *Ibid.* 49. 5.

Viriliter agite, et confortamini *in Domino.* 1. *Cor.*16.13.

De caetero, fratres, confortamini in Domino, et in potentia virtutis ejus. *Ephes.* 6. 10.

Scio—et satiari, et esurire, et abundare, et penuriam pati. Omnia possum in eo, qui me confortat. *Philipp.* 4. 12. 13.

Tu ergo, fili mi, confortare in gratia, quae est in Christo Jesu. 2. *Tim.* 2. 1.

In Christo Jesu, modicum passos ipse perficiet, confirmabit, solidabitque. 1. *Petr.*5.10.

Vitia subjicit.

Et tenebit justus viam suam, et mundis manibus addet fortitudinem. *Job* 17. 9.

Fortitudo simplicis via Domini: et pavor his qui operantur malum. *Prov.* 10. 29.

Si desperaveris lassus in die angustiae, imminuetur fortitudo tua. *Ibid.* 24. 10.

Vigilate, state in fide, viriliter agite, et confortamini. Omnia vestra in caritate fiant. 1. *Cor.* 16. 13. 14.

Nondum enim usque ad sanguinem restitistis, adversus peccatum repugnantes; et obliti estis consolationis, quae vobis tamquam filiis loquitur. *Hebr.* 12. 4. 5.

Hosti resistit.

Fugit impius, nemine persequente; justus autem quasi leo confidens, absque terrore erit. *Prov.* 28. 1.

Noli timere, quia redemi te, et vocavi te nomine tuo: meus es tu. Cum transieris per aquas, tecum ero, et flumina non operient te: cum ambulaveris in igne, non combureris, et flamma non ardebit in te. Quia ego Dominus Deus tuus, sanctus Israel Salvator tuus. *Isa.* 43. 1. *et seq.*

Si Deus pro nobis, quis contra nos? *Rom.* 8. 31.

De caetero, fratres, confortamini in Domino, et in potentia virtutis ejus, etc. *Eph.* 6. 10.

Scribo vobis, adolescentes: quoniam vicistis malignum.—Scribo vobis, juvenes, quoniam fortes estis, et verbum

Dei manet in vobis, et vicistis malignum. *Joan.* 2. 13. 14.

Fortitudo reproba et mala Deum offendit.

Cain fuit fortior quam Abel, quando consurrexit adversus eum, et interfecit eum. Gen. 4. 8.

Multis et magnis periculis et laboribus Saul se exposuit ad persequendum David, et numquam propositum potuit obtinere. 1. *Reg. c.* 18. *et seq.*

Tetendit enim adversus Deum manum suam, et contra Omnipotentem roboratus est. Cucurrit adversus eum erecto collo, et pingui cervice armatus est, etc. *Job.* 15. 25. 26.

Melior est sapientia, quam vires: et vir prudens, quam fortis. *Sap.* 6.1. *Vide Eccles.*9.18.

Et erit fortitudo vestra ut favilla stuppæ, et opus vestrum quasi scintilla: et succendetur utrumque simul, et non erit qui exstinguat. *Isa.* 1. 31.

Fortitudo mulierum. Vide *Mulierum fortitudo et* (*Thesaurum Patrum.*)

FRATERNITAS.

Frater qui adjuvatur a fratre, quasi civitas firma: et judicia, quasi vectes urbium. *Prov.* 18. 19.

Fratres in adjutorium in tempore tribulationis, et super eos misericordia liberabit. *Eccli.* 40. 24.

Numquid non pater unus omnium nostrum? Numquid non Deus unus creavit nos? Quare ergo despicit unusquisque nostrum fratrem suum, violans pactum patrum nostrorum? *Malach.* 2. 10.

Quicumque enim fecerit voluntatem, Patris mei, qui in coelis est: ipse meus frater, et soror, et mater est. *Matth.*12.50.

Omnes autem vos fratres estis. *Ibid.* 23. 8.

Decebat enim eum propter quem omnia, et per quem omnia, qui multos filios in gloriam adduxerat, auctorem salutis eorum per passionem consummare. *Hebr.* 2. 10.

Fratres et sorores Christi qui sint.

Et extendens (*Jesus*) manum in discipulos suos, dixit: Ecce mater mea, et fratres mei. Quicumque enim fecerit voluntatem Patris mei, qui in cœlis est; ipse meus frater, et soror, et mater est. *Matth.* 12. 49. 50. *Idem habetur verbatim Marc.* 3. 34.

Nolite timere: ite, nuntiate fratribus meis, ut eant in Galilæam, ibi me videbunt. *Ib.*28.10.

Et nunciatum est illi: mater tua et fratres tui stant foris, volentes te videre. Qui respondens, dixit ad eos: Mater mea et fratres mei hi sunt, qui verbum Dei audiunt et faciunt. *Luc.* 8. 20. 21.

Dicit ei (*Mariæ*) Jesus: Noli me tangere; nondum enim ascendi ad Patrem meum: Vade autem ad fratres meos, et dic eis, etc. *Joan.* 20. 17.

Nuntiabo nomen tuum fratribus meis: in medio Ecclesiæ laudabo te. *Hebr.* 2. 12. *Idem habetur verbatim Psal.* 21. 23.

Fraus. Vide *Dolus.*

Fruitio Dei. Vide *Desiderium praemii et fruitionis Dei.*

FRUCTUS OPERIS BONUS. *Vide et* OPUS BONUM.

Bonorum enim laborum gloriosus est fructus. *Sap.* 3. 15.

Itaque, fratres mei, et vos mortificati estis legi per corpus Christi: ut sitis alterius, qui ex mortuis resurrexit, ut fructificemus Deo. *Rom.* 7. 4.

Fructus autem spiritus est: caritas, gaudium, pax, patientia, bonitas, benignitas, longanimitas, mansuetudo, fides, modestia, continentia, castitas. *Galat.* 5. 22. 23.

Fructus enim lucis est in omni bonitate, et justitia, et veritate. *Ephes.* 5. 9.

In omni opere bono fructificantes. *Coloss.* 1. 10.

Fructus autem justitiae, in pace seminatur, facientibus pacem. *Jac.* 3. 18.

Malus.

Fructus illorum inutiles, et acerbi ad manducandum, et ad nihilum apti. *Sap.* 4. 5.

Confundemini a fructibus vestris, propter iram furoris Domini. *Jerem.* 12. 13.

Quem ergo fructum habuistis tunc in illis, in quibus nunc erubescitis? *Rom.* 6. 21.

Fundamentum Ecclesiae.

Fundamentum est Christus.

Fundamentum enim aliud nemo potest ponere, praeter id quod positum est, quod est Christus Jesus. Si quis autem superaedificat super fundamentum hoc, aurum, argentum, lapides pretiosos, ligna, fœnum, stipulam, uniuscujusque opus manifestum erit. Dies enim Domini declarabit, quia in igne revelabitur: et uniuscujusque opus quale sit, ignis probabit. 1. *Cor.* 3. 11. *et seq.*

Ipso summo angulari lapide Christo Jesu. *Ephes.* 2. 20.

Ecce pono in Sion lapidem summum, angularem, electum, pretiosum: et qui crediderit in eum, non confundetur. 1. *Petr.* 2. 6. *Vide totum Cap. Item Psal.* 117. 22: *Isa.* 28. 16. *Matth.* 21. 42. *Rom.* 9. 33. *Actor.* 4. 21.

Fundamentum sunt Apostoli.

Jam non estis hospites et advenae: sed estis cives sanctorum, et domestici Dei, superædificati super fundamentum Apostolorum et Prophetarum, ipso summo angulari lapide Christo Jesu: in quo omnis aedificatio constructa crescit

iu templum sanctum in Domino, in quo et vos coaedificamini, in habitaculum Dei in spiritu. *Ephes.*2.19. *usque ad finem.*

Et murus civitatis habens fundamenta duodecim, et in ipsis duodecim nomina duodecim Apostolorum Agni. *Apoc.*21.14.

Et peculiariter Petrus dicitur fundamentum.

Et ego dico tibi, quia tu es Petrus, et super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam, et portae inferi non praevalebunt adversus eam. Et tibi dabo claves regni coelorum. Et quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum et in coelis, et quodcumque solveris super terram, erit solutum et in cœlis. *Matth.* 16. 18. 19.

Cnm ergo prandissent, dicit Simoni Petro Jesus: Simon Joannis, diligis me plus his? Dicit ei: etiam Domine, tu scis, quia amo te. Dicit ei: Pasce agnos meos. Dicit ei iterum: Simon Joannis, diligis me? Ait illi: etiam Domine, tu scis qnia amo te. Dicit ei: Pasce agnos meos. Dicit ei tertio: Simon Joannis, amas me? Contristatus est Petrus, quia dixit ei tertio, Amas me? Et dixit ei: Domine, tu omnia nosti: tu scis, quia amo te. Dixit ei: Pasce oves meas. *Joan.* 21. 15. *et seq.*

Cujus fides numquam deficiet.

Ait autem Dominus: Simon, Simon, ecce Satanas expetivit vos, ut cribraret sicut triticum: ego autem rogavi pro te, ut non deficiat fides tua, et tu aliquando conversus confirma fratres tuos. Qui dixit ei: Domine, tecnm paratus sum, et in carcerem, et in mortem ire. *Luc.* 22.31. *et seq.*

Funus Vide *Exequiae.*

FURTUM.

Furtum prohibetur, committitur et punitur.

Non furtum facies. *Exod.* 20. 15. *Item Levit.* 19. 11. *et Deut.* 5. 18.

Qui furatus fuerit hominem, et vendiderit eum, convictus noxæ, morte moriatur. *Ib.*21.16.

Si quis furatus fuerit bovem, aut ovem, et occiderit, vel vendiderit: quinque boves pro uno bove restitnet et quatuor oves pro una ove. *Ibid.* 22. 1. *Vide* 2. *Reg.* 12. 6.

Si deprehensus fuerit homo sollicitans fratrem suum de filiis Israel, et vendito eo acceperit pretium, interficietur, et auferes malum de medio tui. *Deut.*24.7.

Et ait Josue ad Achan: Fili mi, da gloriam Domino Deo Israel, et confitere, atque invida mihi quid feceris, ne abscondas. Responditque Achan Josue, et dixit ei: Vere ego peccavi Domino Deo Israel, et sic feci. Vidi enim inter spolia pallium coccineum valde

bonum, et ducentos siclos argenti, etc. *Josue* 7. 19. *et seq.*

Cujus cum vocem balantis vir ejus audiisset, dixit : Videte, ne forte furtivus sit, reddite eum dominis suis ; quia non licet nobis aut edere ex furto aliquid, aut contingere. *Tob.* 2. 21.

Non grandis est culpa, cum quis furatus fuerit : furatur enim, ut esurientem impleat animam : deprehensus quoque reddet septuplum, et omnem substantiam domus suae tradet. *Prov.* 6. 30. 31.

Maledictum, et mendacium, et homicidium, et furtum, et adulterium inundaverunt, et sanguis sanguinem tetigit. *Osee* 4. 2.

Jesus autem dixit : Non homicidium facies : non adulterabis: non facies furtum : non falsum testimonium dices. *Matth.* 19. 18.

Neque fures : neque avari, neque ebriosi, neque maledici, neque rapaces, regnum Dei possidebunt. 1. *Cor.* 6. 10.

Et non egerunt poenitentiam ad homicidiis suis, — neque a fornicatione sua, neque a furtis suis. *Apoc.* 9. 21.

Furtum sacrilegum.

Joas Rex, qui thesauros templi temere surripuerat, a servis suis interficitur. 4. *Reg.* c. 12.

Baltassar, qui vasis sacris, e templo Jerosolymitano ablatis, cum principibus et concubinis abutebatur, a Deo corripitur, et postea occiditur. Dan. c. 5.

Antiochus ob spoliatum et profanatum templum variis malis ac doloribus oppressus, miserrima morte periit. 1. *Mach.* 6. 12.

Heliodorus a Seleuco rege missus ad rapiendos thesauros templi ab Angelis flagellatur, et non nisi ad Oniæ summi Sacerdotis preces liberatur. 2. *Mach.* 3. 24.

Lysimachus multis commissis in templo sacrilegiis et rapinis, ante aerarium interficitur. Ibid. 4. 39.

Judas ex aerario Apostolico clam pecunias surripit ; sed hoc furtum fuit origo ejus interitus. Joan. 12. 6.

Vide *Thesaurum Patrum.*

FURES DICUNTUR, QUI VERBUM DEI PERVERTUNT ET VERAM DOCTRINAM.

Propterea ecce ego ad Prophetas, ait Dominus : qui furantur verba mea unusquisque à proximo suo. *Jerem.* 23. 30.

Amen, amen dico vobis: qui non intrat per ostium in ovile ovium, sed ascendit aliunde, ille fur est, et latro. *Joann.* 10. 1.

GAUDIUM.

Gaudere et laetari honeste licet.

David reduxit arcam Domini in Jerusalem, cum suo et totius

populi ingenti gaudio. 1. *Paral.* 15. 26.

Laetatusque est populus cum vota sponte promitterent : quia corde toto offerebant ea Domino : sed et David rex laetatus est gaudio magno. Et benedixit Domino coram universa multitudine, et ait : Benedictus es, Domine Deus Israel patris nostri, ab aeterno in aeternum. *Ibid.* 29. 9. 10.

Reversusque est omnis vir Juda, et habitatores Jerusalem, et Josaphat ante eos, in Jerusalem cum laetitia magna, eo quod dedisset eis Dominus gaudium de inimicis suis, etc. 2. *Paral.* 20, 27.

Et clare cecinerunt cantores, et Jezraia praepositus : et immolaverunt in die illa victimas magnas et laetati sunt : Deus enim laetificaverat eos laetitia magna : sed et uxores eorum, et liberi gavisi sunt, et audita est laetitia Jerusalem procul. 2. *Esdr.* 12. 41. 42.

Tobiam e peregrinatione reducem pater ejus osculatus est eum cum uxore sua, et coeperunt ambo flere prae gaudio, etc. *Tob.* 11. 11.

Reliquum vero vitae suae (*Tobiae*) in gaudio fuit, et cum bono profectu timoris Dei, perrexit in pace. *Ibid.* 14. 4.

Erat autem populus jucundus secundum faciem Sanctorum. *Judith* 16. 24.

Esther de se testatur: *Tu scis, Domine*, *quod* nunquam laetata sit ancilla tua ex quo huc translata sum usque in praesentem diem, nisi in te, Domine Deus Abraham. *Esther* 14. 18.

Justi epulentur, et exultent in conspectu Dei, et delectentur in laetitia. *Psal.* 67. 4.

Renuit consolari anima mea: memor fui Dei, et delectatus sum, et exercitatus sum, et defecit spiritus meus. *Psal.* 76. 3. 4.

Angelus ait Zachariae: Et erit gaudium tibi et exultatio, et multi in nativitate ejus gaudebunt : erit enim magnus coram Domino, etc. *Luc.* 1. 14. 15.

Discipulos laetantes, quod daemones ejecissent, monet Christus: Verumtamen in hoc nolite gaudere ; — gaudete autem, quod nomina vestra scripta sunt in coelis. *Ibid.* 10. 20.

Ibant (*Apostoli*) gaudentes a conspectu concilii, quoniam digni habiti sunt, pro nomine Jesu contumeliam pati. *Actor.* 5. 41.

Et vos imitatores nostri facti estis, et Domini, excipientes verbum in tribulatione multa, cum gaudio Spiritus Sancti. 1. *Thes.* 1. 6.

Semper gaudete. Sine intermissione orate. *Ibid.* 5. 16. 17.

Gaudendum non est more Gentilium.

Magnum fuit gaudium Adoniae filii David, dum senescente patre se ipsum regni successorem con-

stituit, et splendida convivia instituit. Sed hoc gaudium brevi evanuit, cum audivit in convivio, Salomonem a Davide constitutum regem, etc. 3. *Reg.* 1. 9. *et seq.*

Qui laetantur cum malefecerint et exultant in rebus pessimis. *Prov.* 2. 14.

Risum reputavi errorem: et gaudio dixi: Quid frustra deciperis? *Eccles.* 2. 2.

Melius est ire ad domum luctus, quam ad domum convivii: in illa enim finis cunctorum admonetur hominum, et vivens cogitat quid futurum sit. *Ibid.* 7. 3.

Noli laetari, Israel, noli exultare sicut populi: quia fornicatus es a Deo tuo, etc. *Osee* 9. 1.

Gaudium malorum describit Propheta Amos: Vae — qui separati estis in diem malum, et appropinquatis solio iniquitatis. Qui dormitis in lectis eburneis, et lascivitis in stratis vestris, —qui canitis ad vocem psalterii,— bibentes vinum in phialis, et optimo ungnento delibuti: et nihil patiebantur super contritione Joseph (*pauperis*). *Amos* 6. 3. *et seq.*

Et laetatus est Jonas super hedera laetitia magna: *sed breve fuit gaudium; nam una nocte viruit, et diluculo exaruit.* *Jonae* 4. 6.

Filii Jambri, cum laeti processissent ad nuptias, occisi sunt. Et conversae sunt nuptiæ in luctum, et vox musicorum ipsorum in lamentum. 1. *Mach.* 9. 41.

Miseri estote, et lugete, et plorate: risus vester in luctum convertatur, et gaudium in moerorem. *Jacob* 4. 9.

Gaudium in persecutione.

Beati, qui persecutionem patiuntur propter justitiam: quoniam ipsorum est regnum coelorum. Beati estis, cum maledixerint vobis (*homines*), et persecuti vos fuerint, et dixerint omne malum adversum vos mentientes, propter me: gaudete et exultate, quoniam merces vestra copiosa est in coelis: sic enim persecuti sunt Prophetas, qui fuerunt ante vos. *Matth.* 5. 10. *et seq.*

Et illi quidem (*Apostoli*) ibant gaudentes a conspectu concilii, quoniam digni habiti sunt pro nomine Jesu contumeliam pati. *Actor.* 5. 41.

Sed nihil horum vereor: nec facio animam meam pretiosiorem quam me, dummodo consummem cursum meum et ministerium verbi, quod accepi a Domino Jesu, testificari Evangelium gratiae Dei. *Ibid.* 20. 24.

Non solum autem, sed et gloriamur in tribulationibus: scientes, quod tribulatio patientiam operatur: patientia autem probationem: probatio vero spem: spes autem non confundit, etc. *Rom.* 5.3.4.5.

Qui nunc gaudeo in passio-

nibus pro vobis, et adimpleo ea, quae desunt passionum Christi, in carne mea, pro corpore ejus, quod est Ecclesia. *Coloss.* 1. 24.

Nam et vinctis compassi estis, et rapinam bonorum vestrorum cum gaudio suscepistis, cognoscentes vos habere meliorem et manentem substantiam. *Hebr.* 10. 34.

Fide Moyses, grandis factus, negavit se esse filium filiae Pharaonis, magis eligens affligi cum populo Dei, quam temporalis peccati habere jucunditatem: majores divitias aestimans thesauro Ægyptiorum, improperium Christi: aspiciebat enim in remunerationem. *Ibid.* 11. 24. *et seq.*

Gaudium spiritus.

Quale gaudium habuerit Anna, mater Samuelis, indicat in suo Cantico: Exultavit cor meum in Domino, etc. quia laetata sum in salutari tuo. 1. *Reg.* 2. 1.

Magi videntes— stellam, gavisi sunt gaudio magno valde. *Matth.* 2. 10.

In ipsa hora exultavit Spiritu Sancto (*Jesus*), et dixit: Confiteor tibi, Pater, Domine coeli et terrae, quod abscondisti haec a sapientibus et prudentibus, et revelasti ea parvulis. *Luc.* 10. 21.

Spe gaudentes: in tribulatione patientes: orationi instantes: necessitatibus Sanctorum communicantes. *Rom.* 12. 12. 13.

Non est enim regnum Dei, esca et potus: sed justitia, et pax, et gaudium in Spiritu Sancto. *Ibid.* 14. 17.

Paulus de se testatur: Repletus sum consolatione, superabundo gaudio in omni tribulatione nostra. 2. *Cor.* 7. 4.

Fructus autem Spiritus est: caritas, gaudium, pax, patientia, benignitas, bonitas, longanimitas, mansuetudo, fides, modestia, continentia, castitas, etc. *Gal.* 5. 22. 23.

Gaudete in Domino semper: iterum dico, gaudete. *Philipp.* 4. 4.

Semper gaudete. Sine intermissione orate. 1. *Thes.* 5. 16. 17.

Gaudium salutis aeternae.

Vide et *Beatitudo.*

In die illa cantabitur canticum istud in terra Juda. *Isa.* 26. 1.

Respice Sion civitatem solemnitatis nostrae: oculi tui videbunt Jerusalem, habitationem opulentam, tabernaculum quod nequaquam transferri poterit: nec auferrentur clavi ejus in sempiternum, et omnes funiculi ejus non rumpentur: quia solummodo ibi magnificus est Dominus noster etc. *Ibid.* 33. 20. 21.

Justorum autem animae in manu Dei sunt, et non tanget illos tormentum mortis, etc.,

Sap. 3. 1. Fulgebunt justi, et tamquam scintillæ in arundineto discurrent. Judicabunt nationes, et dominabuntur populis, et regnabit Dominus illorum in perpetuum. *v.* 7. 8. *Vide Matth.* 13. 43. *Item* 1. *Cor.* 6. 2.

(*Vide Thesaurum Patrum*).

GEMITUS QUIS PROBATUS, QUIS IMPROBANDUS.

Et audivit gemitum eorum, ac recordatus est foederis, quod pepigit cum Abraham, Isaac, et Jacob. Et respexit Dominus filios Israel, et cognovit eos. *Exod.* 2. 24. 25.

Tunc Tobias ingemuit, et coepit orare cum lacrymis, dicens: Justus es, Domine, et omnia judicia tua justa sunt, et omnes viae tuae, misericordia, et veritas, et judicium. *Tob.* 3. 1. 2.

Gemitus matris tuae ne obliviscaris. *Eccli.* 7. 29.

Et dixit Dominus ad eum (*Angelum*): Transi per mediam civitatem in medio Jerusalem: et signa Thau super frontes virorum gementium et dolentium super cunctis abominationibus, quae fiunt in medio ejus. *Ezech.* 9. 4.

Sed, cum plagis perimeretur, ingemuit (*Eleazarus*), et dixit: Domine, qui habes sanctam scientiam, manifeste tu scis quia cum a morte possem liberari, duros corporis sustineo dolores: secundum animam vero propter timorem tuum libenter hæc patior. 2. *Macch.* 6. 30.

Scimus enim, quod omnis creatura ingemiscit, et parturit usque adhuc. *Rom.* 8. 22.

Nolite ingemiscere, fratres, in alterutrum, ut non judicemini: ecce judex ante januam assistit. *Jacob* 5. 9.

GENERATIO.

Generatio mala.

Ne fiant sicut patres eorum, generatio prava et exasperans, generatio, quæ non direxit (*cum Deo*) cor suum. *Psal.* 77. 8.

Nationis enim iniquae dirae sunt consummationes. *Sap.* 3. 19.

Si filii Abrahae estis, opera Abrahae facite. — Vos facitis opera patris vestri *diaboli. Joan.* 8. 39. 41.

Qui facit peccatum, ex diabolo est: quoniam ab initio diabolus peccat. 1. *Joan.* 3. 8.

Generatio bona.

Quoniam Dominus in generatione justa est. *Psal.* 13. 6.

Generatio rectorum benedicetur. *Psal.* 111. 2.

Qui non ex sanguinibus — sed ex Deo nati sunt. *Joan.* 1. 13.

Quod natum est ex carne, caro est: et quod natum est ex spiritu, spiritus est. *Ibid.* 3. 6.

Et omnis qui diligit, ex Deo natus est, et cognoscit Deum. 1. *Joan.* 4. 7.

GENTIUM VOCATIO.

Non auferetur sceptrum de Juda, et dux de femore ejus, donec veniat qui mittendus est, et ipse erit expectatio gentium. *Gen.* 49. 10.

Videbo eum, sed non modo: intuebor illum, sed non prope. Orietur stella ex Jacob, et consurget virga de Israel: et percutiet duces Moab, vastabitque omnes filios Seth. *Num.* 24. 17.

Laudate, gentes, populum ejus, quia sanguinem servorum suorum ulciscetur: et vindictam retribuet in hostes eorum, et propitius erit terrae populi sui. *Deut.* 32. 43.

Salvabis me a contradictionibus populi mei: custodies me in caput gentium: populus, quem ignoro, serviet mihi, etc. 2. *Reg.* 22. 44. Propterea confitebor tibi, Domine, in gentibus: et nomini tuo cantabo. *v.* 50.

Insuper et alienigena, qui non est de populo tuo Israel, cum venerit de terra longinqua propter nomen tuum (audietur enim nomen tuum magnum, et manus tua fortis, et brachium tuum extentum ubique); cum venerit ergo et oraverit in hoc loco: tu exaudies in coelo, in firmamento habitaculi tui, et facies omnia, pro quibus invocaverit te alienigena, etc. 3. *Reg.* 8. 41. *et seq.*

Postula a me, et dabo tibi gentes haereditatem tuam: et possessionem tuam terminos terrae. *Psal.* 2. 8.

Reminiscentur et convertentur ad Dominum universi fines terrae, etc. *Psal.* 21. 28.

Venient legati ex Ægypto, Æthiopia præveniet manus ejus Deo. *Psal.* 6. 7. 32. *It. Ps.* 71. 9.

Sit nomen ejus benedictum in saecula: ante solem permanet nomen ejus. Et benedicentur in ipso omnes tribus terrae: omnes gentes magnificabunt eum. *Psal.* 71. 17.

Omnes gentes, quascumque fecisti, venient, et adorabunt coram te, Domine: et glorificabunt nomen tuum. *Psal.* 85. 9.

Memor ero Rahab et Babylonis scientium me. Ecce alienigenae, et Tyrus, et populus Æthiopum, hi fuerunt illic. *Psal.* 86. 4.

Et erit in novissimis diebus praeparatus mons domus Domini in vertice montium, et elevabitur super colles, et fluent ad eum omnes gentes. *Isa.* 2. 2.

In die illa, radix Jesse, qui stat in signum populorum, ipsum gentes deprecabuntur, et erit sepulcrum ejus gloriosum. *Ibid.* 11. 10.

In die illa erit altare Domini in medio terrae Ægypti, et titulus Domini juxta terminum ejus. Erit in signum et in testimonium Domino exerci-

tuum in terra Ægypti. *Ibid.* 19. 19. 20.

In die illa, clangetur in tuba magna, et venient qui perditi fuerant de terra Assyriorum, et qui ejecti erant in terra Ægypti, et adorabunt Dominum in monte sancto in Jerusalem. *Ibid.* 27. 13. *Vide Cap.* 19. 17.

Agitur de futura consolatione, laetitia, securitate, et felicitate perpetua eorum qui in Christum sunt credituri. Ibid. c. 35.

Suscitavit ab Aquilone, et veniet ab ortu solis: vocavit nomen meum, et adducet magistratus quasi lutum, et velut plastes conculcans humum. *Ibid.* 41. 25.

Noli timere, quia ego tecum sum: ab oriente adducam semen tuum, et ab occidente congregabo te, etc. *Ibid.* 43. 5.

Haec dicit Dominus: Labor Ægypti, et negotiatio Æthiopiæ et Sabaim viri sublimes ad te transibunt, et tui erunt: post te ambulabunt, vincti manicis pergent, et te adorabunt, teque deprecabuntur, etc. *Ibid.* 45. 14.

Constituitur Christus dux gentium ac Judaeorum salvandorum, daturque in foedus populi ex omni orbis parte vocandi: et ostensa magna felicitate credentium in Christum hortatur eos ad gratiarum actionem, etc. Ibid. c. 49.

Prope est justus meus, egressus est Salvator meus, et brachia mea populos judicabunt: me insulae expectabunt, et brachium meum sustinebunt. *Ibid.* 51. 5.

Ecclesiam invitat ad laetitiam, quod ex gentibus futura sit numerosior, quam erat Synagoga, et per orbem propaganda, etc. Ibid. c. 54. *Vide c.* 55. 5.

Adducam eos (*filios advenae qui adhærent mihi*) in montem sanctum meum, et laetificabo eos in domo orationis meae: holocausta eorum, et victimæ eorum placebunt mihi super altari meo: quia domus mea, domus orationis vocabitur cunctis populis. *Ibid.* 56. 7.

Et ambulabunt gentes in lumine tuo, et reges in splendore ortus tui, etc. *Ibid.* 60. 3.

Quaesierunt me, qui ante non interrogabant, invenerunt qui non quaesierunt me. Dixi: Ecce ego: ecce ego ad gentem quae non invocabat nomen meum. Expandi manus meas tota die ad populum incredulum, qui graditur in via non bona post cogitationes suas. *Ibid.* 65. 1. 2. *Vide c.* 66. 19.

Et annuntiabunt gloriam meam gentibus, et adducent omnes fratres vestros de cunctis gentibus donum Domino, in aquis, et in quadrigis, et in lecticis, et in mulis, et in carrucis ad montem sanctum meum Jerusalem, dicit Dominus. *Ib.* 66. 19. 20.

Domine, fortitudo mea,

et robur meum, et refugium meum in die tribulationis: ad te gentes venient ab extremis terrae, et dicent: Vere mendacium possederunt patres nostri, vanitatem, quae eis non profuit. *Jerem.* 16. 19.

Et dicam non populo meo: Populus meus es tu: et ipse dicet: Deus meus es tu. *Oses* 2. 24.

Effundam spiritum meum super omnem carnem: et prophetabunt filii vestri, et filiæ vestræ: senes vestri somnia somniabunt, et juvenes vestri visiones videbunt. *Joel* 2. 28.

Et properabunt gentes multae, et dicent: Venite, ascendamus ad montem Domini, et ad domum Dei Jacob: et docebit nos de viis suis, et ibimus in semitis ejus, etc. *Mich.*4.2.

Quia tunc reddam populis labium electum, ut invocent omnes in nomine Domini, et serviant ei humero uno. *Soph.*3.9.

Et applicabuntur gentes multae ad Dominum in die illa, et erunt mihi in populum, et habitabo in medio tui: et scies quia Dominus exercituum misit me ad te. *Zach.* 2. 11. *Vide c.* 8. 22.

Et loquetur pacem gentibus, et potestas ejus a mari usque ad mare, et a fluminibus usque ad fines terrae. *Ibid.* 9. 10.

Ubi est, qui natus est Rex Judaeorum? vidimus enim stellam ejus in Oriente, et venimus adorare eum. *Matth.* 2. 2.

Dico autem vobis, quod multi ab Oriente et Occidente venient, et recumbent cum Abraham, et Isaac et Jacob in regno coelorum. *Ibid.* 8. 11.

Dico vobis, quia auferetur a vobis regnum Dei, et dabitur genti facienti fructus ejus. *Ib.* 21. 43.

Ite ergo ad exitus viarum, et quoscumque inveneritis, vocate ad nuptias. *Ibid.* 22. 9.

Et alias oves habeo, quæ non sunt ex hoc ovili: et illas oportet me adducere, et vocem meam audient, et fiet unum ovile et unus pastor. *Joan.*10.16.

Angelus autem Domini locutus est ad Philippum, dicens: Surge, et vade contra meridianum, ad viam quae descendit ab Jerusalem in Gazam, haec est deserta. *Actor.* 8. 26.

Jussu Angeli accersit Cornelius Centurio Petrum, qui per lintei visionem admonitus, gentes ad Evangelium admittendas esse, venit ad illum, etc. Ibid. c. 10.

Etenim in uno spiritus omnes nos in unum corpus baptizati sumus, sive Judæi, sive Gentiles, sive servi, sive liberi: et omnes in uno Spiritu potati sumus. 1. *Cor.* 12. 13.

GENTILIUM MORES NON SUNT NOBIS IMITANDI.

Juxta consuetudinem terrae Ægypti, in qua habitastis, non facietis, et juxta morem regionis Chanaan, ad quam ego

introducturus sum vos, non agetis, nec in legitimis eorum ambulabitis. *Lev.* 18. 3.

Nolite ambulare in legitimis nationum, quas ego expulsurus sum ante vos. Omnia enim hæc fecerunt, et abominatus sum eas. *Ibid.* 20. 23.

Haec dicit Dominus: Juxta vias gentium nolite discere: et a signis coeli nolite metuere quae timent gentes: quia leges populorum vanae sunt, etc. *Jerem.* 10. 2. 3.

GENU OMNE FLECTENDUM DOMINO. *Vide et* ORATIO FLEXIS GENIBUS.

Manducaverunt, et adoraverunt omnes pingues terræ: in conspectu ejus cadent omnes, qui descendunt in terram. *Psal.* 21. 30.

In memetipso juravi, egredietur de ore meo justitiæ verbum, et non revertetur:quia mihi curvabitur omne genu, et jurabit omnis lingua. *Isa.* 45. 23. 24.

Scriptum est enim: Vivo ego, — quoniam mihi flectetur omne genu: et omnis lingua confitebitur Déo. *Rom.* 14. 11.

Humiliavit semetipsum, factus obediens usque ad mortem, mortem autem crucis. Propter quod et Deus exaltavit illum, et donavit illi nomen, quod est super omne nomen; ut in nomine Jesu, omne genu flectatur coelestium, terrestrium, et infernorum. *Philipp.* 2. 8. *et seq.*

GLADIUS.

Gladius non cuivis permittendus.

Et ecce unus ex his, qui erant cum Jesu, extendens manum, exemit gladium suum et percutiens servum principis sacerdotum, amputavit auriculam ejus, etc. *Matth.* 26. 51. *Item verbatim abetur Marc.* 14. 47. *Luc.* 22. 49. *Joan.* 18. 10.

Gladius spiritus est verbum Dei.

Et ecce, ut vidit impetum multitudinis venientis, non levavit manum suam, neque frameam tenebat, neque aliquod vas bellicosum, nisi solummodo ut vidi, quoniam emisit de ore suo sicut flatum ignis, et de labiis ejus spiritus flammae, et de lingua ejus emittebat scintillas, et tempestates, et commixta sunt omnia simul, hic flatus ignis, et spiritus flammæ et multitudo tempestatis. 4. *Esdr.* 13. 9. 10. *et v.* 27. *repetuntur haec eadem verba.*

Sed judicabit in justitia pauperes, et arguet in aequitate pro mansuetis terrae: et percutiet terram virga oris sui, et spiritu labiorum suorum interficiet impium. *Isa.* 11. 4.

In die illa visitabit Dominus in gladio suo duro, et grandi, et forti, super Leviathan serpentem vectem, et super Leviathan serpentem tortuosum, et occidet cetum, qui in mari est. *Ibid.* 27. 1.

Et cadet Assur in gladio non viri, et gladius non hominis vorabit eum, et fugiet non a facie gladii, etc. *Ibid.* 31. 8.

Et posuit os meum quasi gladium acutum: in umbra manus suae protexit me, et posuit me sicut sagittam electam: in pharetra sua abscondit me. *Ibid.* 49. 2.

Quia in igne Dominus dijudicabit, et in gladio suo ad omnem carnem, et multiplicabuntur interfecti a Domino. *Ibid.* 66. 16.

Et galeam salutis assumite: et gladium spiritus, (quod est verbum Dei). *Ephes.* 6. 17.

Et tunc revelabitur ille iniquus, quem Dominus Jesus interficiet spiritu oris sui, et destruet illustratione adventus sui eum. 2. *Thess.* 2. 8.

Vivus est enim sermo Dei, et efficax, et penetrabilior omni gladio ancipiti: et pertingens usque ad divisionem animae ac spiritus, etc. *Hebr.* 4. 12.

Et habebat in dextera sua stellas septem: et de ore ejus gladius utraque parte acutus exibat: et facies ejus sicut sol lucet in virtute sua. *Apoc.* 1. 16.

Similiter poenitentiam age: si quominus, veniam tibi cito et pugnabo cum illis in gladio oris mei. *Ibid.* 2. 16.

Et de ore ejus procedit gladius ex utraque parte acutus, ut in ipse percutiat gentes. *Ibid.* 19. 15.

GLORIA. *Vide et* HONOR *et Thesaurum Patrum.*

Gloria vana.

Salomon, oblata sibi a Deo optione aliquid petendi, non petit gloriam coram mundo, sed sapientiam. Et ob hoc ipsum addita illi fuit ingens gloria. 3. *Reg.* 3. 5. *et* 13.

Ezechias ex vana gloria ostendit omnes suos thesauros nuntiis Regis Babylonis, sed propterea a Propheta graviter increpatur, eique Dei nomine denuntiatur, quod omnes isti thesauri sint ab Assyriis in Babylonem transferendi. 4. *Reg.* 20. 13. *et* 17.

Porro Judith omnia vasa bellica Holofernis — obtulit in anathema oblivionis, *ut videlicet oblivisceretur praeclare victoriae a se reportatae, et nullam inde caperet vanam gloriam.* *Judith* 16. 23.

Nabuchodonosor vana gloria tumens, ait: Nonne haec est Babylon magna, quam ego aedificavi in domum regni, in robore fortitudinis meae et in gloria decoris mei? Cumque sermo adhuc esset in ore regis vox de coelo ruit: Tibi dicitur, Nabuchodonosor rex: Regnum tuum transibit a te, et ab hominibus ejicient te, etc. *Dan.* 4. 27. *et seq.*

Septuaginta duo discipuli gloriabantur, quod daemones haberent subjectos: sed redarguit eos Christus exemplo Luciferi,

qui ob vanam gloriam e coelo cecidit. Luc. 10. 17.

Fide Moyses grandis factus, negavit se esse filium filiae Pharaonis, — majores divitias aestimans thesauro Ægyptiorum, improperium Christi. *Hebr.* 11. 24. 26.

Gloria Dei in omnibus quaerenda.

Joseph omnia, quae in Ægypto gessit, refert ad Deum, et nullam pro se vult gloriam; ait enim: Absque me Deus respondebit prospera Pharaoni. *Gen.* 41. 16. Quae facturus est Deus, ostendit Pharaoni. *v.* 25. *Deus* fecit me quasi patrem Pharaonis, et Dominum universae domus ejus, ac principem in omni terra Ægypti. *c.* 45. 8. Vos cogitastis de me malum; sed Deus vertit illud in bonum, ut exaltaret me — et salvos faceret multos populos. *c.* 50. 20.

Et ait Josue ad Achan: Fili mi, da gloriam Domino Deo Israel, et confitere, atque indica mihi, quid feceris, ne abscondas. *Josue* 7. 19.

Credidi propter quod locutus sum: ego autem humiliatus sum nimis. *Psal.* 115. 1.

David suam dignitatem regiam, et praeclara gesta, soli Deo adscribit, ait enim: Dextera Domini fecit virtutem, dextera Domini exaltavit me. *Psal.* 117. 16.

Sic ergo vos orabitis: Pater noster, qui es in coelis, etc. *Matth.* 6. 9.

Vocaverunt ergo rursum hominem qui fuerat caecus, et dixerunt ei: Da gloriam Deo; nos scimus, quia hic homo peccator est. *Joan.* 9. 24.

Ego te clarificavi super terram: opus consummavi, quod dedisti mihi, ut faciam. *Ibid.* 17. 4.

S. Petrus, cum sanasset claudum, plausum sibi a populo datum repressit his verbis: Viri Israelitae, quid miramini in hoc, aut nos quid intuemini, quasi nostra virtute aut potestate fecerimus hunc ambulare? etc. *Actor.* 3. 12.

Confestim autem percussit eum Angelus Domini (*Herodem*), eo quod non dedisset honorem Deo: et consumptus a vermibus, expiravit. *Ibid.* 12. 23.

Empti enim estis pretio magno. Glorificate et portate Deum in corpore vestro. 1. *Cor.* 6. 20.

Sive ergo manducatis, sive bibitis, sive aliud quid facitis: omnia in gloriam Dei facite. *Ibid.* 10. 31. *Vide Philipp.* 1. 20.

Omne quodcumque facitis in verbo aut in opere, omnia in nomine Domini Jesu Christi, gratias agentes Deo et Patri per ipsum. *Coloss.* 3. 17.

Regi autem saeculorum immortali, invisibili, soli Deo, honor et gloria in saecula saeculorum. Amen. 1. *Tim.* 1. 17.

Gloria Beatorum. Vide *Beatitudo.*

GRATIA.

(Vide *Thesaurum Patrum*).

Gratia in Scripturis accipitur pro beneficio.

Benedictus sit a Domino (*Booz*): quoniam eamdem gratiam, quam præbuerat vivis, servavit et mortuis. *Ruth* 2. 20.

Et nunc retribuet vobis quidem Dominus misericordiam et veritatem: sed et ego reddam gratiam, eo quod fecistis verbum istud. 2. *Reg.* 2. 6.

Heri venisti, et hodie, compelleris nobiscum egredi? ego autem vadam quo iturus sum: revertere et reduc tecum fratres tuos, et Dominus faciet tecum misericordiam et veritatem, quia ostendisti gratiam et fidem. *Ibid.* 15. 20.

Dabit capiti tuo augmenta gratiarum, et corona inclyta proteget te. *Prov.* 4. 9.

Gratia dati in conspectu omnis viventis, et mortuo non prohibeas gratiam. *Eccli.* 7. 37.

Gratiam fidejussoris ne obliviscaris: dedit enim pro te animam suam. *Ibid.* 29. 20.

Pro favore.

Noe vero invenit gratiam coram Domino. *Gen.* 6. 8.

Et dixit (*Abraham*): Domine, si inveni gratiam in oculis tuis, ne transeas servum tuum. *Ibid.* 18. 3. *Vide c.* 19. 18.

Fuit autem Dominus cum Joseph, et misertus illius, dedit ei gratiam in conspectu principis carceris. *Ibid.* 39. 21.

Dominus autem dedit gratiam populo coram Ægyptiis, ut commodarent eis: et spoliaverunt Ægyptios. *Exod.* 12. 36.

Et quoniam memor fuit Domini in toto corde suo, dedit illi Deus gratiam in conspectu Salmanasar regis. *Tob.* 1. 13.

Et adamavit eam rex plus quam omnes mulieres, habuitque gratiam et misericordiam coram eo super omnes mulieres, etc. *Esth.* 2. 17.

Doctrina bona dabit gratiam, in itinere contemptorum vorago. *Prov.* 13. 15.

Est enim confusio adducens peccatum, et est confusio adducens gloriam et gratiam. *Eccli.* 4. 25.

Dedit autem Deus Danieli gratiam, et misericordiam in conspectu principis Eunuchorum. *Dan.* 1. 9.

Quotidie quoque perdurantes unanimiter in templo, et frangentes circa domos panem, sumebant cibum cum exultatione, et simplicitate cordis, collaudantes Deum, et habentes gratiam ad omnem plebem. *Actor.* 2. 46. 47.

Biennio autem expleto, accepit successorem Felix, Portium Festum. Volens autem gratiam præstare Judæis Felix, reliquit Paulum vinctum. *Ibid.* 24. 27.

Festus autem volens gratiam praestare Judaeis, respondens Paulo, dixit: Vis Jerosolymam ascendere, et ibi de his judicari apud me? *Ibid.* 25. 9.

Pro praemio, quod a Deo exspectatur.

Audi, fili mi, disciplinam patris tui, et ne dimittas legem matris tuae: ut addatur gratia capiti tuo, et torques collo tuo. *Prov.* 1. 8. 9.

Qui bonus est, hauriet gratiam a Domino: qui autem confidit in cogitationibus suis, impie agit. *Ibid.* 12. 2.

Et si benefeceritis his, qui vobis benefaciunt, quae vobis est gratia? *Luc.* 6. 33.

Haec est enim gratia, si propter Dei conscientiam sustinet quis tristitias, patiens injuste. 1. *Petr.* 2. 19.

Pro dono aliquo gratis dato.

Valde enim mirabilis es, Domine, et facies tua plena est gratiarum. *Esth.* 15. 17.

Speciosus forma prae filiis hominum: diffusa est gratia in labiis tuis, propterea benedixit te Deus in eternum. *Psal.* 44. 3.

Fili mi, — custodi legem atque consilium: et erit vita animae tuae, et gratia faucibus tuis. *Prov.* 8. 21.

Cor sapientis erudiet os ejus: et labiis ejus addet gratiam. *Ibid.* 16. 23.

Qui diligit cordis munditiam, propter gratiam labiorum suorum habebit amicum regem. *Ibid.* 22. 11. *Vide* 1. *Cor.* c. 12. *per totum.*

Unicuique autem nostrum data est gratia secundum mensuram donationis Christi. *Eph.* 4. 7. *Vide Rom.* 12. 3. *Item* 1. *Cor.* 12. 11.

Unusquisque sicut accepit gratiam, in alterutrum illam administrantes, sicut boni dispensatores multiformis gratiæ Dei. 1. *Petr.* 4. 10.

Pro dono supernaturali, Deo gratum faciente.

Misericordia ejus (*Dei*) præveniet me. *Psal.* 58. 11.

Quia misericordiam et veritatem diligit Deus: gratiam et gloriam dabit Dominus. *Ps.* 83. 12.

Et ingressus Angelus ad eam, dixit: Ave, gratia plena, Dominus tecum, etc. *Luc.* 1. 28.

Puer autem crescebat, et confortabatur plenus sapientia: et gratia Dei erat in illo. *Ibid.* 2. 40.

Et de plenitudine ejus nos omnes accepimus, et gratiam pro gratia. *Joan.* 1. 16.

Gratia vobis et pax a Deo Patre nostro, et Domino Jesu Christo. *Rom.* 1. 7.

Non ego autem, sed gratia Dei mecum. 1. *Cor.* 15. 10.

Gratia Domini nostri Jesu Christi vobiscum. Caritas mea cum omnibus vobis in Christo Jesu. Amen. *Ibid.* 16. 23. 24.

Nam gloria nostra haec est, testimonium conscientiae nostrae, quod in simplicitate cordis et sinceritate Dei, et non in sapientia carnali, sed in gratia Dei, conversati sumus in hoc mundo. 2. *Cor.* 1. 12.

Evacuati estis a Christo, qui in lege justificamini: a gratia excidistis. *Gal.* 5. 4.

Optimum est enim gratia stabiliro cor. *Hebr.* 13. 9.

Majorem autem dat gratiam. Propter quod dicit: Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam. *Jacob* 4. 6. *Vide Prov.* 3. 34. *Item* 1. *Petr.* 5. 5.

Praeter gratiam efficacem, admittenda est gratia sufficiens.

Vocavi, et non respondistis, *Isa.* 65. 12. *Vide Prov.* 1. 24. *Jerem.* 7. 13.

Quoties volui congregare filios tuos, etc., et noluisti? *Matth.* 23. 37.

Vos semper Spiritui Sancto resistitis. *Actor.* 7. 51.

Sine auxilio gratiae supernaturalis non potest homo exercere ullum opus per se ad salutem pertinens, seu supernaturale.

Sine me nihil potestis facere. *Joan.* 15. 5.

Deus est enim, qui operatur in vobis et velle et perficere, pro bona voluntate. *Philipp.* 2. 13.

Ad quemvis actum vero moraliter tantum, non supernaturaliter honestum, non opus est gratia supernaturali.

Cum enim gentes, quæ legem non habent, naturaliter ea, quæ legis sunt, faciunt. *Rom.* 2. 14.

Pro te, gratia pulchra, accepta, amabili.

Fallax gratia et vana est pulchritudo: mulier timens Dominum, ipsa laudabitur. *Prov.* 31. 30.

Verba oris sapientis, gratia: et labia insipientis praecipitabunt eum. *Eccles.* 10. 12.

Noli discedere a muliere sensata et bona, quam sortitus es in timore Domini: gratia enim verecundiæ illius super aurum. *Eccli.* 7. 21. *c.* 21. 19.

Gratia mulieris sedulae delectabit virum suum, et ossa illius impinguabit. *Ibid.*26.16.

Gratia super gratiam, mulier sancta et pudorata. *v.* 19.

Gratiam et speciem desiderabit oculus tuus, et super hæc virides stationes. *Ibid.* 40. 22.

Et omnes testimonium illi dabant, et mirabantur in verbis gratiae, quae procedebant de ore ipsius (*Christi scilicet*). *Luc.* 4. 22.

Omnis sermo malus ex ore vestro non procedat, sed si quis bonus ad aedificationem fidei, ut det gratiam audientibus. *Ephes.* 4. 29.

Gratiae donum sit occultum, et nemo debet illud facile sibi arrogare.

Si justificare me voluero, os meum condemnabit me: si innocentem (*me*) osteudero, pravum me comprebabit. Etiamsi simplex fuero, hoc ipsum ignorabit anima mea, et taedebit me vitae meae. *Job* 9. 20. 21.

Servite Domino in timore: et exultate ei cum tremore. *Psal.* 2. 11.

Delicta quis intelligit? ab occultis meis munda me: et ab alienis parce servo tuo. *Psal.* 18. 13.

Et non intres in judicium cum servo tuo, quia non justificabitur in conspectu tuo omnis vivens. *Psal.* 142. 2. *Vide Prov.* 14. 12.

Quis potest dicere: Mundum est cor meum, purus sum a peccato? *Prov.* 20. 9.

Omnia hæc tractavi in corde meo, ut curiose intelligerem. Sunt justi atque sapientes: et opera eorum in manu Dei: et tamen nescit homo, utrum amore an odio dignus sit: sed omnia in futurum servantur incerta, eo quod universa æque eveniant justo et impio, bono et malo, mundo et immundo, immolanti victimas et sacrificia contemnenti, etc. *Eccles.* 9. 1. 2. Nescit homo finem suum: sed sicut pisces capiuntur hamo, et sicut aves laqueo comprehenduntur, sic capiuntur homines in tempore malo, cum eis extemplo supervenerit. *v.* 12.

De propitiato peccato noli esse sine metu, neque adjicias peccatum super peccatum. Et ne dicas: Miseratio Domini magna est, multitudinis peccatorum meorum miserebitur. *Eccli.* 5. 5. 6.

Pravum est cor omnium et inscrutabile: quis cognoscet illud? Ego Dominus scrutans cor et probans renes: qui do unicuique juxta viam suam, et juxta fructum adinventionum suarum. *Jerem.* 17. 9. 10.

Nihil enim mihi conscius sum: sed non in hoc justificatus sum: qui autem judicat me, Dominus est. 1. *Cor.* 4. 4. *Vide* 2. *Cor.* 10. 14.

Vosmetipsos tentate si estis in fide: ipsi vos probate. An non cognoscitis vosmetipsos, quia Christus Jesus in vobis est? nisi forte reprobi estis. 2. *Cor.* 13. 5.

Nam si quis existimat se aliquid esse, cum nihil sit, ipse se seducit. Opus autem suum probet unusquisque, etc. *Gal.* 6. 3. 4.

Cum metu et tremore vestram salutem operamini. *Philip.* 2. 12.

Et si justus vix salvabitur, impius et peccator ubi parebunt? 1. *Petr.* 4. 18.

Quapropter, fratres, magis satagite, ut per bona opera certam vestram vocationem et electionem faciatis: haec enim

facientes, non peccabitis aliquando. 2. *Petr.* 1. 10.

Carissimi, nolite omni spiritui credere; sed probate spiritus, si ex Deo sint. *Joan.* 4. 1.

Gratia coram hominibus, qua quis et hominibus gratus est, etiam a Deo est.

Daboque gratiam populo huic coram Ægyptiis : et cum egrediemini, non exibitis vacui. *Exod.* 3. 21. *Item c.* 11. 3. *c.* 12. 36. *Vide* 2. *Esdr.* 2. 5.

Et quoniam memor fuit Domini in toto corde suo, dedit illi Deus gratiam in conspectu Salmanasar regis. *Tob.* 1. 13.

Et dedit eos in misericordias in conspectu omnium, qui ceperant eos. *Psal.* 105. 46. *Vide Jer.* 40. 2. 3. 4.

Dedit autem Deus Danieli gratiam et misericordiam in conspectu principis Eunuchorum. *Dan.* 1. 9.

Sequenti autem die devenimus Sidonem. Humane autem tractans Julius Paulum, permisit ad amicos ire, et curam sui agere. *Actor.* 27. 3. *Vide c.* 24. 23. *etc. c.* 28. 16.

Gratia a solo Deo datur.

Gratiam et gloriam dabit Dominus. *Psal.* 83. 12.

Oculi tui vias Domini custodiant, ut addatur gratia capiti tuo. *Prov.* 1. 9.

Quis bonus est, hauriet gratiam a Domino. *Ibid.* 12. 2.

Gratia dati in conspectu omnis viventis. *Eccli.* 7. 37.

Est datum, quod non est utile et est datum, cujus retributio duplex. *Ibid.* 20. 10.

Haurietis aquas in gaudio de fontibus salvatoris. *Isa.* 12. 3.

Omnes sitientes, venite ad aquas : et qui non habetis argentum, properate; emite et comedite. Venite, emite absque argento et absque ulla commutatione vinum et lac. *Ibid.* 55. 1.

Et de plenitudine ejus nos omnes accepimus, et gratiam pro gratia : quia — gratia et veritas per Jesum Christum facta est. *Joan.* 1. 16. 17.

Non potest homo accipere quidquam, nisi fuerit ei datum de coelo. *Ibid.* 3. 27.

Omnes enim peccaverunt, et egent gloria Dei. *Rom.* 3. 23.

Ubi autem abundavit delictum, superabundabit gratia. Ut sicut regnavit peccatum in mortem ; ita et gratia regnet per justitiam in vitam æternam, per Jesum Christum Dominum nostrum. *Ibid.* 5. 20. 21.

Stipendia enim peccati, mors. Gratia autem Dei, vita aeterna in Christo Jesu Domino nostro. *Ibid.* 6. 23.

Igitur non volentis, neque currentis, sed miserentis est Dei. *Ibid.* 9. 16.

Bibebant autem de spiritali, consequente eos petra; petra autem erat Christus. 1. *Cor.* 10. 4.

Sufficit tibi gratia mea. 2. *Cor.* 12. 9.

Unicuique autem nostrum

data est gratia secundum mensuram donationis Christi. *Ephes.* 4. 7.

Adeamus ergo cum fiducia ad thronum gratiae: ut misericordiam consequamur, et gratiam inveniamus in auxilio opportuno. *Hebr.* 4. 16.

Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam. 1. *Petr.* 5. 5.

Ego sitienti dabo de fonte aquae vitae, gratis. *Apoc.* 21.6.

Et qui sitit, veniat: et qui vult, accipiat aquam vitae, gratis. *Ibid.* 22. 17.

Bonum operatur.

Gratia sicut paradisus in benedictionibus, et misericordia in saeculum permanet. *Eccli.* 40. 17.

In novissimo autem die magno festivitatis stabat Jesus, et clamabat, dicens: Si quis sitit, veniat ad me, et bibat. Qui credit in me, sicut dicit Scriptura, flumina de ventre ejus fluent aquae vivae. Hoc autem dixit de Spiritu, quem accepturi erant credentes in eum: nondum enim erat Spiritus datus, etc. *Joan.* 7. 37. *et seq.*

Infelix ego homo! quis me liberabit de corpore mortis hujus? Gratia Dei per Jesum Christum Dominum nostrum. *Rom.* 7. 24.

Gratia autem Dei sum id, quod sum, et gratia ejus in me vacua non fuit; sed abundantius illis omnibus laboravi: non ego autem, sed gratia Dei mecum. 1. *Cor.* 15. 10.

Gratia enim estis salvati per fidem, et hoc non ex vobis, Dei enim donum est; non ex operibus: ut ne quis glorietur. *Ephes.* 2. 8. 9.

Bonitate conservatur.

Non permanebit spiritus meus in homine in æternum, quia caro est: eruntque dies illius centum viginti annorum. *Gen.* 6.3.

Tollite itaque ab eo talentum, et date ei, qui habet decem talenta. Omni enim habenti dabitur, et abundabit. *Matth.* 25. 28. 29. *Vide c.* 13. 12.

Adjuvantes autem exhortamur, ne in vacuum gratiam Dei recipiatis. 2. *Cor.* 6. 1.

Noli negligere gratiam — quae data est tibi per prophetiam, cum impositione manuum presbyterii. 1. *Tim.* 4. 14.

GRATIAE AGENDAE ANTE ET POST CIBUM.

Ut cum comederis, et satiatus fueris, benedicas Domino Deo tuo pro terra optima, quam dedit tibi. *Deut.* 8. 10.

Neque enim comesurus est populus, donec ille veniat: quia ipse benedicit hostiae, et deinceps comedunt qui vocati sunt. 1. *Reg.* 9. 13.

Quia qui congregant illud, comedent, et laudabunt Dominum: et qui comportant illud, bibent in atriis sanctis meis. *Isa.* 62. 9.

Et cum jussisset (*Jesus*) turbam discumbere super foenum, acceptis quinque panibus, et duobus piscibus, aspiciens in coelum benedixit, et fregit, et dedit discipulis panes, discipuli autem turbis. *Matth.* 14. 19. *Item c.* 15. 36. *Item Marc.* 6. 41. *et c.* 8. 8. *Luc.* 9. 15. *Joan.* 6. 11. 23.

Coenantibus autem eis, accepit Jesus panem, et benedixit, ac fregit, deditque discipulis suis, etc. *Ibid.* 26. 26. *Vide Marc.* 14. 22.

Et cum haec dixisset, sumens panem (*Paulus*), gratias egit Deo in conspectu omnium: et cum fregisset, coepit manducare. *Actor.* 27. 35.

Qui sapit diem, Domino sapit. Et qui manducat, Domino manducat: gratias enim agit Deo. Et qui non manducat, Domino non manducat, et gratias agit Deo. *Rom.* 14. 6.

Si ego cum gratia participo, quid blasphemor pro eo quod gratias ago? sive ergo manducatis, sive bibitis, sive aliud quid facitis: omnia in gloriam Dei facite. 1. *Cor.* 10. 30. 31. *Vide Tim.* 4. 3.

GRATITUDO, SIVE GRATUS ANIMUS ERGA DEUM ET HOMINES COMMENDATUR.

Factum est autem post multos dies, ut offerret Cain de fructibus terrae munera Domino. *Gen.* 4. 3.

Aedificavit autem Noe altare Domino: et tollens de cunctis pecoribus, et volucribus mundis, obtulit holocausta super altare. *Ibid.* 8. 20.

Dixit autem rex Sodomorum ad Abram: da mihi animas, caetera tolle tibi. *Ibid.* 14. 21.

***Sara mortua plangitur: atque in spelunca duplici, quam Abraham ad Ephrom cum agro praesenti emit pecunia, sepelitur. Ibid. v.* 23.**

Pronusque adoravi Dominum, benedicens Domino Deo domini mei Abraham, qui perduxit me recto itinere, ut sumerem filiam fratris domini mei filio ejus. *Ibid.* 24. 48. *Vide versus sequentes.*

Itaque aedificavit (*Isaac*) ibi altare: et invocato nomine Domini, extendit tabernaculum: praecepitque servis suis, ut foderent puteum. *Ib.* 26. 25.

***Sollicite gratias agebat Deo Jacob dicens*: *Domine*, minor sum cunctis miserationibus tuis. *Ibid.* 32. 10.**

***Pincerna et Pharaō multum fuerunt grati Josepho pro expositione somniorum; ille commendavit eum Pharaoni, et hic eum magnifice sublimavit. Ibid.* 41. 9. *et* 40.**

***Jethro sacerdos in terra Madian gratus fuit, pro eo, quod Moyses filias ejus defenderat, quando ad gregem adaquandum iverant. Unde fecit eum vocari, ut comederet, et dedit ei filiam suam in uxorem. Exod.* 2. 16.**

Voluit Dominus, ut liberatio filiorum Israel de Ægypto numquam excideret ab eorum memoria: Mementote diei hujus, in qua egressi estis de Ægypto. — Et erit quasi signum in manu tua, et quasi monumentum ante oculos tuos, etc. *Ibid.* 13. *v.* 3. *et* 9. *Vide et Num.* 15. 16.

Tunc cecinit Moyses, et filii Israel carmen hoc Domino, et dixerunt: Cantemus Domino: gloriose enim magnificatus est, equum et ascensorem dejecit in mare, etc. *Ibid.* 15. 1.

Obtenta de inimicis mirabili victoria, venerunt ad Moysen principes exercitus Israel, dicentes quod nullus fuerit de filiis Israel in bello occisus, et tamen magnam auri et aliarum rerum praedam fecerint: et ob hanc causam dona magna obtulerunt. Num. 31. 48. *et seq.*

Custodi igitur temetipsum, et animam tuam sollicite: ne obliviscaris verborum, quae viderunt oculi tui. *Deut.* 4. 9.

Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, et ex tota anima tua, et ex tota fortitudine tua, etc. *Ibid.* 6. 5.

Valde sollicitus fuit Josue, ne Rahab meretrix, quae nuntios ab eo missos absconderat, civitate Jericho ruente, periret. Josue 6. 22.

Postea victoriam de Sisara habitam, Domino cecinerunt Debbora et Barac. Judic. 5. 1.

Cum liberasset Gedeon ab inimicis filios Israel, dixerunt omnes ad eum: Dominare nostri tu, et filius tuus, et filius filii tui: quia liberasti nos de manu Madian. *Ibid.* 8. 22.

Benedictus sit a Domino (*Booz*): quoniam eamdem gratiam, quam praebuerat vivis, servavit et mortuis. *Ruth* 2. 20.

Oravit Anna, et laudavit Dominum pro filio sibi dato. 1. *Reg.* 2. 1.

Dixit David ad Abiathar, cujus pater dilexerat ipsum David: Mane mecum, ne timeas: si quis quaesierit animam meam, quaeret et animam tuam, etc. *Ibid.* 22. 23.

Misit David ad viros Jabes Galaad, qui sepelierunt corpora Saul, et filiorum ejus, et gratias egit eis. 2. *Reg.* 2. 5. *Vide et* 1. *Reg.* 31. 11.

Faciam (*dixit David*) misericordiam cum Hanon filio Naas: sicut fecit pater ejus mecum misericordiam. *Ibidem* 10. 2.

Dixit itaque rex ad Berzellai: Veni mecum, ut requiescas secures mecum in Jerusalem. *Ib.* 19. 33.

Sed et filiis Berzellai Galaaditis reddes gratiam, eruntque comedentes in mensa tua. 3. *Reg.* 2. 7.

Elias pie compassus est viduae, apud quam sustentabatur, et efficaciter oravit pro ejus filio defuncto, ita ut ipsum a mortuis suscitaverit. Ibid. c. 17.

Et benedixit Domino (*David*) coram universa multitudine, et ait: Benedictus es, Domine Deus Israel patris nostri, ab æterno in æternum. 1. *Paral.* 29. 10. Praecepit autem David universæ ecclesiæ: Benedicite Domino Deo nostro. Et benedixit omnis Ecclesia Domino Deo patrum suorum: et inclinaverunt se, et adoraverunt Deum, et deinde regem. *v.* 20. *Vide* 2. *Paral.* 14. 11.

Die autem quarto congregati sunt in valle benedictionis, etc. 2. *Paral.* 20. 26. *Vide Esther c.* 6. *per totum caput.*

Cum Tobias recuperasset visum, uxor ejus, et omnes, qui sciebant eum prius caecum, glorificabant Deum. *Tob.* 11. 16.

Tunc vocavit ad se Tobias filium suum, dixitque ei: Quid possumus dare viro isti sancto, qui venit tecum? *Ibid.* 12. 1. Etenim Sacramentum regis abscondere bonum est: opera autem Dei revelare et confiteri, honorificum est. *vers.* 7. *Vide etiam v.* 2. 3. *et* 4. *quanta gratitudine Tobias junior retulerit patri suo beneficia a Raphaele praecepta. Vide et c.* 9. 1.

Omnis populus, post victoriam (*de exercitu Holofernis habitam*), venit in Jerusalem adorare Dominum. *Judith.* 16. 22.

Non lædas servum in veritate operantem, neque mercenarium dantem animam suam. *Eccli.* 7. 22.

Qui credit Deo, attendit mandatis: et qui confidit in illo, non minorabitur. *Ibid.* 32. 28.

Quoniam Dominus retribuens est, et septies tantum reddet tibi. *Ibid.* 35. 13.

Revelata Danieli visione Nabuchodonosor regis Babylonis, benedixit Deo coeli, et ait: Sit nomen Domini benedictum a saeculo et usque in saeculum: quia sapientia, et fortitudo ejus sunt. *Dan.* 2. 20.

Nabuchodonosor, expositione somnii sui, Danielem in sublime extulit, et magna munera illi dedit: similiter et Baltassar honoravit eum propter expositionem scripturae, quam in pariete viderat. Ibid. c. 4. *et* 5.

Et conversi, hymnum canebant, et benedicebant Deum in coelum, quoniam bonus est, quoniam in sæculum misericordia ejus. 1. *Mach.* 4. 24.

Et ascenderunt in montem Sion cum laetitia et gaudio, et obtulerunt holocausta, quod nemo ex eis cecidisset, donec reverterentur in pace. *Ibid.* 5. 54.

Judas Machabaeus, et populus scripserunt Aristobulo, dicentes: De magnis periculis a Deo liberati, magnifice gratias agimus ipsi. 2. *Mach.* 11. 1. *Vide etiam c.* 10. 38.

Det misericordiam Dominus Onesiphori domui: quia saepe

me refrigeravit, etc. 2. *Tim.* 1. 16.

In illo tempore respondens Jesus, dixit: Confiteor tibi, Pater Domine coeli et terrae, quia abscondisti haec a sapientibus, et prudentibus, et revelasti ea parvulis. *Matth.* 11. 25.

Et non admisit eum (*qui vexabatur a daemonio*), sed ait illi: Vade in domum tuam ad tuos, et annuntia illis quanta tibi Dominus fecerit, et misertus sit tui. *Marc.* 5. 19.

Et confestim vidit, et sequebatur illum magnificans Deum. Et omnis plebs ut vidit, dedit laudem Deo. *Luc.* 18. 43.

Tulerunt ergo lapidem: Jesus autem, elevatis sursum oculis, dixit: Pater, gratias ago tibi, quoniam audisti me. *Joan.* 11. 41.

Gratias autem Deo, quod fuistis servi peccati: obedistis autem ex corde in eam formam doctrinae, in quam traditi estis. *Rom.* 6. 17.

Gratias agentes semper pro omnibus, in nomine Domini nostri Jesu Christi, et Deo et Patri. *Ephes.* 5. 20. *Vide Coloss.* 2. 7.

Nihil solliciti sitis: sed in omni oratione et obsecratione, cum gratiarum actione, petitiones vestrae innotescant apud Deum. *Philipp.* 4. 6.

Et pax Christi exultet in cordibus vestris, in qua et vocati estis in uno corpore: et grati estote. *Coloss.* 3. 15.

Gratias agere debemus semper Deo pro vobis fratres, ita ut dignum est, quoniam supercrescit fides vestra, et abundat caritas uniuscujusque vestrum in invicem. 2. *Thess.* 1. 3.

GULA ET EBRIETAS.

(Vide *Thesaurum Patrum.*)

Primum hominis peccatum, vitio gulae fuit completum. Gen. c. 3.

Noe bibens vinum, inebriatus et nudatus est. Ibid. 9. 21.

Loth inebriatus, incestum cum propriis filiabus commisit, etc. Ibid. 19. 32.

Esau pro lentis edulio vendidit primogenita sua. Ibid. 25. 31.

Et sedit populus manducare et bibere, et surrexerunt ludere. *Exod.* 32. 6.

Dixit quoque Dominus ad Aaron: Vinum et omne, quod inebriare potest, non bibetis tu, et filii tui, quando intratis in tabernaculum testimonii, ne moriamini. *Levit.* 10. 8. 9.

Flagravit (*populus*) desiderio (*carnium*) sedens et flens —et ait: Quis dabit nobis ad vescendum carnes? etc. *Num.* 11. 4.

Cum comederis et saturatus fueris, cave diligenter, ne obliviscaris Domini, qui eduxit te de terra Ægypti, de domo servitutis. *Deut.* 6. 12. 13.

Filius noster — comessationibus vacat et luxuriae, atque conviviis: lapidibus eum obruet populus, etc. *Ibid.* 21. 20. 21.

In trecentis viris, qui aquas lamberunt, et moderate biberunt, liberavit Dominus Israel. Judic. 7. 5.

Inter epulas et pocula fiunt homines audaciores et loquaciores. Ibid. 9. 27.

Epulantibus Philisthaeis et laetantibus, domus cecidit super eos. Ibid. 13. 23.

Ammon filius David in convivio ab Absalom temulentus fuit occisus. 2. *Reg.* 15. 28.

Benadab Rex Syriae temulentus in tabernaculo suo habebat maximam multitudinem bellatorum, et tamen victus fuit, et fugatus per pueros principum provinciarum. 3. *Reg.* 20. 16.

Et comederunt, et saturati sunt, et impinguati sunt et abundaverunt deliciis in bonitate tua magna. Provocaverunt autem te ad iracundiam, etc. 2. *Esdr.* 9. 25. 26.

Bibitque vinum (*Holophernes*) multum nimis, quantum numquam biberat in vita sua. *Et post pauca, sequitur:* Eratque Judith sola in cubiculo. Porro Holofernes jacebat in lecto, nimia ebrietate sopitus. *Ex quo Judith habuit occasionem occidendi eum. Judith* 12. 20. *et c.* 13. 3. 4.

Noverat Job multa in conviviis fieri peccata; idcirco postquam epulati fuerant filii et filiae ejus, consurgensque diluculo, offerebat holocausta pro singulis. *Job.* 1. 4. 5.

Anima saturata calcabit favum (*spiritualium dulcedinum*): et anima esuriens etiam amarum pro dulci sumet. *Prov.* 27. 7.

Omnis labor hominis in ore ejus: sed anima ejus non implebitur (*bonis*). *Eccles.* 6. 7.

Ne, cum manducas multum, odio habearis. *Eccli.* 31. 19. Quam sufficiens est homini erudito vinum exiguum! et in dormiendo non laborabis ab illo, et non senties dolorem. *v.* 22.

Somno salubri fruuntur viscera temperantis; mane surgit, idem et compos est animi; labor autem, vigilia, et cholera, torsionesque exercent hominem insatiabilem. Ibid. v. 23. *et* 24.

Sacerdos et Propheta nescierunt prae ebrietate, absorpti sunt a vino. — Omnes enim mensae repletae sunt vomitu, sordiumque, etc. *Isa.* 28. *v.* 7. 8.

Ab ea, quae dormit in sinu tuo (*concupiscentia*), custodi claustra oris tui. *Mich.* 7. 5.

Ptolemaeus fecit Simoni sacerdoti convivium, et ipsum cum filiis ejus, cum inebriati essent, occidit. 1. *Mach.* 16. 16.

Ne solliciti sitis animae vestrae quid manducetis, neque corpori vestro quid induamini. *Matth.* 6. 25. *Vide Luc.* 12. 22.

Qui enim voluerit animam suam (*animalitatem*) salvam facere, perdet eam; qui autem perdiderit—propter me, inveniet eam. *Ibid.* 16. 25.

Væ vobis, qui saturati estis: quia esurietis. *Luc*. 6. 25.

Attendite autem vobis, ne forte graventur corda vestra in crapula, et ebrietate, et curis hujus vitae. *Ibid*. 21. 34.

Qui enim secundum carnem sunt: quæ carnis sunt, sapiunt. *Rom*. 8. 5.

Sicut in die honeste ambulemus: non in commessationibus, et ebrietatibus, non in cubilibus, et impudicitiis, non in contentione et aemulatione: sed induimini Dominum Jesum Christum, et carnis curam ne feceritis in desideriis. *Rom*. 13. 13. 14.

Si ergo mortui estis cum Christo ab elementis hujus mundi: quid adhuc tamquam viventes in mundo decernitis (*quid sapidum, vel insipidum*)? *Coloss*. 2. 20.

Optimum est enim gratia stabilire cor, non escis, quae non profuerunt ambulantibus in eis. *Hebr*. 13. 9.

Gula delectationem, non necessitatem quaerit.

Sic primi parentes. Vidit igitur mulier, quod bonum esset lignum ad vescendum, et pulchrum oculis, aspectuque delectabile: et tulit de fructu illius, et comedit: deditque viro, suo, qui comedit. *Gen*. 3. 6.

Sic filii Israel fastidientes manna, carnes concupierunt. Num. 11. 4.

Deum offendit.

Unde primi parentes graviter sunt puniti. Gen. c. 3.

Mulieri quoque dixit (*Deus*): Multiplicabo ærumnas tuas, et conceptus tuos: in dolore paries filios, et sub viri potestate eris, et ipse dominabitur tui. Adae vero dixit: Quia audisti vocem uxoris tuae, et comedisti de ligno, ex quo praeceperam tibi, ne comederes, maledicta terra in opere tuo: in laboribus comedes ex ea cunctis diebus vitæ tuæ, spinas et tribulos germinabit tibi, et comedes herbam terrae. In sudore vultus tui vesceris pane, donec revertaris in terram, de qua sumptus es: quia pulvis es, et in pulverem reverteris. *Ibid. v*. 16. *et seq*.

Adhuc carnes erant in dentibus eorum, nec defecerat hujuscemodi cibus: et ecce furor Domini concitatus in populum, percussit eum plaga magna nimis. *Num*. 11. 33.

Panis ejus in utero illius vertetur in fel aspidum intrinsecus. *Job*. 20. 14.

Et manducaverunt, et saturati sunt nimis, etc. *Psal*. 77. 29. Adhuc escae eorum erant in ore ipsorum: et ira Dei ascendit super eos. *v*. 30. 31.

Vinum multum potatum, irritationem, et iram, et ruinas multas facit, etc. *Eccli*. 31. 38.

Esca ventri, et venter escis; Deus autem et hunc et has destruet. 1. *Cor*. 6. 13. *Vide et*

supra praesertim. 2. *Esdr*.9.25.

Intellectum deprimit.

Et sic accepto pane et lentis edulio, comedit et bibit (*Esau*), et abiit parvipendens, quod primogenita vendidisset. *Gen*. 25. 34.

Introducam enim eum in terram, pro qua juravi patribus ejus, lacte et melle manantem. Cumque comederint, et saturati, crassique fuerint, avertentur ad deos alienos et servient eis: detrahentque mihi, et irritum facient pactum meum. *Deut*. 31. 20.

Quam prævalet vinum omnibus, qui bibunt illud! seducit mentem: item regis et orphani facit mentem vanam, etc. 3. *Esdr*. 3. 18. 19. *Vide Prov*. 31. 4.

Ne quis fornicator, aut profanus, ut Esau: qui propter unam escam vendidit primitiva sua. *Hebr*. 12. 16.

Affectum inficit.

Hujuscemodi enim Christo Domino nostro non serviunt, sed suo ventri. *Rom*. 16. 18.

Quorum Deus venter est: et gloria in confusione ipsorum, qui terrena sapiunt. *Philipp*. 3. 19.

Corpus interficit.

Multos enim exterminavit vinum. *Eccli*. 31. 30.

Propter crapulam multi obierunt; qui autem abstinens est, adjiciet vitam. *Ibid*. 37. 34. *Vide supra de Holopherne. Item* 1. *Mach*. *c*. 16.

Substantiam perdit.

Sic Esau pro lenticulae edulio primogenita vendidit. Gen. 25. 34.

Qui diligit epulas, in egestate erit: qui amat vinum, et pinguia, non ditabitur. *Prov*.21.17.

In diebus Noe — edebant et bibebant: uxores ducebant, et dabantur ad nuptias, usque in diem qua intravit Noe in arcam: et venit diluvium, et perdidit omnes. *Luc*.17.26.27.

HAEREDITAS.

Haereditas superna.

Dominus pars hæreditatis meae, etc. *Psal*. 15. 5.

Salvum fac populum tuum, Domine: et benedic hæreditati tuae. *Psal*. 27. 9.

Sustinentes — Dominum, ipsi haereditabunt terram. *Psal*. 36. 9.

Tu es spes mea, portio mea, in terra viventium. *Psal*.141.6.

Hæredes quidem Dei, cohæredes autem Christi. *Rom*.8.17.

In quo et credentes signati estis Spiritu promissionis sancto, qui est pignus haereditatis nostræ, in redemptionem acquisitionis, in laudem gloriae ipsius. *Ephes*. 1. 13. 14.

Ut justificati gratia ipsius,

haeredes simus secundum spem vitae aeternae. *Tit.* 3. 7.

Nonne Deus elegit pauperes in hoc mundo, divites in fide, et haeredes regni, quod repromisit Deus diligentibus se? *Jac.* 2. 5.

Christus deglutivit mortem, ut vitae aeternae haeredes efficeremur. 1. *Petr.* 3. 22..

Haereditas terrena.

Homo cum mortuus fuerit absque filio, ad filiam ejus transibit haereditas. Si filiam non habuerit, habebit successores fratres suos. Quod si et fratres non fuerint, dabitis hæreditatem fratribus patris ejus. Sin autem nec patruos habuerit, dabitur hæreditas his qui ei proximi sunt. *Num*.27.8.*et seq.*

Bonus relinquit haeredes filios et nepotes: et custoditur justo substantia peccatoris. *Pr.* 13. 22.

Hæreditas, ad quam festinatur in principio, in novissimo benedictione carebit. *Ib*.20.21.

Nonne aliis relinques dolores et labores tuos in divisione sortis? *Eccli.* 14. 15.

HAERETICI *Vide et* PROPHETAE MALI.
Item THESAURUM PATRUM.

Haereticos et infideles relinquit Deus ad justorum probationem.

Hae sunt gentes, quas Dominus dereliquit, ut erudiret in eis Israelem et omnes, qui non noverant bella Chananaeorum. *Judic.* 3. 1.

Nam oportet et hæreses esse, ut et qui probati sunt, manifesti fiant in vobis. 1. *Cor.* 11. 19.

Hæretici jam inde a temporibus Apostolorum exstiterunt.

Ex quibus est Hymenaeus et Alexander (*qui circa fidem naufragium fecerunt*): quos tradidi Satanae, ut discant non blasphemare. 1. *Tim.* 1. 20.

Profana autem et vaniloquia devita: multum enim proficiunt ad impietatem: et sermo eorum ut cancer serpit, ex quibus est Hymenaeus, et Philetus, qui a veritate exciderunt, dicentes resurrectionem esse jam factam, et subverterunt quorumdam fidem, etc. 2. *Tim*.2.16.17.18.

Filioli, novissima hora est: et sicut audistis, quia Antichristus venit, et nunc Antichristi multi facti sunt: unde scimus, quia novissima hora est.1.*Joan.* 2. 18.

Quoniam multi seductores exierunt in mundum, qui non confitentur Jesum Christum venisse in carnem: hic est seductor et Antichristus.2.*Joan.v.*7.

Sed habeo adversus te pauca: quia habes illic tenentes doctrinam Balaam, qui docebat Balac mittere scandalum coram filiis Israel, edere, et fornicari: ita habes et tu tenentes doctrinam Nicolaitarum. Similiter poeni-

tentiam age, etc. *Apoc.* 2.14. *et seq.*

Haereticos futuros et nostris temporibus, praedictum est.

Multi enim venient in nomine meo, dicentes: Ego sum Christus; et multos seducent. Audituri enim estis praelia, et opiniones praeliorum. *Matth.* 24. 5. Surgent enim pseudochristi, et pseudoprophetae; et dabunt signa magna et prodigia, ita ut in errorem inducantur, si fieri potest, etiam electi. *v.*24.

Ego veni in nomine Patris mei, et non accipitis me: si alius venerit in nomine suo, illum accipietis. *Joan.* 5. 43.

Spiritus autem manifeste dicit, quia in novissimis temporibus discedent quidam a fide, attendentes spiritibus erroris, et doctrinis daemoniorum, etc. 1. *Tim.* 4. 1.

Hoc autem scito, quod in novissimis diebus instabunt tempora periculosa: erunt homines se ipsos amantes, cupidi, elati, superbi, blasphemi, parentibus non obedientes, ingrati, scelesti, sine affectione, sine pace, criminatores, incontinentes, immites, sine benignitate, proditores, protervi, tumidi, et voluptatum amatores magis, quam Dei: habentes speciem quidem pietatis, virtutem autem ejus abnegantes. 2. *Tim.* 3. 1. *seq.* Et omnes, qui pie volunt vivere in Christo Jesu, persecutionem patientur. Mali autem homines et seductores proficient in pejus, errantes et in errores mittentes, etc. *v.* 12. *et* 13. *Vide Actor.* 20.29.

Fuerunt vero et pseudoprophetae in populo, sicut et in vobis erunt magistri mendaces, qui introducent sectas perditionis, et eum, qui emit eos, Dominum negant, superducentes sibi celerem perditionem, etc. 2. *Petr.* 2. 1.

Hoc primum scientes, quod venient in novissimis diebus in deceptione illusores, juxta proprias concupiscentias ambulantes etc. *Ibid.* 3. 3.

Vos autem, carissimi, memores estote verborum, quae praedicta sunt ab Apostolis Domini nostri Jesu Christi, qui dicebant vobis, quoniam in novissimo tempore venient illusores, secundum desideria sua ambulantes in impietatibus, etc. *Judae v.* 17. 18.

Haereticorum mores et doctrina. Ibidem per totam Epistolam.

Haeretici vitandi sunt.

Si surrexerit in medio tui prophetes, aut qui somnium vidisse se dicat, et praedixerit signum atque portentum, et evenerit quod locutus est, et dixerit tibi: Eamus et sequamur deos alienos, quos ignoras, et serviamus eis; non audies verba prophetae illius, aut somniatoris: quia tentat vos Dominus

Deus vester, ut palam fiat, utrum diligatis eum, an non, in toto corde, et in tota anima vestra. *Deut.* 13. 1. 3. 3. *Vide totum Caput.*

Attendite a falsis Prophetis, qui veniunt ad vos in vestimentis ovium, intrinsecus autem sunt lupi rapaces. *Matth.* 7.15.

Rogo autem vos, fratres, ut observetis eos, qui dissensiones et offendicula praeter doctrinam, quam vos didicistis, faciunt; et declinate ab illis, etc. *Rom.* 16. 17.

Quod si quis non obedit verbo nostro per epistolam, hunc notate, et ne commisceamini cum illo, ut confundatur: et nolite quasi inimicum existimare, sed corripite ut fratrem. 2. *Thess.* 3. 14. 15.

Et sermo eorum, ut cancer serpit: ex quibus est Hymenaeus, et Philetus, qui a veritate exciderunt, *quos devita.* 2. *Tim.* 2. 17. 18.

Habentes speciem quidem pietatis, virtutem autem ejus abnegantes. Et hos devita. *Ibid.* 3. 5.

Hæreticum hominem post unam et secundam correptionem, devita: sciens, quia subversus est, qui ejusmodi est, et delinquit, cum sit proprio judicio condemnatus. *Tit.* 3.10.11.

Quia Deum offendunt.

Novit Dominus pios de tentatione eripere; iniquos vero in diem judicii reservare cruciandos: magis autem eos, qui post carnem in concupiscentia immunditiae ambulant, dominationemque contemnunt, audaces, sibi placentes, sectas non metuunt introducere blasphemantes. 2. *Petr.* 2. 9. 10.

Lucris propriis intendunt.

Voluptatum amatores magis, quam Dei: habentes speciem quidem pietatis, virtutem autem ejus abnegantes. 2. *Tim.* 3. 4. 5.

Hoc primum scientes, quod venient in novissimis diebus in deceptione illusores, juxta proprias concupiscentias ambulantes. 2. *Petr.* 3. 3.

Ex nobis prodierunt, sed non erant ex nobis: nam si fuissent ex nobis, permansissent utique nobiscum. 1. *Joan.* 2. 19.

Subintroierunt enim quidam homines (qui olim praescripti sunt in hoc judicium) impii, Dei nostri gratiam transferentes in luxuriam, et solum Dominatorem et Dominum nostrum Jesum Christum negantes. *Judae v.* 4. *Vide totam Epist.*

Proximum seducunt.

Attendite a falsis prophetis, qui veniunt ad vos in vestimentis ovium: intrinsecus autem sunt lupi rapaces. A fructibus eorum cognoscetis eos. *Matth.* 7. 15. 16.

Videte ne quis vos seducat. Multi enim venient in nomine

meo, dicentes: Ego sum Christus, et multos seducent. *Ibid.* 24. 4. Et multi pseudoprophetæ surgent, et seducent multos. *v.* 11. Tunc si quis vobis dixerit: Ecce hic est Christus, aut illic: nolite credere. Surgent enim pseudochristi, et pseudoprophetae: et dabunt signa magna et prodigia, ita ut in errorem inducantur, si fieri potest, etiam electi. *v.* 23. 24.

Ego scio, quoniam intrabunt post discessionem meam lupi rapaces in vos, non parcentes gregi. Et ex vobis ipsis exsurgent viri loquentes perversa, ut abducant discipulos post se. *Actor.* 20. 29. 30.

Nam oportet et haereses esse ut et qui probati sunt, manifesti fiant in vobis. 1.*Cor.* 11.19.

Nam ejusmodi pseudoapostoli, sunt operarii subdoli, transfigurantes se in Apostolos Christi. Et non mirum: ipse enim Satanas transfigurat se in Angelum lucis. Non est ergo magnum, si ministri ejus transfigurentur velut ministri justitiae: quorum finis erit secundum opera ipsorum. 2. *Cor.* 11. 13. 14. 15.

Fuerunt vero et pseudoprophetæ in populo, sicut et in vobis erunt magistri mendaces, qui introducent sectas perditionis, et eum, qui emit eos, Dominum negant, superducentes sibi celerem perditionem. Et multi sequentur eorum luxurias, per quos via veritatis blasphemabitur: et in avaritia fictis verbis de vobis negotiabuntur. 2. *Petr.*2. 1. 2. 3. Superba enim vanitatis loquentes, pelliciunt in desideriis carnis luxuriae eos, qui paululum effugiunt, qui in errore conversantur: libertatem illis promittentes: cum ipsi servi sint corruptionis. *v.* 18. 19.

Propter quod, carissimi, haec expectantes, satagite, immaculati et inviolati ei inveniri in pace. Et Domini nostri longanimitatem, salutem arbitremini: sicut et carissimus frater noster Paulus secundum datam sibi sapientiam scripsit vobis. Sicut et in omnibus epistolis, loquens in eis de his: in quibus sunt quaedam difficilia intellectu, quæ indocti et instabiles depravant, sicut et cæteras scripturas, ad suam ipsorum perditionem. *Ibid.* 3. 14. *et seq.*

Carissimi, nolite omni spiritui credere, sed probate spiritus si ex Deo sunt; quoniam multi pseudoprophetæ exierunt in mundum. 1. *Joan.* 4. 1. Ipsi de mundo loquuntur, et mundus eos audit. Nos ex Deo sumus. Qui novit Deum, audit nos: qui non est ex Deo, non audit nos: in hoc cognoscimus spiritum veritatis, et spiritum erroris. *v.* 5. *et* 6.

Factis se ipsos produnt.

A fructibus eorum cognoscetis eos. Numquid colligunt de spinis uvas, aut de tribulis ficus?

Sic omnis arbor bona fructus bonos facit; mala autem arbor malos fructus facit. *Matt.* 7. 16. 17.

Amen, amen dico vobis, qui non intrat per ostium in ovile ovium, sed ascendit aliunde, ille fur est et latro. *Joan.* 10. 1.

Hoc autem scito, quod in novissimis diebus instabunt tempora periculosa: erunt homines se ipsos amantes, cupidi, elati, superbi, blasphemi, parentibus non obedientes, ingrati, scelesti, sine affectione, sine pace, criminatores, incontinentes, immites, sine benignitate, proditores, protervi, tumidi, et voluptatum amatores magis quam Dei: habentes speciem quidem pietatis, virtutem autem ejus abnegantes. 2. *Tim.* 3. 1. *et seq.*

Hæretici male tolerantur a Praefectis.

Sed habeo adversus te pauca: quia habes illic tenentes doctrinam Balaam, qui docebat Balac mittere scandalum coram filiis Israel, edere, et fornicari: ita habes et tu tenentes doctrinam Nicolaitarum. Similiter poenitentiam age: si quominus veniam tibi cito, et pugnabo cum illis in gladio oris mei. *Apoc.* 2. 14. 15. 16.

Haeretici tollendi e medio.

Propheta autem ille, aut fictor somniorum interficietur: quia locutus est, ut vos averteret a Domino Deo vestro, qui eduxit vos de terra Ægypti, et redemit vos de domo servitutis: ut errare te faceret de via, quam tibi praecepit Dominus Deus tuus: et auferes malum de medio tui. *Deut.* 13. 5.

Propheta autem qui arrogantia depravatus, voluerit loqui in nomine meo, quae ego non praecepi illi ut diceret, aut ex nomine alienorum Deorum, interficietur. *Ibid.* 18. 20.

Apprehendite Prophetas Baal, et ne unus quidem effugiat ex eis. Quos cum apprehendissent, duxit eos Elias ad torrentem Cison, et interfecit eos ibi. 3. *Reg.* 18. 40.

Factum est autem, cum completum esset holocaustum, præcepit Jehu militibus et ducibus suis: Ingredimini, et percutite eos, nullus evadat. Percusseruntque eos in ore gladii, et projecerunt milites et duces et ierunt in civitatem templi Baal, et protulerunt statuam de fano Baal, et combusserunt. 4. *Reg.* 10. 25.

Haeresis, seu Fornicatio spiritualis. Vide *Fornicatio et Thesaurum Patrum.*

Herus et Hera. Vide *Dominus et Domina.*

HOMICIDIUM.

Homicidium, latrocinium, et sanguinis effusio, et eorum punitio.

Impius Cain pium Abel fratrem suum occidit, et a Deo punitur, ac profugus vitam agens Enoch genuit, etc. Gen.

4. 8. *Vide* 1. *Joan*. 3. 12.

Quicumque effuderit humanum sanguinem, fundetur sanguis illius. *Ib*. 9.6. *Vide Matth*. 26. 52.

Non occides. *Exod*. 20. 13. *Et Deut*. 5. 17. *idem omnino habetur. Item Macch*. 5. 21. *c*. 19. 18. *Rom*. 13. 9.

Si effringens fur domum, sive suffodiens fuerit inventus, et accepto vulnere mortuus fuerit : percussor non erit reus sanguinis. *Ibid*. 22. 2.

Qui percusserit hominem punietur. *Lev*. 24.21. *Vide Deut*. 19. 4.

Si quis ferro percusserit, et mortuus fuerit, qui percussus est : reus erit homicidii, et ipse morietur. Si lapidem jecerit, et ictus occubuerit, similiter punietur. Si ligno percussus interierit: percussoris sanguine vindicabitur. *Num*. 35. 16. *et seq*. Homicida sub testibus punietur: ad unius testimonium nullus condemnabitur. Non accipietis pretium ab eo qui reus est sanguinis, statim et ipse morietur. *v*. 30. *et* 31.

Si quis autem odio habens proximum suum, insidiatus fuerit vitae ejus, surgensque percusserit illum, et mortuus fuerit, fugeritque ad unam de supradictis urbibus, mittent seniores civitatis illius, et arripient eum de loco effugii: tradentque in manu proximi, cujus sanguis effusus est, et morietur. *Deut*. 19. 11. 12. *Vide et Josue* 20. 3.

Maledictus qui clam percusserit proximum suum ; et dicet omnis populus : Amen. *Ibid*. 27. 24. *Vide Thren*. 4. 13.

Oculos sublimes, linguam mendacem, manus effundentes innoxium sanguinem *odit Dominus*. *Prov*. 6. 17. *Vide c*.28.17.

Panis egentium vita pauperum est : qui defraudat illum, homo sanguinis est. Qui aufert in sudore panem, quasi qui occidit proximum suum. Qui effundit sanguinem, et qui fraudem facit mercenario, fratres sunt. *Eccli*. 34. 25. *et seq*.

Propterea haec dicit Dominus Deus : Vae civitati sanguinum, ollae, cujus rubigo in ea est, et rubigo ejus non exivit de ea, etc. *Ezech*. 24. 6.

Maledictum, et mendacium et homicidium, et furtum, et adulterium inundaverunt, et sanguis sanguinem tetigit. *Osee* 4. 2.

Manifesta sunt autem opera carnis : quae sunt fornicatio, immunditia, impudicitia, luxuria, etc., invidiæ, homicidia, ebrietates, comessationes, et hic similia: quae praedico vobis, sicut prædixi, quoniam qui talia agunt, regnum Dei non consequentur. *Galat*. 5. 19. *et seq*.

Qui in gladio occiderit, oportet eum gladio occidi. *Apoc*. 13. 10.

Frequenter oritur ex invidia.

Sciebat enim (*Pilatus*),

quod per invidiam tradidissent eum (*Christum*). *Matth.*27.18.

Sic Judaei Christum cruci affigi jusserunt. Ibid. v. 23.

Vos ex patre diabolo estis, et desideria patris vestri vultis facere : ille homicida erat ab initio. *Joan.* 8. 44.

Vae illis, quia in via Cain abierunt, etc. *Judae* 11.

Ex avaritia.

Sic Jezabel ob vineam habendam occidi fecit Naboth. 3. *Reg.* 21. 13.

Mane primo consurgit homicida, interficit egenum et pauperem : per noctem vero erit quasi fur. *Job.* 24. 14.

Ex luxuria.

Sic David Uriam bello occumbere procuravit. 2. *Reg.* 11. 15.

Item Herodes decollavit Joannem. Marc. 6. 27.

Ex ambitione.

Unde Abimelech septuaginta fratres, ut ipse solus regnare posset, occidit. Judic. 9. 5.

Sic Athalia omne regium interfecit semen. 4. *Reg.* 11. 1.

(*Vide Thesaurum Patrum*).

HOMO.

(*Vide Thesaurum Patrum*).

Homo creatus ad imaginem Dei.

Faciamus hominem ad imaginem et similitudinem nostram : et præsit piscibus maris et volatilibus cœli, et bestiis, etc. *Gen.* 1. 26.

Formavit igitur Dominus Deus hominem de limo terrae, et inspiravit in faciem ejus spiraculum vitæ, et factus est homo in animam viventem. *Ib.*2.7.

Hic est liber generationis Adam. In die, qua creavit Deus hominem, ad similitudinem Dei fecit illum. *Ibid.* 5. 1.

Quicumque effuderit humanum sanguinem, fundetur sanguis illius: ad imaginem quippe Dei factus est homo. *Ibid.* 9. 6.

Manus tuae fecerunt me, et, plasmaverunt me totum in circuitu, et sic repente præcipitas me ? *Job.* 10. 8.

Manus tuae fecerunt me, et plasmaverunt me : da mihi intellectum, et discam mandata tua. *Psal.* 118. 73.

Quoniam Deus creavit hominem inexterminabilem, et ad imaginem similitudinis suae fecit illum. *Sap.* 2. 23.

Deus creavit de terra hominem et secundum imaginem suam fecit illum. *Eccli.* 17. 1. *Vide Coloss.* 3. 10.

In ipsa (*lingua*) benedicimus Deum et Patrem: et in ipsa maledicimus homines, qui ad similitudinem Dei facti sunt. *Jacob* 3. 9.

Homo maledicitur.

Adae vero dixit (*Deus*): Quia audisti vocem uxoris tuae, et

prehenduntur, sic capiuntur homines in tempore malo, cum eis extemplo supervenerit. *Eccles.* 9. 12.

Umbrae enim transitus est tempus nostrum. *Sap.* 2. 5.

Transierunt omnia illa tamquam umbra: et tamquam nuntius percurrens — Sic et nos nati continuo desivimus esse. *Ibid.* 5. 9. *et* 13. *Vide c.* 2. 5. 13.

Et nescit quod tempus praeteriet, et mors appropinquet, et relinquat (*homo*) omnia aliis, et morietur., *Eccli.* 11. 20.

Omnis caro sicut foenum veterascet, et sicut folium fructificans in arbore viridi. Alia generantur, et alia dejiciuntur: sic generatio carnis et sanguinis, alia finitur, et alia nascitur. *Ibid.* 14. 18. 19.

Numerus dierum hominum ut multum centum anni: quasi gutta aquae maris deputati sunt: et sicut calculus arenae, sic exigui anni in die aevi. *Ibid.* 18. 8.

Vox dicentis: Clama. Et dixi: Quid clamabo? Omnis caro foenum, et omnis gloria ejus quasi flos agri. Exsiccatum est foenum, et cecidit flos, quia Spiritus Domini sufflavit in eo. Vere foenum est populus. *Isa.* 40. 6. 7.

Quia omnis caro ut foenum: et omnis gloria ejus tamquam flos foeni: exaruit foenum, et flos ejus decidit. Verbum autem Domini manet in aeternum. 1. *Petr.* 1. 24. 25. *Vide Jacob* 10.

Ob miseriae multiplicitatem.

In sudore vultus tui vesceris pane. *Gen.* 3. 19.

Homo nascitur ad laborem, et avis ad volatum. *Job* 5. 7.

Militia est vita hominis super terram: et sicut dies mercenarii, dies ejus. *Ibid.* 7. 1.

Homo natus de muliere, brevi vivens tempore, repletur multis miseriis. Qui quasi flos egreditur, et conteritur, et fugit velut umbra: et numquam in eodem statu permanet. *Ibid.* 14. 1. 2.

Anni nostri sicut aranea meditabuntur,—et amplius eorum labor et dolor. *Psal.* 89. 9. 10.

Quid enim proderit homini de universo labore suo, et afflictione spiritus, qua sub sole cruciatus est? Cuncti dies ejus doloribus, et aerumnis pleni sunt, nec per noctem mente requiescit: et hoc nonne vanitas est? *Eccles.* 2. 22. 23.

Est et alia infirmitas pessima, quam vidi sub sole: divitiae conservatæ in malum domini sui. *Ibid.* 5.12. Quid ergo prodest ei, quod laboravit in ventum? *v.* 15.

Corpus enim, quod corrumpitur, aggravat animam, et terrena inhabitatio deprimit sensum multa cogitantem. *Sap.* 9. 15.

Occupatio magna creata est

omnibus hominibus, et jugum grave super filios Adam, a die exitus de ventre matris eorum usque in diem sepulturae, in matrem omnium, etc. *Eccli.* 40. 1. Omnia, quae de terra sunt, in terram convertentur, et omnes aquae, in mare revertentur. *Vide* 11.

Benedicitur homo in Christo.

Benedicam benedicentibus tibi, et maledicam maledicentibus tibi, atque in te benedicentur universae cognationes terrae. *Gen.* 12. 3. *Vide c.* 18. 18.

Et benedicentur in semine tuo omnes gentes terrae, quia obedisti voci meae. *Ibid.* 22. 18. *Vide Cap.* 26. 4. *Item Eccli.* 44. 25. *Actor.* 3. 25.

Providens autem Scriptura, quia ex fide justificat Gentes Deus, praenuntiavit Abrahae, quia benedicentur in te omnes Gentes, etc. *Gal.* 3. 8.

Hominis regeneratio.

Et advocans Jesus parvulum, statuit eum in medio eorum, et dixit: Amen dico vobis, nisi conversi fueritis, et efficiamini sicut parvuli, non intrabitis in regnum coelorum. *Matth.* 18. 2. 3.

Quotquot autem receperunt eum, dedit eis potestatem filios Dei fieri, his, qui credunt in nomine ejus: qui non ex sanguinibus, neque ex voluntate viri, sed ex Deo nati sunt. *Joan.* 1. 12. *et* 13.

Amen, amen dico tibi, nisi quis renatus fuerit denuo, non potest videre regnum Dei. *Ibid.* 3. 3. Quod natum est ex carne caro est: et quod natum est ex spiritu, spiritus est. *v.* 6.

Sed aqua, quam ego dabo ei, fiet in eo fons aquae salientis in vitam aeternam. *Ibid.* 4. 14.

Qui credit in me, sicut dicit Scriptura, flumina de ventre ejus fluent aquae vivae. *Ibid.* 7. 38.

Nam si decem millia paedagogorum habeatis in Christo, sed non multos patres. Nam in Christo Jesu per Evangelium ego vos genui. 1. *Cor.* 4. 15.

Primus homo de terra, terrenus: secundus homo (*Christus*) de coelo, coelestis. Qualis terrenus, tales et terreni: et qualis coelestis, tales et coelestes. Igitur, sicut portavimus imaginem terreni: portemus et imaginem coelestis. *Ibid.* 15. 47. *et seq.*

Sed licet is, qui foris est, noster homo corrumpatur: tamen is, qui intus est, renovatur de die in diem. 2. *Cor.* 4. 16.

Filioli mei, quos iterum parturio, donec formetur Christus in vobis. *Gal.* 4. 19. *Vide Jac.* 1. 18. 1. *Petr.* 4. 2. *Hebr.* 12. 1.

In Christo enim Jesu neque circumcisio aliquid valet, neque praeputium, sed nova creatura. *Ibid.* 6. 15.

Vos autem non ita didicistis

Christum, si tamen illum audistis, et in ipso edocti estis, sicut est veritas in Jesu. Deponere vos secundum pristinam conversationem veterem hominem, qui corrumpitur secundum desideria erroris. Renovamini autem spiritu mentis vestrae, et induite novum hominem, qui secundum Deum creatus est in justitia, et sanctitate veritatis. *Ephes.* 4. 20. *et seq. Vide Rom.* 6. 4.

Nunc autem deponite et vos omnia: iram, indignationem, malitiam, blasphemiam, turpem sermonem de ore vestro. Nolite mentiri invicem, expoliantes vos veterem hominem cum actibus suis, et induentes novum, eum qui renovatur in agnitionem, secundum imaginem ejus, qui creavit illum. *Coloss.* 3. 8. *et seq. Vide et v.* 12.

Cum autem benignitas et humanitas apparuit Salvatoris nostri Dei, non ex operibus justitiae, quae fecimus nos, sed secundum suam misericordiam salvos nos fecit, per lavacrum regenerationis et renovationis Spiritus Sancti, quem effudit in nos abunde per Jesum Christum Salvatorem nostrum. *Tit.* 3. 4. 5. 6.

Renati non ex semine corruptibili, sed incorruptibili, per verbum Dei vivi, et permanentis in aeternum 1. *Petr.* 1. 23.

Sicut modo geniti infantes. *Ibid.* 2. 2. *Vide Jacob* 1. 18.

Homo pulvis et lutum.

Formavit igitur Dominus Deus hominem de limo terræ, et inspiravit in faciem ejus spiraculum vitæ, et factus est homo in animam viventem. *Gen.* 2. 7.

In sudore vultus tui vesceris pane, donec revertaris in terram, de qua sumptus es: quia pulvis es, et in pulverem reverteris. *Ibid.* 3. 19.

Quia semel coepi, loquar ad Dominum meum, cum sim pulvis et cinis. *Ibid.* 18. 27.

Manus tuae fecerunt me, et plasmaverunt me totum in circuitu; et sic repente praecipitas me? etc. *Job* 10. 8.

Deficiet omnis caro simul, et homo in cinerem revertetur. *Ibid.* 34. 15.

Et recordatus est, quia caro sunt: spiritus vadens, et non rediens. *Psal.* 77. 39.

Exibit spiritus ejus, et revertetur in terram suam: in illa die peribunt omnes cogitationes eorum. *Psal.* 145. 4.

Et revertatur pulvis in terram suam, unde erat, et spiritus redeat ad Deum, qui dedit illum. *Eccles.* 12. 7.

Deus creavit de terra hominem, et secundum imaginem suam fecit illum. Et iterum convertit illum in ipsam, et secundum se vestivit illum virtute. *Eccli.* 17. 1. 2.

Omnia quae de terra sunt in terram convertentur; sic impii a maledicto in perditio-

nem. *Ib.*41. 13. *Vide Job* 4. 9.

Vox dicentis: Clama. Et dixi: Quid clamabo? Omnis caro foenum, et omnis gloria ejus quasi flos agri. *Isa.* 40. 6.

HONOR.

Honor temporalis non magnifaciendus. Vide et *Gloria.*

(*Item Thesaurum Patrum*).

Quid vobis est melius (*ait Abimelech filius Jerobaal*), ut dominentur vestri septuaginta viri, omnes filii Jerobaal, an ut dominetur unus vir? simulque considerate, quod os vestrum et caro vestra sum. *Judic.*9.2. *Vide Num.* 16. 1. *Item* 2. *Reg.* 15. 1.

Non zeles gloriam et opes peccatoris: non enim scis, quæ futura sit illius subversio. *Eccli.* 9. 16. *Vide Esther* 3. 1. *et c.* 6. 6.

Noli extollere te in faciendo opere tuo, et noli cunctari in tempore angustiae. Melior est qui operatur, et abundat in omnibus, quam qui gloriatur, et eget pane. *Ibid.* 10.29.30. *Vide* 3. *Reg.* 1. 3. *Item Prov.* 12. 9.

Haec dicit Dominus: Non glorietur sapiens in sapientia sua, et non glorietur fortis in fortitudine sua, et non glorietur dives in divitiis suis: sed in hoc glorietur, qui gloriatur, scire et nosse me, quia ego sum Dominus, qui facio misericordiam, et judicium, et justitiam in terra. *Jerem.* 9. 23. 24.

Attendite, ne justitiam vestram faciatis coram hominibus, ut videamini ab eis: alioquin mercedem non habebitis apud Patrem vestrum, qui in coelis est. *Matth.* 6. 1.

Ait illi Jesus: Vide, nemini dixeris: sed vade, ostende te sacerdoti, et offer munus quod praecepit Moyses, in testimonium, illis. *Ibid.* 8. 4. *Item Marc.* 1. 44. *Vide Matth.* 9.30. *et c.* 17. 9.

Non ita erit inter vos, sed quicumque voluerit inter vos major fieri, sit vester minister. Et qui voluerit inter vos primus esse, erit vester servus. *Ibid.* 20. 26. 27. *Item Marc.* 10. 43. *Luc.* 22. 27. *Vide et v.* 24.

Ego autem non quaero gloriam meam: est qui quærat: et judicet. *Joan.*8.50. *V. c.*6. 15.

Dilexerunt enim gloriam hominum magis, quam gloriam Dei. *Ibid.* 12. 43.

Paulus et Barnabas dixerunt: Viri quid haec facitis? et nos mortales sumus, similes vobis homines, annuntiantes vobis ab his vanis converti ad Deum vivum, qui fecit coelum et terram, — et omnia quae in eis sunt. *Actor.* 14. 14. *Vide c.* 10. 26.

Nihil per contentionem, neque per inanem gloriam: sed in humilitate, superiores sibi invicem arbitrantes. *Philipp.* 2. 3.

Nec quaerentes ab hominibus gloriam (*loquitur Paulus de se ipso*), neque a vobis, neque ab aliis. 1. *Thess.* 2. 6. *Vide* 1. *Petr.* 5. 3.

Et cecidi aute pedes ejus, ut adorarem eum. Et dicit mihi: Vide, ne feceris: conservus tuus sum, et fratrem tuorum habentium testimonium Jesu. Deum adora. *Apoc.* 19. 10. *Item habetur c.* 22. 9.

Honor debite exhibendus.

Gloriam sapientes possidebunt: stultorum exaltatio, ignominia. *Prov.* 3. 35.

Sicut qui emittit lapidem in acervum Mercurii, ita qui tribuit insipienti honorem. *Ibid.* 26. 8.

Semen hominum honorabitur hoc, quod timet Deum: semen autem hoc exhonorabitur, quod praeterit mandata Domini. *Eccli.* 10. 23.

Sapientia humiliati exaltabit caput illius, et in medio magnatorum consedere illum faciet. *Ibid.* 11. 1.

Sapiens in populo hæreditabit honorem, et nomen illius erit vivens in æternum. *Ibid.*37.29.

Honeste conservandus.

Quicumque glorificaverit me, glorificabo eum; qui autem contemnunt me, erunt ignobiles 1. *Reg.* 2. 30.

Ne des alienis honorem tuum, et annos tuos crudeli.*Prov.*5.9.

Gloria divitum, honoratorum, et pauperum, timor Dei est: noli despicere hominem justum pauperem, et noli magnificare virum peccatorem divitem. *Eccli.* 10. 25. 26. Fili, in mansuetudine serva animam tuam, et da illi honorem secundum meritum suum. Peccantem in animam suam quis justificabit? et quis honorificabit exhonorantem animam suam? etc. *v.* 31. *et* 32.

Inique non ambiendus.

Inscius non honorabitur. *Eccli.* 10. 28. Et est homo, qui honorificatur propter substantiam suam. *v.* 33.

Attendite a Scribis, qui volunt ambulare in stolis, et amant salutationes in foro, et primas cathedras in synagogis, et primos discubitus in conviviis: qui devorant domos viduarum, simulantes longam orationem. *Luc.* 20. 46. 47. *Vide c.*11.43. *Item Matth.* 23. 6.

Honor Dei. Vide *Gloria.*

Honorandi parentes. Vide *Parentes.*

Honor Templorum. Vide *Templum.*

HOSPITALITAS.

Hospitalitas commendatur.

Dominus Deus vester—amat peregrinum, et dat ei victum atque vestitum. Et vos ergo amate peregrinos, quia et ipsi fuistis advenae, etc. *Deut.* 10. 17. 18. 19.

Frange esurienti panem tuum, et egenos vagosque induc in

domum tuam; cum videris nudum, operi eum, et carnem tuam ne despexeris. *Isa.* 58.7.

Esurivi enim, et dedistis mihi manducare: sitivi, et dedistis mihi bibere: hospes eram, et collegistis me. *Matth.* 25.35.

Cum facis convivium, voca pauperes, debiles, claudos, et caecos: et beatus eris, quia non habent retribuere tibi: retribuetur enim tibi in resurrectione justorum. *Luc.* 14. 13. 14.

Necessitatibus sanctorum communicantes: hospitalitatem sectantes. *Rom.* 12. 13.

Oportet ergo Episcopum irreprehensibilem esse, unius uxoris virum, sobrium, prudentem, ornatum, pudicum, hospitalem, doctorem, non vinolentum, non percussorem, sed modestum; non litigiosum, non cupidum, sed suae domui bene praepositum, filios habentem subditos cum omni castitate. 1. *Tim.* 3. 2. 3. 4. *Item Tit.* 1. 7.

Et hospitalitatem nolite oblivisci; per hanc enim latuerunt quidam, Angelis hospitio receptis. *Hebr.* 13. 2. *Vide Jacob* 1. 27.

Estote hospitales invicem sine murmuratione. 1. *Petr.* 4. 9.

Carissime, fideliter facis, quidquid operaris in fratres, et hoc in peregrinos. 3. *Joan.* v. 5.

Hospitalitatis exempla.

Angeli ab Abraham hospitio recepti, filium ei ex Sara promittunt, quæ ob id ridens, corripitur, etc. Gen. c. 18. *Dixit Abraham Angelis tribus ei apparentibus*: Domine, si inveni gratiam in oculis tuis, ne transeas servum tuum; sed afferam pauxillum aquae, et lavate pedes vestros, et requiescite sub arbore. Ponamque buccellam panis, et confortate cor vestrum: postea transibitis. *v.* 3. *et seq.*

Et dixit (*Loth duobus Angelis Sodomam advenientibus*): Obsecro, Domini, declinate in domum pueri vestri, et manete ibi: lavate pedes vestros, et mane proficiscemini in viam vestram. Qui dixerunt: Minime, sed in platea manebimus. Compulit illos oppido, ut diverterent ad eum: ingressisque domum illius fecit convivium, et coxit azyma, et comederunt. *Ibid.* 19. 2. 3.

Dixitque (*Laban*) ad eum (*servum abrahæ*): Ingredere, benedicte Domini; cur foris stas? praeparavi domum et locum camelis. Et introduxit eum in hospitium, etc. *Ibid.* 24. 31. 32.

Jethro recepit peregrinum Moysen hospitio, etc. Exod. 2. 20.

Explorantes quos misit Josue, excepit hospitio meretrix liberaliter, et custodivit fideliter. Josue c. 2.

Dixitque Manue ad Angelum Domini: Obsecro te, ut acquiescas precibus meis, et fa-

ciamus tibi hoedum de capris. *Judic.* 13. 15.

Occurrit ei (*Levitae*) laetus (*socer ejus*) , et amplexatus est hominem. Mansitque gener in domo soceri tribus diebus , comedens cum eo, et bibens familiariter. *Ibid.* 19.3. Cui rursum locutus est socer : Considera , quod dies ad occasum declivior sit, et propinquat ad vesperum: mane apud me etiam hodie , et duc laetum diem , et cras proficisceris , ut vadas in domum tuam. *v.* 9.

Cumque venisset (*Elias*) ad portam civitatis (*Sarepthae*) , apparuit ei mulier vidua colligens ligna , et vocavit eam , dixitque ei : Da mihi paululum aquae in vase , ut bibam. Cumque illa pergeret , ut afferre t, clamavit (*Elias*) post tergum ejus , dicens : Affer mihi , obsecro , et buccellam panis in manu tua, etc. 3. *Reg.* 17. 10. 11.

Facta est autem quaedam dies , et transibat Eliseus per Sunam (*civitatem*) : erat autem ibi mulier magna , quae tenuit eum , ut comederet panem : cumque frequenter inde transiret , divertebat ad eam , ut comederet panem. 4. *Reg.* 4.8. *Vide Job* 1. 4.

Tobias dixit filio suo: Vade et adduc aliquos de tribu nostra , timentes Deum ut epulentur nobiscum. *Tob.* 2. 2.

Si comedi buccellam meam solus , et non comedit pupillus ex ea, etc. *Job* 31. 17. Humerus meus a junctura sua cadat, et brachium meum cum suis ossibus confringatur.*v.*22.Foris non mansit peregrinus, ostium meum viatori patuit. *v.* 32.

Factum est autem dum irent, et ipse (*Jesus*) intravit in quoddam castellum ; et mulier quaedam , Martha nomine , excepit illum in domum suam , etc. *Luc.* 10. 38.

Et dixit ad eum (*Jesus*) : Zachaee festinans descende : quia hodie in domo tua oportet me manere. Et festinans descendit , et excepit illum gaudens. *Ibid.* 19. 5. 6.

Cum autem baptizata esset (*Lydia purpuraria*) , et domus ejus , deprecata est , dicens : Si judicastis me fidelem Domino esse , introite (*Paule et Timothee*) in domum meam et manete : et coegit nos. *Actor.* 16. 15.

In locis autem illis erant prædia principis insulae , nomine Publii, qui nos suscipiens, triduo benigne exhibuit , etc. *Ib.* 28. 7.

Inhospitalitas.

Præ lassitudine (*Gedeon cum trecentis viris*) fugientes persequi non poterant. Dixitque ad viros Soccoth : Date , obsecro, panes populo qui mecum est, quia valde defecerunt: ut possimus persequi Zebee , et Salmana reges Madian. Responderunt principes Soccoth: For-

sitan palmae manuum Zebee et Salmana in manu tua sunt, et idcirco postulas, ut demus exercitui tuo panes. Quibus ille ait (*Gedeon*): Cum ergo tradiderit Dominus Zebee et Salmana in manus meas, conteram carnes vestras cum spinis tribulisque deserti. Et inde conscendens (*Gedeon*) venit in Phanuel: locutusque est ad viros loci illius similia. Cui et illi responderunt, sicut responderant viri Soccoth. Dixit itaque et eis (*Gedeon*): Cum reversus fuero victor in pace, destruam turrim hanc, etc. *Comprehensis autem Zebee et Salmana, dixit Gedeon*: En Zebee, et Salmana, super quibus exprobrastis mihi dicentes: Forsitan manus Zebee et Salmana in manibus tuis sunt, et idcirco postulas ut demus viris, qui lassi sunt et defecerunt, panes. Tulit ergo (*Gedeon*) seniores civitatis, et spinas deserti ac tribulos, et contrivit cum eis, atque comminuit viros Soccoth. Turrim quoque Phanuel subvertit occisis habitatoribus civitatis. *Judic.* 8. *a v.* 4. *usq. ad* 17.

Quo cum intrassent (*Levita et servus ejus*), sedebant in platea civitatis (*Gabaa*), et nullus eos recipere voluit hospitio. Et ecce apparuit homo senex, revertens de agro et de opere suo vesperi,—et dixit ad eum: Unde venis? et quo vadis? Qui respondit ei: Profecti sumus de Bethlehem Juda, et pergimus ad locum nostrum, qui est in latere montis Ephraim, unde ieramus in Bethlehem: et nunc vadimus ad domum Dei, nullusque sub tectum suum nos vult recipere. Cui respondit senex: Pax tecum sit, ego praebebo omnia, quae necessaria sunt: tantum, quaeso, ne in platea maneas. *Ibid.* 19. *a v.* 15. *usq. ad* 20. *Vide* 1. *Reg.* 25. 9. *et* 14.

Etenim detestabiliorem inhospitalitatem instituerunt: alii quidem ignitos non recipiebant advenas, alii autem bonas hospites in servitutem redigebant. (*Loquitur de Ægyptiis persequentibus Hebraeos*). *Sap.* 19. 13. *Vide Thesaurum Patrum.*

HUMILITAS.

Humilitas Deo grata est.

Dixit Angelus ad Agar: Revertere ad dominam tuam, et humiliare sub manu illius. *Gen.* 16. 9.

Respondensque Abraham ait (*ad Dominum*): Quia semel coepi, loquar ad Dominum meum cum sim pulvis et cinis. *Ib.* 18. 27.

Vidit Dominus humilitatem meam. *Ibid.* 29. 32. *Vide et versus sequentes.*

Multum humiliavit se Jacob coram Esau, et sic compescuit iram ejus. Ibid. c. 33.

Tu eris super domum meam, et ad tui oris imperium cunctus populus obediet: uno tantum regni solio te praecedam. *Ibid.* 41. 40.

Quinquies excusavit se Moyses antequam vellet accipere ducatum populi, quem tamen ei imponebat Deus; nec acquievit, donec Dominum intellexisset iratum. Exod. 3. 10. *Unde caput* 4. 14. *extat*: Iratus Dominus in Moysen, etc.

Moyses utile consilium pagani hominis non despexit, sed ei humiliter acquievit. Ibidem 18. 24.

Gedeon respondens ait ad Dominum: Obsecro, mi Domine, in quo liberabo Israel? Ecce familia mea infima est in Manasse: et ego minimus in domo patris mei. Dixitque ei Dominus: Ego ero tecum: et percuties Madian quasi unum virum, etc. *Judic.* 6. 15. 16.

Exultavit cor meum in Domino, et exaltatum est cornu meum in Deo meo: dilatatum est os meum super inimicos meos: quia laetata sum in salutari tuo. (*Sic canebat Anna ad Dominum*). 1. *Reg.* 2. 1. Suscitat de pulvere egenum, et de stercore elevat pauperem: ut sedeat cum principibus, et solium gloriae teneat. Domini enim sunt cardines terrae, et posuit super eos orbem. *v.* 8. *Vide Ibid. c.* 1. *et* 2. *Reg.* 6. 16.

Tulit autem Samuel agnum lactentem unum, et obtulit illum holocaustum integrum Domino: et clamavit Samuel ad Dominum pro Israel et exaudivit eum Dominus. Factum est autem cum Samuel offerret holocaustum, Philisthiim inire praelium contra Israel. Intonuit autem Dominus fragore magno in die illa super Philisthiim, et exterruit eos, et caesi sunt a facie Israel. *Ibid.* 7. 9. 10.

Dixitque David ad Michol: Ante Dominum, qui elegit me potius quam patrem tuum, et quam omnem domum ejus, et praecepit mihi, ut essem dux super populum Domini in Israel et Judam, et vilior fiam plus quam factus sum: et ero humilis in oculis meis, et cum ancillis, de quibus locuta es, gloriosior apparebo. 2. *Reg.*6.21.22.

Dixitque ad eos (*scilicet Roboam, et principes Juda Semeias propheta*): Haec dicit Dominus: Vos reliquistis me, et ego reliqui vos in manus Sesac (*regis Ægypti, qui diripuit Jerusalem*). Consternatique principes Israel et rex, dixerunt: Justus est Dominus. Cumque vidisset Dominus, quod humiliati essent, factus est sermo Domini ad Semeiam dicens: Quia humiliati sunt, non disperdam eos daboque eis pauxillum auxilii, et non stillabit furor meus super Jerusalem per manum Sesac. 2. *Par.* 12. 5. *et seq.*

Humiliatusque est (*Ezechias*) postea eo quod exaltatum fuisset cor ejus, tam ipse quam habitatores Jerusalem: et idcirco non venit super eos ira Domini in diebus Ezechiae. *Ib.* 32. 26.

Qui postquam coangustatus est (*scilicet Manasses*), oravit Dominum Deum suum, et egit poenitentiam valde coram Deo patrum suorum. Deprecatusque est eum, et obsecravit intente; et exaudivit orationem ejus, reduxitque eum Jerusalem in regnum suum, et cognovit Manasses quod Dominus ipse esset Deus. *Ibid.* 33. 12. 13.

Ad regem autem Juda, qui misit vos pro Domino deprecando, sic loquimini: Hæc dicit Dominus Deus Israel: Quoniam audisti verba voluminis, atque emollitum est cor tuum, et humiliatus est in conspectu Dei, super his quae dicta sunt contra locum hunc, et habitatores Jerusalem, reveritusque faciem meam, scidisti vestimenta tua, et flevisti coram me: ego quoque exaudivi te, dicit Dominus. *Ibid.* 34.26.27.

Et clamavit omnis populus ad Dominum instantia magna, et humiliaverunt animas suas in jejuniis, et orationibus, ipsi et mulieres eorum, etc. (*scilicet quia metuerunt Holofernem vehementer*). *Judith* 4. 8. Tunc Eliachim, Sacerdos Domini magnus, circuivit omnem Israel, allocutusque est eos, dicens: Scitote, quoniam exaudiet Dominus preces vestras, si manentes permanseritis in jejuniis, et orationibus in conspectu Domini. *v.* 11. *et* 12.

Et ideo humiliemus illi (*Deo*) animas nostras, et in spiritu constituti humiliato servientes illi. *Ibid.* 8.16. Expectemus humiles consolationem ejus. *v.*20.

Non enim in multitudine est virtus tua, Domine, neque in equorum viribus voluntas tua est, nec superbi ab initio placuerunt tibi; sed humilium, et mansuetorum semper tibi placuit deprecatio. *Ibid.* 9. 16.

Esther regina confugit ad Dominum, et corpus suum humiliavit jejuniis, oransque inter caetera dixit: Tu scis necessitatem meam: quod abominer signum superbiae, et gloriae meae, etc. *Esther* 14. 16. *Vide Isa.* 37. 1.

Qui enim humiliatus fuerit, erit in gloria: et qui inclinaverit oculos, ipse salvabitur. *Job* 22. 29.

Juxta est Dominus iis, qui tribulato sunt corde: et humiles spiritu salvabit. *Psal.* 33. 19.

Ubi fuerit superbia, ibi erit et contumelia: ubi autem est humilitas, ibi et sapientia. *Prov.* 11. 2.

Melius est humiliari cum mitibus, quam dividere spolia cum superbis. *Ibid.* 16. 19.

Antequam conteratur, exaltatur cor hominis: et antequam glorificetur, humiliatur. *Ibid.* 18. 12.

Ne gloriosus appareas coram rege, et in loco magnorum ne steteris. Melius est enim ut dicatur tibi: Ascende huc, quam ut humilieris coram principe. *Ibid.* 25. 6. 7.

Superbum sequitur humilitas: et humilem spiritu suscipiet gloria. *Ibid.* 29. 23.

Humilia valde spiritum tuum: quoniam vindicta carnis impii, ignis et vermis. *Eccli.* 7. 19.

Hæc dicit Excelsus, et sublimis habitans aeternitatem: et sanctum nomem ejus in excelso, et in sancto habitans, et cum contrito et humili spiritu: ut vivificet spiritum humilium, et vivificet cor contritorum. *Isa.* 57. 15.

Ad quem autem respiciam, nisi ad pauperculum, et contritum spiritu, et trementem sermones meos? *Ibid.* 66. 2.

Jonas clamavit et dixit: Adhuc quadraginta dies, et Ninive subvertetur. Et crediderunt viri Ninivitæ in Deum, et prædicaverunt jejunium, et vestiti sunt saccis a majore usque ad minorem, etc. *Jonæ* 3. 4. 3.

Ego quidem baptizo vos in aqua in pœnitentiam: qui autem post me venturus est, fortior me est, cujus non sum dignus calceamenta portare: ipse vos baptizabit in Spiritu Sancto et igni. *Matth.* 3. 11.

Beati pauperes spiritu: quoniam ipsorum est regnum coelorum. *Ibid.* 5. 3.

Et respondens centurio, ait: Domine, non sum dignus, ut intres sub tectum meum; sed tantum dic verbo, et sanabitur puer meus. *Ib.* 8. 8. *V. c.* 15. 27.

Tollite jugum meum super vos, et discite a me quia mitis sum, et humilis corde; et invenietis requiem animabus vestris. *Ibid.* 11. 29.

Quicumque ergo humiliaverit se sicut parvulus iste, hic est major in regno coelorum. *Ibid.* 18. 4.

Non ita erit inter vos; sed quicumque voluerit inter vos major fieri, sit vester minister. Et qui voluerit inter vos primus esse, erit vester servus. *Ibid.* 20. 26. 27. *Vide c.* 18. *Item Marc.* 10. 43. *et c.* 9. 33. *Luc.* 9. 48. *et c.* 22. 26. *Philipp.* 2. 7. *et* 8.

Dicite filiæ Sion: Ecce rex tuus venit tibi mansuetus, sedens super asinam, et pullum filium subjugalis. *Ibid.* 21. 5.

Vos autem nolite vocari Rabbi: unus est enim Magister vester. *Ibid.* 23. 8. Qui major est vestrum, erit minister vester. *v.* 11.

In via inter se disputaverant (*Apostoli*), quis eorum major esset. Et residens vocavit duodecim, et ait illis: Si quis vult primus esse, erit omnium novissimus, et omnium minister. *Marc.* 9. 33. *Vide Luc.* 9. 46.

Quia respexit humilitatem ancillæ suæ: ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes. *Luc.* 1. 48.

Cum invitatus fueris ad nuptias, non discumbas in primo loco, ne forte honoratior te sit invitatus ab illo: et veniens is, qui te et illum vocavit, dicat tibi: Da huic locum: et tunc

incipias cum rubore novissimum locum tenere, etc. *Ibid.* 14. 8. Quia omnis qui se exaltat, humiliabitur: et qui se humiliat, exaltabitur. *v.* 11.

Pater, peccavi in cœlum, et coram te: jam non sum dignus vocari filius tuus: fac me sicut unum de mercenariis tuis. *Ibid.* 15. 18. 19.

Et Publicanus a longe stans, nolebat nec oculos ad coelum levare: sed percutiebat pectus suum, dicens: Deus, propitius esto mihi peccatori. *Ib.* 18. 13.

Bene: propter incredulitatem fracti sunt. Tu autem fide stas: noli altum sapere, sed time. *Rom.* 11. 20. *Vide c.* 12. 16. *Item* 1. *Cor.* 4. 6.

Ego enim sum minimus Apostolorum, qui non sum dignus vocari Apostolus, quoniam persecutus sum Ecclesiam Dei. 1. *Cor.* 15. 9.

Nihil per contentionem, neque per inanem gloriam; sed in humilitate superiores sibi invicem arbitrantes. *Philipp.* 2. 3. *Vide Hebr.* 11. 24.

Induite vos ergo sicut electi Dei, sancti, et dilecti, viscera misericordiae, benignitatem, humilitatem, modestiam, patientiam: supportantes invicem, et donantes vobismetipsis, si quis adversus aliquem habet querelam: sicut et Dominus donabit vobis, ita et vos. *Coloss.* 3. 12. 13.

Glorietur autem frater humilis in exaltatione sua. Dives autem in humilitate sua, quoniam sicut flos foeni transibit. *Jacob* 1. 9.

Humiliamini in conspectu Domini, et exaltabit vos. *Ib.* 4. 10.

Omnes autem invicem humilitatem insinuate, quia Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam. *Petr.* 5. 5. *Vide Actor.* 10. 26.

Et cecidi ante pedes ejus (*ait Joannes de Angelo ei apparente*), ut adorarem eum. Et dicit mihi: Vide, ne feceris: conservus tuus sum, et fratrum tuorum habentium testimonium Jesu. Deum adora, etc. *Apoc.* 19. 10. *Vide c.* 4. 10. (*Vide* Thesaurum Patrum.)

HYPOCRISIS ET SIMULATIO, Vide et *Simulatio*, *et Thesaurum Patrum*.

Factum est autem verbum Domini ad Samuel, dicens: Poenitet me quod constituerim Saul regem: quia dereliquit me, et verba mea opere non implevit. Contristatusque est Samuel, et clamavit ad Dominum tota nocte. 1. *Reg.* 15. 10. 11.

Amon filius David, simulavit languorem, ut posset decipere Thamar, quam libidinose amabat. 2. *Reg.* 13. 5.

Sic viae omnium, qui obliviscuntur Deum, et spes hypocritae peribit. *Job* 8. 13.

Et ipse (*Deus*) erit salvator meus: non enim veniet in conspectu ejus omnis hypocrita. *Ibid.* 13. 16.

Congregatio enim hypocritæ sterilis et ignis devorabit tabernacula eorum, qui munera libenter accipiunt. *Ibid.* 15. 34.

Hoc scio a principio, ex quo positus est homo super terram, quod laus impiorum brevis sit, et gaudium hypocritæ ad instar puncti. Si ascenderit usque ad cœlum superbia ejus, et caput ejus nubes tetigerit: quasi sterquilinium in fine perdetur: et qui eum viderant dicent: Ubi est? etc. *Ibid.* 20. 4. *et seq.* Omnes tenebrae absconditae sunt in occultis ejus: devorabit eum ignis, qui non succenditur, affligetur relictus in tabernaculo suo. Revelabunt cœli iniquitatem ejus, et terra consurget adversus eum. *v.* 26. *et* 27.

Quae est enim spes hypocritae si avare rapiat, et non liberet Deus animam ejus? Numquid Deus audiet clamorem ejus, cum venerit super eum angustia? etc. *Ibid.* 27. 8. *et* 9. Tollet eum ventus urens et auferet, et velut turbo rapiet eum de loco suo, etc. *v.* 21.

Simulatores, et callidi provocant iram Dei, neque clamabunt cum vincti fuerint. Morietur in tempestate anima eorum, et vita eorum inter effeminatos. *Ibid.* 36. 13. 14.

Generatio, quae sibi munda videtur, et tamen non est lota a sordibus suis. Generatio, cujus excelsi sunt oculi, et palpebræ ejus in alta surrectæ (*scilicet insaturabilis sunt*). *Prov.* 30. 12. 13.

Ne accesseris ad illum (*Dominum*) duplici corde. Ne fueris hypocrita in conspectu hominum, et non scandalizeris in labiis tuis. *Eccli.* 1. 36. 37.

Est qui nequiter humiliat se et interiora ejus plena sunt dolo. *Ibid.* 19. 23.

Et dixit Dominus: Eo quod appropinquat populus iste ore suo, et labiis suis glorificat me, cor autem ejus longe est a me, et timuerunt me mandato hominum et doctrinis, etc. *Isa.* 29. 13. Vae qui profundi estis corde, ut a Domino absconditis consilium: quorum sunt in tenebris opera, et dicunt: Quis videt nos, et quis novit nos? *v.* 15.

Reprehendit Isaias Judaeorum hypocrisim, ostendens eorum jejunium non esse Deo acceptabile, et quae debeant illud comitari, quibus adhibitis, multa praestantur a Deo beneficia. Ibid. c. 58. Me etenim de die in diem quaerunt, et scire vias meas volunt: quasi gens, quae justitiam fecerit, et judicium Dei sui non dereliquerit: rogant me judicia justitiæ: appropinquare Deo volunt, etc. *v.* 2. *Vide Ezech.* 13. 3.

Sagitta vulnerans lingua eorum, dolum locuta est: in ore suo pacem cum amico suo loquitur, et occulte ponit ei in-

sidias. *Jerem.* 9. 8. *Vide Psal.* 27. 3.

Non enim aetati nostrae dignum est, inquit (*Eleazarus*), fingere, ut multi adolescentium, arbitrantes Eleazarum nonaginta annorum transisse ad vitam alienigenarum, etc. 2. *Mach.* 6. 24.

Cum ergo facis eleemosynam, noli tuba canere ante te, sicut hypocritæ faciunt in synagogis, et in vicis, ut honorificentur ab hominibus. Amen dico vobis, receperunt mercedem suam. *Matth.* 6. 2. Cum autem jejunatis, nolite fieri sicut hypocritae tristes, exterminant enim facies suas, ut appareant hominibus jejunantes. Amen dico vobis, quia receperunt mercedem suam. *v.* 16.

Hypocrita, ejice primum trabem de oculo tuo, et tunc perspicies ut educas festucam de oculo fratris tui. *Luc.* 6. 42.

Hypocritae, bene prophetavit de vobis Isaias, dicens: Populus hic labiis me honorat: cor autem eorum longe est a me. *Marc.* 7. 6.

Scribis et Pharisaeis super cathedram Moysi sedentibus, praecepit Jesus obedire, opera autem ipsorum, non imitari, retegens ipsorum hypocrisim et ambitionem, discipulos vero docens contrariam humilitatem: deinde multiplex vae ob hypocrisim, et alias iniquitates illis interminatur. Ib. c. 23.

Pars hypocritarum fletus et stridor dentium. *Matth.* 8. 12.

Vae vobis, quia estis ut monumenta, quae non apparent, et homines ambulantes supra, nesciunt. *Luc.* 11. 44. *Vide Gal.* 2. 13.

Attendite a fermento Pharisaeorum, quod est hypocrisis. *Ibid.* 12. 1.

Pharisaeus stans, haec apud se orabat: Deus, gratias ago tibi, quia non sum sicut caeteri hominum: raptores, injusti, adulteri: velut etiam hic Publicanus. Jejuno bis in Sabbato: decimas do omnium quae possideo, etc. *Ibid.* 18. 11. 12.

Vir autem quidam, nomine Ananias, cum Saphira uxore sua, vendidit agrum, et fraudavit de pretio agri, conscia uxore sua. — Audiens autem *Ananias verba Petri*, cecidit et expiravit. *Actor.* 5. 1. 2. 5. *et Vide c.* 8. 18.

Ab omni specie mala abstinete vos. *Thess.* 1. 5. 22.

Spiritus autem manifeste dicit, quia in novissimis temporibus discedent quidam a fide, attendentes spiritibus erroris, et doctrinis daemoniorum, in hypocrisi loquentium mendacium, et cauteriatam habentium suam conscientiam, etc. 1. *Tim.* 4. 1.

Hoc autem scito quod in novissimis diebus instabunt tempora periculosa: erunt homines se ipsos amantes, cupidi,

elati, etc. 2. *Tim.* 3. 1. Habentes speciem quidem pietatis, virtutem autem ejus abnegantes. Et hos devita. *v.* 5.

Deponentes igitur omnem malitiam, et omnem dolum, et simulationes, et invidias, et omnes detractiones, sicut modo geniti infantes, rationabile, sine dolo, lac concupiscite, ut in eo crescatis in salutem. 1. *Petr.* 2. 1. 2.

Hypocrisis conditio.

Quia omnis hypocrita est et nequam. *Isa.* 9. 17.

Qui dicunt: Recede a me, non appropinques mihi, quia immundus es: isti fumus erunt in furore meo, ignis ardens tota die. *Ibid.* 65. 5.

Omnia vero opera sua faciunt ut videantur ab hominibus, etc. *Matth.* 23. 5. Vae vobis, Scribae et Pharisaei, hypocritae: quia similes estis sepulcris dealbatis, quae a foris parent hominibus speciosa, intus vero plena sunt ossibus mortuorum et omni spurcitia. Sic et vos a foris quidem paretis hominibus justi: intus autem pleni estis hypocrisi et iniquitate. *v.* 27. *et* 28.

Vos estis, qui justificatis vos coram hominibus. Deus autem novit corda vestra. *Luc.* 16.15.

Ipse enim Satanas transfigurat se in Angelum lucis. Non est ergo magnum, si ministri ejus transfigurentur velut ministri justitiae: quorum finis erit secundum opera ipsorum. 2. *Cor.* 11. 14. 15.

Punitio.

Spes hypocritae peribit. Non ei placebit vecordia sua, et sicut tela aranearum fiducia ejus. *Job* 8. 13. 14.

Non enim veniet in conspectu ejus omnis hypocrita. *Ibid.* 13. 16.

Congregatio enim hypocritae sterilis, et ignis devorabit tabernacula eorum. *Ibid.* 15. 34.

Gaudium hypocritæ ad instar puncti. Si ascenderit usque ad coelum superbia ejus, et caput ejus nubes tetigerit: quasi sterquilinium in fine perdetur: et qui eum viderant, dicent: Ubi est? Velut somnium avolans non invenietur, transiet sicut visio nocturna. *Ibid.* 20. 5. *et seq.* Filii ejus atterentur egestate, et manus illius reddent ei dolorem suum, etc. *v.* 10.

Quæ est enim spes hypocritæ si avare rapiat, et non liberet Deus animam ejus? Numquid Deus audiet clamorem ejus, cum venerit super eum angustia? *Ibid.* 27. 8. 9.

Vidi impios sepultos: quid etiam cum adhuc viverent, in loco sancto erant, et laudabantur in civitate quasi justorum operum: sed et hoc vanitas est. *Eccles.* 8. 10.

Cor ingrediens duas vias, non habebit successus. *Eccli.* 3. 28.

Vae illis, qui devorant domos viduarum sub obtentu prolixae orationis: hi accipient prolixius judicium. Matth. 23. 14.

Partemque ejus (*servi mali*) ponet cum hypocritis: illic erit fletus, et stridor dentium. *Ibid.* 24.51.

IDOLOLATRIA.

Idololatriae prohibitio stricta.

Non facietis deos argenteos, nec deos aureos facietis vobis. *Exod.* 20. 23. *Vide Lev.* 26. 1.

Non adorabis deos eorum, nec coles eos: non facies opera eorum, etc. *Ibid.* 23. 24.

Noli adorare Deum alienum. *Ibid.* 34. 14.

Nolite converti ad idola, nec Deos conflatiles faciatis vobis. Ego Dominus Deus vester. *Levit.* 19. 4.

Non vidistis aliquam similitudinem, in die qua locutus est vobis Dominus in Horeb de medio ignis: ne forte decepti faciatis vobis sculptam similitudinem, aut imaginem masculi vel feminae, similitudinem omnium jumentorum, quae sunt super terram, vel avium sub coelo volantium, atque reptilium, quae moventur in terra, sive piscium, qui sub terra morantur in aquis: ne forte elevatis oculis ad coelum, videas Solem et Lunam, et omnia astra coeli, et errore deceptus adores ea, et colas. *Deut.* 4.15. *et seq. Vide Exod.* 2.4. *et c.* 34. 17.

Non plantabis lucum, et omnem arborem juxta altare Domini Dei tui. Nec facies tibi, neque constitues statuam: quae odit Dominus Deus tuus. *Ibid.* 16. 21. 22. *Vide Ezech. c.* 23.

Fornicatusque est omnis Israel in eo (*Ephod, quod fecerat Gedeon*), et factum est Gedeoni et omni domui ejus in ruinam. *Judic.* 8. 27.

Non erit in te Deus recens, neque adorabis Deum alienum. *Psal.* 80. 10.

Quoniam omnes Dii Gentium daemonia. *Psal.* 95. 5.

Cui ergo similem fecistis Deum? aut quam imaginem ponetis ei? Numquid sculptile conflavit faber? aut aurifex auro figuravit illud, et laminis argenteis argentarius? *Isa.* 40. 18. 19.

Neque idololatræ efficiamini. 1. *Cor.* 10. 7.

Conditio vana.

Mortuus est autem Josue filius Nun, — feceruntque filii Israel malum in conspectu Domini, et servierunt Baalim. Ac dimiserunt Dominum Deum patrum suorum. *Judic.* 2. 8. 11. *et* 12.

Numquid ultores estis Baal, ut pugnetis pro eo? — Si Deus est, vindicet se de eo, qui suffodit aram ejus. *Ibid.* 6. 31.

Cumque jam esset senex (*Salomon sapiens*); depravatum est cor ejus per mulieres, ut sequeretur Deos alienos. 3. *Reg.* 11. 4.

Et excogitato consilio (*Jeroboam*), fecit duos vitulos aureos, et dixit eis : Ecce Dii tui, Israel, qui te eduxerunt de terra Ægypti. *Ibid.* 12. 28.

Nec suffecit ei (*Achab regi Israel*), ut ambularet in peccatis Jeroboam filii Nabat: *sed insuper* servivit Baal, et adoravit eum. *Ibid.* 16. 31. *Vide* 4. *Reg. c.* 16. *et* 17.

Manasses Rex Juda erexit aras Baal, — et adoravit omnem militiam coeli, et coluit eam. 4. *Reg.* 21. 3.

Simulacra gentium, argentum et aurum, opera manuum hominum. Os habent, et non loquentur : oculos habent, et non videbunt : aures habent, et non audient: nares habent, et non odorabunt: manus habent, et non palpabunt : pedes habent, et non ambulabunt, etc. *Psal.* 113. 4. *et seq. Vide Psal.* 134. 15. *Sap.* 15. 15.

Infelices autem sunt, et inter mortuos spes illorum est, qui appellaverunt Deos opera manuum hominum, aurum, et argentum, artis inventionem, et similitudines animalium, aut lapidem inutilem, opus manus antiquae. *Sap.* 13.10. Non erubescit loqui cum illo, qui sine anima est : et pro sanitate quidem infirmum deprecatur, et pro vita rogat mortuum, et in adjutorium inutilem invocat : et pro itinere petit ab eo, qui ambulare non potest, et de acquirendo, et de operando, et de omnium rerum eventu petit ab eo, qui in omnibus est inutilis. *v.* 17. *et seq.*

Infandorum enim idolorum cultura, omnis mali causa est, et initium, et finis. Aut enim dum laetantur ; insaniunt: aut certe vaticinantur falsa, aut vivunt injuste, aut pejerant cito. *Ibid.* 14. 27. 28.

Numquid est Deus absque me, et formator, quem ego non noverim? Plastae idoli omnes nihil sunt, et amantissima eorum, non proderunt eis : ipsi sunt testes eorum, quia non vident, neque intelligunt, ut confundantur. *Isai.* 44. 8. 9.

Cui assimilastis me, et adæquastis, et comparastis me, et effecistis similem ? Qui confertis aurum de sacculo et argentum statera ponderatis : conducentes aurificem, ut faciat Deum : et procidunt, et adorant. Portant illum in humeris gestantes, et ponentes in loco suo : et stabit, ac de loco suo non movebitur, etc. *Ibid.* 46. 5. 6.7. Sed et cum clamaverint ad eum, non audiet : de tribulatione non salvabit eos. Mementote istud, et confundamini : redite praevaricatores ad cor. *v.* 7. 8. *Vide Baruch c.* 6. *per totum Caput.*

Nabuchodonosor fecit statuam auream, et praecepit, ut omnis populus, tribus, et linguae cadentes adorarent eam. Dan. 3.1.

Darius proposuit edictum, quod nullus intra triginta dies

peteret aliquid a quocumque Deo vel homine, nisi ab ipso Dario rege. Ibid. 6. 7.

Erat idolum in Babylone, nomine Bel, quod rex quotidie adorabat : quod cum Daniel subvertisset, Babylonii Draconem adoraverunt. Ibid. 14. 3. *et* 22.

Antiochus jussit adorari idola, aedificari aras et templa, et immolari carnes suillas, et relinqui filios suos incircumcisos, etc. 1. *Mach.* 1. 50. 51.

Cum Paulus maneret Athenis, incandescebat spiritus ejus, cum videret simulacrorum cultui deditam civitatem. Actor. 17. 16.

Filioli, custodite vos a simulacris. 1. *Joan.* 5. 21.

Punitio.

Si genueritis filios ac nepotes et morati fueritis in terra, deceptique feceritis vobis aliquam similitudinem, patrantes malum coram Domino Deo vestro, ut eum ad iracundiam provocetis : testes invoco hodie cœlum et terram, cito perituros vos esse de terra, quam transito Jordane possessuri estis. *Deut.* 4. 25. 26.

Si tibi voluerit persuadere frater tuus, filius matris tuae, aut filius tuus, vel filia, sive uxor quae est in sinu tuo, aut amicus, quem diligis ut animam tuam, clam dicens : Eamus et serviamus Diis alienis quos ignoras tu, et patres tui, cunctarum in circuitu gentium, quae juxta vel procul sunt, ab initio usque ad finem terrae ; non acquiescas ei, nec audias, neque parcat ei oculus tuus, ut miserearis, et occultes eum : sed statim interficies. Sit primum manus tua super eum : et postea omnis populus mittat manum. Lapidibus obrutus necabitur, quia voluit te abstrahere a Domino Deo tuo. *Ib.* 13. 6. *et seq.*

Maledictus homo, qui facit sculptile et conflatile, abominationem Domini, opus manuum artificum, ponetque illud in abscondito. *Ibid.* 27. 15.

Confundantur omnes, qui adorant sculptilia : et qui gloriantur in simulacris suis. *Psal.* 96. 7.

Gloriam meam alteri non dabo, et laudem meam sculptilibus. *Isa.* 42. 8. Confundantur confusione, qui confidunt in sculptili, qui dicunt conflatili : vos dii nostri. *v.* 17.

Transite ad insulas Cethim,— et videte si factum est hujuscemodi. Si mutavit gens deos suos : et certe ipsi non sunt dii : populus vero meus mutavit gloriam suam in idolum. Obstupescite, coeli, super hoc et portae ejus, desolamini vehementer, dicit Dominus, etc. *Jerem.* 2. 10. *et seq.*

Idololatris—pars illorum erit in stagno ardenti, etc. *Apoc.* 21. 8.

Occasio voluptuosa.

Surgentesque mane obtulerunt holocausta, et hostias pacificas, et sedit populus manducare et bibere, et surrexerunt ludere. *Exod.* 32. 6.

Et fornicatus est populus (*Israel*) cum filiabus Moab, quae vocaverunt eos ad sacrificia sua. At illi comederunt, et adoraverunt deos earum. *Num.* 25. 1. 2.

Initium enim fornicationis est exquisitio idolorum : et adinventio illorum corruptio vitæ est. Neque enim erant ab initio, neque erunt in perpetuum. Supervacuitas enim hominum hæc advenit, etc. Acerbo enim luctu dolens pater, cito sibi rapti filii fecit imaginem : et illum, qui tunc quasi homo mortuus fuerat, nunc tamquam Deum colere cœpit, et constituit inter servos suos sacra et sacrificia. *Sap.* 14. 12. *et seq.*

(*Vide Thesaurum Patrum*).

IGNORANTIA.

Usquequo — imprudentes odibunt scientiam. *Prov.* 1. 22.

Ubi non est scientia animae, non est bonum. *Ibid.* 19. 2.

Sed et in via stultus ambulans, cum ipse insipiens sit, omnes stultos æstimat. *Ecc.* 10. 3.

Neminem enim diligit Deus, nisi eum, qui cum sapientia inhabitat. *Sap.* 7. 28.

Rex insipiens perdet populum suum : et civitates inhabitabuntur per sensum potentium *Eccli.* 10. 3.

Non erudietur, qui non est sapiens in bono. *Ibid.* 21. 14. Cor fatui quasi vas confractum, et omnem sapientiam non tenebit. *v.* 17.

Verbum — Domini projecerunt, et sapientia nulla est in eis. *Jerem.* 8. 9.

Si quis autem se existimat scire aliquid, nondum cognovit quemadmodum oporteat eum scire. 1. *Cor.* 8. 2.

Ignorantia turpiter admittitur.

Vani autem sunt omnes homines, in quibus non subest scientia Dei. *Sap.* 13. 1.

Ignorantiam enim Dei quidam habent. 1. *Cor.* 15. 34.

Hoc igitur dico, et testificor in Domino, ut jam non ambuletis, sicut et Gentes ambulant in vanitate sensus sui. *Ephes.* 4. 17.

Graviter punitur.

Et immisit in eos Dominus leones, et ecce interficiunt eos : eo quod ignorent ritum Dei terrae. 4. *Reg.* 17. 26.

Et quia nullus intelligit, in aeternum peribunt. *Job.* 4. 20.

Omnes, qui me oderunt, diligunt mortem. *Prov.* 8. 36.

Et qui evitat discere, incidet in mala. *Ibid.* 17. 16.

Propterea captivus ductus est populus meus, qui non habuit scientiam. *Isa.* 4. 5. 13.

Non est enim populus sapiens, propterea non miserebitur, ejus qui fecit eum, et qui

formavit eum, non parcet ei. *Ibid.* 27. 11.

Et quoniam non habuerunt sapientiam, interierunt propter suam insipientiam. *Baruc.*3.28.

Quia tu scientiam repulisti, repellam te, ne sacerdotio fungaris mihi: et oblita es legis Dei tui, obliviscar filiorum tuorum et ego. *Osee* 4. 6. Et populus non intelligens, vapulabit. *v.*14.

Si quis autem ignorat, ignorabitur. 1. *Cor.* 14. 38.

(*Vide Thesaurum Patrum*).

Illuminati dicuntur Baptizati. Hebr. 6.4. Vide *Baptismus:*

ILLUSTRATIO. Vide CONTEMPLATIO.

IMAGO.

Imagines jussit Deus fieri.

Duos quoque Cherubim aureos, et productiles facies ex utraque parte oraculi. Cherubim unus sit in latere uno, et alter in altero. *Exod.*25.18.19.

Fac serpentem aeneum, et pone eum pro signo: qui percussus aspexerit eum, vivet. Fecit ergo Moyses serpentem aeneum, et posuit eum pro signo: quem, cum percussi aspicerent, sanabantur. *Num.* 21. 8. 9. *Vide Joan.* 3. 14.

Imagines fecit Salomon.

Et sculpsit Cherubim, et palmas, et caelaturas valde eminentes: operuitque omnia laminis aureis opere quadro ad regulam. 3. *Reg.* 6. 35.

Et stabat (*mare*) super duodecim boves, ex quibus tres respiciebant ad aquilonem, et tres ad Occidentem, et tres ad Meridiem, et tres ad Orientem, etc. *Ibid.* 7. 25. Et inter coronulas et plectas, leones, et boves, et Cherubim: et in juncturis similiter desuper: et subter leones et boves, quasi lora ex aere dependentia. *v.*29. Sculpsit quoque in tabulatis illis, quae erant ex aere, et in angulis, Cherubim, et leones, et palmas, quasi in similitudinem hominis stantis, ut non caelata, sed apposita per circuitum viderentur *v.* 36. *Vide c.* 10. 19.

Fecit etiam (*Salomon*) in domo Sancti Sanctorum Cherubim duos, opere statuario: et texit eos auro. Alæ Cherubim viginti cubitis extendebantur, etc. 2. *Paral.*3.10.11. *Vide v.*14.

Similitudo quoque boum erat subter illud (*scilicet altare, quod struxerat Salomon*). *Ibid.* 4. 3.

Imaginum usus et cultus.

Oravitque Moyses pro populo (*ut tollerentur serpentes ab eis*), et locutus est Dominus ad eum: Fac serpentem æneum, et pone eum pro signo: qui percussus aspexerit eum, vivet,--et posuit eum pro signo: quem, cum percussi aspicerent, sanabantur. *Num.* 21. 7. *et seq.*

Josue — pronus cecidit in terram coram Arca Domini, — tam ipse, quam omnes senes Israel. *Josue* 7.6. *Vide et* 2. *Reg.* 6. 2.

Extruamus nobis altare, non in holocausta, neque ad victimas offerendas, sed in testimonium inter nos et vos, et sobolem nostram, vestramque progeniem, ut serviamus Domino, etc. *Ibid.* 22. 26.27. Vocaveruntque filii Ruben et filii Gad altare, quod extruxerant (*ante tabernaculum Domini*), Testimonium nostrum, quod Dominus ipse sit Deus. *v.* 34.

Adorate scabellum pedum ejus, quoniam sanctum est. *Ps.* 98. 5. *Per scabellum autem designari arcam, asseritur.* 1. *Paral.* 28. 2.

Sed non in perpetuum ira tua permansit, sed ad correptionem in brevi turbati sunt, signum habentes salutis ad commemorationem mandati legis tuæ.Qui enim conversus est, non per hoc, quod videbat sanabatur, sed per te omnium Salvatorem. *Sap.* 16. 6. *Sic erat serpens aeneus figura Christi.*

Serpens aeneus figura erat Christi futuri, ut habetur.Joan. 3. 14. 15. *ubi ait:* Et sicut Moyses exaltavit serpentem in deserto: ita exaltari oportet Filium hominis: ut omnis, qui credit in ipsum, non pereat, sed habeat vitam aeternam.

Ut in nomine Jesu omne genuflectatur, etc. *Philipp.* 2. 10. *Atqui nomen alicujus personae est quasi imago, seu repræsentatio rei nominatae, sive personae, quae per hoc significatur. Ergo venerari alicujus nomen, est imaginem ejus venerari, et sic cum nomine etiam imaginem Jesu venerandam docemur.*

IMITATIO.

Imitandi sunt boni et non mali.

Cave, ne imiteris eas, (*scil. Gentes a te subversas, etc.*). *Deut.* 12. 30. *Vide c.* 18. 9.

Imitatus (*es*) fornicationem domus Achab, etc.2.*Par.*21.13.

Docuit enim iniquitas tua os tuum, et imitaris linguam blasphemantium. *Job* 15. 5.

Noli aemulari in malignantibus: neque zelaveris facientes iniquitatem. *Psal.* 36. 1. Noli aemulari in eo, qui prosperatur in via sua. *v.* 7.

Ne aemuleris hominem injustum, nec imiteris vias ejus. *Prov.* 3. 31.

Ne delecteris in semitis impiorum, nec tibi placeat malorum via. *Ibid.* 4. 14. *Vide c.* 23. 17.

Ne æmuleris viros malos, nec desideres esse cum eis.*Ib* 24.1.

Imitantur autem illum (*Diabolum*), qui sunt ex parte illius. *Sap.* 2. 25.

Phinees — in gloria est, imitando eum (*scil. patrem suum Eleazarum*) in timore Domini. *Eccli.* 45. 28.

Rogo ergo vos, imitatores mei estote, sicut et ego Christi. Ideo misi ad vos Timotheum, qui est filius meus carissimus, et fidelis in Domino: qui vos

commonefaciet vias meas, quae sunt in Christo Jesu. 1. *Cor.*4. 16. 17.

Imitatores mei estote, sicut et ego Christi. *Ibid.*11. 1. *Vide Ephes.* 5. 1. *Philipp.* 3. 17. 1. *Thess.* 1. 6. *c.* 2. 14.

Christi bonus odor sumus Deo, in iis qui salvi fiunt, et in iis, qui pereunt: aliis quidem odor mortis in mortem: aliis autem odor vitæ in vitam. 2. *Cor.* 2. 15. 16.

Denuntiamus autem vobis, fratres, in nomine Domini nostri Jesu Christi, ut subtrahatis vos ab omni fratre ambulante inordinate, et non secundum traditionem, quam acceperunt a nobis. Ipsi enim scitis, quemadmodum oporteat imitari nos. 2. *Thess.* 3. 6. 7.

Cupimus autem, unumquemque vestrum eamdem ostentare sollicitudinem, ad expletionem spei, usque in finem: ut non segnes efficiamini, verum imitatores eorum, qui fide et patientia hæreditabunt promissiónes. *Hebr.* 6. 11.12. *et c.* 13.7.

Carissime, noli imitari malum, sed quod bonum est. 3. *Joan.* *v.* 11.

IMMISERICORDIA, ET EJUS PUNITIO.

Quantoque opprimebant eos, tanto magis multiplicabuntur, et crescebant. Oderantque filios Israel Ægypti. *Exod.* 1.12.13.

Ammonites et Moabites etiam post decimam generationem non intrabunt Ecclesiam Domini in aeternum: quia noluerunt vobis occurrere cum pane et aqua in via, quando egressi estis de Ægypto. *Deut.* 23. 3. 4. *Vide* 2. *Esdr.* 13. 1.

Dixitque (*Gedeon*) ad viros Soccoth: Date, obsecro, panes populo, qui mecum est, quia valde defecerunt: ut possimus persequi Zebee et Salmana reges Madian. Responderunt principes Soccoth: Forsitan palmae manuum Zebee et Salmana in manu tua sunt, et idcirco postulas, ut demus exercitui tuo panes. *Judic.* 8. 5. Venitque (*Gedeon*) ad Soccoth, et dixit eis: En Zebee et Salmana, super quibus exprobrastis mihi, dicentes: Forsitan manus Zebee et Salmana in manibus tuis sunt, et idcirco postulas, ut demus viris, qui lassi sunt, et defecerunt, panes. Tulit ergo (*Gedeon*) seniores civitatis et spinas deserti ac tribulos, et contrivit cum eis, atque comminuit viros Soccoth. *v.* 15. *et seq.*

Respondens autem Nabal pueris David, ait: Quis est David? et quis est filius Isai? Hodie increverunt servi, qui fugiunt dominos suos. Tollam ergo panes meos, et aquas meas, et carnes pecorum, quae occidi tonsoribus meis, et dabo viris, quos nescio unde sint? etc. 1. *Reg.* 25. 10. 11. Cumque pertransissent decem dies,

percussit Dominus Nabal, et mortuus est. *v.* 38.

Quoniam confringens nudavit pauperes: domum rapuit, et non aedificavit eam. *Job.*20.19.

Anima impii desiderat malum, non miserebitur proximo suo. *Prov.* 21. 10.

Redde, quod debes (*dixit servus conservo suo*). Et procidens conservus ejus, rogabat eum, dicens: Patientiam habe in me, et omnia reddam tibi. Ille autem noluit, sed abiit, et misit eum in carcerem, donec redderet debitum, etc. *Matth.* 18. 28. 29. 30. Et iratus dominus ejus, tradidit eum tortoribus, quoadusque redderet universum debitum. Sic et Pater meus coelestis (*ait Christus*) faciet vobis, si non remiseritis unusquisque fratri suo de cordibus vestris. *v.* 34. *et* 35.

Discedite a me maledicti in ignem aeternum, qui paratus est diabolo et angelis ejus. Esurivi enim et non dedistis mihi manducare, etc. *Ibid.*25.41.42.

Homo quidam erat dives, qui induebatur purpura et bysso, et epulabatur quotidie splendide. Et erat quidam mendicus, nomine Lazarus, qui jacebat ad januam ejus, ulceribus plenus, cupiens saturari de micis, quæ cadebant de mensa divitis, et nemo illi dabat: sed et canes veniebant, et lingebant ulcera ejus. Factum est autem, ut moreretur mendicus, et portaretur ab Angelis in sinum Abrahae. Mortuus est autem et dives, et sepultus est in inferno. *Luc.* 16. 19. *et seq.*

Judicium enim sine misericordia (*fiet*) illi, qui non fecit misericordiam: superexaltat autem misericordia judicium. *Jacob* 2. 13.

Immortalitas Animae.
Vide et *Murmuratio*,
et Thesaurum Patrum.

IMPATIENTIA ET EJUS PUNITIO.
Vide ANIMA.

Agar ancilla Sarae non ferens correptionem dominæ suae, quae affligebat eam propter ipsius superbiam, fugam inivit, sed ad mandatum Angeli rediit. Gen. 16. 6. 9.

Et dixerunt ad Moysen (*filii Israel*): Forsitan non erant sepulcra in Ægypto, ideo tulisti nos, ut moreremur in solitudine: quid hoc facere voluisti, ut educeres nos ex Ægypto? Nonne iste est sermo quem loquebamur ad te in Ægypto, dicentes: Recede a nobis, ut serviamus Ægyptiis? multo enim melius erat servire eis, quam mori in solitudine. Et ait Moyses ad populum: Nolite timere: state, et videte magnalia Domini, quae facturus est hodie, etc. *Exod.* 14. 11. *et seq.*

Ascenderunt populi, et irati sunt: dolores obtinuerunt habitatores Philisthiim, etc. *Ibid.* 15. 14. *Vide c.* 17. 2.

Et murmuravit omnis congregatio filiorum Israel contra

Moysen et Aaron in solitudine. Dixeruntque filii Israel ad eos: Utinam mortui essemus per manum Domini in terra Ægypti, quando sedebamus super ollas carnium, et comedebamus panem in saturitate: cur eduxistis nos in desertum istud, ut occideretis omnem multitudinem fame? Dixit autem Dominus ad Moysen: Ecce, ego pluam vobis panes de cœlo, etc. *Ib.* 16. 2. 3. 4. Et mane videbitis gloriam Domini (*dicunt Moyses et Aaron illis murmurantibus*); audivit enim murmur vestrum contra Dominum: nos vero quid sumus, quia mussitastis contra nos? *v.* 7.

Videns autem populus, quod moram faceret descendendi de monte Moyses, congregatus adversus Aaron, dixit: Surge, fac nobis deos, qui nos præcedant. *Ibid.* 32. 1.

Interea ortum est murmur populi (*Israelis*), quasi dolentium pro labore, contra Dominum. Quod cum audisset Dominus, iratus est. Et accensus in eos ignis Domini, devoravit extremam castrorum partem, etc. *Num.* 11. 1. Audivit ergo Moyses flentem populum per familias, singulos per ostia tentorii sui. Iratusque est furor Domini valde: sed et Moysi intoleranda res visa est. *v.* 10.

Igitur vociferans omnis turba, flevit nocte illa, et murmurati sunt contra Moysen et Aaron cuncti filii Israel, dicentes: Utinam mortui essemus in Ægypto: et in hac vasta solitudine utinam pereamus, etc. *Ibid.* 14. 1. 2. 3. Locutusque est Dominus ad Moysen et Aaron, dicens: Usquequo multitudo haec pessima murmurat contra me? querelas filiorum Israel audivi. Dic ergo eis: Vivo ego, ait Dominus: sicut locuti estis audiente me, sic faciam vobis. *v.* 26. *et seq.*

Videns Achitophel, quod non fuisset factum juxta consilium suum, adeo impatiens fuit, ut recesserit ab Absalone, et abiens in domum suam, suspendio interierit. 2. *Reg.* 17. 23.

Cum dixisset Tobias de hædo, ne forte furtivus sit: uxor ejus impatienter respondit. Tob. 2. 21.

Sara unam de ancillis suis pro culpa increpabat: quod illa impatienter ferens, admodum injuriose respondit: Amplius ex te non videamus filium aut filiam super terram, interfectrix virorum tuorum. *Ibid.* 3. 9.

Nuntiatumque est Holopherni, —quod filii Israel præpararent se ad resistendum, etc., et furore nimio exarsit in iracundia magna. *Judith* 5. 1. 2. Cum cessasset loqui Achior, *indignatus est Holophernes vehementer. v.* 26.

Pro eo, quod Mardochæus noluit adorare Aman, ideo hic indignatus et impatiens

fuit, ut procuraret mortem ejus, et omnium Judaeorum : sed ipsi male successit. Esth. 3. 5.

Quia non conclusit ostia ventris, qui portavit me, nec abstulit mala ab oculis meis. Quare non in vulva mortuus sum, egressus ex utero non statim perii? etc. *Job* 3. 10. *et seq.*

Videns Eliu, quod amici Job disputantes cum eo, non poterant eum convincere, ostendit multa signa impatientiae in verbis suis. Ibid. 32. 2.

Fatuus statim indicat iram suam: qui autem dissimulat injuriam, callidus est. *Prov.* 12. 16.

Vae his, qui perdiderunt sustinentiam, et qui dereliquerunt vias rectas, et diverterunt in vias pravas. *Eccli.* 2. 16.

Frater filii prodigi audiens festum quod faciebat pater adolescentiori filio revertenti, indignatus nolebat introire. Luc. 15. 28.

IMPII.

(*Vide Thesaurum Patrum*)

Impiorum dicta, facta et cogitata contra pios.

Dum superbit impius, incenditur pauper : comprehenduntur in consiliis, quibus cogitant. Quoniam laudatur peccator in desideriis animae suae, et iniquus benedicitur. Exacerbavit Dominum peccator, secundum multitudinem irae suae non quaeret. Non est Deus in conspectu ejus : inquinatae sunt viæ illius in omni tempore, etc. *Psal.* 9. 23. Dixit enim in corde suo: Non movebor a generatione in generationem sine malo. Cujus maledictione os plenum est, et amaritudine et dolo: sub lingua ejus labor et dolor. Sedet in insidiis cum divitibus in occultis, ut interficiat innocentem, etc. *v.* 27. *per totum Psal.*

Quoniam ecce peccatores intenderunt arcum, paraverunt sagittas suas in pharetra, ut sagittent in obscuro rectos corde. *Psal.* 10. 3.

Vana locuti sunt unusquisque ad proximum suum : labia dolosa, in corde et corde locuti sunt, etc. *Psal.* 11. 3.

Dixit insipiens in corde suo : Non est Deus. Corrupti sunt et abominabiles facti sunt in studiis suis : non est qui faciat bonum, non est usque ad unum. — Sepulcrum patens est guttur eorum : linguis suis dolose agebant, venenum aspidum sub labiis eorum. Quorum os maledictione et amaritudine plenum est : veloces pedes eorum ad effundendum sanguinem. *Psal.* 13. 1. *per totum Psal.*

Ne delecteris in semitis impiorum, nec tibi placeat malorum via. Fuge ab ea, nec transeas per illam : declina, et desere eam. Non enim dormiunt, nisi malefecerint, etc. *Prov.* 4. 14. *et seq.*

Dixerunt enim (*impii*) cogitantes apud se non recte : Exiguum, et cum taedio est tempus vitæ nostræ, et non est

refrigerium in fine hominis, et non est qui agnitus sit reversus ab inferis: quia ex nihilo nati sumus, et post hoc erimus tamquam non fuerimus, etc. *Sap.* 2.1.2. Venite ergo, et fruamur bonis, quae sunt, et utamur creatura tamquam in juventute celeriter. Vino pretioso et unguentis nos impleamus: et non praetereat nos flos temporis, etc. *v.* 6. 7. *per totum Caput.*

Impiorum prosperitas.

Numquid meliora faciunt, qui habitant Babylonem? Et propter hoc dominabitur Sion? 4. *Esdr.* 3. 28. Nihil memini quomodo debeat derelinqui via haec? Numquid meliora facit Babylon, quam Sion? *v.* 31.

Numquid bonum tibi videtur, si calumnieris me, et opprimas me opus manuum tuarum, et consilium impiorum adjuves? etc. *Job* 10. 3.

Quare ergo impii vivunt, sublevati sunt, confortatique divitiis? *Ibid.* 21. 7. Bos eorum concepit, et non abortivit: vacca peperit, et non est privata foetu suo. *v.* 10.

Cogitaverunt, et locuti sunt nequitiam: iniquitatem in excelso locuti sunt. *Psal.* 72. 8.

Cum exorti fuerint peccatores sicut foenum; et apparuerint omnes qui operantur iniquitatem. *Psal.* 91. 8.

Justus quidem tu es, Domine, si disputem tecum; verumtamen justa loquar ad te: Quare via impiorum prosperatur: bene est omnibus, qui praevaricantur, et inique agunt? Plantasti eos, et radicem miserunt: proficiunt, et faciunt fructum: prope es tu ori eorum, et longe a renibus eorum. Et tu, Domine, nosti me, etc. *Jerem.* 12. 1. *et seq.*

Mundi sunt oculi tui, ne videas malum, et respicere ad iniquitatem non poteris: quare respicis super iniqua agentes, et taces devorante impio justiorem se? *Habac.* 1. 13.

Impiorum prosperitas bonis admirationem parit.

Quare ergo impii vivunt, sublevati sunt, confortatique divitiis? etc. *Job* 21. 7. Ducunt in bonis dies suos, et in puncto ad inferna descendunt. *v.* 13.

Mei autem pene moti sunt pedes, pene effusi sunt gressus mei: quia zelavi super iniquos, pacem peccatorum videns. *Psal.* 72. 2. *per totum Psal.*

Impius multo vivit tempore in malitia sua. *Eccles.* 7. 16.

Justus quidem tu es, Domine, si disputem tecum: verumtamen justa loquar ad te: Quare via impiorum prosperatur: bene est omnibus qui prævaricantur, et inique agunt? Plantasti eos, et radicem miserunt: proficiunt, et faciunt fructum: prope es tu ori eorum, et longe a renibus eorum. Et tu, Domine, nosti me, etc. *Jerem.* 12. 1. *et seq.*

Mundi sunt oculi tui, ne videas malum, et respicere ad iniquitatem non poteris, quare respicis super iniqua agentes, et taces devorante impio justiorem se? *Habac.* 1. 13.

Ergo nunc beatos dicimus arrogantes, siquidem aedificati sunt facientes impietatem, et tentaverunt Deum, et salvi facti sunt. *Malach.* 3. 15.

Impii incidunt in mala, quae piis pararunt.

Cumque inspexisset Philisthaeus, et vidisset David, despexit eum. Erat enim adolescens, rufus, et pulcher aspectu. Et dixit Philisthaeus ad David: Numquid ego canis sum, quod tu venis ad me cum baculo? Et maledixit Philisthaeus David in diis suis. Dixitque ad David: Veni ad me? et dabo carnes tuas volatilibus coeli, et bestiis terrae, etc. 1. *Reg.* 17. 42. 43. 44. Cum ergo surrexisset Philisthaeus, et veniret, et appropinquaret contra David, festinavit David, et concurrit ad pugnam ex adverso Philisthaei. Et misit manum suam in peram, tulitque unum lapidem, et funda jecit: et circumducens percussit Philisthaeum in fronte, et infixus est lapis in fronte ejus, et cecidit in faciem suam super terram, etc. *v.* 48. *et seq.*

Dixitque Saul ad armigerum suum. Evagina gladium tuum, et percute me: ne forte veniant incircumcisi isti, et interficiant me, illudentes mihi. Et noluit armiger ejus: fuerat enim nimio terrore perterritus: arripuit itaque Saul gladium, et irruit super eum (*scilicet gladium*). Quod cum vidisset armiger ejus (videlicet quod mortuus esset Saul), irruit etiam ipse super gladium suum, et mortuus est cum eo. Mortuus est ergo Saul, et tres filii ejus, et armiger illius, et universi viri ejus in die illa pariter. *Ibid.* 31. 4. *et seq.*

Suspensus est itaque Aman in patibulo, quod paraverat Mardochaeo: et regis ira quievit. *Esth.* 7. 10. *Vide Judith* 13. 4.

Lacum aperuit, et effodit eum: et incidit in foveam, quam fecit. *Psal.* 7. 16.

Exultabo in salutari tuo: infixae sunt gentes in interitu, quem fecerunt, etc. *Psal.* 9.16.

Veniat illi laqueus quem ignorat: et captio, quam abscondit, apprehendat eum: et in laqueum cadat in ipsum. *Psal.* 34. 8.

Gladium evaginaverunt peccatores: intenderunt arcum suum, ut dejiciant pauperem et inopem, ut trucident rectos corde. Gladius eorum intret in corda ipsorum: et arcus eorum confringatur. *Psal.* 36. 14. 15.

Qui fodit foveam, incidet in eam: et qui volvit lapidem, revertetur ad eum. *Prov.* 26. 27.

Qui fodit foveam, incidet in eam: et qui dissipat sepem, mordebit eum coluber. *Eccles.*

10. 8. *Vide Judith* 13. 4. *Jerem. c.* 48. *per totum.*

Qui in altum mittit lapidem, super caput ejus cadet: et plaga dolosa, dolosi dividet vulnera. Et qui foveam fodit, incidet in eam: et qui statuit lapidem proximo, offendet in eo: et qui laqueum alii ponit, peribit in illo. *Eccli.* 27. 28. 29.

Vae qui praedaris, nonne et ipse prædaberis? et qui spernis, nonne et ipse sperneris? cum consummaveris deprædationem, deprædaberis: cum fatigatus desieris contemnere, contemneris. *Isa.* 33. 1.

Nam jussio regis urgebat.: fornax autem succensa erat nimis. Porro viros illos, qui miserant Sidrach, Misach et Abdenago; interfecit flamma ignis. *Dan.* 3. 22.

Jubente autem rege, adducti sunt viri illi, qui accusaverant Danielem: et in lacum leonum missi sunt ipsi, et filii, et uxores eorum: et non pervenerunt usque ad pavimentum laci, donec arriperent eos leones, et omnia ossa eorum comminuerunt. *Ibid.* 6. 24.

Castissimam Susannam impudentissimi presbyteri, cum ejus concubitu frui non possent, falso adulterii accusant: sed cum ad mortem duceretur, orantem exaudivit Deus, et per puerum Danielem proprio ore convictos senes jure talionis populus interimit. Ibid. c. 13.

Reddite illi sicut et ipsa (*loquitur de Babylone*) reddidit vobis, et duplicate duplicia secundum opera ejus: in poculo, quo miscuit, miscete illi duplum. *Apoc.* 18. 6.

Impii incidunt frequenter in malum quod timent.

Qui timent pruinam, irruet super eos nix, etc. *Job.* 6. 16.

Ego quoque in interitu vestro ridebo. Et subsannabo, cum vobis id, quod timebatis advenerit. *Prov.* 1. 26.

Quod timet impius, veniet super eum: desiderium suum justis dabitur. *Ibid.* 10. 24.

Haec omnia elegerunt in viis suis, et in abominationibus suis anima eorum delectata est. Unde et ego eligam illusiones eorum: et quae timebant, adducam eis: quia vocavi, et non erat qui responderet; locutus sum, et non audierunt: feceruntque malum in oculis meis, et quae nolui elegerunt. *Isa.* 66. 3. 4.

Impiorum subita et improvisa punitio et eversio.

Hominis peccata fuere diluvii causa. Gen. c. 6.

Ingresso Noe cum suis in arcam, statim aqua omnium cacumina montium 150 *diebus superavit, reliquaque animantia submersit. Ibid. c.* 7.

Et divisis sociis, irruit super eos nocte (*Abraham*) percussitque eos, et persecutus est eos (*qui servierant Chodorlaho-*

mor) usque Hoba, — quae est ad laevam Damasci. *Ib.* 14. 15.

Igitur Dominus pluit super Sodomam et Gomorrham sulphur et ignem a Domino de coelo: et subvertit civitates has et omnem circa regionem, universos habitatores urbium, et cuncta terrae virentia, etc. *Ib.* 19. 24. 25. *Vide c.* 34. 25.

Jamque advenerat vigilia matutina, et ecce respiciens Dominus castra Ægyptiorum per columnam ignis et nubis, interfecit exercitum eorum: et subvertit rotas curruum, ferebanturque in profundum. *Exod.* 14. 24. 25.

Egressusque ignis a Domino, devoravit eos, et mortui sunt coram Domino. *Levit.* 10. 2.

Adhuc carnes erant in dentibus eorum (*Judaeorum*), nec defecerat hujuscemodi cibus: et ecce furor Domini concitatus in populum, percussit eum plaga magna nimis. *Num.* 11. 33.

Confestim igitur ut cessavit loqui (*Moyses*), dirupta est terra sub pedibus eorum (*Core, Dathan et Abiron*): et aperiens os suum devoravit illos cum tabernaculis suis, et universa substantia eorum, descenderuntque vivi in infernum operti humo, et perierunt de medio multitudinis, etc. *Ibid.* 16. 31. 32. 33. Sed et ignis egressus a Domino, interfecit ducentos quinquaginta viros, qui offerebant incensum. *v.* 35.

Quinque reges oppugnantes Gabaon, immoto sole unius diei spatio, vincuntur a Josue, et ex spelunca extracti suspenduntur, pluresque aliae civitates capiuntur. Josue c. 10.

Expugnat Josue Jabin cum aliis plurimis regibus ac populis, omnia servans, quae Dominus Moysi praeceperat. Ibid. c. 11.

Debbora Prophetissa ac Barac adversus Sisaram principem militiae regis Jabin dimicant, quem profugum occidit Jabel, uxor Haber Cinaei. Judic. c. 4.

Probatis ad aquas his, qui ad bellum essent progressuri, Gedeon audito unius e castris Madianitarum somnio, in eos irruit, tubis, lagenis, ac lucernis armatus, quos cum Oreb et Zeb principibus eorum devicit. Ibid. c. 7.

Ephraim insurgit adversus Gedeon, qui devictis Zebee, et Salmana, viros Soccoth et Phanuel perdidit. Ibid. c. 8.

Samson, observantibus eum custodibus, portas Gazæ urbis in montem defert: a Dalila autem, cui saepius illuserat, cognita causa fortitudinis, detonsus, excaecatur ab hostibus, quos tandem una secum interimit. Ibid. c. 16.

Et percussit eos David (*Amalecitas, qui incenderant Siceleh, ablata praeda*) a vespere usque ad vesperam alterius diei, et non evasit ex eis quisquam, nisi quadringinti viri adolescen-

tes, qui ascenderant camelos, et fugerant. 1. *Reg.* 30. 17.

Praeceperat autem Absalom pueris suis, dicens: Observate cum tumulentus fuerit Amnon vino, et dixero vobis: Percutite eum, et interficite: nolite timere: ego enim sum, qui praecipio vobis; roboramini, et estote viri fortes. 2. *Reg.* 13. 28.

Pro eo, quod exaltavi te de pulvere (*sermo Domini ad Jehu filium Hanani*), et posui te ducem super populum meum Israel; tu autem ambulasti in via Jeroboam, et peccare fecisti populum meum Israel, ut me irritares in peccatis eorum: ecce, ego demetam posteriora Baasa, et posteriora domus ejus: et faciam domum tuam, sicut domum Jeroboam filii Nabath. 3. *Reg.* 16. 2. 3.

Dei zelo Elias 450 *Pseudoprophetas occidi jubet, dato de coelo igne ad consummationem holocausti, etc. Ibid. c.* 18. *et c.* 20. 13. 19.

Recordare, obsecro te (*ait Eliphaz Job*), quis unquam innocens periit? aut quando recti deleti sunt? Quin potius vidi eos, qui operantur iniquitatem, et seminant dolores, et metunt eos, flante Deo periisse, et spiritu irae ejus esse consumptos. *Job.* 4. 7. *et seq.*

Sic viae omnium, qui obliviscuntur Deum, et spes hypocritae peribit. *Ibid.* 8. 13.

Cunctis diebus suis impius superbit, et numerus annorum incertus est tyrannidis ejus. *Ib.* 15. 20.

Job crudelitatis amicos arguens se a Deo flagellari dicit immerito. Job. c. 19.

Hoc scio a principio, ex quo positus est homo super terram, quod laus impiorum brevis sit, et gaudium hypocritae ad instar puncti. Si ascenderit usque ad coelum superbia ejus, et caput ejus nubes tetigerit: quasi sterquilinium in fine perdetur: et qui eum viderant, dicent: Ubi est? etc. *Ibid.* 20. 4. *et seq.*

Si multiplicati fuerint filii ejus, in gladio erunt, et nepotes ejus non saturabuntur pane. *Ibid.* 27. 14.

Si autem non audierint (*correptionem Domini*), transibunt per gladium, et consumentur in stultitia. *Ibid.* 36. 12.

Tunc loquetur ad eos in ira sua: et in furore suo conturbabit eos. *Psal.* 2. 5.

Quoniam tamquam foenum velociter arescent: et quemadmodum olera herbarum, cito decident. *Psal.* 36. 2. *Vide Prov.* 10. 25.

Cum irruerit repentina calamitas, et interitus quasi tempestas ingruerit: quando venerit super vos tribulatio, et angustia. *Prov.* 1. 27.

Homo apostata, vir inutilis, graditur ore perverso, annuit oculis, terit pede, digito loquitur, pravo corde machinatur malum, et omni tempore jurgia seminat. Hinc extemplo veniet

perditio sua, et subito conteretur, nec habebit ultra medicinam. *Ibid.* 6. 12. *et seq. Vide c.* 10. 23. *et c.* 12. 7.

Propter hoc, sicut devorat stipulam lingua ignis, et calor flammæ exurit; sic radix eorum quasi favilla erit, et germen eorum ut pulvis ascendet. Abjecerunt enim legem Domini exercituum, et eloquium Sancti Israel blasphemaverunt. *Isa.* 5. 24. *Et cap.* 47. 9. *Babylonis humiliatio praedicitur.*

Nec Moysis, nec Samuelis precibus flectendum se dicit Dominus, quin populum et Jerusalem tradet pesti, gladio, fami et captivitati, quia castigatus non est emendatus, etc. Jerem. c. 15.

Et a verbis viri peccatoris ne timueritis : quia gloria ejus, stercus, et vermis est. 1. *Mach.* 2. 62.

Sicut enim erant in diebus ante diluvium comedentes et bibentes, nubentes, et nuptui tradentes, usque ad eum diem, quo intravit Noe in arcam, et non cognoverunt donec venit diluvium, et tulit omnes ; ita erit et adventus Filii hominis. *Matt.*24.38.39.*Item Luc.*17.27.

Dixit autem illi Deus : Stulte, hac nocte animam tuam repetent a te : quae autem parasti, cujus erunt? Sic est, qui sibi thesaurizat, et non est in Deum dives. *Luc.* 12. 20. 21. *Vide et v.* 46.

Elevans autem (*dives epulo*) oculos suos, cum esset in tormentis, vidit Abraham a longe, et Lazarum in sinu ejus. *Luc.* 16. 23. Et dixit illi Abraham : Fili, recordare quia recepisti bona in vita tua, et Lazarus similiter mala : nunc autem hic consolatur, tu vero cruciaris. *v.* 25.

Qua die autem exiit Lot a Sodomis, pluit ignem, et sulphur de coelo ; et omnes perdidit. *Ibid.* 17. 29.

Cum enim dixerint pax et securitas ; tunc repentinus eis superveniet interitus, sicut dolor in utero habenti, et non effugient. 1. *Thess.* 5. 3.

Impiorum punitio bonis est ad timorem et cautelam.

Propheta autem ille, aut fictor somniorum interficietur ; quia locutus est, ut vos averteret a Domino Deo vestro, qui eduxit vos de terra Ægypti, et redemit vos de domo servitutis: ut errare te faceret de via, quam tibi praecepit Dominus Deus tuus : et auferes malum de medio tui. Si tibi voluerit persuadere frater tuus, filius matris tuæ, aut filius tuus, vel filia, sive uxor, quae est in sinu tuo, aut amicus, quem diligis ut animam tuam, clam dicens : Eamus, et serviamus diis alienis quos ignoras tu, et patres tui, etc. Non acquiescas ei, nec audias, neque parcat ei oculus tuus, ut miserearis, et occultes eum. Sed statim interficies

(*eum*). Sit primum manus tua super eum, et postea omnis populus mittat manum. Lapidibus obrutus necabitur: quia voluit te abstrahere a Domino Deo tuo, qui eduxit te de terra Ægypti, de domo servitutis: ut omnis Israel audiens timeat, et nequaquam ultra faciat quidpiam hujus rei simile. *Deut.* 13. 5. *et seq.*

Cumque diligentissime perscrutantes, invenirent falsum testem dixisse contra fratrem suum mendacium: reddent ei sicut fratri suo facere cogitavit, et auferes malum de medio tui: ut audientes caeteri timorem habeant, et nequaquam talia audeant facere. Non misereberis ejus, sed animam pro anima, oculum pro oculo, dentem pro dente, manum pro manu, pedem pro pede exiges. *Ibid.* 19. 18. *usq. ad fin.*

Si genuerit homo filium contumacem et protervum, qui non audiat patris aut matris imperium, et coercitus obedire contempserit: apprehendent eum, et ducent ad seniores civitatis illius, et ad portam judicii, dicentque ad eos: Filius noster iste protervus et contumax est, monita nostra audire contemnit, commessationibus vacat, et luxuriæ atque conviviis: lapidibus eum obruet populus civitatis: et morietur, ut auferatis malum de medio vestri, et universus Israel audiens pertimescat. *Ibid.* 21. 18. *et seq.*

Pestilente flagellato stultus sapientior erit: si autem corripueris sapientem, intelliget disciplinam. *Prov.* 19. 25.

Mulctato pestilente sapientior erit parvulus: et si sectetur sapientem, sumet scientiam. *Ibid.* 21. 11.

Et agnoscent qui derelicti sunt quoniam nihil melius est, quam timor Dei: et nihil dulcius, quam respicere in mandatis Domini. *Eccli.* 23. 37. *Vide Actor.* 5. 11.

Peccantes eorum omnibus argue: ut et caeteri timorem habeant. 1. *Tim.* 5. 20.

Impios deridebit Deus.

Qui habitat in cœlis, irridebit eos: et Dominus subsannabit eos. *Psal.* 2. 4.

Dominus autem irridebit eum, quoniam prospicit quod veniet dies ejus. *Psal.* 36. 13.

Et tu, Domine, deridebis eos, ad nihilum deduces omnes gentes. *Psal.* 58. 9.

Ego quoque in interitu vestro ridebo et subsannabo, cum vobis id, quod timebatis, advenerit. *Prov.* 1. 26.

Impii se ipsos perdunt.
In anima.

Et si impius fuero, væ mihi est: et si justus, non levabo caput, saturatus afflictione et miseria. *Job* 10. 15.

Quia in diem perditionis servatur malus, et ad diem furoris ducetur. *Ibid.* 21. 30.

Inveniatur manus tua omnibus inimicis tuis. — Pones eos ut clibanum ignis in tempore vultus tui, — quoniam declinaverunt in te mala. *Psal.* 20. 9. *et seq.*

Iniquitates suae capiunt impium, et funibus peccatorum suorum constringitur. Ipse morietur, quia non habuit disciplinam, et in multitudine stultitiae suae decipietur. *Prov.* 5. 22. 23.

Et anni impiorum breviabuntur. *Ibid.* 10. 27.

Et in impietate sua corruet impius. *Ibid.* 11. 5.

In malitia sua expelletur impius; sperat autem justus in morte sua. *Ibid.* 14. 32.

Ne impie agas multum, et noli esse stultus, ne moriaris in tempore non tuo. *Eccles.* 7. 18.

Impii autem secundum quae cogitaverunt: correptionem habebunt: qui neglexerunt justum et a Domino recesserunt. *Sap.* 3. 10.

Talia dixerunt in inferno hi, qui peccaverunt: quoniam spes impii, tamquam lanugo est, quæ a vento tollitur:et tamquam spuma gracilis, quæ a procella dispergitur,et tamquam fumus, qui a vento diffusus est,et tamquam memoria hospitis unius diei prætereuntis. *Ibid.* 5. 14. 15.

Vindicta carnis impii, ignis et vermis. *Eccli*, 7. 19.

Vae vobis, viri impii, qui dereliquistis legem Domini Altissimi. Et si nati fueritis, in maledictione nascemini: et si mortui fueritis,in maledictione erit pars vestra. Omnia, quæ de terra sunt, in terram convertentur: sic impii a maledicto in perditionem. *Ibid.*41.11.*et seq.*

Væ impio in malum: retributio enim manuum ejus fiet ei. *Isa.* 3. 11.

Misereamur impio, et non discet justitiam (*facere*): in terra sanctorum iniqua gessit, et non videbit gloriam Domini. *Ibid.* 26. 10.

Si autem averterit se justus a justitia sua, et fecerit iniquitatem secundum omnes abominationes, quas operari solet impius, numquid vivet? Omnes justitiae ejus, quas fecerat, non recordabuntur: in prævaricatione, qua prævaricatus est, et in peccato suo, quod peccavit, in ipsis morietur. *Ezech.* 18. 24.

In prole.

Oculi autem impiorum deficient, et effugium peribit ab eis, et spes illorum abominatio animae. *Job* 11. 20.

Quoties lucerna impiorum extinguetur, et superveniet eis inundatio, et dolores dividet furoris sui? Erunt sicut paleæ ante faciem venti, et sicut favilla, quam turbo dispergit. Deus servabit filiis illius dolorem patris; et cum reddiderit, tunc sciet. *Ibid.* 21. 17. *et seq.*

Fructum eorum de terra perdes : et semen eorum a filiis hominum. *Psal*. 20. 11.

Injusti autem disperibunt simul : reliquiae impiorum interibunt. *Psal*. 36. 38.

Nepotes impiorum non multiplicabunt ramos. *Eccli*. 40.15.

In fama.

Et nomen impiorum putrescet. *Prov*. 10. 7.

Qui derelinquunt legem: laudant impium. *Ibid*. 28. 4.

Condemnat autem justus mortuus vivos impios, et juventus celerius consummata, longam vitam injusti. Videbunt enim finem sapientis, et non intelligent quid cogitaverit de illo Deus, et quare munierit illum Dominus. Videbunt, et contemnent eum; illos autem Dominus irridebit. Et erunt post hæc decidentes sine honore, et in contumelia inter mortuos in perpetuum. *Sap*. 4. 16. *et seq*.

In substantia temporali.

Et tabernaculum impiorum non subsistet. *Job* 8. 22.

Non sic impii, non sic; sed tamquam pulvis, quam projicit ventus a facie terræ. *Psal*. 1. 4.

Vidi impium superexaltatum, et elevatum sicut cedros Libani : et transivi, et ecce non erat. *Psal*. 36. 35. 36.

Egestas a Domino in domo impii. *Prov*. 3. 33.

Quod timet impius, veniet super eum. *Ibid*. 10. 24.

Non roborabitur homo ex impietate. *Ibid*. 12. 3.

Domus impiorum delebitur. *Ibid*. 14. 11.

Fugit impius, nemine persequente. *Ibid*. 28. 1.

Substantiæ injustorum sicut fluvius siccabuntur, et sicut tonitruum magnum in pluvia personabunt. *Eccli*. 40. 13.

IMPOSITIO MANUUM.

Impositio manuum varia in veteri Testamento.

Qui (*loquitur de Jacob aegrotante, et benedicente Joseph, cujus filios Manassen et Ephraim Jacob sibi adoptat et benedicit*) extendens manum dexteram, posuit super caput Ephraim minoris fratris; sinistram autem super caput Manasse, qui major natu erat, etc. *Gen*. 48. 14.

Applicabis et vitulum coram tabernaculo testimonii. Imponentque Aaron et filii ejus manus super caput illius, et mactabis eum in conspectu Domini, etc. *Exod*. 29. 10. 11.

Ponetque manum super caput hostiæ, et acceptabilis erit, atque in expiationem ejus proficiens. Immolabitque vitulum coram Domino, etc. *Lev*. 1. 4. 5.

Ponetque manum super caput victimæ suæ, quæ immolabitur in introitu tabernaculi testimonii, fundentque filii Aaron sacerdotes, sanguinem

per altaris circuitum. *Ibidem* 3. 2.

Fecit Moyses, ut praeceperat Dominus. Cumque tulisset Josue, statuit eum coram Eleazaro Sacerdote, et omni frequentia populi. Et impositis capiti ejus manibus, cuncta replicavit, quæ mandaverat Dominus. *Num.* 27. 22. 23.

Consurgentes autem duo presbyteri in medio populi, posuerunt manus suas super caput ejus (*Susannae scilicet*). *Dan.* 13. 34.

Et complexans eos (*scilicet parvulos*), et imponens manus super illos, benedicebat eos. *Marc.* 10. 16.

Impositio manuum in Sacramento Ordinis et confirmationis.

Et elegerunt (*Apostoli*) Stephanum, virum plenum fide, et Spiritu Sancto, et Philippum, et Prochorum, et Nicanorem, et Timonem, et Parmenam, et Nicolaum advenam Antiochenum. Hos statuerunt ante conspectum Apostolorum, et orantes imposuerunt eis manus. *Actor.* 6. 5. 6.

Qui cum venissent (*Petrus et Joannes in Samariam*), oraverunt pro ipsis, ut acciperent Spiritum Sanctum: nondum enim in quemquam illorum venerat, sed baptizati tantum erant in nomine Domini Jesu. Tunc imponebant manus super illos, et accipiebant Spiritum Sanctum. *Ibid.* 8. 15. *et seq.*

Segregate mihi Saulum, et Barnabam, in opus, ad quod assumpsi eos. Tunc jejunantes et orantes, imponentesque eis manus, dimiserunt illos. *Ibid.* 13. 2. 3.

His auditis, baptizati sunt *quidam discipuli* (*Ephesii*) in nomine Domini Jesu. Et cum imposuisset illis manus Paulus, venit Spiritus Sanctus super eos, et loquebantur linguis, et prophetabant. *Ibid.* 19. 5. 6.

Noli negligere gratiam, quae est in te, quae data est tibi per prophetiam, cum impositione manuum presbyterii. 1. *Tim.* 4. 14.

Manus cito nemini imposueris, neque communicaveris peccatis alienis. *Ibid.* 5. 22.

Propter quam causam admoneo te (*loquitur de fide Timothei, non ficta*), ut resuscites gratiam Dei, quæ est in te, per impositionem manuum mearum. Non enim dedit nobis Deus spiritum timoris; sed virtutis, et dilectionis, et sobrietatis. 2. *Tim.* 1. 6. 7.

IMPUDICITIA CONTRA NATURAM.

Vocaveruntque Lot (*viri civitatis Sodomae*): et dixerunt ei: Ubi sunt viri, qui introierunt ad te nocte? (*erant enim duo Angeli, quos Lot recepit in domum suam*). Educ illos huc, ut cognoscamus eos.

Egressus ad eos Lot post tergum occludens ostium, ait: Nolite, quaeso, fratres mei, nolite malum, hoc facere. Habeo duas filias, quae necdum cognoverunt virum: educam eas ad vos, et abutimini eis sicut vobis placuerit, dummodo viris istis nihil mali faciatis, quia ingressi sunt sub umbra culminis mei. *Gen.* 19.5. *et seq.*

Cum masculo non commiscearis coitu femineo: quia abominatio est. *Lev.* 18. 22.

Qui dormierit cum masculo coitu femineo: uterque operatus est nefas, morte moriantur: sit sanguis eorum super eos. *Ibid.* 20. 13.

Illis epulantibus (*Levita cum uxore sua, quam a parentum domo reduxerat*), et post laborem itineris, cibo et potu reficientibus corpora, venerunt viri civitatis illius, filii Belial, (id est absque jugo), et circumdantes domum senis, fores pulsare coeperunt, clamantes ad dominum domus, atque dicentes: Educ virum, qui ingressus est domum tuam, ut abutamur eo. Egressusque est ad eos senex, et ait: Nolite, fratres, nolite facere malum hoc; quia ingressus est homo hospitium meum, et cessate ab hac stultitia, habeo filiam virginem, et hic homo habet concubinam: educam eas ad vos, ut humilietis eas, et vestram libidinem compleatis; tantum obsecro, ne scelus hoc contra naturam operamini in virum, etc. *Judic.* 19. 22. *et seq.*

Propterea tradidit illos Deus in passiones ignominiae. Nam feminae eorum immutaverunt naturalem usum, in eum usum qui est contra naturam. Similiter autem et masculi, relicto naturali usu feminae, exarserunt in desideriis suis in invicem: masculi in masculos turpitudinem operantes, et mercedem, quam oportuit, erroris sui in semetipsos recipientes. Et sicut non probaverunt Deum habere in notitia, tradidit illos Deus in reprobum sensum: ut faciant ea, quae non conveniunt, etc. *Rom.* 1. 26. *et seq.*

Nolite errare: neque fornicarii, neque idolis servientes neque adulteri, neque molles, neque masculorum concubitores, neque fures, neque avari, neque ebriosi, neque maledici, neque rapaces, regnum Dei possidebunt. 1. *Cor.* 6. 9. 10.

Lex justo non est posita, sed injustis et non subditis, impiis et peccatoribus, sceleratis et contaminatis, parricidis et matricidis; homicidis, fornicariis, masculorum concubitoribus, etc. 1. *Tim.* 1. 9. 10.

INCANTATIONES ET MALEFICIA.

Vocavit autem Pharao sapientes et maleficos: et fecerunt etiam ipsi per incantationes Ægyptiacas, et arcana quaedam similiter. Projeceruntque sin-

guli virgas suas, quae versae sunt in dracones; sed devoravit virga Aaron virgas eorum. *Exod.* 7. 11. 12.

Feceruntque similiter malefici incantationibus suis, ut educerent scinipbes, et non potuerunt: erantque sciniphes; tam in hominibus, quam in jumentis. *Ibid.* 8. 18.

Maleficos non patieris vivere. *Ibid.* 22. 18.

Non declinetis ad magos, nec ab ariolis aliquid sciscitemini, ut polluamini per eos: ego Dominus Deus vester. *Lev.* 19. 31.

Anima, quae declinaverit ad magos et ariolos, et fornicata fuerit cum eis, ponam faciem meam contra eam, et interficiam illam de medio populi sui. *Ibid.* 20. 6. Vir sive mulier, in quibus pythonicus, vel divinationis fuerit spiritus, morte moriantur: lapidibus obruent eos: sanguis eorum sit super illos. *v.* 27.

Nec inveniatur in te, qui lustret filium suum, aut filiam, ducens per ignem, aut qui ariolos sciscitetur, et observet somnia atque auguria, nec sit maleficus, nec incantator, nec qui pythones consulat, nec divinos, aut quaerat a mortuis veritatem. *Deut.* 18. 10. 11.

Philisthaei contra Saul armantur, ad quod bellum David pollicetur fidem Achis. Saul occisis Magis, Pythonissam consulit, suscitari jubens Samuelem, a quo suam suorumque proximam mortem didicit. 1. *Reg.* c. 28.

Et consecraverunt (*filii Israel, quorum facinora hic commemorantur*) filios suos, et filias suas per ignem: et divinationibus inserviebant, et auguriis; et tradiderunt se, ut facerent malum coram Domino, ut irritarent eum. 4. *Reg.* 17. 17.

Et traduxit (*Manasses*) filium suum per ignem: et hariolatus est, et observavit auguria, et fecit pythones, et aruspices multiplicavit, ut faceret malum coram Domino, et irritaret eum. *Ibid.* 21. 6.

Projecisti enim populum tuum, domum Jacob: quia repleti sunt ut olim, et augures habuerunt ut Philisthiim, et pueris alienis adhæserunt. *Isa.* 2. 6.

Ego sum Dominus, — irrita faciens signa divinorum, et ariolos in furorem vertens. Convertens sapientes retrorsum: et scientiam eorum stultam faciens. *Ibid.* 44. 24. 25.

Defecisti (*Babylon*) in multitudine consiliorum tuorum: stent, et salvent te augures coeli, qui contemplabantur sidera, et supputabant menses: ut ex eis annuntiarent ventura tibi. *Ibid.* 47. 13.

Haec dicit Dominus: Juxta vias gentium nolite discere: et a signis coeli nolite metuere, quae timent Gentes, quia leges populorum vanae sunt, etc. *Jerem.* 10. 2. 3.

Praecepit autem rex (*Nabu-

chodonosor), ut convocarentur arioli, et magi, et malefici, et Chaldaei, ut indicarent regi somnia sua, etc. *Daniel.* 2. 2. *Vide v.* 10. *et v.* 27. *Item cap.* 4. 4. 6. *et c.* 5. 7.

Et perdam civitates terrae tuae (*Jerusalem*), et destruam omnes munitiones tuas, et auferam maleficia de manu tua, et divinationes non erunt in te. *Mich.* 5. 11.

Vir autem quidam, nomine Simon, qui ante fuerat in civitate magnus, seducens gentem Samariæ, dicens se esse aliquem magnum. *Actor.* 8. 9. *Vide c.* 13. 6. 8. *et c.* 19. 13.

Factum est autem euntibus nobis ad orationem, puellam quamdam habentem spiritum pythonem obviare nobis, quae quaestum magnum praestabat dominis suis, divinando. *Ibid.* 16. 16. *Vide c.* 19. 16. Manifesta sunt autem opera carnis, quae sunt fornicatio, immunditia, impudicitia, luxuria, idolorum servitus, veneficia, inimicitiae, contentiones, aemulationes, etc. *Galat.* 5. 19.

Timidis autem, et incredulis, et execratis, et homicidis, et fornicatoribus: et veneficis et idololatris, et omnibus mendacibus: pars illorum erit in stagno ardenti igne et sulphure: quod est mors secunda. *Apoc.* 21. 8. Vide *Thesaurum Patrum.*

INCESTUS GRAVE PECCATUM.

Omnis homo ad proximam sanguinis sui non accedet, ut revelet turpitudinem ejus. Ego Dominus. Turpitudinem patris tui, et turpitudinem matris tuæ non discooperies, etc. turpitudo enim patris tui est. *Levit.* 18. 6. *et seq.*

Qui dormierit cum noverca sua, et revelaverit ignominiam patris sui, morte moriantur ambo: sanguis eorum sit super eos. *Ibid.* 20. 11. Qui supra uxorem filiam, duxerit matrem ejus, scelus operatus est: vivus ardebit cum eis, nec permanebit tantum nefas in medio vestri. *v.* 14.

Non accipiet homo uxorem patris sui, nec revelabit operimentum ejus. *Deut.* 22. 30.

Omnino auditur inter vos fornicatio, et talis fornicatio, qualis nec inter Gentes, ita ut uxorem patris sui aliquis habeat Et vos inflati estis, et non magis luctum habuistis, ut tollatur de medio vestrum, qui hoc opus fecit. 1. *Cor.* 5. 1. 2.

INCONSTANTIA POPULI.

Rediens Moyses de terra Madian in Ægyptum narravit, — omnia verba Domini, quibus miserat eum. *Exod.* 4. 28. *Sequitur*. Et credidit populus. Audieruntque quod visitasset Dominus filios Israel, — et proni adoraverunt. *v.* 31. *Postea vero cum essent afflicti ab exactoribus Pharaonis, dixerunt Moysi et Aaron*: Videat Dominus, et judicet, quoniam fœtere fecistis odorem

nostrum coram Pharaone, et servis ejus, praebuisti ei gladium, ut occideret nos. *Ibid.* 5. 21.

Cum post multas Ægypti plagas, ditati et armati egrederentur filii Israel de Ægypto, Domino praecedente, et viam etiam eis per nubem et ignem ostendente. Ibid. 13. 18. *et* 21.

Viderunt Ægyptios, post se *venientes* : et timuerunt valde —et dixerunt ad Moysen: Forsitan non erant sepulcra in Ægypto, ideo tulisti nos, et moreremur in solitudine? *Ibid.* 14. 10. *Deinde confortati sunt per Moysen, cum Dominus mare rubrum divisisset, et populus sicco pede transisset, et submersus est exercitus Pharaonis.* v. 13. *et seq.* Timuitque populus Dominum, et crediderunt Domino, et Moysi servo ejus. *v.* 31.

Non multo post veniens in Mara, murmuravit populus *propter aquas nimis amaras. Ibid.* 15. 24. *Quae per lignum appositum dulces effectae sunt. v.* 25.

Deinde murmuraverunt pro defectu cibi, dixeruntque filii Israel ad eos (*scil. Moysen et Aaron*) : Utinam mortui essemus per manum Domini in terra Ægypti, quando sedebamus super ollas carnium, etc. *Ibid.* 16. 3. *Et misit Dominus vespere coturnices, et manna pluit eis de coelo mane. v.* 13.

Post hac cum daturus esset eis legem, dixerunt : Cuncta, quae locutus est Dominus, faciemus. *Ibid.* 19. 8.

Cum narrasset eis Moyses verba et praecepta, quae a Domino acceperat ; similia verba dixerunt. Ibid. 24. 3.

Cum autem moram faceret Moyses in monte cum Domino, in descriptione tabernaculi, congregatus est populus adversus Aaron, et ait : Fac nobis deos, etc. *Ibid.* 32. 1.

Deinde cum erectum esset tabernaculum, et factae oblationes principum, post numerationem bellatorum et Levitarum, cum essent omnes ordinati, quomodo deberent proficisci in via, post modicum temporis ortum est murmur populi, quasi dolentium pro labore, contra Dominum. *Num.* 11. 1.

Paulo post audita relatione exploratorum, murmuravit populus, et flevit, dixeruntque alter ad alterum : Constituamus nobis ducem, et revertamur in Ægyptum. *Ibid.* 14. 4. *et seq.*

Inconstans populus cum audierunt displicuisse Domino eorum murmur, voluerunt statim ascendere in montem, et pugnare contra Moysis voluntatem ; sed fuerunt ab hostibus debellati. Ibid. v. 39. *et seq.*

Rursus in seditione Core multi surrexerunt contra Moysen, et Aaron ; quibus terribiliter castigatis, tamen iterum

murmuravit—omnis multitudo filiorum Israel—contra Moysen et Aaron, dicens: Vos interfecistis populum Domini. Cumque oriretur seditio, et tumultus incresceret, etc. *Ibid.* 16. 21. 41.

Cum autem per miraculum virgae Aaraon compescuisset eos Dominus, dixerunt : Ecce consumpti sumus, omnes perivimus. Quicumque accedit ad tabernaculum Domini, moritur. *Ibid.* 17. 12. 13.

Ulterius procedentes venerunt ad aquas contradictionis ubi taliter jurgati sunt adversus Moysen et Aaron, ut ipsi etiam diffisi sint de virtute divina; propter quod et puniti sunt a Domino. Ibid. 20. 5. *et* 12.

Postea fornicatus est populus cum filiabus Moab, quae vocaverunt eos ad sacrificia sua,—initiatusque est Israel Beelphegor. *Ib.* 25. 1. 2. 3. *Et præcepit Dominus, principes suspendi contra solem. v.* 4.

Cum liberasset Gedeon populum de manu Madian, dixerunt omnes ad eum: Dominare nostri tu, et filius tuus, et filius filii tui. *Judic.* 8. 22. *Ipso tamen mortuo, cum haberet septuaginta filios, nullum de ipsis assumere in principem et dominum populus curavit. v.* 32. *Vide etc.* 10.

Samuel liberavit populum de manu hostium, et recuperavit urbes ablatas a Philisthacis. 1. *Reg.* 7. 13.

Sed postea congregati sunt majores natu Israel, et petierunt regem contra voluntatem Domini et Samuelis. Ibid. 8. 4. 5.

Quamvis David ita bene populum rexisset, et tot victorias habuisset, tamen cito facta est conjuratio valida contra eum: populus vero inconstans augebatur cum Absalom. 2. *Reg.* 15. 12.

Sic et sub Salomone filii Israel temporalium rerum abundantiam habuerunt, et honore maximo floruerunt : attamen inconstantes a filio suo majori parte, propter unicum durum verbum cito recesserunt. 3. *Reg.* 12. 16.

Audientes filii Israel terribilem potentiam Holofernis, præoccupaverunt omnes vertices montium, et muris circumdederunt vicos suos, et congregaverunt frumenta in præparationem pugnæ. *Judith.* 4. 3. 4.

Postmodum cum vidissent se arctari ab exercitu, congregati sunt ad Oziam omnes simul, et dixerunt : Judicet Deus inter nos et te, quoniam fecisti in nos mala, nolens loqui pacifice cum Assyriis, etc. *Ibid.* 7. 13. *et seq.*

Cumque complesset Jeremias, loquens omnia quæ praeceperat ei Dominus, ut loqueretur ad universum populum, apprehenderunt eum sacerdotes et prophetæ et omnis populus, dicens: Morte moriatur. *Jerem.* 26. 8.

Et post pauca dixerunt principes, et omnis populus ad sacerdotes et ad prophetas: Non est viro huic judicium mortis. *v.* 16.

Accesserunt omnes a parvo usque ad maximum ad Jeremiam prophetam, et dixerunt: Omne verbum, in quo miserit te Dominus Deus tuus ad nos sic faciemus, sive bonum est, sive malum. *Ibid.* 42. 5. 6.

Cumque post decem dies declarasset eis Jeremias Domini voluntatem, dixerunt ei: Mendacium tu loqueris: non misit te Dominus, —sed Baruch filius Neriæ incitat te adversum nos; —Et non audivit — universus populus vocem Domini, etc. *Ibid.* 43. 2. *et seq.*

Cito credidit duobus presbyteris impiis multitudo, et condemnaverunt eam (*Susannam*) ad mortem. *Dan.* 13. 41. *Et paulo post* reversus est — populus cum festinatione — et consurrexerunt adversus duos presbyteros, —feceruntque eis, sicut male egerant adversus proximum. *v.* 50. *et* 61.

Cum quadam die esset Dominus in civitate Nazareth, et dicerent ei Judaei, ut faceret ibi miracula, sicut in Capharnaum fecerat: Luc. 4. 23. *post modicam increpationem, quam fecit eis, repleti sunt ira, et ejecerunt eum extra civitatem, et voluerunt eum praecipitare de supercilio montis. v.* 29.

Quando saturavit Dominus quinque millia hominum de quinque panibus et duobus piscibus, voluerunt turbae eum rapere, et facere regem. Joan. 6. 15.

Deinde vero coeperunt inter se disputare, et quaerere ab eo: Quod ergo tu facis signum, ut videamus, et credamus tibi? *Joan.* 6. 30.

Videntes Judaei Lazarum suscitatum, et multa alia facta miracula per Dominum Jesum, venerunt ei obviam cum magno honore: attamen vespere circumspectis omnibus, Jesus non invenit, qui eum ad hospitium invitaret. Ibid. 11. 45. *et Marc.* 11. 11.

Sex dies ante Pascha, Jesum recepit populus cum magno tripudio et honore, et per hebdomadam omnis populus erat suspensus ad verba ejus, et mane veniebat ad eum in templo audire eum; feria vero sexta, in die Parasceves, clamaverunt omnes: Crucifige, crucifige eum. *Ibid.* 19. 6. *Vide Luc.* 19. 48. *et c.* 21. 38.

Cum Paulus et Barnabas essent Lystris, et quidem claudus per Paulum fuisset curatus turbae ipsos esse deos clamabant, etc. Actor. 14. 9. 10.

Supervenerunt autem quidam — Judaei: et persuasis turbis, lapidantesque Paulum, traxerunt extra civitatem, existimantes eum mortuum esse. *v.* 18.

Incontinentia. Vide *Luxuria*.

Incredulitas. Vide *Fides*.

Increpatio. Vide *Deficientium Increpatio*. Item. *Correctio fraterna*.

INDULGENTIA.

Ne dicas : Reddam malum (*pro malo*) : Expecta Dominum, et liberabit te. *Prov*. 20. 22. *Vide Rom*. 12. 17. 1. *Thess*. 5. 15. 1. *Petr*. 3. 9.

Relinque proximo tuo nocenti te : et tunc deprecanti tibi peccata solventur. *Eccli*. 28. 2.

Si ergo offers munus tuum ad altare, et ibi recordatus fueris, quia frater tuus habet aliquid adversum te : relinque ibi munus tuum ante altare, et vade prius reconciliari fratri tuo : et tunc veniens offeres munus tuum. *Matth*. 5. 23. 24. *Vide Marc*. 11. 25.

Si enim dimiseritis hominibus peccata eorum, dimittet et vobis Pater vester coelestis delicta vestra. Si autem non dimiseritis hominibus, nec Pater vester dimittet vobis peccata vestra. *Ibid*. 6. 14. 15. *Vide Marc*. 11. 26.

Sicut et Deus in Christo donavit vobis, *ita et vos facite*. *Ephes*. 4. 32.

Cum patientia supportantes invicem *in caritate*, et donantes vobismetipsis, si quis adversus aliquem habet querelam. *Coloss*. 3. 13.

Non reddentes malum pro malo, nec maledictum pro maledicto ; sed e contrario benedicentes, quia in hoc vocati estis, ut benedictionem haereditate possideatis. 1. *Petr*. 3. 9.

Indulgentiæ.

Et tibi dabo claves regni coelorum—et quodcumque solveris super terram, erit solutum et in coelis. *Matth*. 16. 19.

Cui autem aliquid donastis, et ego : nam et ego quod donavi, si quid donavi, propter vos in persona Christi. 2. *Cor*. 2. 10.

Ex meritis etiam Sanctorum.

Qui nunc gaudeo (*loquitur de se Apostolus*) in passionibus pro vobis, et adimpleo ea, quae desunt passionum Christi, in carne mea, pro corpore ejus, quod est Ecclesia. *Coloss*. 1. 24.

INDUMENTA.

Fallax gratia, et vana est pulchritudo. *Prov*. 31. 30.

Corpus *vestrum* plus *est*, quam vestimentum. *Matth*. 6. 25.

Qui habet duas tunicas, det non habenti : et qui habet escas, similiter faciat. *Luc*. 3. 11. *Vide Jac*. 2. 15. 1. *Joan*. 3. 17.

Habentes autem alimenta, et quibus tegamur, his contenti simus. 1. *Tim*. 6. 8.

INDURATIO ORITUR EX GRATIAE SUBTRACTIONE JUSTA.

Vide ut omnia ostenta, quæ

posui in manu tua, facias coram Pharaone; ego indurabo cor ejus, et non dimittet populum *meum*. *Exod*. 4. 21. *Vide Joan*. 12. 40.

Ego enim induravi cor ejus, et servorum illius. *Ibid*. 10.1.

Et indurabo cor ejus, ac persequetur vos; et glorificabor in Pharaone, et in omni exercitu ejus. *Ibid*. 14. 4. *Vide Isa*. 6. 10. *Matth*. 13. 14.

Domini enim sententia fuerat, ut indurarentur corda eorum. *Josue* 11. 20.

Igitur non volentis, neque currentis, sed miserentis est Dei. Dicit enim Scriptura Pharaoni: Quia in hoc ipsum excitavi te, ut ostendam in te virtutem meam, et ut annuntietur nomen meum in universa terra. Ergo cujus vult, miseretur, et quem vult, indurat. *Rom*. 9. 16. 17. 18. *Vide Exod*. 9. 16. *Marc*. 4. 12. *Luc*. 8. 10.

Numquid Israel non cognovit? Primus Moyses dicit: Ego ad aemulationem vos adducam in non gentem: in gentem insipientem in iram vos mittam. Isaias autem audet, et dicit: Inventus sum a non quaerentibus me: palam apparui iis, qui me non interrogabant. Ad Israel autem dicit: Tota die expandi manus meas ad populum non credentem: et contradicentem *mihi*. *Ibid*. 10. 19. *usq. ad fin*. *Vide Deut*. 32. 21. *Isa*. 65. 1. *Joan*. 12. 40. *Actor*. 28. 26. *Rom*. 11. 8.

Ex gratia expulsione iniqua.

Et testificatus est Dominus in Israel et in Juda, per manum omnium Prophetarum, et Videntium, dicens: Revertimini a viis vestris pessimis, et custodite praecepta mea. — Qui non audierunt, sed induraverunt cervicem suam juxta cervicem patrum suorum, qui noluerunt obedire Domino Deo suo. 4. *Reg*. 17. 13. 14.

Audite me, duro corde, qui longe estis a justitia. Prope feci justitiam meam, non elongabitur, et salus mea non morabitur. *Isa*. 46. 12. 13.

Scivi enim, quia durus es tu, et nervus ferreus cervix tua, et frons tua aerea. *Ibid*. 48. 4.

Quare ergo dixit populus meus: recessimus, non veniemus ultra ad te? *Jerem*. 2. 31.

Frons mulieris meretricis facta est tibi, noluisti erubescere. Ergo saltem amodo voca me: Pater meus, dux virginitatis meae tu es: — Ecce locuta es, et fecisti mala, et potuisti. *Et pro verbis poenitentiae, verba superbiae blasphemasti*. *Ibid*. 3. 3. *et seq*.

Percussisti eos, et non doluerunt: attrivisti eos, et renuerunt accipere disciplinam: induraverunt facies suas supra petram, et noluerunt reverti. Ego autem dixi: Forsitan pauperes sunt et stulti, ignorantes viam Domini, et judicium Dei sui. Ibo igitur ad optimates, et

loquar eis : Ipsi enim cognoverunt viam Domini, et judicium Dei sui. Et ecce magis hi simul confregerunt jugum, ruperunt vincula. *Ibid.* 5. 3. *et seq.*

Quapropter sicut dicit Spiritus Sanctus : Hodie si vocem ejus audieritis, nolite obdurare corda vestra, etc. *Hebr.* 3. 7. 8. *Vide Psal.* 94. 8.

Induratio dire punitur.

Vae qui contradicit fictori suo. *Isa.* 45. 9.

Ecce ego inducam super civitatem hanc, super omnes urbes ejus universa mala, quæ locutus sum adversum eam, quoniam induraverunt cervicem suam, et non audierunt sermones meos. *Jerem.* 19. 15.

INFERNUS.

Infernus et damnatio parata diabolo et angelis ejus. Vide *Damnatio et Thesaurum Patrum.*

Inferni poena varia et horribilis.

Terribile incendium Sodomæ et Gomorrhae est viva imago ignis infernalis, quo Deus peccatores punit. Gen. 19. 24.

Esau, cum primogenita vendidisset, abiit parvipendens. *Gen.* 25. 34.

Postea vero videns se exclusum a benedictione primogeniti, irrugiit clamore magno, et consternatus est. *Ibid.* 27. 34. *Sic peccatores nunc parvipendunt quod, Deum, animam, et jus ad æternam beatitudinem pro brevi voluptate vendant: sed cum se exclusos a beatitudine, et ad infernum condemnatos videbunt, irrugient similiter clamore magno.*

Tenebræ Ægypti tam densæ, ut palpari potuerint, inter quas nemo Ægyptiorum alterum vidit, nec movit se de loco in quo erat, imago sunt tenebrarum infernalium. Exod. 10. 21. 23.

Ignis succensus est in furore meo, et ardebit usque ad inferni novissima : devorabitque terram cum germine suo, et montium fundamenta comburet. *Deut.* 32. 22.

Dabit enim ignem, et vermes in carnes eorum, ut urantur, et sentiant usque in sempiternum. *Judith.* 16. 21.

Ad nimium calorem transeat ab aquis nivium, et usque ad inferos peccatum illius. *Job* 24. 19.

Pluet super peccatores laqueos : ignis et sulphur, et Spiritus procellarum, pars calicis eorum. *Psal.* 10. 7.

Pones eos ut clibanum ignis, in tempore vultus tui: Dominus in ira sua conturbabit eos, et devorabit eos ignis. *Psal.* 20. 10.

Sicut oves in inferno positi sunt : mors depascet eos. Et dominabuntur eorum justi in matutino : et auxilium eorum veterascet in inferno a gloria eorum. *Psal.* 48. 15.

Peccator videbit, et irasce-

tur, dentibus suis fremet et tabescet: desiderium peccatorum peribit. *Psal.* 111. 10.

Per quae peccat quis, per haec et torquetur. *Sap.* 11. 17.

(*Iniqui*) vinculis tenebrarum, et longae noctis compediti *sunt. Ibid.* 17. 2.

Stuppa collecta synagoga peccantium, et consummatio illorum flamma ignis. *Eccli.* 21. 10.

Praeparata est enim ab heri Tophet, a rege praeparata, profunda, et dilatata. Nutrimenta ejus, ignis et ligna multa: flatus Domini, sicut torrens sulphuris, succendens eam. *Isa.* 30. 33.

Concipietis ardorem, parietis stipulam: spiritus vester ut ignis vorabit vos, etc. *Ibid.* 33. 11. Conteriti sunt in Sion peccatores, possedit tremor hypocritas: quis poterit habitare de vobis cum igne devorante? quis habitabit ex vobis cum ardoribus sempiternis? *v.* 14.

Et convertentur torrentes ejus in picem, et humus ejus in sulphur: et erit terra ejus in picem ardentem. *Ibid.* 34. 9. *et seq.*

Ecce enim dies veniet succensa, quasi caminus: et erunt omnes superbi, et omnes facientes impietatem, stipula: et inflammabit eos dies veniens, dicit Dominus exercituum, quæ non derelinquet eis radicem et germen. *Malach.* 4. 1.

Filii autem regni ejicientur in tenebras exteriores: ibi erit fletus, et stridor dentium. *Matth.* 8. 12.

Et dicet vobis: Nescio vos unde sitis: discedite a me, omnes operarii iniquitatis. Ibi erit fletus, et stridor dentium: cum videritis Abraham, et Isaac, et Jacob, et omnes Prophetas in regno Dei, vos autem expelli foras. *Luc.* 13. 27. 28. *Vide Apoc.* 14. 10. 11.

Elevans autem oculos suos, cum esset in tormentis, vidit Abraham a longe, et Lazarum in sinu ejus. *Ibid.* 16. 23.

Quantum glorificavit se, et in deliciis fuit: tantum date illi tormentum, et luctum: quia in corde suo dicit: Sedeo regina: et vidua non sum: et luctum non videbo. *Apoc.* 18. 7.

Et infernus, et mors missi sunt in stagnum ignis. *Ibid.* 20. 14.

Incendium Sodomæ et Gomorrhæ posuit Deus exemplum eorum, qui impie acturi sunt. 2. *Petr.* 2. 6.

Interminabilis.

Vermis eorum non morietur, et ignis eorum non extinguetur: et erunt usque ad satietatem visionis omni carni. *Isa.* 66. 24.

Discedite a me, maledicti, in ignem aeternum, qui paratus est diabolo, et angelis ejus. *Matth.* 25. 41. Et ibunt hi in supplicium aeternum; justi autem in vitam aeternam. *v.* 46. *Vide c.* 3. 12.

Bonum est tibi luscum introire in regnum Dei, quam duos oculos habentem mitti in gehennam ignis: ubi vermis eorum non moritur, et ignis non extinguitur. *Marc.* 9. 46. 47.

Qui pœnas dabunt in interitu aeternas a facie Domini, et a gloria virtutis ejus: cum venerit glorificari in sanctis suis, et admirabilis fieri in omnibus qui crediderunt — in die illo. 2. *Thess.* 1. 9. 10.

Si quis adoraverit bestiam, et imaginem ejus, et acceperit characterem (*ejus*) in fronte sua, aut in manu sua: et hic bibet de vino irae Dei, quod mistum est mero; etc. *Apoc.* 14. 9. 10. Et fumus tormentorum eorum ascendet in saecula saeculorum, etc. *v.* 11.

Infernus est sub terra, et probabiliter ad centrum terrae.

Dirupta est terra sub pedibus eorum, etc. descenderuntque vivi in infernum. *Num.* 16. 31. *et seq.*

In profundis inferni convivæ ejus. *Prov.* 9. 18.

Pete tibi signum — in profundum inferni. *Isa.* 7. 11.

INFIDELITAS, SEU INCREDULITAS PUNITUR. *Vide* FIDES.

Et eos, qui foris erant, percusserunt (*Angeli*) caecitate a minimo usque ad maximum, ita ut ostium invenire non possent. *Gen.* 19. 11. Eduxeruntque eum (*Lot*), et posuerunt extra civitatem: ibique locuti sunt ad eum, dicentes: Salva animam tuam: noli respicere post tergum, nec stes in omni circa regione; sed in monte salvum te fac, ne et tu simul pereas. *v.* 17. Respiciensque uxor ejus post se, versa est in statuam salis. *v.* 26. *Vide Sap.* 10. 6. *et c.* 19. 16.

Et ait Moyses (*ad Dominum*): Sexcenta millia peditum hujus populi sunt, et tu dicis: Dabo eis esum carnium mense integro? *Num.* 11. 21.

Igitur vociferans omnis turba flevit nocte illa, et murmurati sunt contra Moysen et Aaron cuncti filii Israel, dicentes: Utinam mortui essemus in Ægypto: et in hac vasta solitudine utinam pereamus. *Ibid.* 14. 1. 2. 3. Et dixit Dominus ad Moysen: Usquequo detrahet mihi populus iste? Quousque non credent mihi in omnibus signis quae feci coram eis? Feriam igitur eos pestilentia, atque consumam. *v.* 11. 12.

Dixitque Dominus ad Moysen et Aaron: Quia non credidistis mihi, ut sanctificaretis me coram filiis Israel, non introducetis hos populos in terram, quam dabo eis. *Ibid.* 20. 12.

Adversum Aaron quoque vehementer iratus, voluit eum conterere, et pro illo similiter deprecatus sum. *Deut.* 9. 20.

Respondens unus de ducibus — homini Dei ait: si Dominus

fecerit etiam cataractas in cœlo, numqnid poterit esse quod loqueris? Quia ait: Videbis oculis tnis, et inde non comedes. 4. *Reg.* 7. 2. *Adduxit Rex ducem hunc ad portam, ubi impletus est sermo quem vir Dei dixerat, et ibi hic incredulus conculcatus est a turba. v.* 17. *et* 20.

In omnibus his peccaverunt adhnc: et non crediderunt in mirabilibus ejus. *Psal.* 77. 34.

Vae dissolutis corde, qui non credunt Deo; et ideo non protegentur ab eo. *Eccli.* 2. 15.

Et accesserunt ad eum discipuli ejus, et suscitaverunt eum, dicentes: Domine, salva nos, perimus. Et dicit eis Jesus: Quid timidi estis, modicæ fidei? *Matth.* 8. 25. 26. *Item c.* 14. 30. *Marc.* 4. 40. *Luc.* 8. 25.

Respondens autem Jesus, ait: O generatio incredula, et perversa, quousque ero vobiscum? usquequo patiar vos? *Ibid.* 17. 16.

Qui crediderit, et baptizatus fuerit, salvus erit; qui vero non crediderit, condemnabitur. *Marc.* 16. 16.

Et ecce eris tacens, et non poteris loqui usque in diem qno haec fiant, pro eo quod non credidisti verbis meis, quæ implebuntur in tempore suo. *Luc.* 1. 20.

Et ipse dixit ad eos: O stulti et tardi corde ad credendum, etc. *Ibid.* 24. 25. *Vide Matth.* 13. 58. *c.* 17. 19.

Qui credit in eum, non judicatur: qui autem non credit, jam judicatus est: quia non credit in nomine unigeniti Filii Dei. *Joan.* 3. 18. Qui credit in Filium, habet vitam aeternam: qui autem incredulus est Filio, non videbit vitam, sed ira Dei manet super eum. *v.* 36.

Respondit ei Philippus: Ducentorum denariorum panes non snfficiunt eis, et unusquisque modicum quid accipiat. *Ibid.* 6. 7.

Dixi ergo vobis, quia moriemini in peccatis vestris: si enim non credideritis, quia ego snm, moriemini in peccato vestro. *Ibid.* 8. 24.

Qui spernit me, et non accipit verba mea, habet qui judicet eum: sermo, quem locutus sum, ille judicabit eum in novissimo die. *Ibid.* 12. 48.

Deinde dicit Thomae: Infer digitum tuum huc, et vide manus meas, et affer manum tuam, et mitte in latus meum, et noli esse incredulus, sed fidelis. *Ibid.* 20. 27.

Bene: propter incredulitatem fracti sunt. Tu autem fide stas: noli altum sapere, sed time. *Rom.* 11. 20.

Propter quae venit ira Desuper filios incredulitatis. *Coloss.* 3. 6.

Quibus autem juravit non

introire in requiem ipsius, nisi illis, qui increduli fuernnt? *Hebr.* 3. 18. *et c.* 4. 2.

Festinemus ergo ingredi in illam reqniem, ut ne in idipsum qnis incidat incredulitatis exemplum. *Ibid.* 4. 11.

Sine fide autem impossibile est placere Deo. *Ibid.* 11. 6.

Timidis antem, et incredulis, et execratis, et homicidis, et fornicatoribus, et veneficis, et idololatris, et omnibus mendacibus, pars illorum erit in stagno ardenti igne et sulphure; quod est mors secunda. *Apoc.* 21. 8.

Infirmitas corporalis.
Vide *Ægritudo.*

INGRATITUDO ET EJUS PUNITIO.
Vide Thesaurum Patrum.

Jacob ingratitudinem videns et audiens Labani et filiorum ejus, discessit. Gen. c. 31.

Succedentibus prosperis, præpositus pincernarum oblitus est (*Joseph*) interpretis sui. *Ib.* 40. 23. *Vide Eccli.* 29. 22.

Surrexit interea rex novus super Ægyptum, qui ignorabat (*ingratus beneficia*) Joseph. *Exod.* 1. 8.

Filiis Israel in deserto vertebatur in taedium cibus optimus, sine labore de cælo datus, et flebant dicentes: Quis dabit nobis ad vescendum carnes? *Num.* 11. 4.

Ammonites et Moabites etiam post decimam generationem non intrabunt in Ecclesiam Domini in aeternum, quia noluerunt vobis occurrere cum pane et aqua in via, quando egressi estis de Ægypto, et quia conduxerunt contra te Balaam filium Beor de Mesopotamia Syriæ, ut malediceret tibi. *Deut.* 23. 3. 4.

Angelus Dei beneficia refert: quo audito, flet populus Israel. Judic. c. 2. *Vide Cap.* 6. *et* 8.

Postquam autem mortuus est Gedeon, aversi sunt filii Israel et fornicati sunt cum Baalim. Percusseruntque cum Baal foedus, ut esset in eis Deum: nec recordati sunt Domini Dei sui qui eruit eos de manibus inimicorum suorum omnium per circuitum, etc. *Ibid.* 8. 33. 34.

Haec dicit Dominus Deus Israel: Ego eduxi Israel de Ægypto, et erui vos de manu Ægyptiorum, et de manu omnium regum, qui affligebant vos. Vos antem hodie projecistis Deum vestrum, qui solus salvavit vos de universis malis, et tribulationibus vestris. 1. *Reg.* 10. 18. 19.

Quomodo Jacob ingressus est in Ægyptum, et clamaverunt patres vestri ad Dominum: et misit Dominus Moysen et Aaron, et eduxit patres vestros de Ægypto; et collocavit eos in loco hoc. Qui obliti sunt Domini Dei sui, et tradidit eos in manu Sisaræ magistri militiæ Hasor, et in manu Philistinorum, et in manu regis Moab, et pugna-

verunt adversum eos. *Ibid.* 12. 8. 9.

Multa beneficia recepit Saul a David, et tamen ad occidendum eum, modis, quibus potuit, laboravit. 1. *Reg. c.* 15. *Vide sequentia capita.*

Salvavit David habitatores terrae Ceilae, et tamen voluerunt eum tradere in manus Saul.Ibid. 23. 12.

Reddiderunt filii Ammon pro beneficio et honore contumeliam, quando vituperaverunt nuntios David, quos miserat ad consolandum eorum regem. 2. *Reg.* 10. 4.

Misit itaque (*Absalom*) ad Joab, ut mitteret eum ad regem: qui noluit venire ad eum. Cumque secundo misisset, et ille noluisset venire ad eum, dixit servis suis: Scitis agrum Joab juxta agrum meum, habentem messem hordei: ite igitur, et succendite eum igni. Succenderunt ergo servi Absalom segetem igni. Et venientes servi Joab, scissis vestibus suis, dixerunt: Succenderunt servi Absalom partem agri igni. Surrexitque Joab, et venit ad Absalom in domum ejus, et dixit: Quare succenderunt servi tui segetem meam igni? etc. 2. *Reg.* 14. 29. *et seq.*

Joas a servis suis occiditur in lectulo, eo quod interfecerit Zachariam filium Joiadae sacerdotem. 2. *Paral.* 24. 21. 25.

Amasias, divino fretus auxilio, viceral Idumaeos: et tamen auferens deos eorum, adoravit illos. Igitur missus ad eum Propheta, dixit: Cur adorasti deos, qui non liberaverunt populum suum de manu tua? *Ibid.* 25. 14. 15.

Qui reddit mala pro bonis, non recedet malum de domo ejus. *Prov.* 17. 13.

Ingrati enim spes tamquam hybernalis glacies tabescet, et disperiet tamquam aqua supervacua. *Sap.* 16. 29.

Audite, coeli, et auribus percipe terra, quoniam Dominus locutus est. Filios enutrivi, et exaltavi; ipsi autem spreverunt me. Cognovit bos possessorem suum, et asinus præsepe Domini sui; Israel autem me non cognovit, et populus meus non intellexit. Vae genti peccatrici, populo gravi iniquitate, semini nequam, filiis sceleratis: dereliquerunt Dominum, blasphemaverunt Sanctum Israel, abalienati sunt retrorsum. *Isa.* 1. 2. *et seq.*

Quid est, quod debui ultra facere vineae meæ, et non feci ei? an quod expectavi, ut faceret uvas, et fecit labruscas? *Isa.* 5. 4.

Haec dicit Dominus: Quid invenerunt patres vestri in me iniquitatis, quia elongaverunt (*se*) a me, et ambulaverunt post vanitatem: et vani facti sunt? Et non dixerunt: Ubi est Dominus, qui ascendere nos fecit de terra Ægypti, qui traduxit nos per desertum, per terram

inhabitabilem et inviam, per terram sitis, et imaginem mortis, per terram, in qua non ambulavit vir, neque habitavit homo? etc. *Jerem.* 2. 5. 6.

Jerusalem prius abjectissima, mirum in modum a Deo exaltata, ostendit ingratitudinem varia idololatria, in qua et Samariam et Sodomam superavit; idcirco tradet eam Dominus in vastationem, et in ignominiam omnibus gentibus. Ezech. c. 16.

Oseas abominationes Israel ostendit, propter quas ipsi minatur exitium. Dominus dicit, se solum esse Deum et liberatorem, arguens Israel ingratitudinis de beneficiis in deserto acceptis, gravemque ob id vindictam illis comminatur. Osee c. 13.

Disceptat Dominus cum ingratis, recenset collata eis beneficia, inducens etiam quid sit bonum, et quid Dominus a populo suo requirat; sed propter injustitiam, aliaque scelera filiorum Israel, comminatur eis Dominus varias afflictiones. Micheae c. 6.

Misit Jonathas fortes armatos, qui liberaverunt regem Demetrium de manibus Antiochenorum. Et postea alienavit se Demetrius a Jonatha, et non retribuit ei secundum beneficia, quae sibi retribuerat, et vexabat eum valde. 1. *Mach.* 11. 53. *Vide et Cap.* 16. 16.

Tunc coepit (*Jesus*) exprobrare civitatibus, in quibus factæ sunt plurimæ virtutes ejus, quia non egissent poenitentiam. *Matth.* 11. 20. *Vide Joan.* 11. 46. 47.

De decem viris leprosis a Salvatore sanatis et mundatis, tantum regressus est unus, magnificans Deum, et gratias agens. Luc. 17. 18.

Ingrati fuerunt Paulo domini vel parentes puellae pythonissae a qua spiritum malum ejecit Paulus. Magis enim doluerunt de quaestu amisso, quam gavisi sint de daemone expulso. Actor. 16. 18. *et* 19.

Qui cum cognovissent Deum, non sicut Deum glorificaverunt, aut gratias egerunt; sed evanuerunt in cogitationibus suis, et obscuratum est insipiens cor eorum. *Rom.* 1. 21.

Hoc autem scito, quod in novissimis diebus instabunt tempora periculosa: erunt homines se ipsos amantes cupidi, elati, superbi, blasphemi, parentibus non obedientes, ingrati, scelesti, sine affectione, etc. 2. *Tim.* 3. 1. *et seq.*

Inhospitalitas.
Vide *Hospitalitas.*

INIMICITIA ET ODIUM.
Vide et INVIDIA.

Item THESAURUM PATRUM.

Post peccatum primorum parentum, statim posuit Deus inimicitias inter serpentem et mulierem, et inter utriusque semen. Gen. 3. 13.

Rixati sunt pastores de Ge-

raris adversus pastores Isaac pro puteo, quem foderunt. Idcirco appellavit Isaac puteum, Inimicitias. Ibid. 26. 21.

Oderat ergo semper Esau Jacob pro benedictione, qua benedixerat ei pater: dixitque in corde suo: Venient dies luctus patris mei, et occidam Jacob fratrem meum. *Ib.*27.41.

Videntes autem fratres ejus (*Joseph*), quod a patre plus cunctis filiis amaretur, oderant eum, nec poterant ei quidquam pacifice loqui. *Ibid.* 37. 4.

Videns Saul, quod populus alte de David sentiret, etc., factus est inimicus ejus cunctis diebus. 1. *Reg. c.* 18.

Postquam Ammon oppresserat Thamar sororem suam, exosam eam habuit — odio magno nimis: ita ut majus esset odium, quo oderat eam, amore, quo ante dilexerat. 2. *Reg.* 13. 15.

Conquerens de Aman superbissimo Esther, dixit Assuero: Hostis et inimicus noster pessimus iste est Aman. *Esther* 7.6.

Inimicus non passim contemnendus est.

Et dixit Philisthæus ad David: Numquid ego canis sum, quod tu venis ad me cum baculo? 1. *Reg.* 17. 43.

Syri Samariam obsidentes caeduntur a pueris principum provinciarum, rursumque anno altero in campestribus caeduntur. Rex autem Achab a Propheta reprehenditur quod faedus cum Benadab rege Syriae inierit, illumque vivum dimiserit. 3. *Reg. c.* 20. *Vide c.* 21. 20.

Inimico reconciliato non temere credendum est.

Cum autem complesset David loquens sermones hujuscemodi ad Saul, dixit Saul, etc. 1. *Reg.* 24. 17.

Peccavi, revertere, fili mi David: nequaquam enim ultra tibi malefaciam, eo quod pretiosa fuerit anima mea in oculis tuis hodie: apparet enim, quod stulte egerim, et ignoraverim multa nimis. *Ibid.*26.21. *Vide* 2. *Reg.* 3. 27. *Item* 1. *Mach.* 12. 24.

Inimicorum dilectio.
Vide *Dilectio inimicorum.*

INIQUITAS.

Iniquitas abundabit.
Vide et *Impii et Mali.*

De signis autem: Ecce dies venient, in quibus apprehendentur qui inhabitant terram in censu multo: et abscondetur veritatis via, et sterilis erit a fide regio, et multiplicabitur injustitia super hanc quam ipse tu vides, et super quam audisti olim. 4. *Esdr.* 5. 1. 2.

Quantum enim invalidum fiet saeculum a senectute, tantum multiplicabuntur super inhabitantes mala. *Ibid.* 14. 16.

Et quoniam abundavit iniquitas, refrigescet caritas multorum. *Matth.* 24. 12.

Scimus, quoniam ex Deo sumus; et mundus totus in maligno positus est. 1. *Joan.* 5. 19.

INJUSTITIA.

(*Vide Thesaurum Patrum*).

Dominus aversatur omnem injustitiam. *Deut.* 25. 16.

Si — non manserit in tabernaculo tuo injustitia: tunc levare poteris faciem tuam absque macula, et eris stabilis, et non timebis. *Job* 11. 14. 15.

Neque permanebunt injusti ante oculos tuos. *Psal.* 5. 6.

Dixit injustus, ut delinquat in semetipso. *Psal.* 35. 2.

Injusti autem disperibunt simul: reliquiae impiorum interibunt. *Psal.* 36. 38.

Usquequo — loquentur omnes qui operantur injustitiam? *Psal.* 93. 3. 4.

Non proponebam ante oculos meos rem injustam: facientes praevaricationes odivi. *Psal.* 100. 3.

Propter injustitias enim suas humiliati sunt. *Psal.* 106. 17.

Non dominetur mei omnis injustitia. *Psal.* 118. 133.

Virum injustum mala capient in interitu (*suo*). *Psal.* 139. 12.

Ne aemuleris hominem injustum, nec imiteris vias ejus. *Prov.* 3. 31.

Eis qui in vita sua injuste egerunt, dat Deus summa tormenta. Sap. 12. 23.

Creatura enim tibi factori deserviens, exardescit in tormentum adversus injustos: et lenior fit ad benefaciendum pro his, qui in te confidunt. *Ibid.* 16. 24.

Fili, non semines mala in sulcis injustitiae, etc. *Eccli.* 7. 3.

Non placeat tibi injuria injustorum. *Ibid.* 9. 17.

Regnum a gente in gentem transfertur propter injustitias, et injurias, et contumelias, et diversos dolos. *Ibid.* 10. 8.

Dives injuste egit, et fremet. *Ibid.* 13. 4.

Revertere ad dominum, et avertere ab injustitia tua. *Ibid.* 17. 23.

Non sunt beneplacitae subsannationes injustorum. *Ibid.* 34. 21.

Beneplacitum est Domino recedere ab iniquitate: et deprecatio pro peccatis, recedere ab injustitia. *Ibid.* 35. 5.

Substantiae injustorum sicut fluvius siccabuntur, etc. *Ibid.* 40. 13.

Erubescite — a socio, et amico de injustitia. *Ibid.* 41. 21. 23.

Væ qui condunt leges iniquas: et scribentes, injustitiam scripserunt, etc. *Isa.* 10. 1.

Væ qui ædificat domum suam in injustitia. *Jer.* 22. 13.

Cum enim averterit se justus a justitia sua, et fecerit iniquitatem, morietur in eis, in injustitia, quam operatus est, morietur. *Ezech.* 18. 26.

Revelatur enim ira Dei — super omnem — injustitiam, etc. *Rom.* 1. 18.

In corruptione sua peribunt, percipientes mercedem injustitiae. 2. *Petr.* 2. 12. 13.

INNOCENTIA.

Innocentia sua cuique tuenda, et malae suspiciones amovendae.

Fortissimus Deus Dominus, Fortissimus Deus Dominus, ipse novit, et Israel simul intelliget: si praevaricationis animo hoc altare construximus, non custodiat nos, sed puniat nos in præsenti; et si ea mente fecimus, ut holocausta, et sacrificium, et pacificas victimas super eo imponeremus, ipse quærat et judicet, etc. *Josue* 22. 22. 23. *Vide* 1. *Reg.* 1. 14. 15.

Et cum vidisset (*Achab*) eum (*scilicet Eliam*), ait: Tune es ille, qui conturbas Israel? Et ille ait: Non ego turbavi Israel, sed tu, et domus patris tui, qui dereliquistis mandata Domini, et secuti estis Baalim. 3. *Reg.* 18. 17.

Erat—custos portæ per vices, nomine Jerias, filius Selemiae, filii Hananiae, et apprehendit Jeremiam Prophetam, dicens: Ad Chaldaeos profugis. Et respondit Jeremias: Falsum est, non fugio ad Chaldaeos, etc. *Jerem.* 37. 12. 13.

Stans autem Petrus cum undecim, levavit vocem suam, et locutus est eis: Viri Judæi, et qui habitatis Jerusalem universi, hoc vobis notum sit, et auribus percipite verba mea. Non enim, sicut vos aestimatis, hi ebrii sunt, cum sit hora diei tertia. *Actor.* 2. 14. 15.

Post tertium autem diem convocavit (*Paulus*) primos Judaeorum. Cumque convenissent, dicebat eis: Ego, viri fratres, nihil adversus plebem faciens, aut morem paternum, vinctus ab Jerosolymis traditus sum in manus Romanorum etc. *Ibid.* 28. 17. *et seq.*

(*Vide Thesaurum Patrum*).

INOBEDIENTIA

Vide et OBEDIENTIA.

Inobedientia ejusque punitio.

Mulieri quoque dixit (*Deus*) Multiplicabo aerumnas tuas, et conceptus tuos: in dolore paries filios, et sub viri potestate eris, et ipse dominabitur tui. Adae vero dixit: Quia audisti vocem uxoris tuae, et comedisti de ligno, ex quo praeceperam tibi, ne comederes; maledicta terra in opere tuo: in laboribus comedes ex ea cunctis diebus vitae tuae. *Gen.* 3. 16. 17.

Respiciensque uxor ejus (*Lot*) post se, versa est in statuam salis. *Ibid.* 19. 26.

Arreptisque Nadab et Abiu filii Aaron thuribulis, posuerunt ignem, et incensum desuper, offerentes coram Domino ignem alienum: quod eis præceptum non erat. Egressusque ignis e Domino, devoravit eos,

et mortui sunt coram Domino. *Levit.* 10. 1. 2.

Quod si non audieritis me, nec feceritis omnia mandata mea, si spreveritis leges meas, et judicia mea contempseritis, ut non faciatis ea quae a me constituta sunt, et ad irritum perducatis pactum meum : ego quoque hæc faciam vobis. Visitabo vos velociter in egestate, et ardore, qui conficiat oculos vestros, et consumat animas vestras, etc. *Ibid.* 26. 14. *et seq.*

Usquequo multitudo hæc pessima murmurat contra me? Querelas filiorum Israel audivi. Dic ergo eis: Vivo ego, ait Dominus, sicut locuti estis audiente me, sic faciam vobis. In solitudine hac jacebunt cadavera vestra. *Num.* 14. 27. Quibus Moyses : Cur, inquit, transgredimini verbum Domini, quod vobis non cedet in prosperum? etc. *v.* 41.

Core, Datan, et Abiron seditionem movent, hosque vivos terra absorbet; 250 *vero offerentes incensum devorat ignis*; *sed et alios* 14700 *murmurantes consumit incendium. Ibid. c.* 16.

Pergat, inquit, Aaron ad populos suos ; non enim intrabit terram, quam dedi filiis Israel, eo quod incredulus fuerit ori meo, ad aquas contradictionis. *Ibid.* 20. 24.

Sicut gentes quas delevit Dominus in introitu tuo, ita et vos peribitis, si inobedientes fueritis voci Domini Dei vestri. *Deut.* 8. 20.

Cavete, ne forte decipiatur cor vestrum, et recedatis a Domino, serviatisque diis alienis, et adoretis eos : iratusque Dominus claudat coelum, et pluviae non descendant, nec terra det germen suum, pereatisque velociter de terra optima quam Dominus daturus est vobis. *Ibid.* 11. 16. 17. Propono in conspectu vestro hodie — benedictionem, si obedieritis mandatis Domini Dei vestri, quae ego hodie praecipio vobis; maledictionem, si non obedieritis mandatis Domini Dei vestri, sed recesseritis de via, quam ego nunc ostendo vobis, et ambulaveritis post deos alienos, quos ignoratis. *v.* 26. 27. *et* 28.

Qui autem superbierit, nolens obedire sacerdotis imperio, qui eo tempore ministrat Domino Deo tuo, et decreto judicis, morietur homo ille, et auferes malum de Israel. *Ibid.* 17. 12.

Qui autem verba ejus (*Prophetae*), quæ loquetur in nomine meo, audire noluerit, ego ultor existam. Propheta autem, qui arrogantia depravatus voluerit loqui in nomine meo, quæ ego non praecepi illi, ut diceret, aut ex nomine alienorum deorum, interficietur. *Ibid.* 18. 19.

Maledictus qui non honorat patrem suum, et matrem : et

dicet omnis populus : Amen , etc. *Ibid*. 27. 16.

Quod si audire nolueris vocem Domini Dei tui , ut custodias et facias omnia mandata ejus , et cæremonias , quas ego praecipio tibi hodie , venient super te omnes maledictiones istae , et apprehendent te. Maledictus eris in civitate, maledictus in agro,etc.*Ib*.28.15.16.

Si autem non audieritis vocem Domini , sed exasperaveritis sermones ejus, erit manus Domini super vos, et super patres vestros. (*Alloquitur Israelitas Samuel*. 1. *Reg*. 12. 15. *Vide* 2. *Reg*. 6. 6.

Dixitque Saul ad Samuelem: Peccavi, quia prævaricatus sum sermonem Domini et verba tua, timens populum , et obediens, voci eorum. *Ibid*. 15. 24. *Vide c*. 28. 16. *Item* 3. *Reg*. 11. 9.

Propheta dixit ad alium Prophetam inobedientem : Haec dicit Dominus : Quia non - obediens fuisti ori Domini, et non custodisti mandatum , quod praecepit tibi Dominus Deus tuus, — non inferetur cadaver tuum in sepulchrum patrum tuorum.3.*Reg*.13.21.22. Quod cum audisset Propheta ille, qui reduxerat eum de via, ait : Vir Dei est, qui inobediens fuit ori Domini, et tradidit eum Dominus leoni, et confregit eum , et occidit juxta verbum Domini , quod locutus est ei. *v*. 26.

Si autem aversi fueritis, et dereliqueritis justitias meas, et praecepta mea quae proposui vobis : et abeuntes servieritis diis alienis,et adoraveritis eos : evellam vos de terra mea, quam dedi vobis , et domum hanc , quam sanctificavi nomini meo, projiciam a facie mea , et tradam eam in parabolam , et in exemplum cunctis populis, etc. 2. *Paral*. 7. 19. *et seq*.

Sed cum (*Ozias*) roboratus esset , elevatum est cor ejus in interitum suum,et neglexit Dominum Deum suum: ingressusque templum Domini, adolere voluit incensum super altare thymiamatis. *Ibid*. 26. 16. Iratusque Ozias, et tenens in manu thuribulum, ut adoleret incensum , minabatur sacerdotibus , statimque orta est lepra in fronte ejus coram sacerdotibus in domo Domini super altare thymiamatis. *v*. 19.

Numquid et nos inobedientes faciemus omne malum grande hoc , ut praevaricemur in Deo nostro ? etc. 2. *Esdr*. 13. 27. *Vide Esther* 16. 24.

Et terra infecta est ab habitatoribus suis : quia transgressi sunt leges , mutaverunt jus , dissipaverunt foedus sempiternum. Propter hoc maledictio vorabit terram. *Isa*. 24. 5. 6.

Et dices ad eos : Haec dicit Dominus Deus Israel : Maledictus vir qui non audierit verba pacti hujus, quod praecepi patribus vestris, in die qua eduxi eos de terra Ægypti,de fornace ferrea , etc. *Jerem*. 11. 3. Et

non audierunt, nec inclinaverunt aurem suam; sed abierunt unusquisque in pravitate cordis sui mali: et induxi super eos omnia verba pacti hujus, quod praecepi, ut facerent, et non fecerunt. *v.* 8.

Et factum est verbum Domini ad me (*Jeremiam*), dicens: Haec dicit Dominus: Sic putrescere faciam superbiam Juda, et superbiam Jerusalem multam, populum istum pessimum, qui nolunt audire verba mea, et ambulant in pravitate cordis sui: abieruntque post deos alienos, ut servirent eis, et adorarent eos, etc. *Ibid.* 13. 8. *et seq.*

Si autem audieritis me, ut sanctificetis diem Sabbati, et ne portetis unus, et ne inferatis per portas Jerusalem in die Sabbati: succendam ignem in portis ejus, et devorabit domos Jerusalem, et non extinguetur. *Ibid.* 17. 27. *Vide c.* 26. 4.

Exemplo obedientiae Rechabitarum, praecepta patris sui licet dura servantium, expostulat Dominus de pertinaci Judaeorum inobedientia adversus ipsius praecepta: quapropter his praenuntiat Dominus mala, illis autem bona. Ibid. c. 35. *Vide Jonae* 1. 3.

Iis autem qui sunt ex contentione, et qui non acquiescunt veritati, credunt autem iniquitati, ira et indignatio. *Rom.* 2. 8. *Vide Actor.* 7. 39.

Sicut enim per inobedientiam unius hominis, peccatores constituti sunt multi; ita et per unius obeditionem, justi constituentur multi etc. *Ibid.* 5. 19. *Vide et* 2. *Cor.* 10. 6. *Tit.* 1. 10.

In flamma ignis danti vindictam iis, qui non noverunt Deum, et qui non obediunt Evangelio Domini nostri Jesu Christi. 2. *Thess.* 1. 8.

INSTABILITAS.

Vagus et profugus eris super terram. (*Maledictio Cain.*) *Gen.* 4. 12.

Ad imperium Domini proficiscebantur (*filii Israel*), et ad imperium illius figebant tabernaculum. *Num.* 9. 18.

Ecce qui serviunt ei, non sunt stabiles. *Job* 4. 18. *Vide c.* 15. 15.

Non dabit in aeternum (*Dominus*) fluctuationem justo. *Psal.* 54. 23.

Sicut avis transmigrans de nido suo, sic vir, qui derelinquit locum suum. *Prov.* 27. 8.

Si spiritus potestatem habentis ascenderit super te, locum tuum ne dimiseris. *Eccles.* 10. 4.

Non ventiles te in omnem ventum, et non eas in omnem viam. *Eccli.* 5. 11.

Confide autem in Deo, et mane in loco tuo. *Ibid.* 11. 22.

Stultus sicut luna mutatur. *Ibid.* 27. 12.

Qui implanatus est, abundabit nequitia. *Ibid.* 34. 11.

Impii autem quasi mare fer-

vens, quod quiescere non potest, et redundant fluctus ejus in conculcationem et lutum. *Isa.* 57. 20.

Dilexit (*populus*) movere pedes suos, et non quievit, et Domino non placuit. *Jerem.* 14. 10.

Peccatum peccavit Jerusalem, propterea instabilis facta est. *Thren.* 1. 8.

Quid existis in desertum videre? arundinem vento agitatam? *Matth.* 11. 7.

Et in quamcunque domum intraveritis, ibi manete, et inde ne exeatis. *Luc.* 9. 4.

Nolite transire de domo in domum. *Ibid.* 10. 7.

Itaque, fratres mei dilecti, stabiles estote, et immobiles, abundantes in opere Domini semper, scientes quod labor vester non est inanis in Domino. 1. *Cor.* 15. 58.

Numquid levitate usus sum? 2. *Cor.* 1. 17. Non est in illo Est et Non, — sed Est in illo fuit. *v.* 18. 19.

Ut jam non simus parvuli fluctuantes, et circumferamur omni vento doctrinae. *Ephes.* 4. 14.

Rogamus autem vos, fratres, ut abundetis magis, et operam detis, ut quieti sitis, et ut vestrum negotium agatis. 1. *Thess.* 4. 10. 11.

Ut non cito moveamini a vestro sensu. 2. *Thess.* 2. 2.

Scitis quemadmodum oporteat imitari nos: quoniam non inquieti fuimus inter vos. *Ibid.* 3. 7.

Otiosae (*viduae*) discunt circuire domos: non solum otiosæ, sed et verbosæ, et curiosæ, loquentes quae non oportet. 1. *Tim.* 5. 13.

Vir duplex animo, inconstans est in omnibus viis suis. *Jacob* 1. 8.

INTENTIO.

Occidit Cain Abel, David Goliath, Joab Abner et Amasam, Herodes Joannem Baptistam, Petrus solo verbo Ananiam et Saphiram. Sed considera varias intentiones et causas. Gen. 4. 8.; 1. *Reg.* 17. 49.; 2. *Reg.* 3. 27. *c.* 20. 10. *Matth.* 14. 10. *Actor.* 5. 5. 10.

Abraham risit in promissione filii nascituri: Sara quoque risit; sed risus Abrahae fuit commendatus, Sarae vero reprehensus. Gen. 17. 17. *et c.* 18. 12.

Dixit Pharao: Peccavi. *Exod.* 9. 27. *Dixit Saul*: Peccavi. 1. *Reg.* 15. 24. *Dixit David*: Peccavi. 2. *Reg.* 12. 13. *Dixit Manasses*: Peccavi. 2. *Paral.* 33. 12. *Dixit Judas etiam*: Peccavi. *Matth.* 27. 4. *Sed affectiones et intentiones cordium valde diversae erant.*

Similia verba dixit Moyses in Raphidim, quando petiit populus aquam ad bibendum. Exod. 17. 4. *Et ad aquas contradictionis. Num.* 26. 26. *Sed prima vice non haesitavit in cor-*

de : altera vero vice haesitavit, ut apparet ex poena.

Ornavit se Judith valde curiose, et omnis illa compositio non ex libidine, sed ex virtute proveniebat, scilicet ad liberandum populum Dei de manibus inimici. Judith. 10. 2. *et seq.*

Quod Mardochaeus Aman nolebat adorare, vel coram eo genua flectere, non faciebat ex inobedientia vel contemptu, sed quia divinum honorem nolebat homini mortali deferre, sicut ipse testatur. Esth. 3. 2.

Intentionem Deus magis respicit, quam opus.

Cain *obtulit* de fructibus terrae munera Domino. Abel quoque obtulit de primogenitis gregis sui. *Sed varia intentione, ut exitus probavit. Gen.* 4. 3. *et* 4.

Talia thuribula habuerunt Core et asseclae, sicut Aaron, et forte de aeque bono vel meliori metallo. Verum Deus non aequaliter acceptavit incensationem eorum. Num. c. 16.

Elevantes oculos Bethsamitae, viderunt arcam Domini, et gavisi sunt, et obtulerunt Domino holocaustum. Quamvis autem bonum opus facere viderentur, percussit eos Deus gravi plaga, eo quod viderunt arcam quam videre non debebant. 1. *Reg.* 6. 15. *et* 19.

Reprobat Dominus per Isaiam oblationes, quas offerri instituit, et hoc propter offerentium pravitates. Unde dicit : Quo mihi multitudinem victimarum vestrarum? — manus enim vestrae sanguine plenae sunt. *Isa.* 1. 11. *et* 15.

Praetulit Dominus oblationem viduae, quae posuit duo aera minuta in gazophylacium muneribus divitum. Luc. 21. 2.

Herodes cupiebat videre Jesum, et viso eo gavisus est valde; *sed nullum inde assecutus est fructum, quia curiositas vel vanitas erat in causa, non pietas vel caritas. Ib.* 23. 8.

INVIDIA ET ODIUM.

Vide INIMICITIA, ET THESAURUM PATRUM.

Invidia motus Cain, concidit vultus ejus, *et fratrem suum Abel occidit, quando vidit munera ejus acceptari a Deo et non sua. Gen.* 4. 5.

Benedixit Isaac Dominus, et locupletatus est valde. Ob hoc invidentes ei Palaestini, omnes puteos — obstruxerunt. *Per hoc patet, quod prosperitas hominis causat invidiam malis* (*occasionaliter*). *Ibid.* 26. 14.

Oderat ergo semper Esau Jacob pro benedictione, qua benedixerat ei pater; dixitque in corde suo: Venient dies luctus patris mei, et occidam Jacob fratrem meum. *Ibid.* 27. 41.

Cernens autem Rachel, quod infecunda esset, invidit sorori

suæ, et ait marito suo: Da mihi liberos, alioquin moriar. *Ibid.* 30. 1. *Vide Exod.* 1. 9. *et seq.*

Fratres Joseph invidebant ei *animo pessimo et crudeli*, *videntes quod a patre plus cunctis fratribus amaretur*, *et audientes somnia quae narrabat. Et nota in sequentibus*, *ad quantum facinus ex illa invidia devenerint. Ibid. c.* 37. 11. *Et ecce quomodo invidia ne propinquis quidem parcit. Vide et c.* 49. 23.

Non oderis fratrem tuum in corde tuo; sed publice argue eum, ne habeas super illo peccatum. *Levit.* 19. 17.

Cum duo viri prophetarent in castris, *Josue quasi invidens dixit*: Domine mi Moyses, probibe eos. At ille: Quid, inquit, æmularis pro me? *Num.* 11. 27. *et seq.*

Si per odium quis hominem impulerit, vel jecerit quippiam in eum per insidias: aut cum esset inimicus, manu percusserit, et ille mortuus fuerit: percussor, homicidii reus erit: cognatus occisi, statim ut invenerit eum, jugulabit. *Ibid.* 35. 20. 21.

Si quis autem odio habens proximum suum, insidiatus fuerit vitæ ejus, surgensque percusserit illum, et mortuus fuerit, etc. *tradent illum seniores civitatis illius* in manu proximi, cujus sanguis effusus est, et morietur. *Deut.* 19. 11. 12.

Homo delicatus in te, et luxuriosus valde, invidebit fratri suo, et uxori, quæ cubat in sinu suo. *Ibid.* 28. 54. Tenera mulier et delicata—invidebit viro suo, etc. *v.* 56.

Percusso a David Philisthaeo, cantabant mulieres: Percussit Saul mille, et David decem millia. *Invidens Saul* iratus est autem — nimis, et displicuit in oculis ejus sermo iste. 1. *Reg.* 18. 7. 8.

Vere stultum interficit iracundia, et parvulum occidit invidia. *Job* 5. 2.

Odium suscitat rixas: et universa delicta operit caritas. *Prov.* 10. 12. Abscondunt odium labia mendacia: qui profert contumeliam, insipiens est. *v.* 18.

Vita carnium, sanitas cordis: putredo ossium, invidia. *Ibid.* 14. 30.

Ne comedas cum homine invido, et ne desideres cibos ejus. *Ibid.* 23. 6.

Vir, qui festinat ditari, et aliis invidet, ignorat, quod egestas superveniet ei. *Ibid.* 28. 22.

Rursum contemplatus sum omnes labores hominum, et industrias animadverti patere invidiæ proximi: et in hoc ergo vanitas, et cura superflua est. *Eccles.* 4. 4.

Amor quoque et odium, et invidiae simul perierunt, nec habent partem in hoc seculo, etc. *Ibid.* 9. 6.

Invidia autem diaboli, mors

introivit in orbem terrarum. *Sap.* 2. 24.

Neque cum invidia tabescente iter habebo: quoniam talis homo non erit particeps sapientiae: *Ibid.* 6. 25.

Noli fieri pro amico inimicus proximo: improperium enim et contumeliam malus haereditabit, et omnis peccator invidus et bilinguis. *Eccli.* 6. 1.

Qui sibi invidet, nihil est illo nequius; et haec redditio est malitiae illius. *Ibid.* 14. 6.

Ne fueris mediocris in contentione ex fœnore, et non est tibi nihil in sacculo: eris enim invidus vitae tuae. *Ibid.* 18. 33.

Ne extendas manum tuam prior, et invidia contaminatus erubescas. *Ibid.* 31. 16.

Daniel superabat omnes principes, et satrapas. *Unde illi omnes quaerebant occasionem, ut eriperent Danielem ex latere regis. Dan.* 6. 3. 4.

Videntes autem principes sacerdotum et Scribae mirabilia quae (*Dominus*) fecit, et pueros clamantes in templo et dicentes: Hosanna filio David! indignati sunt. *Matth.* 21. 15. *Vide et Actor.* 5. 17. 18.

Sciebat enim (*Pilatus*,) quod per invidiam tradidissent eum (*Christum sacerdotes*) *Ibid.* 27. 18.

Indignatus est autem (*filii prodigi frater*), et nolebat introire. Pater ergo illius egressus, cœpit rogare illum. *Luc.* 15. 28.

Dixit ergo unus ex discipulis ejus, Judas Iscariotes, qui erat eum traditurus, etc. *Joan.* 12. 4.

Audientes verba Stephani Judaei, dissecabantur cordibus suis, et stridebant dentibus in eum, *dolentes quod non possent resistere sapientiae, et spiritui ejus. Actor.* 7. 54. *Vide et c.* 1. 3. 45. *et c.* 17. *per totum.*

Sicut in die honeste ambulemus, non in commessationibus — et impudicitiis, non in contentione et aemulatione. 2. *Rom.* 13. 13.

Quod si invicem mordetis et comeditis: videte ne ab invicem consumamini, etc. *Gal.* 5. 15. Manifesta sunt autem opera carnis, — inimicitiæ, contentiones, irae, rixæ, dissensiones, sectæ, invidiae, etc. *v.* 19. *et seq.* Non efficiamus inanis gloriæ cupidi, invicem provocantes, invicem invidentes. *v.* 26.

Quidam quidem et propter invidiam et contentionem, quidam autem et propter bonam voluntatem Christum praedicant. *Philipp.* 1. 15. *Vide* 1. *Tim.* 6. 4.

Quod si zelum amarum habetis, et contentiones sint in cordibus vestris: nolite gloriari, et mendaces esse adversus veritatem. *Jacob* 3. 14.

Concupiscitis, et non habetis; occiditis, et zelatis: et non potestis adipisci: litigatis et belligeratis, et non habetis, propter quod non postulatis. *Ibid.* 4. 2. Ad invidiam concupiscit

spiritus, qui habitat in vobis. *v.* 5.

Deponentes igitur omnem malitiam, et omnem dolum, et simulationes, et invidias, et omnes detractiones. Sicut modo geniti infantes, etc. 1. *Petr.* 2. 1. 2.

Qui autem odit fratrem suum, in tenebris est. 1. *Joan.* 2. 11.

Nolite mirari, fratres, si odit vos mundus. *Ibid.* 3. 13. Omnis, qui odit fratrem suum, homicida est. *v.* 15.

Si quis dixerit: quoniam diligit Deum; et fratrem suum oderit, mendax est. *Ibid.* 4. 20.

Invidia Deum provocat.

Qui ruina laetatur alterius, non erit impunitus. *Prov.* 17. 5.

Cum ceciderit inimicus tuus, ne gaudeas, et in ruina ejus ne exultet cor tuum: ne forte videat Dominus, et displiceat ei, et auferat ab eo iram suam. *Ib.* 24. 17. 18.

Vir, qui festinat ditari, et aliis invidet, ignorat quod egestas superveniet ei. *Ibid.* 28. 22.

Neque cum invidia tabescente iter habebo: quoniam talis homo non erit particeps sapientiae. *Sap.* 6. 25.

Non efficiamur inanis gloriae cupidi, invicem provocantes, invicem invidentes. *Galat.* 5. 26.

Ubi enim zelus et contentio: ibi inconstantia, et omne opus pravum. *Jacob* 3. 16.

Deponentes igitur omnem malitiam, — et invidias, et omnes detractiones. Sicut modo geniti infantes, rationabile, sine dolo, lac concupiscite, ut in eo crescatis in salutem. 1. *Petr.* 2. 1.

Proximum supplantat.

Rursum contemplatus sum omnes labores hominum, et industrias animadverti patere invidiae proximi: et in hoc ergo vanitas, et cura superflua est. *Eccles.* 4. 4.

Invidia autem diaboli, mors introivit in orbem terrarum; imitantur autem illum, qui sunt ex parte illius. *Sap.* 2. 24. 25.

Se ipsam cruciat.

Parvulum occidit invidia. *Job* 5. 2.

Vita carnium, sanitas cordis: putredo ossium, invidia. *Prov.* 14. 30.

Qui sibi invidet, nihil est illo nequius, et haec redditio est malitiae illius. *Eccli.* 14. 6.

Invocatio Sanctorum. Vide *Sancti*, et *Cultus Sanctorum.*

IRACUNDIA ET IRA.

Vide *Thesaurum Patrum.*

Ira Dei.

Ira Dei devoravit eos (*Ægyptios*) sicut stipulam. *Exod.* 15. 7.

Flagravit populus desiderio carnium: et ideo iratus est Deus valde. Num. 11. 1. 4.

Num uno peccante, contra omnes ira tua desæviet (*Deus*)?

Ibid. 16. 22. Egressa est ira a Domino, et plaga desaevit. *v.* 46.

Nec miranda indignatio (*Dei*) in populum (*in deserto*); cum mihi quoque (*inquit Moyses*) iratus Dominus propter vos, dixerit: Nec tu ingredieris illuc. *Deut.* 1. 37.

Cavete, ne forte decipiatur cor vestrum, et recedatis a Domino, — iratusque Dominus claudat coelum, et pluviae non descendant, nec terra det germen suum, pereatisque, etc. *Ibid.* 11. 16. 17.

Reserventur quidem ut vivant, ne contra nos ira Domini concitetur, si pejeraverimus. *Josue* 9. 20.

Igitur iratus est Dominus Salomoni, quod aversa esset mens ejus a Domino. 3. *Reg.* 11. 9.

Impio praebes auxilium, et his qui oderunt Dominum amicitia jungeris, et idcirco iram quidem Domini merebaris; sed bona opera inventa sunt in te. 2. *Paral.* 19. 2. 3.

Amasias rex Juda, divino fretus auxilio, Idumaeos superavit in bello, et attulit Deos eorum, et adoravit eos — quamobrem iratus Dominus *est contra eum. Ibid.* 25. 14.

Magnus enim furor Domini stillavit super nos, eo quod non custodierint patres nostri verba Domini, *dixit Josias*; *auditis verbis quae scripta erant in libro legis. Ibid.* 34. 21.

Omne quod ad ritum Dei coeli pertinet, tribuatur diligenter in domo Dei coeli: ne forte irascatur (*Deus*) contra regnum regis et filiorum ejus. *Ita praecepit Artaxerxes Gentilis.* 1. *Esdr.* 7. 23.

Comederunt, et saturati sunt, et impinguati sunt, et abundaverunt deliciis in bonitate tua magna. Provocaverunt autem te ad iracundiam, etc. 2. *Esdr.* 9. 25. 26.

Deus, cujus irae nemo resistere potest, et sub quo curvantur qui portant orbem. *Job* 9. 13.

Dixit Dominus ad Eliphaz Themanitem: iratus est furor meus in te, et in duos amicos tuos quoniam non estis locuti coram me rectum. *Ibid.* 42. 7.

Apprehendite disciplinam, ne quando irascatur Dominus, et pereatis de via justa. *Psal.* 2. 12. *Vide et v.* 5.

Domine, ne in furore tuo arguas me: neque in ira tua corripias me. *Psal.* 6. 2.

Quis novit (*Deus*) potestatem iræ tuæ? et præ timore tuo iram tuam dinumerare? *Psal.* 89. 11.

De Babylone dicitur: Ecce novissima erit in Gentibus, deserta, invia, et arens. Ab ira Domini non habitabitur, sed redigetur tota in solitudinem. *Jerem.* 50. 12. 13.

In parabola de servo nequam, qui noluit misereri conservo suo, dicitur: Iratus dominus ejus,

tradidit eum tortoribus. *Matth.* 18. 34.

Similiter in parabola de iis, qui noluerunt venire ad coenam, dicitur: Tunc iratus pater familias, etc. *Luc.* 14. 21.

Qui credit in Filium *Dei*, habet vitam aeternam; qui autem incredulus est Filio, non videbit vitam, sed ira Dei manet super eum. *Joan.* 3. 36.

Secundum autem duritiam tuam, et impoenitens cor, thesaurizas tibi iram in die irae, et revelationis justi judicii Dei, qui reddet unicuique secundum opera ejus. 2. *Rom.* 2. 5. 6.

Multum timenda est ira, quae ostendetur in die judicii. Apoc. c. 6. *Nam tunc* et reges terrae, et principes, et tribuni, et divites, et fortes, et omnis servus et liber, *imo omnes impii absconderunt se* in speluncis, et in petris montium, et *dicunt* montibus et petris: Cadite super nos, et abscondite nos a facie sedentis super thronum, et ab ira Agni: quoniam venit dies magnus irae ipsorum: et quis poterit stare? *v.*15.*usque ad finem.*

Ira hominis mala, et iracundia, quantum mali pariant.

Iratusque est Cain vehementer, et concidit vultus ejus, etc. *Gen.* 4. 5.

Audiens Saul post victoriam commendari David, iratus est — nimis, et displicuit in oculis ejus sermo, etc. 1. *Reg.* 18. 8.

Venit ergo Achab in domum suam indignans; et frendens super verbo, quod locutus fuerat ad eum Naboth. 3. *Reg.* 21. 4.

Post facile et salubre consilium Elisei, iratus Naaman recedebat, dicens: Putabam, quod egrederetur ad me, et stans invocaret nomen Domini Dei sui, etc. 4. *Reg.* 5. 11.

Hanani Propheta venit ad Asa, et increpavit eum, quia confisus erat in Benadad rege Syriae: iratusque Asa adversus Videntem, jussit eum mitti in nervum. 2. *Paral.* 16. 10.

Sacerdotes arguebant Oziam, volentem adolere incensum: iratusque Ozias, tenens in manu thuribulum — minabatur illis. *Ibid.* 26. 19.

Cum audisset Sanaballat, quod aedificaremus murum (*Jerusalem*), iratus est valde, et motus nimis subsannavit Judaeos. 2. *Esdr.* 4. 1.

Cum reversus esset rex Sennacherib, fugiens a Judæa plagam, quam circa eum fecerat Deus propter blasphemiam suam, et iratus multos occideret ex filiis Israel, etc. *Tob.* 1. 21.

Tobia dicente de haedo balante: Videte, ne forte furtivus sit, etc., uxor ejus irata respondit: Manifeste vana facta est spes tua, etc. *Ibid.* 2. 21. 22.

Nuntiatum est Holopherni, quod filii Israel praepararent se ad resistendum ei, et furore nimio exarsit in iracundia ma-

gna. *Jud.* 5. 2. *Cumque dixisset Achior, magnam esse potentiam Dei Israel*, irati sunt omnes magnates Holophernis, et cogitabant interficere eum. *v.* 26. *Vide* 1. *Mach.* 3. 27. *et* 31. *de rege Antiocho.*

Quod cum audisset Aman — quod Mardochaeus non flecteret sibi genu, — iratus est valde, et pro nihilo duxit in unum Mardochæum mittere manus suas. *Esther* 3. 5. 6.

Vere stultum interficit iracundia, et parvulum occidit invidia. *Job* 5. 2.

Et iratus, indignatusque est Eliu — adversum Job, eo quod justum se esse diceret coram Deo. *Ibid.* 32. 2.

Irascimini, et nolite peccare. *Psal.* 4. 5.

Desine ab ira, et derelinque furorem etc. *Psal.* 36. 8.

Fatuus statim indicat iram suam: qui autem dissimulat injuriam, callidus est. *Prov.* 12. 16.

Vita carnium, sanitas cordis: putredo ossium invidia. *Ibid.* 14. 30.

Vir iracundus provocat rixas, qui patiens est, mitigat suscitatas. *Ibid.* 15. 18.

Angelus autem crudelis mittetur contra eum (*scilicet iracundum*). *Ibid.* 17. 11. Qui meditatur discordias, diligit rixas: et qui exaltat ostium (*scilicet os suum*), quaerit ruinam. *v.* 19.

Qui impatiens est sustinebit damnum: et cum rapuerit, aliud apponet. *Ibid.* 19. 19.

Melius est habitare in terra deserta, quam cum muliere rixosa et iracunda. *Ibid.* 21. 19.

Noli esse amicus homini iracundo, neque ambules cum viro furioso. *Ibid.* 22. 24.

Sicut carbones ad prunas et ligna ad ignem, sic homo iracundus suscitat rixas. *Ibid.* 26. 21.

Grave est saxum, et onerosa arena; sed ira stulti utroque gravior. Ira non habet misericordiam, nec erumpens furor: et impetum concitati ferre quis poterit? *Ibid.* 27. 3. 4.

Vir iracundus, provocat rixas: et qui ad indignandum facilis est, erit ad peccandum proclivior. *Ibid.* 29. 22.

Qui provocat iras, producit discordias. *Ibid.* 30. 33.

Ne sis velox ad irascendum: quia ira in sinu stulti requiescit. *Eccles.* 7. 10.

Aufer iram a corde tuo, et amove malitiam a carne tua. *Ibid.* 11. 10.

Ab hac (*a sapientia*) ut recessit injustus in ira sua, per iram homicidii fraterni deperiit. *Sap.* 10. 3.

Iracundia enim animositas illius, subversio illius est. *Eccli.* 1. 28.

Est correptio mendax in ira contumeliosi. *Ibid.* 19. 28.

Quam bonum est arguere, quam irasci! *Ibid.* 20. 1.

Non est caput nequius super caput colubri : et non est ira super iram mulieris. *Ibid.* 25. 22. 23. *Vide et v.* 29. *et c.* 26. 11. *de ira mulieris.*

Memento novissimorum, et desine inimicari, etc. *Ibid.* 28. 6. *seq.* Si sufflaveris in scintillam : quasi ignis exardebit : et si expueris super illam, extinguetur ; utraque ex ore proficiscuntur. *v.* 14. *Vide v.* 11. *et* 23.

Zelus et iracundia minuunt dies, et ante tempus senectam adducet cogitatus. *Ibid.* 30. 26.

Principes Juda, putantes quod Jeremias fugeret ad Chaldaeos, irati sunt contra eum, et cæsum eum miserunt in carcerem. *Jerem.* 37. 12. *et* 14.

Nabuchodonosor in furore et in ira magna præcepit, ut perirent, *et interficerentur* omnes sapientes Babylonis, *pro eo scilicet, quod somnium suum ei non poterant indicare. Dan.* 2. 12. *Vide et c.* 3. 19.

Arguit Dominus Jonam, quia irascebatur super Ninivem et hederam. Jonae 4. 1. *et* 9.

Tortores Eleazari audientes verba constantiae ipsius, in iram versi sunt, qui paulo ante fuerant mitiores. 2. *Mach.* 6. 29.

Post septimi fratris verba, rex Antiochus accensus ira, in hunc super omnes crudelius desaevit, indigne ferens se derisum. *Ibid.* 7. 39.

Videns Antiochus, quod non poterat spoliare Persepolim civitatem, elatus autem in ira, arbitrabatur se injuriam illorum, qui se fugaverant, posse in Judaeos retorquere. *Ibid.* 9. 4.

Tunc Herodes videns, quoniam illusus esset a Magis, iratus est valde, et mittens occidit omnes pueros, etc. *Matth.*2.16.

Audistis : quia dictum est antiquis : Non occides; qui autem occiderit, reus erit judicio. Ego autem dico vobis, quia omnis, qui irascitur fratri suo, reus erit judicio. *Ibid.*5.21.22.

Manifesta sunt autem opera carnis : quæ sunt, — inimicitiæ, contentiones, æmulationes, irae, rixae, — invidiae, etc. *Galat.* 5. 19. 20. 21.

Irascimini, et nolite peccare : sol non occidat super iracundiam vestram. *Ephes.* 4. 26.

Nunc autem deponite et vos omnia : iram, indignationem, malitiam, blasphemiam, turpem sermonem de ore vestro. *Coloss.* 3. 8.

Oportet enim Episcopum sine crimine esse, sicut Dei dispensatorem : non superbum, non iracundum, non vinolentum, non percussorem. *Tit.* 1. 7.

Sit autem omnis homo velox ad audiendum : tardus autem ad loquendum, et tardus ad iram. Ira enim viri justitiam Dei non operatur. *Jacob* 1. 19. 20.

Facile sedatur.

Responsio mollis frangit iram

sermo durus suscitat furorem. *Prov*. 15. 1.

Et qui imponit stulto silentium, iras mitigat. *Ibid*. 26.10.

Fructuose devitatur.

Non te ergo superet ira, ut aliquem opprimas : nec multitudo donorum inclinet te. *Job* 36. 18.

Noli esse amicus homini iracundo, neque ambules cum viro furioso: ne forte discas semitas ejus, et sumas scandalum animae tuae. *Prov*. 22. 24. 25.

Qui autem fortiter premit ubera ad eliciendum lac exprimit butyrum : et qui vehementer emungit, elicit sanguinem : et qui provocat iras, producit discordias. *Ibid*.30.33.

Ne sis velox ad irascendum : quia ira in sinu stulti requiescit. *Eccles*. 7. 10.

Aufer iram a corde tuo, et amove malitiam a carne tua. *Ibid*. 11. 10.

Cor hominis immutat faciem illius, sive in bona, sive in mala. *Eccli*. 13. 31.

Quam bonum est arguere, quam irasci! *Ibid*. 20. 1.

Ego autem dico vobis : quia omnis, qui irascitur fratri suo, reus erit judicio. *Matth*. 5. 22.

Non vosmetipsos defendentes, carissimi, sed date locum irae. *Rom*. 12. 19.

Omnis amaritudo, et ira, et indignatio, et clamor, et blasphemia tollatur a vobis, cum omni malitia. *Ephes*. 4. 31.

Irae alterius cedendum potius quam repugnandum.

Noli esse amicus homini iracundo, neque ambules cum viro furioso : ne forte discas semitas ejus, et sumas scandalum animae tuae. *Prov*. 22. 24. 25.

Vir iracundus provocat rixas : et qui ad indignandum facilis est, erit ad peccandum proclivior. *Ibid*. 29. 22.

Cum iracundo non facias rixam, et cum audace non eas in desertum : quoniam quasi nihil est ante illum sanguis, et ubi non est adjutorium, elidet te. *Eccli*. 8. 19.

Angelus Domini apparuit in somnis Joseph, dicens : Surge, et accipe puerum, et matrem ejus, et fuge in Ægyptum, etc. *Matth*. 2. 13. *Vide Gen*. 27.43.

Ira hominis ex zelo.
Vide et *Zelus*.

Cum loqueretur Moyses Pharaoni, et hic nollet audire, exivit a Pharaone iratus nimis. *Exod*. 11. 9.

Praecepit Moyses filiis Israel, ut nullus de manna relinquat usque mane. Qui non audierunt eum, sed dimiserunt quidam ex eis usque mane, et scatere coepit vermibus, atque computruit : et iratus est contra eos Moyses. *Ibid*. 16. 19. 20.

Reversus Moyses de monte,

cumque appropinquasset ad castra, vidit vitulum, et choros: iratusque valde, projecit de manu tabulas, et confregit eas ad radicem montis. *Ibid.* 32. 19.

Inter hæc, hircum, qui oblatus fuerat pro peccato, cum quaereret Moyses, exustum reperit: iratusque contra Eleazar et Itamar — ait: Cur non comedistis etc. *Lev.* 10. 16. 17.

Videns Moyses rebellionem Core et complicum ejus, iratusque — valde, ait ad Dominum: Ne respicias sacrificia eorum. *Num.* 16. 15.

Considerans Jonathas filius Saul nequitiam patris sui contra David, surrexit — a mensa in ira furoris, et non comedit in die Calendarum secunda. 1. *Reg.* 20. 34.

Audita David parabola Prophetae Nathan, iratus — indignatione — adversus hominem illum nimis, dixit ad Nathan: Vivit Dominus, quoniam filius mortis est vir, qui fecit hoc. 2. *Reg.* 12. 5.

Eliseus iratus fuit contra Joas, eo quod non percussisset terram sagitta quinquies, aut sexies, et sic totam destruxisset Syriam. 4. *Reg.* 13. 19.

Audiens Neemias clamorem populi, propter usuras, quas exigebant optimates, iratus est nimis. 2. *Esdr.* 5. 6.

Audita querimonia, quam fecit Esther de Aman, qui omnes Judaeos procurabat occidi, rex Assuerus surrexit iratus de loco convivii. Ester 7. 7.

ITER SALUTIS ET PERDITIONIS.

Non sequeris turbam ad faciendum malum: nec in judicio, plurimorum acquiesces sententiae, ut a vero devies. *Exod.* 23. 2.

Ne delecteris in semitis impiorum, nec tibi placeat malorum via. *Prov.* 4. 14. Justorum autem semita, quasi lux splendens, procedit, et crescit usque ad perfectam diem. Via impiorum tenebrosa: nesciunt ubi corruant. *v.* 18. *et* 19. Oculi tui recta videant, et palpebrae tuae praecedant gressus tuos. Dirige semitam pedibus tuis, et omnes viae tuae stabilientur. *v.* 25. *et* 26. Averte pedem tuum a malo: vias enim, quae a dextris sunt, novit Dominus: perversae vero sunt, quae a sinistris sunt. *v.* 27.

Respicit Dominus vias hominis, et omnes gressus ejus considerat. *Ibid.* 5. 21.

Iter autem impiorum decipiet eos. *Ibid.* 12. 26. *Vide et v.* 28.

Iter pigrorum (*scil. impiorum*) quasi sepes spinarum; via justorum absque offendiculo. *Ibid.* 15. 19. Vir prudens dirigit gressus suos. *v.* 21.

Cum placuerint Domino viae hominis, inimicos quoque ejus convertet ad pacem. *Ibid.* 16.7.

Non ventiles te in omnem

ventum, et non eas in omnem viam. *Eccli*. 5. 11.

Cum audace non eas in via, ne forte gravet mala sua in te: ipse enim secundum voluntatem suam vadit, et simul cum stultitia illius peries. *Ibid*.8.18.

In via ruinae non eas, et non offendes in lapides: nec credas te viæ laboriosæ, ne ponas animæ tuæ scandalum. *Ibid*.32.25.

Intrate per angustam portam: quia lata porta, et spatiosa via est, quae ducit ad perditionem: et multi sunt, qui intrant per eam. Quam angusta porta, et arcta via est (*difficilis*), quæ ducit ad vitam: et pauci sunt, qui inveniunt eam! *Matth*. 13. 14.

Videte itaque, fratres, quomodo caute ambuletis: non quasi insipientes, sed ut sapientes. *Ephes*. 5. 15. 16.

Et gressus rectos facite pedibus vestris: ut non claudicans quis erret, magis autem sanetur. *Hebr*. 12. 13.

JACTANTIA.

Vide et ARROGANTIA.
Item THESAURUM PATRUM.

Gaal filius Obed clamabat: Quis est Abimelec, et quae est Sichem, et serviamus ei? — Utinam daret aliquis populum istum sub manu mea, ut auferrem, etc. *Judic*. 9. 28. 29.

Nolite multiplicare loqui sublimia, gloriantes. 1. *Reg*. 2.3.

Goliath Philisthaeus exprobravit exercitui Israel, ut aliquis veniret cum eo ad singulare certamen. *Ibid*. 17. 10.

Benadad rex Syriae misit nuntios regi Israel, et ait: Haec faciant mihi Dii, et hæc addant, si suffecerit pulvis Samariæ pugillis omnis populi, qui sequitur me. *Sed pulchre responsum est ei*: Ne glorietur accinctus, aeque ut discinctus, etc. 3. *Reg*. 20. 10. *Vide totum Caput. Vide et Isa. c*. 10. *et* 14.*Jerem*.48.7.

Grandia verba et jactantia dixit Rabsaces: Numquid liberaverunt Dii gentium terram suam de manu Regis Assyriorum? etc. 4. *Reg*. 18. 33.

Superbiam numquam in tuo sensu, aut in tuo verbo dominari permittas. *Nam superbiae conjunctus est interitus, multaque perturbatio*. *Tob*. 4. 14.

Holophernes dixit Achior: Cum percusserimus eos omnes, sicut hominem unum tunc et ipse cum illis Assyriorum gladio interibis. *Judith* 6. 3.

Aman invitatus ad convivium Esther, vocavit amicos et uxorem suam, et exposuit illis magnitudinem divitiarum suarum, filiorumque turbam: etc. *et quod apud reginam solus cum rege prandere debebat*. *Esther* 5. 11. *Sed nota, quod suspensus fuit in crastino, in eadem trabe, quam paraverat Mardocheo*. *Ibid*. *c*. 7. 10.

Disperdat Dominus universa labia dolosa, et linguam magniloquam. *Psal*. 11. 4.

Laudet te alienus, et non os tuum : extraneus , et non labia tua. *Prov*. 27. 2.

Et quis est Deus, qui eripiet vos de manu mea ? *Dan*. 3. 15. *Vide et Cap*. 4. 27.

Tunc auferam de medio tui magniloquos superbiae tuae, et non adjicies exaltari amplius in monte sancto meo. *Soph*. 3. 11.

Audivit Seron , quod congregavit Judas Ecclesiam fidelium , et ait : Faciam mihi nomen , et glorificabor in regno, et debellabo Judam , etc. 1. *Mach*. 3. 14. *Sed ipse e contra cito fuit debellatus ab eo*. *v*. 23.

Demetrius misit ad Jonatham, dicens : Descende ad nos in campum , et comparemus illic invicem , quia mecum est virtus bellorum : interroga , et disce , quis sum ego , etc. *Sed paulo post male successit ei*. *Ibid*. 10. 71.

Nicanor pugnaturus contra Judam vocavit negotiatores, promittens se nonaginta mancipia (*Judaeorum*) talento distracturum, non respiciens ad vindictam , quae eum ab Omnipotente esset consecutura. 2. *Mach*. 8. 11.

Antiochus superbe locutus , se venturum Jerosolymam , et congeriem sepulchri Judæorum eam facturum , *a Deo graviter punitus est*. *Ibid*. 9. 4.

Nicanor infelix interrogavit *Judaeos* , si est potens in coelo, qui imperavit agi diem Sabbatorum. Et respondentibus illis : Est Dominus vivus ipse in cœlo potens, qui jussit agi septimam diem. At ille ait: Et ego potens sum super terram , etc. *Ibid*. 15. 3. 4. 5.

Petrus valde audacter dixit Domino : Et si omnes scandalizati fuerint in te , sed non ego. *Sed postea longe aliter accidit*. *Marc*. 14. 29.

Contra jactantes se , et arrogantes , inducit Dominus exemplum illius Pharisaei dicentis : Non sum sicut caeteri hominum , etc. *Luc*. 18. 11.

Dicentes enim se esse sapientes, stulti facti sunt. *Rom*. 1. 22.

Non enim audemus inserere, aut comparare nos quibusdam , qui se ipsos commendant : sed ipsi in nobis nosmetipsos metientes, et comparantes nosmetipsos nobis, etc. 2. *Cor*. 10. 12. Non enim qui se ipsum commendat , ille probatus est : sed quem Deus commendat. *v*. 18.

Lingua modicum quidem membrum est , et magna exaltat (*et etiam parva*) , etc. *Jacob* 3. 5.

JEJUNIUM.

Vide ABSTINENTIA , QUADRAGESIMA ET THESAURUM PATRUM.

Jejunium Ecclesiasticum.

Bona est oratio cum jejunio et eleemosyna, magis quam thesauros auri recondere. *Tob*. 12. 8.

Nunc ergo dicit Dominus : Convertimini ad me in toto

corde vestro, in jejunio, et in fletu, et in planctu. *Joel.* 2. 12.

Cum autem jejunatis, nolite, fieri sicut hypocritae tristes : exterminant enim facies suas, ut appareant hominibus jejunantes. Amen dico vobis, quia receperunt mercedem suam. *Matth.* 6. 16.

Venient autem dies cum auferetur ab eis sponsus: et tunc jejunabunt in illis diebus. *Marc.* 2. 20. *Item Luc.* 5. 35.

Quae non discedebat de templo (*loquitur de Anna prophetissa*), jejuniis , et obsecrationibus serviens nocte ac die. *Luc.* 2. 37.

Ministrantibus , autem illis Domino, et jejunantibus, dixit illis Spiritus Sanctus: Segregate mihi Saulum et Barnabam , in opus ad quod assumpsi eos. Tunc jejunantes et orantes , imponentesque eis manus , dimiserunt illos. *Actor.* 13. 2. 3.

Et cum constituissent illis per singulas Ecclesias Presbyteros , et orassent cum jejunationibus , commendaverunt eos Domino, in quem crediderunt. *Ibid.* 14. 22.

Visum est enim Spiritui Sancto et nobis, nihil ultra imponere vobis oneris , quam haec necessaria : ut abstineatis vos ab immolatis simulacrorum , et sanguine, et suffocato. *Ib.* 15. 28. 29. *Custodite* praecepta Apostolorum et seniorum. *v.* 41.

Sed in omnibus exhibeamus nosmetipsos sicut Dei ministros, in multa patientia , in tribulationibus , in necessitatibus — in carceribus — in laboribus, in vigiliis , in jejuniis , in castitate,—in longanimitate , in Spiritu Sancto, in caritate non ficta, in verbo veritatis , in virtute Dei, etc. 2. *Cor.* 6. 4. 5. 6. 7.

In labore (*fuit Paulus*) et aerumna, in vigiliis multis, in fame et siti, in jejuniis multis, in frigore , et nuditate , etc. *Ibid.* 11. 27.

Jejunii meritum.

Et clamavit omnis populus ad Dominum instantia magna , et humiliaverunt animas suas in jejuniis, et orationibus, ipsi et mulieres eorum. *Judith* 4. 8.

Describitur poenitentia Judith, quae in superioribus domus suae fecit sibi secretum cubiculum , in quo cum puellis suis clausa morabatur , et habens super lumbos suos cilicium , jejunabat omnibus diebus vitæ suæ, præter Sabbata , et Neomenias , et festa domus Israel. *Ibid.* 8. 5. 6.

Praevaluerunt sermones Jonadab filii Rechab , quos praecepit filiis suis, ut non biberent vinum: et non biberunt usque ad diem hanc , quia obedierunt præcepto patris sui. *Jerem.* 35. 14. Propterea hæc dicit Dominus exercituum , Deus Israel : Non deficiet vir de stirpe Jonadab filii Rechab , stans in conspectu meo cunctis diebus. *v.* 19.

Et clamavit (*Jonas*), et dixit in Ninive ex ore regis et principum ejus, dicens: Homines et jumenta et boves et pecora non gustent quidquam: nec pascantur, et aquam non bibant, etc. *Jonae* 3. 7. Quis scit, si convertatur et ignoscat Deus: et revertatur a furore irae suae, et non peribimus? Et vidit Deus opera eorum, quia conversi sunt de via sua mala: et misertus est Deus super malitiam, quam locutus fuerat, ut faceret eis, et non fecit. *v.* 9. *et* 10.

Tu autem cum jejunas, unge caput tuum, et faciem tuam lava, etc. *Matth.* 6. 17.

Hoc autem genus (*daemoniorum*) non ejicitur, nisi per orationem et jejunium. *Ib.* 17. 20. *Vide Luc.* 2. 37.

Jejunatur pro mortuis.

Saul cum filiis suis in pugna caesi corpus, truncato capite, in muro Bethsan suspenditur, armaque ejus in templo Astaroth. Viri autem Jabes, ablatis Saul et filiorum ejus corporibus, sepelierunt in nemore Jabes, et jejunaverunt septem diebus. 1. *Reg.c.*31.13.*Vide* 2. *Reg.* 1.12. *Item* 1.*Paral.*10.12.

Jejunii exempla.

Ingressusque Moyses medium nebulæ, ascendit in montem: et fuit ibi quadraginta diebus, et quadraginta noctibus. *Exod.* 24. 18.

Dicitur de Moyse, quod fuit ibi cum Domino quadraginta dies, et quadraginta noctes: panem non comedit, et aquam non bibit, et scripsit in tabulis verba fœderis decem. *Ib.* 34.28.

Quando ascendi in montem (ait *Moyses*) ut acciperem tabulas lapideas, tabulas pacti, quod pepigit vobiscum Deus: et perseveravi in monte quadraginta diebus ac noctibus, panem non comedens, et aquam non bibens, etc. *Deuteron.* 9. 9. Et procidi ante Dominum sicut prius, quadraginta diebus et noctibus, panem non comedens, et aquam non bibens, propter omnia peccata vestra, quae gessistis contra Dominum, et eum ad iracundiam provocastis, etc. *v.* 18.

Quamobrem omnes filii Israel venerunt in domum Dei, et sedentes flebant coram Domino: jejunaveruntque die illo usque ad vesperam, et obtulerunt ei holocausta atque pacificas victimas, et super statu suo interrogaverunt. *Judic.* 20. 26. 27.

Et convenerunt (*Israelitae*) in Masphath: hauseruntque aquam, et effuderunt in conspectu Domini, et jejunaverunt in die illa, atque dixerunt ibi: Peccavimus Domino. 1. *Reg.* 7. 6.

Juravit David, dicens: Hæc faciat mihi Deus, et hæc addat, si ante occasum solis gustavero panem vel aliud quidquam. 2. *Reg.* 3. 35.

Deprecatusque est David Dominum pro parvulo: et jejunavit David jejunio, et ingressus seorsum, jacuit super terram. *Ibid*. 12. 16.

Ammonitis, Moabitis, ac Syriis contra Josaphat insurgentibus, ipse praedicato jejunio una cum populo suo supplex ad Deum confugit: sicque ab eis se mutuo caedentibus liberatus, spolia collegit. 2. *Paral*. c. 20.

Et praedicavi ibi jejunium juxta fluvium Ahava, ut affligeremur coram Domino Deo nostro, et peteremus ab eo viam rectam nobis et filiis nostris, universæque substantiæ nostræ. 1. *Esdr*. 8. 21.

Cumque audissem verba hujuscemodi (*de afflictione magna in Jerusalem eo tempore eo quod dissiparetur populus, et murus civitatis*), sedi et flevi, et luxi diebus multis: jejunabam et orabam ante faciem Dei cœli. 2. *Esdr*. 1. 4.

Numquid et occidere me vis sicut jam occidisti septem viros? Ad hanc vocem perrexit in superiùs cubiculum domus suæ: et tribus diebus et tribus noctibus non manducavit neque bibit: sed in oratione persistens, cum lacrymis deprecabatur Deum, ut ab isto improperio liberaret eam. *Tob*. 3. 10. 11.

Et fecerunt filii Israel secundum quod constituerat eis Sacerdos Domini Eliacbim. Et clamavit omnis populus ad Dominum instantia magna, et humiliaverunt animas suas in jejuniis et orationibus, ipsi et mulieres eorum. *Judith* 4. 7. 8. *Vide c*. 8. 6.

Luctus Mardochaei ac aliquorum Judaeorum ob paratum ipsis interitum. Esther autem jussu Mardochaei Judaeorum neci occurrens, et non vocata ad regem ingressura, jubet cum jejunio pro se triduo orari, idem ipsa faciente. Esther c. 4.

Ego autem cum mihi molesti essent, induebar cilicio. Humiliabam in jejunio animam meam: et oratio mea in sinu meo convertetur. *Psal*. 34. 13.

Praedicaverunt (*Jeremias et Baruch*) jejunium in conspectu Domini omni populo in Jerusalem, et universae multitudini, quae confluxerat de civitatibus Juda in Jerusalem. *Jerem*. 36. 9.

Panem desiderabilem non comedi, et caro et vinum non introierunt in os meum: sed neque unguento unctus sum, donec complerentur trium hebdomadarum dies. *Dan*. 10. 3.

Et crediderunt viri Ninivitæ in Deum: et praedicaverunt jejunium, et vestiti sunt saccis a majore usque ad minorem. *Jonae*. 3. 5.

Et cum jejunasset (*Jesus*) quadraginta diebus, et quadraginta noctibus, postea esuriit.

Matth. 4. 2. *Vide Marc.* 1. 12. *Luc.* 4. 1. 2.

Tunc accesserunt ad eum discipuli Joannis dicentes: Quare nos, et Pharisaei jejunamus frequenter: discipuli antem tui non jejunant? Et ait illis Jesus: Numquid possunt filii sponsi lugere quamdiu cum illis est sponsus? venient autem dies, cum auferetur ab eis sponsus: et tunc jejunabunt. *Ibid.* 9. 14. *Item Marc.* 2. 18. *Luc.* 5. 33.

Et hæc vidua (*scil. Anna*) usque ad annos octoginta quatuor, quæ non discedebat de templo, jejuniis et obsecrationibus serviens nocte ac die. *Luc.* 2. 37.

Tunc jejunantes, et orantes, imponentesque eis manus, dimiserunt illos. *Actor.* 13. 3. *Vide c.* 14. 22.

Jejunium indictum.

Et viri Israel sociati sunt sibi in die illa: adjuravit autem Saul populum, dicens: Maledictus vir qui comederit panem usque ad vesperam, donec ulciscar de inimicis meis. 1. *Reg.* 14. 24.

Josaphat autem timore perterritus, totum se contulit ad rogandum Dominum, et prædicavit jejunium universo Juda. 2. *Paral.* 20. 3.

Et praedicavi ibi jejunium juxta fluvium Ahava, ut affligeremur coram Domino Deo nostro, et peteremus ab eo viam rectam nobis et filiis nostris, universæque substantiæ nostræ. 1. *Esdr.* 8. 21.

Vade, et congrega omnes Judaeos, quos in Susan repereris, et orate pro me (*ait Esther*): Non comedatis, et non bibatis tribus diebus et tribus noctibus: et ego cum ancillis meis similiter jejunabo, et tunc ingrediar ad regem, contra legem faciens, non vocata, tradensque me morti et periculo. *Esther* 4. 16.

Et crediderunt viri Ninivitæ in Deum: et prædicaverunt jejunium, et vestiti sunt saccis a majore usque ad minorem, et pervenit verbum ad regem Ninivæ: et surrexit de solio suo, et abjecit vestimentum suum a se, et indutus est sacco, et sedit in cinere. Et clamavit et dixit in Ninive ex ore regis, et principum ejus, dicens: Homines et jumenta et boves, et pecora non gustent quidquam, nec pascantur, et aquam non bibant. Et operiantur saccis homines et jumenta, et clament ad Dominum in fortitudine, et convertatur vir a via sua mala, et ab iniquitate, quæ est in manibus eorum, etc. *Jonae* 3. 5. *et seq.*

JERUSALEM.

Jerusalem spiritualis, Ecclesia sancta.

Anima mea: benedic Dominum, quoniam liberavit Jerusalem civitatem suam a cunctis tribulationibus ejus. *Tob.* 13. 19.

Jerusalem, quae aedificatur ut civitas, cujus participatio ejus in idipsum. *Psal.* 121. 3.

Respice Sion civitatem solemnitatis nostrae: oculi tui videbunt Jerusalem habitationem opulentam, tabernaculum quod nequaquam transferri poterit: nec auferentur clavi ejus in sempiternum, et omnes funiculi ejus non rumpentur: quia solummodo ibi magnificus est Dominus noster, etc. *Isa.* 33. 20. *usq. ad fin.*

Paupercula tempestate convulsa, absque ulla consolatione. Ecce ego sternam per ordinem lapides tuos, et fundabo te in sapphiris, et ponam jaspidem propugnacula tua, et portas tuas in lapides sculptos, et omnes terminos tuos in lapides desiderabiles, etc. *Ibid.* 54. 11. *et seq.*

Ecclesiam ad executionem hortatur, quod in ea Domini gloria reluceat, ad quam accessurae sint plurimae nationes et quae ad eam non venerint, peribunt: in qua pax, justitia, et laus Dei invenientur, ablata iniquitate; eritque Dominus in lucem sempiternam, et gloriam. *Ibid.* c. 60.

Super muros tuos, Jerusalem, constitui custodes, tota die et tota nocte in perpetuum non tacebunt. *Ibid.* 62. 6.

Sed gaudebitis, et exultabitis usque in sempiternum in his, quae ego creo: quia ecce ego creo Jerusalem exultationem et populum ejus gaudium. Et exultabo in Jerusalem, et gaudebo in populo meo: et non audietur in eo ultra vox fletus, et vox clamoris. *Ibid.* 65. 18. *usq. ad fin.*

Exue te, Jerusalem, stola luctus et vexationis tuae: et indue te decore et honore ejus, quae a Deo tibi est sempiternæ gloriae. *Baruch* 5. 1. *Vide et v.* 5.

Illa autem, quæ sursum est, Jerusalem, libera est: quæ est mater nostra. *Gal.* 4. 26. *Vide Hebr.* 11. 10.

Sed accessistis ad Sion montem, et civitatem Dei viventis, Jerusalem coelestem, et multorum millium Angelorum frequentiam, et Ecclesiam primitivorum, qui conscripti sunt in coelis, et judicem omnium Deum, et spiritus justorum perfectorum. *Hebr.* 12. 22. 23.

Qui vicerit, faciam illum columnam in templo Dei mei, et foras non egredietur amplius: et scribam super eum nomen Dei mei, et nomen civitatis Dei mei novæ Jerusalem, quæ descendit de coelo a Deo meo, et nomen meum novum. *Apoc.* 3. 12.

Et ego Joannes vidi sanctam civitatem Jerusalem novam, descendentem de cœlo a Deo, paratam sicut sponsam ornatam viro suo, etc. *Ibid.* 21. 2. Et sustulit me spiritu in montem magnum et altum, et ostendit mihi civitatem sanctam Jeru-

salem descendentem de cœlo a Deo, habentem claritatem Dei : et lumen ejus simile lapidi pretioso, tamquam lapidi jaspidis, sicut cristallum. *v.* 10. *et* 11.

Contra Jerusalem et ejus incolas.

Propterea hæc dicit Dominus Deus Israel: Ecce ego inducam mala super Jerusalem et Judam : ut quicumque audierit, tinniant ambae aures ejus. Et extendam super Jerusalem funiculum Samariae, et pondus domus Achab : et delebo Jerusalem, sicut deleri solent tabulae : et delens vertam et ducam crebrius stylum super faciem ejus. 4. *Reg.* 21. 12. 13.

Dixit itaque Dominus: Etiam Judam auferam a facie mea, sicut abstuli Israel : et projiciam civitatem hanc, quam elegi, Jerusalem, et domum, de qua dixi: Erit nomen meum ibi. *Ibid.* 23. 27.

Ecce enim Dominator Dominus exercituum auferet a Jerusalem, et a Juda validum, et fortem, omne robur panis, et omne robur aquae : fortem et virum bellatorem, judicem, et prophetam, et ariolum, et senem. *Isa.* 3. 1. 2.

Sermo Domini contra Jerusalem, cujus deflet Propheta vastitatem, et quod neglecto Deo, frustra se muniat ad resistendum Assyriis : carpuntur, quod cum plangere deberent, gulae indulgeant. Ib. c. 22.

Vae Ariel, Ariel civitas, quam expugnavit David: additus est annus ad annum: solemnitates evolutæ sunt. Et circumvallabo Ariel, et erit tristis et mœrens, et erit mihi quasi Ariel, etc. *Ibid.* 29. 1. Humiliaberis, de terra loqueris, et de humo audietur eloquium tuum: et erit quasi pythonis de terra vox tua: et de humo eloquium tuum mussitabit, etc. *v.* 4.

Expandi manus meas tota die ad populum incredulum, qui graditur in via non bona post cogitationes suas. *Ibid.* 65. 2.

Hæc enim dicit Dominus viro Juda, et Jerusalem : Novate vobis novale, et nolite serere super spinas : circumcidimini Domino, et auferte praeputia cordium vestrorum, viri Juda, et habitatores Jerusalem : ne forte egrediatur ut ignis indignatio mea, et succendatur, et non sit qui exstinguat, propter malitiam cogitationum vestrarum. *Jerem.* 4. 3. Et erit in die illa dicit Dominus: Peribit cor regis, et cor principum: et obstupescent Sacerdotes, et Prophetae consternabuntur. *v.* 9.

Quod frustra confident in templo, pessima perpetrantes, et Prophetas audire nolentes, sicut et patres eorum ; quapropter denuntiat Deus templum abjiciendum, et terram Juda redigendam in solitudinem, nec profuturam orationem Jeremiae pro eis, nec oblata ab eis sacrificia, etc. Ibid. c. 7.

Haec dicit Dominus : Sic putrescere faciam superbiam Juda, et superbiam Jerusalem multam : populum istum pessimum, qui nolunt audire verba mea, et ambulant in pravitate cordis sui, etc. *Ibid.* 13. 9. Hæc dicit Dominus : Ecce ego implebo omnes habitatores terræ hujus, et reges, qui sedent de stirpe David super thronum ejus, et Sacerdotes et Prophetas, et omnes habitatores Jerusalem, ebrietate, et dispergam eos, virum a fratre suo, et patres et filios pariter, ait Dominus. *v.* 13. 14.

Haec dicit Dominus ad me : Vade, et sta in porta filiorum populi, per quam ingrediuntur reges Juda, et egrediuntur, et in cunctis portis Jerusalem. Et dices ad eos : Audite verbum Domini, reges Juda, et omnis Juda cunctique habitatores Jerusalem, qui ingredimini per portas istas. Haec dicit Dominus : Custodite animas vestras, et nolite portare pondera in die Sabbati, nec inferatis per portas Jerusalem, etc. *Ibid.* 17. 19. *et seq.*

Audite verbum Domini, reges Juda, et habitatores Jerusalem: hæc dicit Dominus exercituum, Deus Israel : Ecce ego inducam afflictionem super locum istum, ita ut omnis, qui audierit illam, tinniant aures ejus: eo quod dereliquerint me, et alienum fecerint locum istum: et libaverunt in eo Diis alienis, quos nescierunt ipsi, et patres eorum, et reges Juda: et repleverunt locum istum sanguine innocentum, etc. *Ibid.* 19. 3. 4. Propterea ecce dies veniunt, dicit Dominus : et non vocabitur amplius locus iste Topheth, et vallis filii Ennom, sed vallis occisionis. Et dissipabo consilium Juda et Jerusalem in loco isto, et subvertam eos gladio in conspectu inimicorum suorum, et in manu quaerentium animas eorum : et dabo cadavera eorum, escam volatilibus coeli, et bestiis terræ. *v.* 6. *et* 7.

Respondet Jeremias nuntiis Sedeciae regis super obsidione Nabuchodonosor, Judam vastandum peste, gladio, fame, et captivitate, solosque eos victuros, qui transfugerint ad Chaldaeos. Ibid. c. 21. *Item c.* 25. 8.

Propterea ecce ego tollam vos portans, et derelinquam vos, et civitatem quam dedi vobis, et patribus vestris a facie mea. Et dabo vos in opprobrium sempiternum, et in ignominiam aeternam, quae numquam oblivione delebitur. *Ibid.* 23. 39. 40.

Clauserat enim eum (*Jeremiam*) Sedecias rex Juda, dicens: Quare vaticinaris, dicens: Hæc dicit Dominus : Ecce ego dabo civitatem istam in manus regis Babylonis (*Nabuchodonosor*), et capiet eam? et Sedecias rex Juda non effugiet de manu

Chaldaeorum : sed tradetur in manus regis Babylonis , etc. *Ibid.* 32. 3. 4. *Item v.* 28.

Haec dicit Dominus Deus Israel : Vade , et loquere ad Sedeciam regem Juda , et dices ad eum : Haec dicit Dominus: Ecce ego tradam civitatem hanc in manu regis Babylonis , et succendet eam igni. Et tu non effugies de manu ejus (*Nabuchodonosor*) ; sed comprehensione capieris, et in manu ejus traderis. *Ibid.* 34. 2. 3. *Item c.* 38. 3.

Domus autem Israel nolunt audire te , quia nolunt audire me : omnis quippe domus Israel attrita fronte est , et duro corde. *Ezech.* 3. 7.

Jubetur Propheta figurare obsidionem Jerusalem , ac dormire super latus sinistrum 390 *diebus ; super dextrum vero* 40, *ac vilem cibum et foede confectum sibi praeparare , quibus designet calamitatem filiorum Israel, obsidionem , et afflictionem habitantium Jerosolymis. Ibid. c.* 4.

Per detonsos capitis et barbae Prophetae pilos jussu Domini , varieque consumptos , designantur Judaei, propter sua peccata fame et gladio consumendi, ita ut patres filios , et filii patres comedant; reliqui vero in captivitatem ducendi , ubi sint opprobrium , ac stupor gentibus , quarum superarunt scelera. Ibid. c. 5.

Sicut de vite praecisum lignum soli servit igni , ita Judaeos ob inveterata peccata cum Jerusalem dicit exurendos. Ibid. c. 15. *Vide c.* 16. 2. *c.* 21. 9.

Varia narrat scelera Jerosolymis perpetrata , propter quae dicit, se super eos effusurum indignationem suam : narratque scelera sacerdotum , principum, pseudoprophetarum , ac populi terrae , ut nullus inventus sit , qui pro avertendo furore Domini se opponeret. Ibid. c. 22. *Vide et c.* 23.

Arguit Jerusalem , et praecipue rectores ejus, quibus minatur celerem Dei vindictam, quod neque beneficiis, neque flagellis sint ad ipsum conversi. Soph. 3.

Jesus Vide *Christus et Thesaurum Patrum.*

JUDICIUM.

Vide *Thesaurum Patrum.*

Judicia Dei occulta.

Filii Jacob Joseph exstinguere decreverunt ; sed Deo disponente, ipsum super se ipsos exaltaverunt. Gen. c. 37. *et* 41.

*Mirante Joseph , et causam ignorante, Jacob in filiorum ejus benedictione super Ephraim posuit manum dexteram , super Manassen sinistram. Ibid.*48.14.

Antequam educeret Dominus filios Israel de Ægypto , longo tempore , et multoties eos affligi et flagellari permisit. Nam permittit Dominus reprobos indurari , et electos affligi , ut

miraculosa operetur ; et inde cognoscatur amplius, et laudetur. Exod. c. 1. *et seq.*

Sciebat Dominus , Pharaonem non obediturum mandatis suis ; et tamen ipsum per Moysen faciebat requiri. Ibid. c. 5. *et* 6.

Magi et malefici Pharaonis , Deo permittente , fecerunt signa in Ægypto , sicut Moyses , incantationibus suis. Ibid. 7. 11.

Toties promisit Dominus filiis Israel terram illam lacte et melle manantem ; et tamen duo tantum de illis , Caleb et Josue, ad illam pervenerunt ; reliqui vero non , sed tantum parvuli eorum. Num. 14. 30. 31.

Moyses , qui toties populum peccantem reconciliavit Deo, peccavit semel ad aquas contradictionis , et non obtinuit pro se ipso , ut intraret terram promissionis. Ibid. 20. 12.

Hoc ipso , quod filii Israel propter peccata morati sunt quadraginta annis in deserto et amplius , magnificatus est Deus , qui eos tamdiu pavit, et eorum vestimenta a consumptione servavit , donec eos in terram promissionis mirabiliter introduceret. Deut. 8. 4.

De gentibus , quae habitabant in terra promissionis dicitur : Domini enim sententia fuerat, ut indurarentur corda eorum , et pugnarent contra Israel , et caderent , et non mererentur ullam clementiam ac perirent , etc. *Josue* 11. 20.

Filii Israel contra filios Benjamin de consilio et voluntate Domini praeliantes , bis debellati fuerunt ; sed illos postea fere penitus deleverunt. Judic. 20. 23.

Permisit Deus Arcam capi ab incircumcisis, in quibus multa miracula fecit ; et cum reduceretur, Bethsamitae cum gaudio receperunt eam ; quia vero curiose viderant eam , percussit Dominus septuaginta viros de principibus , et 50000 *plebis.* 1. *Reg. c.* 4. 5. 6.

Nullus erat in populo melior, quam Saul , quando fuit a Domino signanter et specialiter electus. Ibid. 9. 17. *Et tamen paulo post peccavit , et fuit a Deo projectus. c.* 15. 26.

David minimus inter fratres, et quasi nullius reputationis , tamen a Deo vocatus et electus, populum Dei gubernavit , qui totam illius progeniem sublimavit. Ibid. 16. 12.

Praecepto Domini per Ahiam Prophetam praefectus est Jeroboam super decem tribus , qui tamen populum ad idololatriam malitiose induxit. 3. *Reg.* 11. 29. *et c.* 12. 28. *Vide et* 4. *Reg.* 10. 29.

Tobias tam pia opera misericordiae , quibus deditus erat excaecatus est: cujus rei causam non intelligentes amici ejus , scandalizati insultabant ei. Tob. 2. 11. *et* 15.

Sic etiam mirabantur et scandalizabantur amici Job super

eum, quia videbant tam graviter eum afflictum. Vide *ipsius librum.*

Væ Assur, virga furoris mei, etc. *Isa.* 10. 5. *Sic divina justitia punit interdum malos homines per pejores, sicut punivit filios Israel et Juda per Nabuchodonosor et Chaldaeos.*

Voluit Dominus adhuc infantulus, in Ægyptum deferri a facie Herodis, et permisit loco sui, Innocentes occidi. Sed in hoc ipsis infantibus, melius providit, facti quidem Martyrum primitiae. Matth. 2. 13 .*et* 16.

Fecit Dominus virtutes et miracula in Corozain et Bethsaida, ubi parum profuit; et non fecit in Tyro et Sydone, ubi, si fecisset, multum profuisset. Matth. 11. 21.

De Apostolis in carcerem detrusis videri posset aliquibus, quod Deus tempore novellae fidei non debuisset talia permittere: sed ex hoc ipso fideles fuerunt mirabiliter consolati, et adversarii fidei confutati. Actor. c. 4.

Judicabunt Sancti de hoc mundo.

Judicabunt (*justi*) nationes, et dominabuntur populis, et regnabit Dominus illorum in perpetuum. *Sap.* 3. 8.

Tunc stabunt justi in magna constantia adversus eos, qui se angustiaverunt, et qui abstulerunt labores eorum. *Ibid.* 5. 1.

Jesus autem dixit illis (*discipulis suis*): Amen dico vobis, quod vos, qui secuti estis me, in regeneratione, cum sederit Filius hominis in sede majestatis suae, sedebitis et vos super sedes duodecim, judicantes duodecim tribus Israel. *Matth.* 19. 28.

An nescitis, quoniam Sancti de hoc mundo judicabunt? Et si in vobis judicabitur mundus, indigni estis, qui de minimis judicetis? Nescitis, quoniam Angelos judicabimus? quanto magis sæcularia? 1. *Cor.* 6. 2. 3.

Prophetavit autem et de his septimus ab Adam, Enoch, dicens: Ecce venit Dominus in Sanctis millibus suis, facere judicium contra omnes, et arguere omnes impios de omnibus operibus impietatis eorum, quibus impie egerunt, et de omnibus duris, quae locuti sunt contra Deum peccatores impii. *Judae v.* 14. *et* 15.

Judicium temerarium.
Vide *suspicio.*

Judicia humana recta et perversa.

Injuste praecepit Judas, Thamar nurum suam comburi. Gen. 38. 24.

De duodecim bobus et sex plaustris nullum dedit Moyses filiis Caath, licet essent sibi propinquiores; sed omnia dedit aliis Levitis, eo quod isti amplius indigebant; et graviora onera portabant. Num. 7. 6.

De filiis Samuel dicitur : Et declinaverunt post avaritiam, acceperuntque munera, et perverterunt judicium. 1. *Reg.* 8. 3.

Injuste protulit David sententiam contra Miphiboseth absentem, ad verbum Sibae, ipsi David xenia offerentis. Verumtamen postea cognita causae veritate, voluit iniquam sententiam penitus revocare. 2. *Reg.* 16. 4. *et c.* 19. 29.

Salomon recte judicavit de duabus mulieribus, quarum quælibet afferebat se unius infantis esse matrem. 3. *Reg.* 3. 23.

De ea re, quae te non molestat, ne certeris : et in judicio peccantium ne consistas. *Eccli.* 11. 9.

Quia Jeremias a Domino missus prophetabat Jerusalem capiendam esse a Chaldaeis, dixerunt principes populi Sedeciae regi : Rogamus, ut occidatur homo iste. *Qui respondit eis* : Ecce ipse in manibus vestris est : nec enim fas est, regem vobis quidquam negare. *Jerem.* 38. 4. 5.

Nabuchodonosor praecepit, ut perirent omnes sapientes Babylonis, *eo quod somnium suum non poterant ei indicare. Dan.* 2. 12.

Cum accusaretur Menelaus in judicio coram Antiocho, per pecuniam quam promisit, absolutus est innocentibus accusatoribus ejus iniqua morte damnatis. 2. *Mach.* 4. 43. *et seq.*

Nolite judicare, ut non judicemini. In quo enim judicio judicaveritis, judicabimini, etc. *Matth.* 7. 1. 2.

Si autem sciretis quid est : Misericordiam volo, et non sacrificium : numquam condemnassetis innocentes. *Ibid.* 12. 7.

Nolite judicare, et non judicabimini : nolite condemnare, et non condemnabimini. Dimittite, et dimittemini. Date et dabitur vobis, etc. *Luc.* 6. 37. 38.

Venit enim Joannes Baptista, neque manducans panem, neque bibens vinum, et dicitis: Daemonium habet. Venit Filius hominis, manducans et bibens, et dicitis : Ecce homo devorator, et bibens vinum ; amicus publicanorum et peccatorum. *Ibid.* 7. 33. 34.

Nolite judicare secundum faciem, sed justum judicium judicate. *Joan.* 7. 24. *Vide Deut.* 1. 16.

Dicebant ergo ex Pharisaeis quidam : Non est hic homo (*Christus*) a Deo, qui Sabbatum non custodit. Alii autem dicebant: Quomodo potest homo peccator haec signa facere? Et schisma erat inter eos. *Ibid.* 9. 16.

Principes sacerdotum praecepit percuti os Pauli. Tunc Paulus dixit ad eum : Percutiet te Deus, paries dealbate. Et tu sedens judicas me secundum legem, et contra legem jubes me percuti? *Act.* 23. 3.

Ut vero viderunt Barbari

pendentem bestiam (*scilicet viperam*) de manu ejus, ad invicem dicebant: Utique homicida est homo hic, qui cum evaserit de mari, ultio non siuit eum vivere. *Ibid.* 28. 4.

Propter quod inexcusabilis es, o homo omuis, qui judicas. In quo euim judicas alternm, te ipsum coudemnas: eadem enim agis, quae judicas. *Rom.* 2. 1.

Tu quis es, qui judicas alienum servnm? Domino suo stat aut cadit: stabit autem: potens est enim Deus statuere enm. *Ibid.* 14. 4. Non ergo amplius invicem judicemus; sed hoc judicate magis, ne ponatis offeudiculum fratri, vel scandalum. *v.* 13.

Itaque nolite ante tempns judicare, quoadusque veniat Dominus: qni et illuminabit abscondita tenebrarum, et manifestabit consilia cordium: et tunc laus erit unicuique a Deo. 1. *Cor.* 4. 5.

Testor coram Deo et Christo Jesu, et electis Angelis, ut hæc custodias sine præjudicio, nihil faciens in alteram partem declinando. 1. *Tim.* 5. 21.

Nolite detrahere alterutrum, fratres. Qui detrahit fratri, aut qui judicat fratrem suum, detrahit legi, et judicat legem. Si autem judicas legem, non es factor. legis, sed judex. *Jacob* 4. 11.

Judicium divinum.

Ego sum Dominus Deus tuus fortis, zelotes, visitans iuiquitatem patrnm iu filios in tertiam et quartam generationem eorum qui oderunt me: et faciens misericordiam in millia his, qui diligunt me, et custodiunt praecepta mea. *Exod.* 20. 5. 6.

Ego occidam, et ego vivere faciam: percutiam, et ego sanabo, et non est qui de manu mea possit eruere. *Deut.*32.39.

Maguus es, Domine, in aeternum, et iu omuia saecula regnum tuum: quoniam tu flagellas et salvas: deducis ad inferos, et reducis: et non est, qni effugiat manum tuam. *Tob.* 13. 1.

Sapieus corde est, et fortis robore: quis resistit ei, et pacem habuit? *Job* 9. 4.

Excelsior coelo est, et quid facies? Profundior inferuo, et nnde cognosces? Longior terra mensnra ejus, et latior mari. Si subverterit omnia, vel in unum coarctaverit, quis contradicet ei? *vel quis dicere potest: cur ita facis? Ibid.* 11. 8. *et seq.*

Ecce Deus excelsns iu fortitudine sua, et nullns ei similis in legislatoribus. Quis poterit scrutari vias ejus? ant quis potest ei dicere: Operatus es iniquitatem? *Ibid.* 36. 22. 23.

Quis enim resistere potest vultui meo? Quis ante dedit mihi, ut reddam ei? omuia, quae sub coelo snnt, mea sunt. Non parcam ei, et verbis poten-

tibus, et ad deprecandum compositis. *Ibid.* 41. 1. *et seq.*

Domini est terra, et plenitudo ejus, orbis terrarum, et universi, qui habitant in eo. *Psal.* 23. 1.

Tu terribilis es, et quis resistet tibi? *Psal.* 75. 8.

Tu dominaris potestati maris. — Tu humiliasti sicut vulneratum superbum. — Tui sunt coeli, et tua est terra. *Psal.* 88. 10. *et seq.*

Dominus in coelo paravit sedem suam: et regnum ipsius omnibus dominabitur. *Psal.* 102. 19.

Regnum tuum, regnum omnium saeculorum: et dominatio tua in omni generatione et generationem. *Psal.* 144.13.

Qnia omne, quod volnerit, faciet: et sermo illius potestate plenus est: nec dicere ei quisqnam potest: Quare ita facis? *Eccles.* 8. 3. 4.

Qnis enim dicet tibi: Quid fecisti, aut qnis stabit contra judicium tuum? *Sap.* 12. 12. Non enim est alius Dens, qnam tu, cni cura est de omnibus, ut ostendas, quoniam non injuste judicas judicium. Neque rex, neque tyrannus in conspectu tuo inquirent de his, quos perdidisti? *v.* 13. *et* 14.

Tn es enim, Domine, qui vitae et mortis habes potestatem, et deducis ad portas mortis, et reducis. *Ibid.* 16. 13.

Qni vivit in aeternnm, creavit omnia simul. Deus solus justificabitur, et manet invictus rex in aeternum. *Eccli.* 18. 1.

Dominus enim exercituum decrevit: et quis poterit infirmare? et manus ejus extenta: et quis avertet eam? *Isa.*14.27.

Et ab initio ego ipse, et non est qui de manu mea eruat: operabor, et quis avertet illud? *Ibid.* 43. 13.

Non est similis tui, Domine: magnus es tu, et magnum nomen tuum in fortitudine. Quis non timebit te, o rex Gentium? *Jerem.* 10. 6.7. Opus artificum universa haec. Dominus autem Deus verus est: ipse Deus vivens, et Rex sempiternus. Ab indignatione ejus commovebitur terra: et non substinebunt gentes comminationem ejus. *v.* 9. *et* 10.

Heu, heu, heu, Domine Dens! ecce tu fecisti coelum et terram in fortitudine tua magna, et in brachio tuo extento: non erit tibi difficile omne verbum: qni facis misericordiam in millibus, et reddis iniquitatem patrum in sinum filiorum eornm post eos: fortissime, magne, et potens, etc. *Ibid.* 32. 17. 18.

Quis est enim similis mei? et quis substinebit me? et qnis est iste pastor, qui resistat vultui meo? *Ibid.* 50. 44.

Ecce ego ad te, et ejiciam gladium meum de vagina sua, et occidam in te justum et impium. *Ezech.* 21. 3.

Potestas ejus potestas æterna, quae non auferetur: et regnum

ejus, quod non corrumpetur. *Dan.* 7. 14.

Et nolite timere eos, qui occidunt corpus : animam autem non possunt occidere ; sed potius timete eum, qui potest et animam et corpus perdere in gehennam. *Matth.* 10. 28.

Data est mihi omnis potestas in coelo et in terra. *Ibid.* 28. 18.

Et regnabit in domo Jacob in aeternum : et regni ejus non erit finis: *Luc.* 1. 32. 33. Quia non erit impossibile apud Deum omne verbum. *v.* 37.

In hoc enim Christus mortuus est, et resurrexit : ut et mortuorum, et vivorum dominetur. *Rom.* 14. 9. Vivo ego, dicit Dominus, quoniam mihi flectetur omne genu : et omnis lingua confitebitur Deo. *v.* 11.

Unus est legislator et judex, qui potest perdere, et liberare. *Jac.* 4. 12.

Judicium divinum irreprehensibile.

Deus — personam non accipit, nec munera. *Deut.* 10. 17.

Porro Triumphator in Israel non parcet et poenitudine non flectetur : neque enim homo est, ut agat poenitentiam. 1. *Reg.* 15. 29.

Et dixit Dominus ad Samuelem ne respicias vultum ejus, neque altitudinem staturæ ejus: quoniam abjeci eum, nec juxta intuitum hominis ego judico. *Ibid.* 16. 7.

Non est enim apud Dominum Deum nostrum iniquitas, etc. 2. *Paral.* 19. 7.

Justus es, Domine, et omnia judicia tua justa sunt, et omnes viae tuae misericordia, et veritas, et judicium. *Tob.* 3. 2.

Verebar omnia opera mea : sciens, quod non parceres delinquenti. *Job* 9. 28.

Absit a Deo impietas : et ab omnipotente iniquitas. Opus enim hominis reddet ei, et juxta vias singulorum restituet eis. Vere enim Deus non condemnabit frustra, nec omnipotens subvertet judicium. *Ibid.* 34. 10. *et seq.*

Tu reddes unicuique juxta opera sua. *Psal.* 61. 13.

Judicabit orbem terrarum, in justitia, et populos in aequitate. *Psal.* 97. 9.

Justus es, Domine, et rectum judicium tuum. *Psal.* 118. 137.

Pondus et statera judicia Domini sunt. *Prov.* 16. 11.

Non enim subtrahet personam cujusquam Deus, nec verebitur magnitudinem cujusquam: quoniam pusillum et magnum ipse fecit, et aequaliter cura est illi de omnibus. *Sap.* 6. 8. *Vide Eccli.* 35. 16. *Actor.* 10. 34.

Non secundum visionem oculorum judicabit, neque secundum auditum aurium arguet : sed judicabit in justitia pauperes, et arguet in aequitate pro mansuetis terrae. *Isa.* 11. 3. 4.

Et ponam in pondere judi-

cium, et justitiam in mensura. *Ibid*. 28. 17.

Et reddam eis secundum opera eorum, et secundum facta manuum suarum. *Jer*. 25. 14.

Ecce omnes animae, meae sunt: ut anima patris, ita et anima filii mea est: anima, quae peccaverit, ipsa morietur. *Ezech*. 18. 4. Idcirco unumquemque juxta vias suas judicabo, domus Israel, ait Dominus Deus. *v*. 30.

Scimus enim, quoniam judicium Dei est secundum veritatem. *Rom*. 2. 2. Qui reddet unicuique secundum opera ejus *v*. 6. *Vide et v*. 11.

Unusquisque enim onus suum portabit. *Gal*. 6. 5.

Scientes quoniam unusquisque quodcumque fecerit bonum, hoc recipiet a Domino, sive servus, sive liber. *Ephes*. 6. 8.

Et si patrem invocatis eum, qui sine acceptione personarum judicat secundum uniuscujusque opus, in timore incolatus vestri tempore conversamini. 1. *Petr*. 1. 17.

Verbis Deus non fallitur in suo judicio.

Non parcam ei, et verbis potentibus, et ad deprecandum compositis. *Job* 41. 3.

Propter quid irritavit impius Deum? Dixit enim in corde suo: Non requiret. *Psal*. 10. 13.

Nec acquiescit cujusquam precibus. *Prov*. 6. 35.

Munere non decipitur.

Qui confidunt in virtute sua. *Psal*. 48. 7. Frater non redimit, redimet homo: non dabit Deo placationem suam. Et pretium redemptionis animae suae. *v*. 8. *et* 9.

Nec suscipiet pro redemptione dona plurima. *Prov*. 6. 35.

Argentum eorum et aurum eorum non valebit liberare eos in die furoris Domini. *Ezech*. 7. 19. *Vide Prov*. 11. 4.

Sed et argentum eorum, et aurum eorum non poterit liberare eos in die irae Domini: in igne zeli ejus devorabitur omnis terra, quia consummationem cum festinatione faciet cunctis habitantibus terram. *Soph*. 1. 18.

Ego enim Dominus, et non mutor. *Malach*. 3. 6.

Filius enim hominis venturus est in gloria Patris sui cum Angelis suis; et tunc reddet unicuique secundum opera ejus. *Matth*. 16. 27.

Judicium divinum inevitabile ob scientiae claritatem: cognoscit enim omnia generaliter.

Oculi enim ejus (*Dei*) super vias hominum, et omnes gressus eorum considerat. *Job* 34. 21. Non sunt tenebrae, et non est umbra mortis, ut abscondantur ibi, qui operantur iniquitatem. *v*. 22.

De coelo respexit Dominus:

vidit omnes filios hominum. *Psal.* 32. 13. Qui finxit singillatim corda eorum : qui intelligit omnia opera eorum. *v.* 15.

Quia tenebrae non obscurabuntur a te, et nox sicut dies illuminabitur : sicut tenebrae ejus, ita et lumen ejus. *Psal.* 138. 12.

Respicit Dominus vias hominis, et omnes gressus ejus considerat. *Prov.* 5. 21.

Ipse (*Deus*) agnoscit omnem operam hominis. *Eccli.* 15. 20.

Et omnia opera illorum (*hominum*) velut sol in conspectu Dei : et oculi ejus sine intermissione inspicientes in viis eorum. Non sunt absconsa testamenta per iniquitatem illorum, et omnes iniquitates eorum in conspectu Dei. *Ibid.* 17. 16. 17. *Vide c.* 23. 29.

Opera omnis carnis coram illo (*Deo*), et non est quidquam absconditum ab oculis ejus. A sæculo usque in sæculum respicit, et nihil est mirabile in conspectu ejus. *Ibid.* 39. 24. 25. *Vide c.* 42. 20.

Putasne Deus e vicino ego sum, dicit Dominus, et non Deus de longe? Si occultabitur vir in absconditis : et ego non videbo eum, dicit Dominus? *Jerem.* 23. 23. 24.

Fortissime, magne, et potens, Dominus exercituum nomen tibi. Magnus consilio, et incomprehensibilis cogitatu : cujus oculi aperti sunt super omnes vias filiorum Adam, ut reddas unicuique secundum vias suas et secundum fructum adinventionum ejus. *Ib.* 32. 18.19.

Certe vides, fili hominis, quae seniores domus Israel faciunt in tenebris, unusquisque in abscondito cubiculi sui. Dicunt enim : Non videt Dominus nos, dereliquit Dominus terram. *Ezech.* 8. 12.

Ipse revelat profunda, et abscondita, et novit in tenebris constituta : et lux cum eo est. *Dan.* 2. 22.

Et erit in tempore illo : scrutabor Jerusalem in lucernis : et visitabo super viros defixos in faecibus suis : qui dicunt in cordibus suis : Non faciet bene Dominus, et non faciet male. *Soph.* 1. 12.

Dominus justus, in medio ejus non faciet iniquitatem : mane, mane judicium suum dabit in lucem, et non absconditur : nescivit autem iniquus confusionem *suam. Ibid.* 3. 5.

Et accedam ad vos in judicio, et ero testis velox maleficis, et adulteris, et perjuris, et qui calumniantur mercedem mercenarii : (*et humiliant*) viduas et pupillos, et opprimunt peregrinum, nec timuerunt me, dicit Dominus exercituum. *Malach.* 3. 5.

Vivus est enim sermo Dei, et efficax, et penetrabilior omni gladio ancipiti : et pertingens usque ad divisionem animae, ac spiritus, compagum quoque ac medullarum, et discretor cogi-

tationum et intentionum cordis. Et non est ulla creatura invisibilis in conspectu ejus ; omnia autem nuda et aperta sunt oculis ejus , ad quem nobis sermo. *Hebr*. 4. 12. 13.

Scrutatur corda specialiter.

Homo enim videt ea , quae parent : Dominus autem intuetur cor. 1. *Reg*. 16. 7.

Et redde unicuique secundum vias suas , quas nosti eum habere in corde suo (tu enim solus nosti corda filiorum hominum) : ut timeant te , et ambulent in viis tuis cunctis diebus, quibus vivunt super faciem terrae , quam dedisti patribus nostris. 2. *Paral*. 6. 30. 31.

Si fortitudo quaeritur, robustissimus est: si æquitas judicii nemo audet pro me testimonium dicere. *Job* 9. 19.

Scio quia omnia potes , et nulla te latet cogitatio. *Ibid*. 42. 2.

Scrutans corda et renes Deus. *Psal*. 7. 10.

Oculi Domini super justos , et aures ejus in preces eorum. *Psal*. 33. 16.

Ipse enim novit abscondita cordis. *Psal*. 43. 22.

Intelligite, insipientes in populo : et stulti aliquando sapite. Qui plantavit aurem , non audiet ? aut qui finxit oculum , non cousiderat ? *Psal*. 93. 8.9. Dominus scit cogitationes hominum, quoniam vanae sunt.*v*.11.

Non est occultatum os meum a te, quod fecisti in occulto.— Imperfectum meum viderunt oculi tui. *Psal*. 138. 15. 16.

Omnis via viri recta sibi videtur : appendit autem corda Dominus. *Prov*. 21. 2. *Vide et c*. 16. 2.

Qui inspector est cordis, ipse intelligit, et servatorem animæ tuae nihil fallit , reddetque homini juxta opera sua. *Ibid*.24. 12.

Quoniam renum illius (*maledici*) testis est Deus , et cordis illius scrutator est verus, et linguae ejus auditor. *Sap*. 1. 6.

Oculi Domini ad timentes eum , et ipse agnoscit omnem operam hominis. *Eccli*. 15. 20. *Vide Jerem*. 20. 12.

Non dicas : a Deo abscondar, et ex summo quis mei memorabitur ? In populo magno non agnoscar : quae est enim anima mea in tam immensa creatura ? Ecce cœlum , et cœli cœlorum , abyssus , et universa terra , et quae in eis sunt , in conspectu illius commovebuntur , montes simul et colles , et fundamenta terrae : cum conspexerit illa Deus , tremore concutientur. Et in omnibus his insensatum est cor et omne cor intelligitur ab illo : et vias illius quis intelligit ? *Ibid*. 16. 16. *et seq*.

Domino enim Deo antequam crearentur, omnia sunt agnita: sic et post perfectum respicit omnia. *Ibid*. 23. 29.

Non te justifices ante Deum,

quoniam agnitor cordis ipse est : et penes regem noli velle videri sapiens. *Ibid.* 7. 5.

Abyssum et cor hominum investigavit (*Dominus*), etc. *Ibid.* 42. 18. Non praeterit illum omnis cogitatus , et non abscondit se ab eo ullus sermo. *v.* 20.

Ego Dominus scrutans cor , et probans renes. *Jerem.* 17. 10. *Vide et c.* 11. 20.

Et scient omnes Ecclesiae , quia ego sum scrutans renes et corda : et dabo unicuique vestrum secundum opera sua. *Apoc.* 2. 23.

Magna et mirabilia sunt opera tua, Domine Deus omnipotens ! — Quis non timebit te , Domine , et magnificabit nomen tuum? — Quoniam judicia tua manifesta sunt. *Ibid.* 15. 3. 4.

Judicium extremum Dei , et quemadmodum Christus in fine mundi judicaturus est. Vide et *Dies novissimus.*

Dominum formidabunt adversarii ejus , et super ipsos in coelis tonabit: Dominus judicabit fines terrae , et dabit imperium regi suo, et sublimabit cornu Christi sui. 1. *Reg.* 2. 10.

Statuit (*Deus*) diem, in quo judicaturus est orbem. *Actor.* 17. 31. *Vide Isa.* 3. 13. *Judae v.* 15.

Judicium extremum admirabile , ob judicis majestatem.

Dominus dixit ad me : Filius meus es tu, ego hodie genui te. Postula a me , et dabo tibi gentes. — Reges eos in virga ferrea. *Psal.* 2. 7. *et seq.*

Exurge, Domine, non confortetur homo : judicentur gentes in conspectu tuo. *Psal.* 9. 20. Constitue , Domine , legislatorem super eos. *v.* 21.

Judicabit orbem terrae in aequitate, et populos in veritate sua. *Psal.* 95. 13.

Laetare ergo , juvenis , in adolescentia tua, et in bono sit cor tuum in diebus juventutis tuæ , et ambula in viis cordis tui , et in intuitu oculorum tuorum : et scito , quod pro omnibus his adducet te Deus in judicium. *Eccles.* 11. 9.

Dominus ad judicium veniet cum senibus populi sui , et principibus ejus : vos enim depasti estis vineam (*meam*), et rapina pauperis in domo vestra. *Isa.* 3. 14.

Aspiciebam ergo in visione noctis , et ecce cum nubibus cœli, quasi filius hominis veniebat , et usque ad antiquum dierum pervenit ; et in conspectu ejus obtulerunt eum. Et dedit ei potestatem , et honorem , et regnum : et omnes populi , tribus et linguae ipsi servient. *Dan.* 7. 13. 14.

Et accedam ad vos in judicio, et ero testis velox maleficis , et adulteris , et perjuris , et qui calumniantur mercedem mercenarii , (*et humiliant*) viduas et pupillos, et opprimunt peregrinum , nec timuerunt me ,

dicit Dominus exercituum. *Malach.* 3. 5.

Et tunc parebit signum Filii hominis in coelo : et tunc plangent omnes tribus terræ : et videbunt Filium hominis venientem in nubibus cœli cum virtute multa, et majestate. *Matth.* 24. 30. *Vide et c.* 25. 31.

Amodo videbitis Filium hominis sedentem a dextris virtutis Dei et venientem in nubibus coeli. *Ibid.* 26. 64.

Neque enim Pater judicat quemquam : sed omne judicium dedit filio, ut omnes honorificent Filium, sicut honorificant Patrem. — Et potestatem dedit ei judicium facere, quia Filius hominis est. *Joan.* 5. 22. 27.

Et praecepit nobis prædicare populo, et testificari, quia ipse est, qui constitutus est a Deo judex vivorum et mortuorum. *Actor.* 10. 42.

Nunc annuntiat hominibus, ut omnes ubique poenitentiam agant, eo quod statuit diem, in quo judicaturus est orbem in aequitate, in viro, in quo statuit; fidem praebens omnibus, suscitans eum a mortuis. *Ibid.* 17. 30. 31.

Omnes enim stabimus ante tribunal Christi. — Itaque unusquisque nostrum pro se rationem reddet Deo. *Rom.* 14. 10. 12.

Omnes enim nos manifestari oportet ante tribunal Christi, ut referat unusquisque propria corporis, prout gessit, sive bonum, sive malum. 2. *Cor.* 5. 10.

Unus est legislator, et judex, qui potest perdere, et liberare. *Jac.* 4. 12.

Ecce venit cum nubibus, et videbit eum omnis oculus, et qui eum pupugerunt. Et plangent se super eum omnes tribus terrae. *Apoc.* 1. 7. Et de ore ejus gladius utraque parte acutus exibat *v.* 16.

Ecce venio cito, et merces mea mecum est, reddere unicuique secundum opera sua. *Ibid.* 22. 12.

Ob societatis jucunditatem.
Vide *Sancti judicabunt.*

Mane, inquit, notum faciet Dominus quid ad se pertineant, et sanctos applicabit sibi (*malos igni*) : et quos elegerit, appropinquabunt ei. *Num.* 16. 5.

Judicabit Dominus populum suum, et in servis suis miserebitur. *Deut.* 32. 36. Si — arripuerit judicium manus mea : reddam ultionem hostibus meis, et his, qui oderunt me, retribuam. *v.* 41.

Et veniet Dominus Deus meus, omnesque Sancti cum eo. *Zach.* 14. 5.

An nescitis, quoniam Sancti de hoc mundo judicabunt? Et si in vobis judicabitur mundus, indigni estis, qui de minimis judicetis? Nescitis, quoniam Angelos judicabimus? quanto magis sæcularia? 1. *Cor.* 6.2.3.

Ecce venit Dominus in Sanctis

millibus suis, facere judicium contra omnes, et arguere omnes impios de omnibus operibus impietatis eorum, quibus impie egerunt, etc. *Judae* v. 14. 15.

Ob loci gravitatem.

Congregabo omnes gentes, et deducam eas in vallem Josaphat: et disceptabo cum eis ibi, etc. *Joel*. 3. 2. Consurgant, et ascendant Gentes in vallem Josaphat: quia ibi sedebo, ut judicem omnes gentes in circuitu. v. 12. Populi, populi, in valle concisionis: quia juxta est dies Domini in valle concisionis. v. 14.

Et mittet Angelos suos cum tuba et voce magna: et congregabunt electos ejus a quatuor ventis, a summis cœlorum, usque ad terminos eorum. *Matth*. 24. 31.

Horribile propter signorum multiplicitatem, in coelestibus.

Eritque repente confestim. A Domino exercituum visitabitur in tonitru, et commotione terrae, et voce magna turbinis et tempestatis, et flammae ignis devorantis. *Isa*. 29. 6.

Quia ecce Dominus in igne veniet, et quasi turbo quadrigæ ejus: reddere in indignatione furorem suum, et increpationem suam in flamma ignis quia in igne Dominus dijudicabit. *Ibid*. 66. 15. 15. 16.

Ante faciem ejus ignis vorans et post eum exurens flamma: quasi hortus voluptatis terra coram eo, et post eum solitudo deserti: neque est qui effugiat eum. *Joel*. 2. 3. A facie ejus contremuit terra, moti sunt coeli: sol et luna obtenebrati sunt, et stellae retraxerunt splendorem suum. v. 10. Magnus enim dies Domini et terribilis valde: et quis sustinebit eum? v. 11. *Vide c*. 3. 15. *Item Isa*. 13. 10. *Ezech*. 32. 7.

Juxta est dies Domini magnus, juxta est et velox nimis: vox diei Domini amara, tribulabitur ibi fortis. Dies irae, dies illa, dies tribulationis et angustiae, dies calamitatis et miseriae, dies tenebrarum et caliginis, dies nebulae et turbinis, dies turbae et clangoris, super civitates munitas et super angulos excelsos. *Soph*. 1. 14. *et seq. Vide Jerem*. 1. 7. *Amos* 5. 18.

Ecce enim dies veniet succensa quasi caminus: et erunt omnes superbi, et omnes facientes impietatem, (*quasi*) stipula: et inflammabit eos dies veniens, dicit Dominus exercituum, quae non derelinquet eis radicem, et germen. *Malach*. 4. 1.

Statim autem post tribulationem dierum illorum, sol obscurabitur, et luna non dabit lumen suum, et stellae cadent de coelo, et virtutes coelorum commovebuntur. *Matth*. 24.

29. *Vide Marc.* 13. 24. *Luc.* 21. 25.

Et vidi, cum aperuisset sigillum sextum: et ecce terrae motus magnus factus est, et sol factus est niger tamquam saccus cilicinus: et luna tota facta est sicut sanguis: et stellæ de cœlo ceciderunt super terram, sicut ficus emittit grossos suos, cum a vento magno movetur, etc. *Apoc.* 6. 12. 13.

In terrestribus.

Ecce ego mittam vobis Eliam prophetam, antequam veniat dies Domini magnus, et horribilis. *Malach.* 4. 5.

Elias quidem venturus est, et restituet omnia. *Matth.* 17. 11. *Vide Marc.* 9. 11.

Sedente autem eo super montem Oliveti, accesserunt ad eum discipuli secreto, dicentes: Dic nobis, quando haec erunt? et quod signum adventus tui, et consummationis saeculi? Et respondens Jesus, dixit eis — Audituri enim estis praelia, et opiniones praeliorum. Videte, ne turbemini, etc. *Ibid.* 24. 3. 6. Erit enim tunc tribulatio magna, qualis non fuit ab initio mundi usque modo, neque fiet. *v.* 21.

Erit in terris pressura Gentium, prae confusione sonitus maris, et fluctuum: arescentibus hominibus prae timore, et expectatione, quae supervenient universo orbi. *Luc.* 21. 25. 26. Vigilate itaque, omni tempore orantes, ut digni habeamini fugere ista omnia, quae futura sunt, et stare ante Filium hominis. *v.* 36.

Adveniet autem dies Domini, ut fur: in quo coeli magno impetu transient; elementa vero calore solventur: terra autem, et quae in ipsa sunt opera, exurentur. Cum igitur haec omnia dissolvenda sint, quales oportet vos esse in sanctis conversationibus, et pietatibus, exspectantes et properantes in adventum diei Domini, per quem coeli ardentes solventur, et elementa ignis ardore tabescent? 2. *Petr.* 3. 10. *et seq.*

Propter judicandorum diversitatem. Nam boni consolabuntur.

Dominus enim judex noster, Dominus legifer noster, Dominus rex noster: ipse salvabit nos. *Isa.* 33. 22.

Et in tempore illo salvabitur populus tuus; omnis qui inventus fuerit scriptus in libro. *Dan.* 12. 1.

Et orietur vobis timentibus nomen meum, Sol justitiæ; et sanitas in pennis ejus: et egrediemini, et salietis sicut vituli de armento. Et calcabitis impios, cum fuerint cinis sub planta pedum vestrorum, in die, qua ego facio, dicit Dominus exercituum. *Malach.* 4. 2. 3.

Ipse autem Deus pacis sanctificet vos per omnia: ut integer

spiritus vester, et anima, et corpus sine querela in adventu Domini nostri Jesu Christi servetur. 1. *Thess.* 5. 23.

In reliquo reposita est mihi corona justitiae, quam reddet mihi Dominus in illa die justus judex: non solum autem mihi, sed et iis, qui diligunt adventum ejus. 2. *Tim.* 4. 8.

Mali a bonis separabuntur.

Justum, et impium judicabit Deus, et tempus omnis rei tunc erit. *Eccles.* 3. 17.

Ecce nomen Domini venit de longinquo; ardens furor ejus, et gravis ad portandum: labia ejus repleta sunt indignatione, et lingua ejus quasi ignis devorans. Spiritus ejus velut torrens inundans usque ad medium colli, ad perdendas gentes, etc. *Isa.* 30. 27. 28.

Cujus ventilabrum in manu sua: et permundabit aream suam: et congregabit triticum suum in horreum, paleas autem comburet igni inextinguibili. *Matth.* 3. 12.

Cum autem venerit Filius hominis in majestate sua, et omnes Angeli cum eo, tunc sedebit super sedem majestatis suae: et congregabuntur ante eum omnes gentes, et separabit eos ab invicem, sicut pastor segregat oves ab haedis: et statuet oves quidem a dextris suis, hædos autem a sinistris. *Ibid.* 25. 31.

Et si justus vix salvabitur, impius et peccator ubi parebunt? 1. *Petr.* 4. 18. *Vide Prov.* 11. 31.

De malitiis accusabuntur.

Revelabunt caeli iniquitatem ejus (*impii*), et terra consurget adversus eum. *Job* 20. 27.

Quid enim faciam, cum surrexerit ad judicandum Deus? et cum quaesierit, quid respondebo illi? *Ibid.* 31. 14.

Cur timebo in die mala? iniquitas calcanei mei circumdabit me. *Psal.* 48. 6.

Et cuncta, quæ fiunt, adducet Deus in judicium pro omni errato, sive bonum, sive malum illud sit. *Eccles.* 12. 14.

In cogitationibus enim impii interrogatio erit. *Sap.* 1. 9.

In fine hominis denudatio operum illius. *Eccli.* 11. 29.

Impiis et peccatoribus reddet vindictam, custodiens eos in diem vindictæ. *Ibid.* 12. 4. *Vide et v.* 7.

Ante judicium para justitiam tibi, — et in conspectu Dei invenies propitiationem. *Ibid.* 18. 19. 20.

Quid facietis in die visitationis, et calamitatis de longe venientis? Ad cujus confugietis auxilium? et ubi derelinquetis gloriam vestram? ne incurvemini sub vinculo, et cum interfectis cadatis? *Isa.* 10. 3. 4.

Juxta vias tuas, et juxta adinventiones tuas judicabo te, dicit Dominus. *Ezech.* 24. 14.

Non est enim aliquid absconditum, quod non manifestetur: nec factum est occultum, sed ut in palam veniat. *Marc.* 4. 22. *Vide Matth.* 10. 26. *Luc.* 8. 17.

Regina Austri surget in judicio cum viris generationis hujus, et condemnabit illos: quia venit a finibus terrae audiri sapientiam Salomonis: et ecce plus quam Salomon hic. Viri Ninivitæ surgent in judicio cum generatione hac, et condemnabunt illam: quia poenitentiam egerunt ad praedicationem Jonae: et ecce plus quam Jonas hic. *Luc.* 11. 31. 32. *Vide Matth.* 12. 42.

In die iræ, et revelationis justi judicii Dei, qui reddet unicuique secundum opera ejus. *Rom.* 2. 5. 6.

Dies enim Domini declarabit, quia in igne revelabitur: et uniuscujusque opus quale sit, ignis probabit. 1. *Cor.* 3. 13.

Quorumdam hominum peccata manifesta sunt, praecedentia ad judicium: quosdam autem et subsequuntur. Similiter et facta bona manifesta sunt et quæ aliter se habent, abscondi non possunt. 1. *Tim.* 5. 24. 25.

Et vidi mortuos, magnos et pusillos, stantes in conspectu throni, et libri aperti sunt: et alius liber apertus est, qui est vitae: et judicati sunt mortui ex his, quae scripta erant in libris, secundum opera ipsorum. *Apoc.* 20. 12. *et seq.*

Cum malis sociabuntur.

Vae desiderantibus diem Domini: ad quid eam vobis? Dies Domini ista, tenebrae, et non lux. *Amos.* 5. 18.

Tunc dicet et his, qui a sinistris erunt: Discedite a me maledicti in ignem aeternum, qui paratus est diabolo, et angelis ejus. *Matth.* 25. 41.

Propter temporis velocitatem et ignorantiam.

Et erit dies una, quae nota est Domino. *Zach.* 14. 7.

Sicut enim fulgur exit ab Oriente, et paret usque in Occidentem: ita erit et adventus Filii hominis. *Matth.* 24. 27. (*Vide Malach.* 3. 2.) De die autem illa et hora, nemo scit, neque Angeli coelorum, nisi solus Pater. Sicut autem in diebus Noe, ita erit et adventus Filii hominis. Sicut enim erant in diebus ante diluvium comedentes, et bibentes, nubentes, et nuptui tradentes, usque ad eum diem quo intravit Noe in arcam, et non cognoverunt donec venit diluvium, et tulit omnes: ita erit et adventus Filii hominis. *v.* 36. *et seq. Vide et v.* 42. *et* 44.

Media autem nocte clamor factus est: Ecce sponsus venit, exite obviam ei. *Ibid.* 25. 6.

De die autem illo, vel hora, nemo scit, neque Angeli in coelo, neque Filius, nisi Pater, etc. *Marc.* 13. 32. *et seq.*

Non venit regnum Dei cum observatione: neque dicent: Ecce hic, aut ecce illic. *Luc.* 17. 20. 21. (*Vide c.* 12. 40. *et* 46.) Et sicut factum est in die Noe: ita erit et in diebus Filii hominis. *v.* 26.

Attendite autem vobis, ne forte graventur corda vestra in crapula, et ebrietate, et curis hujus vitae: et superveniat in vos repentina dies illa: tanquam laqueus enim superveniet in omnes, qui sedent super faciem omnis terrae. *Ibid.* 21. 34. 35.

Non est vestrum nosse tempora, vel momenta, quae Pater posuit in sua potestate. *Actor.* 1. 7.

De temporibus autem, et momentis, fratres, non indigetis, ut scribamus vobis. Ipsi enim diligenter scitis, quia dies Domini, sicut fur in nocte, ita veniet. Cum enim dixerint pax, et securitas; tunc repentinus eis superveniet interitus, sicut dolor in utero habenti, et non effugient. Vos autem, fratres, non estis in tenebris, ut vos dies illa tanquam fur comprehendat. 1. *Thess.* 5. 1. *et seq.*

Adhuc enim modicum aliquantulum, qui venturus est, veniet, et non tardabit. *Hebr.* 10. 37.

Ecce judex ante januam assistit. *Jacob.* 5. 9.

Adveniet autem dies Domini, ut fur. 2. *Petr.* 3. 10.

Ecce venio sicut fur. Beatus, qui vigilat, et custodit vestimenta sua, ne nudus ambulet, et videant turpitudinem ejus. *Apoc.* 16. 15. *Vide c.* 3. 3.

Omnes homines judicabuntur in illo extremo judicio.

Congregabuntur *in judicio extremo* ante eum omnes gentes. *Matth.* 25. 32. *Vide Rom.* 2. 5. 1. *Cor.* 3. 13. 1. *Tim.* 3. 24. *Apoc.* 20. 12.

Omnes — nos manifestari oportet ante tribunal Christi. 2. *Cor.* 5. 10. *Vide Rom.* 14. 10.

Judicantur animae statim post mortem.

Ducunt in bonis dies suos, et in puncto ad inferna descendunt. *Job* 21. 13.

In fine hominis denudatio operum ejus. *Eccli.* 11. 29.

Mortuus est autem et dives, et sepultus est in inferno. *Luc.* 16. 22.

Statutum est hominibus semel mori; post hoc autem judicium. *Hebr.* 9. 27.

Judicium humanum debet praecedere deliberatio et cognitio.

Cui (*Adam*) dixit (*Dominus*): Quis enim indicavit tibi, quod nudus esses, nisi quod ex ligno, de quo praeceperam tibi, ne comederes, comedisti? *Gen.* 3. 11. *Vide c.* 18. 21.

***In turris Babel aedificatione superborum fastus et lingua confunditur. Ibid. c.* 11.**

Vidi afflictionem populi mei in Ægypto, et clamorem ejus audivi, propter duritiam eorum, qui præsunt operibus: et sciens dolorem ejus, descendi, ut liberem eum de manibus Ægyptiorum, et educam de terra illa in terram bonam, et spatiosam, in terram, quae fluit lacte et melle, ad loca Chananaei, et Hethaei, et Amorrhaei, et Pherezaei et Hevaei, et Jebusaei. *Exod.* 3. 7. 8.

Non sequeris turbam ad faciendum malum: nec in judicio, plurimorum acquiesces sententiae, ut a vero devies. *Ibid.* 23. 2.

Si tibi voluerit persuadere frater tuus, filius matris tuae, aut filius tuus, vel filia, sive uxor, quae est in sinu tuo, aut amicus, quem diligis ut animam tuam, clam dicens: Eamus, et serviamus Diis alienis, quos ignoras tu, et patres tui, etc. non acquiescas ei, nec audias, neque parcat ei oculus tuus, ut miserearis, et occultes eum. Sed statim interficies, etc. *Deut.* 13. 6. *et seq.*

Si difficile, et ambiguum apud te judicium esse perspexeris inter sanguinem, et sanguinem, etc., surge, et ascende ad locum quem elegerit Dominus Deus tuus. Veniesque ad sacerdotes Levitici generis, et ad judicem, qui fuerit illo tempore: quaeresque ab eis, qui indicabunt tibi judicii veritatem. *Ibid.* 17. 8. 9.

Cumque diligentissime perscrutantes, invenerint falsum testem dixisse contra fratrem suum mendacium; reddent ei, sicut fratri suo facere cogitavit, et auferes malum de medio tui. *Ibid.* 19. 18. 19. *Vide Judic.* 20. 3. 12.

Ait Josue ad Achan: Fili mi, da gloriam Domino Deo Israel, et confitere, atque indica mihi quid feceris, ne abscondas. Responditque Achan Josue, et dixit ei: Vere ego peccavi Domino Deo Israel, et sic et sic feci, etc. *Josue.* 7. 19. 20.

Timor Domini odit malum: arrogantiam, et superbiam, et viam pravam, et os bilingue detestor. *Prov.* 8. 13.

Priusquam interroges, ne vituperes quemquam: et cum interrogaveris, corripe juste. Priusquam audias, ne respondeas verbum: et in medio sermonum ne adjicias loqui. *Eccli.* 11. 7. 8.

Et dixit ad eos Daniel (*scilicet ad populum judicantem Susannam ex falso judicum testimonio*): Separate illos ab invicem procul, et dijudicabo eos, etc. *Dan.* 13. 51. *Vide* 1. *Mach.* 7. 7.

Judicium humanum digne culpatur.

Et ei, qui vult tecum judicio contendere, et tunicam tuam tollere, dimitte ei et pallium. *Matth.* 5. 40.

Omni autem petenti te, tri-

bue : et qui aufert, quae tua sunt, ne repetas. *Luc.* 6. 30.

Jam quidem omnino delictum est in vobis, quod judicia habetis inter vos. Quare non magis injuriam accipitis? quare non magis fraudem patimini? sed vos injuriam facitis, et fraudatis: et hoc fratribus. 1. *Cor.* 6. 7. 8.

Juste ordinatur, causam diligenter examinando.

Provide autem de omni plebe viros potentes, et timentes Deum, in quibus sit veritas, et qui oderint avaritiam, etc. qui judicent populum omni tempore. *Exod.* 18. 21. 22.

Judices et magistros constitues in omnibus portis tuis, — ut judicent populum justo judicio; nec in alteram partem declinent. *Deut.* 16. 18. 19.

Causam, quam nesciebam, diligentissime investigabam. *Job* 29. 16.

Viri mali non cogitant judicium; qui autem inquirunt Dominum, animadvertunt omnia. *Prov.* 28. 5.

Prudenter exequendo.

Juste judica proximo tuo. *Lev.* 19. 15.

Juste quod justum est, persequeris: ut vivas et possideas terram, quam Dominus Deus tuus dederit tibi. *Deut.* 16. 20.

Si difficile et ambiguum apud te judicium esse perspexeris inter sanguinem et sanguinem, causam et causam, lepram et lepram: et judicum intra portas tuas videris verba variari: surge et ascende ad locum, quem elegerit Dominus Deus tuus: veniesque ad sacerdotes Levitici generis, et ad judicem, qui fuerit illo tempore: quæresque ab eis, qui indicabunt tibi judicii veritatem. Et facies quodcumque dixerint qui praesunt loco, quem elegerit Dominus, et docuerint te juxta legem ejus, sequerisque sententiam eorum, nec declinabis ad dexteram, neque ad sinistram. Qui autem superbierit, nolens obedire sacerdotis imperio, qui eo tempore ministrat Domino Deo tuo, et decreto judicis; morietur homo ille. *Ibid.* 17. 8. *et seq.*

Si fuerit causa inter aliquos, et interpellaverint judices: quem justum esse perspexerint, illi justitiae palmam dabunt: quem impium, condemnabunt impietatis. — Pro mensura peccati erit et plagarum modus. *Ibid.* 25. 1. 2.

Erudimini, qui judicatis terram. *Psal.* 2. 10.

Si vere utique justitiam loquimini, recta judicate, filii hominum. *Psal.* 57. 2.

Usquequo judicatis iniquitatem, et facies peccatorum sumitis? Judicate egeno, et pupillo: humilem et pauperem justificate. Eripite pauperem: et egenum de manu peccatoris liberate. *Psal.* 81. 2. *et seq.*

Judicium determinat causas. *Prov.* 26. 10.

Diligite justitiam, qui judicatis terram. *Sap.* 1. 1. *Vide* 3. *Reg*. 3. 9.

Dum tranquillitate judicas, et cum magna reverentia disponis nos. *Ibid.* 12. 18.

Noli quaerere fieri judex, nisi valeas virtute irrumpere iniquitates: ne forte extimescas faciem potentis, et ponas scandalum in aequitate tua. *Eccli*. 7. 6.

Non judices contra judicem, quoniam secundum quod justum est, judicat. *Ibid*. 8. 17.

Judicate mane judicium: et eruite vi oppressum de manu calumniantis. *Jerem*. 21. 12. *Vide et c*. 22. 3. *Item Isa*. 56.1.

Judicium verum judicate. *Zach*. 7. 9.

Veritatem et judicium pacis judicate in portis vestris. *Ibid.* 8. 16.

Testor coram Deo, et Christo Jesu, et electis Angelis, ut hæc custodias sine praejudicio, nihil faciens in alteram partem declinando. 1. *Tim*. 5. 21.

Judicium humanum depravatur amore.

Non suscipies vocem mendacii: nec junges manum tuam, ut pro impio dicas falsum testimonium. Non sequeris turbam ad faciendum malum: nec in judicio, plurimorum acquiesces sententiae, ut a vero devies. Pauperis quoque non misereberis in judicio. *Exod*.23.1.*et seq*.

Non consideres personam pauperis, nec honores vultum potentis. *Lev*. 19. 15.

Æquum judicium sit inter vos, sive peregrinus, sive civis peccaverit: quia ego sum Dominus Deus vester. *Ibid*.24.22.

Quod justum est judicate: sive civis sit ille, sive peregrinus. Nulla erit distantia personarum, ita parvum audietis, ut magnum: nec accipietis cujusquam personam, quia Dei judicium est. *Deut*. 1. 16. 17.

Non pervertes judicium advenae et pupilli, nec auferes pignoris loco viduæ vestimentum. *Ibid*. 24. 17.

Accipere personam impii non est bonum, ut declines a veritate judicii. *Prov*. 18. 5.

Cognoscere personam in judicio non est bonum. *Ib*.24.23.

Qui derelinquunt legem, laudant impium: qui custodiunt, succenduntur contra eum. *Ib*. 28. 4.

Timore.

Noli quærere fieri judex, *ne iniquitatibus impediendis par esse non possis*: *neque* extimescas faciem potentis, *et integritati tuae ponas offendiculum*. *Eccli*. 7. 6.

Factum est judicium, et contradictio potentior. Propter hoc lacerata est lex, et non perveniet usque ad finem judicium: quia impius praevalet adversus justum, propterea egreditur judicium perversum. *Habac*. 1. 3. 4. Quare respicis super ini-

qua agentes, et taces, devorante impio justiorem se ? v. 13.

Munere.

Non accipies personam, nec munera: quia munera excæcaut oculos sapientum, et mutant verba justorum. *Deut.* 16. 19.

Qui muuera super innocentem nou accepit. *Psal.* 14. 5.

Munera de siuu impius accipit, ut pervertat semitas judicii. *Prov.* 17. 23.

Qui cognoscit iu judicio faciem, nou beuefacit; iste et pro buccella panis deserit veritatem. *Ibid.* 28. 21.

Omnes diliguut munera, sequuntur retributiones. Pupillo non judicant; et causa viduae uon ingreditur ad illos. *Is.* 1. 23.

Priucipes ejus iu muneribus judicabant, et sacerdos ejus in mercede docebaut, et prophetæ ejus in pecuuia divinabant, etc. *Mich.* 3. 11.

Princeps postulat: et judex in reddendo est. *Ibid.* 7. 3.

Odio.

Insontem et justum non occides. *Exod.* 23. 7.

Judicium justum salubriter remuneratur.

Gaudium justo est facere judicium. *Prov.* 21. 15.

Iu judicaudo esto pupillis misericors ut pater, et pro viro matri illorum: et eris tu velut filius Altissimi obedieus, et miserebitur tui magis, quam mater. *Eccli.* 4. 10. 11.

Judex sapiens judicabit populum tuum, et principatus sensati stabilis erit. Secundum judicem populi, sic et miuistri ejus: et qualis rector est civitatis, tales et inhabitantes in ea. *Ibid.* 10. 1. 2.

Et judices singuli suo nomiue, quorum non est corruptum cor; qui uou aversi sunt a Domino, ut sit memoria illorum in benedictioue, etc. *Ibid.* 46. 13. 14.

Quærite judicium, subvenite oppresso, judicate pupillo, defendite viduam. Et venite, et arguite me, dicit Dominus. *Isa.* 1. 17. 18.

Facite judicium et justitiam, et liberate vi oppressum de manu calumuiatoris: et advenam, et pupillum, et viduam uolite contristare, ueque opprimatis inique: et sanguinem innocentem ne effundatis in loco isto. Si euim facientes feceritis verbum istud: ingredientur per portas domus hujus reges sedentes de genere David super throuum ejus. *Jerem.* 22. 3. 4.

Injustum graviter punitur.

Maledictus, qui pervertit judicium advenae, pupilli, et viduae. *Deut.* 27. 19.

Qui justificat impium, et qui condemnat justum, abominabilis est uterque apud Deum. *Prov.* 17. 15.

Audite ergo, reges (*terrae*) et intelligite: discite, judices finium terrae. Praebete aures,

vos, qui continetis multitudines, et placetis vobis in turbis nationum: quoniam data est a Domino potestas vobis, et virtus ab Altissimo, qui interrogabit opera vestra, et cogitationes scrutabitur: quoniam cum essetis ministri regni illius, non recte judicastis, nec custodistis legem justitiae; neque secundum voluntatem Dei ambulastis, etc. *Sap.* 6. 2. *et seq.*

Concupiscentia spadonis devirginabit juvenculam: sic qui facit per vim judicium iniquum. *Eccli.* 20. 2. 3.

Væ—qui justificatis impium pro muneribus, et justitiam justi aufertis ab eo. *Isa.* 5. 22.23.

Væ qui condunt leges iniquas: et scribentes, injustitiam scripserunt: ut opprimerent in judicio pauperes, et vim facerent causae humilium populi mei; ut essent viduae praeda eorum, et pupillos deriperent. Quid facietis in die visitationis et calamitatis de longe venientis? Ad cujus confugietis auxilium? etc. *Ibid.* 10. 1. *et seq.*

Quia ego Dominus diligens judicium, et odio habens rapinam in holocausto. *Ibid.* 61. 8.

Causam viduae non judicaverunt, causam pupilli non direxerunt, et judicium pauperum non judicaverunt. Numquid super his non visitabo, dicit Dominus? etc. *Jerem.* 5. 28. 29.

Quoniam convertistis in amaritudinem judicium, et fructum justitiæ in absynthium: qui lætamini in nihilo — Ecce enim suscitabo super vos, domus Israel, dicit Dominus Deus exercituum, gentem: et conteret vos. *Amos* 6. 13. *et seq.*

Judicium hominum.

Vide *Opinio et Thesaurum Patrum.*

JUDICUM OFFICIUM ET POTESTAS.

Altera autem die sedit Moyses, ut judicaret populum, qui assistebat Moysi a mane usque ad vesperam. *Exod.* 18. 13. Provide autem de omni plebe viros potentes (*scil. sapientes*), et timentes Deum in quibus sit veritas, et qui oderint avaritiam: et constitue ex eis tribunos, et centuriones, et quinquagenarios, et decanos, qui judicent populum omni tempore: quidquid autem majus fuerit referant ad te, et ipsi minora tantummodo judicent: leviusque sit tibi, partito in alios onere. *v.* 21. *et* 22.

Proponuntur præcepta judicialia quoad emptitios servos, et ancillas, furta, homicidia, parricidia, plagium, parentum maledicta, rixas et talionis poenas, etc. Ibid. c. 21.

Furti damnique illati poena, depositi, commodati, conducti, atque stupri lex: idololatriae supplicium: advenae, viduae, et pupillis nocentium poenae: mutui, usurae, et pignoris, ac obedientiae et decimarum leges proponuntur. Ibid. c. 22.

Proponuntur leges praefixae judicibus : bos et asinus inimici servandus : non accipienda a judicibus munera : de anni et diei septimi quiete , tribusque festis praecipuis , de Angelo in ducem itineris praemittendo , et praemio servantium praecepta , tractatur. Ibid. c. 23.

Non facies quod iniquum est, nec injuste judicabis. Non consideres personam pauperis, nec honores vultum potentis. Juste judica proximo tuo. *Lev.* 19.15.

Locutusque est Moyses ad filios Israel , et eduxerunt eum (*scilicet filium mulieris Israelitidis , quem pepererat de viro Ægyptio inter filios Israel*), qui blasphemaverat , extra castra, ac lapidibus oppresserunt. Feceruntque filii Israel , sicut praeceperat Dominus Moysi. *Ibid.* 24. 23.

Date ex vobis viros sapientes et gnaros , et quorum conversatio sit probata in tribubus vestris , ut ponam eos vobis principes. *Deut.* 1. 13. Praecepique eis, dicens : Audite illos, et quod justum est judicate : sive civis sit ille , sive peregrinus. Nulla erit distantia personarum , ita parvum audietis, ut magnum : nec accipietis cujusquam personam , quia Dei judicium est. *v.* 16. *et* 17.

Judices et magistros constitues in omnibus portis tuis , quas Dominus Deus tuus dederit tibi , per singulas tribus tuas: ut judicent populum justo judicio. *Ibid.* 16. 18. *Item Cap.* 17. *praescribuntur variae leges, etc.*

Prophetam de gente tua et de fratribus tuis sicut me , suscitabit tibi Dominus Deus tuus: ipsum audies. *Ibid.* 18. 15.

Si fuerit causa inter aliquos,et interpellaverint judices; quem justum esse perspexerint, illi justitiae palmam dabunt ; quem impium , condemnabunt impietatis. Sin autem eum, qui peccavit , dignum viderint plagis ; prosternent , et coram se facient verberari. Pro mensura peccati erit et plagarum modus: ita dumtaxat ut quadragenarium numerum non excedant. *Deut.* 25. 1. *et seq.*

Maledictus qui pervertit judicium advenae, pupilli, et viduae , et dicet omnis populus : Amen. *Ibid.* 27. 19.

Et ait Josue ad Achan : Fili mi , da gloriam Domino Deo Israel , et confitere , atque indica mihi, quid feceris , ne abscondas. *Josue* 7. 19.

Factum est autem , cum senuisset Samuel , posuit filios suos judices in Israel , etc. 1. *Reg.* 8. 1. Et non ambulaverunt filii illius in viis ejus ; sed declinaverunt post avaritiam acceperuntque munera, et perverterunt judicium , etc. *v.* 3.

Dixitque (*Samuel*) ad eos (*scilicet populum Israel*) : Testis est Dominus adversum vos, et testis Christus ejus in die hac,

quia non inveneritis in manu mea quippiam. *Ibid.* 12. 5.

Constituitque (*rex Josaphat*) judices terrae in cunctis civitatibus Juda munitis, per singula loca, et praecipiens judicibus : Videte, ait, quid faciatis : non enim hominis exercetis judicium, sed Domini: et quodcumque judicaveritis, in vos redundabit. Sit timor Domini vobiscum, et cum diligentia cuncta facite : non est enim apud Dominum Deum nostrum iniquitas, nec personarum acceptio, nec cupido munerum. 2. *Paral.* 19. 5. *et seq.*

In judicando esto pupillis misericors ut pater, et pro viro matri illorum : et eris tu velut filius Altissimi obediens, et miserebitur tui magis, quam mater. *Eccli.* 4. 10. 11.

Judex sapiens judicabit populum suum, et principatus sensati stabilis erit. Secundum judicem populi, sic et ministri ejus : et qualis rector est civitatis, tales et inhabitantes in ea. *Ibid.* 10. 1. 2. *Vide Prov.* 28. 15. *et c.* 29. 12.

Usquequo judicatis iniquitatem, et facies peccatorum sumitis ? judicate egeno et pupillo : humilem et pauperem justificate, etc. *Psal.* 81. 2. 3.

Accipere personam impii (*in judicio*), non est bonum, ut declines a veritate judicii. *Prov.* 18. 5. *Vide c.* 19. 6. *c.* 24. 23. *et Isa.* 1. 23.

Et exaltabitur Dominus exercituum in judicio, et Deus sanctus sanctificabitur in justitia. *Isa.* 5. 16.

Væ qui condunt leges iniquas: et scribentes, injustitiam scripserunt : ut opprimerent in judicio pauperes, et vim facerent causæ humilium populi mei: ut essent viduae praeda eorum, et pupillos diriperent. *Ib.* 10. 1. 2.

Quia (*dicit Dominus populo Jerusalem*) inventi sunt in populo meo impii, insidiantes quasi aucupes, laqueos ponentes, et pedicas ad capiendos viros. Sicut decipula plena avibus, sic domus eorum plenae dolo : ideo magnificati sunt et ditati. Incrassati sunt et impinguati: et præterierunt sermones meos pessime. Causam viduae non judicaverunt, causam pupilli non direxerunt, et judicium pauperum non judicaverunt. Numquid super his non visitabo, dicit Dominus ? aut super gentem hujuscemodi non ulciscetur anima mea? *Jer.* 5. 26. *et seq.*

Parabolam hanc dixit Christus: Judex quidam erat in quadam civitate, qui Deum non timebat, et hominem non reverebatur. Vidua autem quædam erat in civitate illa, et veniebat ad eum, dicens : Vindica me de adversario meo. Et nolebat per multum tempus. Post haec autem dixit intra se (*judex*): Etsi Deum non timeo, nec hominem revereor; tamen quia molesta est mihi haec vidua, vindicabo illam, ne in novis-

simo veniens suggillet me. Ait autem Dominus: Audite, quid judex iniquitatis dicit: Deus autem non faciet vindictam electorum suorum clamantium ad se die ac nocte, et patientiam habebit in illis? Dico vobis, quia cito faciet vindictam illorum. *Luc.* 18. 2. *et seq.*

Pilatus autem, convocatis principibus sacerdotum, et magistratibus, et plebe, dixit ad illos: Obtulistis mihi hunc hominem quasi avertentem populum, et ecce ego coram vobis interrogans, nullam causam inveni in homine isto ex his, in quibus eum accusatis. Sed neque Herodes: nam remisi vos ad illum, et ecce nihil dignum morte actum est ei. Emendatum ergo illum dimittam, etc. *Ibid.* 23. 13. *et seq.* At illi instabant vocibus magnis postulantes, ut crucifigeretur, et invalescebant voces eorum. Et Pilatus adjudicavit fieri petitionem eorum. *v.* 23. *et* 24.

Nolite judicare secundum faciem, sed justum judicium judicate. *Joan.* 7. 24.

Vos secundum carnem judicatis (*ait Jesus*): ego non judico quemquam: et si judico ego, judicium meum verum est: quia solus non sum, sed ego, et qui misit me, Pater. *Ibid.* 8. 15. 16.

Etenim si introierit, in conventum vestrum vir, aureum annulum habens in veste candida, introierit autem et pauper in sordido habitu, et intendatis in eum, qui indutus est veste praeclara, et dixeritis ei: Tu sede hic bene: pauperi autem dicatis: Tu sta illic: aut sede sub scabello pedum meorum: nonne judicatis apud vosmetipsos, et facti estis judices cogitationum iniquarum? *Jacob* 2. 2. *et seq.*

Judex universi mundi est Deus. Vide *Deus* et *Thesaurum Patr.*

Judex Ecclesiae et controversiarum est Papa, et sublegati ejus.

Moyses de omnibus religionis controversiis Hebraeo populo respondit: et licet alios minores judices statuerit, summam tamen potestatem sibi reservavit. *Exod.* 18. 13. *et seq.*

Jubet Deus, ad summum sacerdotem omnia referri, quae in populo controvertebantur. *Deut.* 17. 9.

Qui autem superbierit, nolens obedire sacerdotis imperio qui eo tempore ministrat Domino Deo tuo; et decreto judicis; morietur homo ille, etc. *Ibid.* *v.* 12. *Vide Rom.* 13. 2.

In Jerusalem quoque constituit Josaphat Levitas, et sacerdotes, et principes familiarum ex Israel, ut judicium et causam Domini judicarent habitatoribus ejus. 2. *Par.* 19. 8.

Verba sapientium sicut stimuli, et quasi clavi in altum defixi, quae per magistrorum

consilium data sunt a pastore uno. His amplius, fili mi, ne requiras. *Eccles.* 12. 11. 12.

Interroga sacerdotes legem. *Aggaei.* 2. 12.

Labia enim sacerdotis custodient scientiam, et legem requirent ex ore ejus: quia Angelus Domini exercituum est. *Malach.* 2. 7. *Vide* 2. *Paral.* 19. 10. 11.

Petro claves Ecclesiae et regni caelorum datae sunt, et consequenter ejus successoribus Matth. 19. 19. *Vide et v.* 18. *Item Joan.* 21. 17.

Qui Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut Ethnicus et Publicanus. *Ibid.* 18. 17. *Vide et Cap.* 23. 3.

Ego autem rogavi pro te, ut non deficiat fides tua. (*Ergo et successorum.*) *Luc.* 22. 32.

JURAMENTUM.

Jurare quatenus liceat vel non liceat et quam variis modis contingat jurare.

Abraham respondit regi Sodomorum: Levo manum meam ad Dominum Deum meum excelsum, possessorem coeli et terrae, quod a filo subtegminis usque ad corrigiam caligae non accipiam ex omnibus, quae tua sunt, ne dicas: Ego ditavi Abraham. *Gen.* 14. 22. 23.

Jura ergo per Deum (*dixit Abimelech et Phicol princeps exercitus ejus ad Abraham*), ne noceas mihi, et posteris meis, stirpique meæ: sed juxta misericordiam, quam feci tibi, facies mihi, et terrae, in qua versatus es advena. Dixitque Abraham: Ego jurabo. Et increpavit Abimelech propter puteum aquae, quem vi abstulerant servi ejus. *Ib.* 21. 23. *et seq. Vide c.* 24. 3.

Vocavit autem Angelus Domini Abraham secundo de cœlo, dicens: Per memetipsum juravi, dicit Dominus: quia fecisti hanc rem, et non pepercisti filio tuo unigenito propter me: benedicam tibi, et multiplicabo semen tuum sicut stellas coeli. *Ibid.* 22. 15. *et seq.*

Ille (*Esau*) respondit (*Jacob fratri suo*): En morior, quid mihi proderunt primogenita? Ait Jacob: Jura ergo mihi. Juravit ei Esau, et vendidit primogenita. *Ibid.* 25. 32. 33.

Et peregrinare in ea (*scilicet terra quam dixero tibi*), eroque tecum, et benedicam tibi (*Isaac*): tibi enim et semini tuo dabo universas regiones has, complens juramentum, quod spopondi Abraham patri tuo, etc. *Ibid.* 26. 3. Qui responderunt (*silicet Abimelech et Ochozath, amicus ejus, et Phicol dux militum ad Isaac*): Vidimus tecum esse Dominum, et idcirco nos diximus: Sit juramentum inter nos, et ineamus foedus, ut non facias nobis quidquam mali: sicut et nos nihil tuorum attigimus, nec fecimus quod te laederet: sed cum pace dimisimus auctum

benedictione Domini. Fecit ergo eis (*Isaac*) convivium, et post cibum et potum, surgentes mane, juraverunt sibi mutuo: dimisitque eos Isaac pacifice in locum suum. *v.* 28. *et seq.*

Deus Abraham, et Deus Nachor, judicet inter nos, Deus patris eorum. Juravit ergo Jacob per timorem patris sui Isaac: immolatisque victimis in monte, vocavit fratres suos, ut ederent panem. *Ibid.* 31. 53. 54.

Exploratores estis (*ait Joseph fratribus suis venientibus in Ægyptum pro emendis frumentis*): Jam nunc experimentum vestri capiam: per salutem Pharaonis non egrediemini hinc, donec veniat frater vester minimus. *Ib.* 42. 14. 15.

Cui respondit Joseph (*scilicet Jacob morituro, petenti ut condatur in sepulcro patrum suorum, et non in Ægypto, ubi Joseph erat princeps*): Ego faciam, quod jussisti. Et ille: Jura ergo, inquit, mihi. Quo jurante, adoravit Israel Deum, conversus ad lectuli caput. *Ib.* 47. 30. 31. *Vide cap.* 50. 5.

Tulit quoque Moyses ossa Joseph secum: eo quod adjurasset filios Israel, dicens: Visitabit vos Deus, efferte ossa mea hinc vobiscum. *Exod.* 13. 19.

Non assumes nomen Domini Dei tui in vanum: nec enim habebit insontem Dominus eum, qui assumpserit nomen Domini Dei sui frustra. *Ibid.* 20. 7.

Jusjurandum erit in medio, quod non extenderit manum ad rem proximi sui: suscipietque dominus juramentum, et ille reddere non cogetur. *Ib.* 22. 11.

Omnia quae dixi vobis, custodite. Et per nomen externorum Deorum non jurabitis, neque audietur ex ore vestro. *Ibid.* 23. 13.

Anima, quae juraverit, et protulerit labiis suis, ut vel male faceret, vel bene, et idipsum juramento et sermone firmaverit, oblitaque postea intellexerit delictum suum, agat pœnitentiam pro peccato, etc. *Lev.* 5. 4. 5.

Non perjurabis in nomine meo, nec pollues nomen Dei tui: ego Dominus. *Ib.* 19. 12.

Agitur de voto ac juramento virorum, et quando puellarum et uxorem vota seu juramenta rata sint, vel irrita. Num. c. 30.

Dominum Deum tuum timebis, et illi soli servies, ac per nomen illius jurabis. *Deut.* 6. 13. *Vide c.* 7. 8.

Dominum Deum tuum timebis, et ei soli servies: ipsi adhaerebis, jurabisque in nomine illius. *Ibid.* 10. 20.

Nunc ergo jurate mihi per Dominum (*dixit Rahab exploratoribus*), ut quomodo ego misericordiam feci vobiscum, ita et vos faciatis cum domo patris mei: detisque mihi verum signum. *Josue* 2. 12.

Duobus autem viris, qui exploratores missi fuerant, dixit

Josue: ingredimini domum mulieris meretricis (*scilicet Rahab*), et producite eam, et omnia quae illius sunt, sicut illi juramento firmastis. *Ibid.* 6. 22.

Fecitque Josue cum eis (*id est Gabaonitis*) pacem, et inito foedere pollicitus est, quod non occiderentur: principes quoque multitudinis juraverunt eis. *Ibid.* 9. 15.

Ne postquam intraveritis ad Gentes) *dixit Josue filiis Israel*), quae inter vos futurae sunt, juretis in nomine Deorum earum, et serviatis eis, et adoretis illos: sed adhaereatis Domino Deo vestro: quod fecistis usque in diem hanc. *Ibid.* 23. 7. 8.

Juraverunt quoque filii Israel in Maspha, et dixerunt: Nullus nostrum dabit filiis Benjamin de filiabus suis uxorem. *Judic.* 21. 1. Filias enim nostras eis dare non possumus, constricti juramento et maledictione, qua diximus: Maledictus qui dederit de filiabus suis uxorem filiis Benjamin. v. 18. *Vide v.* 17.

Et viri Israel sociati sunt sibi (*Sauli*) in die illa: adjuravit autem Saul populum, dicens: maledictus vir qui comederit panem usque ad vesperam, donec ulciscar de inimicis meis. 1. *Reg.* 14. 24.

Quare ergo peccas (*ait Jonathas Sauli*) in sanguine innoxio, interficiens David, qui est absque culpa? Quod cum audisset Saul, placatus voce Jonathae, juravit: Vivit Dominus, quia non occidetur. *Ibid.* 19. 5. 5. *Vide c.* 24. 23. c. 25. 34.

Pepigit Jonathas faedus cum David in Domino, et juraverunt ambo. Ibid. 20. 3.

Et juravit ei Saul (*scilicet Pythonissae*) in Domino, dicens: Vivit Dominus, quia non eveniet tibi quidquam mali propter hanc rem. *Ibid.*28.10. *Vide c.* 30. 15.

Cumque venisset universa multitudo cibum capere cum David, clara adhuc die juravit David, dicens: Hæc faciat mihi Dominus, et haec addat, si ante occasum solis gustavero panem vel aliud quidquam. 2. *Reg.* 3. 35.

Nunc igitur surge, et procede *ait Joab David lugenti mortem filii Absalom*), et alloquens satisfac servis tuis: juro enim tibi per Dominum, quod si non exieris, ne unus quidem remansurus sit tecum nocte hac: et pejus erit hoc tibi: quam omnia mala, quae venerunt super te, ab adolescentia tua usque in praesens. *Ibid.* 19. 7. *Vide c.* 21. 2. 17.

Vade (*ait Nathan Bethsabee*), et ingredere ad regem David, et dic ei: Nonne tu, Domine, mi rex, jurasti mihi ancillæ tuæ, dicens, Salomon filius tuus regnabit post me: et ipse sedebit in solio meo?

Quare ergo regnat Adonias? 3. *Reg.* 1. 13. Vocate ad me Bethsabee (*dixit David*). Quae cum fuisset ingressa coram rege, et stetisset ante eum, juravit rex, et ait: Vivit Dominus, qui eruit animam meam de omni angustia: quia sicut juravi tibi per Dominum Deum Israel dicens: Salomon filius tuus regnabit post me: et ipse sedebit super solium meum pro me: sic faciam hodie. *v.* 28. *et seq.* Et ungat eum ibi Sadoc sacerdos, et Nathan propheta in regem super Israel. *v.* 34. *Vide c.* 2. 2. 8. *et* 23.

Si peccaverit homo in proximum suum (*Dixit Salomon Domino*), et habuerit aliquod juramentum, quo teneatur adstrictus, et venerit propter juramentum coram altari tuo in domum tuam, tu exaudies in coelo, et facies, et judicabis servos tuos, condemnans impium, et reddens viam suam super caput ejus, justificansque justum, et retribuens ei secundum justitiam suam. *Ibid.* 8. 31. 32. *Idem verbatim habetur.* 2. *Paral.* 6. 22.

Haec mihi faciant Dii (*dixit Jezabel mittens nuncium ad Eliam*), et haec addant, nisi hac hora cras posuero animam tuam, sicut animam unius ex illis. *Ibid.* 19. 2. *Vide c.* 17. 1. 12. 20. 10. *Item* 4. *Reg.* 2. 2.

Juraveruntque Domino voce magna in jubilo, et in clangore tubae, et in sonitu buccinarum, omnes qui erant in Juda cum execratione: in omni enim corde suo juraverunt, et in tota voluntate quaesierunt eum, et invenerunt: praestititque eis Dominus requiem per circuitum. 2. *Paral.* 15. 14. 15. *Vide c.* 36. 13.

Surrexit ergo Esdras, et adjuravit principes sacerdotum et Levitarum, et omnem Israel, ut facerent secundum verbum hoc: et juraverunt. 1. *Esdr.* 10. 5.

Recensentur qui foedus initum signarunt, quo pollicentur et jurant se servaturos universa Dei praecepta. 2. *Esdr. c.* 10.

Nabuchodonosor victo rege Medorum cunctis regnis imperare cupiens, nuntios ad ea mittit, quibus absque honore remissis, indignatus, jurat se id ulturum. Judith c. 1. *Vide* 1. *Mach.* 6. 61. 62.

Vivit Deus, qui abstulit judicium meum, et Omnipotens, qui ad amaritudinem adduxit animam meam, quia donec superest halitus in me: et spiritus Dei in naribus meis, non loquentur labia mea iniquitatem, nec lingua mea meditabitur mendacium. *Job* 27. 2. *et seq.*

Qui jurat proximo suo, et non decipit, qui pecuniam suam non dedit ad usuram, et munera super innocentem non accepit (*habitabit in tabernaculo tuo, Domino*). *Psal.* 14. 45.

Innocens manibus, et mundo corde, qui non accepit in vano animam suam, nec juravit in dolo proximo suo. Hic accipiet benedictionem a Domino: et misericordiam a Deo salutari suo. *Psal.* 23. 4. 5.

Rex vero laetabitur in Deo, laudabuntur omnes, qui jurant in eo: quia obstructum est os loquentium iniqua. *Psal.* 62. 12.

Disposui testamentum electis meis: juravi David servo meo: usque in aeternum praeparabo semen tuum. *Psal.* 88. 4. 5.

Et isti non cognoverunt vias meas: ut juravi in ira mea, si introibunt in requiem meam. *Psal.* 94.11. *Vide Psal.* 101. 9.

Juravit Dominus, et non poenitebit eum: tu es sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech. *Psal.* 109. 4.

Jurationi non assuescat os tuum; multi enim casus in illa; Nominatio vero Dei non sit assidua in ore tuo: et nominibus Sanctorum non admiscearis; quoniam non eris immunis ab eis. Sicut enim servus interrogatus assidue, a livore non minuitur: sic omnis jurans, et nominans, in toto a peccato non purgabitur. Vir multum jurans implebitur iniquitate, et non descedet a domo illius plaga. Et si frustraverit (*juramentum*), delictum illius super ipsum erit: et si dissimulaverit, delinquit dupliciter: et si in vacuum juraverit, non justificabitur: replebitur enim retributione domus illius. *Eccli.* 23. 9. *et seq.* Indisciplinatæ loquelae non assuescat os tuum: est enim in illa verbum peccati. *v.* 17.

Juravit Dominus exercituum, dicens: Si non, ut putavi, ita erit: et quomodo mente tractavi, sic eveniet: ut conteram Assyrium in terra mea: et in montibus meis conculcem eum: et auferetur ab eis jugum ejus, et onus illius ab humero eorum tolletur. *Isa.* 14. 24. *Vide c.* 19. 18.

In memetipso juravi, egredietur de ore meo justitiae verbum, et non revertetur: quia mihi curvabitur omne genu, et jurabit omnis lingua. *Ibid.* 45. 23. 24.

Sicut in diebus Noe istud mihi est, cui juravi, ne inducerem aquas Noe ultra supra terram: sic juravi, ut non irascar tibi, et non increpem te. *Ibid.* 54. 9.

Et jurabis (*Israel*): Vivit Dominus; in veritate, et in judicio, et in justitia: et benedicent eum Gentes, ipsumque laudabunt. *Jer.* 4. 2. *Vide c.*52.

Superquo (*scilicet idololatria tua et iniquitate*) propitius tibi esse potero? Filii tui dereliquerunt me, et jurant in his, qui non sunt Dii: saturavi eos, et mœchati sunt, et in domo meretricis luxuriabantur. *Ibid.* 5. 7. *Vide c.* 44. 26.

Si eruditi didicerint vias populi mei, ut jurent in nomine meo, Vivit Dominus, sicut docuerunt populum meum jurare in Baal: aedificabuntur in medio populi mei. *Ibid.* 12. 16.

Quod si non audieritis verba haec: in memetipso juravi, dicit Dominus, quia in solitudinem erit domus hæc. *Ib.* 22. 5.

Juravit Dominus exercituum per animam suam: Quoniam replebo te, hominibus quasi brucho, et super te celeuma cantabitur. *Ibid.* 51. 14.

Si fornicaris tu, Israel non delinquat saltem Juda: et nolite ingredi in Galgala, et ne ascenderitis in Bethaven, ne que juraveritis: Vivit Dominus. Quoniam sicut vacca lasciviens declinavit Israel. *Osee* 4. 15. 16.

Juravit Dominus Deus in anima sua, dicit Dominus Deus exercituum: Detestor ergo superbiam Jacob, et domos ejus odi, et tradam civitatem (*ejus cum habitatoribus suis*. *Amos* 6. 8. *Vide c.* 8. 7.

Et extendam manum meam super Judam? et super omnes habitantes Jerusalem: et disperdam de loco hoc reliquias Baal, et nomina aedituorum cum sacerdotibus: et eos, qui adorant super tecta militiam coeli, et adorant et jurant in Domino, et jurant in Melchom. Et qui avertuntur de post tergum Domini, et qui non quæsierunt Dominum, nec investigaverunt eum. *Soph.* 1. 4. *et seq.*

Juramentum mendax ne diligatis: omnia enim hæc sunt, quæ odi, dicit Dominus. *Zach.* 8. 17.

Iterum audistis, quia dictum est antiquis: Non perjurabis: reddes autem Domino juramenta tua. *Matth.* 5. 33.

Vae vobis, duces caeci, qui dicitis: Quicumque juraverit per templum nihil est: qui autem juraverit in auro templi debet. Stulti, et caeci? Quid enim majus est, aurum, an templum, quod sanctificat aurum? Et quicumque juraverit in altari nihil est: quicumque antem juraverit in dono, quod est super illud, debet. Caeci? Quid enim majus est, donum, an altare, quod sanctificat donum? Qui ergo jurat in altari, jurat in eo, et in omnibus, quae super illud sunt. Et quicumque juraverit in templo, jurat in illo, et in eo, qui habitat in ipso: et qui jurat in coelo, jurat in throno Dei, et in eo qui sedet super eum. *Ibid.* 23. 16. *et seq. Vide Hebr. cap.* 6. 13.

Homines enim per majorem sui jurant: et omnis controversiae eorum finis, ad confirmationem, est juramentum. *Hebr.* 6. 16.

Apostolus Paulus multoties legitur jurasse in suis Epistolis: sic enim ait: Testis enim mihi est Deus, cui servio. *Rom.* 1. 9. Ego autem testem Deum invoco in animam meam, etc. 2. *Cor.* 1. 23. Deus et Pater

Domini nostri Jesu Christi, qui est benedictus in saecula, scit, quod non mentior. *Ibid.* 11. 31. Ecce coram Deo, quia non mentior. *Gal.* 1. 20.

Jurandum non est temere, nec per coelum, nec per terram, nec per aliquid, quod in eis est.

Ego autem dico vobis, non jurare omnino, neque per cœlum, quia thronus Dei est: neque per terram, quia scabellum est pedum ejus: neque per Jerosolymam; quia civitas est magni regis: neque per caput tuum juraveris, quia non potes unum capillum album facere, aut nigrum. Sit autem sermo vester: est, est: non, non: quod autem his abundantius est, a malo est. *Matth.* 5. 34. *et seq.*

Ante omnia autem, fratres mei, nolite jurare, neque per coelum, neque per terram, neque aliud quodcumque juramentum. Sit autem sermo vester: est, est: non, non: ut non sub judicio decidatis. *Jacob* 5. 12.

Juramentum etiam hosti factum, non frangendum.

Juramentum Gabaonitis, etiam infidelibus et fraudulentis, factum Josue non violavit; sed vita salva, ad altaris ministerium eos adstrinxit. Josue 9. 15. *et seq. usq. ad finem.*

Quia Saul iisdem Gabaonitis, quibus juraverunt filii Israel, jusjurandum violavit, omnis ejus familia, excepto Miphiboseth, suspensa est sub rege David, quando ob eam perfidiam fames triennalis immissa fuit super terram. 2. *Reg.* 21. 1. *et seq.*

Sedecias Nabuchodonosori Ethnico juramentum dederat, se in ipsius dominatione permansurum. Sed ubi juramentum fregit, a Nabuchodonosore defecit, et ad Ægypti regem transfugit; vastatum est ejus regnum, direpta urbs sancta, et ipse cum filiis interiit. Jerem. c. 39. *et* 52.

Juramenta et vota impia non implenda.

Gratias agit Deo David, quoniam ad preces Abigaïi non occiderit Nabal maritum ejus sicut in iracundia se facturum juraverat. 1. *Reg.* 25. 32. *et seq. usq. ad v.* 40.

Peccavit Saul, temere et inconsulto vovendo, neminem, qui secum erant, aliquid gustare debere, nisi prius confecisset omnes suos hostes. 1. *Reg.* 14. 24. *Vide reliquum capitis.*

Jephte pugnaturus contra filios Ammon, votum vovit Domino, dicens: Si tradideris filios Ammon in manus meas, quicumque primus fuerit egressus de foribus domus meae, mihique occurrerit — eum holocaustum offeram Domino. *Unde postea filiam suam uni-*

genitam, quae prima ei occurrit, immolavit. Sed tale votum non erat licitum, multo minus adimpletio voti. Judic. 11.30. *et seq.*

Impium et crudelem votum fecerunt Judaei illi qui accedentes ad principes sacerdotum dixerunt, se neque manducaturos, neque bibituros, donec occiderent Paulum. *Actor.* 23. 12. *et seq.*

Jurgium. Vide *Contentio.*

JUSTITIA ET AEQUITAS.

Vide *Thesaurum Patrum.*

Justi veri in hac vita.

Erant autem justi ambo ante Deum (*scilicet Zacharias, et Elisabeth uxor illius*), incedentes in omnibus mandatis, et justificationibus Domini sine querela, etc. *Luc.* 1. 6. *Vide Psal.* 23. 4. *et* 67. 4. *et* 124. 4. *et* 127. 4. *Item* 3. *Reg.* 14. 8. *et* 4. *Reg.* 23. 25.

Dico vobis, quod ita gaudium erit in cœlo super uno peccatore poenitentiam agente, quam super nonagenta novem justis, qui non indigent poenitentia. *Ibid.* 15. 7.

Si ergo vos filius liberaverit, vere liberi eritis. *Joan.* 8. 36. *Vide Ephes.* 1. 4.

Et pro eis ego sanctifico me ipsum: ut sint et ipsi sanctificati in veritate. *Ib.* 17. 19.

Et haec quidam fuistis (*scilicet fornicarii, idolis servientes, adulteri, etc.*): sed abluti estis, sed sanctificati estis, sed justificati estis in nomine Domini nostri Jesu Christi, et in Spiritu Dei nostri. 1. *Cor.* 6. 11.

Sed accessistis ad Sion montem, et civitatem Dei viventis Jerusalem coelestem, et multorum millium Angelorum frequentiam, et Ecclesiam primitivorum, qui conscripti sunt in coelis, et judicem omnium Deum, et spiritus justorum perfectorum, et testamenti novi mediatorem Jesum, et sanguinis aspersionem melius loquentem, quam Abel. *Hebr.* 12.22. *et seq.*

Et justum Lot oppressum a nefandorum injuria, aut luxuriosa conversatione eripuit (*scilicet Deus.*) Aspectu enim, et auditu justus erat, habitans apud eos, qui de die in diem animam juxtam iniquis operibus cruciabant. 2. *Petr.* 2. 7. 8.

Videte, qualem caritatem dedit nobis Pater, ut filii Dei nominemur, et simus. Propter hoc mundus non novit nos, quia non novit eum. 1. *Joan.* 3. 1. Filioli, nemo vos seducat. Qui facit justitiam, justus est, sicut et ille justus est. Qui facit peccatum, ex diabolo est: quoniam ab initio diabolus peccat, etc. *v.* 7. *Vide c.* 2. 5.

Sed habes pauca nomina in Sardis, qui non inquinaverunt vestimenta sua: et ambulabunt mecum in albis, quia digni sunt. *Apoc.* 3. 4.

Hi sunt, qui cum mulieribus non sunt coinquinati, Virgines enim sunt. Hi sequuntur Agnum quocumque ierit. Hi empti sunt

ex hominibus primitiae Deo, et Agno, et in ore eorum non est inventum mendacium: sine macula enim sunt ante thronum Dei. *Ibid.* 14. 4. 5.

Justitiae summa perfectio non habetur in hac vita, in qua sine peccato non vivimus.

Videns autem Deus, quod multa malitia hominum esset in terra, et cuncta cogitatio cordis intenta esset ad malum omni tempore: poenituit eum, quod hominem fecisset in terra. *Gen.* 6. 5. 6.

Nequaquam ultra maledicam terræ propter homines (*ait Dominus ad Noe*): sensus enim et cogitatio humani cordis, in malum prona sunt ab adolescentia sua: non igitur ultra percutiam omnem animam viventem, sicut feci. *Ibid.* 8. 21.

Qui custodis misericordiam in millia: qui aufers iniquitatem, et scelera, atque peccata, nullusque apud te per se innocens est. *Exod.* 34. 7.

Dominus patiens, et multae misericordiae, auferens iniquitatem et scelera, nullumque innoxium derelinquens, qui visitas peccata patrum in filio in tertiam et quartam generationem. *Num.* 14. 18.

Ait Salomon Domino: Quod si peccaverint tibi (*filii Israel*) (non est enim homo, qui non peccet), et iratus tradideris eos inimicis suis, et captivi ducti fuerint in terram inimicorum longe vel prope, et egerint poenitentiam in corde suo in loco captivitatis, etc. 3. *Reg.* 8. 46. *et seq. Item* 2. *Paral.* 6. 36. *et seq.*

Nunquid homo, Dei comparatione justificabitur, aut factore suo purior erit vir? *Job* 4.17.

Vere scio (*ait Job*), quod ita sit (*scilicet quod qui viderunt Dominum, induentur confusione*), et quod non justificetur homo compositus Deo. *Ibid.* 9. 2. Quia etiam si habuero quippiam justum, non respondebo, sed meum judicem deprecabor. *v.* 15. Si justificare me voluero, os meum condemnabit me: si innocentem ostendero, pravum me comprobabit. *v.* 20.

Numquid justificari potest homo comparatus Deo, aut apparere mundus, natus de muliere? Ecce luna etiam non splendet: et stellae non sunt mundae in conspectu ejus; quanto magis homo putredo, et filius hominis vermis? *Ibid.* 25. 4. 5 6.

Dixit insipiens in corde suo: Non est Deus. Corrupti sunt, et abominabiles facti sunt in studiis suis; non est qui faciat bonum, non est usque ad unum. *Psal.* 13. 1. *Item habetur Psal.* 52. 1. 2.

Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum: et in peccatis concepit me mater mea. *Psal.* 50. 7.

Si iniquitates observaveris

Domine, Domine, quis sustinebit? *Psal.* 129. 3.

Non intres in judicium cum servo tuo, quia non justificabitur in conspectu tuo omnis vivens. *Psal.* 142. 2.

Quis potest dicere: mundum est cor meum, purus sum a peccato? *Prov.* 20. 9. *Vide Sap.* 12. 20.

Non est enim homo justus in terra, qui faciat bonum, et non peccet. *Eccles.* 7. 21.

A saeculo non audierunt, neque auribus perceperunt: oculus non vidit, Deus, absque te: quae praeparasti expectantibus te. *Isa.* 64. 4.

Arguet te malitia tua, et aversio tua increpabit te. Scito et vide, quia malum et amarum est, reliquisse te Dominum Deum tuum, et non esse timorem mei apud te, dicit Dominus Deus exercituum (*filiis Israel et Juda.*) *Jerem.* 2. 19.

Quoniam tecum ego sum, ait Dominus, ut salvem te: faciam enim consummationem in cunctis Gentibus: in quibus dispersi te: te autem non faciam in consummationem: sed castigabo te in judicio, ut non videaris tibi innoxius (*ait Dominus populo Israel*). etc. *Ib.* 30. 11.

Periit sanctus de terra, et rectus in hominibus non est: omnes in sanguine insidiantur, vir fratrem suum ad mortem venatur. *Michael* 7. 2. *Vide Nahum* 1. 3.

Et dimitte nobis debita nostra, sicut et nos dimittimus debitoribus nostris. *Matth.* 6. 12. *Vide c.* 15. 19.

Attendite vobis: Si peccaverit in te frater tuus, increpa illum: et si pœnitentiam egerit, dimitte illi. *Luc.* 17. 3. Sic et vos cum feceritis omnia, quæ præcepta sunt vobis, dicite: Servi inutiles sumus: quod debuimus facere, fecimus. *v.* 10.

Quid ergo? praecellimus eos (*scilicet Judaeos*)? Nequaquam. Causati enim sumus, Judaeos, et Graecos omnes sub peccato esse, sicut scriptum est: Quia non est justus quisquam: non est intelligens, non est requirens Deum. *Rom.* 3. 9. 10. 11. omnes enim peccaverunt, et egent gloria Dei. *v.* 23. *Vide Ephes.* 2. 3.

Sed conclusit Scriptura omnia sub peccato, ut promissio ex fide Jesu Christi daretur credentibus. *Galat.* 3. 22.

Si dixerimus, quoniam peccatum non habemus; ipsi nos seducimus, et veritas in nobis non est. 1. *Joan.* 1. 8.

Justi bene ordinantur erga Deum.

Et tenebit justus viam suam *Job* 17. 9.

Justificationem meam, quam coepi tenere, non deseram. *Ibid.* 27. 6.

Lex Dei ejus in corde ipsius (*scil. justi*). *Psal.* 36. 31.

Paratum cor ejus (*scil. justi*) sperare in Domino. *Psal.* 111. 7.

Simplicitas justorum diriget

eos : et supplantatio perversorum vastabit illos. *Prov.* 11. 3.

Turris fortissima nomen Domini : ad ipsum currit justus, et exaltabitur. *Ibid.* 18. 10.

Sunt justi atque sapientes : et opera eorum in mauu Dei. *Eccl.* 9. 1.

Et vir si fuerit justus, et fecerit judicium et justitiam : in montibus non comederit, et oculos suos non levaverit ad idola domus Israel : et uxorem proximi sui non violaverit, et ad mulierem menstruatam non accesserit: et hominem non contristaverit: pignus debitori reddiderit: per vim nihil rapuerit: panem suum esurienti dederit, et nudum operuerit vestimento : ad usuram non commodaverit, et amplius non acceperit : ab iniquitate averterit manum suam, et judicium verum fecerit inter virum et virum : in praeceptis meis ambulaverit, et judicia mea custodierit, ut faciat veritatem : hic justus est, vita vivet, ait Dominus Deus. *Ezech.* 18. 5. *et seq.*

Si scitis, quoniam justus est (*Deus*), scitote, quoniam et omnis qui faciat justitiam, ex ipso natus est. 1. *Joan.* 2. 29.

Erga proximum in verbo.

Dixit Jacob ad Laban : Respondebitque mihi cras justitia mea. *Gen.* 30. 33.

Os justi meditabitur sapientiam : et lingua ejus loquetur judicium. *Psal.* 36. 30.

Vena vitae, os justi : et os impiorum operiet iniquitatem. *Prov.* 10. 11.

Argentum electum lingua justi. — Labia justi erudiunt plurimos. *v.* 20. *et* 21. Os justi parturiet sapientiam. — Labia justi considerant placita. *v.* 31. *et* 32.

Justus, prior est accusator sui. *Ibid.* 18. 17.

Opere.

Abraham volens separari a Loth nepote suo, dedit ei optionem, ut eligeret partem, quam vellet : et sic pulchre poterit partitio fieri, ut major dividat, et minor eligat. Gen. 13. 9.

Testimonio Domini justam rem postulaverant filiae Salphaad, quae in hereditate paterna succedere a Moyse petierunt. Num. 27. 6.

Constituit David, et quasi pro lege habitum est, ut aequa esset pars descendentis ad praelia, et remanentis ad sarcinas. 1. *Reg.* 30. 24. 25.

Audiens Tobias vocem haedi, dixit: Videte, ne forte furtivus sit : reddite eum dominis suis, quia non licet nobis aut edere ex furto aliquid, aut contingere. *Tob.* 2. 21.

Opus justi ad vitam : fructus autem impii ad peccatum. *Prov.* 10. 16.

Cogitationes justorum, judicia. *Ibid.* 12. 5.

Noli esse justus multum: neque plus sapias, quam necesse est. *Eccles.* 7. 17.

Plene remunerantur, quantum ad se; et contra.

Rex Adonibezec comprehensus a filiis Israel dixit: Septuaginta reges, amputatis manuum ac pedum summitatibus, colligebant sub mensa mea ciborum reliquias: sicut feci, ita reddidit mihi Deus. *Judic.* 1. 7.

Adducto Agag rege Amalec coram Samuele, ei ait Samuel, Sicut fecit absque liberis mulieres gladius tuus, sic absque liberis erit inter mulieres mater tua. 1. *Reg.* 15. 33.

Dixit David ad Saul, qui eum injuste persequebatur: Dominus autem retribuet unicuique secundum justitiam suam. *Ibid.* 26. 23.

David noluit accipere gratis ab Areuna Jebuseo aream, quam habere volebat, sed justo pretio mediante. 2. *Reg.* 24. 24.

Praecepto regis Assueri superbus et iniquus Aman suspensus est in illo eodem patibulo, quod ipse paraverat Mardochaeo, et hostes Judaeorum eodem die ab ipsis Judaeis occisi sunt, quo Judaeos illi occidere putaverunt. Esther c. 7. *et* 8.

Et retribuet mihi Dominus secundum justitiam meam: et secundum puritatem manuum mearum retribuet mihi. *Psal.* 17. 21. *Vide v.* 25. *Item* 2.*Reg.* 22. 21. *et* 25.

Multæ tribulationes justorum. —Custodit Dominus omnia ossa eorum. *Psal.* 33. 20. 21.

Justus ut palma florebit: sicut cedrus Libani multiplicabitur. *Psal.* 91. 13.

Lux orta est justo, et rectis corde laetitia. Laetamini, justi, in Domino: et confitemini memoriae sanctificationes ejus. *Psal.* 96. 11. 12.

Justorum autem semita quasi lux splendens procedit, et crescit usque ad perfectam diem. *Prov.* 4. 18.

Benedictio Domini super caput justi, etc. *Ibid.* 10. 6. Desiderium suum justis dabitur, etc. *v.* 24.

Justitia rectorum liberabit eos, etc. *Ibid.* 11. 6. Justus de angustia liberatus est: et tradetur impius pro eo. *v.* 8. Fructus justi lignum vitae. *v.* 30. *Vide v.* 5. *et* 23. *et* 31.

Non contristabit justum quidquid ei acciderit, etc. *Ibidem* 12. 21.

Justorum autem animae in manu Dei sunt, et non tanget illos tormentum mortis, etc. *Sap.* 3. 1.

Justus autem si morte praeoccupatus fuerit, in refrigerio erit. *Ibid.* 4. 7.

Tunc stabunt justi in magna constantia adversus eos qui se angustiaverunt: et qui abstulerunt labores eorum. *Ibid.* 5. 1. Justi autem in perpetuum vivent, et apud Dominum est merces eorum, et cogitatio illorum apud Altissimum. Ideo accipient regnum decoris, et diadema speciei de manu Domini: quo-

niam dextera sua teget eos, etc. *v.* 16. *et* 17.

Dicite justo, quoniam bene, quoniam fructum adinventionum suarum comedet, etc. *Isa.* 3. 10.

Contra Babylonem prophetans Jeremias, ait: Reddite ei secundum opus suum: juxta omnia, quae fecit, facite illi. *Jerem.* 50. 29.

Justitia justi super eum erit, et impietas impii erit super eum. *Ezech.* 18. 20.

Jubente Dario rege, viri, qui accusaverant Danielem, missi sunt in lacum leonum, et non pervenerunt usque ad pavimentum laci, donec arriperent eos leones, et omnia ossa eorum comminuerunt. *Dan.* 6. 24.

Fecit populus duobus presbyteris, qui inique accusaverunt Susannam, Sicut male egerant adversus proximum—et interfecerunt eos. *Ibid.* 13. 61. 62.

In eodem loco, in quo Andronicus injuste occiderat Oniam summum sacerdotem, fecit eum vita privari, purpura prius exutum, Antiochus. 2. *Mach.* 4. 34. *et* 38.

Impius Jason, qui insepultos multos abjecerat, ipse et illamentatus, et insepultus abjicitur, *nec propriam, nec peregrinam habens sepulturam.Ib.*5.10.

Antiochus homicida et blasphemus pessime percussus, et ut ipse alios tractaverat, peregre in montibus miserabili obitu vita functus est. *Ibid.* 9. 28.

Tunc justi fulgebunt sicut sol in regno Patris eorum. *Matth.* 13. 43. *Vide Dan.* 12. 3.

A servo nequam, qui noluit dimittere conservo suo centum denarios, merito repetiit Dominus universum debitum, quod liberaliter prius dimiserat illi. Ibid. 18. 34.

Justi autem (*ibunt*) in vitam aeternam. *Ibid.* 25. 46.

Ad prolem.

Junior fui, etenim senui: et non vidi justum derelictum, nec semen ejus quærens panem. Tota die miseretur et commodat: et semen illius in benedictione erit, etc. *Psal.*36.25.26.

Semen autem justorum salvabitur. *Prov.* 11. 21. Desiderium justorum omne bonum est etc. *v.* 23.

Justus, qui ambulat in simplicitate sua, beatos post se filios derelinquet. *Ibid.* 20. 7.

Sed illi viri misericordiae sunt, quorum pietates non defuerunt. Cum semine eorum permanent bona, haereditas sancta nepotes eorum, etc. *Eccli.* 44. 10. *et seq.*

Ad famam.

In memoria aeterna erit justus. *Psal.* 111. 7.

Memoria justi cum laudibus: et nomen impiorum putrescet. *Prov.* 10. 7.

Et nomen eorum vivit in

generationem, et generationem. *Eccli.* 44. 14.

Et nomen eorum permaneat in aeternum, permanens ad filios illorum, sanctorum virorum gloria. *Ibid.* 46. 15.

Ab substantiam temporalem.

Si declinavit gressus meus de via, et si secutum oculos meos cor meum, et si in manibus meis adhaesit macula: seram, et alius comedat, et progenies mea eradicetur. *Job* 31. 7. 8.

Justi autem haereditabunt terram. *Psal.* 36. 29.

Qui enim recti sunt, habitabunt in terra, et simplices permanebunt in ea. Impii vero de terra perdentur: et qui inique agunt, auferentur ex ea. *Prov.* 2. 21. 22.

Egestas a Domino in domo impii: habitacula autem justorum benedicentur. *Ibid.* 3. 33.

Non affliget Dominus fame animam justi: et insidias impiorum subvertet. *Ibid.* 10. 3. *Vide v.* 2.

Domus impiorum delebitur; tabernacula vero justorum germinabunt. *Ibid.* 14. 11.

Domus justi plurima fortitudo, etc. *Ibid.* 15. 6.

Sunt justi, quibus (*multa*) mala proveniunt, quasi opera egerint impiorum: et sunt impii, qui ita securi sunt, quasi justorum facta habeant. *Eccles.* 8. 14.

Justos mali abominantur.

Considerat peccator justum, etc. *Psal.* 36. 32.

Ne insidieris, et quaeras impietatem in domo justi: neque vastes requiem ejus. *Prov.* 24. 15.

Abominantur justi virum impium: et abominantur impii eos, qui in recta sunt via. *Ibid.* 29. 27.

Circumveniamus ergo justum, quoniam inutilis est nobis, et contrarius et operibus nostris, et improperat nobis peccata legis, et diffamat in nos peccata disciplinæ nostræ. *Sap.* 2. 12. Gravis est nobis etiam ad videndum, quoniam dissimilis est aliis vita illius, et immutatæ sunt viæ ejus. *v.* 15.

Justus perit, et non est qui recogitet in corde suo: et viri misericordiae colliguntur quia non est qui intelligat: a facie enim malitiae collectus est justus. Veniat pax, requiescat in cubili suo qui ambulavit in directione sua. *Isa.* 57. 1. 2.

Justi an simus, non certe scire possumus, nec de salute aeterna certi esse.

Si justificare me voluero, os meum condemnabit me: si innocentem ostendero, pravum me comprobabit. Etiam si simplex fuero, hoc ipsum ignorabit anima mea, etc. *Job* 9. 20. 21. Verebar omnia opera mea, sciens quod non parceres delinquenti, etc. *v.* 28.

Quid enim faciam, cum surrexerit ad judicandum Deus?

et cum quæsierit, quid respondebo illi? *Ibid.* 31. 14.

Delicta quis intelligit? ab occultis meis munda me (*Domine*), et ab alienis parce servo tuo. *Psal.* 18. 13. 14.

Quis potest dicere: Mundum est cor meum? purus sum a peccato? *Prov.* 20. 9.

Beatus homo, qui semper est pavidus. *Ibid.* 28. 14.

Nescit homo, utrum amore, an odio dignus sit: sed omnia in futurum servantur incerta. *Eccles.* 9. 1. 2.

De propitiato peccato noli esse sine metu. *Eccli.* 5. 5.

Forsitan ignoscet (*Deus*) delictis tuis. *Dan.* 4. 24.

Pœnitentiam itaque age, etc. (*dixit Petrus Simoni mago*) si forte remittatur tibi. *Actor.* 8. 22.

Propter incredulitatem fracti sunt. Tu autem fide stas: noli altum sapere, sed time. *Rom.* 11. 20. *Vide* 1. *Cor.* 10. 12. *Hebr.* 4. 1.

Mihi autem pro minimo est, ut a vobis judicer, aut ab humano die: sed neque me ipsum judico. Nihil enim mihi conscius sum; sed non in hoc justificatus sum: qui autem judicat me, Dominus est. 1. *Cor.* 4. 3. 4.

Cum metu et tremore vestram salutem operamini. *Phil.* 2. 12.

In timore incolatus vestri tempore conversamini. 1. *Petr.* 1. 17. *Vide Hebr.* 3. 14.

JUSTIFICATIO.

Justitia nostra est per Christum; et primam justificationem, et peccatorum remissionem nulla bona merita praecedunt.

Credidit Abram Deo, et reputatum est illi ad justitiam. *Gen.* 15. 6.

In Domino justificabitur, et laudabitur omne semen Israel. *Isa.* 45. 26.

De angustia, et de judicio sublatus est: generationem ejus quis enarrabit? quia abscissus est de terra viventium: propter scelus populi mei percussi eum. *Ibid.* 53. 8.

In diebus illis salvabitur Juda, et Israel habitabit confidenter: et hoc est nomen, quod vocabunt eum, Dominus justus noster. *Jerem.* 23. 6. *Id. verbatim habetur* c. 33. 16. 16.

Ecce, qui incredulus est, non erit recta anima ejus in semetipso: justus autem in fide sua vivet. *Habac.* 2. 4.

Tu quoque in sanguine testamenti tui emisisti vinctos tuos de lacu, in quo non est aqua. *Zach.* 9. 11.

Huic (*Christo*) omnes Prophetae testimonium perhibent, remissionem peccatorum accipere per nomen ejus omnes, qui credunt in eum. *Actor.* 10. 43.

In hoc (*scilicet Christo*) omnis, qui credit, justificatur. *Ibid.* 13. 39.

Justitia enim Dei in eo re-

velatur ex fide in fidem: sicut scriptum est: Justus autem ex fide vivit. *Rom.* 1. 17.

Justitia autem Dei per fidem Jesu Christi, in omnes et super omnes, qui credunt in eum: non enim est distinctio. *Ib.* 3. 22. Justificati gratis per gratiam ipsius, per redemptionem, quæ est in Christo Jesu. *v.* 24. *Vide et v.* 20.

Justificati ergo ex fide, pacem habeamus ad Deum per Dominum nostrum Jesum Christum. *Ibid.* 5. 1. *Vide et v.* 18.

Finis enim legis, Christus, ad justitiam omni credenti. *Ib.* 10. 4. Corde — creditur ad justitiam, ore autem confessio fit ad salutem. *v.* 10.

Ex ipso autem vos estis in Christo Jesu, qui factus est nobis sapientia a Deo, et justitia, et sanctificatio, et redemptio. 1. *Cor.* 1. 30.

Scientes autem, quod non justificatur homo ex operibus legis, nisi per fidem Jesu Christi: et nos in Christo Jesu credimus, ut justificemur ex fide Christi, et non ex operibus legis: propter quod ex operibus legis non justificabitur omnis caro. *Galat.* 2. 16.

Quoniam autem in lege nemo justificatur apud Deum, manifestum est, quia justus ex fide vivit. *Ib.* 3. 11.

Non enim spiritu ex fide, spem justitiae exspectamus. *Ib.* 5. 5.

Et inveniar (*ait Paulus*) in illo (*scil. Christo*), non habens meam justitiam, quae ex lege est, sed illam, quae ex fide est Christi Jesu, etc. *Philipp.* 3. 9.

Ut justificati gratia ipsius, haeredes simus secundum spem vitae aeternae. *Tit.* 3. 7.

Quia et Christus semel pro peccatis nostris mortuus est, justus pro injustis; ut nos offerret Deo, mortificatus quidem carne, vivificatus autem spiritu. 1. *Petr.* 3. 18.

Formalis justificatio consistit in justitia positiva intrinseca.

Sicut enim per inobedientiam unius hominis peccatores constituti sunt multi: ita et per unius obeditionem, justi constituentur multi. *Rom.* 5. 19. *Vide integrum Caput. Item c.* 8. *v.* 11. *et* 30.

Sed abluti estis, sed sanctificati estis, etc. 1. *Cor.* 6. 11.

Renovamini autem spiritu mentis vestræ, et induite novum hominem, qui secundum Deum creatus est in justitia, et sanctitate veritatis. *Ephes.* 4. 23. 24. *Vide Rom.* 6. 4.

Convivificavit cum illo (*scil. vos cum Christo*), donans vobis omnia delicta, etc. *Coloss.* 2. 13.

Et omnis, qui habet hanc spem in eo (*scilicet videndi Deum*), sanctificat se, sicut et ille sanctus est. 1. *Joan.* 3. 3.

Justificatio, qua quis ex justo fit justior, acquiritur bonis operibus.

Non impediaris orare sem-

per, et ne verearis usque ad mortem justificari: quoniam merces Dei manet in aeternum. *Eccli.* 18. 22.

Non enim auditores legis justi sunt apud Deum, sed factores legis justificabuntur. *Reg.*2.13.

Abraham pater noster, nonne ex operibus justificatus est, offerens Isaac filium suum super altare? *Jac.* 2. 21. Videtis, quoniam ex operibus justificatur homo, et non ex fide tantum? *v.* 24.

Qui nocet, noceat adhuc: et qui in sordibus est, sordescat adhuc: et qui justus est, justificetur adhuc, etc. *Apoc.* 22. 11.

Justificatio impi non solum fidei adscribitur, sed etiam aliis virtutibus: ut spei.

Et adjuvabit eos Dominus et liberabit eos: et eruet eos a peccatoribus, et salvabit eos: quia speraverunt in eo. *Psal.* 36.40.

Spe enim salvi facti sumus. Spes autem, quae videtur, non est spes: nam quod videt quis, quid sperat? *Rom.* 8. 24.

Et omnis, qui habet hanc spem in eo, sanctificat se, sicut et ille sanctus est. 1. *Joan.*3.3.

Caritati attribuitur justificatio.

Ego sum Dominus Deus tuus —faciens misericordiam in millia his qui diligunt me, et custodiunt praecepta mea. *Exod.* 20. 5. 6.

Odium suscitat rixas: et universa delicta operit caritas. *Prov.* 10. 12.

Propter quod dico tibi (*Simon Pharisaee, quia non unxisti caput meum oleo, sicut Magdalena*): Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum. Cui autem minus dimittitur, minus diligit. *Luc.* 7.47.

Si quis diligit me, sermonem meum servabit; et Pater meus diliget eum, et ad eum veniemus, et mansionem apud eum faciemus. *Joan.* 14. 23.

Et si distribuero in cibos pauperum omnes facultates meas, et si tradidero corpus meum, ita ut ardeam, caritatem autem non habuero, nihil mihi prodest. 1. *Cor.* 13. 3.

Nam in Christo Jesu, neque circumcisio aliquid valet, neque præputium; sed fides, quæ per caritatem operatur. *Galat.* 5.6.

Ante omnia autem, mutuam in vobismetipsis caritatem continuam habentes: quia caritas operit multitudinem peccatorum. 1. *Petr.* 4. 8.

Nos scimus, quoniam translati sumus de morte ad vitam, quoniam diligimus fratres. Qui non diligit, manet in morte. 1. *Joan.* 3. 14.

Carissimi, diligamus nos invicem: quia caritas ex Deo est. Et omnis, qui diligit, ex Deo natus est, et cognoscit Deum. Qui non diligit, non novit Deum: quoniam Deus caritas est. In hoc apparuit caritas Dei in nobis, quoniam Filium suum

unigenitum misit Deus in mundum, ut vivamus per eum. *Ib.* 4. 7. *et seq.*

Timori adscribitur.

Timor Domini fons vitae, ut declinent a ruina mortis. *Prov.* 14. 27.

Initium sapientiae timor Domini. *Ps.* 110.10.28. *Vide Prov.* 1.7. *et c.*9.10. *Item Eccli.* 1. 16.

Timor Domini expellit peccatum : nam qui sine timore est, non poterit justificari. *Eccli.* 1. 27. 28.

Poenitentiae operibus.

Sed misereris omnium (*Domine*), quia omnia potes: et dissimulas peccata hominum propter poenitentiam. *Sap.* 11.24.

Si autem impius egerit poenitentiam ab omnibus peccatis suis, quae operatus est, et custodierit omnia praecepta,—et fecerit judicium et justitiam : vita vivet, et non morietur. Omnium iniquitatum ejus, quas operatus est non recordabor : in justitia sua, quam operatus est, vivet. *Ezech.* 18. 21. 22.

Poenitentiam agite (*dicebat Joannes Baptista*) : appropinquavit enim regnum coelorum. *Matth.* 3. 2.

Proponitur exemplum Magdalenæ, cui dixit Jesus: Remittuntur tibi peccata, etc. *Luc.*7.48.

Nisi pœnitentiam habueritis, omnes similiter peribitis. *Ibid.* 13. 3.

Proponitur exemplum filii prodigi. Ibid. c. 15. *et c.* 18. *proponitur exemplum Publicani.*

Quae enim secundum Deum tristitia est, poenitentiam in salutem stabilem operatur. 2. *Cor.* 7. 10. *Vide* 1. *Petr.* 2.10.

Veniae inimicis dandae.

Dimitte nobis debita nostra : sicut et nos dimittimus debitoribus nostris. *Matth.* 6. 12. Si autem non dimiseritis hominibus, nec Pater vester dimittet vobis peccata vestra. *v.*15. *Item Marc.* 11. 26.

Non sola fides justificat.

Quid proderit, fratres mei, si fidem quis dicat se habere, opera autem non habeat ? nunquid poterit fides salvare eum ? *Jacob* 2.14. Fides, si non habeat opera, mortua est in semetipsa. *v.* 17. Abraham pater noster, nonne ex operibus justificatus est ? *v.* 21. Videtis, quoniam ex operibus justificatur homo, et non ex fide tantum ? *v.* 24. Sicut enim corpus sine spiritu mortuum est, ita et fides sine operibus mortua est. *v.* 26.

LABOR.

Vide *Thesaurum Patrum.*

Labor et dolor communis omnibus hominibus.

Tulit ergo Dominus Deus hominem, et posuit eum in paradiso voluptatis, (*non ut otiosus, etiam in statu innocentiae, in eo*

degeret, *sed*) ut operaretur, et custodiret illum. *Gen.* 2. 15.

Adæ vero dixit (*Deus*): Quia audisti vocem uxoris tuae, et comedisti de ligno, ex quo præceperam tibi, ne comederes; maledicta terra in opere tuo: in laboribus comedes ex ea cunctis diebus vitæ tuæ. *Ib.* 3. 17. In sudore vultus tui vesceris pane, donec revertaris in terram, de qua sumptus es. *v.* 19.

Sex diebus operaberis, et facies omnia opera tua. *Exod.* 20. 9. *Item c.* 34. 21. *Idem verbatim habetur. Deut.* 5. 13.

Anna vero uxor ejus (*Tobiae*) ibat ad opus textrinum quotidie, et de labore manuum suarum victum, quem consequi poterat, deferebat. *Tob.* 2. 19.

Labores manuum tuarum quia manducabis: beatus es, et bene tibi erit. *Psal.* 127. 2.

Vade ad formicam, o piger, et considera vias ejus, et disce sapientiam: quae cum non habeat ducem, nec praeceptorem, nec principem, parat in aestate cibum sibi, et congregat in messe quod comedat. *Prov.* 6. 6. *et seq.*

Egestatem operata est manus remissa: manus autem fortium divitias parat. *Ibid.* 10. 4.

Ubi non sunt boves, præsepe vacuum est: ubi autem plurimæ segetes, ibi manifesta est fortitudo bovis. *Ibid.* 14. 4.

Propter frigus piger arare noluit: mendicabit ergo æstate, et non dabitur illi. *Ibid.* 20. 4.

Mulierem fortem laudat Salomon dicens: quæsivit lanam et linum, et operata est consilio manuum suarum. *Ibid.* 31. 13. Et de nocte surrexit, deditque prædam domesticis suis, et cibaria ancillis suis. *v.* 15. Et panem otiosa non comedit. *v.* 27.

Dulcis est somnus operanti, sive parum, sive multum comedat: saturitas autem divitis non sinit eum dormire. *Eccles.* 5. 11.

Melior est victus pauperis sub tegmine asserum, quam epulae splendidae in peregre sine domicilio. *Eccli.* 29. 29.

Indicat Deus populo per Prophetam Aggaeum, quod plurima mala venerint super eos, eo quod non admovissent manus suas ad aedificationem templi. Aggaei 1. 10.

Paterfamilias laborantibus in vinea, mercedem solvit. Matth. 20. 8.

Christus videns laborantes discipulos in remigando, venit ad eos super mare. Marc. 6. 48.

Dicit eis Simon Petrus (*scil. Nathanaeli et filiis Zebedaei*): Vado piscari. Dicunt ei: Venimus et nos tecum. Et exierunt: et ascenderunt in navim: et illa nocte nihil prendiderunt. *Joan.* 21. 3.

Christus manifestat se discipulis laborantibus. Ibid. v. 6.

Paulus, veniens Corinthium, et inveniens quemdam Judaeum, nomine Aquilam, — et

Priscillam uxorem ejus.— accessit ad eos ; et quia ejusdem erat artis , manebat apud eos , et operabatur (erant autem scenofactoriae artis). *Actor.* 18. 1. *et seq.*

Ipsi scitis , quoniam ad ea , quae mihi opus erant , et his , qui mecum sunt , ministraverunt manus istæ. Omnia ostendi vobis , quoniam sic laborantes, oportet suscipere infirmos. *Ib.* 20. 34. 35.

Nos stulti propter Christum, vos autem prudentes in Christo: nos infirmi , vos autem fortes : vos nobiles , nos autem ignobiles. Usque in hanc horam et esurimus , et sitimus , et nudi sumus , et colaphis caedimur , et instabiles sumus , et laboramus operantes manibus nostris , etc. 1. *Cor.* 4. 10.*et seq.*

Qui furabatur , jam non furetur ; magis autem laboret , operando manibus suis quod bonum est, ut habeat unde tribuat necessitatem patienti. *Ephes.* 4. 28.

Memores enim estis, fratres, laboris nostri , et fatigationis : nocte ac die operantes, ne quem vestrum gravaremus, praedicavimus in vobis Evangelium Dei 1. *Thess.* 2.9. *Vide c.* 4. 11. *et c.* 5. 12.

Ipsi enim scitis, quemadmodum oporteat imitari nos : quoniam non inquieti fuimus inter vos : neque gratis panem manducavimus ab aliquo , sed in labore , et in fatigatione, nocte et die operantes , ne quem vestrum gravaremus. Non quasi non habuerimus potestatem , sed ut nosmetipsos formam daremus vobis ad imitandum nos. Nam et cum essemus apud vos , hoc denuntiabamus vobis : quoniam si quis non vult operari, nec manducet. Audivimus enim inter vos quosdam ambulare inquiete , nihil operantes , sed curiose agentes. Iis autem, qui ejusmodi sunt , denuntiamus , et obsecramus in Domino Jesu Christo , ut cum silentio operantes , suum panem manducent. 2. *Thess.* 3. 7. *et seq.*

Labor non ditat sine Dei benedictione.

Adae vero dixit (*Deus*) : Quia audisti vocem uxoris tuae , et comedisti de ligno, ex quo præceperam tibi : ne comederes ; maledicta terra in opere tuo : in laboribus comedes ex ea cunctis diebus vitæ tuae. *Gen.* 3.17.

Et ait (*Dominus ad Isaac*) : Ne descendas in Ægyptum : sed quiesce in terra , quam dixero tibi. Et peregrinare in ea , eroque tecum , et benedicam tibi : tibi enim et semini tuo dabo universas regiones has , complens juramentum , quod spopondi Abraham patri tuo. *Ibid.* 26. 2. 3. Saevit autem Isaac in terra illa , et invenit ipso anno centuplum : benedixitque ei Dominus. Et locupletatus est homo , et ibat proficiens atque

succrescens, donec magnus vehementer effectus est. v. 12. et 13.

Ait illi (*Jacob*) Laban: Inveniam gratiam in conspectu tuo: experimento didici, quia benedixerit mihi Deus propter te. *Ibid*. 30. 27.

Sed recorderis Domini Dei tui, quod ipse vires tibi praebuerit, ut impleret pactum suum, super quo juravit patribus tuis, sicut praesens indicat dies. *Deut*. 8. 18.

Dominus autem benedixit novissimis Job, magis quam principio ejus. Et facta sunt ei quatuordecim millia ovium, et sex millia camelorum, et mille juga bovum, et mille asinae. *Job*. 42. 12.

Benedictio Domini divites facit, nec sociabitur eis afflictio. *Prov*. 10. 22.

Mane semina semen tuum, et vespere ne cesset manus tua, quia nescis, quid magis oriatur, hoc aut illud, et si utrumque simul, melius erit. *Eccles*. 11. 6.

Laboranti merces debetur.

Non facies calumniam proximo tuo, nec vi opprimes eum. Non morabitur opus mercenarii tui apud te usque mane. *Lev*. 19. 13.

Non negabis mercedem indigentis, et pauperis fratris tui, sive advenae, qui tecum moratur in terra, et intra portas tuas est: sed eadem die reddes ei pretium laboris sui ante solis occasum, quia pauper est, et ex eo sustentat animam suam; ne clamet contra te ad Dominum, et reputetur tibi in peccatum. *Deut*. 24. 14. 15.

Non ligabis os bovis terentis in area fruges tuas. *Ibid*. 25. 4.

Quicumque tibi aliquid operatus fuerit, statim ei mercedem restitue, et merces mercenarii tui apud te omnino non remaneat. *Tob*. 4. 15.

Non lædas servum in veritate operantem, neque mercenarium dantem animam suam. *Eccli*. 7. 22.

Panis egentium vita pauperum est: qui defraudat illum, homo sanguinis est. Qui aufert in sudore panem, quasi qui occidit proximum suum. Qui effundit sanguinem, et qui fraudem facit mercenario, fratres sunt. *Eccli*. 34. 25. *et seq*.

Vae qui aedificat domum suam in injustitia, et coenacula sua non in judicio: amicum suum opprimet frustra, et mercedem ejus non reddet ei. *Jer*. 22. 13.

Et accedam ad vos (*filios Levi*) in judicio, et ero testis velox maleficis, et adulteris, et perjuris, et qui calumniantur mercedem mercenarii, viduas et pupillos, et opprimunt peregrinum, nec timuerunt me, dicit Dominus exercituum. *Malach*. 3. 5.

Dignus enim est operarius cibo suo. *Matth*. 10. 10. *Item Luc*. 10. 7.

Scriptum est enim in lege Moysi : Non alligabis os bovi trituranti. 1. *Cor.* 9. 9. Ita et Dominus ordinavit iis, qui Evangelium annuntiant, de Evangelio vivere. *v.* 14.

Non alligabis os bovi trituranti. Et : dignus est operarius mercede sua. 1. *Tim.* 5. 18.

Ecce merces operariorum, qui messuerunt regiones vestras, quæ fraudata est a vobis, clamat : et clamor eorum in aures Domini Sabaoth introivit. *Jac.* 5. 4.

Laboris manuum, et agriculturæ laus et utilitas.

Qui operatur terram suam, satiabitur panibus : qui autem sectatur otium, stultissimus est. *Prov.* 12. 11. *Vide Eccli.* 20.30.

Vult et non vult piger : anima autem operantium impinguabitur. *Ibid.* 13. 4.

In omni opere (*tuo*) erit abundantia : ubi autem verba sunt plurima, ibi frequenter egestas. *Ibid.* 14. 23.

Praepara foris opus tuum, et diligenter exerce agrum tuum : ut postea ædifices domum tuam. *Ibid.* 24. 27.

Qui operatur terram suam : satiabitur panibus : qui autem sectatur otium, replebitur egestate. *Ibid.* 28. 19.

LACRYMAE ET FLETUS.

*Flevit Agar, longe ab Ismaele discendens, nec voluit videre puerum morientem. Gen.*21.16.

Venitque Abraham, ut plangeret et fleret eam (*scil. Saram uxorem suam defunctam*). *Ibid.* 23. 2.

Ejulatu magno flevit Esau quod benedictionem patris habuisset Jacob. Ibid. 27. 34.

Elevata voce flevit *Jacob*, *postquam recognoverat Rachel consobrinam suam. Ibid.* 29. 10. 11.

*Stringens Esau collum Jacob, et osculans eum flevit. Ibid.*33.4.

Scissisque vestibus (*Jacob*), indutus est cilicio, lugens filium suum multo tempore. *Ibid.* 37. 34.

Commota fuerant viscera ejus (*Joseph*) super fratre suo (*Benjamin*), et erumpebant lacrymae : et introiens cubiculum flevit. *Ibid.* 43. 30.

Elevavitque vocem (*Joseph*) cum fletu. *Ibid.* 45. 2. *Item c.* 50.1. *flevit super patre suo mortuo. Et v.* 17. *super fratribus eum rogantibus, ut oblivisceretur peccati in eum commissi.*

Vulgus quippe promiscuum, quod ascenderat cum eis (*ex Ægypto*) flagravit desiderio (*carnium*), sedens et flens. *Num.* 11. 4.

Igitur vociferans omnis turba, flevit nocte illa, et murmurati sunt contra Moysen et Aaron — dicentes : Utinam mortui essemus in Ægypto, etc. *Ibid.* 14. 1. 2. 3.

Omnis autem multitudo videns occubuisse Aaron, flevit super eo triginta diebus, etc. *Ibid*. 20. 30.

Filii Israel Moysen mortuum fleverunt triginta diebus. Deut. 34. 8.

Angelus Domini venit ad locum flentium, et improperavit filiis Israel beneficia, quae a Deo receperunt, et peccata, quae commiserunt et elevaverunt ipsi vocem suam, et fleverunt. Et vocatum est, nomen loci illius, Locus flentium, sive lacrymarum. *Judic*. 2. 1. *et seq*.

Pugnaturi filii Israel contra filios Benjamin, fleverunt coram Domino. Ibid. 20. 23.

Et postmodum obtenta victoria, fleverunt propter destructionem fratrum suorum. Ibid. 21. 2.

Recedente Noemi, ambae nurus ejus flere coeperunt. *Ruth* 1. 9.

Oravit (*Anna*) ad Dominum, flens largiter. 1. *Reg*. 1. 10. *Vide et v*. 7.

Audita obsidione Jabes Galaad, levavit omnis populus vocem suam, et flevit. *Ibid*. 11. 4.

Lugebat Samuel Saulem, quoniam Dominum poenitebat, quod constituisset eum regem super Israel. *Ibid*. 15. 35.

David et Jonathas osculantes se alterutrum, fleverunt pariter. *Ibid*. 20. 41.

Saul audiens vocem David, qui pepercerat ei, elata voce flevit. Ibid. 24. 17.

Videns David civitatem Siceleg esse succensam, et abductos homines inde captivos, planxerunt ipse et populus, qui erat cum eo: donec deficerint in eis lacrymae. *Ibid*. 30. 4.

Planxit David super Saul et Jonathan, et alios interfectos. 2. *Reg*. 1. 12. 17.

David, et omnis populus fleverunt super Abner, quem occiderat Joab. Ibid. 3. 31. 32.

Noluit David flere pro filio parvulo mortuo, et tamen flevit pro infirmo. Ibid. 12. 21.

Quamvis Absalon exhibuerit se pessimum erga patrem, tamen David flevit eum miserabiliter mortuum. Ibid. 18. 33.

Eliseus videns Hazaelem coram se, coepit flere, propter mala, quae ille erat facturus Israel, cum ipse esset futurus rex Syriae. 4. *Reg*. 8. 11.

Flevit itaque Ezechias fletu magno, *orans Dominum pro morte, quam sibi imminere in proximo putabat. Ibid*. 28. 3.

Cum audisset Josias rex Juda comminationes scriptas in legis Libro, propter peccata, scidit vestimenta sua, et flevit, et multum Deo placuit. Ibid. 22. 19.

Cum reaedificaretur templum ab eis, qui redierunt de Babylone, omnes flebant voce magna, — nec poterat quisquam agnoscere vocem clamoris lae-

tantium, et vocem fletus populi. 1. *Esdr.* 3. 13.

Orante Esdra et flente, propter commixtionem populi Gentilis cum Judaeis, collectus est ad eum Israel cœtus grandis nimis virorum et mulierum, — et flevit populus fletu multo. *Ibid.* 10. 1. *et* 6.

Cum audisset Nehemias miserabilem statum civitatis Jerusalem, flevit diebus multis, et jejunavit, et oravit ante faciem Dei. 2. *Esdr.* 1. 14.

Tobias manducavit panem cum luctu et tremore, *quia corpus cujusdam jugulati Israelitæ in domo habebat, quod nocte tumulaturus erat. Tob.* 2. 5.

Postea auditis sermonibus uxoris, ingemuit, et coepit orare cum lacrymis. *Ibid.* 3. 1.

Sara filia Raguelis, audita ab ancilla gravi contumelia, cum lacrymis deprecabatur Deum, ut ab isto improperio liberaret eam. *Ibid. v.* 11.

Cum recessisset a parentibus suis Tobias junior, coepit mater ejus flere, et dicere : Baculum senectutis nostrae tulisti, etc. *Ibid.* 5. 23.

Raguel cognoscens Tobiam juniorem, cum lacrymis osculatus est eum, et plorans super collum ejus, etc. *Ibid.* 7. 6.

Dixit quoque Raguel Angelo, et Tobiae : Non dubito, quod Deus preces, et lacrymas meas in conspectu suo admiserit. *Ibid. v.* 13. *Vide et v.* 19.

Veniens Gabelus ad domum Raguelis, et videns Tobiam juniorem discumbentem, flevit et benedixit Deum. Ibid. 9. 8.

Moram faciente Tobia, flebat igitur mater ejus, irremediabilibus lacrymis, atque dicebat : Heu, heu me, fili mi! ut quid te misimus peregrinari? etc. *Ibid.* 10. 4.

Exsurgens caecus Tobias, occurrit filiolo suo redeunti, et suscipiens, osculatus est eum cum uxore sua, et coeperunt ambo flere prae gaudio. *Ibid.* 11. 11.

Quando orabas cum lacrymis — ego obtuli orationem tuam Domino. *Ibid.* 12. 12.

Cum exposuisset Achior omnia, quae dixerat Holofernes, omnis populus communi lamentatione et fletu, unanimes preces Deo effuderunt. Judith 6. 14.

Factus est fletus et ululatus magnus in Ecclesia ab omnibus, et per multas horas una voce clamaverunt ad Deum, dicentes : Peccavimus cum patribus nostris, etc. *Ibid.* 7. 18. *Vide et v.* 23.

Sed quia patiens Dominus est, in hoc ipso poeniteamus, et indulgentiam ejus fusis lacrymis postulemus. *Ibid.* 8. 14. *Vide et v.* 17.

Stetitque Judith ante lectum (*Holofernis*), orans cum lacrymis, *ut Deus quod ipsa cogitabat, perficere dignaretur. Ibid.* 13. 6.

Cum audisset Mardochaeus iniquam sententiam contra Judaeos prolatam, scidit vestimenta sua, et indutus est sacco spargens cinerem capiti: et in platea, — voce magna clamabat, ostendens amaritudinem animi sui. *Esther* 4. 1. In omnibus quoque provinciis, oppidis ac locis, ad quae crudele regis dogma pervenerat, planctus ingens erat apud Judaeos jejunium, ululatus, et fletus. *v.* 3. *Vide* 1. *Mach*. 1. 26.

Postquam Aman vidit Mardochaeum tam magnifice honoratum, festinavit ire in domum suam lugens et operto capite. *Ibid*. 6. 12.

Sanctus Job flevit pro miseriis propriis, inquiens: Versa est in luctum cithara mea, et organum meum in vocem flentium. *Job* 30. 31. *Cujus fletus vehementia apparet per hoc, quod dixerat*: Facies mea intumuit a fletu, et palpebrae meae caligaverunt. *c.* 16. 17.

Flevit Job pro miseriis alienis, ait enim: Flebam quondam super eo, qui afflictus erat, et compatiebatur anima mea pauperi. *Ibid. v.*25. Moerens incedebam, etc. *v.* 28.

Lavabo per singulas noctes lectum meum: lacrymis meis stratum meum rigabo. *Psal*.6.7.

Exaudi orationem meam, Domine, et deprecationem meam: auribus percipe lacrymas meas. *Psal*. 38. 13.

Fuerunt mihi lacrymae meae panes die ac nocte *Psal*. 41. 4.

Posuisti (*Domine*) lacrymas meas in conspectu tuo. *Psal*. 55. 9.

Cibabis nos (*Deus*) pane lacrymarum: et potum dabis nobis in lacrymis in mensura. *Psal*. 79. 6.

Ploremus ante Dominum qui fecit nos. *Psal*. 94. 6. *Vide* 2. *Mach*. 11. 6.

Eripuit (*Deus*) animam meam de morte, oculos meos a lacrymis, pedes meos a lapsu. *Psal*. 114. 8. *Vide Isa*.25. 8.*et* 38.5.

Qui seminant in lacrymis, in exultatione metent. *Psal*. 125. 5. *Vide Tob*. 3. 22. *Isa*. 25. 8. *Jer*. 31. 16. *Ezech*.24.16.*Apoc*. 7. 17. *et c*. 21. 4.

Super flumina Babylonis illic sedimus et flevimus. *Psal*. 136. 1.

Pungens oculum deducit lacrymas. *Eccli*. 22. 24.

Nonne lacrymae viduae ad maxillam descendunt, et exclamatio ejus super deducentem eas? A maxilla enim ascendunt usque ad coelum, et Dominus exauditor non delectabitur in illis. *Ibid*.35.18.19.

Fili, in mortuum produc lacrymas, et quasi dira passus incipe plorare, et secundum judicium contege corpus illius, et non despicias sepulturam illius. *Ibid*. 38. 16.

Praedicens Isaias destructionem Jerusalem, dicebat: Rece-

dite a me, amare flebo : nolite incumbere, ut consolemini me super vastitate filiæ populi mei. *Isa*. 22. 4.

Quis dabit capiti meo aquam, et oculis meis fontem lacrymarum ? et plorabo die ac nocte interfectos filiæ populi mei. *Jer*. 9. 1. Deducant oculi nostri lacrymas, et palpebrae nostrae defluant aquis. *Ibid*. *v*. 18. *Vide c*. 13.17.14.17. *Item Thren*. 1. 2. *c*. 2. 11. *et* 18.

Susanna flens suspexit ad coelum : erat enim cor ejus fiduciam habens in Domino. *Dan*. 13. 35.

Planxit Israel planctu magno *pro morte Mathathiae*. 1. *Mach*. 2.70. *Item c*. 9. 20. *pro morte Judae*. *Item c*. 12. 52. *pro morte Jonathae, etc. Vide et* 2. *Mach*. 4. 37.

Pater pueri energumeni exclamans cum lacrymis aiebat : Credo, Domine : adjuva incredulitatem meam. *Marc*. 9. 23.

Maria Magdalena legitur ter flevisse : primo pro peccatis suis ad pedes Domini. Luc. 7. 38. *secundo pro morte fratris. Joan*. 11. 31. *tertio pro passione Domini. Ibid*. 20. 11.

Salvator noster invenitur tribus vicibus lacrymas fudisse : primo super Jerusalem, quam propter peccata destruendam sciebat. Luc. 19. 41. *secundo super Lazarum mortuum. Joan*. 11. 33. *tertio in cruce, quando se ipsum pro mundi peccatis hostiam offerebat, ut ait Paulus. Hebr*. 5. 7. Preces — cum clamore valido et lacrymis offerens.

Post negationem tertiam, ad aspectum Domini, Petrus flevit amare. Luc. 22. 62.

Christum ad Calvariae locum proficiscentem sequebatur multa turba populi, et mulierum, quæ plangebant, etc. *Ibid*. 23. 27.

Paulus servivit Domino cum omni humilitate, et (*multis*) lacrymis. *Actor*. 20. 19. *Item v*. 31. *cum multis lacrymis monebat auditores suos : et ipsos ad lacrymas provocabat. v*. 37.

Idem Apostolus cum multis lacrymis scribebat epistolas suas. 2. *Cor*. 2. 4.

Laetitia. Vide *Gaudium*.

LAICI.

Laici ne se in sacris, praeter officium, misceant. Vide et *Artifices*.

Igne Nadab et Abiu consumpti, planguntur a populo, non a Sacerdotibus, eo quod posuerunt ignem et incensum desuper, offerentes coram Domino ignem alienum, quod eis præceptum non erat. *Lev*. 10. 1. 2.

Cum proficiscendum fuerit, deponent Levitae tabernaculum : cum castrametandum, erigent : quisquis externorum accesserit, occidetur. *Num*. 1. 51.

Aaron autem, et filios ejus constitues super cultum sacerdotii. Externus, qui ad mini-

strandum accesserit, morietur. *Ibid.* 3. 10.

Laici in Ecclesia non inhabitabunt nec inambulabunt, et — non transilient. *Eccli.* 38. 37. *Vide exemplum de hoc*, 2. *Par*, 26. 18. *in rege Ozia.*

Nec vasa sacra temere tangant.

Cumque involverint Aaron et filii ejus Sanctuarium, et omnia vasa ejus in commotione castrorum, tunc intrabunt filii Gaath, ut portent involuta: et non tangent vasa Sanctuarii, ne moriantur. *Num.* 4. 15. Sed hoc facite eis, ut vivant, et non moriantur, si tetigerint Sancta Sanctorum. Aaron et filii ejus intrabunt, ipsique disponent opera singulorum, et divident quid portare quis debeat. Alii nulla curiositate videant quae sunt in Sanctuario Dei, priusquam involvantur, alioquin morientur. *v.* 19. *Vide Num.* 1. 51. *ut supra.*

Tu autem, et filii tui (*ait Dominus ad Aaron*) custodite sacerdotium vestrum: et omnia quae ad cultum altaris pertinent, et intra velum sunt, per sacerdotes administrabuntur: si quis externus accesserit, occidetur. *Ibid.* 18. 7.

Postquam autem venerunt ad aream Nachon, extendit Oza manum ad arcam Dei, et tenuit eam: quoniam calcitrabant boves, et declinaverunt eam. Iratusque est indignatione Dominus contra Ozam, et percussit eum super temeritate: qui mortuus est ibi juxta arcam Dei. 2. *Reg.* 6. 6.

Non est tui officii, Ozia (*ait illi Azarias sacerdos*), ut adoleas incensum Domino, sed sacerdotum, hoc est, filiorum Aaron, qui consecrati sunt ad hujuscemodi ministerium: egredere de Sanctuario, ne contempseris: quia non reputabitur tibi in gloriam hoc a Domino Deo. 2. *Paral.* 26. 18.

Nullum jus habent mittendi vel ordinandi sacerdotes.

Manus cito nemini imposueris. 1. *Tim.* 5. 22.

Reliqui te Cretae, ut — constituas per civitates presbyteros, sicut et ego disposui tibi. *Tit.* 1. 5.

Nec quisquam sumit sibi honorem, sed qui vocatur a Deo, tanquam Aaron. *Hebr.* 5. 4.

Lampadum usus.
Vide *Cereorum usus.*

LAPIS.

Lapis dicitur Christus, angularis.

Ecce ego mittam in fundamentis Sion lapidem, lapidem probatum, angularem, pretiosum, in fundamento fundatum: qui crediderit, non festinet. *Isa.* 28. 16. *Vide Psal.* 117. 22.

Dicit illis Jesu: Nunquam legistis in Scripturis: Lapidem quem reprobaverunt aedificantes, hic factus est in caput anguli? A Domino factum est

istud, etc. *Matth.* 21. 42. *Marc.* 12. 10. 20. 17.

Hic est lapis, qui reprobatus est a vobis aedificantibus, qui factus est in caput anguli. *Actor.* 4. 11. *Vide Isa.* 8. 14. *Item Rom.* 9. 33. 1. *Petr.* 2. 7.

Superaedificati super fundamentum Apostolorum, et Prophetarum, ipso summo angulari lapide Christo Jesu. *Eph.* 2. 20.

Offensionis.

Dominum exercituum ipsum sanctificate: ipse pavor vester, et ipse terror vester. Et erit vobis in sanctificationem. In lapidem autem offensionis, et in petram scandali, duabus domibus Israel: in laqueum, et in ruinam habitantibus Jerusalem. Et offendent ex eis plurimi et cadent, et conterentur: et irretientur, et capientur. *Isa.* 8. 13. *et seq.*

Et qui ceciderit super lapidem istum, confringetur: super quem vero ceciderit, conteret eum. *Matth.* 21. 44.

Ecce positus est hic (*Christus*) in ruinam, et in resurrectionem multorum in Israel, et in signum, cui contradicetur. *Luc.* 2. 34.

Omnis, qui ceciderit super illum lapidem, conquassabitur: super quem autem ceciderit, comminuet illum. *Ibid.* 20. 18.

In judicium ego in hunc mundum veni (*dixit Jesus*); ut qui non vident, videant: et qui vident, caeci fiant. *Joan.* 9. 39.

Offenderunt enim in lapidem offensionis, sicut scriptum est: Ecce pono in Sion lapidem offensionis, et petram scandali: et omnis, qui credit in eum, non confundetur. *Rom.* 9. 32. 33.

Propter quod continet Scriptura: ecce pono in Sion lapidem summum, angularem, electum, pretiosum: et qui crediderit in eum: non confundetur, etc. 1. *Petr.* 2. 6. *Vide v.* 7. *et* 8.

Lapis dicitur Petrus.

Intuitus autem eum Jesus, dixit: Tu es Simon filius Jona: tu vocaberis Cephas, quod interpretatur Petrus. *Joan.* 1. 42.

Lapis dicitur omnis Christianus.

Ad quem accedentes lapidem vivum, etc. 1. *Petr.* 2. 4. *et seq.*

Vide *Domus spiritualis*, *in Tit. Domus.*

Latrocinium.

Vide *Homicidium.*

LAUS.

Laudatur homo a Deo.

Et tunc laus erit unicuique a Deo. 1. *Cor.* 4. 5.

Non a se ipso.

Laudet te alienus, et non os tuum: extraneus, et non labia tua. *Prov.* 27. 2.

Ab alio in absentia.

Sic Salvator Joannem disci-

pulis ipsius discedentibus, *laudibus extulit. Matth.* 11. 7.

Et cum discessissent nuntii Joannis, coepit (*Jesus*) de Joanne dicere ad turbas, etc. *Luc.* 7. 24.

De innocentia.

Laudabuntur omnes recti corde. *Psal.* 63. 11.

Non laudes virum in specie sua: neque spernas hominem in visu suo. *Eccli.* 11. 2. Ante mortem ne laudes hominem quemquam, quoniam in filiis suis agnoscitur vir. *v.* 30.

Ante sermonem non laudes virum: haec enim tentatio est hominum. *Ibid.* 27. 8.

Laudemus viros gloriosos, et parentes nostros in generatione sua. *Ib.* 44. 1. Homines divites in virtute, pulchritudinis studium habentes, pacificantes in domibus suis. *v.* 6. Sapientiam ipsorum narrent populi, et laudem eorum nuntiet Ecclesia. *v.* 15.

Laudandus Deus ante et post cibum. Vide *Gratiae agendae, etc.*

Ut cum comederis, et satiatus fueris, benedicas Domino Deo tuo pro terra optima, quam dedit tibi. *Deut.* 8. 10.

Laudare Deum pro merito non possumus.

Quoniam magnus Dominus et laudabilis nimis: terribilis est super omnes Deos. *Psal.* 95. 4.

Quis loquetur potentias Domini, auditas faciet omnes laudes ejus? *Psal.* 105. 2.

Septies in die laudem dixi tibi, super judicia justitiae tuae (*Domine*). *Psal.* 118. 164.

Magnus Dominus et laudabilis nimis: et magnitudinis ejus non est finis. *Psal.* 144. 3.

Glorificantes Dominum, quantumcumque potueritis: supervalebit enim adhuc, et admirabilis magnificentia ejus. *Eccli.* 43. 32. *Vide et versus sequentes.*

Laudes Deo canendae.

Omnes gentes, plaudite manibus: jubilate Deo in voce exultationis. *Psal.* 46. 2.

Praecinite Domino in confessione: psallite Deo nostro in cithara. *Psal.* 146. 7.

Cantate Domino canticum novum: laus ejus in Ecclesia sanctorum. *Psal.* 149. 1.

Cantate Domino, quoniam magnifice fecit: annuntiate hoc in universa terra. *Isa.* 12. 5.

Et nolite inebriari vino, in quo est luxuria; sed implemini Spiritu Sancto, loquentes vobismetipsis in psalmis et hymnis, et canticis spiritualibus, cantantes et psallentes in cordibus vestris Domino. *Ephes.* 5. 18. 19.

Verbum Christi habitet in vobis abundanter, in omni sapientia, docentes et commonentes vosmetipsos, psalmis,

et hymnis, et canticis spiritualibus, in gratia cantantes in cordibus vestris Deo. *Coloss.* 3. 16.

Per ipsum ergo (*Christum*) offeramus hostiam laudis semper Deo, id est, fructum labiorum confitentium nomini ejus. *Hebr.* 13. 15.

Tristatur aliquis vestrum? oret. Æquo animo est? psallat. *Jac.* 5. 13.

LECTIO

Post industriam sequetur sapientia. *Eccles.* 10. 10.

Qui legit, intelligat. *Matth.* 24. 15. *Vide Marc.* 13. 14.

Omni autem, cui multum est datum, multum quaeretur ab eo: et cui commendaverunt multum, plus petent ab eo. *Luc.* 12. 48.

Verbum Christi habitet in vobis abundanter. *Coloss.* 3. 16.

Attende lectioni, et exhortationi, et doctrinae. Noli negligere gratiam, quæ in te est, etc. 1. *Tim.* 4. 13. 14.

Omnis Scriptura divinitus inspirata, utilis est ad docendum, ad arguendum, etc. 2. *Tim.* 3. 16.

Scienti igitur bonum facere, et non facienti, peccatum est illi. *Jac.* 4. 17.

LEPRA.

Lepra quomodo cognoscatur.

Describitur lepra, quomodo cognoscatur. Lev. c. 13. *Et c.* 14. *ratio lepræ curandæ, et sacrificia offerenda pro homine lepra infecto, præscribuntur.*

Lepram mittit Deus propter peccata.

Dixit Deus Moysi: Mitte manum tuam in sinum tuum. Quam cum misisset in sinum, protulit leprosam instar nivis. *Exod.* 4. 6.

Aaron et Maria in mitissimum Moysen murmurant, apud quos Deus Moysen laudat a familiaritate erga Dominum. Maria lepra percussa, et septem diebus a populo separata, sanitati restituitur. Num. c. 12.

Naaman, princeps militiæ regis Syriæ, erat vir magnus apud dominum suum, et honoratus: per illum enim dedit Dominus salutem Syriæ: erat autem vir fortis et dives, sed leprosus. 4. *Reg.* 5. 1.

Dixit Eliseus Giezi servo suo: *Quia* nunc igitur accepisti argentum, et accepisti vestes, ut emas oliveta, et vineas, et oves, et boves, et servos, et ancillas: — lepra Naaman adhaerebit tibi, et semini tuo usque in sempiternum. Et egressus est ab eo leprosus quasi nix. *Ibid. v.* 26. *et* 27.

Percussit autem Dominus regem (*Azariam*), et fuit leprosus usque in diem mortis suæ, et habitabat in domo libera seorsum. *Ibid.* 15. 5. *Vide* 2. *Paral.* 26. 21.

Non est tui officii, Ozia, (*dixerunt ei sacerdotes*) ut a-

doleas incensum Domino, sed sacerdotum, hoc est, filiorum Aaron, qui consecrati sunt ad hujuscemodi ministerium: egredere de sanctuario, ne contempseris: quia non reputabitur tibi in gloriam hoc a Domino Deo. Iratusque Ozias, tenens in manu thuribulum, ut adoleret incensum, minabantur sacerdotibus. Statimque orta est lepra in fronte ejus coram sacerdotibus, in domo Domini super altare thymiamatis, etc. 2. *Paral*. 26. 18. 19. *et* 20. Fuit igitur Ozias rex leprosus usque in diem mortis suæ, et habitavit in domo separata, plenus lepra, ob quam ejectus fuerat de domo Domini. v. 21.

Lepra mundatur.

Retrahe (*ait Dominus Moysi*) manum tuam in sinum tuum. Retraxit, et protulit iterum, et erat similis carni reliquae (*cum prius esset leprosa instar nivis*). *Exod*. 4. 7. *Vide Num*. 12. 15.

Descendit (*Naaman*), et lavit in Jordane septies juxta sermonem viri Dei (*Elisei*): et restituta est caro ejus, sicut caro pueri parvuli, et mundatus est. 4. *Reg*. 5. 14.

Cum autem descendisset (*Jesus*) de monte, secutæ sunt eum turbæ multæ: et ecce leprosus veniens, adorabat eum, dicens: Domine, si vis, potes me mundare. Et extendens Jesus manum suam, tetigit eum, dicens, Volo: Mundare. Et confestim mundata est lepra ejus. *Matth*. 8. 1. *et seq*.

Cum ingrederetur (*Jesus*) quoddam castellum, occurrerunt ei decem viri leprosi, qui steterunt a longe, et levaverunt vocem, dicentes: Jesu praeceptor, miserere nostri. Quos, ut vidit, dixit: Ite, ostendite vos sacerdotibus: et factum est, dum irent, mundati sunt. *Luc*. 17. 12. *et seq*.

Leprosorum segregatio.

Omni tempore, quo leprosus est, et immundus, solus habitabit extra castra. *Lev*. 13. 46.

Præcipe (*ait Dominus Moysi*) filiis Israel, ut ejiciant de castris omnem leprosum, et qui semine fluit: pollutusque est super mortuo. *Num*. 5. 2.

Percussit autem Dominus regem (*Azariam*), et fuit leprosus usque in diem mortis suae, et habitabat in domo libera seorsum: Joathan vero filius regis gubernabat palatium, etc. 4. *Reg*. 15. 5.

LEVITAE.

Levitarum habitatio, jus, et sustentatio.

Locutusque est Moyses ad Aaron, et ad Eleazar, et Ithamar, filios ejus, qui erant residui: Tollite sacrificium, quod remansit de oblatione Domini, et comedite illud absque fermento juxta altare, quia San-

ctum Sanctornm est. *Lev.* 10. 12. *Vide c.* 2. 3.

Ædes Levitarum, quae in urbibus sunt, semper possunt redimi: si redemptae non fuerint, in Jubilæo revertentur ad dominos, quia domus urbium Levitarum pro possessionibus sunt inter filios Israel. Suburbana autem eorum non veneant, quia possessio sempiterna est. *Ibid.* 25. 32. *et seq.*

Filiis autem Levi dedi omnes decimas Israelis in possessionem, pro ministerio, quo serviunt mibi in tabernaculo foederis. *Num.* 18. 21. Solis filiis Levi mihi in tabernaculo servientibus et portantibus peccata populi, legitimum sempiternum erit in generationibus vestris. Nihil aliud possidebunt, decimarum oblatione contenti, quas in usns eorum et necessaria separavi. *v.* 23. *et* 24. *Vide integrum Caput.*

Præcipe filiis Israel (*ait Dominus ad Moysen*), ut dent Levitis de possessionibus suis: urbes ad habitandum, et suburbana earum per circuitnm: ut ipsi in oppidis maneant, et suburbana sint pecoribus ac jumentis. *Ibid.* 35. 2. *Vide Jos.* 21. 2.

Ibi (*scilicet in terra, quam Dominus daturus est vobis*) epulabimini coram Domino Deo vestro, vos et filii ac filiae vestrae, famuli et famulae, atque Levites, qui in urbibus vestris commorantur. *Deut.* 12. 12. Cave (*dixit Dominus populus Israel*), ne derelinquas Levitem in omni tempore, quo versaris in terra. *v.* 19. *Vide c.* 10. 8. *et* 9.

Cave ne derelinquas eum (*Levitem, qui intra portas suas est*) quia non habet aliam partem in possessione tua. *Ib.* 14. 27. *Vide v.* 29. *et c.* 18. 1.

Tolles (*dixit Dominus populo Israel*) de cunctis frugibus tuis primitias, et pones in cartallo, pergesque ad locum, quem Dominus Deus tuus elegerit, ut ibi invocetur nomen ejus. *Ibid.* 26. 2. *Vide v.* 12. *et* 13.

Tribui autem Levi non dedit possessionem, sed sacrificia et victimae Domini Dei Israel, ipsa est ejus haereditas, sicut locutus est illi. *Josue* 13. 14.

Tribui autem Levi non dedit possessionem: quoniam Dominus Deus Israel ipse est possessio ejus, ut locutus est illi. *v.* 33. *Vide c.* 18. 7.

Levitis assignantur civitates quadraginta octo cum suburbanis et completa Dei promissione, requies datur filiis Israel. Ibid. c. 21.

Et statuemus (*dicunt qui fœdus cum Deo initum servarunt*) super nos praecepta, ut demus tertiam partem sicli per annum ad opus domus Dei nostri, ad panes propositionis, et ad sacrificium sempiternum, et in holocaustum sempiternum in Sabbatis, etc. 2. *Esdr.* 10. 32.

33. Et primitias ciborum nostrorum et libaminum nostrorum, et poma omnis ligni, vindemiae quoque, et olei afferemus sacerdotibus ad gazophylacium Dei nostri, et decimam partem terræ nostræ Levitis. Ipsi Levitæ decimas accipient ex omnibus civitatibus operum nostrorum. *v.* 37. *Vide et versus sequentes. Item c.* 13. 10.

In tota anima tua time Dominum, et sacerdotes illius sanctifica. In omni virtute tua dilige eum, qui te fecit, et ministros ejus ne derelinquas. Honora Deum ex tota anima tua, et honorifica sacerdotes. — Da illis partem, sicut mandatum est tibi, primitiarum, et purgationis, etc. *Eccli.* 7. 31. *et seq.*

Divisio terrae sanctae in duodecim tribus : ubi sint primitiae, et sanctuarium : locus sacerdotum et Levitarum : mensura civitatis in quadro cum suburbanis : possessio principis, etc. Ezech. c. 48.

Levitarum ministerium et officium.

Dixit quoque Dominus ad Aaron : Vinum et omne quod inebriare potest, non bibetis tu et filii tui, quando intrabitis in tabernaculum testimonii, ne moriamini : quia præceptum — est in generationes vestras. *Lev.* 10. 8. *Vidè Deut.* 10. 8. *Jos.* 3. 6.

Tribum Levi noli numerare, neque pones summam eorum cum filiis Israel : sed constitue eos super tabernaculum testimonii : et cuncta vasa ejus, et quidquid ad ceremonias pertinet. Ipsi portabunt tabernaculum, et omnia utensilia ejus : et erunt in ministerio, ac per gyrum tabernaculi metabuntur. *Num.* 1. 49. 50.

Levitae in tabernaculi ministerium assumpti numerantur, cum suis principibus et ministeriis, et loco primogenitorum Israel suscipiuntur : reliqua primogenita numerum Levitarum excedentia, pretio redimuntur. Ibid. c. 3.

Locutusque est Dominus ad Moysen et Aaron, dicens: Tolle summam filiorum Caaht de medio Levitarum per domos et familias suas, a trigesimo anno et supra, usque ad quinquagesimum annum, omnium qui ingrediuntur, ut stent, et ministrent in tabernaculo foederis. *Ibid.* 4. 1. *et seq.*

Candelabri et lucernarum situs ac forma, aetasque et consecratio Levitarum. Ibid. c. 8. *Vide Josue* 3. 6.

Dixitque Dominus ad Aaron: —Sed et fratres tuos de tribu Levi, et sceptrum patris tui sume tecum, praestoque sint, et ministrent tibi : tu autem et filii tui ministrabitis in tabernaculo testimonii. *Ibid.* 18. 1. Solis filiis Levi mihi in tabernaculo servientibus, et portantibus peccata populi : legiti-

mum sempiternum erit in generationibus vestris. Nihil aliud possidebunt, decimarum oblatione contenti, quas in usus eorum et necessaria separavi. *v.* 23. *et* 24.

Genealogia filiorum Levi et quos ex eis constituerit David cantores ac ministros in domo Domini, *etc.* 1. *Paral. c.* 6.

In Jerusalem quoque constituit Josaphat Levitas et sacerdotes: et principes familiarum ex Israel: ut judicium et causam Domini judicarent habitatoribus ejus. 2. *Par.* 19. 8.

Erunt in sanctuario meo æditui, et janitores portarum domus, et ministri domus: ipsi mactabunt holocausta, et victimas populi: et ipsi stabunt in conspectu eorum: ut ministrent eis. *Ezech.* 44. 11.

Levitas assumit sibi in ministerium Deus ex primogenitis Israel.

Ego tuli Levitas a filiis Israel pro omni primogenito, qui aperit vulvam in filiis Israel, eruntque Levitae mei. *Num.* 3. 12. Et ait Dominus ad Moysen: Numera primogenitos sexus masculini de filiis Israel ab uno mense et supra: et habebis summam eorum. Tollesque Levitas mihi pro omni primogenito filiorum Israel: ego sum Dominus: et pecora eorum pro universis primogenitis pecorum filiorum Israel. *v.* 40. *vide c.* 8. 6.

Levitae puniunt peccatum erecti vituli.

Ob vitulum adoratum Moyses Deum precatur, tabulas frangit, vitulum comburit; et Aarone objurgato, idololatras occidi jubet, cæterisque veniam impetrat, etc. Exod. c. 32.

Levitae expelluntur ex Israel.

Sacerdotes autem et Levitæ, qui erant in universo Israel, venerunt ad eum de cunctis sedibus suis (*scilicet ad Roboam*), relinquentes suburbana, et possessiones suas, et transeuntes ad Judam et Jerusalem: eo quod abjecisset eos Jeroboam, et posteri ejus, ne sacerdotio Domini fungerentur. 2. *Paral.* 11. 13. 14.

LEX.

Vide Thesaurum Patrum.

Lex prima et praeceptum primum datur.

Praecepitque ei (*Adam Dominus*) dicens: Ex omni ligno paradisi comede: de ligno autem scientiae boni et mali ne comedas. *Gen.*2.16.17. *Vide et c.*3.1.

Lex prima violatur.

Dixit autem serpens ad mulierem: Nequaquam morte moriemini, etc. *Gen.* 3. 4. Vidit igitur mulier, quod bonum esset lignum ad vescendum, et pulchrum oculis, aspectuque delectabile: et tulit de fructu

illius et comedit : deditque viro suo, qui comedit, etc. v. 6.

Lex decem mandatorum datur Moysi.

Moyses Decalogum a Domino auditum territo populo narrat : et terreum, ac lapideum de insectis lapidibus altare fieri jubet, ad quod non sit per gradus ascendendum. Exod. c. 20.

Praeceptorum Decalogi repetitio et explanatio et de timore filiorum Israel cum Dei vocem audissent, et montem ardere vidissent. Deut. c. 5.

Legis tabulae dantur.

Deditque Dominus Moysi, completis bujuscemodi sermonibus in monte Sinai (*scilicet de diei Sabbati observatione, etc.*), duas tabulas testimonii lapideas, scriptas digito Dei. *Exod.* 31. 18. *Vide et c.* 32. 15.

Haec verba locutus est dominus ad omnem multitudinem vestram in monte, de medio ignis et nubis et caliginis, voce magna (*scilicet praeceptorum Decalogi repetitio et explanatio*) nihil addens amplius, et scripsit ea in duabus tabulis lapideis, quas tradidit mihi (*Moysi*). *Deut.* 5. 22. *Vide et c.* 9. 10.

Legis tabulae franguntur.

Ob vitulum adoratum Moyses Deum precatur, tabulas frangit, vitulum comburit, et Aarone objurgato, idololatras occidi jubet, caeterisque veniam impetrat, etc. Exod. c. 32.

(*Loquitur Moyses de hac illorum idololatria.*) Cumque de monte ardente descenderem, et duas tabulas foederis utraque tenerem manu, vidissemque vos peccasse Domino Deo vestro, et fecisse vobis vitulum conflatilem, ac deseruisse velociter viam ejus, quam vobis ostenderat : projeci tabulas de manibus meis, confregique eas in conspectu vestro. *Deut.* 9. 15. *et seq.*

Dantur aliae tabulae legis.

Dixitque Dominus ad Moysen : Scribe tibi verba haec, quibus et tecum et cum Israel pepigi fœdus. Fuit ergo ibi cum Domino Moyses 40 dies et 40 noctes : panem non comedit, et aquam non bibit, et scripsit in tabulis verba foederis decem. *Exod.* 34. 27. 28.

In tempore illo dixit Dominus ad me (*Moysen*) : Dola tibi duas tabulas lapideas, sicut priores fuerunt : et ascende ad me in montem : faciesque arcam ligneam, et scribam in tabulis verba, quae fuerunt in his, quas ante confregisti, ponesque eas in arca. Feci igitur arcam de lignis Setim. *Deut.* 10. 1. *et seq. Vide Exod.* 34. 1.

Legis natura, officium, et operatio.

Scimus autem, quoniam quæcumque lex loquitur, iis, qui in lege sunt, loquitur: ut omne os obstruatur, et subditus fiat omnis mundus Deo: quia ex operibus legis non justificabitur omnis caro coram illo. *Rom.*3. 19.20. *Vide Galat.* 2.16. *et seq.*

Lex enim iram operatur. Ubi enim non est lex; nec prævaricatio. *Ibid.* 4. 15.

Lex autem subintravit, ut abundaret delictum. Ubi autem abundavit delictum superabundavit gratia. Ut sicut regnavit peccatum in mortem: ita et gratia regnet per justitiam in vitam aeternam, etc. *Ibid.* 5. 20. 21.

An ignoratis, fratres (scientibus enim legem loquor), quia lex in homine dominatur quanto tempore vivit? *Ibid.* 7. 1. Quid ergo dicemus? Lex peccatum est? Absit. Sed peccatum non cognovi, nisi per legem: nam concupiscentiam nesciebam, nisi lex diceret: Non concupisces. Occasione autem accepta, peccatum per mandatum operatum est in me omnem concupiscentiam. Sine lege enim peccatum mortuum erat, etc. *v.*7. *et* 8. *Vide reliquum capitis.*

Quid igitur lex? Propter trangressiones posita est, donec veniret semen, cui promiserat, ordinata per Angelos in manu mediatoris. *Galat.* 3. 19.

Scimus autem, quia bona est lex, si quis ea legitime utatur: sciens hoc, quia lex justo non est posita, sed injustis et non subditis, impiis et peccatoribus, sceleratis et contaminatis, etc. 1. *Tim.* 1. 8. 9.

Reprobatio quidem fit præcedentis mandati (*scil. carnalis*), propter infirmitatem ejus et inutilitatem. Nihil enim ad perfectum adduxit lex; introductio vero melioris spei, per quam proximamus ad Deum. *Hebr.*7. 18. 19.

Legis impletio, divina gratia, est possibilis.

Vide *et Libertas Evangelica.*

Noe vir justus atque perfectus fuit in generationibus suis, cum Deo ambulavit. *Gen.* 6. 9. *Vide et Eccli.* 44. 17. *Vide et de Henoch idem dictum*: Ambulavit cum Deo. *Gen.* 5. 22. *Item Eccli.* 44. 16.

Dixit Deus ad Abraham: Ambula coram me, et esto perfectus. *Ibid.* 17. 1.

Mandatum hoc, quod ego praecipio tibi — non supra te est (*id est supra vires tuas*), etc. *Deut.* 30. 11.

Ille (*Josue*) universa complevit: non præteriit de universis mandatis, nec unum quidem verbum, quod jusserat Dominus Moysi. *Josue* 11. 15.

Servus meus David — custo-

divit mandata mea, et secutus est me in toto corde suo. 3. *Reg.* 14. 8.

Stetitque rex (*Josias*) super gradum: et fœdus percussit coram Domino, ut ambularent post Dominum, et custodirent praecepta ejus, et testimonia, et ceremonias, in omni corde, et in tota anima, etc. 4. *Reg.* 23. 3. Similis illi non fuit ante eum rex, qui reverteretur ad Dominum in omni corde suo, et in tota anima sua, et in universa virtute sua, juxta omnem legem Moysi. *v.* 25. *Vide simile de Asa*, 2. *Paral.* 15.12.

Custodivi vias Domini: nec impie gessi a Deo meo, etc. *Psal.* 17. 22.

Da mihi (*Deus*) intellectum, et scrutabor legem tuam, et custodiam illam in toto corde meo. *Psal.* 118. 34. *Vide totum hunc Psalmum, et praecipue*: Viam mandatorum tuorum cucurri. *v.* 32.

Et spiritum meum ponam in medio vestri: et faciam, ut in praeceptis meis ambuletis, et judicia mea custodiatis, et operemini. *Ezech.* 36. 27. *Vide Rom.* 8. 4. *Tit.* 3. 8.

Estote ergo vos perfecti, sicut et Pater vester cœlestis perfectus est. *Matth.* 5. 48.

Fiat voluntas tua, sicut in coelo, et in terra. *Ibid.* 6. 10.

Jugum enim meum suave est, et onus meum leve. *Ib.* 11. 30.

Si autem vis ad vitam ingredi, serva mandata. *Ibid.* 19. 17.

Zacharias et Elisabeth erant — justi ambo ante Deum, incedentes in omnibus mandatis et justificationibus Domini sine querela. *Luc.* 1. 6.

Si præcepta mea servaveritis, manebitis in dilectione mea, etc. *Joan.* 15. 10. *Vide et v.*14. *imo totum Caput.*

Et sermonem tuum servaverunt. *Ibid.* 17. 6.

David fuit vir secundum cor Dei, faciens omnes voluntates ejus. Actor. 13. 22.

Nihil ergo nunc damnationis est iis, qui sunt in Christo Jesu, qui non secundum carnem ambulant. *Rom.* 8. 1.

Christus pro nobis passus est, ut impleretur in nobis, et a nobis justificatio legis; qui non secundum carnem ambulamus, sed secundum spiritum. *Ibid. v.* 4. *Vide totum Caput, quod quam maxime congruit nostrae sententiae, quod scilicet divina gratia justi et perfecti esse possimus. Vide et c.* 6. 18. *et* 20.

Qui enim diligit proximum, legem implevit. *Ibid.* 13. 8.

Fidelis autem Deus *est*, qui non patietur vos tentari supra id quod potestis. 1. *Cor.*10.13.

Deus elegit nos in *Christo*, — ut essemus sancti et immaculati, etc. *Ephes.* 1. 4.

Fructus enim lucis est in omni bonitate, et justitia, et veritate. *Ibid.* 5. 9.

Quicumque ergo (*ex vocatione Dei in Christo Jesu*) perfecti sumus, etc. *Philipp.* 3. 15.

Omnia possum in eo, qui me confortat. *Ibid.* 4. 13.

In omni opere bono fructificantes. *Coloss.* 1. 10. *Vide et Gal.* 5. 22.

Christus factus est omnibus obtemperantibus sibi, causa salutis aeternae. *Hebr.*5. 9. (*Sed si nullus legem implere poterit, nullus erit obediens, etc.*).

Christus passus est pro nobis, vobis relinquens exemplum, ut sequamini vestigia ejus. Qui peccatum non fecit, nec inventus est dolus in ore ejus. 1. *Petr.* 2. 21. 22. *Vide totum Caput.*

Et in hoc scimus, quoniam cognovimus eum, si mandata ejus observemus. Qui dicit se nosse eum, et mandata ejus non custodit, mendax est, etc. Qui autem servat verbum ejus, vere in hoc caritas Dei perfecta est; et in hoc scimus, quoniam in ipso sumus. Qui dicit, se in ipso manere, debet, sicut ille ambulavit, et ipse ambulare, etc. 1. *Joan.* 2. 3. *et seq. Vide totum Caput.*

Et omnis, qui habet hanc spem in eo, sanctificat se, sicut et ille sanctus est. *Ibid.* 3. 3. Omnis, qui in eo manet, non peccat, etc. *v.* 6. *Vide totum Caput, et praecipue*: Omnis, qui natus est ex Deo, peccatum non facit, etc. *v.* 9.

Haec est enim caritas Dei, ut mandata ejus custodiamus et mandata ejus gravia non sunt. *Ibid.* 5. 3.

Legem Dei sine gratia et spiritu divino non possumus implere.

Quis det talem eos habere mentem (*ait Dominus ad Moysen*), ut timeant me, et custodiant universa mandata mea in omni tempore, ut bene sit eis, et filiis eorum in sempiternum? *Deut.* 5. 29.

Nam et testimonia tua meditatio mea est: et consilium meum justificationes tuae. *Psal.* 118. 24.

Jesus ait ei (*principi petenti quid faceret, ut vitam aeternam possideret*): Adhuc unum tibi deest: omnia quaecumque habes vende, et da pauperibus, et habebis thesaurum in coelo: et veni, sequere me. *Luc.* 18.22. *Item Matth.* 19.21. *Marc.*10.21.

Nunc ergo, quid tentatis Deum, imponere jugum super cervices discipulorum, quod neque patres nostri, neque nos portare potuimus? sed per gratiam Domini Jesu Christi credimus salvari, quemadmodum et illi. *Actor.* 15. 10. 11.

Lex enim spiritus vitae in Christo Jesu liberavit me a lege peccati et mortis. Nam quod impossibile erat legi, in quo infirmabatur per carnem: Deus Filium suum mittens in similitudinem carnis peccati, et de peccato damnavit peccatum in carne, ut justificatio legis impleretur in nobis, qui non se-

cundum carnem ambulamus, sed secundum spiritum. *Rom.* 8. 2. 3. 4.

Punitio vel merces eorum, qui legem Dei praevaricantur, vel observant. Vide *Obedientia* et *Inobedientia.*

Christus venit, ut legem impleret.

Nolite putare (*ait Jesus discipulis suis*), quoniam veni solvere legem, aut Prophetas: non veni solvere, sed adimplere. *Matth.* 5. 17.

Legis caeremoniae abrogantur per Christum.

Omnes enim Prophetae, et lex, usque ad Joannem, prophetaverunt. *Matth.* 11. 13.

Et velum templi scissum est in duo, a summo usque deorsum. *Marc.* 15. 38.

Lex et Prophetae, usque ad Joannem: ex eo regnum Dei evangelizatur, et omnis in illud vim facit. *Luc.* 16. 16.

Notum igitur sit vobis, viri fratres, quia per hunc (*Christum*) vobis remissio peccatorum annuntiatur et ab omnibus, quibus non potuistis in lege Moysi justificari. *Actor.* 13.38. *Vide c.* 15. 11.

Peccatum enim vobis non dominabitur: non enim sub lege estis, sed sub gratia *Rom.* 6.14.

Itaque, fratres mei, et vos mortificati estis legi per corpus Christi: ut sitis alterius, qui ex mortuis resurrexit, ut fructificemus Deo. *Ibid.* 7.4. *Vide c.* 8.3.

Christus nos redemit de maledicto legis, factus pro nobis maledictum: quia scriptum est: Maledictus omnis, qui pendet in ligno: ut in Gentibus benedictio Abrahae fieret in Christo Jesu, ut pollicitationem Spiritus accipiamus per fidem. *Gal.* 3. 13. 14. *Vide c.* 4. 5. *Item* 1. *Petr.* 1. 18.

Nunc autem in Christo Jesu, vos qui aliquando eratis longe: facti estis prope in sanguine Christi. *Ephes.* 2. 13.

Et vos cum mortui essetis in delictis et praeputio carnis vestrae, convivificavit cum illo, donans vobis omnia delicta: delens quod adversus nos erat chyrographum decreti, quod erat contrarium nobis, et ipsum tulit de medio, affigens illud cruci: et exspolians principatus et potestates, traduxit confidenter, palam triumphans illos in semetipso. *Coloss.* 2.13. *et seq.*

Lex legitur.

Coepitque Moyses explanare legem, et dicere: Dominus Deus noster locutus est ad nos in Horeb, dicens: Sufficit vobis, quod in hoc monte mansistis. (*Loquitur Moyses ad Israel in deserto contra mare Rubrum*). *Deut.* 1. 5. 6.

Scripsit itaque Moyses legem hanc, et tradidit eam sacerdotibus filiis Levi, qui portabant arcam fœderis Domini, et cunctis senioribus Israel. *Ibid.* 31.

9. Convenientibus cunctis ex Israel, ut appareant in conspectu Domini Dei tui, in loco quem elegerit Dominus, leges verba legis hujus coram omni Israel, audientibus eis. v. 11. *Vide Josue* 8. 34.

Ascenditque rex (*Josias*) templum Domini, et omnes viri Juda, universique qui habitabant in Jerusalem cum eo sacerdotes et prophetae, et omnis populus a parvo usque ad magnum: legitque cunctis audientibus omnia verba libri fœderis, qui inventus est in domo Domini. *Reg.* 23. 2.

Et legerunt in libro legis Dei distincte et aperte ad intelligendum: et intellexerunt, cum legeretur. 2. *Esdr.* 8. 8. *Vide v.* 3. *et* 18.

Et consurrexerunt ad standum (*filii Israel*): et legerunt in volumine legis Domini Dei sui, quater in die, et quater confitebantur, et adorabant Dominum Deum suum. *Ibid.* 9. 3.

Lex nova Christianorum consistit potissimam in caritate.

Ego autem dico vobis: Diligite inimicos vestros, benefacite his, qui oderunt vos; et orate pro persequentibus et calumniantibus vos: ut sitis filii Patris vestri, qui in coelis est: qui solem suum oriri facit super bonos et malos, etc. *Matth.* 5. 44. 45. *Item Luc.* 6. 27.

Omnia ergo quaecumque vultis, ut faciant vobis homines, et vos facite illis. Haec est enim lex, et Prophetae. *Ibid.* 7. 12.

Magister, quod est mandatum magnum in lege? (*Legis doctor sic interrogavit Jesum, tentans eum*). Ait illi Jesus: Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, et in tota anima tua, et in tota mente tua. Hoc est maximum et primum mandatum. Secundum autem simile est huic: Diliges proximum tuum sicut te ipsum. In his duobus mandatis universa lex pendet, et Prophetae. *Ibid.* 22. 36. *et seq. Item Deut.* 6. 5. *Marc.* 12. 30. 31. *Luc.* 10. 27.

Mandatum novum do vobis: Ut diligatis invicem, etc. In hoc cognoscent omnes, quia discipuli mei estis, si dilectionem habueritis ad invicem. *Joan.* 13. 34. 35.

Dilectio proximi malum non operatur. Plenitudo ergo legis est dilectio. *Rom.* 13. 10.

Omnis enim lex in uno sermone impletur: Diliges proximum tuum sicut te ipsum. *Galat.* 5. 14.

Alter alterius onera portate, et sic adimplebitis legem Christi. *Ibid.* 6. 2.

Finis autem praecepti est caritas de corde puro, et conscientia bona, et fide non ficta. 1. *Tim.* 1. 5.

LIBER VITAE.

Ait Moyses ad Dominum deprecans pro populo, qui ado-

raverat vitulum : Aut dimitte eis hanc noxam, aut si non facis, dele me de libro tuo, quem scripsisti. *Exod.* 32. 31. 32.

Deleantur de libro viventium: et cum justis non scribantur. *Psal.* 68. 29.

Etiam rogo et te, germane compar, adjuva illas, quae mecum laboraverunt in Evangelio cum Clemente, et cæteris adjutoribus meis, quorum nomina sunt in libro vitæ. *Philipp.* 4. 3.

Qui vicerit, sic vestietur vestimentis albis, et non delebo nomen ejus de libro vitae, et confitebor nomen ejus coram Patre meo, et coram Angelis ejus. *Apoc.* 3. 5.

Et vidi mortuos, magnos et pusillos, stantes in conspectu throni, ed libri aperti sunt: et alius liber apertus est, qui est vitæ; et judicati sunt mortui ex his, quae scripta erant in libris, secundum opera ipsorum. *Ibid.* 20. 12.

Non intrabit in eam (*civitatem*) aliquod coinquinatum, aut abominationem faciens et mendacium, nisi qui scripti sunt in libro vitae agni. *Ibid.* 21. 27.

LIBERALITAS.

Vide et MISERICORDIA.

Rebecca filia Bathuel, valde liberaliter respondit famulo Abrahae, dicens : Bibe, domine mi. *Gen.* 24. 18.

Liberaliter egit Moyses, defendendo filias Jethro a pastoribus, qui eas adaquare pecora non sinebant. Exod. 2. 17.

Filii Israel mente promptissima atque devota obtulerunt quidquid ad faciendum opus tabernaculi, et ad cultum et vestes sanctas erat necessarium. Ibid. 36. 2. 4. *Sequitur versus*: Unde artifices venire compulsi, dixerunt Moysi : Plus offert populus, quam necessarium est. *v.* 4. 5.

Obtenta victoria de Amalecitis, David misit dona de præda senioribus Juda, proximis suis, dicens : Accipite benedictionem, etc. 1. *Reg.* 30. 26.

Praecepit David, ut Miphiboseth comederet panem in mensa sua semper, et totam domum Saul dedit ei. 2. *Reg.* 9. 10. *et seq. Vide et v.* 7.

Fugienti David a facie Absalom, Sobi — et Machir — et Berzellai — obtulerunt — et *multa exercitui necessaria*, frumentum, et hordeum, et farinam, etc. *Ibid.* 17. 27.

Berzellai astitit David, quando fugiebat a facie Absalom; et obtenta victoria, David retinuit filium illius de familia sua. Ibid. 19. 38.

Regina Saba multa obtulit Salomoni; et Salomon dedit ei omnia, quae petiit, exceptis his, quae ultro obtulit illi munere regio. 3. *Reg.* 10. 10. *et* 13.

Quidam boni viri de Israel captivos judaeos vestierunt, et illos, qui ambulare non poterant, imposuerunt jumentis, et duxerunt ad fratres eorum. 2. *Paral.* 28. 15.

Rex quoque Cyrus protulit vasa templi Domini, quae tulerat Nabuchodonosor, *et remisit ea in Jerusalem. Fuerant autem* omnia vasa aurea et argentea, quinque millia quadringenta. 1. *Esdr.* 1. 7. *et* 11.

Redeuntes de Babylone filii Juda, sponte obtulerunt in domum Dei ad extruendam eam in loco suo, secundum vires suas. *Ibid.* 2. 68. 69.

Praecepit rex Darius, ut aedificaretur in Jerusalem domus Dei, et darentur sumptus de arca regia, licet quidam aemuli opus impedire per litteras laborarent. Ibid. 6. 3. *et* 8.

Rex Artaxerxes liberaliter se habuit erga Nehemiam venientem in Judaeam, et dedit ei epistolas, quas petierat. 2. *Esdr.* 2. 1. *usque ad* 10.

Nehemius valde liberalis legatis fuit, qui populum vectigalibus et exactionibus non gravavit, et his, ad quos venit plurima bona fecit. Ibid. 5. 10. *et* 15. *et seq.*

Tobias omnia, quae habere poterat, quotidie concaptivis fratribus, qui erant ex ejus genere, *impertiri studebat, esurientes alebat, nudisque vestimenta praebebat. Tob.* 1. 3.

Raguel tradidit Tobiae juniori Saram, et dimidiam partem omnis substantiae suae, etc. *Ibid.* 10. 10.

Tobias junior et senex multum fuerunt grati Raphaeli, quem hominem putabant, et valde bene recognoverunt beneficia ab eo recepta. Et propterea pater et filius dimidiam partem omnium, quae habebant, illi liberaliter obtulerunt. Ibid. 12. 5.

Rex Assuerus jussit convivium praeparari permagnificum — pro conjunctione et nuptiis Esther. Et dedit requiem universis provinciis, ac dona largitus est juxta magnificentiam principalem. *Esther* 2. 18.

Videns rex Assuerus reginam Esther, dixit ei: Quid vis, Esther regina? quae est petitio tua? etiamsi dimidiam partem regni petieris, dabitur tibi. *Ibid.* 5. 3.

Quaesivit rex, quantum honoris ac proemii consecutus esset Mardochaeus pro fide, quam erga ipsum servit: et cum intelligeret, eum nihil accepisse mercedis, fecit eum magnifice honorari. Ibid. 6. 3. *et seq.*

Ita ut Seleucus, rex, Asiae de reditibus suis praestaret omnes sumptus ad ministerium sacrificiorum pertinentes. 2. *Mach. c.* 3. *v.* 3.

Pater in cœlis solem suum oriri facit super bonos, et malos: et pluit super justos et injustos. *Matth.* 5. 45.

Magnificus et largus remune-

rator est Dominus, qui relinquentibus propter se temporalia bona, reddit centuplum in hoc sæculo, et vitam aeternam in futuro. Ibid. 19. 29.

Benignitatem suam et liberalitatem dignatus est Christus ostendere, quando vocatus ad pauperes nuptias, ivit, et ibidem aquam in vinum convertit, ut exilararet pauperes discumbentes. Joan. 2. 1. *et seq.*

DisciPuli, *audientes famem magnam futuram in universo orbe*, proposuerunt singuli, *prout quis habebat*, in ministerium mittere habitantibus in Judaea fratribus : quod et fecerunt. *Actor.* 11. 29. 30.

LIBERORUM ERUDITIO.

Vide FILII ET FILIAE.

Audiens Jacob somnia filii sui Joseph, increpavit eum, *ne contra se fratrum suorum invidiam suscitaret. Gen.* 37. 10.

Negligentiam filiorum suorum arguebat Jacob, audiens — quod alimenta venderentur in Ægypto. *Ibid.* 42. 1.

Praecepit Dominus per Moysen, ut filii Israel docerent filios suos ea, quae ipsi viderant. Deut. 4. 9.

Contumax filius et protervus, et parentum imperio obedire contemnens, praecipitur a Moyse per populum lapidari. Ibid. 21. 18. *et seq.*

Heli sacerdos male corripuit filios suos; et ideo tam ipse, quam illi graviter sunt a Deo puniti. 1. *Reg.* 2. 22. *et seq. Vide c.* 4. 11. *et seq.*

Appropinquans ad mortem David, diligenter et egregie instruxit Salomonem filium suum, post se regnaturum. 1. *Paral.* 28. 9.

Tobias filium suum ab infantia timere Deum docuit, et abstinere ab omni peccato. *Tob.* 1. 10.

Idem Tobias, cum se cito crederet moriturum, pie et pulcherrime, imo salubriter instruxit eumdem suum filium. Ibid. c. 4. *Vide per totum Caput et c.* 14. *v.*10.*et seq. ubi, instante morte, filium, et nepotes similiter piissime instruxit.*

Parentes Sarae uxoris junioris Tobiae dimiserant filiam suam cum piissima instructione. Ibid. c. 10. Monentes eam honorare soceros, diligere maritum, regere familiam, gubernare domum, et se ipsam irreprehensibilem exhibere. *v.* 13.

Magnam sollicitudinem gerebat Job de liberis suis sanctificans illos, et offerens holocausta pro singulis, ne forte peccassent. Job 1. 5.

Parentes enim illius (*Susannae*) cum essent justi, erudierunt filiam suam secundum legem Moysi. *Dan.* 13. 3.

Cum appropinquarent dies

Mathathiae moriendi, *filios suos salubriter, piissime, et pulcherrime instruxit, et contra impios animavit.* 1. *Mach.* 2. 49. *et seq.*

Supra modum autem mater mirabilis, et bonorum memoria digna, quae *patientes et* percuntes septem *suos* filios sub unius diei tempore conspiciens — singulos illorum hortabatur voce patria *et pia* fortiter, repleta sapientia, et femineæ cogitationi masculinum animum inserens. 2. *Mach.* 7. 20. *Vide et versus sequentes.*

LIBERTAS.

Vide Thesaurum Patrum

Libertas evangelica.

Si *vos* manseritis in sermone meo, vere discipuli mei eritis; et cognoscetis veritatem, et veritas liberabit vos. *Joan.* 8. 31. Si ergo vos Filius liberaverit, vere liberi eritis. *v.* 36.

Liberati autem a peccato, servi facti estis justitiae. *Rom.* 6. 18.

Lex enim spiritus vitae in Christo Jesu liberavit me a lege peccati et mortis. *Ibid.* 8. 2. Quia et ipsa creatura liberabitur a servitute corruptionis, in libertatem gloriae filiorum Dei. *v.* 21.

Ubi autem Spiritus Domini, ibi libertas. 2. *Cor.* 3. 17.

Vos enim in libertatem vocati estis, fratres: tantum ne libertatem in occasionem detis carnis, sed per caritatem Spiritus servite invicem. *Gal.* 5. 13. *Vide* 1. *Petr.* 1. 18. *et c.* 2. 16. *Item* 2. *Petr.* 2. 19.

Ad Deum ordinatur.

Liberati autem a peccato, servi facti estis justitiae. *Rom.* 6. 18. Cum enim servi essetis peccati, liberi fuistis justitiae. Quem ergo fructum habuistis tunc in illis, in quibus nunc erubescitis? Nam finis illorum mors est. Nunc vero liberati a peccato, servi autem facti Deo, habetis fructum vestrum in sanctificationem, finem vero vitam aeternam. *v.* 20. *et seq.*

Qui enim in Domino vocatus est servus, libertus est Domini. Similiter qui liber vocatus est, servus est Christi. 1. *Cor.* 7. 22.

Vos enim in libertatem vocati estis, fratres: tantum ne libertatem in occasionem detis carnis, sed per caritatem Spiritus servite invicem. *Galat.* 5. 13.

Qui autem perspexerit in legem perfectam libertatis, et permanserit in ea, non auditor obliviosus factus, sed factor operis: hic beatus in facto suo erit. *Jacob* 1. 25.

Sic loquimini, et sic facite: sicut per legem libertatis incipientes judicari. *Ibid.* 2. 12.

Quia sic est voluntas Dei, ut bene facientes obmutescere faciatis imprudentium hominum

ignorantiam : quasi liberi , et non quasi velamen habentes malitiae libertatem , sed sicut servi Dei. 1. *Petr.* 2. 15. 16.

Libertas humana commendatur.

Servus vocatus est? non sit tibi curae : sed et si potes fieri liber , magis utere. 1. *Cor.* 7. 21. Pretio empti estis, nolite fieri servi hominum. *v.* 23.

Libertas prava et improbanda eorum scilicet, qui Evangelicam libertatem praetendunt, et ideo praecepta servare neque possibile , neque necesse esse proclamant.

Vir vanus in superbiam erigitur , et tamquam pullum onagri se liberum natum putat. *Job* 11. 12.

Et conversi estis vos hodie, et fecistis quod rectum est in oculis meis, ut praedicaretis libertatem unusquisque ad amicum suum : et inistis pactum in conspectu meo , in domo , in qua invocatum est nomen meum super eam. *Jerem.* 34. 15.

Reversi sunt, ut essent absque jugo : facti sunt quasi arcus dolosus : cadent in gladio principes eorum , a furore linguae suae. Ista subsannatio eorum in terra Ægypti. *Osee* 7. 16.

Vos enim in libertatem vocati estis , fratres : tantum ne libertatem in occasionem detis carnis , etc. *Galat.* 5. 13.

Quasi liberi , et non quasi velamen habentes malitiae libertatem , etc. 1. *Petr.* 2. 16.

Superba enim vanitatis loquentes , pelliciunt in desideriis carnis luxuriae eos , qui paululum effugiunt, qui in errore conversantur. 2. *Petr.* 2.18.

LIBERUM ARBITRIUM.

Liberum arbitrium etiam post lapsum in homine remansit.

Quare iratus es? et cur concidit facies tua (*dixit Dominus ad Cain*)? Nonne si bene egeris , recipies : sin autem male , statim in foribus peccatum *tuum* aderit? sed sub te erit appetitus ejus , et tu dominaberis illius. *Gen.* 4. 6. 7.

Agitur de voto et juramento et quando puellarum et uxorum vota seu juramenta rata sint vel irrita. Num. c. 30.

In arbitrio viri erit , ut faciat, sive non faciat. *Ibid. v.*14.

Testes invoco hodie coelum et terram , quod proposuerim vobis vitam et mortem , benedictionem et maledictionem. Elige ergo vitam , ut et tu vivas , et semen tuum : et diligas Dominum Deum tuum , atque obedias voci ejus, etc. (*Sic locutus est Moyses ad filios Israel*). *Deut.* 30. 19. 20.

Nunc ergo timete Dominum , et servite ei perfecto corde atque verissimo (*loquitur Josue Israelitis*) : et auferte Deos ,

quibus servierunt patres vestri in Mesopotamia et in Ægypto, ac servite Domino. Sin autem malum vobis videtur, ut Domino serviatis, optio vobis datur: eligite hodie quod placet, cui servire potissimum debeatis, utrum Diis, quibus servierunt patres vestri in Mesopotamia, an Diis Amorrhæorum, in quorum terra habitatis; ego autem et domus mea serviemus Domino, etc. *Josue* 24. 14. 15. Dixitque populus ad Josue: Domino Deo nostro serviemus, et obedientes erimus praeceptis ejus. *v.* 24. *Vide v.*16.18.*et* 21.

Vade, et loquere ad David (*dixit Deus ad Gad prophetam*): Haec dicit Dominus: Trium tibi datur optio, elige unum quod volueris ex his, ut faciam tibi, etc. 2. *Reg*. 24. 12. Aut septem annis veniet tibi fames in terra tua: aut tribus mensibus fugies adversarios tuos, et illi te persequentur: aut certe tribus diebus erit pestilentia in terra tua. (*Et pestem triduanam elegit*). *v.* 13.

Non sedi cum concilio vanitatis: et cum iniqua gerentibus non introibo. Odivi ecclesiam malignantium, et cum impiis non sedebo. Lavabo inter innocentes manus meas, et circumdabo altare tuum, Domine, etc. *Psal.* 25. 4. *et seq.* Ego autem in innocentia mea ingressus sum: redime me, et miserere mei. *v.* 11.

Voluntarie sacrificabo tibi: et confitebor nomini tuo, Domine, quoniam bonum est. *Ps.* 53. 8.

Intelligite insipientes in populo: et stulti, aliquando sapite. *Psal.* 93. 8.

Hodie si vocem ejus audieritis, nolite obdurare corda vestra. *Psal.* 94. 8. *Vide Hebr.* 3. 7. *et* 4. 7.

Vocavi, et renuistis: extendi manum meam, et non fuit qui aspiceret, etc. *Prov.* 1. 24.

Mitte illam (*scilicet sapientiam*) de coelis sanctis tuis, et a sede magnitudinis tuae, ut mecum sit, et mecum laboret, ut sciam, quid acceptum sit apud te, etc. *Sap.* 9. 10.

Substantia enim tua dulcedinem tuam, quam in filios habes, ostendebat: et deserviens uniuscujusque voluntati, ad quod quisque volebat, convertebatur. *Ibid.* 16. 21.

Ante hominem vita et mors, bonum et malum: quod placuerit ei, dabitur illi. *Eccli.* 15. 18. *Vide et Jerem.* 21. 8.

Post concupiscentias tuas non eas, et a voluntate tua avertere. *Ibid.* 18. 30.

Qui probatus est in illo, et perfectus est, erit illi gloria aeterna: qui potuit transgredi, et non est transgressus: facere mala, et non fecit. *Ibid.* 31. 10.

Si volueritis, et audieritis me, bona terrae comedetis. Quod si nolueritis, et me ad

iracundiam provocaveritis: gladius devorabit vos, quia os Domini locutum est. *Isa.* 1. 19. 20.

Convertimini ad me, et salvi eritis, omnes fines terrae; quia ego Deus, et non est alius. *Ibid.* 45. 22.

Feceruntque (*Judaei*) malum in oculis meis, et quae nolui, elegerunt. *Ibid.* 66. 4.

Ecce locuta es, et fecisti mala, et potuisti. *Jerem.* 3. 5.

Tu reliquisti me (*Jerusalem*), dicit Dominus, retrorsum abiisti: et extendam manum meam super te, et interficiam te, etc. *Ibid.* 15. 6. Si converteris, convertam te, et ante faciem meam stabis: et si separaveris pretiosum a vili, quasi os meum eris: convertentur ipsi ad te, et tu non converteris ad eos. *v.* 19.

Si autem impius egerit poenitentiam ab omnibus peccatis suis quae operatus est, et custodierit omnia præcepta mea et fecerit judicium et justitiam, vita vivet, et non morietur. Omnium iniquitatum ejus, quas operatus est, non recordabor: in justitia sua, quam operatus est, vivet. *Ezech.* 18. 21. 22. Convertimini, et agite poenitentiam ab omnibus iniquitatibus vestris: et non erit vobis in ruinam iniquitas. *v.* 30.

Perditio tua, Israel: tantummodo in me auxilium tuum *Osee* 13. 9.

Convertimini ad me, ait Dominus — et convertar ad vos, etc. *Zach.* 1. 3. *Vide v.* 4.

Si quis vult post me venire, abneget semetipsum, et tollat crucem suam, et sequatur me. *Matth.* 16. 24.

Si — vis ad vitam ingredi, serva mandata (*ait Christus ad illum, qui petiit, quid faceret, ut vitam aeternam haberet*). *Ibid.* 19. 17.

Jerusalem, Jerusalem, quae occidis Prophetas, et lapidas eos, qui ad te missi sunt, quoties volui congregare filios tuos quemadmodum gallina congregat pullos suos sub alas, et noluisti? *Ibid.* 23. 37.

Semper enim pauperes habetis vobiscum: et cum volueritis, potestis illis benefacere. *Marc.* 14. 7.

Dixit cæco Jerechuntino Jesus: Quid tibi vis faciam? At ille dixit: Domine, ut videam. Et Jesus dixit illi: Respice, fides tua te salvum fecit. *Luc.* 18. 41. 42. *Vide Matth.* 20. 32. *et Marc.* 10. 51.

Quotquot autem receperunt eum, dedit eis potestatem filios Dei fieri, his, qui credunt in nomine ejus, etc. *Joan.* 1. 12.

Quod enim operor, non intelligo; non enim quod volo bonum, hoc ago: sed quod odi malum, illud facio. *Rom.* 7. 15. Nam velle adjacet mihi: perficere autem bonum, non invenio. *v.* 18.

Noli vinci a malo, sed vince in bono malum. *Ibid.* 12. 21.

Dei enim sumus adjutores: Dei agricultura estis, etc. 1. *Cor.* 3. 9.

Nam qni statuit in corde suo firmus, non habens necessitatem, potestatem autem habens snae voluntatis, et hoc judicavit in corde sno servare virginem suam, bene facit. *Ibid.* 7. 37. *Vide Jerem.* 8. 3.

Et consilinm in hoc do: hoc enim vobis ntile est (*ait Paulus Corinthiis*), qui non solum facere, sed et velle coepistis ab anno priore: nunc vero et facto perficite: ut quemadmodum promptus est animns voluntatis, ita sit et perficiendi ex eo, qnod habetis. 2. *Cor.*8. 10.11.

Et dedi illi (*Jesabel prophetissae*) tempus, ut poenitentiam ageret: et non vult poenitere a fornicatione sua. *Apoc.*2.21.

Ecce sto ad ostium, et pulso: si quis andierit vocem meam, et aperuerit mihi januam, intrabo ad illum, et coenabo cum illo, et ipse mecnm, etc. *Ibid.* 3. 20.

Liberum arbitrium cooperatur gratiae Dei.

Ait antem Samuel ad universam domum Israel, dicens: Si in toto corde vestro revertimini ad Dominum, auferte Deos alienos de medio vestri, Baalim et Astaroth: et praeparate corda vestra Domino, et servite ei soli, et eruet vos de manu Philistiim. 1. *Reg.* 7. 3.

Fecit autem malnm (*Roboam*), et non praeparavit cor suum, ut quaereret Dominum, etc. 2. *Par.* 12. 14.

Cognoscetur Dominus, judicia faciens: in operibus mannum suarum comprehensns est peccator. *Psal.* 9. 17.

Et dixi: Ergo sine causa justificavi cor menm, et lavi inter innocentes manus meas. *Ps.* 72. 13.

Hominis est animam praeparare: et Domini gnbernare lingnam. *Prov.* 16. 1. Abominatio Domini est omnis arrogans: etiam si manus ad manum fuerit, non est innocens. *v.* 5. Cor hominis disponit viam snam: sed Domini est dirigere gressus ejus. *v.* 9.

Qui timent Dominnm, praeparabunt corda sua, et in conspectu illins sanctificabunt animas suas. Qui timent Dominum, cnstodient mandata illius, et patientiam habebunt usqne ad inspectionem illius, dicentes: Si poenitentiam non egerimns, incidemus in manus Domini, et non in manus hominum. *Eccli.* 2. 20. *et seq.*

Lavamini, mnndi estote, auferte malum cogitationnm vestrarnm ab oculis meis: quiescite agere perverse, discite benefacere: quaerite judicium, subvenite oppresso,

judicate pupillo, defendite viduam. Et venite, et arguite me, dicit Dominus: si fuerint peccata vestra ut coccinum, quasi nix dealbabuntur: et si fuerint rubra quasi vermiculus, velut lana alba erunt. *Isa.* 1. 16. *et seq.*

Vox clamantis in deserto: Parate viam Domini, rectas facite in solitudine semitas Dei nostri. *Ibid.* 40. 3. *Idem habetur verbatim Matth.* 3. 3. *Marc.* 1. 3. *Luc.* 3. 4. *Joan.* 1. 23.

Mementote istud, et confundamini: redite, prævaricatores, ad cor. *Ibid.* 46. 8.

Quaerite Dominum, dum inveniri potest: invocate eum, dum prope est. Derelinquat impius viam suam, et vir iniquus cogitationes suas, et revertatur ad Dominum, et miserebitur ejus, et ad Deum nostrum, quoniam multus est ad ignoscendum. *Ibid.* 55. 6. *Vide Jer.* 4. 4.

Vade, et clama sermones istos contra Aquilonem, et dices: Revertere, aversatrix Israel, ait Dominus, et non avertam faciem meam a vobis: quia sanctus ego sum, dicit Dominus, et non irascar in perpetuum. *Jerem.* 3. 12.

Convertimini, filii revertentes, et sanabo aversione vestras. Ecce nos venimus ad te: tu enim es Dominus Deus noster. *v.* 22. *Vide et v.* 14.

Lava a malitia cor tuum, Jerusalem: ut salva fias: usquequo morabuntur in te cogitationes noxiae? *Ibid.* 4. 14.

Haec dicit Dominus exercituum, Deus Israel: Bonas facite vias vestras, et studia vestra: et habitabo vobiscum in loco isto. *Ibid.* 7. 3.

Si poenitentiam egerit gens illa a malo suo, quod locutus sum adversus eam: agam et ego poenitentiam super malo, quod cogitavi, ut facerem ei. *Ibid.* 18. 8. *Vide et* 11. *Item c.* 25. 5. *et idem fere habetur c.* 26. *c.* 13. *c.* 35. 15.

Si autem impius egerit poenitentiam ab omnibus peccatis suis, quae operatus est, et custodierit omnia præcepta mea, et fecerit judicium et justitiam: vita vivet, et non morietur: Omnium iniquitatum ejus, quas operatus est, non recordabor: in justitia sua, quam operatus est, vivet. *Ezech.* 18. 21. 22. Et cum averterit se impius ab impietate sua, quam operatus est, et fecerit judicium et justitiam: ipse animam suam vivificabit. *v.* 27. *Vide et v.* 28. Convertimini, et agite pœnitentiam ab omnibus iniquitatibus vestris: et non erit vobis in ruinam iniquitas. Projicite a vobis omnes praevaricationes vestras, in quibus praevaricati estis, et facite vobis cor novum et spiritum novum: et quare moriemini, domus Israel? *v.* 30. *et* 31. *Vide et v.* 32.

Si autem dixero impio: Morte

morieris; et egerit pœnitentiam a peccàto suo, etc. vita vivet. Omnia peccata ejus, quae peccavit, non imputabuntur ei, etc. *Ibid.* 33. 14. *et seq. Vide et v.* 29.

Haec dicit Dominus exercituum: Convertimini ad me, — et convertar ad vos. *Zach.* 1. 3. *Vide Malach.* 3. 7.

Poenitentiam agite: appropinquavit enim regnum coelorum. *Matth.* 3. 2.

Si quis sitit, veniat ad me, et bibat. *Joan.* 7. 37.

Poenitemini igitur et convertimini, ut deleantur peccata vestra, etc. *Actor.* 3. 19.

Poenitentiam itaque age (*Simon mage*) ab hac nequitia tua: et roga Deum, si forte remittatur tibi haec cogitatio cordis tui. *Ibid.* 8. 22. *Vide c.* 9. 6.

Omnis enim, quicumque invocaverit nomen Domini, salvus erit. *Rom.* 10. 13.

Gratia autem Dei sum id quod sum, et gratia ejus in me vacua non fuit, sed abundantius illis omnibus laboravi: non ego autem, sed gratia Dei mecum. 1. *Cor.* 15. 10. *Vide* 2. *Cor.* 7. 1.

Surge, qui dormis, et exsurge a mortuis, et illuminabit te Christus. *Ephes.* 5. 14. *Vide* 1. *Tim.* 4. 16.

Deus est enim, qui operatur in vobis et velle, et perficere, pro bona voluntate. *Philipp.* 2. 13.

Experimentum autem ejus (*Timothei*) cognoscite: quia sicut patri filius, mecum servivit in Evangelio. *v.* 22.

Omnia possum in eo qui me confortat. *Ibid.* 4. 13.

In quo (*Jesu Christo*) et laboro, certando secundum operationem ejus, quam operatur in me in virtute. *Coloss.* 1. 29. *Vide c.* 3. 9. 10.

Si quis ergo emundaverit se ab istis, erit vas in honorem sanctificatum, et utile Domino, ad omne opus bonum paratum. 2. *Tim.* 2. 21. *Vide* 1. *Tim.* 4. 16.

Adeamus ergo cum fiducia ad thronum gratiae: ut misericordiam consequamur, et gratiam inveniamus in auxilio opportuno. *Hebr.* 4. 16.

Propter quod, remissas manus, et soluta genua erigite, et gressus rectos facite pedibus vestris: ut non claudicans quis erret, magis autem sanetur. *Ibid.* 12. 12. 13.

Appropinquate Deo, et appropinquabit vobis. Emundate manus, peccatores: et purificate corda, duplices animo. *Jac.* 4. 8. *Vide* 1. *Petr.* 1. 22. 1. *Joan.* 3. 3.

Ecce sto ad ostium, et pulso: si quis audierit vocem meam, et aperuerit mihi januam, intrabo ad illum, et coenabo cum illo, et ipse mecum. *Apoc.* 3. 20.

Ad bonum cognoscendum illuminatur.

Intellectum tibi dabo, et

instruam te in via hac, qua gradieris. *Psal.* 31. 8. Nolite fieri sicut equus et mulus, quibus non est intellectus. *v.* 9.

In lumine tuo videbimus lumen. *Psal.* 35. 10.

Beatus homo, quem tu erudieris, Domine, et de lege tua docueris eum. *Psal.* 93. 12.

Revela oculos meos, et considerabo mirabilia de lege tua. *Psal.* 118. 18.

Erat lux vera quae illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum. *Joan.* 1. 9.

Deus enim illis manifestavit. Invisibilia enim ipsius, a creatura mundi, per ea, quae facta sunt, intellecta, conspiciuntur: sempiterna quoque ejus virtus et divinitas, ita ut sint inexcusabiles. *Rom.* 1. 19.

Et non necesse habetis, ut aliquis doceat vos: sed sicut unctio ejus docet vos de omnibus, et verum est, et non est mendacium. 1. *Joan.* 2. 27.

Ad perficiendum adjuvatur.

Jerusalem, quae occidis Prophetas, et lapidas eos qui a te missi sunt, quoties volui congregare filios tuos, quemadmodum gallina congregat pullos suos sub alas, et noluisti? *Matth.* 23. 37.

Sine me nihil potestis facere. *Joan.* 15. 5.

Similiter autem et Spiritus adjuvat infirmitatem nostram. *Rom.* 8. 26.

Non quod sufficientes simus cogitare aliquid a nobis, quasi ex nobis, sed sufficientia nostra ex Deo est. 2. *Cor.* 3. 5.

Deus est enim qui operatur in vobis et velle et perficere, pro bona voluntate. *Philipp.* 2. 13.

A nullo violentatur.

Dixitque Dominus ad eum (*Cain*): Quare iratus es? et cur concidit facies tua? Nonne si bene egeris, recipies: sin autem male: statim in foribus peccatum (*tuum*) aderit? sed sub te erit appetitus ejus, et tu dominaberis illius. *Gen.* 4. 6.

Voluntarie sacrificabo tibi. *Psal.* 53. 8.

Deus ab initio constituit hominem, et reliquit illum in manu consilii sui. Adjecit mandata et præcepta sua: si volueris mandata servare, conservabunt te, etc. *Eccli.* 15. 14. *et seq.*

Perditio tua, Israel: tantummodo in me auxilium tuum. *Osee* 13. 9.

Pharisæi autem et legis periti consilium Dei spreverunt in semetipsos, non baptizati ab eo. *Luc.* 7. 30.

Voluntarie enim peccantibus nobis post acceptam notitiam veritatis, jam non relinquitur pro peccatis hostia; terribilis autem quaedam exspectatio judicii et ignis aemulatio, quae consumptura est adversarios. *Hebr.* 10. 26. 27.

Ecce sto ad ostium, et pulso: si quis audierit vocem meam,

et aperuerit mihi januam, intrabo ad illum, et coenabo cum illo, et ipse mecum. *Apoc.* 3. 20.

LIMBUS PATRUM.

Et deficiens, mortuus est (*Abraham*) in senectute bona, provectaeque aetatis, et plenus dierum: congregatusque est ad populum suum. *Gen.* 25. 8. Et facti sunt anni vitae Ismaelis centum triginta séptem, deficiensque mortuus est, et appositus ad populum suum. *v.* 17.

Frater ejus mortuus est, et ipse (*Benjamin*) solus remansit: si quid ei adversi acciderit in terra, ad quam pergitis, deducetis canos meos cum dolore ad inferos. *Ibid.* 42. 38. *Item c.* 44. 29.

Pergat, inquit (*Dominus ad Moysen*), Aaron ad populos suos: non enim intrabit terram, quam dedi filiis Israel. *Num.* 20. 24.

Cumque videris eam (*scilicet terram, quam daturus sum filiis Israel, dixit Dominus ad Moysen*), ibis et tu ad populum tuum, sicut ivit frater tuus Aaron. *Ibid.* 27. 13.

Ulciscere prius filios Israel (*dixit Dominus ad Moysen*) de Madianitis, et sic colligeris ad populum tuum. *Ibid.* 31. 2.

Dominus mortificat, et vivificat: deducit ad inferos, et reducit. 1. *Reg.* 2. 6. *Vide Tob.* 13. 2.

Facies ergo juxta sapientiam tuam, et non deduces canitiem ejus (*Joab*) pacifice ad inferos. 3. *Reg.* 2. 6.

Si sustinuero infernus domus mea est, et in tenebris stravi lectulum meum. *Job* 17. 13.

Nudus est infernus coram illo, et nullum est operimentum perditioni. *Ibid.* 26. 6.

Insuper et caro mea requiescet in spe: quoniam non derelinques animam meam in inferno, nec dabis sanctum tuum videre corruptionem. *Psal.* 15. 9. 10.

Infernus, et perditio coram Domino: quanto magis corda filiorum hominum? *Prov.* 15. 11.

Penetrabo omnes inferiores partes terrae, et inspiciam omnes dormientes, et illuminabo omnes sperantes in Domino. *Eccli.* 24. 45.

Non est enim in inferno accusatio vitae. *Ibid.* 41. 7.

Propterea dilatavit infernus animam suam, et aperuit os suum absque ullo termino, etc. *Isa.* 5. 14.

Loquentur ei potentissimi robustorum de medio inferni, qui cum auxiliatoribus ejus descenderunt, et dormierunt incircumcisi, interfecti gladio. *Ezech.* 32. 21.

De manu mortis liberabo eos, de morte redimam eos: ero mors tua, o mors, morsus tuus ero, inferne: consolatio abscondita est ab oculis meis. *Osee* 13. 14.

Tu quoque in sanguine te-

stamenti tui emisisti vinctos tuos de lacu, in quo non est aqua. *Zach.* 9. 11.

Quoniam non derelinques animam meam in inferno: nec dabis Sanctum tuum videre corruptionem. *Actor.* 2.27. *Vide v.* 31. *et c.*13.35. *Item Psal.*15.10.

Illuminare his, qui in tenebris, et in umbra mortis sedent. *Luc.* 1. 79.

Factum est autem, ut moreretur mendicus, et portaretur ab Angelis in sinum Abrahae. *Ibid.* 16. 22. *Vide Joan.* 11. 3.

Delens, quod adversus nos erat chirographum decreti, quod erat contrarium nobis: et ipsum tulit de medio, affigens illud cruci: et expolians principatus, et potestates, traduxit confidenter, palam triumphans illos in semetipso. *Coloss.* 2. 14. 15.

Ut per mortem destrueret eum, qui habebat mortis imperium, id est, diabolum: et liberaret eos, qui timore mortis per totam vitam obnoxii erant servituti. *Hebr.* 2.14.15.

Quia et Christus semel pro peccatis nostris mortuus est, justus pro injustis, ut nos offerret Deo, mortificatus quidem carne, vivificatus autem spiritu. In quo et his, qui in carcere erant, spiritibus veniens praedicavit: qui increduli fuerant aliquando, quando expectabant Dei patientiam in diebus Noe, cum fabricaretur arca, etc. 1. *Petr.* 3. 18. *et seq.*

Et a Jesu Christo, qui est testis fidelis, primogenitus mortuorum. *Apoc.* 1. 5. Ego sum primus, et novissimus: et vivus, et fui mortuus: et ecce sum vivens in saecula saeculorum, et habeo claves mortis, et inferni. *v.* 17. 18. *Vide Hebr.* 10. 19. *et c.* 11. *v.* 39. 40.

LINGUA ET LOQUELA.

A lingua mala cavendum.
Vide *Detractio.*

Diis non detrahes, et principi populi tui non maledices. *Exod.* 22. 28.

Non eris criminator, nec susurro in populo. *Lev.* 19. 16.

A flagello linguae absconderis, et non timebis calamitatem cum venerit. *Job* 5. 21.

Tota die injustitiam cogitavit lingua tua: sicut novacula acuta fecisti dolum. *Psal.* 51. 4.

Acuerunt linguas suas sicut serpentis: venenum aspidum sub labiis eorum. *Psal.* 139. 4. Vir linguosus non dirigetur in terra: virum injustum mala capient in interitu. *v.* 12. *Vide Psal.*5. 11. *et* 13.3. *Item Rom.* 3. 13.

Pone, Domine, custodiam ori meo: et ostium circumstantiae labiis meis. *Psal.* 140. 3.

Remove a te os pravum, et detrahentia labia sint procul a te. *Prov.* 4. 24.

Abscondunt odium labia mendacia: qui profert contume-

liam, insipiens est, etc. *Ibid.* 10. 18.

Simulator ore decipit amicum suum: justi autem liberabuntur scientia. *Ibid.* 11. 9. *Vide c.* 12. *v.* 13. 19. 22.

Lingua sapientium ornat scientiam: os fatuorum ebullit stultitiam. *Ibid.* 15. 2. *Vide c.* 16. 27.

Homo perversus suscitat lites; et verbosus separat principes. *Ibid.* 16. 28. *Vide c.* 30. 11. *et* 14.

Qui perversi cordis est, non inveniet bonum: et qui vertit linguam, incidet in malum. *Ibid.* 17. 20.

Labia stulti miscent se rixis: et os ejus jurgia provocat. Os stulti contritio ejus: et labia ipsius, ruina animae ejus. Verba bilinguis quasi simplicia, et ipsa perveniunt usque ad interiora ventris. *Ibid.* 18. 6. 7. 8.

Ei, qui revelat mysteria, et ambulat fraudulenter, et dilatat labia sua, ne commiscearis, etc. *Ibid.* 20. 19.

Qui custodit os suum et linguam suam, custodit ab angustiis animam suam. *Ibid.* 21. 23. *Vide c.* 26. 20. *et c.* 30. 11. *et* 14.

Multas curas sequuntur somnia, et in multis sermonibus invenietur stultitia. *Eccles.* 5. 2.

Custodite ergo vos a murmuratione, quae nihil prodest, et a detractione parcite linguæ, quoniam sermo obscurus in vacuum non ibit: os autem, quod mentitur, occidit animam. *Sap.* 1. 11.

Non appelleris susurro, et lingua tua ne capiaris, et confundaris. Super furem enim est confusio et poenitentia, et denotatio pessima super bilinguem: susurratori autem odium, et inimicitia, et contumelia. *Eccli.* 5. 16. 17. *Vide c.* 25. 11.

Susurro et bilinguis maledictus: multos enim turbabit pacem habentes. Lingua tertia multos commovit, et dispersit illos de gente in gentem. Civitates muratas divitum destruxit, et domus magnatorum effodit. Virtutes populorum concidit, et gentes fortes dissolvit. Lingua tertia mulieres viratas ejecit, et privavit illas laboribus suis. Qui respicit illam, non habebit requiem, nec habebit amicum, in quo requiescat. Flagelli plaga livorem facit; plaga autem lingua comminuet ossa. Multi ceciderunt in ore gladii, sed non sic quasi qui interierunt per linguam suam, etc. *Ibid.* 28. 15. *et seq.* Sepi aures tuas spinis, linguam nequam noli audire, et ori tuo facito ostia, et seras. *v.* 28. *Vide et versus sequentes.*

Quomodo potestis bona loqui, cum sitis mali? *Matth.* 12. 34.

Corrumpunt mores bonos colloquia mala. 1. *Cor.* 15. 33. *Vide* 1. *Petr.* 2. 1.

Sit autem omnis homo velox ad audiendum, tardus autem ad

loquendum, et tardus ad iram. *Jac.* 1. 19. *Prov.* 17. 27.

Lingua modicum quidem membrum est, et magna exaltat. Ecce quantus ignis quam magnam silvam incendit! Et lingua ignis est, universitas iniquitatis. *Ibid.* 3. 5. 6. Linguam autem nullus hominum domare potest: inquietum malum, plena veneno mortifero. *v.* 8.

Nolite detrahere alterutrum, fratres, etc. *Ibid.* 4. 11.

Lingua discrete moderanda.

In multiloquio non deerit peccatum: qui autem moderatur labia sua, prudentissimus est, etc. *Prov.* 10. 19.

De fructu oris sui unusquisque replebitur bonis, et juxta opera manuum suarum retribuetur ei. *Ibid.* 12. 14.

De fructu oris sui homo satiabitur bonis: anima autem praevaricatorum iniqua. Qui custodit os suum, custodit animam suam: qui autem inconsideratus est ad loquendum, sentiet mala. *Ib.* 13. 2. 3.

Qui moderatur sermones suos, doctus et prudens est: et pretiosi spiritus vir eruditus, etc. *Ibid.* 17. 27.

Mors et vita in manu linguae qui diligunt eam, comedent fructus ejus. *Ibid.* 18. 21.

Qui custodit os suum et linguam suam, custodit ab angustiis animam suam. *Ibid.* 21. 23.

Beatus vir, qui non est lapsus verbo ex ore suo, et non est stimulatus in tristitia delicti. *Eccli.* 14. 1. *Vide c.* 19. 17.

Est tacens, qui invenitur sapiens: et est odibilis, qui procax est ad loquendum. *Ibid.* 20. 5. *Vide c.* 22. 23.

Indisciplinatae loquelae non assuescat os tuum: est enim in illa verbum peccati. *Ibid.* 23. 17. Homo assuetus in verbis improperii, in omnibus diebus suis non erudietur. *v.* 20.

Dico autem vobis (*ait Christus*), quoniam omne verbum otiosum, quod locuti fuerint homines reddent rationem de eo in die judicii. *Matth.* 12. 36. *Vide c.* 5. 37.

Bonus homo de bono thesauro cordis sui profert bonum: et malus homo de malo thesauro profert malum. Ex abundantia enim cordis os loquitur. *Luc.* 6. 45.

Sit autem omnis homo velox ad audiendum: tardus autem ad loquendum, et tardus ad iram. *Jacob* 1. 19.

In multis enim offendimus omnes. Si quis in verbo non offendit: hic perfectus est vir. *Ibid.* 3. 2.

Qui enim vult vitam diligere, et dies videre bonos, coerceat linguam suam a malo, et labia ejus ne loquantur dolum. 1. *Petr.* 3. 10. *Vide Psal.* 33. 13.

Loquenda sunt vera, honesta, et quae audientibus prodesse queant.

Domine, quis habitabit in

tabernaculo tuo? — Qui loquitur veritatem in corde suo, qui non egit dolum in lingua sua, etc. *Psal.* 14. 1. 3. Qui jurat proximo suo, et non decipit, etc. Qui facit haec, non movebitur in aeternum. *v.* 4. et 5.

De fructu oris sui homo satiabitur bonis: anima autem prævaricatorum iniqua. Qui custodit os suum, custodit animam suam: qui autem inconsideratus est ad loquendum, sentiet mala. *Prov.* 13. 2. 3.

Labia deosculabitur, qui recta verba respondet. *Ibid.* 24. 26.

Mala aurea in lectis argenteis qui loquitur verbum in tempore suo. *Ibid.* 25. 11. *Vidè c.* 29. 20. *Item Eccles.* 5. 2.

Sit autem sermo vester: est, est: non, non: quod autem his abundantius est, a malo est. *Matth.* 5. 37. *Vide Jacob* 5. 12.

Dico autem vobis (*ait Christus*): quoniam omne verbum otiosum, quod locuti fuerint homines, reddent rationem de eo in die judicii. *Ibid.* 12. 36.

Omnis sermo malus ex ore vestro non procedat; sed si quis bonus ad aedificationem fidei, ut det gratiam audientibus. *Ephes.* 4. 29.

Fornicatio autem, et omnis immunditia, aut avaritia, nec nominetur in vobis, sicut decet sanctos. *Ibid.* 5. 3.

Nunc autem deponite et vos omnia; iram, indignationem, malitiam, blasphemiam, turpem sermonem de ore vestro. *Coloss.* 3. 8.

Qui enim vult vitam diligere, et dies videre bonos, coerceat linguam suam a malo, et labia ejus ne loquantur dolum. 1. *Petr.* 3. 10. *Vide Psal.* 33. 13.

Loquendi tempus et opportunitas.

Laetatur homo in sententia oris sui: et sermo opportunus est optimus. *Prov.* 15. 23.

Mala aurea in lectis argenteis, qui loquitur verbum in tempore suo. *Ibid.* 25. 11. *Vide Eccles.* 8. 5.

Priusquam audias, ne respondeas verbum: et in medio sermonum ne adjicias loqui. *Eccli.* 11. 8.

Est tacens non habens sensum loquelae: et est tacens, sciens tempus aptum. *Ibid.* 20. 6.

Audi tacens, et pro reverentia accedet tibi bona gratia. *Ibid.* 32. 9. *Vide* 33. 4.

Quomodo loquendum.

Respondete, obsecro, absque contentione: et loquentes id, quod justum est, judicate. *Job* 6. 29.

Lingua placabilis, lignum vitae: quae autem immoderata est, conteret spiritum. *Prov.* 15. 4. *Vide c.* 16. 20. *et* 24.

Totum spiritum suum profert stultus: sapiens differt, et reservat in posterum. *Ib.* 29. 11.

Noli citatus esse in lingua

tua: et inutilis, et remissus in operibus tuis. *Eccli.* 4. 34.

Non appelleris susurro, et lingua tua ne capiaris, et confundaris. *Ibid.* 5. 16.

Verbum dulce multiplicat amicos, et mitigat inimicos: et lingua eucharis (*scil. gratiosa*) in bono homine abundat. *Ibid.* 6. 5.

Sermo vester semper in gratia sale sit conditus, ut sciatis, quomodo oporteat vos unicuique respondere. *Coloss.* 4. 6.

Lingua indiscreta Deum provocat.

Non eris criminator, nec susurro in populo. *Lev.* 19. 16.

Quid gloriaris in malitia?— Tota die injustitiam cogitavit lingua tua.--Dilexisti malitiam. —Dilexisti omnia verba præcipitationis, lingua dolosa. Propterea Deus destruet te in finem. *Psal.* 51. 3. *et seq.*

Propter hoc, qui loquitur iniqua, non potest latere: nec praeteriet illum corripiens judicium. *Sap.* 1. 8.

Vae duplici corde: et labiis scelestis. *Eccli.* 2. 14.

Narratio peccantium odiosa, et risus illorum in deliciis peccati. *Ibid.* 27. 14.

Attendi et auscultavi: nemo, quod bonum est, loquitur. *Jerem.* 8. 6.

Qui est de terra, de terra est, et de terra loquitur. *Joan.* 3. 31.

Non solum otiosae, sed et verbosæ, et curiosae, loquentes quae non oportet. 1. *Tim.* 5. 13.

Se ipsam laedit.

Numquid qui multa loquitur, non et audiet? aut vir verbosus justificabitur? *Job* 11. 2.

Atque utinam taceretis, ut putaremini esse sapientes. *Ib.* 13. 5.

Vir linguosus non dirigetur in terra. *Psal.* 139. 12.

Ubi autem verba sunt plurima, ibi frequenter egestas. *Prov.* 14. 23.

Malos obedit linguae iniquæ, et fallax obtemperat labiis mendacibus. *Ibid.* 17. 4.

Os stulti contritio ejus: et labia ipsius, ruina animae ejus. *Ibid.* 18. 7.

Nubes, et ventus, et pluviae non sequentes, vir gloriosus, et promissa non complens. *Ib.* 25. 14. Sicut urbs patens, et absque murorum ambitu, ita vir, qui non potest in loquendo cohibere spiritum suum. *v.* 28.

Vidisti hominem velocem ad loquendum? stultitia magis speranda est, quam illius correptio. *Ibid.* 29. 20.

Labia insipientis praecipitabunt eum: initium verborum ejus stultitia, et novissimum oris illius error pessimus. *Eccles.* 10. 12. 13.

Lingua — imprudentis, subversio est ipsius. *Eccli.* 5. 15.

Qui multis utitur verbis, lædet animam suam. *Ibid.* 20. 8.

Homo acharis (*scil. ingratus*),

quasi fabula vana ; in ore indisciplinatorum assidua erit. v. 21.

In ore fatuorum cor illorum. *Ibid*. 21. 29.

Aurum tuum et argentum tuum confla, et verbis tuis facito stateram, et fraenos ori tuo rectos : et attende, ne forte labaris in lingua *tua*, et cadas in conspectu inimicorum insidiantium tibi, et sit casus tuus insanabilis in mortem. *Ibid*. 28. 29. 30.

Qui sophistice loquitur, odibilis est : in omni re defraudabitur. Non est illi data a Domino gratia : omni enim sapientia defraudatus est. *Ib*. 37. 23. 24.

Si quis autem putat se religiosum esse, non refrænans linguam suam, — hujus vana est religio. *Jacob* 1. 26.

Si quis in verbo non offendit, hic perfectus est vir. Potest etiam fraeno circumducere totum corpus. Si autem equis fraena in ora mittimus ad consentiendum nobis, et omne corpus illorum circumferimus, etc. *Ibid*. 3. 2. 3. Ita et lingua modicum quidem membrum est, et magna exaltat. Ecce quantus ignis, quam magnam silvam incendit ! Et lingua ignis est, universitas iniquitatis. Lingua constituitur in membris nostris quae maculat totum corpus, et inflammat rotam nativitatis nostrae, inflammata a gehenna. Omnis enim natura bestiarum, et volucrum, et serpentium, et caeterorum domantur, et domita sunt a natura humana ; linguam autem nullus hominum domare potest : inquietum malum, plena veneno mortifero. In ipsa benedicimus Deum et Patrem : et in ipsa maledicimus homines, qui ad similitudinem Dei facti sunt. Ex ipso ore procedit benedictio, et maledictio. Non oportet, fratres mei, haec ita fieri. *v*. 5. *usq. ad* 11. *Vide Detractio et Maledictio.*

Proximum molestat.

Ad increpandum tantum eloquia concinnatis ; et in ventum verba profertis. *Job* 6. 26.

Filii hominum dentes eorum arma et sagittae : et lingua eorum gladius acutus. *Psal*. 56. 5.

Domine, libera animam meam a labiis iniquis, et a lingua dolosa. *Psal*. 119. 2.

Os bilingue detestor. *Prov*. 8. 13.

Verba impiorum insidiantur sanguini : os justorum liberabit eos. *Ibid*. 12. 6.

Lingua fallax non amat veritatem : et os lubricum operatur ruinas. *Ibid*. 26. 28.

Narratio fatui, quasi sarcina in via. *Eccli*. 21. 19.

Pungens oculum deducit lacrymas: et qui pungit cor, profert sensum. *Ibid*. 22. 24.

Verbum nequam immutabit cor : ex quo partes quatuor oriuntur, bonum et malum, vita et mors : et dominatrix illorum est assidua lingua. *Ibid*. 37. 21.

Discordiam seminat.

Propter peccata labiorum ruina proximat malo : effugiet autem justus de angustia. *Prov.* 12. 13.

Vir impius fodit malum, et in labiis ejus ignis ardescit. Homo perversus suscitat lites; et verbosus separat principes. *Ibid.* 16. 27. 28.

Labia stulti miscent se rixis: et os ejus jurgia provocat. *Ibid.* 18. 6. Verba bilinguis quasi simplicia : et ipse perveniunt usque ad interiora ventris. *v.*8.

Terribilis est in civitate sua homo linguosus : et temerarius in verbo suo odibilis erit.*Eccli.* 9. 25.

Duo genera abundant in peccatis, et tertium adducit iram et perditionem. Anima calida, quasi ignis ardens, non extinguetur, donec aliquid glutiat : et homo nequam in ore carnis suae non desinet, donec incendat ignem. *Ibid.* 23. 21. *et seq.*

Lingua tertia mulieres viratas ejecit, et privavit illas laboribus suis. Qui respicit illam, non habebit requiem, nec habebit amicum, in quo requiescat. *Ibid.* 28. 19. 20. Multi ceciderunt in ore gladii ; sed non sic quasi qui interierunt per linguam suam. *v.* 22.

Modum non servat, scilicet quando loquendum.

Qui prius respondet, quam audiat, stultum se esse demonstrat, et confusione dignum. *Prov.* 18. 13. *Vide Eccli.* 11.8.

Vidisti hominem velocem ad loquendum? stultitia magis speranda est, quam illius correptio. *Ibid.* 29. 20.

A facie verbi parturit fatuus. — Sagitta infixa femori carnis, sic verbum in corde stulti. *Eccli.* 19. 11. 12.

Homo sapiens tacebit usque ad tempus : lascivus autem et imprudens non servabunt tempus. *Ibid.* 20. 7. Ex ore fatui reprobabitur parabola : non enim dicit illam in tempore suo. *v.* 22.

Cui loquendum.

Noli verbosus esse in multitudine presbyterorum. *Eccli.* 7. 15.

Labia imprudentium stulta narrabunt. *Ibid.* 21. 28.

Musica in luctu, importuna narratio. *Ibid.* 22.6. Qui narrat verbum non audienti, quasi qui excitat dormientem de gravi somno. *v.* 8. Cum stulto, ne multum loquaris. *v.* 14.

Quomodo loquendum.

Non decent stultum verba composita (*scil. magnificus sermo*) : nec principem labium mentiens (*scil. sermo mendax*). *Prov.* 17. 7.

Quomodo si spina nascatur in manu temulenti : sic parabola in ore stultorum. *Ibid.* 26. 9.

In multis sermonibus invenietur stultitia. *Eccles.* 5. 2.

Stultus verba multiplicat. *Ib.* 10. 14.

Ne iteres verbum nequam, et durum, et non minoraberis. *Eccli.* 19. 7.

LONGANIMITAS. *Vide* SPES. *Et Thesaurum Patrum.*

Longanimitatis divinae fructus.

Nec vult Deus perire animam: sed retractat, cogitans, ne penitus pereat qui abjectus est. 2. *Reg.* 14. 14.

Sed misereris omnium (*Domine*), qui omnia potes: et dissimulas peccata hominum propter poenitentiam. *Sap.* 11. 24.

Altissimus est enim patiens redditor. *Eccli.* 5. 4.

Propterea expectat Dominus, ut misereatur vestri: et ideo exaltabitur parcens vobis: quia Deus judicii Dominus: beati omnes, qui expectant eum. *Isa.* 30. 18.

Arborem fici, etc. *Luc.* 13. 6. *Vide Tit. Arbor.*

Non tardat Dominus promissionem suam, sicut quidam existimant: sed patienter agit propter vos, nolens aliquos perire, sed omnes ad poenitentiam reverti. 2. *Petr.* 3. 9.

Longanimitatis contemptus.

Clemens et misericors (*Dominus*) longanimis, et multae miserationis: *et tamen noluerunt audire.* 2. *Esdr.* 9. 17.

Et erit eis verbum Domini: Manda, remanda: manda remanda: expecta reexpecta, expecta reexpecta: modicum ibi, modicum ibi: ut vadant, et cadant retrorsum, et conterantur, et illaqueentur, et capiantur. *Isa.* 28. 13.

Tacui semper, silui, patiens fui, sicut parturiens loquar. *Ibid.* 42. 14.

Expandi manus meas tota die ad populum incredulum, qui graditur in via non bona post cogitationes suas. *Ibid.* 65. 2.

Fili hominis, quod est proverbium istud vobis in terra Israel, dicentium: in longum differentur dies, et peribit omnis visio? *Ezech.* 12. 22. Non enim erit ultra omnis visio cassa neque divinatio ambigua in medio filiorum Israel. Quia ego Dominus loquar: et quodcumque locutus fuero verbum, fiet, etc. *v.* 24. *et* 25.

An divitias bonitatis ejus (*Dei*) et patientiae, et longanimitatis contemnis? Ignoras, quoniam benignitas Dei ad pœnitentiam te adducit? Secundum autem duritiam tuam, et impoenitens cor, thesaurizas tibi iram in die irae, et revelationis justi judicii Dei, qui reddet unicuique secundum opera ejus. *Rom.* 2. 4. *et seq.*

Loquacitas. Vide *Silentium.*

Loquela et loquenda. Vide *Lingua.*

LOTIO PEDUM.

Sed afferam pauxillum aquae (*ait Abraham ad Angelos hospitio*

susceptos), et lavate pedes vestros, et requiescite sub arbore. *Gen.* 18. 4.

Et dixit (*Loth Angelis hospitio susceptis*) : Obsecro, Domini, declinate in domum pueri vestri, et manete ibi: lavate pedes vestros, et mane proficiscemini in viam vestram. *Ibid.* 19. 2.

Et introductis (*fratribus Joseph*) domum, attulit aquam (*Dispensator domus*), et laverunt pedes suos, deditque pabulum asinis eorum. *Ibid.* 43. 24. *Vide c.* 24. 32.

Surgit a coena (*Christus*), et ponit vestimenta sua, et cum accepisset linteum, praecinxit se. Deinde mittit aquam in pelvim, et coepit lavare pedes discipulorum, et extergere linteo quo erat praecinctus. *Joan.* 13. 4. 5. Si ergo ego lavi pedes vestros, Dominus, et magister: et vos debetis alter alterius lavare pedes. *v.* 14.

In operibus bonis testimonium habens (*vidua*, *quae eligenda est*), si filios educavit, si hospitio recepit, si sanctorum pedes lavit, si tribulationem patientibus subministravit, si omne opus bonum subsecuta est. 1. *Tim.* 5. 10.

LUCTUS.

Lugendum super peccato amare.

Sed quia patiens Dominus est in hoc ipso poeniteamus, et indulgentiam ejus fusis lacrymis postulemus: non enim quasi homo, sic Deus comminabitur, etc. *Judith* 8. 14. 15.

Numquid non paucitas dierum meorum finietur brevi? Dimitte ergo me, ut plangam paululum dolorem meum: antequam vadam, etc. *Job* 10. 20. 21.

Laboravi in gemitu meo, etc. Discedite a me, omnes, qui operamini iniquitatem. *Psal.*6. 7. *et* 9.

Deus, vitam meam annuntiavi tibi: posuisti lacrymas meas in conspectu tuo. *Psal.* 55. 9.

Exitus aquarum deduxerunt oculi mei, quia non custodierunt legem tuam. *Ps.* 118.136.

Tempus flendi. *Eccles.* 3. 4.

Vox in viis audita est, ploratus, et ululatus filiorum Israel: quoniam iniquam fecerunt viam suam, obliti sunt Domini Dei sui. *Jerem.* 3. 21.

In fletu venient, et in misericordia reducam eos. *Ib.*31.9.

Nunc ergo dicit Dominus: Convertimini ad me in toto corde vestro, in jejunio, et in fletu, et in planctu. Et scindite corda vestra, et non vestimenta vestra, etc. *Joel.* 2. 12. 13.

Petrus egressus foras, flevit amare *propter peccata. Matth.* 26. 75. *Vide Marc.* 14. 72. *et Luc.* 22. 62.

Super proximo fructifere.

Non desis plorantibus in consolatione, et cum lugentibus ambula. *Eccli.* 7. 38.

Quod si hoc non audieritis, in abscondito plorabit anima mea a facie superbiae: plorans plorabit, et deducet oculus meus lacrymam, quia captus est grex Domini. *Jerem.* 13. 17.

Flere cum flentibus. *Ro.* 12. 15.

Et qui flent, tamquam non flentes. 1. *Cor.* 7. 30.

Et lugeam multos ex iis, qui ante peccaverunt, et non egerunt poenitentiam super immunditia; et fornicatione et impudicitia, quam gesserunt. 2. *Cor.* 12. 21.

LUX.

Lux est Deus in se incomprehensibilis.

In manibus abscondit lucem, et praecipit ei, ut rursus adveniat. Annuntiat de ea amico suo, quod possessio ejus sit, et ad eam possit ascendere. *Job* 36. 32. 33.

Amictus lumine sicut vestimento. *Psal.* 103. 2.

Ego sum lux mundi. *Joan.* 8. 12.

Lucem inhabitat (*Deus*) inaccessibilem: quem nullus hominum vidit, sed nec videre potest: cui honor, et imperium sempiternum. Amen. 1. *Tim.* 6. 16.

Quoniam Deus lux est, et tenebrae in eo non sunt ullae. 1. *Joan.* 1. 5. *V. et Joan.* 8. 12.

Lux gratiæ illuminat intellectum.

Multi dicunt: Quis ostendit nobis bona? Signatum est super nos lumen vultus tui. *Psal.* 4. 6. 7.

Domine, in lumine vultus tui ambulabunt. *Psal.* 88. 16.

Exortum est in tenebris lumen rectis. *Psal.* 111. 4.

Populus, qui ambulabat in tenebris, vidit lucem magnam: habitantibus in regione umbrae mortis, lux orta est eis. *Isa.* 9. 2. *Vide c.* 60. 19. *et* 20.

Et dedi te in foedus populi, in lucem gentium. Ut aperires oculos caecorum, etc. *Ibid.* 42. 6. 7.

Ecce dedi te in lucem gentium, ut sis salus mea, etc. *Ib.* 49. 6.

Qui ambulavit in tenebris, et non est lumen ei, speret in nomine Domini, et innitatur super Deum suum. *Ibid.* 50. 10.

Surge, illuminare, Jerusalem: quia venit lumen tuum, et gloria Domini super te orta est. *Ibid.* 60. 1.

Consurgam, cum sedero in tenebris: Dominus lux mea est. *Mich.* 7. 8.

Terra Zabulon, et terra Nephthalim: via maris trans Jordanem, Galilæa gentium: populus, qui sedebat in tenebris, vidit lucem magnam. *Matth.* 4. 15. 16.

Erat lux vera, quae illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum. *Joan.* 1. 9.

Surge qui dormis, et exsurge

a mortuis, et illuminabit te Christus. *Ephes.* 5. 14.

Inflammat affectum.

Emitte lucem tuam, et veritatem tuam. *Psal.* 42. 3.

Lux orta est justo, et rectis corde laetitia. *Psal.* 96. 11.

Dominus Jacob, venite, et ambulemus in lumine Domini. *Isa.* 2. 5.

Et ambulabunt gentes in lumine tuo. *Ibid.* 60. 3.

Quamdiu sum in mundo, lux sum mundi. *Joan.* 9. 5.

Ambulate, dum lucem habetis: ut non vos tenebrae comprehendant: et qui ambulat in tenebris, nescit quo vadat. Dum lucem habetis, credite in lucem, ut filii lucis sitis. *Ibid.* 12. 35. 36.

Eratis enim aliquando tenebrae, nunc autem lux in Domino. Ut filii lucis ambulate: fructus enim lucis est in omni bonitate, et justitia, etc. *Ephes.* 5. 8. 9.

Vos autem, fratres, non estis in tenebris, ut vos dies illa tamquam fur comprehendat: omnes enim vos filii lucis estis, et filii diei: non sumus noctis, neque tenebrarum: igitur non dormiamus sicut et cæteri, sed vigilemus, et sobrii simus. 1. *Thess.* 5. 4. *et seq.*

Si dixerimus, quoniam societatem habemus cum eo, et in tenebris ambulamus, mentimur et veritatem non facimus. Si autem in luce ambulamus, sicut et ipse est in luce; societatem habemus ad invicem. 1. *Joan.* 1. 6. 7.

Iterum mandatum novum scribo vobis, quod verum est et in ipso, et in vobis: quia tenebrae transierunt, et verum lumen jam lucet. Qui dicit, se in luce esse, et fratrem suum odit, in tenebris est usque adhuc. Qui diligit fratrem suum, in lumine manet, et scandalum in eo non est. *Ibid.* 2. 8. *et seq.*

Lux gratiae malis est odibilis.

Ipsi fuerunt rebelles lumini, nescierunt vias ejus, etc. *Job* 24. 13.

Auferetur ab impiis lux sua. *Ibid.* 38. 15.

Hoc est autem judicium: quia lux venit in mundum, et dilexerunt homines magis tenebras, quam lucem. — Omnis enim, qui male agit, odit lucem, et non venit ad lucem, ut non arguantur opera ejus. *Joan.* 3. 19. 20.

Lux naturalis jucunda.

Et ait Tobias: Quale gaudium mihi erit, qui in tenebris sedeo, et lumen coeli non video, *Tob.* 5. 12.

Lux oculorum laetificat animam. *Prov.* 15. 30.

Dulce lumen, et delectabile est oculis videre solem. *Eccles.* 11. 7.

Ego Dominus, et non est alter, formans lucem, et creans tenebras, faciens pacem, et creans malum. *Isa.* 45. 6. 7.

Lux exemplaris.

Dux oculorum laetificat animam. *Prov.* 15. 30.

Vos estis lux mundi. *Matth.* 5. 14. Sic luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona, et glorificent Patrem vestrum, qui in coelis est. *v.* 16.

Qui autem facit veritatem, venit ad lucem, ut manifestentur opera ejus, quia in Deo sunt facta. *Joan.* 3. 21.

.. Ille (*Joannes*) erat lucerna ardens, et lucens. *Ibid.* 5. 35.

Providentes bona non tantum coram Deo, sed etiam coram omnibus hominibus. *Rom.* 12.17.

Commendantes nosmetipsos ad omnem conscientiam hominum coram Deo. 2. *Cor.* 4. 2.

Providemus enim bona non solum coram Deo, sed etiam coram hominibus. *Ibid.* 8. 21.

Ut sitis sine querela et simplices filii Dei, sine reprehensione in medio nationis pravae et perversae: inter quos lucetis sicut luminaria in mundo, verbum vitae continentes, ad gloriam meam in die Christi. *Philipp.* 2. 15. 16.

Modestia vestra nota sit omnibus hominibus. *Ibid.* 4. 5.

In sapientia ambulate ad eos, qui foris sunt; tempus redimentes. *Coloss.* 4. 5.

In omnibus te ipsum praebe exemplum bonorum operum: in doctrina, in integritate, etc. *Tit.* 2. 7.

Conversationem vestram inter Gentes habentes bonam: ut in eo, quod detrectant de vobis, tanquam de malefactoribus, ex bonis operibus vos considerantes, glorificent Deum in die visitationis. 1. *Petr.* 2. 12.

Lux est Christus.

Populus, qui ambulabat in tenebris, vidit lucem magnam: habitantibus in regione umbrae mortis, lux orta est eis. *Isa.* 9. 2.

Ego Dominus vocavi te in justitia, et apprehendi manum tuam, et servavi te. Et dedi te in foedus populi, in lucem gentium. Ut aperires oculos caecorum, et educeres de conclusione vinctum, et de domo carceris sedentes in tenebris. *Ibid.* 42. 6. 7.

Ecce dedi te in lucem Gentium, ut sis salus mea usque ad extremum terrae. *Ibid.* 49. 6. *Vide Actor.* 13. 47.

Surge, illuminare, Jerusalem: quia venit lumen tuum, et gloria Domini super te orta est. *Ibid.* 60. 1. Et ambulabunt Gentes in lumine tuo, et reges in splendore ortus tui. *v.* 3. Non erit tibi amplius sol ad lucendum per diem, nec splendor lunae illuminabit te; sed erit tibi Dominus in lucem sempiternam. *v.* 19. *Vide et v.* 20.

In ipso vita erat, et vita erat lux hominum: et lux in tenebris lucet, et tenebrae eam non comprehenderunt. *Joan.* 1. 4. 5.

Iterum ergo locutus est eis

(*Scribis et Pharisaeis*) Jesus, dicens: Ego sum lux mundi: qui sequitur me, non ambulat in tenebris, sed habebit lumen vitae. *Ibid.* 8. 12.

Quandiu sum in mundo, lux sum mundi. *Ibid.* 9. 5.

Dum lucem habetis (*dixit Jesus turbis Judaeorum*), credite in lucem, ut filii lucis sitis. *Ibid.* 12. 36. Ego lux in mundum veni, ut omnis, qui credit in me, in tenebris non maneat. *v.* 46.

Deus lux est, et tenebrae in eo non sunt ullae. 1. *Joan.* 1.5.

Iterum mandatum novum scribo vobis, — quia tenebrae transierunt, et verum lumen jam lucet. *Ibid.* 2. 8.

Lux sunt Christiani.

Justorum autem semita, quasi lux splendens procedit, et crescit usque ad perfectam diem Via impiorum tenebrosa: nesciunt, ubi corruant. *Prov.* 4. 18. 19.

Propter Sion non tacebo, et propter Jerusalem non quiescam, donec egrediatur ut splendor Justus ejus, et Salvator ejus ut lampas accendatur. *Isa.* 62. 1.

Vos estis lux mundi. Non potest civitas abscondi supra montem posita. *Matth.* 5. 14. *Vide Rom.* 2. 19.

Omnia autem facite sine murmurationibus et hæsitationibus: ut sitis sine querela, et simplices filii Dei, sine reprehensione in medio nationis pravæ et perversae: inter quos lucetis sicut luminaria in mundo. *Philipp.* 2. 14. 15.

LUXURIA.

Vide et ADULTERIUM, FORNICATIO *et Thesaurum Patrum.*

Peccatum carnis praecipua videtur fuisse causa, propter quam Dominus diluvio delevit mundum, juxta illud: Omnis quippe caro corruperat viam suam. *Gen.* 6. 12.

Idem peccatum carnis et luxuriae, fuit etiam causa horribilis incendii Sodomae. Ibid. c. 19.

Vide etiam quot et quanta mala evenerint ex ardenti amore Sichem filii Hemor, qui violenter Dinam oppressit. Ibid. c. 34.

Luxuriosi quandoque luxuriam in aliis detestantur, ut patet in Juda, qui dixit de Thamar: Producite eam, ut comburatur. *Ibid.* 38. 24.

Occasione uxoris Levitæ, quam filii Belial in Gabaa Benjamin incredibili libidinis furore vexarunt, occisa sunt plus quam 25000. *hominum. Judic. c.* 19. *et* 20. *v.* 46.

Dixit Angelus Tobiae: Hi namque, qui conjugium ita suscipiunt, ut Deum a se et a sua mente excludant, et suae libidini ita vacent, sicut equus et mulus, quibus non est intellectus: habet potestatem daemonium super eos. *Tob.* 6.17.

Quid ergo dicendum de fornicatoribus, qui nihil aliud intendunt, nisi foedam suam libidinem explere?

Cor autem Holophernis concussum est: erat enim ardens in concupiscentia ejus. *Judith* 12. 16.

Duo senes ita fuerunt amore Susannae decepti, ut dum illa voluntatem eorum facere recusavit, mortem illius procurare conati sunt. Dan. c. 13.

Tempore Antiochi templum luxuria et commessationibus Gentium erat plenum, et scortantium cum meretricibus, sacratisque aedibus mulieres se ultro ingerebant. 2. *Mach.* 6.4.

*Exemplo filii prodigi, qui dissipavit substantiam suam vivendo luxuriose, patet, quod vitium istud et peccatum depauperat: unde dicitur. Luc.*15.14. Coepit egere: *item v.*14. *quod* pasceret porcos, etc. *ex quo sequitur, quod luxuria etiam vilificet naturam.*

FINIS PRIMI VOLUMINIS.

INDEX THESAURI BIBLICI

FINIS INDEX PRIMI VOLUMINIS.

